

KSIĘGA PSALMÓW

BIBLIA LUBELSKA
Wydanie pierwsze

Redakcja naukowa
Ks. Adam Kubiś

PISMO ŚWIĘTE
STAREGO I NOWEGO TESTAMENTU

w przekładzie z języków oryginalnych

KSIEGA PSALMÓW

Wstęp, przekład i komentarz
Ks. Antoni Tronina

Miejsca paralelne
Dawid Mielnik, ks. Antoni Tronina

Wydawnictwo KUL
Lublin 2021

Recenzenci:

s. dr hab. Jolanta Judyta Pudełko PDDM (Akademia Katolicka w Warszawie)
ks. dr hab. Wojciech Węgrzyniak (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie)

Opracowanie redakcyjne

Dawid Mielnik

Opracowanie komputerowe

Dawid Mielnik

Za zgodą Kurii Metropolitalnej w Lublinie

z dnia 12 października 2021 r.

Nr 862/Gł/2021

Bp dr hab. Józef Wróbel, wikariusz generalny

Ks. dr Krzysztof Kwiatkowski, kanclerz

© Copyright by Wydawnictwo KUL, Lublin 2021

ISBN: 83-228-0381-8 (do *Biblii Lubelskiej*)

ISBN: 978-83-8288-006-9 (do *Księgi Psalmów*)

Wydawnictwo KUL

ul. Konstantynów 1H, 20-708 Lublin

tel. 81 740-93-40, e-mail: wydawnictwo@kul.lublin.pl

<http://wydawnictwo.kul.lublin.pl>

Druk i oprawa:

volumina.pl Daniel Krzanowski

ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin

tel. 91 812-09-08, e-mail: druk@volumina.pl

1. Wprowadzenie

Psalmy zajmują szczególne miejsce w Biblii, która jest historią miłości Boga do swego ludu. Historia ta zaczyna się zawarciem przymierza i obietnicą wzajemnej wierności. Prorocy ustawicznie wzywają Izraela, aby odnowił pierwotną miłość i pojednał się ze swoim Panem. Księga Psalmów jest świadectwem dramatycznej sytuacji ludu wybranego spowodowanej niewiernością przymierzu. Jest jednocześnie świadectwem nieskończonego miłosierdzia Bożego, które objawia się w ustawicznym dialogu z człowiekiem. Psalmy są niezwykłym zapisem tego dialogu, który pozwala ludowi uzdrowić zagrożone grzechem więzi przymierza i pogłębić je w modlitewnym wyznaniu Bogu swej wiary, nadziei i miłości.

1.1. Autorstwo i czas powstania

Psałterz to systematyczny zbiór tekstów powstałych w toku długiej historii Izraela. Zbiór ten pozwala nam głębiej wniknąć w duchowość ludu Bożego. Tradycja nazywa go Psałterzem Dawida, gdyż imię tego wielkiego króla widnieje w tytułach blisko połowy psalmów. Niewątpliwie monarcha izraelski odegrał istotną rolę w powstaniu liturgicznej tradycji Izraela, przypisano mu więc także późniejsze pieśni skomponowane w duchu autentycznej pobożności tego „świętego grzesznika”, jak nazwano króla Dawida.

Starożytne pieśni Izraela towarzyszyły ludowi Bożemu w jego długiej historii, w wciąż zmieniających się okolicznościach. Traciły one wówczas bezpośredni kontakt z pierwotną sytuacją życiową, w jakiej powstały, ale zdobywały szersze znaczenie w liturgicznej i osobistej modlitwie. Ich aktualność

polega właśnie na tym, że odwołują się one do typowych postaw ludzkich, w których każdy może siebie odnaleźć. Ostatnie odkrycia w Qumran (nad Morzem Martwym) potwierdziły wcześniejsze przypuszczenia, że obecna forma Księgi Psalmów (150 utworów) istniała już w II wieku przed Chrystusem. W tym okresie intensywnego życia liturgicznego, skupionego wokół świątyni jerozolimskiej, nauczyciele Pisma połączyli wcześniejsze kolekcje psalmów w jeden zbiór zwany czasem „Pięcioksięgiem Dawida”. Po dwóch psalmach wprowadzających (Ps 1–2), następuje pierwsza kolekcja modlitw liturgicznych (Ps 3–41). Ponieważ używa się w niej na określenie Boga jedynie imienia JHWH (co w przekładzie oddajemy przez „PAN”, idąc za tradycją greckiej Septuaginty), nazwano ją umownie „zbiorem jahwistycznym”. Inna nazwa to „Psałterz Dawida”, gdyż niemal każdy psalm tego pierwotnego zbioru nosi w tytule imię wielkiego króla, założyciela dynastii i organizatora liturgii jerozolimskiej.

1.2. Gatunki literackie

Psałterz charakteryzuje się bogactwem gatunków literackich. Zawiera hymny wyrażające podziw nad dziełem stwórczym Boga (Ps 104) i nad Jego działaniem w historii (Ps 105). Szczególnie liczne są lamentacje, zarówno kolektywne, jak również indywidualne (np. Ps 3; 5; 13; 22; 44). Należy też wspomnieć o pięknej kolekcji siedmiu psalmów pokutnych (Ps 6; 32; 38; 51; 102; 130; 143), które Kościół zachodni szczególnie ceni od czasu św. Augustyna. Niektóre utwory są modlitwą psalmisty do Boga, aby go pomógł, z innych bije troska o przywrócenie sprawiedliwości, gdyż bez niej nie można żyć w pokoju. Znajdujemy w Psałterzu modlitwy dziękczynne, które wzywają uczestników liturgii do włączenia się w pieśń uwielbienia Boga (np. Ps 66; 117; 118).

Liczne pieśni sławią Boże królowanie (Ps 47; 93–99), które przejawia się także w rządach dynastii Dawida (Ps 2; 21; 45; 89; 110; 132). Od czasu słynnej wyroczni Natana (2 Sm 7) bowiem władza królewska w Izraelu ma wymiar religijny: sławiąc króla, naród przypomina obietnice Boże związane z przysługą „Pomazańcem”.

Niektóre psalmy zapowiadają „dzień Pański”, w którym objawi On swoją potęgę (12,6; 21,10; 37,1; 75; 82). Jest grupa „pieśni Syjonu”, psalmy pielgrzym-

kowe sławiących miasto święte Jeruzalem. Pielgrzymi wyrażają w nich swoją radość z bliskiego spotkania Boga w Jego ziemskiej świątyni (np. Ps 122; 126).

Do Księgi Psalmów włączono modlitwy, których celem jest pouczenie Izraela. Te dydaktyczne pieśni sławią Prawo Boże (Ps 25; 34; 111; 119), przypominają o Jego sprawiedliwości i dobroci (Ps 145), rozważają problem odpłaty za złe i dobre uczynki (Ps 37; 73; 112). Czasem wymienia się także „psalmy mesjańskie” jako odrębny gatunek literacki. Są oczywiście modlitwy, które wprost wyrażają oczekiwania na Pomazańca Pańskiego (por. Ps 2 i 110, tak ważne dla chrystologii Nowego Testamentu). Wydzwięk mesjański mają jednak również psalmy królewskie, jak i pieśni Syjonu. Szczególnie psalmy „ubogich” wyrażają tęsknotę za Mesjaszem, który zaprowadzi Królestwo Boże na ziemi.

Ostatnia z pięciu kolekcji psalmów zawiera zbiór pieśni liturgicznych śpiewanych podczas wieczerzy paschalnej i wielkich świąt Izraela. Szczególnie ważny jest tu zbiór „wielkiego Hallelu” (Ps 113–118 i 136). Chrystus, modląc się jego słowami w ostatnich godzinach ziemskiego życia (Mt 26,30), wskazał na jego prorocki charakter.

1.3. Antropologia

Psalmy są zasadniczo napisane językiem ludzkim, stąd też możemy szukać w nich odpowiedzi na pytanie o tajemnicę człowieka. Psalmista stawia to pytanie, kierując je do Boga: „Czym jest człowiek, że o nim pamiętasz, i czym śmiertelnik, że troszczysz się o niego?” (Ps 8,5). Odpowiedź polega na tym, że Bóg uczynił człowieka „niewiele mniejszym od aniołów” i dał mu koronę „chwały i czci” (8,6). Zastosowana tu terminologia królewska wskazuje, że ludzie mają udział w godności i mocy samego Boga, dzierżąc odpowiedzialność za całą ziemię (por. Rdz 1,27n; Ps 115,16).

Ale to jeszcze nie wszystko. Temat tożsamości człowieka, podjęty w Ps 8, powróci w nieco zmienionej formie w Ps 144. Tam jednak odpowiedź będzie zupełnie inna: „Człowiek jest podobny do tchnienia, jego dni jak cień przemijają” (Ps 144,4). Tak więc odpowiedzi psalmistów na problem istoty człowieczeństwa mogą być krańcowo odmienne. Człowiek jest zarazem potężny i kruchy, pełen godności, ale i podległy cierpieniu. Jest obdarzony

zdolnościami niemal boskimi, a z drugiej strony jest narażony na fizyczne i społeczne ograniczenia.

Psalmy uczą, że udziałem człowieka są cierpienia i śmierć, ale także możliwość doskonałego życia w łączności z Bogiem (por. wstęp do soborowej Konstytucji *Gaudium et spes*). Wspólnota ludzka może być źródłem błogosławieństwa, jeśli panuje w niej pokój (Ps 133), ale i przekleństwa, jeśli dopuszcza się wykluczenia i prześladowań (Ps 22; 42; 55). Liczne skargi psalmistów świadczą o nadużyciach, jakich bezkarnie dopuszczają się ludzie „bezbożni”. Ludzie potrafią gnębić innych i mścić się na nich, ale też zdolni są do pokuty, do współczucia i wysiłków na rzecz pojednania. Psalterz stanowi jakby lustro, w którym człowiek może zobaczyć, jaki jest i jaki powinien być.

Tak więc psalmy ukazują dysonans pomiędzy wywyższeniem człowieka i jego upodleniem. Psalterz pozwala na tak szerokie spojrzenie dzięki swej orientacji eschatologicznej: egzystencja ludzka jest zależna od gotowości życia „na obraz Boży”. Człowiek jest rozdarty pomiędzy teraźniejszością a wiecznością, gdy szuka wspólnoty życia z innymi i z Bogiem. Psalmy świadczą, że Bóg jest ostatecznym celem ludzkich dążeń, a człowiek jest całkowicie zależny od Boga. Życie ludzkie, jak je przedstawiają psalmiści, to ustawiczne błądzenie po rozdrożach: między życiem a śmiercią, w drodze ku nowemu życiu (Ps 22). A tym, co umożliwia przejście od śmierci do życia wiecznego, jest *chesed*, „miłosierna miłość” Boga.

1.4. Teologia

Pomimo tak wielkiej różnorodności będącej wyrazem rozwoju duchowego Izraela Psalterz stanowi jedną księgę. Myśl przewodnią całego zbioru ukazuje jasno jego wprowadzenie (Ps 1–2): człowiek na do wyboru dwie drogi życiowe. Droga posłuszeństwa Bożemu Prawu prowadzi do szczęścia, droga buntu kończy się zagładą. Cała historia świata jest wypadkową tego podstawowego podziału. „Bezbożny” może oznaczać wrogie narody albo po prostu człowieka, który swym sposobem życia sprowadza „sprawiedliwych” z właściwej drogi. Może to być nawet „nieprzyjaciel wewnętrzny”, zło ukryte w sercu ludzkim. Obrazy wojenne, których tak wiele malują psalmiści, można więc tłumaczyć również jako ilustracje walki duchowej. Sprawiedliwy jest ten,

kto otwiera się na Boga, kieruje się w stronę świątyni i tam składa prawdziwe ofiary zatroskany o prawdziwe dobro ludu.

Początkowo oczekiwane szczęście pojmuje się materialnie: to spokojne posiadanie ziemi, bogactwo, rodzina, która zapewnia przyszłość. Stopniowo jednak wierny odkrywa, że prawdziwe szczęście kryje się głębiej. Wypełnianie Prawa prowadzi go do odkrycia wartości nieprzemijalnych. Jednocześnie psalmista uczy się inaczej patrzeć na bliźnich. Pragnienie zemsty na wrogach ustępuje miejsca oczekiwaniu na ich nawrócenie. Na końcu czasów Bóg sam przybędzie, aby przemienić ludzkie serca i zgromadzić wszystkie narody. Wówczas sprawiedliwi doznają pełni szczęścia.

Na kartach Psalterza ciągle jednak powraca następujące pytanie: dlaczego powodzi się nieprzyjaciołom Boga, a sprawiedliwi doznają tylu udręk? Początkowo sytuacja wydaje się nie do zniesienia: psalmista głośno krzyczy o swej niewinności i domaga się odplaty. Powoli jednak uświadamia sobie własną grzeszność i grzeszność ludu, z którym jest solidarny. Modlitwa o wyniszczenie grzeszników już zapowiada Modlitwę Pańską: „zbaw nas od złego”, od zła wewnętrznego, od grzechu, od szatana.

Niektóre psalmy wyrażają nadzieję nagłej odmiany sytuacji: trzeba przywrócić ład w świecie, zanim będzie za późno, nie pozwolić na śmierć niewinnych. Z czasem jednak i ta myśl ulega oczyszczeniu, zamienia się w ufne zawierzenie Bogu: On sam przywróci swoje królestwo, gdzie już na zawsze zapanuje sprawiedliwość i pokój. Kiedy jednak to przyjdzie, skoro tak często ciśnie się na usta skarga sprawiedliwego: „Boże mój, czemuś mnie opuścił?”. Księga Psalmów nie daje odpowiedzi na to dręczące całą ludzkość i wszystkie wieki pytanie. Odpowiedź przyniesie dopiero Nowy Testament, ukazując „Zbawiciela, Jezusa Chrystusa, który przezwyciężył śmierć, a na życie rzucił światło przez Ewangelię” (2Tm 1,10). Okaze się wtedy, że Chrystus jest „cudownym piewą Psalmów” (św. Augustyn), który wraz z Oblubienicą Kościołem śpiewa pieśń chwały Ojcu w Duchu Świętym.

Grecki przekład Biblii (Septuaginta), który powstał w egipskiej Aleksandrii już w II wieku przed Chrystusem, pogłębia historyczną lekturę Psalterza, interpretując go jako prorocstwo. W ślad za tą żydowską tradycją Kościół dostrzega w psalmach zapowiedź tajemnicy Chrystusa i doskonałej wspólnoty czasów ostatecznych. Stąd nasza lektura odwołuje się nie tylko do sensu wyrazowego psalmów, ale szuka także wypełnienia ich treści w Chry-

stusie i w Kościele (lektura chrystologiczna, paschalna, eklezjalna, mistyczna i eschatologiczna).

1.5. Dawid jako psalmista

W początkowych księgach Psalterza przeważają lamentacje. Tytuł pierwszej lamentacji (Ps 3) stanowi wskazówkę: to Dawid się skarży. W niektórych miejscach tytuł podporządkowuje psalm konkretnej sytuacji z życia Dawida. W Ps 3 czytamy „gdy uciekł on przed swym synem Absalomem”. Zakłada się więc, że czytelnik zna dzieje Dawida. Psalm zawiera szereg elementów nawiązujących do wydarzeń z 2Sm 15,14n. „Liczni wrogowie” psalmisty (Ps 3,2) to nawiązanie do mnóstwa ludzi, którzy prześladowali Dawida (2Sm 17,1). „Wielu”, którzy sądzą, że Bóg nie pomoże już psalmiście (Ps 3,3), to aluzja do wielkiej liczby tych, którzy przeszli na stronę Absaloma (2Sm 5,12). Bezpieczne przetrwanie nocy (Ps 3,6) ma w 2Sm 17 istotną rolę, bo Dawid w ten sposób zyskał na czasie. Modlitwa do Boga na „świętej górze” (Ps 3,5) nawiązuje do ucieczki Dawida z Jeruzalem, gdy przechodził on przez Górę Oliwną, „gdzie oddawano pokłon Bogu” (2Sm 15,32). Tam modli się on ponownie. Zwrot „wznies się, o PANIE” (Ps 3,8) odpowiada wołaniu o wyruszenie Arki w Lb 10,35, a Dawid zabrał Arkę do Jeruzalem (2Sm 6). Można więc czytać Ps 3 jako *midrasz* (komentarz w stylu rabinackiej wykładni Biblii) do dziejów Dawida. Tak wyłania się spora grupa psalmów, które wiązano z wydarzeniami buntu Absaloma przeciw Dawidowi.

Nie wiemy, czy któreś z tych psalmów ułożono właśnie w tym celu, aby odtworzyć i skomentować dzieje Dawida. Czytelnik winien w każdym razie odczytywać te psalmy na różnych poziomach. Przede wszystkim są to modlitwy konkretnych ludzi, którzy w potrzebie zwracali się do Boga o pomoc. Czytelnik, który modlił się tym kanonicznym tekstem, odnosił go do własnych doświadczeń i tak interpretował jego sens, aby wyrażał jego własne potrzeby. Ale odnosił go również do dziejów Dawida, umieszczając własne losy w początkach historii Izraela. Być może pocieszał się tym, że Dawid, ten wielki ideał historii, także cierpiał i znosił prześladowania. Teksty Ksiąg Samuela znacznie obszerniej ukazują cierpienia Dawida niż jego sukcesy polityczne i wojenne. Dawid bardziej niż ktokolwiek w „wielkiej” historii Izraela stanowił idealny wzór dla cierpiącego psalmisty.

Ciekawy jest rozkład psalmów przypisywanych Dawidowi wewnątrz Psalterza. Pierwsza księga (Ps 1–41) to niemal wyłącznie psalmy Dawidowe. W drugiej i trzeciej księdze (Ps 42–72; 73–89) grupa ta miesza się z psalmami lewickich grup pieśniarzy: Koracha i Asafa. Czwarta grupa zawiera tylko dwa psalmy Dawida (Ps 101 i 103), a w piątej (Ps 107–150) ustępują one miejsca dwom innym grupom: psalmom pielgrzymek i *Halleluja*. Tym spostrzeżeniom odpowiada inne – w trzeciej księdze, zwłaszcza na obu jej krańcach (Ps 73 i 89), mówi się o końcu królestwa. Dawid jest więc obecny jako psalmista przede wszystkim tam, gdzie zakłada się istnienie królestwa. Nie występuje on jednak zasadniczo jako zwycięski król, lecz jako przykład modlitwy błagalnej. Pod koniec włącza się on w powszechną pieśń chwały, gdy psalmy Dawidowe Ps 138–145 wprowadzają w wielką doksologię końcową.

1.6. Księga modlitwy

Soborowa Konstytucja dogmatyczna o objawieniu Bożym nazwała Psalterz „przedziwnym skarbem modlitw” (KO 15). Zauważmy, że Sobór nie mówi o „modlitwie”, lecz o „modlitwach” psalmów. Pismo Święte nie zna bowiem tak ogólnego pojęcia modlitwy jak współczesne języki. Każdy rodzaj modlitwy jest tam określony własnym terminem. Są więc w Psalterzu hymny uwielbienia (*tehillim*), od których cała księga bierze swą nazwę. Są błagalne „suplikacje” (*qinot*), prośby wstawiennicze (*tefillot*), a także modlitwy dziękczynne (*todot*). Jest wreszcie kilkadziesiąt czasowników wyrażających rzeczywistość modlitwy w jej różnorodnych przejawach, od „wylewania skargi przed PANEM” (Ps 102,1), aż po wysławianie Go w „uwielbieniu” (Ps 63,4).

Zgodnie ze swym pierwotnym przeznaczeniem psalmy stanowią zbiór modlitw przede wszystkim liturgicznych. Nie można ich zatem traktować ściśle indywidualnie (choć są to w większości wyznania osobiste). Podobnie jak w społeczności Izraela, tak później w liturgii chrześcijańskiej pobożności osobistej nie da się oddzielić od wspólnotowej. Święte „zwołanie” (hebr. *qahal*, gr. *ecclesia*) to wspólnota kultowa, oparta na przymierzu Boga z ludem wybranym.

Niewiele wiemy o dawnym kulcie żydowskim. Poza rubrykami liturgicznymi w tytułach wielu psalmów wiadomości o liturgii świątynnej czerpiemy dopiero z „Kronik”, które Dawidowi przypisują organizację kultu. Sam jednak Psalterz w swej ostatecznej redakcji może świadczyć o istnieniu liturgicznego śpiewnika.

Wyraźne są w nim aluzje do aktów kultu (5,8), do spełniania ślubów (22,26; 50,14) i składania ofiar (27,6; 54,8), do uroczystych procesji (42,5; 68,25n) i „wielkiego zgromadzenia” (22,23n; 35,18), w którym uczestniczą wierni wraz z kapłanami.

Psałterz, podobnie jak cały kult świątynny, stanowi przykład liturgii ściśle związanej z życiem. Odzwierciedlają się w nim radości i smutki, krzysy i nadzieje ludzi wszystkich czasów. Pieśń te łączy historię z wiecznością, życie codzienne – z głęboką wiarą. Tak właśnie, jak nauczali wielcy prorocy Izraela. Psalmi zawsze były głównym natchnieniem modlitw prawowiernych żydów. Ale także cała tradycja chrześcijańska ustawicznie odwołuje się do nich. Wiadomo, że już starożytni pustelnicy żyli słowami Pisma Świętego. Wielu Ojców znało je na pamięć, szczególnie Psałterz należący do codziennych modlitw.

Kościół katolicki zachował przez wieki lekturę Psałterza zwłaszcza w Liturgii godzin odmawianej także przez świeckich. Sobór zachęca do odnawiania starożytnej praktyki wspólnej modlitwy psalmami: „jest to prawdziwie głos Oblubienicy przemawiającej do Oblubieńca; co więcej, jest to modlitwa Chrystusa i Jego Ciała zwrócona do Ojca” (Konstytucja o liturgii świętej 84).

Należy tu podkreślić wielkie znaczenie pewnych psalmów w orędziu Nowego Testamentu. Zwłaszcza tzw. Psalmi królewskie (Ps 2 i 110) poddano tu gruntownej reinterpretacji, widocznej już we wczesnym judaizmie. To samo dotyczy Ps 8, a szczególnie Ps 22: Syn Człowieczy ukoronowany przez Boga oraz cierpiący sługa to według Ewangelii sam Jezus, który odniósł te proctwa do siebie. Idąc tym tropem, egzegeza patrystyczna i średniowieczna próbuje odczytywać cały Psałterz w świetle paschalnej tajemnicy Chrystusa.

Problem stanowią tzw. psalmy złorzeczące, „ocenzurowane” przez ostatnią reformę liturgii. Św. Jan Chryzostom widział w nich misterium unieżenia się Boga, który „przyjął ludzki język, pojęcia i prawdy jeszcze niedoskonałe” (PG 53, 35). Trzeba je zatem uważać za wcielenie Słowa Bożego, symbolicznie wyrażające odwieczny konflikt zła i dobra. Ale są one także wyrazem psychiki semickiej, tak odmiennej od naszej. Izrael zwracał się do Pana z prośbą o wszystko: o zdrowie, o rzeczy doczesne, o potomstwo, ale też o ukaranie wrogów.

1.7. Szczytowy wyraz wiary biblijnej

Księga Psalmów stanowi centrum i zarazem szczyt objawienia. Możemy z tego szczytu spojrzeć na panoramę świata psalmistów. Wokół tego centrum,

jakie zajmuje człowiek w dialogu z Bogiem, roztacza się kilka koncentrycznych kręgów obejmujących całą rzeczywistość ludzką. Pierwszym kręgiem jest święte miasto Jeruzalem położone na górze Syjon. Jest ono znakiem historycznej obecności Pana w rodzie Dawida i znakiem Jego obecności przestrzennej w świątyni. Jest wreszcie znakiem łączności między niebem a ziemią, między historią a wiecznością. Bóg spotyka się tu z człowiekiem we wszystkich wymiarach: w czasie, w przestrzeni i w wieczności.

Za tym kręgiem świętej góry rozpościera się druga przestrzeń obejmująca lud wybrany wraz z jego historią. Przymierze synajskie sprawia, że dzieje Izraela nie są polem walki ślepych sił przypadku, lecz nieprzerwanym ciągiem zbawczych interwencji Pana. Pozostaje On pełen miłości nawet w chwilach poniżenia i upadku dynastii Dawida.

Wreszcie ostatnim, nieogarnionym kręgiem roztaczającym się wokół tej świątyni jest cały wszechświat jako miejsce królowania Boga nad wszelkim stworzeniem. Ogarnia On swym potężnym ramieniem wszystkie wymiary przestrzeni (Ps 139), łącząc niebo z ziemią. Całe stworzenie wola w hymnie uwielbienia: „Twoje są niebiosa i ziemia jest Twoja. Utwierdziłeś krąg ziemi i to, co go wypełnia” (Ps 89,12). Wszystko, co zawiera się w owych trzech kręgach skupionych wokół Boga i człowieka, staje się przedmiotem modlitwy i uwielbienia dla Stwórcy i Zbawcy.

Wznosząc jednak oczy w górę, ukaże się coś jeszcze wspanialszego. Okazuje się, że wzorcem tej ziemskiej świątyni i dopełnieniem królestwa Dawida jest niebiańskie Jeruzalem i wieczne królestwo Ojca. Tę ostateczną rzeczywistość przeczuwała już tradycja żydowska. Nawiąże do niej św. Paweł, mówiąc o „górnym Jeruzalem”, matce wierzących (Ga 4,26). Ten sam obraz spotkamy jeszcze w Liście do Hebrajczyków (12,22): „Miasto Boga żyjącego, Jeruzalem niebieskie”. To cel ziemskiej wędrówki ludu Bożego.

Objawienie Nowego Przymierza kończy się również wizją nowego Jeruzalem, „przybytku Boga z ludźmi” (Ap 21,2n.10n). W odróżnieniu od żydowskich oczekiwań jednak brakuje w tym mieście świątyni: „bo świątynią jego jest PAN, Bóg wszechmogący, oraz Baranek” (Ap 21,22). Zakończenie Apokalipsy przywołuje główne symbole Księgi Psalmów, poczynając od „drzewa życia” z pierwszego psalmu. Spełnieniem wszystkich pragnień ludu Starego i Nowego Przymierza, zawartych w Psalterzu jest miasto święte, nowe Jeruzalem (Ap 22,3-5).

1.8. Struktura Psalterza

Podział Psalterza na pięć kolekcji dokonał się jeszcze przed erą chrześcijańską. Świadczy o tym uwaga zamieszczona w *Midraszu Tehillim*: „Podobnie jak Mojżesz dał Izraelowi pięć ksiąg Prawa, tak Dawid dał Izraelowi pięć ksiąg Psalmów, dając im kolejno tytuły: «Szczęśliwy mąż» (1,1); «Dyrygentowi pouczenie» (42,1); «Psalm Asafa» (Ps 73,1); «Modlitwa Mojżesza» (90,1) oraz «Niech mówią wykupieni przez Pana» (107,2). Tradycja żydowska zestawia więc króla Dawida z prawodawcą Mojżeszem. O ile Mojżesz przekazał ludowi objawienie Boże dane na Synaju, to Dawid zostawił Izraelowi wzorzec modlitwy opartej na Objawieniu.

1.9.1. Księga pierwsza (Ps 1–41)

Pierwsza księga Psalterza była w tradycji Izraela najściślej związana z imieniem Dawida. Pomijając dwa wstępne utwory (Ps 1–2), dołączone wtórnie jako wprowadzenie do 150 modlitw Dawida, w pierwszej księdze mieści się kilka mniejszych zbiorów przypisanych wyłącznie Dawidowi (Ps 3–14; 15–24; 25–34; 35–41). Znakiem, że jest to świadomy zabieg redaktorów całej kolekcji, może być umieszczenie podobnych gatunków literackich w kluczowych miejscach zbioru. Tak więc kolekcję centralną wyznaczają dwa psalmy liturgiczne (Ps 15 i 24). Z kolei dwa psalmy alfabetyczne (Ps 25 i 34) stanowią granice następnej kolekcji. Wreszcie końcowa doksologia (Ps 41,14) zamyka pierwszą księgę Psalterza i wskazuje zarazem na zasięg księgi drugiej (Ps 72,18n) mającej podobne zakończenie.

1.9.2. Księga druga (Ps 42–72)

Druga księga Psalterza zaczyna się kolekcją psalmów „synów Koracha” (Ps 42–49). Druga część tej kolekcji, liczącej w sumie 12 kompozycji, mieści się w księdze trzeciej (Ps 84–89). Według Księgi Kronik (1Krn 6,31-38) Korach należał do rodu Lewiego, będąc jednym z potomków Kehata (Wj 6,16-24). Według Lb 16 natomiast Korach był jednym z przywódców buntu na pustyni, ale „synowie Koracha przeżyli” (Lb 26,11). Ich śpiew liturgiczny w późniejszym okresie pomagał wojskom Izraela odnosić zwycięstwa (2Krn 20,18-22). Kronikarz przesuwając ich działalność na rządy Dawida i Salomona, kiedy to

mieli pełnić rolę śpiewaków świątynnych i strażników przybytku (1Krn 9,19). Z tych informacji wynika, że Korachici byli związani z dynastią Dawida, choć sama postać Dawida nie ma już w tej kolekcji takiego znaczenia jak w pierwszym zbiorze Psalterza. Po psalmach Korachitów (Ps 42–49) umieszczony został w drugiej księdze „psalm Asafa” (Ps 50). Pozostałych jedenaście psalmów tego zbioru znalazło się w księdze trzeciej (Ps 73–83). Asaf, zgodnie z 1Krn 6,33-47, był podobnie jak Korach potomkiem Lewiego i śpiewakiem świątynnym już za czasów Dawida (1Krn 15,16-22). Ostatnia część zbioru psalmów „elohistycznych” (Ps 51–72) zawiera w nagłówku niemal zawsze imię Dawida. Informacja umieszczona po doksologii kończącej drugi zbiór Psalterza („Skończyły się hymny Dawida, syna Jessego”) potwierdza, że Ps 51–72 zamykają „elohistyczny” zbiór psalmów Dawida dołączony z czasem do zbioru „jahwistycznego” (Ps 3–41). Druga księga Psalterza, podobnie jak pierwsza, jest zasadniczo zbiorem lamentacji Dawida. Tradycja żydowska stara się łączyć te modlitwy z poszczególnymi epizodami z życia wielkiego króla i proroka Izraela. Ich tytuły hebrajskie nawiązują głównie do okresu prześladowań Dawida przez Saula, który starał się zabić młodego wodza, ponieważ widział w nim niebezpiecznego konkurenta do tronu. W rzeczywistości psalmy te w dużej części pochodzą z epoki monarchii judzkiej i tworzone były na potrzeby liturgii świątynnej.

1.9.3. Księga trzecia (Ps 73–89)

Można w tym zbiorze wyróżnić dwie mniejsze kolekcje (Ps 73–83 i 84–89). Pierwsza z nich wiąże się z imieniem Asafa (por. tytuł Ps 50) i pochodzi zapewne z królestwa północnego. Nacisk w tych psalmach spoczywa na Bożej sprawiedliwości, która objawia się na Syjonie. Dalsza część kolekcji (od Ps 77) nawiązuje do historii Izraela, poczynając od wyjścia z Egiptu, a kończąc na niewoli babilońskiej. Autor, piszący pod imieniem lewity Asafa, stawia bardzo aktualne pytanie: jak postępować, gdy nasza wiara w Boga nie przystaje do tego, czego doświadczamy w życiu?

Drugi, krótszy zbiór tej księgi Psalterza (Ps 84–89) obejmuje cztery psalmy „synów Koracha” (Ps 84–85 i 87–88) otaczające „modlitwę Dawida” (Ps 86). Ta modlitwa, umieszczona w centrum trzeciego zbioru, została wyróżniona ze względu na fundamentalny temat, jaki porusza – miłosierdzie Boga. Zbiór kończy się tragiczną wizją upadku dynastii Dawida (Ps 89). Końcowa

doksologia nie należy już do treści tego psalmu, lecz służy powiązaniu trzeciej i czwartej księgi Psałterza.

1.9.4. Księga czwarta (Ps 90–106)

Obok księgi trzeciej (Ps 73–89) jest to najkrótsza księga Psałterza, ale też centralna pod względem treści teologicznej. Składa się, podobnie jak poprzednia, z dwóch mniejszych zbiorów liczących odpowiednio jedenaście (Ps 90–100) i sześć utworów (Ps 101–106). Pierwszy zbiór głosi władzę Boga na Izraelem i nad całym światem. Pozostałe psalmy czwartej księgi stanowią mieszaninę różnych gatunków, a ich tematyka koncentruje się na dziele stworzenia i na historii zbawienia. Końcowe trzy psalmy (Ps 104–106) nie mają nagłówków.

Czwarta księga Psałterza zaczyna się psalmem przypisanym Mojżeszowi. Postać Mojżesza, „człowieka Bożego”, dominuje w tej księdze, która wymienia go siedmiokrotnie (90,1; 99,6; 103,7; 105,26; 106,16.23.32). Mojżesz symbolizuje szczególny czas w dziejach wczesnego Izraela, przed założeniem dynastii. To Pan, a nie król z rodu Dawida wywiódł Izraela z Egiptu i wprowadził do Ziemi Obiecanej. On też ponownie uwolni swój lud z niewoli babilońskiej. Znamienne, że księga czwarta kończy się wspomnieniem wyjścia z Egiptu (Ps 105–106) i prośbą o wybawienie „spośród narodów” (Ps 106,47).

1.9.5. Księga piąta (Ps 107–150)

Ostatnia księga Psałterza zaczyna się słowami, które zawierają odpowiedź na końcową modlitwę (Ps 106,47) księgi czwartej. Znamienne, że aż piętnaście psalmów w piątej księdze jest przypisanych Dawidowi. Przypomnijmy, że w księgach pierwszej i drugiej aż 57 psalmów było związanych z Dawidem, a w księgach trzeciej i czwartej – tylko trzy. Ostatni z psalmów Dawidowych (Ps 145) jest hymnem uwielbienia Boga jako króla. Tak wyraźna obecność Dawida w ostatniej księdze stanowi jasny przekaz dla wspólnoty jerozolimskiej po powrocie z niewoli. Skoro sam Dawid przyznaje, że jego potomstwo nie ma już władzy nad Izraelem, skoro sam Dawid wielbi Pana jako jedyne go władcę, to również Izrael winien czynić tak samo. Kanoniczna lektura Psałterza pozwala czytać go wraz z Dawidem. Lektura mądrościowa zachęca do medytacji nad zbiorem psalmów w świetle dziejów Izraela. Pozwala stawiać pytania o własną tożsamość: „kim jesteśmy, co winniśmy czynić?”.

Piątą księgą Psalterza zachęca, aby wraz z Dawidem wielbić Pana jako króla nowej wspólnoty, nowego ludu, który przeżył i wrócił z niewoli. Ostatnie zdanie tej księgi wzywa nowego Izraela: „Wszystko co żyje, niech chwali PANA. Alleluja!”.

1.10. Księga Psalmów jako całość

Wewnątrz księgi widać wiele znamion systematyzacji całej kolekcji. Niektóre z tych znamion pochodzą z wcześniejszych zbiorów częściowych, inne wyraźnie wskazują na obecny zbiór kanoniczny 150 psalmów Biblii Hebrajskiej. Dotyczy to niewątpliwie podziału Psalterza na pięć części lub „ksiąg”. Cztery pierwsze księgi (Ps 1–41; 42–72; 73–89; 90–106) kończą się krótką doksologią, pochwałą Boga, po której następuje responsoryjne „amen”. Piątą część zamyka szereg psalmów *Hallelujah* (Ps 146–150 z wprowadzeniem w 145,21). Liczba pięć nawiązuje do Pięcioksięgu Tory. Dokładne studium wewnętrznej struktury Księgi Psalmów pozwala wyraźnie poznać, że podział ten ma również znaczenie treściowe. Ukazuje też inne cechy struktury, które niewątpliwie wiążą się z podziałem na księgi. Część z nich wskazuje na wcześniejsze stadia obecnej redakcji.

Najwyraźniejszą cechą wzajemnego powiązania psalmów są ich tytuły. Znaczna część tytułów zawiera imiona. Dominuje tu imię Dawida zawarte w tytułach niemal połowy psalmów (73 na 150). Imię Dawida przynależy zasadniczo do pewnych grup psalmów: Ps 3–41 (czyli cała pierwsza księga oprócz wprowadzających Ps 1 i 2); 51–71; 108–110; 138–145. Ponadto są inne grupy psalmów nazwane imionami lewickich bractw pieśniarzy, Koracha (Ps 42–49; 84–89) i Asafa (73–83). Nadto wiele psalmów nosi różne imiona, np. Mojżesza (Ps 90) i Salomona (Ps 72). W wielu tytułach mieszczą się też dodatkowe informacje, których dziś nie umiemy dokładnie wyjaśnić. Jedne z nich dotyczą rodzaju tekstu, np. „pieśń” (*szir* – Ps 65–68; 120–134 lub *mizmor*, co LXX oddaje zwykle przez *psalmos*, z tego 35 razy z dodatkiem „Dawida”). Inne nagłówki zdają się wskazywać na sposób wykonania. Wreszcie w piątej księdze mieści się odrębna grupa „psalmów pielgrzymkowych” (Ps 120–134) oraz kilka grup psalmów, które na początku lub na końcu mają *hallelujah* (Ps 111–118; 135–136; 146–150).

1.11. Struktura komentarza

Nasz komentarz do poszczególnych psalmów będzie obejmował trzy elementy. W pierwszym akapicie ukażemy powiązanie danego utworu z kontekstem, w drugim – wewnętrzną strukturę psalmu, w trzecim wreszcie chcemy wprowadzić w jego lekturę chrystologiczną. W ten sposób nawiązujemy do starożytnej metody czytania psalmów zwanej *lectio divina*. Od czytania (*lectio*) Psałterza jako księgi przechodzimy więc do rozważania (*meditatio*) danego utworu, aby wydobyć z niego owoc duchowy. Na koniec staramy się medytację przemienić w modlitwę i kontemplację. Oczywiście komentarz nie obejmuje już tych końcowych etapów, a tylko prowadzi do ich progu.

Księga Psalmów

Księga pierwsza (Ps 1–41)

Psalm 1

- ¹ Szczęśliwy, kto nie słucha rady bezbożnych,
nie wstępuje na drogę grzeszników
i nie zasiada w gronie szyderców,
² lecz upodobał sobie w Prawie PANA,
nad Jego Prawem rozmyśla dniem i nocą.
³ On jest jak drzewo zasadzone nad strumieniami wód,
które przynosi owoc w swoim czasie.
Jego liście nie więdną
i wszystko, co robi, jest udane.

-
- 1,1 Pwt 30,15-20; Ps 5,9; 10,2-11; 17,4; 26,4,5; 36,1-4; 107,32; 119,1.104; Prz 1,10.22; 3,34; 4,14.15; 19,29; 21,24; 29,8; Hi 21,16; Iz 28,14; Jr 15,17
1,2 Joz 1,8; Ps 25,5; 63,5,6; 112,1; 119,1.14.16.35.47.92.97
1,3 Rdz 39,2.3.23; Lb 24,6; Hi 29,19; Ps 46,4; 47,12; 92,12-14; 119,1; 128,2; Iz 3,10; Jr 17,8; Ez 19,10; 47,12

Psalm 1. Wraz z psalmem 2 wprowadzają w tematykę całego Psalterza. Dwa główne tematy, które zostaną rozwinięte w całym Psalterzu, to Prawo (hebr. *Tora*) i królestwo. *Tora* oznacza w literaturze mądrości biblijnej coś o wiele więcej niż księgi Mojżeszowe. Oznacza, zgodnie z hebrajską etymologią tego terminu, zbiór zasad moralnych wskazujących Izraelowi drogę do prawdziwego szczęścia, do życiowej więzi z Bogiem przymierza. Tradycja żydowska uczy, że obok Tory spisanej istnieje także ustna, przekazywana we wspólnocie rodzinnej i narodowej. Może być ona nawet ważniejsza od tej przekazanej na piśmie, gdyż jest głęboko ukryta w sercu. Psalm 1 rozpoczyna się błogosławieństwem, które jest udziałem człowieka prawego w odróżnieniu od bezbożnego. Podobnie jak drzewo zasadzone nad obfitym strumieniem

- 4 A bezbożni – przeciwnie:
są jak plewa, którą wiatr unosi.
- 5 Dlatego bezbożni nie ostoją się na sądzie
ani grzesznicy wśród sprawiedliwych.
- 6 Bo Pan zna drogę sprawiedliwych,
a droga bezbożnych zaginie.

1,4 Hi 21,18; Ps 35,5; Iz 17,13; Jr 4,11; Mt 3,12

1,5 Hi 21,18; Ps 5,5; 9,7.8.16; 76,7; 89,5.7; Iz 17,13; Na 1,6; So 2,2; Łk 21,36; Ef 6,13

1,6 Ps 9,5.6; 11,6; 31,7; 37,5.18; 144,3; Na 1,7; Mt 7,13n; J 10,14; 2Tm 2,19

(por. Ps 52,8n i 92,13), tak i człowiek sprawiedliwy wydaje owoce, podczas gdy grzesznik jest pędzony wiatrem jak zielsko wyrwane z korzeniami. Obie kategorie ludzi podążają różnymi drogami. Człowiek pobożny z radością oddaje się medytacji nad nakazami Prawa, grzesznik natomiast unika Bożej nauki. Hebrajski termin *hagah* ('rozmyślać') nie oznacza czynności osobistej, dokonywanej w milczeniu. Przeciwnie, jest to refleksja aktywna, połączona nawet z twórczością poetycką (por. Ps 19,14; 92,13). „Rozmyślać” to tyle, co powtarzać na głos i rozważać w myśli przeczytane teksty, utrwalając je na piśmie. Psalterz jest więc, w świetle Ps 1, poetyckim wyrazem rozmyślania nad Bożym Prawem. Są to ludzkie słowa tworzone w odpowiedzi na Słowo Boga.

Zaczerpnięty z mądrości wschodniej temat dwóch dróg, czyli „postępowania” sprawiedliwych i grzeszników. Temat ten dzieli utwór na dwie części (1,1-3.4-6). Kto jest zakorzeniony w Bogu, oprze się działaniu Złego. Kto zasiewa Boże słowo w sercu i rozważa je ustawicznie, nie obawia się sądu ostatecznego. Życie zgodne z normami moralnymi („Prawo PANA”) prowadzi do wiecznego szczęścia, gdyż człowiek czerpiący życie u samych źródeł nie będzie wykorzeniony. Ta rajska wizja prawdziwego szczęścia przeważa nad obrazem negatywnym.

W świetle Ewangelii dostrzegamy tu zapowiedź nauki Jezusa o drodze i bramie prowadzącej do życia (np. Mt 7,13n). Jezus pełniący wolę Ojca (np. J 6,38) jest wzorem człowieka „sprawiedliwego”, czyli postępującego doskonale według Bożego Prawa. On sam przecież błogosławionymi nazwał tych, którzy „słuchają słowa Bożego i przestrzegają go” (Łk 11,28). W interpretacji chrześcijańskiej drzewem życia jest krzyż Chrystusa i On sam, ściśle złączony z narzędziem swej męki. Przeciwnieństwem postawy Chrystusa i Jego wyznawców jest postawa grzeszników przyrównanych do pustynnych krzewów. Brakuje im zakorzenienia, jakie daje wiara, dlatego miotają się oni bez celu, „jak plewa, którą wiatr unosi” (1,4). Lud Izraela, a potem Kościół,

Psalm 2

- 1 Dlaczego burzą się narody
i ludy daremnie spiskują?
- 2 Powstali królowie ziemi
i sprzymierzyli się książęta
przeciw PANU i Jego pomazańcowi:
- 3 „Zerwijmy ich pęta
i zrzucmy z siebie ich łańcuchy!”
- 4 Śmieje się z nich ten, który mieszka w niebie,
Pan ich lekceważy.
- 5 Aż rozgniewany przemówi do nich
i zatrzwoży ich swoim wzburzeniem:

2,1	Ps 21,11; 46,6; 83,2-5; Dz 4,25-26
2,2	Ps 18,50; 20,6; 45,7; 48,4-6; 74,23; 89,20; J 1,41
2,3	Jr 5,5
2,4	Hi 22,19; Ps 11,4; 29,10; 37,13; 59,8; Prz 1,26; Iz 40,22
2,5	Ps 21,8.9; 76,7; 78,49.50; Ap 6,16.17

rozumie swoje dzieje jako wędrówkę, ustawiczne „bycie w drodze”. Co więcej, Jezus sam nazwie siebie drogą wiodącą do Ojca (J 14,6).

Psalm 2. Również ten utwór, podobnie jak poprzedni, nie nosi tytułu „Dawidowy”. Pierwotnie mógł on być wykonywany podczas uroczystości intronizacji nowego władcy z dynastii Dawida. To nie Dawid jest tu sławiony jako król, lecz PAN, „który mieszka w niebie”. Psalm ten kończy się tym samym słowem, które rozpoczynało Ps 1: „szczęśliwi wszyscy, którzy Mu ufają!”. Oznacza, to, że redaktor Psalterza potraktował oba utwory jako wprowadzenie w dzieje dynastii, którą powołał Bóg zwany jej Panem. Umieszczając te dwa psalmy na początku Psalterza, redaktor zachęca wszystkich korzystających z tego modlitewnika, aby nie tylko medytowali nad Prawem Pańskim, ale też znajdowali radość w tym, który jest ich władcą. Tematem kluczowym tego psalmu jest królestwo. W Piśmie Świętym oznacza ono najpierw panowanie Boga nad każdą domeną ludzkiej egzystencji. Władcy ziemscy, sprzeciwiając się władzy Boga, tylko burzą ład w świecie i powodują tragedie całych narodów. Dlatego Pan ustanawia Dawida władcą teokratycznym, aby realizował Boży ład w powierzonym sobie królestwie, rozciągając go aż po „krańce ziemi” (2,8).

- 6 „To Ja namaściłem mego króla
na Syjonie, mojej świętej górze!”
- 7 Ogłoszę postanowienie PANA,
On rzekł do mnie:
„Ty jesteś moim Synem,
Ja Ciebie dziś zrodziłem!
- 8 Proś Mnie, a dam Ci w dziedzictwo narody
i krańce ziemi w Twoje posiadanie.
- 9 Będziesz je pasł laską żelazną,
skruszysz je jak gliniane naczynia”.
- 10 Teraz więc, królowie, zrozumcie,
przyjmijcie pouczenie, władcy ziemscy:
- 11 słuźcie PANU z bojaźnią,
uwielbiajcie Go z drżeniem!
- 12 Oddajcie mu szczery hołd, aby się nie rozgniewał,
bo zginiecie w drodze,
gdyż szybko wybucha gniewem.
Szczęśliwi wszyscy, którzy Mu ufają!

2,6 2Sm 5,7; Ps 3,4; 15,1; 43,3; 45,6; 48,1.2; 99,9; 110,2; Prz 8,23

2,7 Mt 3,17; Dz 13,33; Rz 1,4; Hbr 1,5; 5,5

2,8 1Krl 3,5; Ps 21,1.2; 22,27; 67,7; 72,8; 89,27; Dn 7,14

2,9 Hi 34,24; Ps 28,5; 52,5; 72,4; 89,23; 110,5.6; Iz 30,14; Jr 19,11; Ap 2,26-27; 12,5; 19,15

2,10 Prz 8,15; 27,11

2,11 Flp 2,12; 4,4; Hbr 12,28

2,12 1Sm 10,1; 1Krl 19,18; Ps 2,5; 34,8; 84,12; 146,5; Prz 16,20; 31,2; Iz 30,18; Jr 17,7; J 5,23

Ps 2 jest więc psalmem królewskim zbudowanym z czterech strof, które opisują kolejno bunt potęg wrogich Bogu (2,1-3), reakcję Boga w niebie i Jego postanowienie o wyborze króla (2,4-6), wystąpienie króla (pomazańca, „mesjasza”), który odczytuje boski dekret o nadaniu mu władzy królewskiej (2,7-9), wreszcie wezwanie wszystkich królów do wierności Bogu (2,10-12). W przeciwnym razie zakończą tak, jak bezbożni z poprzedniego psalmu. Obydwa utwory, umieszczone na wstępie Psałterza Dawidowego, wprowadzają szereg tematów, które będą podejmowane w kolejnych kompozycjach: droga i schronienie, prawo i królowanie, sprawiedliwość i władza Boga. Psalm ten, od czasu przesiedlenia babilońskiego, wyrażał nadzieje żydów na przyjście zwycięskiego Mesjasza. Tradycja chrześcijańska odnosi go do Chrystusa, Syna

Psalm 3

- 1 *Psalm Dawida, gdy uciekał przed swym synem Absalomem.*
 2 PANIE, jak liczni są moi przeciwnicy,
 jak wielu przeciw mnie powstało!
 3 Wielu mówi o mnie:
 „W Bogu nie ma dla niego zbawienia!”
Sela
 4 Ale Ty, PANIE, jesteś moją tarczą,
 chwało moja, dzięki Tobie chodzę z podniesionym czołem!

3,2 2Sm 15,12.14-17.29; 18,31.32; Ps 69,4

3,3 2Sm 16,8; Ps 22,7.8; 71,11

3,4 Rdz 15,1; Hi 1,10; 10,15; Ps 5,12; 9,13; 18,3; 27,5.6; 28,7; 62,7; 84,9; 119,114

Dawida (np. Mk 1,11). Królewski wątek psalmu prowadzi nas do wyznania wiary w Jezusa Chrystusa, który od Ojca otrzymał godność króla i sędziego. Władza Chrystusa nie jest więc z tego świata (J 18,36). Kto się jej sprzeciwia, niszczy sam siebie. Kościół modli się tym psalmem, trwając w oczekiwaniu na powtórne przyjście Chrystusa Króla w chwale.

Psalm 2 jest, wraz z poprzednim, wprowadzeniem do całego zbioru psalmów Dawidowych. Podejmuje on temat Mesjasza, pomazańca Bożego, któremu mają się podporządkować wszystkie narody ziemi. Łatwo od tej wizji przejść do chrześcijańskiej modlitwy skierowanej ku Chrystusowi, królowi wszechświata. O słuszności takiej interpretacji świadczy przytoczenie początkowych słów psalmu 2 w Dz 4,25-26. W modlitwie Kościoła jerozolimskiego słowa te odnoszą się wprost do Jezusa Chrystusa i do Jego prześladowców. Konsekwentnie treść całego psalmu, a zwłaszcza wiersza 2,7 („Ty jesteś moim Synem, Ja Ciebie dziś zrodziłem”), autorzy Nowego Testamentu odnoszą do tajemnicy Chrystusa, odwiecznie zrodzonego przez Ojca.

Psalm 3. Psalm 3–14 tworzą mały zbiór modlitw skupionych wokół Ps 8. Są to prośby o Bożą opiekę. Ps 3 to lamentacja jednostki z powodu zagrożenia przez wrogów. Z poprzednim Ps 2 wiąże go temat ucieczki, jakiej ścigany szuka na „świętej górze” Pana, na Syjonie. Pierwsze słowo nagłówka (*mizmor*) odnosi się do literackiej formy utworu: jest to „utwór wokalnoinstrumentalny”, pieśń chóralna z akompaniamentem instrumentów strunowych. Młody Dawid na dworze Saula komponował takie „psalmy” dla ukojenia stanów depresyjnych władcy (por. 1Sm 16,23). Tytuł psalmu, dodany w nagłówku (por. 2Sm 15–19),

- 5 Wołałem głośno do PANA
i odpowiedział mi ze swej świętej góry.
Sela
- 6 Kładę się i zasypiam,
budzę się, bo PAN mnie wspiera!
- 7 Nie lękam się tysięcy ludzi,
choć mnie osaczyli!
- 8 Zaczynj działać, PANIE, ocal mnie, mój Boże!
Ty przecież pobiłeś wszystkich moich wrogów,
połamałeś zęby bezbożnym.
- 9 Jedynie PAN przychodzi z pomocą.
Ty darzysz swój lud błogosławieństwem.
Sela

3,5 Ps 2,6; 6,8; 34,4,6; 60,5; 77,1; 108,6; 142,1

3,6 Kpł 26,6; Hi 11,18; Ps 4,8; Prz 3,24; 4,9;

3,7 1Krl 20,12; Ps 23,4; 27,3; 118,10-13; Iz 22,7

3,8 Lb 10,35; Hi 16,10; 29,17; Ps 6,4; 7,6; 9,19; 10,12; 22,21; 57,4; 58,6,7;

3,9 Ps 28,2; 29,11; 35,3; 37,39; 62,7; Iz 43,11; 45,21; Jr 3,23; Oz 13,4; Jon 2,9; Ap 7,10; 19,1

świadczy o tym, że tradycja żydowska połączyła go z historią rządów Dawida. Kontekst historyczny mówi o buncie przeciwko królowi wznieconym przez jego syna, Absaloma. Znajomość tej historii pozwala wnikać w głębię duchowych doświadczeń Dawida i uczynić go przewodnikiem w medytacji nad treścią także dalszych psalmów.

Podział utworu na trzy części (3,2n.4-6.7-9) ukazuje rozwój akcji: zagrożenie i szyderstwo wrogów, wyznanie ufności w pomoc Boga, z pomocą Pana odważne stawienie czoła zagrożeniu. Choć zbawienie zdaje się opóźniać, nie można tracić nadziei. Od wieków bowiem Bóg postanowił zniszczyć zło i z pewnością tego dokona. NT pogłębia jeszcze tę myśl: cierpliwość Stwórcy nie opóźnia spełnienia Jego zbawczych obietnic. Nie chce On zguby grzeszników, lecz ich nawrócenia (2P 3,9). Niejasny termin *selah*, pojawiający się trzykrotnie w psalmie, jest zapewne wskazówką muzyczną dla śpiewających. LXX tłumaczy go jako *diapsalma*, co oznacza przerwę w grze instrumentów. Akwila, a za nim Hieronim, oddają to słowo przez „zawsze”, co bynajmniej nie czyni go jaśniejszym.

W pierwszej księdze Psalterza znajdujemy liczne lamentacje, które odzwierciedlają tragiczną sytuację grzesznego człowieka. W ustach Chrystusa jednak psalmy te nie są tylko bezradną skargą. Jezus bowiem modlił się nimi

Psalm 4

- ¹ *Dyrygentowi: na instrumenty strunowe. Psalm Dawida.*
- ² Odpowiedz na moje wołanie,
Boże, który mnie sądzisz sprawiedliwie!
Ty mnie wyzwoliłeś z udręki!
Zmiłuj się nade mną i usłysz moją modlitwę!
- ³ Synowie Adama, dokąd będziecie mnie lekceważyć,
czemu kochacie marność i lubujecie się w kłamstwie?
Sela
- ⁴ Wiedźcie, że PAN cudownie wywyższył swego świętego.
PAN mnie wysłucha, gdy będę Go wzywał!

4,2 Hi 36,16; Ps 3,4; 17,6; 18,6.18.19; 25,16; 39,12; 61; Iz 54,17; Jr 23,6; Ha 3,19

4,3 Ps 3,3; 5,6; 12,2; 31,6.18; 69,7-10.19.20

4,4 Wj 11,7; Ps 6,8.9; 17,6; 31,23; 50,5; 79,2; 135,4

do Ojca, który jest przy Nim, aby Go bronić w walce. Modlitwa chrześcijan włączona jest w zmagania Chrystusa, syna Dawida, z szatanem podczas konania w Ogrójcu. Jezus zasnął snem śmierci, „ale Bóg wskrzesił Go i uwolnił od więzów śmierci. Nie było bowiem możliwe, aby ona nad Nim panowała” (Dz 2,24). Zmartwychwstanie Chrystusa jest źródłem nadziei dla wszystkich, którzy do Niego należą. Misterium paschalne uwalnia człowieka i przywraca mu siły utracone przez grzech. Odnowia go wewnętrznie i wyzwala spod władzy „księcia tego świata”, który trzymał go w niewoli. Kościół odbarza swe dzieci życiem sakramentalnym, koniecznym w walce z przeciwnikiem duchowym. Prześladowania umacniają życie i wiarę Kościoła w trudnych momentach jego dziejów. Możemy wtedy czerpać umocnienie wprost z ran Zbawiciela, jak uczą niezliczeni męczennicy i wyznawcy Pana.

Psalm 4. O ile poprzedni psalm był modlitwą poranną (3,6), to tutaj modlący się prosi o spokojną noc (4,9). Te dwa psalmy mają wiele wspólnych elementów. Kluczowe słowo „marność” łączy ten utwór również z Ps 2,1 (*riq*). Jako modlitwa o uwolnienie Ps 4 odznacza się zachętą do zawierzenia Bogu (4,5n). W zakończeniu psalmu pojawia się zapewnienie, że Boża opieka pozwala wiernemu w nocy odpocząć „bezpiecznie” (4,9; por. Ps 3,6).

Nagłówek psalmu zawiera kilka uwag technicznych, które będą powtarzać się w dalszych utworach kolekcji „Dawidowej”. Pierwszym jest termin hebrajski *menacceach* ze znakiem celownika, co LXX tłumaczy „do wykonania” albo

- 5 Gniewajcie się, ale nie grzeszcie.
Wyżalcie się w sercu na swoim posłaniu,
a odzyskacie spokój!
Sela
- 6 Złóżcie należne ofiary
i zaufajcie PANU!
- 7 Wielu mówi: „Kto nam ukáže to, co dobre?”
PANIE, rozjaśnij nas światłem Twego oblicza!
- 8 Właś w moje serce radość
większą niż w czasie obfitych zbiorów zboża i wina.
- 9 Spokojnie kładę się i zasypiam,
bo Ty sam, PANIE, sprawiasz, że odpoczywam bezpiecznie!

4,5	Ps 42,8; 77,6; 99,1; 119,11; Ef 4,26
4,6	Pwt 33,19; Ps 37,3,5; 51,19,21; 62,8;
4,7	Lb 6,25; Hi 7,7; 9,25; Ps 31,16; 67,1; 80,3.4.7.19; 89,15; 119,135
4,8	Ps 97,11.12; Iz 9,3; 16,10; Jr 48,38; Dz 14,17
4,9	Kpl 25,18.19; 26,5; Pwt 33,28; Ps 3,5; 16,9

„do końca” (gr. *eis telos*). Słowo hebrajskie „dyrygentowi” wskazuje, że jest to notatka przeznaczona dla kierownika chóru. Drugi termin (*neginot*) odnosi się do „instrumentów strunowych”, najczęściej używanych w chórze świątynnym. Potwierdza to trzecia notatka: „psalm” (*mizmor*) wykonywano z towarzyszeniem cytry, uderzając w jej struny specjalną kostką. Tradycja nazywa Dawida mistrzem takiej gry, a zarazem twórcą muzyki świątynnej (1Krn 25,1). Gdy chodzi o Ps 4, jest to lamentacja jednostki, w której wyznanie ufności dominuje jednak nad skargą. Psalmista doświadczył pomocy Boga (4,2), ogłasza ją czcicielom bożków i zachęca, by jak on zaufali jednemu Stwórcy (4,3-7), który jest źródłem radości i bezpieczeństwa (4,8n). Głębokie zaufanie Panu pozwala psalmiście zachować równowagę wobec dręczącej go niesprawiedliwości. Prośba o światło rozpromienionego oblicza Boga niesie w sobie wyobrażenie uśmiechającego się Boga, który błogosławi człowiekowi i udziela mu swojej łaski (np. Lb 6,25; Ps 67,2; 80,4.8.20).

Chrześcijańska liturgia Wielkiej Soboty włącza Ps 4 w Godzinę czytań, gdyż w dramat męki i konania Chrystusa wprowadza on promień światła i nadziei: „Spokojnie kładę się i zasypiam, bo Ty sam, PANIE, sprawiasz, że odpoczywam bezpiecznie” (4,9). W zakończeniu psalmu lamentacja zamienia się w ufną pieśń wdzięczności Bogu za otrzymaną pomoc. Św. Paweł, cytując słowa psalmu, odnosi jego treść do postawy wierzących w Chrystusa: „Gniewajcie

Psalm 5

- 1 *Dyrygentowi: na flety. Psalm Dawida.*
 2 Usłysz, PANIE, moje słowa,
 uznaj wołanie moje!
 3 Zwróć uwagę na głos mojej modlitwy,
 Królu mój i Boże mój,
 bo do Ciebie się modłę, o PANIE.
 4 Rankiem słuchasz mego głosu,
 rankiem staję przed Tobą i czekam.
 5 Przecież Tobie, Boże, nie podoba się nieprawość,
 bezbożny nie zamieszka u Ciebie.
 6 Nie ostoją się grzesznicy przed Twymi oczyma,
 nienawidzisz tych, co się dopuszczają nieprawości.
 7 Wytracasz wszystkich, którzy mówią kłamstwa.
 PAN się brzydzi człowiekiem krwawym i podstępny.

5,2	1Krl 8,39; Ps 39,3; 54,2; 104,34
5,3	Ps 65,2; 84,3; 140,6
5,4	Ps 88,13; 119,147; 130,5.6; Ha 2,1
5,5	Ps 11,5; 34,16; 92,15
5,6	Ps 1,5; 11,5; 45,7; 73,3; 75,4; Ha 1,13
5,7	Ps 4,2; 52,4.5; 55,23; Ap 21,8; 22,15

się, ale nie grzeszcie” (Ef 4,26). Pokutujący Kościół łączy tu swoją modlitwę z medytacją nad misterium Paschy Chrystusa i uczy się od Niego zawierzenia miłosierdziu Ojca. Z tego też względu słowa psalmu weszły w skład komplety, modlitwy odmawianej przed spoczynkiem.

Psalm 5. Tytuł psalmu jest zbliżony do poprzedniego, różni się tylko nazwą instrumentu. Flety (*nechilot*), ze względu na wysoką tonację, towarzyszyły zwykle pieśniom żałobnym. Ps 5 zatem to lamentacja jednostki, której tłem jest poranny kult w świątyni. W tym sensie utwór dopełnia modlitwę wieczorną (Ps 4) i łączy się z nią poprzez terminologię. Czasownik „błogosławić” (5,13) nawiązuje do Ps 3,9 („Ty darzysz swój lud błogosławieństwem”). Jako modlitwa przy wejściu do Świątyni, zawiera Ps 5 obraz ucieczki i tarczy ochronnej. Kryje też wymiar moralny: Pan „brzydzi się” złem i nie ma upodobania w nieprawości, wiernym natomiast okazuje łaskę (*chesed* oznacza wierną miłość), która pozwala im wejść do „domu” Bożego.

- 8 A ja dzięki Twej wielkiej łasce wejść do Twojego domu,
pokłonię się przed Twoją świątynią.
- 9 Prowadź mnie, PANIE, w swej sprawiedliwości
na przekór moim przeciwnikom.
Skieruj mnie na swoją drogę!
- 10 Gdyż w ich ustach nie ma prawdy,
ich serce jest próżne.
Gardło ich jest grobem otwartym,
knują zdradę swoim językiem!
- 11 Osądź ich, Boże, niech nie spełnią swoich zamiarów.
Oddal ich z powodu ich wielkiej bezbożności,
bo napełnili Cię goryczą!
- 12 A wszyscy, którzy Tobie ufają, niech się weselą,
na wieki niech się radują, a Ty mieszkaj wśród nich!
Niech się chlubią Tobą wszyscy miłujący Twe imię,
- 13 bo Ty błogosławisz sprawiedliwego,
PANIE, osłaniasz nas łaską jak tarczą!

5,8	1Krl 8,29.30; Ps 11,4; 69,13; 79,1; 115,11.13; 132,7; 138,2
5,9	Ezd 8,21; Ps 23,3; 25,4.5; 27,11; 31,1.3
5,10	Ps 7,14; 12,2; 52,2.3; Prz 2,16; 7,5; Jr 5,16; Rz 3,13
5,11	2Sm 15,31; 17,14.23; Ps 9,16; 36,12; 107,10.11; Iz 24,6;
5,12	1Sm 2,1; Ps 2,12; 9,2; 12,7; 33,1.21; 64,10; 69,36
5,13	Ps 29,11; 32,7.10; 35,2; 103,4; 115,13

Psalm 5 jest wołaniem o pomoc w obliczu niebezpieczeństw, jakie czyhają na życie psalmisty (5,2n). Jest on pewny azylu w świątyni Pańskiej i zniszczenia planów nieprzyjaciół. Wierni z pewnością rozradują się pomocą Pana. Po modlitwie wieczornej psalm ten nawiązuje do liturgii porannej w świątyni jerozolimskiej (5,4-6). Psalmista przywołuje Bożej pomocy w czasie zagrożenia ze strony złoczyńców. Bóg jest przecież uosobieniem świętości, brzydzi się więc nieprawością i tymi, którzy się jej dopuszczają. Człowiek prawy czuje się natomiast gościem Boga w świątyni: wchodzi do niej z bojaźnią, ale i z wielką ufnością (5,7n). Prosi tam Pana, aby pozwoli mu żyć w sprawiedliwości, „na przekór przeciwnikom” – niech Bóg ich osądzi i rozproszy (5,9-11)! Ci zaś, którzy u Niego szukają ucieczki, niech znajdą Jego życzliwość i błogosławieństwo (5,12n). „Tarcza” jest tutaj symbolem Bożej opieki, jaka otacza zewsząd ludzi prawych.

Psalm 6

- ¹ *Dyrygentowi: na instrumenty strunowe, w niskiej tonacji.
Psalm Dawida.*
- ² PANIE, nie karć mnie w swoim gniewie
i nie doświadczaj mnie w swej zapalczywości!
- ³ Zmiłuj się nade mną, PANIE, bo jestem słaby,
ulecz mnie, PANIE, bo drżą moje kości,
- ⁴ przenika mnie trwoga.
A Ty, PANIE, jak długo jeszcze będziesz zwlekał?
- ⁵ Powróć, PANIE, i mnie ocal,
wybaw mnie swoją łaską!

6,2	Pwt 29,22; 1Krn 15,21; Ps 38,1.2; 94,12; 118,18; Prz 3,11; Jr 30,11; 46,28; Hbr 12,3-11
6,3	Ps 22,14; 30,2; 31,10; 41,4; 102,4.11; 103,3; 147,3; Oz 6,1
6,4	Jon 12,27; Ps 88,3; 90,13
6,5	Ps 17,13

W świetle NT jest to wspianała modlitwa człowieka sprawiedliwego, który oczekuje pełni życia objawionej w zmartwychwstałym Chrystusie (5,4). Wtedy na zawsze zniknie zło, a zbawieni zamieszkają w otwartym domu Boga (5,12n; zob. Ap 21,3). Tak objawi się cel prostej Drogi (5,9), którą jest Chrystus (J 14,6). W świetle Ewangelii jest to ufna modlitwa samego Chrystusa, który uczy wiernych zawierzenia Ojcu w obliczu niebezpieczeństw duchowych. Święty Paweł w Liście do Rzymian (3,13) wykorzystał słowa tej lamentacji (3,10) dla podkreślenia faktu, że zarówno Żydzi, jak i Grecy potrzebują usprawiedliwienia mocą krwi Chrystusa. Jego zbawcze dzieło stanowi tarczę opieki i gwarancję zbawienia wiecznego dla wszystkich, którzy Mu ufają. Liturgiczna modlitwa Kościoła włącza wierzących w modlitwę samego Chrystusa, a jej treść pochodzi z natchnienia Ducha Świętego (Rz 8,26-27).

Psalm 6. Tytuł utworu pokrywa się zasadniczo z poprzednimi. Pojawia się jednak nowy termin, *szeminit*. Ponieważ przypomina on liczebnik „osiem”, można go tłumaczyć jako „w oktawie”. Tradycja chrześcijańska proponuje interpretację „na dzień ósmy”. Wówczas jego treść łatwo odnieść do nadziei nowego świata. Zmartwychwstanie Pańskie dokonało się bowiem ósmego dnia, „pierwszego po szabacie” (J 20,1). Ósmy dzień jest więc początkiem wieczności. Psalmista prosi o uwolnienie z choroby i o pomstę nad wrogami. Na wiele sposobów użyte słownictwo łączy ten psalm z poprzednimi. Termin

- 6 Bo nikt po swej śmierci nie pamięta o Tobie.
Kto Cię sławi w krainie umarłych?
- 7 Zmęczyłem się mym wzdychaniem,
każdej nocy płaczę na moim łożu,
posłanie moje skrapiam łzami.
- 8 Zaćmiło się od bólu moje oko,
osłabłem wśród wszystkich mych wrogów.
- 9 Odstąpcie ode mnie wszyscy dopuszczający się nieprawości,
bo PAN usłyszał mój głośny lament.
- 10 PAN usłyszał moje błaganie,
PAN przyjął modlitwę moją.
- 11 Wszyscy moi wrogowie niech się zawstydzą i bardzo zatrwożą,
niech się nawrócą i szybko zawstydzą!

6,6	Ps 30,9; 88,10-12; 115,17; Koh 9,10; Iz 38,18-19
6,7	Ps 38,9; 42,3; 69,3;
6,8	Hi 17,7; Ps 31,9; 38,10; 88,9; Lm 2,11; 5,17
6,9	Ps 3,4; 28,6; 94,4; 119,115; 139,19; Mt 7,23; 25,41; Łk 13,27
6,10	1Krl 8,38; Ps 55,1; 66,19.20; 116,1
6,11	Ps 40,14; 56,9; 71,13.24; 73,19

„wróg” pojawi się ponownie w Ps 7,5. Widać też następstwo czasu modlitwy: rano (Ps 3 i 5), wieczór (Ps 4), noc (Ps 6). Te usilne i wytrwałe prośby mają pobudzić Boga do zbawczej interwencji (Ps 7,7).

Jest to zatem kolejna lamentacja jednostki w obliczu Bożego „gniewu” (6,2). Zagrożenie życia, jakiego doświadcza psalmista, odczytuje on właśnie jako przejaw gniewu Boga. To typowa starotestamentowa interpretacja, u źródeł której jest przede wszystkim świadomość popełnionych przez ludzi grzechów. Człowiek cierpiący błaga więc o uzdrowienie (6,2-8). Jest pewien, że na przekór swym wrogom będzie wysłuchany. Podstawę do tej pewności daje mu przekonanie, że człowiek, który ma obowiązek oddawać chwałę Bogu, może to czynić tylko jako żyjący (Ps 150,6; Syr 17,27n). Psalm kończy się typowym dla lamentacji dziękczynieniem, w którym psalmista wyraża pewność wysłuchania jego modlitwy (6,9-11).

Chrześcijańska lektura psalmu prowadzi do odkrycia, że w świetle agonii Jezusa każde cierpienie człowieka nabiera głębokiego sensu. Ponadto Kościół modli się psalmem 6 jako jednym z siedmiu psalmów pokutnych (Ps 32; 38; 51; 102; 130; 143). Prosi w nim o uwolnienie od tego, co zagraża wiecznemu życiu

Psalm 7

- ¹ *Skarga Dawida, którą wyśpiewał PANU z powodu Kusza Beniaminity.*
- ² PANIE, Boże mój, w Tobie złożyłem nadzieję, wybaw mnie od wszystkich prześladowców i mnie ocal,
- ³ by ktoś jak lew nie rzucił się do mego gardła, gdy nie będzie odkupiciela ani wybawcy.
- ⁴ PANIE, Boże mój, jeśli się tego dopuściłem, jeżeli nieprawość jest na moich rękach,
- ⁵ jeśli złem odpłaciłem żyjącemu ze mną w pokoju, niech padnę ograbiony przez mych nieprzyjaciół.

7,2	Ps 11,1; 31,1.15; 71,1; Ha 3,1
7,3	Hi 10,16; Ps 10,9; 17,12; 50,22; 57,4; Iz 38,13
7,4	1Sm 24,11; 26,18; 2Sm 16,7.8; Ps 59,3
7,5	1Sm 24,7; 26,9; Ps 55,20; 109,4.5

wiernych (np. Mt 10,28.39; 16,25n). Święty Jan Ewangelista mówi, że Jezus po tryumfalnym wjeździe do Jerozolimy modlił się słowami tego psalmu: „Teraz jestem głęboko wstrząśnięty” (J 12,27). Synoptycy kładą w usta Jezusa także inne słowa tej lamentacji (6,9). Mówiąc o sądzie ostatecznym, Jezus zapowiada, że wielu w ów dzień będzie powoływać się na znajomość Jego nauk. „A wtedy im powiem: Nigdy was nie znałem! Odejdźcie ode Mnie wy, którzy postępujecie niegodziwie” (Mt 7,23). W ten sposób Ewangelia przedstawia Ps 6 jako modlitwę Chrystusa podczas Jego męki. On sam jako sędzia świata wyda wyrok na swoich wrogów. Nie będą to jednak słowa potępienia, lecz ocalenia dla tych, którzy się nawrócą. Dawna tradycja Ojców widzi tu pierwszy z siedmiu psalmów pokutnych i zwraca naszą uwagę na tragedię grzechu, który jest źródłem wszelkiego zła w świecie.

Psalm 7. W tytule utworu pojawia się kolejny niejasny termin (*sziggajon*). Można wywodzić go z akadyjskiej terminologii kultowej i tłumaczyć jako ‘skarga, lamentacja’. Redaktor kolekcji proponuje czytać treść tego utworu w kontekście historii Dawida. „Kusz Beniaminita” to oczywiście Saul, syn Kiswa, prześladowca młodego Dawida. Tak tłumaczy już *targum*, odsyłając do 1Sm 19–26. Psalm ten pozostaje w kontraście do poprzedniego: tam (Ps 6,2) autor prosił o odwrócenie od siebie Bożego gniewu, tutaj (Ps 7,7) prosi o „poskromienie zaciekłości swych nieprzyjaciół”. Bóg jest z kolei „tarczą i sędzią

- 6 Niech wróg mnie ściga i pochwyci,
niech wdepcze w ziemię moje życie,
niech moją godność w proch obali!
Sela
- 7 Powstań, PANIE, w Twym gniewie,
poskrom zaciekłość moich nieprzyjaciół.
Przebudź się i zarządz sąd, Boże!
- 8 Niech narody zbiorą się wokół Ciebie,
a Ty zasiądź nad nimi na wysokości.
- 9 PAN będzie sądził ludy!
Osądź mnie, PANIE, według mej sprawiedliwości
i zgodnie z moją niewinnością!
- 10 Nieprawość bezbożnych niech dojdzie do kresu,
a sprawiedliwego umocnij,
sprawiedliwy Boże, który badasz serca i sumienia!
- 11 Bóg jest moją tarczą,
On zbawia ludzi prawego serca.

7,6 Dn 8,7; Ps 89,39

7,7 Hi 8,6; Ps 3,7; 35,23; 44,23; 59,4; 94,2; 138,7; Iz 33,10

7,8 Ps 22,27

7,9 Ps 18,20; 26,1; 35,24; 43,1; 58,11; 96,13; 98,9

7,10 1Sm 16,7; 1Krn 28,9; Hi 23,10; Ps 11,4.5; 26,2; 34,21; 37,23; 40,2; 94,23; 139,1; Jr 11,20; 17,10;
20,12; Ap 2,23

7,11 2Krn 29,34; Ps 18,2.30; 62,8; 97,11; 125,4;

sprawiedliwym” (7,11n). Jego odpłata wyraża się w „narzędziach śmierci” (7,13n) wymierzonych przeciwko złoczyńcom, którzy sami wpadną w jame przygotowaną przez siebie (7,16n). W końcowym zdaniu psalmista obiecuje „sławić PANA za Jego sprawiedliwość”.

Strukturalnie jest to lamentacja jednostki, niesprawiedliwie oskarżonego człowieka. Wątek ten bardzo dobrze łączy się z prześladowaniami, jakie znosił ze strony zazdrosnego Saula jego dworzani i dowódca wojskowy Dawid. Archaiczne słownictwo tego i innych psalmów ze zbioru „Dawidowego” nie sprzeciwia się takiej identyfikacji. Prześladowany wyznaje swoją niewinność, wzmacniając wyznanie złorzeczeniem samemu sobie, jeśli kłamie (7,2-6). Następnie prosi Boga, by dokonał sądu i stwierdził niewinność psalmisty (7,7-12) oraz ukarał kłamliwych oskarżycieli (7,13-17). Wreszcie składa obietnicę dzięk-

- 12 Bóg jest sędzią sprawiedliwym,
Bóg na zło oburza się codziennie.
- 13 Jeśli się nie nawrócą, wyciągnie miecz ognisty.
Już trzyma swój łuk napięty!
- 14 Wykonał narzędzia śmierci
i wypuścił płonące strzały!
- 15 Oto grzesznik począł nieprawość,
jest brzemienny w podstęp i urodzi zdradę.
- 16 Wykopał dół i go pogłębił,
lecz sam wpadnie do jamy, którą przygotował.
- 17 Niech jego podstęp obróci się przeciw niemu,
a jego nieprawość niech spadnie mu na głowę!
- 18 Będę słał PANA za Jego sprawiedliwość,
i będę śpiewał imieniu PANA Najwyższego!

7,12	Hi 8,3; Ps 50,6; 90,9; Na 1,2.6
7,13	Pwt 32,41; Ps 11,2; 21,12; 37,14; 58,5; 64,7
7,14	Ps 18,14; 45,5; Ef 6,16
7,15	Hi 15,35; Iz 33,11; 59,4; Jk 1,15
7,16	Ps 9,15; 57,6; 119,85; Prz 26,27; 28,10; Koh 10,8
7,17	Sdz 9,24; 1Krl 2,32; Est 7,10; 9,25; Ps 94,23; 140,9.11; 141,10; Prz 5,22
7,18	Ps 9,2; 66,1.2.4; 71,15.16

czynienia za wysłuchanie modlitwy (7,18). Ogólne sformułowania tej lamentacji pozwalają modlić się jej słowami każdemu człowiekowi niesprawiedliwie oskarżonemu i potrzebującemu ocalenia.

Modlitwa człowieka niesłusznie oskarżonego, być może samego Dawida, jest doskonałą ilustracją postawy Chrystusa. On jest jedynym niewinnym, który od stawianych Mu zarzutów może odwołać się do wyroku Ojca. Nadal modli się On tym psalmem w swoim Kościele, czyli w swych członkach cierpiących i kłamliwie osądzanych. Słowa Ps 7,13 podejmuje Chrystus w swoim wezwaniu do nawrócenia: „Jeśli się nie nawrócicie, wszyscy podobnie zginiecie” (Łk 13,3.5). Nawiązuje też do nich św. Paweł, mówiąc o „tarczy wiary gaszącej wszelkie ogniste pociski Złego” (Ef 6,16). „Bóg badający serce i nerki” (Jr 11,20) to w Apokalipsie sam zwycięski Chrystus oddający „każdemu według jego czynów” (Ap 2,23). Jednak sposób, w jaki dopełni On swego sądu nad ludźmi, będzie zupełnie nowy i zaskakujący (Jk 5,9-11).

Psalm 8

- 1 *Dyrygentowi: na melodię z Gat. Psalm Dawida.*
 2 O PANIE, Panie nasz,
 jak sławne jest Twoje imię
 na całej ziemi!
 Twoja wspaniałość przewyższa niebios.
 3 Z ust dzieci i niemowląt odbierasz chwałę
 na przekór Twoim wrogom.
 Sprawiasz, że milknie mściwy nieprzyjaciel.
 4 Gdy patrzę na niebo, dzieło Twoich palców,
 księżyc i gwiazdy, które utwierdziłeś...
 5 Czym jest człowiek, że o nim pamiętasz,
 i czym śmiertelnik, że troszczysz się o niego?
 6 Uczyniłeś go niewiele mniejszym od aniołów,
 chwałą i czcią go ukoronowałeś.

8,2	Wj 34,5; Ps 57,11; 81; 113,4; 148,13; Iz 12,4
8,3	Ps 29,1; 44,16; 118,14; Jr 16,19; Mt 11,25; 21,16; 1Kor 1,27
8,4	Rdz 1,16; Wj 8,19; 31,18; Ps 89,11; 111,2; 136,9; 144,5;
8,5	Rdz 8,1; 21,1; 50,24; Hi 7,17; 25,6; Ps 65,9; 80,17; 144,3; Hbr 2,6-8
8,6	Rdz 1,26; Ps 21,5; 82,6; 103,4

Psalm 8. Jest przykładem dziękczynienia zapowiedzianego w Ps 7. W makrostrukturze zbioru (Ps 3–14) Psalm 8 stanowi jednostkę centralną w tej kolekcji. Temat łączący cały ten zbiór 12 psalmów zawiera się w pojęciu imienia Bożego (por. Ps 5,12; 7,18). Druga część kolekcji podejmie ten temat w Ps 9,3.11. Centralny Ps 8 to hymn na cześć Boga Stwórcy objęty klamrą pochwały imienia Bożego, które oznacza samego Boga (8,2.10). Antropologia tego psalmu ma duże znaczenie dla dalszej części kolekcji (Ps 9–14): człowiek osiąga pełną godność, uznając w Bogu swego Pana. Staje się wówczas „niewiele mniejszym od aniołów”. Ps 9–14 ukażą konsekwencje odrzucenia swej zależności od Boga: człowiek ulega wtedy degeneracji (por. Ps 12,5b).

Wspomniane w tytule miasto filistyńskie Gat to zapewne aluzja do kolejnego epizodu z życia Dawida (1Sm 27,1-4). Ścigany przez Saula młody Dawid schronił się ze swymi rodzicami i garstką żołnierzy u króla tego

- 7 Ustanowiłeś go nad dziełami rąk Twoich,
wszystko poddałeś pod jego stopy:
8 wszystkie owce i bydło,
a także dzikie zwierzęta,
9 ptactwo powietrzne i ryby morskie
wędrujące szlakami mórz.
10 O PANIE, Panie nasz,
jak sławne jest Twoje imię
na całej ziemi!

8,9 Rdz 1,26,28; Mt 28,18; 1Kor 15,27; Ef 1,22; Hbr 2,8
8,10 Ps 8,1

miasta, Akisza. Widać tu ponownie chęć łączenia treści psalmów z historią Dawida uważanego za autora tych pieśni. Ps 8 nie jest jednak lamentacją, lecz hymnem sławiącym godność człowieka. Podczas przesiedlenia babilońskiego kapłani chcieli podtrzymać nadzieję Izraela, akcentując władzę człowieka nad stworzeniem, a zarazem jedyność Stwórcy i Odkupiciela (Rdz 1 i 9). Hymn ukazuje także wyjątkową godność człowieka, niemal zrównanego z aniołami (8,6). Choć człowiek nie przestaje być stworzeniem, został przez Boga obdarzony Boskimi atrybutami: „czcią i chwałą” (8,6). Jako pan stworzenia musi jednak uznać swoją zależność od Stwórcy, gdyż to On go wywyższa. Uznając w Bogu swojego Pana, człowiek odkrywa, że powierzone mu panowanie nad światem jest w swej istocie służbą pełną szacunku dla stworzenia.

Najgłębsza prawda o godności człowieka objawia się wtedy, gdy odnosimy ten psalm do Jezusa Chrystusa, którego „wspaniałość przewyższa niebios” (8,2). W Nim człowieczeństwo osiągnęło swą doskonałość. Jezus odniósł do siebie słowa tego psalmu po tryumfalnym wjeździe do Jerozolimy (Mt 21,16). Dlatego Apostoł dodaje, cytując dalsze słowa hymnu, że Bóg „wszystko rzucił pod stopy” swego Syna (1Kor 15,27). W Liście do Hebrajczyków (2,6-8) wreszcie obszerny cytat z Ps 8 dowodzi, że Chrystus, dzięki zwycięstwu na krzyżu, przewyższa chwałą nawet aniołów. W oparciu o to głębokie przekonanie Kościół broni godności każdego człowieka i wspomaga go w dążeniu do doskonałości Chrystusa, którą osiągnęli już Jego święci.

Psalm 9

- 1 *Dyrygentowi: na melodię „Mut labben” . Psalm Dawida.*
 2 (Alef) Całym sercem będę Cię sławił, PANIE,
 będę opowiadał wszystkie Twoje cuda,
 3 będę się cieszył i radował Tobą,
 będę śpiewał Twemu imieniu, Najwyższy!
 4 (Bet) Moi wrogowie się wycofają,
 osłabną i znikną sprzed Twego oblicza.
 5 Bo Ty jesteś obrońcą mojej sprawy,
 zasiadłeś na tronie, Sędzio sprawiedliwy.
 6 (Gimel) Skarciłeś narody, wytępiłeś bezbożnych.
 Wymazałeś ich imię na wieczne czasy.
 7 (Dalet) Wrogowie pokonani, rozbici na zawsze,
 ich miasta zburzyłeś, pamięć o nich przepadła.
 8 (Waw) Oto PAN zasiada na wieki,
 ustawił swój tron, by sądzić.
 9 (Waw) On będzie sądził świat sprawiedliwie,
 słusznie osądzi ludy.
 10 (Waw) PAN jest obrońcą ubogiego,
 twierdzą w czasach ucisku.
 11 (Waw) Tobie zaufają ci, którzy znają Twe imię,
 bo nie opuszczasz, PANIE,
 tych, co się do Ciebie zwracają!

9,2	Ps 26,7; 40,5; 86,12; 96,3; 105,5
9,3	Ps 5,11; 7,17; 66,2.4; 83,18; 92,1; 104,34
9,4	Ps 27,2
9,5	Ps 29,10; 47,9; 50,6; 140,12
9,6	Pwt 9,14; 29,20; Ps 68,30; 69,28; 119,21; Prz 10,7
9,7	Ps 34,16
9,8	Ps 10,16; 89,14
9,9	Ps 58,11; 96,10.13b; 98,9
9,10	2Sm 22,3; Ps 10,1.18; 32,7; 59,9.16.17; 74,21; Prz 18,10
9,11	Ps 37,28; 91,14; 94,14

Psalm 9–10. Najprawdopodobniej stanowił pierwotnie jeden utwór. Poddzielono go na potrzeby liturgii żydowskiej, stąd różnica w dalszej numeracji

- 12 (*Zajin*) Śpiewajcie PANU, który mieszka na Syjonie,
głoście wśród ludów Jego dzieła!
- 13 Bo Mściciel krwi pamiętał o ubogich
i nie zapomniał ich wołania.
- 14 (*Chet*) Zmiłuj się nade mną, PANIE,
spójrz, jak mnie poniżają wrogowie.
Ty wyprowadziłeś mnie z bram śmierci,
15 abym głosił Twą chwałę w bramach Syjonu
i radował się Twoim wybawieniem.
- 16 (*Tet*) Poganie utknęli w jamie, którą wykopali,
w sidle, które zastawili, uwięzła ich noga.
- 17 PAN okazał się moim obrońcą,
bezbożny uwikłał się w dzieła rąk swoich. *Higgajon.*
Sela
- 18 (*Jod*) Do krainy umarłych niech odejdą bezbożni,
wszystkie narody, które zapominają o Bogu.
- 19 (*Kaf*) Bo ubogi nie będzie zapomniany na zawsze,
ufność nędzarzy nie zginie na wieki.
- 20 Zaczynj działać, PANIE, by nie zwyciężył człowiek,
pozwij narody przed swój trybunał!
- 21 PANIE, napełnij ich trwogą,
niech poganie wiedzą, że są tylko ludźmi!
Sela

9,12	Ps 76,2; 77,12; 105,1; 107,22
9,13	Rdz 9,5; 1Krl 21,17-19; Ps 9,18; 10,12.13; 12,5; 72,14
9,14	Hi 38,17; Ps 4,1; 30,3; 38,19; 86,13
9,15	ISm 2,1; 2Krl 19,21; Ps 13,5; 20,5; 21,1; 35,9; 51,12; 106,2; Iz 37,22
9,16	Hi 18,8; Ps 7,15.16; 57,6
9,17	Wj 7,5; 14,4; Ps 9,4
9,18	Rdz 3,19; Hi 8,13; Ps 49,14; 50,22; 51,13
9,19	Ps 9,12; 10,18; 12,5; 62,5; 71,5; Prz 23,18; 24,14; Jr 20,13
9,20	Lb 10,35; Ps 3,7; 9,5
9,21	Ps 14,5; 62,9

pomiędzy Biblią Hebrajską i jej greckim przekładem, czyli Septuagintą (LXX). W tytule tej późnej kompozycji pojawia się kolejna zagadka w hebrajskich słowach, które tym razem zostawiamy bez tłumaczenia. Dosłownie *‘almut labben*

Psalm 10

- 1 (*Lamed*) Czemu, o PANIE, stoisz daleko,
ukrywasz się w czasie ucisku?
- 2 Pycha bezbożnika niszczy ubogiego.
Oby bezbożni zaplątali się
w zamysły, które uknuli!
- 3 (*Mem*) Bezbożny przechwala się swymi pragnieniami,
wyzyskiwacz bluźni i znieważa PANA.
- 4 (*Nun*) Bezbożny mówi w swej pysze:
„Jego gniew nie skarci! Nie ma Boga!”.
- 5 (*Samech*) Głupie są jego myśli,
jego drogi są zawsze obrzydliwe.
Odrzucił od siebie Twoje wyroki,
gardzi swymi nieprzyjaciółmi.
- 6 Myśli sobie: „Ja się nie zachwieję!
Nie zaznam zła po wszystkie pokolenia!”.
- 7 (*Pe*) Jego usta pełne są zdrady i trucizny,
swoim językiem zadaje ból i cierpienie.
- 8 W zaroślach robi zasadzkę,
w ukryciu zabija niewinnego.
(*Ajin*) Jego oczy śledzą nędzarza.
- 9 Ukryty jak lew czatuje w szałasie,
czyha, by schwytać ubogiego.
Porywa ubogiego, łowiąc go w swe sieci.

10,1 Ps 9,9; 13,1; 22,1.11.19; 35,22; 38,21; 55,1

10,2 Ps 7,15.16; 9,16; 73,6.8

10,3 Hi 1,5.11; Ps 10,13; 49,6; 94,3.4; 112,10; Iz 3,9

10,4 Ps 10,13; 14,1; 36,1.2; 53,1

10,5 Ps 12,5; 28,5; 52,7; Iz 26,11

10,6 Ps 49,11; Koh 8,11; Ap 18,7

10,7 Hi 20,12; Ps 5,5; 6,8; 7,14; 36,3; 55,11; 72,14; 73,8; 140,3; Pnp 4,11; Rz 3,14

10,8 Ps 7,3; 11,2; 17,12; 64,4; 72,12; 94,6; Ha 3,14

10,9 Hi 38,40; Ps 9,15; 10,2; 17,12; 59,3; 140,5; Mi 7,2

LXX oddaje jako ‘tajemnice syna’. Przez łacińską Wulgatę chrześcijanie zachowali ten przekład, widząc w psalmie aluzję do misterium paschalnego Chrystusa.

- 10 (*Cade*) Zadręcza sprawiedliwego,
sprytnie się ustawia, by znieważyć nędzarza.
- 11 Myśli sobie: „Bóg zapomniał,
odwrócił swoje oblicze, nigdy tego nie zobaczy!”.
- 12 (*Qof*) Zaczynj działać, PANIE! Podnieś dłoń, o Boże!
Nie zapominaj o ubogich!
- 13 Dlaczego bezbożny gardzi Bogiem
i myśli sobie: „Ty nie będziesz karcił”?
- 14 (*Resz*) Przecież Ty widzisz.
Dostrzegasz trud i cierpienie, by wziąć je w swe ręce.
Tobie oddaje się nędzarz,
Ty jesteś opiekunem sieroty.
- 15 (*Szin*) Skrusz ramię bezbożnego i złoczyńcy,
skarć jego grzech, by go już nie było!
- 16 PAN będzie królował na wieki wieków,
z Jego ziemi znikną poganie.
- 17 (*Taw*) Spełniłeś, PANIE, pragnienia ubogich,
modlitwy ich serc usłyszało tve ucho.
- 18 Bądź obrońcą uciśnionego i sieroty,
aby śmiertelnik nie wzbudzał już postrachu!

10,11 Hi 22,13; Ps 10,4; 73,11; 94,7; Ez 8,12; 9,9; So 1,12

10,12 Ps 3,7; 9,12.18; 17,7; Mi 5,9

10,13 Ps 9,12; 10,3

10,14 Ps 10,7; 12,4; 17,3n; 22,11; 33,13; 68,5; 146,9; Oz 14,3; 2Tm 1,12; 1P 4,19

10,15 Ps 37,17.36; 140,11; Iz 41,12

10,16 Wj 15,18; Pwt 8,20; Ps 29,10; Jr 10,10; Lm 5,19; Dn 4,34; 6,26; 1Tm 1,17; Ap 11,15

10,17 1Krn 29,18; Ps 9,18; 34,15

10,18 Ps 9,9.19.20; 17,14; 74,12.21; 82,3; 146,9; Iz 1,17; 11,4; 29,20

Początkowa pieśń pochwalna przechodzi w lamentację z elementami suplikacji (9,14.20n; zob. Ps 10,12.15). Osobisty dramat psalmisty można odczytać także w sensie narodowym, a nawet eschatologicznym.

Kolejne litery alfabetu hebrajskiego wyznaczają poszczególne strofy psalmu. Jest to pierwszy w Księdze Psalmów przykład psalmu alfabetycznego (por. Ps 25; 34; 111; 112; 119; 145). Ten środek stylistyczny świadczy o późnej kompozycji utworu, który miał służyć celom dydaktycznym i lepszemu zapamiętaniu treści. Jako jeden akrostych (słabo zachowany w drugiej części utworu) Ps 9–10 nawią-

Psalm 11

- ¹ *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
Schroniłem się u PANA. Dlaczego mi mówicie:
„Jak ptak odleć w góry”?
- ² Oto bezbożni już łuk naciągają,
kładą strzały na cięciwę,
by w ciemności strzelać do uczciwych.
- ³ Gdy kruszą się fundamenty,
cóż może uczynić sprawiedliwy?

11,1 1Sm 23,14,19; 24,2; 26,19,20; Ps 2,12; 55,7; 121,1

11,2 Ps 7,10,12; 21,12; 37,14; 58,7; 64,3,4; Jr 9,3

11,3 Ps 82,5; 87,1; 119,152; Ez 30,4

zuje do obrazu Boga z Ps 7: zasiada On na tronie jako król i sędzia świata (9,8n; 10,16). Sprawiedliwość Boga przejawia się choćby w tym, że grzesznicy wpadają we własne sidła (por. 7,16), zaplątani we własne zamysły (9,16n; 10,2). Dalsza część akrostychu przytacza bluźniercze słowa pyszałków kierowane przeciwko Bogu (10,4-6.11-13), obnaża też ich knowania przeciwko niewinnym (10,8-10).

Tradycja Kościoła uważa Ps 9–10 za prorocтво o śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, który obejmuje rządy nad światem. Ojcowie widzą tu również zapowiedź pokonania mocy piekielnych i powtórnego przyjścia Pana. Lektura tego psalmu z punktu widzenia chrześcijańskiego pozwala dostrzec w nim podobieństwo do ewangelicznego błogosławieństwa ubogich i zapowiedzi klęski bezbożnych (np. Łk 6,20-26). Ludzie uczciwi, którzy doznają niesprawiedliwych cierpień, sądzą często, że Bóg opóźnia się z pomocą. Tymczasem On, ucieczka dla uciśnionych, nie zapomina o ubogich, lecz powstrzymuje wykonanie wyroku wydanego na grzesznych, aby dać im szansę nawrócenia (9,5.7.21; por. 2P 3,9). Takie próby są sprawdzianem wierności człowieka, mają także umacniać ubogich (Ps 10,14,17; 1P 5,10). Z tych powodów ostatni etap historii, rozpoczęty w dniu zmartwychwstania Chrystusa, trwa już dwa tysiące lat.

Psalm 11(10). Terminologia tego psalmu wiąże go z Ps 7 i Ps 5. Szczególnie ważny jest tu czasownik „uczynić, wykonać” (7,14 i 11,3). Jako pieśń ufności Ps 11 ukazuje Boga jako ucieczkę przed napaściami bezbożnych. „PAN w swojej świętyni” (11,4), zarówno ziemskiej jak i niebieskiej, daje swym wiernym schronienie i usprawiedliwienie. Słownictwo Ps 11 niesie istotny wkład w teologię i antropologię psalmów. Użycie czasownika „mówić” na początku tego psalmu wprowadza

- 4 PAN w swojej świątyni,
PAN w niebie zasiada na tronie.
Jego oczy patrzą na ubogiego,
swoim wzrokiem bada ród ludzki.
- 5 PAN bada sprawiedliwego i bezbożnego,
jest wrogiem kochającego przemoc.
- 6 Spuści na bezbożnych deszcz ognia i siarki,
pałący wichur przypadnie im w udziale.
- 7 PAN bowiem jest sprawiedliwy i miłuje czyny prawe.
Uczciwi będą oglądać Jego oblicze.

11,4	Hi 23,10; Ps 2,4; 18,6; 33,18; 34,15.16; 103,19; Iz 66,1; Mi 1,2; Ha 2,20; Mt 5,34; 23,22; Dz 7,49; Ap 4,2
11,5	Rdz 22,1; Ps 5,5; 34,19; Jr 17,10; Jk 1,12
11,6	Rdz 19,24; Hi 18,13.14.15; 21,20; Ps 75,8; Jr 4,11.12; Ez 38,22
11,7	Rz 3,14; Ps 7,9.11; 16,11; 17,15; 33,5; 45,7; 140,13; 1J 3,2; Ap 22,4

mowę niezależną. Dzięki temu redaktor zbioru połączył go z psalmem poprzedzającym (Ps 9–10), gdzie ten sam czasownik (tłumaczony tu jako „myśleć” – Ps 10,6) wprowadza monolog bezbożnego. Czasownik „mówić” rozpoczyna dłuższy ciąg utworów drugiej części tego zbioru (zob. 11,1; 12,5n; 13,5; 14,1).

Psalm składa się z dwóch części, z których pierwsza (11,1-4) mówi o radzie, jaką otrzymał psalmista: ma opuścić Syjon, bo wrogowie gotowi są do ataku. On jednak całą ufność złożył w Bogu. Część druga (11,5-7) opiera tę ufność na sprawiedliwym sądzie Bożym czekającym złych i dobrych. Można tu dostrzec wyrocznie kapłana wypowiedzianą w świątyni nad niewinnym człowiekiem, który schronił się w tym miejscu azylu. Psalm zachęca do ufności Bogu wobec przedłużających się udręk i pojawiającego się zwątpienia. Bóg zdaje się nie reagować natychmiast, wie jednak, co dzieje się w ludzkich sercach. Nadejdzie czas na ostateczne zwycięstwo sprawiedliwości, choćby zostało ono odsunięte na sąd ostateczny. Tradycja żydowska widzi tu pieśń ufności Dawida niesłusznie dręczonego (1Sm 26,19). Przyjaciele radzą mu uciec z Syjonu i ukryć się w górach przed wrogami. On jednak złożył swoją nadzieję w Bogu, który z wysokości nieba bada serca ludzkie i w odpowiednim momencie ukarze winnych deszczem ognia i siarki (aluzja do kary, jaka spotkała Sodomę – Rdz 19,24).

Ufność Dawida jest zapowiedzią postawy Chrystusa, który uczy prześladowany Kościół zawierzenia Ojcu Niebieskiemu. Św. Jan w Apokalipsie (14,10; 20,10; 21,8) nawiązuje do słów psalmu, ukazując ostateczną karę

Psalm 12

- 1 *Dyrygentowi: w niskiej tonacji. Psalm Dawida.*
 2 Ratusz, PANIE, bo nie ma już pobożnych,
 bo zanikła wierność wśród ludzi!
 3 Jedni o drugich mówią złe rzeczy,
 podstępными ustami i fałszywym sercem knują zdradę.
 4 Niech PAN wytępi wszystkie podstępne usta
 i język bluźniący zuchwale!
 5 Tych, którzy mówią: „Naszą siłą jest język,
 a usta – sprzymierzeńcem. Kto będzie nam rozkazywał?”
 6 Ze względu na ucisk biednych i jęk nędzarzy
 – mówi PAN – teraz zacznę działać.
 Przyniosę wybawienie wzgardzonemu!

12,2 Iz 57,1; Mi 7,2

12,3 1Krn 12,33; Ps 5,9; 10,7; 28,3; 41,6; 55,21; 144,8; Jr 9,8; Rz 16,18; Jk 1,8

12,4 Ps 17,10; 58,11; 137,8n; Dn 7,8; Ap 13,5

12,5 Ps 73,8,9

12,6 Ps 9,9,12; 10,18; 34,6; 35,10; 55,18; 82,8; Iz 33,10

przeznaczoną dla szatana i jego czcicieli. W psalmie przedstawiony jest obraz ziemskiej egzystencji wiążących w Chrystusa: w obliczu rozlicznych zagrożeń chrześcijanin winien szukać ucieczki w Bogu, który jest niezawodnym schronieniem duszy. W NT Jezus wielokrotnie wzywa do zaufania Bogu, zapewniając, że czuwa On nad każdym człowiekiem (Mt 10,28-31) i wysłucha wszystkich prośb, które są kierowane do Niego z wiarą i ufnością (Mt 7,7n).

Psalm 12(11). Poprzedni psalm ukazywał przygotowania grzeszników do ataku na sprawiedliwego. Tutaj ich taktyka objawia się w niszczeniu relacji społecznych przez kłamliwe słowa. W nawiązaniu do Ps 8 psalmista ukazuje, jak arogancja bezbożnych niszczy więzy międzyludzkie. Wykorzystując moc języka, niszczą oni słabszego. Bóg jednak ujmuje się za uciskanym i przychodzi mu z pomocą. Termin „ludzie” (dosł. *bene 'adam* – ‘synowie Adama’) spina kłamrą cały ten psalm i nawiązuje do Ps 11,4, rozwijając wątek Ps 8,5 („czym jest człowiek, że o nim pamiętasz”).

W psalmie wyraźnie zarysowane są dwie części: lamentacja i złorzeczenie przeciwko krzywdzicielom (12,2-5) oraz wyrocznia z dodaniem sen-

- 7 Słowa PANA to słowa czyste,
srebro oczyszczone w ziemnym tyglu,
siedmiokrotnie przetopione.
- 8 PANIE, Ty ich zachowasz
i nas ustrzeżesz na wieki od tego pokolenia,
- 9 choć wszędzie krążą bezbożni
i wzмага się nieprawość wśród ludzi.

12,7 2Sm 22,31; Ps 18,30; 19,8.10; 119,140; Prz 30,5

12,8 Ps 37,28; 97,10

12,9 Ps 55,10.11; Iz 32,5

tencji pouczających (12,6-9). Złem, którego boleśnie doświadcza psalmista, jest podstępne słowo, grzech języka (Jk 3,2n), którym zostaje przeciwstawione szczere słowo Boga. Wymowa całego psalmu podkreśla wiarę w to, że Bóg nie pozwoli zwyciężyć występny. Piętnując obłudę ludzi i próby stawiania siebie w miejsce Boga, pieśń zyskuje niezwykłą aktualność także dzisiaj. Świat bowiem nie przestaje posługiwać się kłamliwą propagandą i wciąż promuje wszelkie formy niewierności. Tradycja żydowska łatwo odnajduje tu wątki zaczerpnięte z życia Dawida, z okresu, gdy musiał ukrywać się przed Saulem (1Sm 21–22; 23,11.19n; 26,19). W tragicznych momentach prześladowany Dawid zawsze okazywał ufność w opiekę Bożą. Jego postawa stanowi wzorzec dla wszystkich, którzy znaleźli się w podobnej sytuacji.

Po lamentacji Dawida następuje głęboka modlitwa Chrystusa. Przyszedł On na świat, który był opanowany przez księcia ciemności i musiał walczyć z podłością ludzi poddanych władzy Złego. Ich kłamliwe usta prześladowały Go, a fałszywi świadkowie pozwolili skazać na śmierć. Męka Chrystusa ukazuje absurdalną walkę pomiędzy szatańskim fałszem a prawdą objawioną w Synu Bożym. Przez swoje święte zmartwychwstanie wyzwolił nas jednak z mocy ciemności i dał nam udział w życiu Bożym. Znakiem wyróżniającym chrześcijan winna więc być miłość do Boga i szacunek dla prawdy poprzez odpowiedzialne używanie języka. Zbawienie jest darem i zadaniem. Aby je osiągnąć, trzeba oczyszczać ludzkie słowa Bożym Słowem (J 1,1-14) i uczyć się prawdziwej pokory (Łk 14,11).

Psalm 13

- ¹ *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
- ² Jak długo, PANIE, nie będziesz o mnie pamiętał?
Jak długo będziesz odwracał ode mnie swoje oblicze?
- ³ Jak długo będę nosił rozterki w mej duszy
i każdego dnia ból w moim sercu?
Jak długo wróg będzie się nade mnie wynosił?
- ⁴ Spójrz i wysłuchaj mnie, PANIE, mój Boże!
Oświeć moje oczy, bym na śmierć nie zasnął.
- ⁵ Niech nie mówi mój nieprzyjaciel: „Pokonałem go!”
Niech się nie cieszą moi wrogowie z mego nieszczęścia.
- ⁶ Ja zaufałem Twojej łasce.
Moje serce rozweseli się Twoim zbawieniem,
będę śpiewał PANU, który mnie ocalił.

13,2 Hi 13,24; 2Sm 14,24; Ps 10,12; 44,24; 74,19,23; 79,5; 89,46; Lm 5,20; Ap 6,10

13,3 Ps 42,4,9; 77,6

13,4 1Sm 14,27,29; Ezd 9,8; Hi 33,30; Ps 5,1; 18,28; 19,8; 119,153; Prz 29,13; Jr 51,39; Ef 1,18

13,5 Pwt 32,27; Ps 10,6; 12,4; 25,2; 38,16

13,6 Ps 9,14; 11,1; 52,8

Psalm 13(12). To krótka modlitwa o uwolnienie od wrogów. Podobnie jak poprzednia lamentacja cytuje ona przechwałki wrogów (13,5). Nawiązuje do słów złoczyńcy z Ps 10,11: „Bóg zapomniał, odwrócił swe oblicze, nigdy tego nie zobaczy”. Występní, którzy burzą podstawy życia wspólnotowego, mają wyraźną przewagę. Psalmista skarży się więc, że bierność Boga pogrąża go w śmiertelnym zagrożeniu i pozwala wrogom tryumfować. Ich obraz w tym i w poprzednich utworach daje wizję pesymistyczną sytuacji autora lamentacji. Psalm kończy się ufną obietnicą wysławiania Boga, jeśli udzieli mu ocalenia. Nic dziwnego, że liturgia świątynna widziała tu aluzję do cierpień Dawida ściganego ustawicznie przez króla Saula. W każdym razie zwięzłość tego utworu i jego przejrzyistość pozwala uznać go za tekst archaiczny, pochodzący na pewno sprzed okresu niewoli.

Psalm rozwija swą myśl w trzech etapach: od lamentacji cierpiącego (13,2n), ku jego prośbie (13,4n) i wyznaniu ufności w bliskie zbawienie (13,6). Psalmista nie podaje konkretnych przyczyn swojej skargi. Zakreśla jedynie obszary, w których doznaje utrapień: poczucie oddalenia Boga, trudności wewnętrzne i wrogość ze strony ludzi. W udręce prześladowań Dawid zwraca się do Boga z gorącą prośbą

Psalm 14

- ¹ *Dyrygentowi. Dawida.*
 Nerozumny myśli sobie: „Nie ma Boga!”
 Zepsuci są, stali się obrzydliwi w swych czynach.
 Nie ma nikogo, kto by czynił dobro.
- ² PAN spojrział z nieba na ludzi,
 aby zobaczyć, czy jest ktoś rozumny,
 kto chce poznać wolę Boga.
- ³ Wszyscy razem zbłądzili, stali się nikczemni,
 Nie ma nikogo, kto by czynił dobro, nie ma ani jednego.

14,1 Rdz 6,5.11.12; Hi 2,10; Ps 10,4; 14,1-3; 53,1-6; 74,18.22; 130,3; Iz 32,6; Rz 3,10-12

14,2 1Krn 22,19; 2Krn 15,2; 19,3; Ps 11,4; 33,13.14; 92,6; 102,19

14,3 Hi 15,16; Ps 58,3; 143,2; Rz 3,12

o zbawczą interwencję. Lamentacja przechodzi stopniowo w ufną modlitwę o pokromienie wroga. Na koniec pojawia się promień nadziei na miłosierdzie Boże.

W świetle przypowieści o sędzim i wdowie (Łk 18,1-8) chrześcijanin odnajduje tu zachętę, aby w każdej trudności ufnie i wytrwale zwracał się do Ojca. Sprawiedliwy Bóg wejrzy łaskawie na wiernego wyznawcę. Jezus zanosi tę prośbę do Ojca, biorąc na siebie cierpienia nas wszystkich. Doświadczył On już w Ogrójcu stanu opuszczenia i zmiażdżenia przez grzechy całego świata. Doświadczył też konfrontacji z szatanem, śmiertelnym wrogiem ludzkości, aby nas wyzwolić z jego więzów. W naszym imieniu błagał Ojca, gdy sami byliśmy niezdolni do modlitwy. Jego wołanie zostało wysłuchane, gdy swoją śmiercią zwyciężył śmierć naszą. Nieprzyjaciel nie może już chęlc się przewagą nad nami, gdyż mamy udział w zwycięstwie Chrystusa. Kościół z ufnością powtarza Jego modlitwę, uczestnicząc w Eucharystii, w owocach odkupienia. W ustach Chrystusa psalm ten staje się zapowiedzią Jego chwalebego powrotu. Oczekując na paruzję, chrześcijanie proszą o cierpliwe znoszenie przeciwności życiowych. Wytrwała modlitwa tego psalmu przypomina Jezusową obietnicę: „Przyjdźcie do Mnie wszyscy, którzy utrudzeni i obciążeni jesteście, a Ja was pokrzepię” (Mt 11,28).

Psalm 14(13). Jest to zwierciadlane odbicie Ps 12. Widać też powiązania słowne z Ps 3, z którym Ps 14 tworzy inkluzję pierwszego zbioru (por. 3,9 i 14,11: zestawienie „ludu” ze „zbawieniem”). Autor skarży się na przewagę złoczyńców. Bóg został tu ukazany podobnie jak w Ps 11,4: bezskutecznie szuka kogoś, „kto by czynił dobro”. Głupcy żyją tak, jakby Boga nie było (por. Ps 10,4b). Próbuja

- 4 Czyż nie opamiętają się wszyscy,
którzy dopuszczają się nieprawości,
którzy lud mój pożerają, jak gdyby chleb jedli,
a PANA nie wzywają?
- 5 Oto przerwali się i zadrżeli,
gdyż Bóg stoi po stronie sprawiedliwych.
- 6 Pokrzyżowaliście zamiary biedaka,
ale PAN jest jego schronieniem.
- 7 Kto ześle z Syjonu zbawienie Izraelowi?
Gdy PAN wyzwoli swój lud z niewoli,
Jakub się rozweseli, Izrael rozraduje.

14,4 Ps 27,2; 79,6; 82,5; Prz 30,14; Iz 1,3; 64,7; Jr 4,22; 10,25; Oz 7,7; Am 8,4; Mi 3,3

14,5 Ps 24,6; 73,15; 112,2

14,6 Ps 9,9; 40,17; 46,1; 61,3; 62,7,8; 91,2; 142,5

14,7 Hi 42,10; Ps 53,6; 85,1.2; 126,1; Jr 30,18; Ez 16,53; 39,25; Oz 6,11; Jl 3,1

pokrzyżować plany biedaka, „ale PAN jest jego schronieniem”. W kontekście psalmów 9–14 mamy tu najtragiczniejszy obraz upadku „synów ludzkich”. Nie oznacza to jednak, że los grzeszników jest przesądzony. Zakończenie psalmu zapowiada „zbawienie”, które przyjdzie „z Syjonu”. Psalm 15 podejmie temat „świętej góry”, do której przez wieki zdążać będą pielgrzymi Izraela.

Ujmując Ps 14 jako całość, dostrzegamy w nim lamentację jednostki powtórzoną w nieco innej wersji w psalmie 53. Spojrzenie Boga Zbawcy oznacza pełne poznanie rzeczywistości. Bóg spoglądający z nieba (14,2) jest nadzieją narodu wybranego na zakończenie czasu niewoli. To samo spojrzenie Pana staje się powodem trwogi ludzi „nierozumnych”, czyli zuchwale odrzucających panowanie Boga i „czynienie dobra” (14,5). Podłe działanie bezbożnych (14,1-3), którzy chcą podporządkować sobie naród wybrany i szydzą z jego nadziei, nazwano zbrodnią przeciwko Izraelowi (14,4-6). Jest nią deportacja do Babilonii (14,7). Bóg jednak zawsze ujmuje się za uciśnionymi i żadna nieprawość nie ostoi się przed Nim. Psalm jest przestrożą przed niebezpieczeństwem ludzkiej pychy i zgonną ułudą ludzkiej siły oraz bezkarności.

Żydzi czytają ten psalm w kontekście dziejów Izraela. Król Dawid doświadcza wokół siebie powszechnego zepsucia: sam Bóg nie dostrzega nikogo, w kim miałby upodobanie. Grzech prowadzi do głupoty, a ona – do negacji Boga. Głupota grzechu zaślepia ludzi tak bardzo, że chcą oni pożreć wiernych Bogu. Nie mogą pojąć, że Bóg przyjdzie z pomocą tym, którzy Go kochają. Psalm kończy

Psalm 15

- ¹ *Psalm Dawida.*
 PANIE, kto zagości w Twym namiocie,
 kto zamieszka na Twej świętej górze?
- ² Ten, kto postępuje nienagannie,
 czyni sprawiedliwość,
 kto mówi prawdę w swoim sercu,
- ³ kto swym językiem nie kłamie,
 nie czyni zła bliźniemu
 i nie znieważa sąsiada.
- ⁴ Złoczyńcę uważa za nic,
 a szanuje bojących się PANA.
 Dotrzymuje przysięgi,
 nawet niekorzystnej dla siebie.
- ⁵ Swych pieniędzy nie pożycza na lichwę
 i nie da się przekupić, by szkodzić niewinnym.
 Kto tak postępuje, pozostaje niezłomny.

15,1	Ps 2,6; 24,3-5; 27,5.6; 61,4.5; Iz 33,14-16
15,2	Ps 24,4; 106,3; Prz 28,18; Iz 33,15; Za 8,16; Mt 6,1; J 1,47; Ef 4,25; Kol 3,9
15,3	Wj 23,1; Kpł 19,16; Ps 28,3; 34,13; 50,20
15,4	Sdz 11,35; Est 3,2; Dz 28,10
15,5	Wj 22,25; 23,8; Kpł 25,36; Pwt 16,19; 23,19.20; Ps 10,6; Ez 18,8; 22,12; 2P 1,10

się prośbą, aby źli nie górowali nad dobrymi. Święty Paweł przytacza Ps 13/14 na dowód, że wobec Boga wszyscy ludzie winni czuć się jednakowo grzeszni (Rz 3,10-12). W tym samym liście (Rz 11,26) Apostoł odpowiada na pytanie psalmisty (14,7: „Kto ześle z Syjonu zbawienie Izraelowi?”) stwierdzeniem, że obiecany zbawcą jest Chrystus. Jego śmierć na krzyżu wzbudziła na ziemi nowe pokolenie ludzi wiernych przymierzu z Bogiem. Ta nowa ludzkość winna stale walczyć, aby wspólnota Kościoła objęła także dawnego Izraela.

Psalm 15(14). Następna kolekcja (Ps 15–24), umieszczona w centrum pierwszej księgi Psalterza, wykazuje staranny układ koncentryczny. Zewnętrzne ramy tej kolekcji stanowią dwie „liturgie wejścia” (Ps 15 i 24). Drugim kręgiem są dwie pieśni ufności (Ps 16 i 23), a trzecim – dwie prośby o pomoc (Ps 17 i 22). Psalmi królewskie (Ps 18 i 20–21) przylegają wreszcie bezpośrednio do umieszczonego w środku hymnu na cześć Tory (Ps 19). Z poprzednim zbiorem (Ps 3–14) istnieją

Psalm 16

¹ *Inskrypcja Dawida.*

Zachowaj mnie, Boże, bo Tobie zaufałem!

16,1 Ps 7,1; 11,1; 17,8

wielorakie powiązania. Ps 14 zapowiada „ze Syjonu zbawienie Izraelowi”, Ps 15 zaczyna się wzmianką o mieszkaniu Boga na „świętej górze”, którą jest właśnie Syjon. Ps 14 kończy szereg tekstów, które dawały pesymistyczny obraz człowieka („Nie ma nikogo, kto by czynił dobro” – 14,3b). Ps 15 prezentuje odmienną wizję człowieka – „nie czyni zła bliźniemu”. Ps 14 pokazywał człowieka, który wyrzekł się Boga i dlatego nie jest zdolny do czynienia dobra. Ps 15 natomiast stwierdza, że ten może żyć w obecności Boga tylko wtedy, gdy czyni dobro – tylko wtedy jest zdolny do dobrego.

Ps 15 stanowi typowy przykład tzw. liturgii wejścia (por. Iz 33,13-16; Ps 24), w której służba świątynna przypominała pielgrzymom o właściwym usposobieniu wewnętrznym, aby móc wejść do świątyni. Następnie wchodzący deklarowali swą niewinność (Ps 5,5-8; 26,3-8). Warunkiem wejścia na „świętą górę” (15,1), czyli Syjon, jest nienaganne życie, dotrzymywanie słowa, szacunek dla bliźnich i nienawiść do grzechu. W tym kontekście prawa kultowego nie ma mowy o lekceważeniu kogokolwiek z racji odmienności religii czy przekonań. Psalm ukazuje wielkie ideały sprawiedliwości i miłości bliźniego jako podstawę godnego udziału w liturgii (por. Mt 5,23n).

Dawni rabini widzieli w tym psalmie streszczenie Prawa, które lud Boży otrzymał na Synaju. Izraelici idący w pielgrzymce na górę świątynną znajdowali tu drogowskaz duchowy. Namiot starego Prawa był znakiem obecności Boga, a góra święta – Jego mieszkaniem. Nowy Testament objawia, że człowieczeństwo Chrystusa jest namiotem, który Bóg sam rozpiął pośród ludzi (J 1,14). Kościół pielgrzymujący dopiero w niebie znajdzie prawdziwe „mieszkanie Boga z ludźmi” (Ap 21,3). Chrystus „otworzył dla nas nową, życiodajną drogę przez zasłonę, którą jest Jego ciało” (Hbr 10,20). W sakramentach umożliwia On Kościołowi naśladowanie Jego drogi ku wieczności poprzez życie w duchu błogosławieństw (Mt 5). Czytając go w perspektywie doskonałego kultu czasów ostatecznych, przychodzą na myśl słowa Jezusa, że do królestwa Bożego ma wstęp ten, kto pełni wolę Ojca (np. Mt 7,21; 25,31n) najpełniej wyrażoną w przykazaniach miłości (np. Mt 22,36-40).

Psalm 16(15). Jest to Psalm ufności, który stanowi przeciwieństwo Ps 14. Tam człowiek zepsuty mówił, że „nie ma Boga”. Tutaj człowiek ufający Bogu

- 2 Rzekłem PANU: „Ty jesteś moim Panem,
moje dobro pochodzi od Ciebie”.
- 3 Do świętych, którzy są na Jego ziemi,
całą swą wolę cudownie nakłonił.
- 4 Mnożą się słabości tych, którzy wybrali obcych bogów.
Nie będę uczestniczył w ich krwawych ofiarach
i nie wymówię ich imion moimi ustami!
- 5 PAN jest bogactwem moim i przeznaczeniem.
Ty strzeżesz mojego losu.
- 6 Przypadły mi dobra wspaniałe,
dziedzictwo moje jest najlepsze.
- 7 Będę wystawiał PANA, który udzielił mi rady,
bo nocami upomina mnie sumienie.

16,2 Ps 73,25

16,3 Wj 19,6; Pwt 7,6; Ps 101,6; 119,63; 1P 2,9

16,4 Wj 22,20; 23,13; Joz 23,7; Ps 32,10; 106,37.38

16,5 Lb 18,20; Pwt 32,9; Joz 14,4; Ps 23,5; 73,26; 116,13; 119,57; 125,3; 142,5; Jr 10,16; 51,19; Lm 3,24

16,6 Ps 78,55; Jr 3,19; Mi 2,5

16,7 1Sm 23,9-12; 2Sm 5,18.19; Ps 7,9; 17,3; 42,8; 73,24; 77,6

wyznaje: „Tyś jest moim Panem, moje dobro pochodzi od Ciebie”. Istotą bytu ludzkiego jest życie, które pochodzi od Boga. Człowiek może być sobą tylko wtedy, gdy Bóg jest jego „losem” i „dziedzictwem”. Ps 15 skupiony był na relacji międzyludzkiej, Ps 16 natomiast ukazuje więź miłości łączącą człowieka z Bogiem. Oba te psalmy uzupełniają wreszcie to, co w Ps 14 powiedziano o złoczyncach negujących obecność Boga w życiu ludzi.

Akcja tego psalmu ufności rozgrywa się w trzech etapach: wierny szuka ucieczki w świątyni, gdzie wzywa Boga, wyznając swą wiarę i wyrzekając się jakichkolwiek związków z bożkami (16,1-6). Po nocnej modlitwie umacnia się jego ufność (16,7-9), dlatego zwraca się do Pana, przekonany o władzy Boga nad śmiercią i o bliskim zbawieniu (16,10n). Obecność Stwórcy jest ochroną i pomocą w obliczu śmiertelnych zagrożeń. Dosłowne brzmienie tych wierszy mówi, że Bóg jest obecny w tajemnicy śmierci: „Nie zostawisz mnie bowiem w krainie umarłych” (16,10a). Liturgia jerozolimską przypisała te słowa Dawidowi, który oświadcza, że jedynym dobrem jest JHWH, Bóg dynastii, który zawsze kierował jego losami.

- 8 Zawsze mam PANA przed oczami.
On jest po mojej prawej stronie, abym się nie zachwiał.
- 9 Dlatego cieszę się w sercu i bardzo raduję,
gdyż moje ciało będzie spoczywać w nadziei.
- 10 Nie pozostawisz mnie bowiem w krainie umarłych
i nie dopuścisz, aby Twój święty uległ rozkładowi w grobie.
- 11 Wskazujesz mi drogi, które prowadzą do życia,
a Twoja obecność napełnia mnie radością,
dajesz mi wieczną rozkosz po Twej prawej stronie

16,8	Ps 10,6; 15,5; 16,8-11; 27,8; 73,23; 109,31; 110,5; 112,6; 119,30; 121,5; 123,1.2; Dz 2,25-28; 13,35-37
16,9	Rdz 49,6; Ps 4,7,8; 13,5; 30,12; 57,8; 108,1
16,10	Hi 21,13; Ps 49,9.15; 86,13; 89,18; 103,4; Mk 1,24; Dz 13,35
16,11	Hi 36,11; Ps 21,6; 36,7,8; 43,4; 46,4; 139,24; Mt 7,14

W świetle NT psalm nabiera głębszego sensu eschatologicznego. Uznając Boga za swe dziedzictwo, chrześcijanin wyraża nadzieję na coś więcej niż długie życie (Mk 8,35; J 12,25). Chrystus bowiem pokonał śmierć i wykazał bezużyteczność wszystkich bożków (16,3n). Jedynie wiara w Niego zapewnia życie wieczne (J 11,25). Uczestnictwo w „kielichu Pana”, Jego męce (np. Mt 26,39), otwiera możliwość udziału także w Jego „dziedzictwie”. Psalm pozostaje wspaniałą modlitwą tych, którzy wybrali Pana jako swe jedyne dziedzictwo. Oni będą doświadczać wiecznej rozkoszy (16,11), przebywając blisko Boga. Dla chrześcijan jest to zapowiedź paschalnej tajemnicy Chrystusa. Piotr w dniu Pięćdziesiątnicy powołuje się na słowa Dawida, że ciało Pomazańca nie ulegnie rozkładowi. To samo stwierdza później Paweł w swoim pierwszym kazaniu do pogan (Dz 2,31; 13,35). Za tą interpretacją apostołską pójdą Ojcowie Kościoła, widząc tu modlitwę Chrystusa oraz prorocstwo o Jego zmartwychwstaniu i tryumfie po prawicy Ojca. A ponieważ Kościół stanowi mistyczne ciało Chrystusa, modlitwa wierzących ściśle łączy się z wołaniem Jezusa. Jako nowy Izrael Kościół jest dziedzictwem samego Boga i Jego królestwem.

Psalm 17

- ¹ *Modlitwa Dawida.*
 Wysłuchaj, PANIE, mojej słusznej sprawy,
 skłoń się ku memu błaganu.
 Wysłuchaj modlitwę moich ust nieobłudnych.
- ² Wydad osąd w mojej sprawie,
 bo Twoje oczy widzą to, co słuszne.
- ³ Doświadczyłeś moje serce, nawiedziłeś je nocą,
 wypróbowałeś mnie ogniem,
 lecz nie znalazłeś we mnie nieprawości.
 Nie zgrzeszyłem ustami,
- ⁴ jak czynią to ludzie,
 byłem posłuszny Twym słowom,
 wystrzegałem się dróg przestępcy.
- ⁵ Stawiam swe stopy na Twoich ścieżkach,
 by nie chwiały się moje kroki.
- ⁶ Wołam do Ciebie, Boże, bo Ty mnie wysłuchasz.
 Nakłoń ku mnie ucha, usłysz moje słowa!
- ⁷ Okaż swą przedziwną łaskę, Zbawco ufających Tobie,
 którzy szukają Twojej pomocy.

17,1	Ps 9,4; 61,1; 88,2; 142,6; Iz 29,13; Jr 7,16
17,2	Ps 26,1; 98,9; 99,4; 103,6
17,3	Sdz 7,4; Hi 23,10; 31,14; 33,15; Ps 16,7; 26,1.2; 39,1; 66,10; 139,1; Jr 50,20; Za 13,9; MI 3,2.3; 1P 1,7
17,4	Ps 10,5-11; 119,9.101
17,5	Hi 23,11; Ps 18,36; 37,31; 44,18; 119,133
17,6	Ps 31,2.3; 54,4; 86,6.7; 88,2; 116,1.2
17,7	Ps 20,6; 31,21; 44,5; 59,1; 139,21

Psalm 17(16). Lamentacja jednostki, nawiązująca słownictwem do psalmu poprzedniego. Utwór zbudowany jest w oparciu o tematykę ufności. Mimo licznych powiązań z tamtą (Ps 16) pieśnią ufności, Ps 17 jest bardzo szczególną lamentacją: wykazuje ona bowiem liczne elementy pieśni zawierzenia Bożej opatrności. Autor prosi Boga, aby mógł się ukryć „w cieniu Jego skrzydeł, z dala od bezbożnych” (17,8n). Jest bowiem świadomy, że „wystrzegał się dróg przestępcy”, lecz „chodził ścieżkami” Bożymi (17,4b-5a). Termin „człowiek” łączy Ps 17 z cyklem poprzednim (Ps 8; 11–14).

- 8 Strzeż mnie jak źrenicy oka,
ukryj mnie w cieniu Twych skrzydeł,
9 z dala od bezbożnych, którzy mnie uciskają.
Otoczyli mnie nieprzyjaciele,
10 którzy w dobrobycie utracili swą wrażliwość.
Ich usta przemawiają zuchwale.
11 Ci, którzy mnie chwalili, teraz mnie osaczają,
śledzą mnie, by powalić na ziemię.
12 Pochwycili mnie jak lew gotowy do łowów,
jak młody lew czający się w kryjówce.
13 Powstań, PANIE, zastąp mu drogę i powal!
Ocal mnie swym mieczem od bezbożnego,
14 i swoją ręką, PANIE, od śmiertelników,
od tych, którzy mają wszystko w tym życiu.
Napełnili swe brzuchy, nasycili swych synów
i pozostało jeszcze dla ich wnuków.
15 Ja zaś żyłem uczciwie, więc będę dopuszczony
przed Twe oblicze,
zostanę nasycony, gdy objawi się Twoja chwała!

17,8	Pwt 32,10; Rt 2,12; Ps 36,7.8b; 57,1.2; 61,4.5b; 63,7.8b; 91,1.4 Zec 2,8
17,9	1Sm 23,26; Ps 27,12; 31,20
17,10	1Sm 2,3; Hi 15,27; Ps 31,18; 73,7.8; 119,70
17,11	Ps 37,14; 62,4; 88,17; 89,51
17,12	Ps 7,2.3; 10,8.9
17,13	Ps 3,7; 7,12; 22,20; 55,23
17,14	Hi 21,11; Ps 10,18; 17,7; 49,6; 73,3-7; Mt 6,2.5.16; Łk 16,8.25; 20,34
17,15	Lb 12,8; Hi 33,26; Ps 4,6.7; 11,7; 16,11; 140,13; Iz 26,19; Dn 12,2; 1J 3,2

Psalmista przekonany o swej niewinności błaga Boga, aby go wysłuchał (17,1-6). Prosi o ocalenie dla siebie i o pokonanie dręczycieli (17,7-14) oraz wyraża wiarę w otrzymanie rychłej nagrody (17,15). Modlitewne zwrócenie się do Boga z prośbą o uwolnienie od nieprzyjaciół pociąga za sobą rezygnację z chęci zemsty i jest oddaniem Panu przeprowadzenia sprawiedliwości. Aluzje do świątyni (17,8.15) pozwalają datować ten psalm na czasy przed wygnaniem, gdy pielgrzymi chronili się „w cieniu skrzydeł” cherubów umieszczonych na Arce Przymierza. Takie odczytanie symboliki skrzydeł Bożych pozwala dostrzec tu nawiązanie do starożytnej instytucji azylu:

Psalm 18

¹ *Dyrygentowi. Dawida, sługi PANA, który zwrócił się do PANA słowami tej pieśni, kiedy PAN wybawił go z mocy wszystkich jego wrogów i z ręki Saula.* ² *Zaspiewał:*

Miłuję Cię, PANIE, mocy moja,

³ PANIE, opoko moja, schronienie moje i mój wybawco,
Boże mój, moja skała i moja nadziejo,
tarczo moja, mocy zbawienia i moja twierdzo!

18,1 Sm 22,1-51

18,2 Wj 15,1; Pwt 31,30; 2Sm 3,18; 7,5; Ps 36; 59,17; 89,3.20

18,3 Rdz 15,1; Pwt 32,18.28; 1Sm 2,2; Ps 9,9; 18,46; 19,14; 28,1.7; 31,3; 33,20; 42,9; 59,9.11; 71,3; 75,10; 78,15; 84,9.11; 91,2; 112,9; 144,2; Prz 30,5; Łk 1,69

winowajca, uciekający przez zemstą, chwycił się rogów ołtarza, aby uniknąć śmierci (por. 1Krl 2,28). Sam Dawid, chroniąc się przed Saulem, skorzystał z prawa azylu (1Sm 21). Końcowe zdanie (17,15b: „zostanę nasycony, gdy objawi się Twoja chwała”) prowadzi już w chrześcijańską lekturę psalmu.

Jak Ojciec wysłuchał prośby niewinnego Syna w dniach Jego ziemskiej misji i wskrzesił Go do życia wiecznego (Hbr 5,7), tak samo uczyni ludziom, swoim dzieciom. Jezus bowiem przywrócił nam pierwotną niewinność i syci nas duchowym życiem w sakramentach. Liturgia Kościoła odnajduje w tej modlitwie tajemnicę paschalną Chrystusa i Jego mistycznego Ciała. Chrystus zanosi tu do Ojca potrójną prośbę: o uznanie swojej niewinności, o uwolnienie z rąk podstępnych wrogów oraz o przyśpieszenie dnia zmartwychwstania, aby nieprzyjaciel nie szydził z Niego. Prośba ta obejmuje także wszystkich odkupionych męką Chrystusa. W doświadczeniach życia wielką pociechą jest możliwość rozmowy z Ojcem Niebieskim, który jest dobry i zawsze słyszy nasze modlitwy. Objawienie Nowego Testamentu pozwala widzieć tu zapowiedź ostatecznego szczęścia zbawionych, którzy „będą oglądać Jego oblicze” (Ap 22,4).

Psalm 18(17). Tytuł psalmu wyraźnie sugeruje, żeby widzieć w nim dziękczynienie Dawida za ocalenie „z ręki Saula”. Jest to więc modlitwa samego założyciela dynastii lub któregoś z jego następców. Psalm rozpoczyna się szeregiem obrazów ilustrujących moc opiekuńczą Boga (18,2n: „moc, opoka, schronienie, skała, tarcza, twierdza”). Modlący się król przypomina dramatyczne wydarzenia swego życia, kiedy Bóg „w swojej świątyni” wysłuchał błagania wiernego czciciela (18,7). W potężnej teofanii (18,7-15) Pan objawił

- 4 Niech PAN będzie uwielbiony!
Wezwałem Go na pomoc,
On mnie uwolnił od wrogów.
- 5 Oplotły mnie więzy śmierci,
dosięgły mnie strumienie zagłady,
6 skrępowwały mnie więzy krainy umarłych,
schwytały mnie sidła śmierci.
- 7 W moim ucisku wołałem do PANA,
mego Boga błagałem o pomoc,
a On mnie usłyszał w swojej świątyni,
moje błaganie dotarło do Jego uszu.
- 8 Ziemia zachwiała się i zadrżała,
podstawy gór się poruszyły,
zachwiały się, bo Bóg się rozgniewał.
- 9 Wzniósł się dym Jego gniewu,
a ogień pożerający zapłonął na Jego obliczu.
Węgłe żarzące zapalają się od niego.
- 10 Nachylił niebios a i zstąpił,
a ciemna chmura pod Jego stopami.
- 11 Dosiadł cheruba i odleciał,
uniósł się na skrzydłach wiatru.
- 12 Uczynił sobie zasłonę z ciemności,
skrył się w namiocie czarnych chmur deszczowych.

18,4 Ps 34,6; 48,1; 96,4; 113,3; 145,3

18,5 Ps 32,6; 69,2; 116,3; 119,61; 124,3.4

18,6 Ps 116,3

18,7 Ps 3,4; 11,4; 34,15; 50,15; 66,14; 102,2; 120,1; Jon 2,2

18,8 Sdz 5,4; Ps 68,7.8; 114,4.6; Iz 13,13; Ag 2,6; Dz 4,31; 16,26

18,9 Ps 21,9; 50,3

18,10 Wj 20,21; Ps 97,2; 144,5; Iz 64,1

18,11 Ps 80,1.2; 99,1; 104,3

18,12 Pwt 4,11; Hi 36,29; Ps 29,3; 97,2

swoją zbawczą potęgę, którą stanowi odpowiedź na lojalność króla względem przymierza. Bóg bowiem traktuje swoich sprzymierzeńców zgodnie z ich postępowaniem (18,26n). „Droga Boża jest nieskalana” (18,31). Dalszy fragment

- 13 Przed Nim blask się rozchodził,
a Jego chmury rozrzuciły grad i żarzące węgle.
- 14 PAN zagrział z nieba,
Najwyższy podniósł swój głos – grad i żarzące węgle.
- 15 Wypuścił strzały i ich rozproszył,
rozmnóżył pioruny i wprawił ich w zamęt.
- 16 Od Twojej groźby, PANIE,
od podmuchu Twego gniewu
odsłoniło się dno morza
i obnażyły się fundamenty ziemi.
- 17 Z nieba wyciągnął rękę, aby mnie pochwycić,
wydobył mnie z wód ogromnych.
- 18 Ocalił mnie od potężnych wrogów,
od nieprzyjaciół silniejszych ode mnie.
- 19 Napadli na mnie w dniu mego nieszczęścia,
lecz PAN okazał się moim obrońcą,
- 20 On mnie wyprowadził na miejsce przestronne,
wybawił mnie, gdyż we mnie upodobał sobie.
- 21 PAN mnie wynagrodził za moją sprawiedliwość,
za czystość moich rąk mi odpłacił.

18,13	Joz 10,11; Ps 97,3; 104,2; 140,10; 148,8; Ha 3,4
18,14	1Sm 2,10; 7,10; Hi 37,4; Ps 29,3-9; 104,7; Iz 30,30
18,15	Wj 14,24; Pwt 32,23.42; Joz 10,10; Ps 7,13; 64,7; 77,17; 144,6; Ha 3,11
18,16	Wj 15,8; Hi 36,30; Ps 18,8; 42,1; 76,6; 106,9; Jl 1,20; Na 1,4
18,17	Wj 2,10; Hi 22,11; Ps 32,6; 144,7
18,18	Ps 35,10; 59,1; 142,6
18,19	Ps 16,8; 59,16
18,20	2Sm 15,26; Ps 4,1; 22,8; 31,8; 37,23; 41,11; 118,5
18,21	Ps 7,8; 1Sm 24,19; 26,23; 1Krl 8,32; Hi 22,30; 33,26; Ps 7,8; 24,4

streszcza zwycięskie akcje króla (18,32-43), uznając zbawcze interwencje Boga. Uwolnienie i panowanie łączą się w tym królewskim psalmie nierozdzielnie.

Stary Testament zawiera jeszcze inną jego wersję w 2Sm 22,2-51, gdy w narracji biblijnej Dawid przejmuje rządy po tragicznej śmierci Saula. Porównanie obu wariantów pozwala ustalić podstawową strukturę psalmu. Król uniknął śmierci (18,2-6.16-20) dzięki Bożej interwencji (18,7-15). Umocniony Jego opieką pokonał

- 22 Gdyż szedłem drogami wytyczonymi przez PANA
i nie buntowałem się przeciw mojemu Bogu.
- 23 Gdyż szanowałem wszystkie Jego nakazy
i Jego praw nie odrzucałem.
- 24 Byłem doskonały wobec Niego
i wystrzegałem się grzechu.
- 25 Więc PAN mi odpłacił za moją sprawiedliwość,
za czystość rąk moich przed Jego oczami.
- 26 Dochowujesz wierności temu, kto jest wierny,
z człowiekiem nienagannym postępujesz nienagannie.
- 27 Z uczciwym postępujesz uczciwie,
ale z przewrotnym – przebiegle.
- 28 Gdyż Ty wybawiasz ludzi pokornych,
ale wyniosłych upokarzasz.
- 29 Ty bowiem, PANIE, zapalasz moją lampę,
Boże mój, Ty rozjaśniasz me ciemności.
- 30 Z Twoją pomocą zdobywam umocnienia,
dzięki mojemu Bogu mogę mur przeskoczyć.
- 31 Droga Boża jest nieskalana,
słowo PANA oczyszczone w ogniu.
On jest tarczą dla wszystkich, którzy Mu ufają.

18,22 Rdz 18,19; 2Krn 34,33; Ps 37,34; 119,33.102; Prz 8,32

18,23 Ps 119,30.83.102

18,24 Rdz 17,1; 1Krl 14,8; Ps 18,32; 19,12.13; 25,11; Ps 66,18

18,25 1Sm 26,23; Ps 18,20

18,26 1Krl 8,32; Ps 18,30; 62,12; Mt 5,7

18,27 Kpł 26,23.24.27.28; Hi 25,5; Ps 81,12; Prz 3,34; Ha 1,13; Dz 7,42; Rz 1,28

18,28 Wj 3,7; Ps 72,12; 101,5; Prz 6,17

18,29 2Sm 21,17; 1Krl 11,36; 15,4; 2Krl 8,19; Hi 18,5,6; Ps 27,1; 132,17

18,30 2Sm 5,6-9; Ps 18,33; 40,2; Iz 35,6

18,31 Pwt 32,4; Ps 12,6; 17,7; 19,7; 91,4; 145,17; Dn 4,37; Mt 5,48; Ap 15,3

wrogów (18,16-32) i zmusił ich do kapitulacji (18,33-49). W końcu opiewa moc Pana, który wierny obietnicy danej Dawidowi udzielił mu zwycięstwa (18,50n).

W świetle Nowego Testamentu psalm wyraża dziękczynienie Chrystusa, nowego Dawida, po zwycięskiej walce z mocami zła i śmierci, w której okazał się niezłomnie wierny Ojcu. Bóg objawił się w sposób szczególny w Jego zmar-

- 32 Bo któż jest Bogiem oprócz PANA,
kto skałą prócz naszego Boga?
- 33 Bóg przepasuje mnie mocą,
nieskalaną czyni moją drogę.
- 34 Moim nogom daje szybkość gazeli
i stawia mnie na wyżynach.
- 35 On ćwiczy moje ręce do walki,
moje ramiona do napinania spiżowego łuku.
- 36 Ty mnie osłaniaasz jak tarczą
i Twoja prawa ręka mnie podtrzymuje,
wywyższa mnie Twoje uniżenie.
- 37 Poszerzasz drogę przede mną,
moje stopy się nie potykają.
- 38 Ścigałem i zabijałem mych wrogów.
Nie spocząłem, dopóki ich nie zniszczyłem.
- 39 Powaliłem ich i nie będą mogli powstać,
leżą pod moimi stopami.
- 40 Ty przepasałeś mnie mocą do walki,
powaliłeś przede mną przeciwników.
- 41 Zmusiłeś wrogów do ucieczki przede mną,
zdołałem wytracić moich nieprzyjaciół.

18,32	Pwt 32,31.39; 1Sm 2,2; Ps 18,2; 62,2; 86,8-10; Iz 45,5
18,33	1Sm 2,4; Hi 22,3; Ps 18,23.39; 101,2.6; 119,1; Iz 45,5
18,34	Pwt 32,13; Iz 58,14; Ha 3,19
18,35	Hi 29,20; Ps 144,1
18,36	Ps 20,2; 33,20; 63,8; 119,117; 138,6; Iz 63,9
18,37	Ps 18,33; 31,8; 66,9; Prz 4,12
18,38	Ps 37,20; 44,5
18,39	Ps 36,12; 47,3
18,40	Ps 18,32.47
18,41	Wj 23,27; Ps 21,12; 94,23

twychwstaniu, w obłoku wniebowstąpienia (Dz 1,9) i w wicherze Zielonych Świąt (Dz 2,2). Zwycięstwo Króla wywyższonego na krzyżu staje się udziałem wszystkich, którzy w swym życiu pragną doskonałości na wzór samego Ojca (Mt 5,48). Zwycięstwo to jest zawsze łaską Boga, której udzielił Jezusowi, a przez Niego i nam. Tytuł psalmu głosi, że Dawid wypowiedział te słowa,

- 42 Szukali pomocy, lecz nie było wybawcy,
wołali do PANA, lecz nie odpowiedział.
- 43 Starłem ich jak proch na wietrze,
pozbyłem się jak ulicznego błota.
- 44 Uchroniłeś mnie przed buntami ludu,
ustanowiłeś mnie głową narodów.
Służ mi lud, którego nie znałem,
- 45 uważnie słucha moich poleceń.
Cudzoziemcy mi schlebiają.
- 46 Cudzoziemcy mdleją ze strachu
i opuszczają swoje warownie.
- 47 Niech żyje PAN, niech będzie błogosławiona moja skała!
Niech będzie wywyższony Bóg, który mnie zbawia!
- 48 Bóg, który przeze mnie dokonuje pomsty,
który poddaje mi narody,
- 49 który wybawia mnie od gniewu nieprzyjaciół,
stawia mnie przed napastnikami,
ocala mnie od zbrodniarzy!
- 50 Dlatego Cię sławię
wśród narodów, PANIE,
śpiewam psalm Twójemu imieniu.
- 51 Ty dajesz swojemu królowi wielkie zwycięstwa,
okazujesz łaskę swemu pomazańcowi,
Dawidowi i jego potomstwu na wieki.

18,42	Hi 27,9; Ps 50,22; Prz 1,28
18,43	2Krl 13,7; Ps 83,13; Iz 10,6; Mi 7,10; Za 10,5
18,44	2Sm 3,1; 8,1-18; 19,9.43; 20,1; Ps 2,8; 22,27; 35,1; 89,27; Iz 55,5
18,45	Pwt 33,29; Ps 66,3; 81,15; 144,7
18,46	Ps 37,2; Mi 7,17
18,47	Hi 19,25; Ps 18,2; 51,14
18,48	Ps 18,43; 47,3; 94,1; 144,2; Iz 45,1
18,49	Ps 3,7; 11,5; 27,6; 59,1; 140,1
18,50	Ps 66,4; 108,1; Rz 15,9
18,51	2Sm 7,12.13.29; Ps 2,2; 21,1; 28,8; 89,4.29; 144,10

„gdy PAN wybawił go z mocy wszystkich jego wrogów i z ręki Saula”. Izrael przyjął modlitwę swojego króla za własną i odmawiał ją w liturgii świątynnej.

Psalm 19

- 1 *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
 2 Niebo ogłasza chwałę Boga,
 firmament obwieszcza dzieło rąk Jego.
 3 Dzień dniowi przekazuje słowo,
 noc nocy oznajmia naukę.
 4 Nie są to słowa ani mowy,
 których nie można usłyszeć.
 5 Ich głos się rozchodzi po całej ziemi
 i aż po krańce świata ich mowy.
 W niebie postawił On namiot dla słońca,
 6 a ono jak oblubieniec wychodzi ze swego mieszkania,
 cieszy się jak wojownik ruszający w drogę.

19,2	Rdz 1,6,7; Ps 8,1; 50,6; Rz 1,19,20
19,4	Ps 74,16; 139,12; Rz 10,18
19,5	Ps 104,2; Koh 1,5; Iz 28,10
19,6	Sdz 5,31; Jl 2,16; Rz 10,18

Z kolei św. Paweł kładzie w usta Chrystusa ostatnie słowa psalmu, widząc w nich zapowiedź wejścia pogan na drogę zbawienia: „Dlatego wielbić Cię będę pośród narodów i śpiewać Twojemu imieniu” (Rz 15,9). Pozwoliło to uznać Ps 18 za modlitwę Chrystusa. Ojcowie Kościoła i późniejsza tradycja dostrzegli w dziękczynieniu króla Dawida zapowiedź tajemnicy paschalnej. Prześladowania i walki Dawida rozumiano jako prorocstwo o męce Pańskiej, a wrogów króla utożsamiano z potęgą Złego. Chrystus nie tylko odziedziczył tron Dawida, ale także wypełnił wszystkie obietnice dane jego dynastii (Łk 1,69; Dz 2,24).

Psalm 19(18). Centralny utwór tej kolekcji, włączony pomiędzy Ps 18 i 20–21, zawiera w obecnej redakcji utworu piękny hymn ku czci Stworzyciela nieba i ziemi, a zarazem tego, który obdarzył swoich wybranych Prawem objawionym. Wstępny obraz ukazuje milczące świadectwo dzieła stworzenia (19,2), po czym autor przechodzi do symboliki słońca, które „jak wojownik” przemierza niebo (19,6). W kontekście psalmów królewskich (19,18 i 19,20–22) słońce staje się uosobieniem króla wojownika. Druga połowa utworu zawiera pochwałę Tory, która „rozwesela serca i oświeca oczy”

- 7 Ono wychodzi na skraju nieba
i przechodzi aż na drugi kraniec,
a nic się nie schroni przed jego żarem.
- 8 Prawo PANA jest doskonałe,
daje ludziom pokrzepienie.
Świadectwo PANA jest wiarygodne,
ono daje mądrość ludziom prostym.
- 9 Nakazy PANA są prawe,
rozweselają serce.
Przykazanie PANA jest jasne,
oświeca oczy.
- 10 Bojaźń PANA jest czysta,
trwa na wieki.
Sądy PANA są słuszne,
wszystkie są sprawiedliwe.

19,7 Ps 113,3; Koh 1,5

19,8 Wj 25,16; Ps 23,3; 78,5; 93,5; 111,7; 119,98-100.130.160; Prz 1,4; Mt 11,25; Rz 7,12; 1Kor 1,27; 2Tm 3,15.16

19,9 Ps 12,6; 13,3; 36,9; 103,18; 111,7; 119,4.14.27.128

19,10 Ps 119,138.142.151.160

(19,9). Objawienie Boże błyszczy więc własnym światłem i mocą podobnie jak słońce. Tora ukazuje też mroczne zaułki duszy grzesznika. Król prosi więc Boga, aby oczyścił go „z wielkiego grzechu”, zwłaszcza od „pychy”, by nie panowała nad nim (19,14). Psalm kończy się prośbą króla, aby Bóg przyjął łaskawie „myśli serca” (19,15).

Połączenie dwóch odrębnych psalmów w jedną zwartą kompozycję ułatwia dokonanie syntezy ich nauki: Bóg Stwórca (19,2-7) jest zarazem prawodawcą (19,8-15). Wychodząc od uznania mądrości chwały Boga, psalmista łatwo potrafi przejść do modlitwy o nieskazitelność życia i o unikanie wpływu grzeszników. Psalm 19 to jeden z najpiękniejszych hymnów Psalterza. Choć złożony z dwóch części, stanowi jedną zwartą kompozycję ku czci mądrości Boga, która rządzi światem i kieruje sercami ludzi. To samo prawo Boże, które objawia się w stworzeniu, przenika umysły ludzkie i łączy historię z pieśnią kosmosu.

- 11 Godniejsze pożądanja niż złoto
i mnóstwo drogich kamieni,
słodsze od miodu,
od słodyczy, która sączy się z plastra.
- 12 Także Twój sługa jest o nich pouczony,
a kto je zachowuje, otrzyma wielką nagrodę.
- 13 Kto dostrzeże swe błędy?
Oczyść mnie z tego, co przede mną ukryte.
- 14 Chroń mnie także przed pychą,
niech nie panuje nade mną.
Wtedy będę nienaganny
i zostaną oczyszczony z wielkiego grzechu.
- 15 Niech będą Ci miłe słowa ust moich
i myśli mego serca,
PANIE mój, moja skała i odkupicielu!

19,11 Hi 28,17; Ps 16,24; 119,72.103.127; Prz 8,10

19,12 Ps 17,4; 24,5.6; Prz 29,18

19,13 Kpl 4,2; Lb 15,27; Hi 34,32; Ps 40,12; 51,1.2; 90,8; 139,6.23.24; 1Kor 4,4

19,14 Rdz 20,6; Lb 15,30; 1Sm 25,33.34.39; Ps 18,32; 25,11; 119,133; Rz 6,12.14

19,15 Hi 19,25; Ps 18,2; 31,5; 78,35; 104,34; Iz 47,4

Święty Paweł pisze, że Chrystus, stwórcze Słowo Boga, jest też absolutną zasadą ładu kosmicznego (Kol 1,15-17). Liturgia dostrzeże w Nim słońce sprawiedliwości dla świata odnowionego Jego ofiarą. Namiotem Chrystusa jest niebo, ale także dziewicze łono Maryi – z niego wyszedł On jak bohater i biegł drogą ziemskiego życia, zanim wstąpił do nieba. Kościół jest nowym firmamentem, pod którym szerzy się dobrą nowinę Chrystusa. Niestrudzenie głoszą ją Apostołowie, zanosząc na krańce ziemi (Rz 10,18). Skoro Chrystus jest „kresem Prawa” (Rz 10,4), to w Nim właśnie Kościół odnajduje doskonałość, „pokrzepienie, mądrość” (19,8), radość i światło (19,9), czystość i słodycz (19,10n). Jemu też ustami Piotra składa Kościół apostołski wyznanie swej wiary: „Panie, Ty masz słowa życia wiecznego” (J 6,69). Podobnie jak psalmista wspólnota wiernych Kościoła wyraża to samo pragnienie: „Niech miłe Ci będą słowa ust moich i myśli mego serca, PANIE mój, moja skała i odkupicielu” (19,15).

Psalm 20

- 1 *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
 2 Niech cię wysłucha PAN w dniu utrapienia,
 niech cię chroni imię Boga Jakuba.
 3 Niech ześle ci pomoc ze świątyni
 i niech cię wspiera z Syjonu.
 4 Niech pamięta o wszystkich twych ofiarach
 i niech miłe Mu będzie twe całopalenie. *Sela*
 5 Niech ci udzieli, czego pragnie twe serce,
 i niech twój zamysł wypełni!

20,2 Rdz 35,3; Ps 46,7.11; 50,15; 59,1; 69,29; 91,14; Prz 18,10

20,3 2Krn 20,8; Ps 3,4; 73,17; 110,2; 128,5

20,4 Ps 51,19; Dz 10,4

20,5 Ps 21,2; 145,19

Psalm 20(19). Następne dwa utwory (Ps 20 i 21) są psalmami królewskimi. Pierwszy z nich zawiera błogosławieństwo i modlitwę wspólnoty o pomyślny wynik bitwy, jaką król ma stoczyć w obronie swego ludu. Drugi jest dziękczynieniem za zwycięstwo. Pierwszy z psalmów adresowany jest do króla, Bożego „pomazańca” (20,7), i zawiera życzenie zwycięstwa (20,5). Boża pomoc przychodzi „ze świątyni”, która znajduje się na „Syjonie” (20,2), a jednocześnie jest to „świątynia nieba” (20,7b). Zwycięstwo w walce król zawdzięcza nie „rydwanom i koniom”, lecz „imieniu PANA” (20,8), czyli Jego potędze. Psalm kończy się apostrofą zwróconą do Boga dynastii: „PANIE, ocal króla” (20,10). Wiąż tego psalmu z poprzednim jest nieznaczną. Trzeba go raczej czytać w łączności z Ps 18, gdyż razem z nim stanowi on ramy centralnej w tym zbiorze kompozycji sławiącej Torę objawienia (Ps 19).

Psalm królewski, w którym lud zwraca się do króla (20,2-6), mówi o nim (20,7-9) i modli się za niego (20,10). Lud jest lojalny wobec swojego władcy, gdyż także przez niego doznaje Bożej opieki. Najwyższą instancją pozostaje jednak jedyny władca, Bóg Jakuba (20,2), który ocala i jest sprawcą powodzenia ziemskiego władcy i ludu. Lektura chrześcijańska dopełnia treści psalmu: Bóg wejrzał na ofiarę Chrystusa Króla i wyrwał Go ze śmierci. W obliczu swojej męki Jezus nie prosił o wojsko anielskie (Mt 26,53), lecz

- 6 Będziemy się cieszyć twoim zbawieniem
i chlubić imieniem naszego Boga.
Niech PAN spełni wszystkie twoje prośby.
- 7 Teraz wiem, że PAN ocala swego pomazańca.
Odpowiada mu ze świątyni nieba
swymi zbawczymi czynami.
- 8 Jedni chlubią się rydwanami, inni zaś – końmi,
a my imieniem PANA, Boga naszego.
- 9 Tamci potknęli się i upadli,
a my stoimy i wytrwamy.
- 10 PANIE, ocal króla
i wysłuchaj nas w dniu, gdy będziemy Cię wzywać!

20,6 1Sm 1,17; Ps 9,14; 60,4; Pnp 6,4.10

20,7 Ps 28,8; 41,11; Iz 58,9

20,8 1Sm 17,45; 2Krn 32,8; Ps 33,17; 54,3; Prz 21,31; Iz 31,1; 36,9

20,9 Ps 37,24; Iz 2,11.17; Mi 7,8

20,10 Ps 3,7; 17,6; 48,2

o pomoc Ojca i Ojciec wskrzesił Go z martwych. W ujęciu eklezjalnym jest to modlitwa, aby Bóg podtrzymał swój Kościół, lud królewski (1P 2,9), wraz z jego pasterzami. Rydwany i konie (20,8), tzn. środki bogate, mogą okazać się zawodne, bo trwałość Kościołowi zapewnia tylko imię Pańskie (20,2.6.8), czyli sam Bóg.

Dwa następujące po sobie psalmy (Ps 20/19 i 21/20), ściśle ze sobą powiązane, są jakby dwoma etapami tej samej modlitwy. Pierwszy jest modlitwą błagalną za króla, aby Bóg dał mu zwycięstwo w walce. Święty Augustyn dostrzega tu prorocstwo o zwycięstwie Chrystusa nad mocami zła. Kościół modli się słowami tego psalmu o nadejście Bożego królestwa i ostateczne o pokonanie szatana. Radość z tego zwycięstwa będzie też radością Kościoła jako wspólnoty odkupionych. Święty Piotr kończy swoje pierwsze wystąpienie po zesłaniu Ducha Świętego nawiązaniem do słów tego psalmu: „Cały Izrael powinien wiedzieć, że Jezusa, którego ukrzyżowaliście, Bóg uczynił Panem i Chrystusem!” (Dz 2,36). Tajemnica tego zwycięstwa i tryumfu staje się częścią życia chrześcijanina dzięki zanurzeniu w sakramentach Kościoła.

Psalm 21

- 1 *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
 2 PANIE, król się weseli z Twojej potęgi
 i Twoim zbawieniem bardzo się raduje.
 3 Spełniłeś pragnienie jego serca,
 nie odmówiłeś życzeniom warg jego.
 4 Bo wyszedłeś mu naprzeciw
 z błogosławieństwem swej dobroci,
 drogocenną koronę włożyłeś mu na głowę.
 5 Prosił Ciebie o życie, a Ty mu je dałeś,
 długie dni na wieki wieków.
 6 Wielka jest jego chwała dzięki Twemu zbawieniu,
 udzieliłeś mu majestatu i piękna.

21,2 Ps 8,2; 9,14; 28,7,8; 59,16,17

21,3 Ps 20,4,5; 37,4

21,4 2Sm 12,30; 1Krn 20,2; Ps 19,10; 59,10

21,5 2Sm 7,19; 1Krl 1,31; Ne 2,3; Ps 61,6; 91,16; 133,3

21,6 Ps 8,5; 9,14; 20,5; 45,3; 96,6

Psalm 21(20). Psalm ten kontynuuje treść poprzedniego: zaczyna się od słów, które kończyły Ps 20 („król, ocalenie/zbawienie”). Wspólna jest też sytuacja życiowa, w której te utwory są zakorzenione: zapewne chodzi o liturgię związaną z monarchią. Mogła to być liturgia błagalna przed wyruszeniem na wojnę (Ps 20) i liturgia dziękczynna po zwycięstwie (Ps 21). Utwór ten stanowi więc dziękczynienie Bogu za zwycięstwo, jakie król odniósł w zbrojnej walce z wrogami (por. Ps 21,2 i 20,5). Zwracając się do Boga, psalmista wylicza, jak wielkich darów udzielił On królowi (korona, długie życie, majestat i piękno, nieustanne błogosławieństwo i radość). Z drugiej strony, niezawodna łaska Boża opiera się na niewzruszonej ufności króla (21,8). Psalm kończy się wyznaniem uwielbienia Pana za Jego zbawcze dzieła (21,14).

Pod względem struktury wewnętrznej jest to psalm królewski, który wysławia dzieła Boga dokonane w królu i przez niego (21,2-7). Dalszą opiekę i zwycięstwo zapewni władcy wytrwała ufność złożona w Bogu, który będzie go umacniał swoją łaską (21,8). Wrogowie króla zostaną wyniszczeni w ogniu Bożego gniewu (21,9-14). Lud uczestniczy w radości swego władcy z odniesionego zwycięstwa i pragnie tę radość przedłużyć na wieki. W ten

- 7 Bo Ty go uczynisz błogosławieństwem na wieki,
Napełnisz go radością przed swoim obliczem.
- 8 Gdyż król pokłada nadzieję w PANU,
nie zachwieje się dzięki łasce Najwyższego.
- 9 Niech Twa ręka dosięgnie wszystkich Twoich wrogów,
Niech Twoja prawa ręka znajdzie tych, którzy Cię nienawidzą.
- 10 Kiedy się objawisz,
znajdą się jakby w piecu ognistym.
PAN ich przerazi swym gniewem i pożre ich ogień.
- 11 Usuniesz z ziemi ich owoc,
a ich potomstwo – spośród ludzi.
- 12 Bo przeciw Tobie zło zamierz yli,
uknuli plan, lecz go nie spełnią.
- 13 Ty ich zmusisz do ucieczki,
gdy swój łuk skierujesz w ich stronę.
- 14 PANIE, powstań w swej potędze,
będziemy Ci śpiewać i wysławiać Twe dzieła!

21,7 Rdz 12,2; 1Krn 17,27; Ps 16,11; 43,4; 45,7

21,8 Ps 10,6; 16,8; 112,6; 125,1

21,9 Ps 12,4; Iz 10,10

21,10 Hi 20,26; Ps 2,5; 18,8; 50,3; 83,14; 97,3; Iz 26,11; Lm 2,2; Dn 7,10; Ha 3,5; Ml 4,1

21,11 1Krl 13,34; Hi 18,16.17.19; Ps 34,16; 37,28; 109,13; Iz 14,20

21,12 Ps 2,1-3; 10,2

21,13 Ps 7,12.13; 11,2; 18,40

21,14 Ps 59,16; 81,1

sposób psalm ukazuje początek radości zbawionych, którym jest zwycięstwo Chrystusa. Tylko Jego królestwo przetrwa na zawsze, bo nie należy do tego świata (J 18,36). Druga część tego podwójnego psalmu to dziękczynienie Bogu za łaski udzielone królowi w walce z przeciwnikiem.

W interpretacji św. Augustyna jest to najpierw proroctwo o Chrystusie (21,1-8), a następnie modlitwa wierzących do Chrystusa Króla (21,9-14). Psalm zyskuje w ten sposób wymiar eschatologiczny jako zapowiedź ostatecznego zwycięstwa nad mocami zła (2Tes 1,7n). Kościół, kontemplując chwałę swojego Pana, dostrzega w niej zapowiedź własnej chwały. Ojciec Niebieski bowiem, podobnie jak otoczył chwałą swojego Syna, tak też udzieli radości wiecznej Jego wiernym i włoży na ich skronie złotą koronę.

Psalm 22

- 1 *Dyrygentowi: na melodię „Ajelet ha-szabar”. Psalm Dawida.*
 2 Boże mój, Boże mój, czemuś mnie opuścił?
 Daleko jesteś, mój Wybawco, chociaż jęczę w bólu.
 3 Boże mój, wołam w ciągu dnia, a nie odpowiadasz,
 i nocą, a nie zaznaję spokoju!
 4 A przecież Ty mieszkasz w świątyni,
 Chwało Izraela!
 5 Tobie ufali nasi przodkowie,
 ufali, a Ty ich wyzwoliłeś.
 6 Do Ciebie wołali i zostali wybawieni,
 Tobie ufali i się nie zawiedli.
 7 Ja zaś jestem robakiem, a nie człowiekiem,
 wyszydzonym przez ludzi i przez lud wzgardzonym.
 8 Drwią ze mnie wszyscy, którzy na mnie patrzą,
 wykrzywiają usta i potrząsają głowami:

22,2	Hi 3,24; Ps 6,6; 10,1; 32,3; 38,8; Iz 59,11; Mt 27,46; Mk 15,34; Hbr 5,7
22,3	Ps 42,3; 88,1;
22,4	Kpł 19,2; Pwt 10,21; 1Krl 8,10-13; Ps 9,11.14; 65,1; 80,1; 99,1.9; 102,21; 147,12; 148,14
22,5	Ps 78,53; 107,6
22,6	Sdz 3,9; Ps 25,2; 31,1; 71,1; Iz 49,23; Rz 9,33
22,7	Hi 25,6; Ps 31,11; 69,19; 109,25; Iz 41,14; 49,7; 53,3
22,8	2Krl 19,21; Ps 44,14; 79,4; 109,25; Iz 37,22; 53,3; Lm 2,15; Mt 27,29n.39-43; Mk 15,29-32; Łk 23,35.36

Męczennicy i święci są już uczestnikami życia wiecznego, gdyż oddali Bogu w ofierze swe doczesne życie. Teraz cieszą się chwałą majestatu swojego Pana. Życie chrześcijańskie ma zatem dwa podstawowe wymiary. Jednym jest walka, cierpienie i śmierć; drugim zaś – radość, życie, chwała i zwycięstwo. Te same wymiary ukazują misterium paschalne Chrystusa będące podstawą naszej religii. Wyraża je liturgia Kościoła w okresie Wielkiego Postu i Wielkiej Nocy. Rozważanie chwały Chrystusa na podstawie słów Ps 21 pomaga pokonać pokusę zwątpienia, ucząc zarazem ufności i nadziei.

Psalm 22(21). Niejasny tytuł psalmu można tłumaczyć za LXX jako „O pomocy, która przychodzi o świcie”. W koncentrycznej strukturze całej kolekcji

- 9 „Zaufał PANU, niechże go ocali,
niech go wybawi, jeśli go kocha!”.
- 10 To Ty wydobyłeś mnie z łona matki,
już przy jej piersi napelniłeś mnie ufnością.
- 11 Od urodzenia Tobie jestem powierzony,
od kolan matki Tyś jest moim Bogiem.
- 12 Nie oddalaj się ode mnie,
bo blisko jest udręka,
a nie mam nikogo, kto by mnie wspomagał!
- 13 Otoczyło mnie mnóstwo cielców,
bawoły Baszanu mnie osaczyły.
- 14 Rozwarli na mnie swe paszcze,
rycząc jak lwy drapieżne.
- 15 Siły uszły ze mnie jak woda,
rozluźniły się wszystkie moje kości.
Jak воск stało się me serce,
topnieje w moim wnętrzu.
- 16 Moje gardło wyschło jak skorupa,
język mi przywarł do podniebienia.
Obalasz mnie w proch śmierci.
- 17 Bo sfora psów mnie osaczyła,
obległa mnie zgraja złoczyńców.
Przebili moje ręce i nogi,

22,9 Ps 18,19; 37,5; 91,14; Prz 16,3; Mt 3,17; 27,43; Mk 1,11; Łk 3,22

22,10 Ps 71,5-6; Mt 27,35 Mk 15,24; Łk 23,34

22,11 Iz 46,3; 49,1; J 19,24; Ga 1,15

22,12 2Krl 14,26; Ps 10,1; 71,12; 72,12; 107,12; Iz 63,5

22,13 Pwt 32,14; Ps 22,21; 68,30; Am 4,1

22,14 Hi 16,10; Ps 10,9; 17,12; 35,21; Lm 2,16; 3,46

22,15 Joz 2,11; 7,5; Na 2,10; Hi 23,16; 30,16; Ps 31,10; 68,2; 73,26; Lm 2,11; Dn 5,6

22,16 Hi 29,10; Ps 38,10; 104,29; Prz 17,22; J 19,28

22,17 Ps 59,6-7; 88,17; Za 12,10; Mt 27,35; Mk 15,24; Łk 23,33; 24,40; J 19,23-37; 20,25; Flp 3,2; Ap 22,15

(Ps 15–24) po centralnym dziękczynieniu króla (Ps 18–21) powraca prośba o pomoc. Ps 22 jest w tej strukturze odpowiednikiem Ps 17. Od najgłębszej skargi w poczuciu osamotnienia przechodzi psalmista do ekstatycznej modlitwy

- 18 policzyć mogę wszystkie kości moje.
Oni zaś patrzą na mnie pogardliwie.
- 19 Dzielą między siebie moje ubranie,
a o moją szatę rzucają losy.
- 20 Ty zaś, PANIE, nie stój w oddali!
Pomocy moja, spiesz mi na ratunek!
- 21 Ocal me życie od miecza
i od psich pazurów, bo tylko ono mi pozostało.
- 22 Wybaw mnie z lwiej paszczy
i od rogów bawolich!
Ty mnie wysłuchałeś!
- 23 Będę głosił Twoje imię moim braciom,
będę Cię chwalił pośród zgromadzenia!
- 24 Wychwalajcie PANA jego czciciele,
niech Go sławi całe potomstwo Jakuba
i drży przed Nim potomstwo Izraela!
- 25 Gdyż nie odwrócił się ze wzgardą od nędzy ubogiego,
nie odwrócił od niego swego oblicza,
lecz wysłuchał jego wołania.
- 26 Dzięki Tobie śpiewam pieśń chwały w wielkim zgromadzeniu.
Wypełnię me śluby wobec bojących się Boga!

22,18 Łk 23,27.35

22,19 Mt 27,35; Mk 15,24; Łk 23,34; J 19,24

22,20 Ps 22,11; 38,22; 70,5

22,21 Ps 37,14; 35,17; Flp 3,2; Ap 22,15

22,22 Ps 22,12.13; 34,4; 118,5; 120,1; Lb 23,22; 2Tm 4,17

22,23 Ps 40,10; 102,21; Mt 28,10; J 17,6; 20,17; Rz 8,29; Hbr 2,12

22,24 Ps 33,8; 50,15.23; 86,12; 135,19.20

22,25 Hi 13,24; Ps 10,1; 13,1; 27,9; 31,22; 69,17.33; 102,2; Iz 53,4.7; Hbr 5,7

22,26 Kpł 7,16; Ps 35,18; 40,9.10; 50,14; 61,8; 66,13; 111,1; Koh 5,4; Jon 2,9

uwielbienia Boga „podczas zgromadzenia” liturgicznego. Desperackie wołanie o ratunek (22,20-22a) nagle przechodzi w dziękczynienie: „Ty mnie wysłuchałeś!”. Psalmista wzywa całe zgromadzenie kultowe na świadków otrzymanej od Boga łaski. Jego pieśń uwielbienia winna sięgnąć aż po „krańce ziemi” (22,28) i ogarnąć nawet tych, którzy zstąpili już do Szeolu (22,30). Również przyszłe pokolenie dowie się, że „królowanie należy do PANA” (22,29a).

- 27 Niech ubodzy jedzą aż do nasycenia,
niech chwałą PANA ci, którzy szukają Jego woli!
Niech wasze serca żyją na wieki!
- 28 Niech przypomną sobie o PANU i wrócą do Niego
wszystkie krańce ziemi!
Niech kłaniają się przed Twoim obliczem
wszystkie rodziny narodów!
- 29 Bo królowanie należy do PANA
i On panuje nad narodami.
- 30 Oddadzą cześć i pokłonią się wszyscy możnowładcy.
Upadną przed Jego obliczem
wszyscy, którzy zstępują do ziemi.
A będę żyć dla Niego,
- 31 potomstwo moje będzie Mu służyło,
przyszłemu pokoleniu opowie o Panu.
- 32 Będzie głosić Jego sprawiedliwość,
opowie ludowi, który się narodzi,
że Pan to uczynił.

22,27 Ps 40,16; 69,32; 107,9; Iz 25,6; 65,13; J 6,51

22,28 Ps 2,8; 67,7; 82,8; 86,9; 96,7

22,29 Ps 47,7.8; Ab 21; Za 14,9; Mt 6,13

22,30 Ps 17,10; 28,1; 45,12; 72,9; 89,48; Iz 26,19; Ez 18,27; Ha 1,16; Flp 2,10

22,31 Ps 48,13; 71,18; 102,18.28

22,32 Ps 40,9; 71,18; 78,6; 86,9; 102,18; Iz 60,3

Pomimo wyraźnego podziału tej lamentacji na dwie zróżnicowane części (22,2-22.23-32) jej treść stanowi spójną całość. Człowiek osaczony i poniżony przez wrogów skarży się Bogu, który niegdyś tak bliski teraz zdaje się milczeć i nie interesować się losem skrzywdzonego (22,2-22). Doświadczenie ogołocenia duchowego nie traci dziś na aktualności. Każdy człowiek cierpiący i pełen lęków odnajdzie w słowach psalmu pomoc w wyrażeniu własnego bólu i w włączeniu go w dialog z Bogiem. Psalmista zostaje wysłuchany i dlatego lamentacja przechodzi w uroczyste dziękczynienie podczas liturgii (22,23-32). Dziękczynienie jednostki podjęte zostaje przez wspólnotę i ostatecznie przechodzi w hymn ku czci Boga (22,28-32), ku któremu zwrócić się wszyscy ludzie i którego chwała zostanie ogłoszona zarówno przodkom, jak i przyszłym pokoleniom (22,31).

Psalm 23

¹ *Psalm Dawida.*

PAN moim pasterzem, nie brak mi niczego.

² Pozwala mi leżeć na zielonych pastwiskach,
prowadzi mnie nad wody, bym odpoczął.

23,1 Ps 28,9; 34,9.10; 78,52; 80,1.2; Iz 40,11; Jr 31,10; Ez 34,11.12.13.23; Mt 6,33; Łk 15,3-7; J 10,11; Flp 4,19; Hbr 13,20; 1P 2,25; 5,4; Ap 7,17

23,2 Ps 36,8; 46,4; 65,11-13; Ez 34,14; J 10,9; Ap 7,17

Psalm jest prorocstwem o męce Jezusa Chrystusa (Mt 27,35n). Na krzyżu modli się On słowami psalmisty (Mt 27,46; Mk 15,34). Męka Jezusa wyraża także bolesne doświadczenie prześladowanego Izraela. Jezus uczestniczy w losie narodu: zna całą gorycz ludu opuszczonego, osaczonego przez zło, ale w końcu także wysłuchanego przez Boga. Chrześcijanie przeżywają tę tajemnicę nadprzyrodzonego zbawienia w Eucharystii, uczcie ubogich i upokorzonych. Jest ona posiłkiem dziękczynnym, miejscem spotkania całego świata z Bogiem, który w Jezusie Chrystusie jest bliski wszystkim cierpiącym.

Grecki tytuł psalmu pozwala interpretować go chrystologicznie. Psalm 22(21), obok pieśni o cierpiącym Słudze (Iz 52–53), należy do najgłębszych modlitw biblijnych ukazujących sens cierpienia. Składa się on z dwu odrębnych części ściśle ze sobą powiązanych. Początkowa lamentacja (22,1-22) przechodzi nagle w pieśń dziękczynną opartą na niezłomnej nadziei, że Bóg wyprowadzi człowieka z cierpienia do królestwa światła. Tradycja chrześcijańska dostrzega tu prorocstwo o męce Chrystusa i o zbawieniu wysłużonym na krzyżu. Sam Chrystus dał początek takiej interpretacji, gdy modlił się przed śmiercią słowami tej skargi: „Eloi, Eloi, lema sabachthani” (Mk 15,34). Cytowanie początku modlitwy oznaczało przyjęcie całej jej treści. Jezus odniósł więc do siebie pieśń Dawida. Dlatego Ewangelściści (Mt 27,39-44; J 19,23-24) odkryli w pierwszej części psalmu opis męki Pańskiej. Święty Augustyn dopowie, że „w tym psalmie męka Chrystusa została ukazana tak jasno jak w Ewangelii”. Po męce następuje jednak radość zmartwychwstania zapowiedziana w drugiej części psalmu, do której nawiązuje Hbr 2,12. W ślad za Apostołem tradycja patrystyczna widzi tu zapowiedź powołania narodów pogańskich do wiary.

Psalm 23(22). Psalm ufności, paralelny do Ps 16, wprowadza nowy obraz Boga zbawiającego. Jest On dobrym pasterzem, który zapewnia bezpieczeństwo swej „trzodzie”, prowadząc ją na „zielone pastwiska”. Prowadzi „po wła-

- 3 Ożywia mnie na nowo,
 prowadzi mnie po właściwych ścieżkach
 przez wzgląd na swoje imię.
- 4 Choćbym kroczył ciemną doliną,
 zła się nie ulękę,
 bo Ty jesteś ze mną!
 Twój kij pasterski i laska
 dodają mi otuchy.
- 5 Zastawiasz przede mną stół
 wobec mych przeciwników.
 Namaszczasz mi głowę olejkami,
 a mój kielich jest napełniony.
- 6 Dobroć i łaska niech idą za mną
 przez wszystkie dni mego życia,
 abym zamieszkał w domu PANA
 po najdłuższe czasy.

23,3	Ps 5,8; 19,7; 25,11; 31,3; 79,9; 85,13; 109,21; 139,10.24; 143,10; Prz 4,11; 8,20; Iz 40,11; 49,10; Ez 20,9.14
23,4	Wj 3,12; Hi 3,5; 10,21.22; Ps 3,6; 16,8; 27,1.3; 107,14; 118,6; 138,7; Iz 43,2; Mi 7,14
23,5	2Sm 17,27-29; Ps 16,5; 31,19; 45,7; 78,19; 92,10; 133,2; Prz 9,2; Łk 7,46; J 6,51
23,6	Ps 21,4; 25,7.10; 27,4-6

ściwych ścieżkach”, daje zdrową paszę pośród wielorakich zagrożeń. W Ps 16 Bóg „jest bogactwem [dosł. kielichem] moim i przeznaczeniem”, w Ps 23 powraca obraz pełnego kielicha jako symbolu dostatku i błogosławieństwa Bożego. Chociaż brakuje tu wzmianki o konkretnych wrogach, psalmista nawiązuje do słownictwa „ścigania” (*radaf*). Zapowiada w ten sposób przemianę zagrożeń w obfite błogosławieństwo – „dobroć i łaska niech idą za mną” (23,6).

Powiązanie tematów obu części utworu wskazuje, jak autor pogłębił tradycyjny obraz pasterski: Bóg Pasterz (23,1-4) jest także gościnnym gospodarzem (23,5n). Jako pasterz czuwa nad swym ludem w drodze, jako gospodarz zapewnia mu szczęśliwy pobyt. Jego dom staje się upragnionym pastwiskiem – tutaj owce znajdują wodę, życiodajny pokarm i odpoczynek. W dwóch prostych obrazach psalmista przedstawia Boga swojej wiary: to dobry pasterz Izraela, a zarazem gospodarz, który zaprasza na wspaniałą ucztę do swojego domu. Psalm zaczyna się i kończy Imieniem Boga: JHWH jest pasterzem, a jednocześnie użycza gościny wszystkim, którzy się Go boją i uważają się za

Psalm 24

- ¹ *Psalm Dawida.*
Do PANA należy ziemia i wszystko, co ją napełnia,
cały świat i jego mieszkańcy.
- ² On sam osadził go nad morzami
i ponad rzekami utwierdził.
- ³ Kto wstąpi na górę PANA,
kto stanie na Jego świętym miejscu?

24,1 Wj 9,29; 19,5; Pwt 10,14; Hi 41,11; Ps 50,12; 89,11; 1Kor 10,26

24,2 Rdz 1,9; Hi 38,6; Ps 104,3,5; 136,6; Prz 8,29

24,3 Ps 2,6; 15,1-5; 65,4

ubogich (por. Ps 22,24.27). Do Jego świątyni mają dostęp także nawróceni spośród pogan (por. Ps 22,28n).

Świątynią czasów ostatecznych jest zmartwychwstały Chrystus (J 2,19n). Dobry pasterz (J 10,1-16) i gospodarz obecny jest w sakramentalnych znakach (oliwa, chleb i wino) w Kościele jako sakramencie zbawienia „przez wszystkie dni” (Mt 28,20). Wychodząc z doświadczenia dawnego Izraela (wyjście z Egiptu), kroczymy ku wieczności za Jezusem dobrym pasterzem. On także uczy nas, że w tej drodze doznajemy opieki Ojca Niebieskiego, który wie, czego nam potrzeba (np. Mt 6,25-34). Obrazy te spełniły się w osobie Jezusa Chrystusa, który jest obliczem miłosiernego Ojca. Dobry pasterz na drzewie krzyża oddał życie za owce. W sakramentach Kościoła jako mądrość Boża zaprasza On swoich przyjaciół do stołu i obdarza szczęściem wiecznym. Kościół to owczarnia Chrystusa zgromadzona wokół Jego ofiary, oczyszczona wodą chrztu i umocniona Duchem Świętym. Tradycja patrystyczna wyjaśnia ten psalm w kluczu sakramentalnym jako prorocтво o misteriach Chrystusa, które Kościół celebrowe w znakach inicjacji chrześcijańskiej.

Psalm 24(23). Poprzedni psalm kończyło życzenie, „abym zamieszkał w domu PANA”. Jest to dobre wprowadzenie w tematykę Ps 24, który zamyka kolekcję liturgią wejścia do świątyni (por. Ps 15). Zaczyna się ona, po stwierdzeniu stwórczego dzieła Boga (24,1-2), przypomnieniem warunków uczestnictwa w liturgii. „Człowiek rąk nieskalanych i czystego serca” (24,4) to skrótove ukazanie czystości zewnętrznej i zarazem wewnętrznej. Scena końcowa psalmu ukazuje Boga jako władcę, który wchodzi do swej świątyni przez bramy miejskie. Mają one „podnieść swe głowy”, jak dostojnicy witający króla chwały (24,7-10).

- 4 Człowiek rąk nieskalanych i czystego serca,
który nie kłamie
i nie przysięga podstępnie.
- 5 On otrzyma błogosławieństwo od PANA
i sprawiedliwość od Boga, Zbawcy swego.
- 6 To spotka ludzi, co się do Niego zwracają,
którzy pragną być w obecności Boga Jakuba.
- Sela*
- 7 Bramy, podnieście swe głowy!
Powstańcie, wrota odwieczne!
Niech wejdzie Król chwały!
- 8 Kto jest tym Królem chwały?
PAN mocny i potężny,
PAN potężny w boju!
- 9 Bramy, podnieście swe głowy!
Powstańcie, wrota odwieczne!
Niech wejdzie Król chwały!
- 10 Kto jest tym Królem chwały?
PAN Zastępów – On jest Królem chwały!
- Sela*

24,4	Wj 20,3; Pwt 10,12; Hi 17,9; 22,30; Ps 15,4; 22,30; 26,6; 31,6; 51,10; 73,1; 119,37; Iz 33,15.16; Ez 18,6.15; Mi 6,8; Mt 5,8
24,5	Rdz 22,17.18; Ps 27,9; 36,10; 38,22; 51,14; 88,1; 115,13; Iz 46,13; 56,1
24,6	Ps 14,5; 27,4.8; 105,4
24,7	Ps 29,2.9; 97,6; 118,19.20; Iz 26,2; Dz 7,2; 1Kor 2,8
24,8	Wj 15,3.6; Pwt 4,34; Ps 76,3-6; 96,7
24,9	Ps 26,8; 57,11
24,10	Rdz 32,2; Joz 5,14; 2Sm 5,10; Ne 9,6; Ml 1,14

Psalm jest zatem hymnem ku czci zwycięskiego Stwórcy. „Król chwały” (24,9n) to Pan objawiający się wszędzie: na ziemi, którą stworzył (24,1n), między niebem a ziemią – na świętej górze, gdzie znajduje się Jego mieszkanie pośród ludzi, i w niebie – jako Bóg najwyższy. Miejscem zetknięcia się tych dwóch światów jest świątynia. Do tej świątyni wstępuje człowiek, aby spotkać się z Bogiem (24,3-6). Liturgii wejścia człowieka do świątyni (Ps 15; Iz 33,14-16) odpowiada obraz powrotu Boga po zwycięskiej walce do miejsca Jego zamieszkania (24,7-10). Od zmartwychwstania jednak nie budowla na Syjonie jest praw-

Psalm 25

- 1 *Dawida.*
 (*Alef*) Ku Tobie, PANIE, kieruję me pragnienia,
 2 (*Bet*) Boże mój, Tobie ufam, niech się nie zawiodę!
 Niech nie szydzą ze mnie moi wrogowie!
 3 (*Gimel*) Niech się nie zawiodą wszyscy,
 którzy Cię oczekują,
 lecz tych, którzy knują nieprawość,
 niechaj spotka zawód!

25,1 Ps 24,4; 86,4; 143,8; Lm 3,41

25,2 Ps 11,1; 13,4; 25,20; 31,1.17; 41,11; 71,1

25,3 Ps 37,9; 40,1; 59,3.4; 119,158; Iz 21,2; 49,23; Jr 3,20; Ha 1,13; Rz 5,5; Flp 1,20

dziwą świątynią (J 4,20n), lecz zmartwychwstałe i uwielbione ciało Chrystusa (J 2,19n) zespalające oba światy. Chrystus jest „bramą” (J 10,7,9), która otwiera nam wieczność, i „królem chwały” (24,9n), który wchodzi w życie człowieka jako ostateczny zwycięzca śmierci, piekła i szatana. Warunkiem wejścia do wiecznej świątyni jest jednak konsekwentne poszukiwanie Boga i czystość serca.

Psalm składa się z dwóch części. Pierwsza z nich zawiera rytuał wprowadzenia pielgrzymów do świątyni. Zdanie rozpoczynające psalm cytuje św. Paweł (1Kor 10,26) na potwierdzenie zasady, że chrześcijanie są wolni od rytualnych zakazów co do pokarmów: „Pańska bowiem jest ziemia i wszystko, co ją napęlnia”. Słowa tej części psalmu znalazły się też w Jezusowym błogosławieństwie ludzi czystego serca. Druga część utworu wydaje się znacznie starsza, gdyż nawiązuje do uroczystego przeniesienia Arki Przymierza do namiotu zbudowanego przez Dawida w Jerozolimie (2Sm 6,12-17). Liturgia Kościoła widzi w tej części psalmu zapowiedź tajemnicy wcielenia i przyjścia Syna Bożego na świat. Jeszcze wcześniej Ojcowie Kościoła dostrzegli tu także prorocstwo o wniebowstąpieniu Chrystusa na prawicę Ojca. Liturgia odnosi prorocstwo tego psalmu także do Matki Najświętszej. Ona to otrzymała „błogosławieństwo od PANA i sprawiedliwość od Boga, Zbawcy swego”. Ona jest bramą, przez którą przyszedł na świat „król chwały”. Nikt inny z ludzi nie osiągnął takiej czystości, by „wstąpić na górę PANA i stanąć na Jego świętym miejscu”.

Psalm 25(24). Następną grupą psalmów (Ps 25–34) zdominowana jest dwoma tematami: „drogi” i „schronienia”, czyli prawego postępowania i Świątyni. Ps 25, który rozpoczyna tę kolekcję, to akrostychiczna modlitwa

- 4 (*Dalet*) Ukaż mi drogi Twoje, PANIE,
naucz mnie chodzić ścieżkami, które wskazujesz.
- 5 (*He*) Prowadź mnie w Twojej wierności i pouczaj,
bo Ty jesteś Bogiem, moim Zbawicielem.
(*Waw*) Cały dzień wyczekuję Cię z tęsknotą.
- 6 (*Zajin*) Wspomnij na swe miłosierdzie, PANIE,
na swoją łaskę, która trwa od wieków.
- 7 (*Chet*) Nie pamiętaj grzechów moich
i win mej młodości,
lecz wspomnij mnie łaskawie
ze względu na swą dobroć, PANIE!
- 8 (*Tet*) PAN jest dobry i prawy,
wskazuje drogę błędzącym.
- 9 (*Jod*) Pokornych prowadzi ku sprawiedliwości,
pokornym wskazuje drogę.
- 10 (*Kaf*) Wszystkie ścieżki wskazane przez PANA
to łaska i wierność
dla tych, co strzegą nakazów Jego przymierza.
- 11 (*Lamed*) Ze względu na Twe imię, PANIE,
odpuść mi grzech, który jest wielki!
- 12 (*Mem*) Człowieka, który boi się PANA,
On nauczy wybierać właściwą drogę.

25,4	Wj 33,13; Ps 5,8; 27,11; 86,11; 119,35; 143,8.10
25,5	Ps 25,10; 26,3; 40,1; 43,3; 79,9; 86,11; J 14,4-6; 16,13
25,6	Rdz 8,1; 9,15; 19,29; Ps 51,1; 98,3; 103,17; Iz 63,15
25,7	Hi 13,26; 20,11; Ps 31,19; 51,1; Jr 3,25
25,8	Ps 32,8; 86,5; 92,15; 100,5
25,9	Ps 23,3; 27,11
25,10	Ps 40,11; 103,18; J 1,17
25,11	Wj 34,9; Ps 23,3; 31,3; 79,9; Rz 5,20
25,12	Ps 25,8; 31,19; 37,23

o przebaczenie win (por. Ps 9–10; 34; 37; 111; 112; 119, 145). Psalmista prosi Boga najpierw o to, aby mógł ku Niemu „skierować swe pragnienia” (dosł. „podnieść duszę”; por. Ps 24,7.10). Chociaż nieprzyjaciele szydzą z niego, autor wyznaje swą „ufność” w Bogu i „oczekiwanie” na Jego łaskę (25,3.5.21b). Pragnie się uczyć Jego dróg, którymi są „*łaska i wierność*” (25,4.10).

- 13 (*Nun*) Człowiek ten szczęśliwie odpocznie,
a jego potomstwo posiadać ziemie.
- 14 (*Samech*) PAN jest podporą tych, którzy się Go boją,
objawia im swoje przymierze.
- 15 (*Ajin*) Moje oczy zawsze zwracam ku PANU,
bo On uwolni moje nogi z sidła.
- 16 (*Pe*) Zwróć się ku mnie i zmiłuj się nade mną,
bo jestem samotny i ubogi!
- 17 (*Cade*) Ulżyj udrękom mego serca,
uwolnij mnie od utrapień!
- 18 (*Qof*) Spójrz na udrękę mej niedoli,
odpuść wszystkie grzechy moje!
- 19 (*Resz*) Popatrz, jak wielu jest mych wrogów
i jak niesłusznie mnie dręczą!
- 20 (*Szin*) Strzeż i mnie ocal.
Niech się nie zawiodę,
bo w Tobie złożyłem nadzieję!
- 21 (*Taw*) Niech otacza mnie prawość i niewinność,
bo ja oczekuję Ciebie!
- 22 Boże, wybaw Izraela
ze wszystkich jego ucisków!

25,13	Lb 14,24; Ps 37,9,11; 69,36; 112,2; Prz 1,33; 19,23; Jr 23,6; Mt 5,5
25,14	Rdz 17,1,2; Hi 29,4; Prz 3,32; Am 3,7; J 7,17
25,15	2Krn 20,12; Ps 31,4; 123,1,2; 124,7; 141,8
25,16	Ps 69,16; 86,16; 119,132; 143,4
25,17	Ps 40,12; 107,6
25,18	2Sm 16,12; Hi 10,15; Ps 31,7; 103,3
25,19	Ps 3,1; 9,13
25,20	Ps 25,2; 86,2
25,21	Ps 25,3; 41,12
25,22	2Sm 4,9; Ps 34,22; 71,23; 130,8; Lm 3,58

Tematem tej supliki, podanym we wprowadzeniu i w podsumowaniu (25,1-3.19-22), jest prośba o ocalenie od prześladowań i zasadzek wrogów. Została ona wzmocniona wyznaniem zaufania psalmisty do Boga. Centralnym przesłaniem, rozwiniętym w trzech etapach, jest ukazanie dróg Pana, na których realizuje się upragnione wyzwolenie. Drogą Pana, który jest miłosiernym Zbawicielem, jest

Psalm 26

¹ *Dawida.*

Osądź mnie, PANIE, bo postępuję nienagannie.
Zaufałem PANU i się nie zachwieję!

² Sprawdź mnie, PANIE, i wypróbuj,
zbadaj moje sumienie i serce!

26,1 2Krl 20,3; Ps 7,8; 11,1; 13,5; 28,7 Prz 20,7; Hbr 10,23

26,2 Ps 7,9; 17,3; 139,23

prawda (25,4-7). Pan dobry i prawy kroczy drogami łaski i wierności (25,8-11), na które wprowadza ludzi pokornych. On wskazuje właściwe drogi tym, którzy się Go boją. Na nich wyzwala ich i ubogaca łaską (25,12-18). Utwór jest zwieńczony prośbą o odpuszczenie grzechów. Świadomość własnego grzechu nie powinna paraliżować, lecz pobudzać nadzieję wierzącego. Uznać się za ubogiego (25,16) to otworzyć oczy i serce przed Panem, który umacnia człowieka w drodze. Brakuje w tym alfabetycznym utworze logicznego powiązania tematów. Zgodnie z tradycją żydowską Dawid z ufnością prosi tu Boga o wyrwanie go z mocy wrogów i o wybaczenie win. Część centralna to medytacja nad dobrocią Boga, a zakończenie psalmu to ponowna prośba o uwolnienie z udręk. Psalmista, zapewne lewita lub kapłan, w dramatycznej sytuacji prosi Boga o wymierzenie mu sprawiedliwości. Izrael przez wieki modlił się tym psalmem, aby Pan okazał swoją sprawiedliwość poganom, a lud Boży będzie Mu służył w liturgii świątynnej.

Kościół dostrzega w tych słowach modlitwę Chrystusa jako „najwyższego kapłana: świętego, niewinnego, nieskalanego, odłączanego od grzeszników” (Hbr 7,26). Może On wyznawać przed Ojcem własną niewinność a na ołtarzu krzyża ofiaruje samego siebie i udziela cudownych darów odkupienia. On, choć wolny od grzechu, przyjął na siebie nasze winy, a w Jego ranach jest nasze uzdrowienie (1P 2,24). Święty Augustyn widzi tu modlitwę Chrystusa w imieniu Kościoła. Stał się On jednym z nas do tego stopnia, że zwraca się do Ojca słowami, które upodobniają Go do grzeszników. Kościół chętnie podejmuje tę modlitwę, zwłaszcza w pokutnym okresie Adwentu i Wielkiego Postu. Modląc się za zmarłych, Kościół prosi słowami Ps 25, aby Bóg nie pamiętał ich grzechów, lecz udzielił im wiecznego spoczynku przez wzgląd na swoje miłosierdzie.

Psalm 26(25). Podejmując temat „drogi”, psalmista dwukrotnie wyznaje swą nienaganną (26,1.11) i z ufnością prosi Boga, by go „wypróbował” (26,1n). Podobnie jak w Ps 1 nie zadaje się on z grzesznikami i bezbożnymi

- 3 Bo mam przed oczami Twą łaskę
i postępuję, znając wierność Twoją.
- 4 Nie zasiadam pośród kłamców,
nie zadaję się z grzesznikami,
- 5 nienawidzę zgromadzenia złoczyńców
i nie zasiadam wśród bezbożnych.
- 6 Obmywam ręce na znak niewinności
i obchodzę Twój ołtarz, PANIE,
- 7 aby składać uwielbienie, śpiewać pieśń dziękczynną
i opowiadać o wszystkich Twych cudach.
- 8 Miłuję, PANIE, dom, w którym mieszkasz,
i miejsce przebywania Twej chwały.
- 9 Nie łącz mego losu z grzesznikami
ani mego życia ze zbrodniarzami.
- 10 W ich ręku są nieprawości,
ich prawa ręka pełna jest przekupstwa.
- 11 A ja postępuję nienagannie,
wyzwól mnie i zmiłuj się nade mną!
- 12 Moja noga stoi na równej drodze,
w zgromadzeniach będę Cię wysławiał, PANIE!

26,3	2Krl 20,3; Ps 25,10; 48,9; 86,11
26,4	Hi 11,11; Ps 1,1; 28,3
26,5	Ps 31,6; 139,21.22
26,6	Wj 30,19.20; Pwt 21,6; 31,6n; Ps 43,3.4; 73,13; Mt 27,24
26,7	Ps 9,1
26,8	Ps 24,7; 27,4; 29,9; 63,3
26,9	Ps 28,3; 139,19
26,10	Wj 23,8; Pwt 16,19; Ps 15,5; 37,7
26,11	Ps 26,1; 44,26; 69,18
26,12	Ps 22,22.25; 27,11; 40,2

(26,4n). Wyznaje swą miłość do świątyni, w której przebywa Boża chwała. Tam właśnie chce „śpiewać pieśń dziękczynną”, opowiadać cuda Bożej łaski (26,7). Relacja pomiędzy tym psalmem a poprzednim opiera się częściowo na przeciwstawieniu. Ps 25 jest utrzymany w tonie umiarkowanym i powściągliwym. Jego autor wie o swym grzechu i dlatego modli się o niewinność.

Psalm 27

¹ *Dawida.*

PAN moim światłem i zbawieniem moim,
kogo więc mam się lękać?
PAN jest obrońcą mego życia,
przed kim więc mam odczuwać trwogę?

27,1 Wj 15,2; Ps 18,28; 23,4; 28,8; 33,2; 62,7; 84,11; 118,6.14; Iz 12,2; 60,20; 62,11; Jon 2,9; Mi 7,8; J 1,4.9; IJ 1,5

Tutaj psalmista deklaruje zamiar trwania przy Bogu („nie zasiadam pośród kłamców”) i prosi o zmiłowanie („nie łącz mego losu z grzesznikami”).

Ps 26 to lamentacja psalmisty, który wobec Boga broni swojej niewinności. Prośba o nienagannność (26,1n.9-11) stanowi ramy dla części centralnej (26,3-8), która zawiera wyznanie nienawiści do grzeszników (26,3-5) i miłości do świętyni Pańskiej (26,6-8). Nienagannność psalmisty – wewnętrzną i zewnętrzną – podkreśla słownictwo („nerki i serce, oczy, ręce i nogi”). Mocny swą niewinnością i umiłowaniem domu Bożego ufa, że ocaleje z rąk wrogów. Odniesienia do świętyni i do kultu liturgicznego pozwalają zakładać, że utwór powstał w epoce królestwa, stąd jego łączenie w tradycji Izraela z postacią Dawida, nienaganego króla, założyciela dynastii, a jednocześnie inicjatora liturgii świętynnej.

Zarysowany w psalmie obraz człowieka niewinnego można odnieść do osoby Jezusa Chrystusa, który był „święty, niewinny, nieskalany, odłączony od grzeszników” (Hbr 7,26), czyli w języku Biblii w pełni „sprawiedliwy” (np. Mt 27,19; Dz 3,14; 7,52). Zapewnienia człowieka o własnej niewinności budzą niesmak, kiedy przypisuje on sobie zasługę jej osiągnięcia. Tymczasem człowiek nie jest autorem swojej niewinności. Jest ona bowiem owocem działania łaski Bożej. Człowiek sam nie da rady kroczyć słuszną drogą, lecz to Bóg go prowadzi i podtrzymuje swoją ręką. Radość płynąca z obdarowania łaską jest wielkim darem dla wiernych skupionych wokół ołtarza. Składane uwielbienie (26,7) to zapowiedź Eucharystii. Odmawiając ten psalm, chrześcijanin uświadamia sobie, że może to czynić jedynie w łączności z Chrystusem: „Sumienie nie wyrzuca mi wprawdzie niczego, ale to mnie jeszcze nie usprawiedliwia. Pan jest moim sędzią” (1Kor 4,4).

Psalm 27(26). Podobnie jak w psalmie poprzednim psalmista wyraża jedno pragnienie: „abym przebywał w domu PANA” i wpatrywał się w Jego wspaniałość (27,4). Podobnie jak wcześniej (Ps 25,4) prosi Boga, by go nauczył chodzić Jego drogą. W świątyni szuka on „oblicza” Pana i Jego „dobroci”

- 2 Gdy napadli mnie złoczyńcy,
by pożreć moje ciało,
to właśnie oni, moi wrogowie i prześladowcy,
potknęli się i upadli.
- 3 Choćby rozbili przeciwko mnie obóz,
moje serce się nie ulęknie,
choćby wybuchła przeciwko mnie wojna,
nawet wtedy będę ufał!
- 4 O jedno proszę PANA i tylko tego pragnę:
abym przebywał w domu PANA
przez wszystkie dni mego życia.
Bym się wpatrywał we wspaniałość PANA
i mógł oglądać Jego świątynię.
- 5 Gdyż schroni mnie w swoim szałasie
w dniu mojej klęski,
ukryje mnie w głębi swego namiotu,
postawi mnie na skale.
- 6 A teraz podniosę głowę
ponad nieprzyjaciół, którzy mnie otaczają.
Z radością złożę w Jego namiocie ofiary,
będę śpiewać i wysławiać PANA.

27,2	Ps 9,3; 14,4
27,3	Hi 4,6; Ps 3,6
27,4	Ps 18,6; 23,6; 26,8; 65,4; 84,1.2; 90,17; Łk 2,37
27,5	Hi 5,21; Ps 17,8; 31,20; 40,2.3; 50,15; 91,1; Iz 4,6
27,6	Lb 10,10; Ps 3,3; 13,6; 107,22; Ef 5,19; Kol 3,16

(27,8.13). Jak dobry pasterz schroni go „w swoim szałasie w dniu klęski” (27,5) i przygarnie po stracie rodziców (27,10). Oba psalmy mają więcej terminów wspólnych („moje życie, złoczyńcy, serce, dom, ufać, zmiłować się, równa droga/prosta ścieżka”). Przepuszczalnie jest to wyraz pracy redaktorów zbioru, którzy chcieli mu nadać większą spójność tematyczną.

Pieśń składa się z dwóch części, która wyrażają odmienne stany ducha: wyznanie ufności (27,1-6) i prośba-lamentacja (27,7-14). Pierwsza to piękna pieśń zawierzenia Bogu, zanurzona w atmosferze nadprzyrodzonego światła. Druga część psalmu zawiera gorzką skargę człowieka zagrożonego przez wro-

- 7 Wołam: Usłysz mój głos, PANIE,
zmiłuj się nade mną i mnie wysłuchaj!
- 8 Rozważam Twoje słowo: „Trwajcie przy Mnie”.
Pragnę być przy Tobie, PANIE.
- 9 Nie ukrywaj przede mną swojego oblicza,
nie odwracaj się w gniewie od swego sługi!
Bądź moją pomocą, nie zostawiaj mnie,
nie opuszczaj mnie, Boże, mój Zbawco!
- 10 Choćby ojciec i matka mnie opuścili,
PAN mnie przygarnie.
- 11 PANIE, ukaż mi drogę, którą mam chodzić
i na przekór moim prześladowcom
prowadź mnie prostą ścieżką.
- 12 Nie wydawaj mnie na pastwę moich wrogów,
gdyż atakują mnie fałszywi świadkowie,
którzy dyszą nienawiścią.
- 13 Wierzę, że będę oglądał dobroć PANA
w krainie żyjących.
- 14 Wyczekuj PANA, bądź dzielny!
Nabierz odwagi i wyczekuj PANA!

27,7	Ps 4,3; 13,3; 30,10; 61,1
27,8	Ps 24,6; 34,4; 105,4; Am 5,6
27,9	Ps 6,1; 24,5; 37,28; 40,17; 69,17; 94,14; 102,2; 143,7
27,10	Iz 40,11; 49,15; 63,16
27,11	Ps 5,8; 25,4; 26,12; 86,11
27,12	Pwt 19,18; 1Krł 21,13; Ps 35,11; 41,2; Mt 26,59.60; Mk 14,55.56; Dz 9,1
27,13	Wj 33,19; Hi 28,13; Ps 52,5; 31,19; 116,9; 142,5; Iz 38,11; Jr 11,19; Ez 26,20
27,14	Pwt 31,7; Joz 1,6.9.18; Ps 25,3; 31,24; 37,34; 40,1; 62,5; 130,5; Prz 20,22; Iz 25,9

gów i szukającego schronienia w świątyni. Taka kolejność świadczy o mocnym przekonaniu psalmisty, że zostanie wysłuchany przez Boga. Chroni się on u Boga przed wrogami, gdyż zaznał już ocalenia Jego ręką. W lamentacji nie ma już odniesień do świątyni (por. 27,4-6), stąd przypuszczenie, że mogła ona powstać później niż część pierwsza utworu. Zakończenie mówi natomiast o „krainie żyjących” (27,13), co zdradza oczekiwania eschatologiczne. Miejsce rozwiniętej liturgii świątynnej zajmuje w drugiej części psalmu wspólnota

Psalm 28

- ¹ *Dawida.*
Do Ciebie wołam, PANIE,
skała moja, nie zatykaj uszu przede mną,
bym wskutek Twego milczenia
nie był podobny zstępującym do grobu.
- ² Usłysz głos mego błagania, gdy wołam do Ciebie,
gdy wznoszę ręce ku Twemu miejscu najświętszemu.
- ³ Nie zabieraj mnie wraz z bezbożnymi
ani z tymi, co czynią nieprawość.
Mówią o pokoju do swoich bliźnich,
lecz zło jest w ich sercach.

28,1	Pwt 32,28; Ps 18,2.3; 35,22; 39,12; 83,1; 88,4; 109,1; 143,7; Prz 1,12
28,2	1Krl 6,5; 8,29; Ps 5,7.8; 119,48; 134,2; 138,2; 140,6; 141,2; Lm 2,19; 1Tm 2,8
28,3	Ps 5,9; 12,2.3; 26,9; 55,21.22; 62,4.5; Jr 9,8; Ez 32,20

rodzinna: Pan zastępuje w niej „ojca i matkę” (27,10). W tym wyznaniu wiary bezpośrednia więź z Bogiem jest ważniejsza niż obecność ojca i miłość matki.

Zdaniem św. Augustyna jest to wołanie ludzkiej nędzy i jęk naszego cierpienia. Liturgia wielkopostna rozpoznaje w tym psalmie głos Chrystusa: oskarżany przez fałszywych świadków wzywa On pomocy Ojca i wyznaje, że po śmierci będzie mógł oglądać „dobroć Pana w krainie żyjących”. Zgodnie z tradycją pierwszych wieków psalm ten odmawiali nowo ochrzczeni jako spełnienie prorocтва Izajasza (Iz 65,13). Kościół, zachęcony modlitwą Jezusa, kieruje słowa tego psalmu wprost do Niego. Chrześcijanin łatwiej pojmuje, że ufność staje się wiarą, ta zaś przechodzi w kontemplację Boga, który zasiada w świątyni nie ręką uczynionej (Hbr 9,11). „Kraina żyjących” (27,13), do której prowadzi prosta ścieżka (27,11), to wnętrze owej bezkresnej Bożej świątyni. Bóg, który kocha człowieka wierniej niż naturalni rodzice, jest schronieniem w chwilach zagrożenia. Dlatego psalmista zachęca do wytrwałego oczekiwania na interwencję Pana, na doświadczenie Jego zbawczej obecności (27,14).

Psalm 28(27). Utwór ten wiąże z psalmem poprzednim liczne terminy („wołać, usłyszeć, skała, pomoc, zbawienie). Oba psalmy mówią o świątyni jako miejscu przebywania Pana. Błagając Boga o ratunek, król psalmista zanosí swe prośby w sanktuarium (28,2), wznosząc ręce ku miejscu najświętszemu (*debir*), gdzie mieszka Boża chwała. Prosi o wymierzenie odpłaty bezbożnym (28,4), nazwa

- 4 Odpłać im według ich uczynków,
według zła ich postępów!
Odpłać im według ich czynów,
oddaj im, jak na to zasługują!
- 5 Skoro nie pojmują dzieł PANA
ani czynów rąk Jego,
niech ich zniszczy i nie odbuduje!
- 6 Uwielbiam PANA,
bo usłyszał głos mego błagania.
- 7 PAN moją mocą i tarczą,
Jemu zaufało me serce i doznałem pomocy.
Raduje się serce moje
i pieśnią Go wysławiam.
- 8 PAN jest mocą swego ludu,
warownią wybawienia dla swego pomazańca.
- 9 Ocal swój lud i błogosław swoje dziedzictwo,
bądź ich pasterzem i nieś ich na wieki!

28,4 Ps 62,12; 137,8; Jr 50,15.29; 2Tm 4,14; Ap 18,6; 22,12

28,5 Hi 34,27; Iz 5,12

28,6 Ps 28,2

28,7 Ps 3,3; 11,1; 13,5; 16,9; 18,2; 40,3; 59,17; 69,30; 112,7

28,8 Ps 20,6; 27,1; 89,17; 140,7

28,9 Wj 19,4; Pwt 1,31; 9,29; 32,9; 1Krl 8,51; Ps 3,9; 29,11; 33,12; 78,71.72; 80,1; 106,40.47; Iz 40,11; 46,3; 63,9

Pana swoją „mocą i tarczą” (28,7), a jednocześnie „pasterzem” swego ludu (28,9). Początek psalmu nawiązuje do Ps 27,7: „Do Ciebie wołam, PANIE!”. W obu psalmach mowa jest o świątyni (por. 26,6-8). Niezwykle jest sformułowanie „Wznoszę ręce ku Twemu najświętszemu”. Chodzi o *sanctissimum* świątyni jerozolimskiej, gdzie przechowywano Arkę Przymierza, widzialny znak obecności Bożej.

Pierwsza strofa psalmu to typowa dla lamentacji prośba (28,1-5). Król błaga za samego siebie, gdyż znajduje się w jakiejś sytuacji zagrożenia. Stwarzają ją m.in. ludzie podstępni, którzy choć przemawiają przyjaźnie, mają złe zamiary. Druga część psalmu ukazuje skutek modlitwy (28,6-9). Kiedy król zostaje wysłuchany, publicznie dziękuje Bogu. Doznana łaska dosięga także jego lud. Król jest tutaj wzorem pośrednika solidarnego ze swoim ludem. Stąd w końcowej modlitwie wyprasza błogosławieństwo również dla niego. Dawid

Psalm 29

- ¹ *Psalm Dawida.*
 Oddajcie PANU, synowie Boży,
 oddajcie PANU chwałę i cześć!
- ² Oddajcie PANU chwałę należną Jego imieniu,
 adorujcie PANA w Jego wspaniałej świątyni!
- ³ Głos PANA unosi się nad wodami,
 zagrzmiął Bóg majestatu,
 PAN ponad wielkimi wodami!

29,1	1Krn 16,28.29; Ps 68,34; 96,7-9
29,2	Wj 28,2; 1Krn 16,29; 2Krn 20,21; Ps 110,3
29,3	Hi 37,4.5; Ps 18,11.13.16; 104,7; 107,23; Iz 30,30

w śmiertelnym zagrożeniu wzywa Boga na pomoc. Wznosi ręce w świątyni i prosi, aby nie musiał dzielić losu podstępnych grzeszników. Pragnie, aby jego wrogów spotkała sprawiedliwa odpłata, i z góry dziękuje za to Bogu. Psalm kończy się modlitwą za króla i za lud. Jest to dodatek z czasów monarchii, gdy stał się on modlitwą liturgiczną Izraela.

Dla chrześcijan jest to modlitwa Chrystusa jako naszego pośrednika u Ojca. Zasada odpłaty pośmiertnej zachowuje ważność w Nowym Testamencie (Mt 16,27; 2Tm 4,14; Ap 20,12-13; 22,12), ale nabiera tu nowego znaczenia: Chrystus zapłacił za nas swoją krwią. Jego Ciało „rozkwitło” po śmierci (28,7), co ojcowie Kościoła tłumaczą jako prorocтво o zmartwychwstaniu Pańskim. Psalm 28(27) zawiera więc całą tajemnicę paschalną, od męki Chrystusa do Jego zwycięstwa nad śmiercią. Augustyn w swoim *Wykładzie psalmów* poucza, że w tej lamentacji modli się sam Chrystus do swego Ojca jako człowiek i jako nasz pośrednik. Podczas męki zanosi On błaganie (28,1-5), w swoim zmartwychwstaniu składa dzięki (28,6-7) i wstawia się za swym Kościołem, aby ci, którzy uwierzą w Jego imię, znaleźli zbawienie (J 17,20-26). Fraza „raduje się moje serce” (28,7c) brzmi w przekładzie łacińskim *refloruit caro mea* (‘rozkwitło ciało moje’), co Ojcowie wykładali jako prorocтво o zmartwychwstaniu.

Psalm 29(28). Również ten psalm, umieszczony na centralnej pozycji w tej kolekcji (Ps 25–34), łączy się z poprzednim na różne sposoby. Ps 28 kończył się wzmianką o pomazańcu Pańskim, którym jest król z dynastii Dawida. Tutaj słyszymy, że to sam Pan jest „królem na wieki”. Końcowa modlitwa poprzedniego psalmu wzywa Boga, aby jak król i pasterz prowadził

- 4 Głos PANA jest potężny,
głos PANA jest dostojny!
- 5 Głos PANA łamie cedry,
PAN łamie cedry Libanu.
- 6 Sprawia, że Liban tańczy jak cielec,
a Sirion – jak młody bawół.
- 7 Głos PANA roznieca ogniste płomienie,
8 głos PANA wstrząsa pustynią,
PAN wstrząsa pustynią Kadesz.
- 9 Głos PANA targa dęby i ogołaca lasy,
a w Jego świątyni wszystko woła: „Chwała!”.
- 10 PAN zasiada nad potopem!
PAN zasiada jako król na wieki!
- 11 PAN udzieli mocy swojemu ludowi!
PAN pobłogosławi swój lud pokojem!

29,4	Ps 68,33
29,5	Sdz 9,15; 1Krl 5,6; Ps 104,16; Iz 2,13; 14,8
29,6	Lb 23,22; Pwt 3,9; Ps 114,4.6
29,8	Lb 13,26
29,9	Hi 39,1-3; Ps 26,8
29,10	Rdz 6,17; Ps 10,16; Iz 54,9
29,11	Ps 28,8; 37,11; 68,35; 72,3; Iz 40,29; Flp 4,7

swój lud. Podobna prośba kończy również Ps 29, by Pan jako król wieczny udzielał mocy swemu ludowi i darzył go pokojem. Oba psalmy wreszcie mówią o świątyni: pierwszy o ziemskiej, drugi o kosmicznej. Centralną pozycję Ps 29 akcentuje jego hymniczny charakter, wyjątkowy w tej grupie psalmów.

Pod względem literackim jest to hymn sławiący moc Boga objawiającego się w żywiole burzy. Psalmista wykorzystał tu motywy pozabiblijnej pieśni ku czci Baala, kananejskiego bóstwa deszczu, i odniósł je do Boga, Stwórcy i Pana natury. Po wezwaniu do oddania chwały Bogu (29,11n) następuje opowiadanie o głosie Pana (29,13-9), by w zakończeniu uwaga skupiła się już nie na przymocie Boga, ale na Nim samym. Siedmioraki „głos PANA” (29,3.4.5.7.8.9) zapowiada już objawienie się Jezusa, wcielonego Słowa (J 1,1-14), zwycięzcy nad złem i śmiercią, Pana wszechświata i dawcy zbawienia. ST w symbolu piorunów wskazywał na potężną mowę Boga (np. Wj 19,19; Hi 37,4n; Jr 25,30). Dawid z podziwem patrzy na burzę jako przejaw potęgi Boga. Groźne zjawiska przyrody prowadzą do

Psalm 30

- 1 *Psalm. Pieśń na poświęcenie świątyni. Dawida.*
 2 PANIE, będę Cię wywyższać, bo mnie wybawiłeś
 i nie uczyniłeś ze mnie uciechy moim wrogom.
 3 PANIE, mój Boże, wołałem do Ciebie,
 a Ty mnie uzdrowiłeś.
 4 PANIE, wyprowadziłeś mnie z krainy umarłych
 i przywróciłeś do życia spośród schodzących do grobu.
 5 Śpiewajcie PANU, Jego wierni,
 sławcie Go, wspominając Jego świętość.

30,2 2Sm 5,11; 1Krn 22,1; Ps 3,3; 13,4; 25,2; 35,19.24; 107,32; 118,28; 145,1

30,3 Ps 6,2; 88,13; 103,3; Iz 53,5

30,4 Ps 16,10; 28,1; 86,13

30,5 Wj 3,15; 1Krn 16,4; Ps 7,18; 50,5; 97,12; 135,13; 149,1; Oz 12,5

apokaliptycznej wizji sądu ostatecznego. Głos Boga w piorunach i błyskawicach objawia Jego chwałę, którą w niebie sławią aniołowie.

W Nowym Testamencie Bóg objawia swoją stwórczą i zbawczą potęgę w Chrystusie, który jest żywym głosem Boga (Hbr 1,1n). Jako wcielone Słowo Boże rozkazuje On wichrom i burzy, deptając po falach morza. Jego ostatni krzyk z krzyża wstrząsnął ziemią i otworzył groby (Mt 27,50-52). Siedmiokrotnie użyte w psalmie wyrażenie „głos PANA” to w Bożym planie zbawczym zapowiedź sakramentów świętych, które są źródłem życia dla wierzących. Psalm sławiący burzę kończy się uroczystą wizją pokoju. Podobnie straszne wydarzenia Wielkiego Piątku prowadzą do radości zmartwychwstania. Św. Augustyn, komentując ten psalm, zwraca uwagę na niezwykle dzieła, jakich głos Chrystusa dokonuje w sercach ludzkich. Chrystus-Słowo został ustanowiony nie tylko ponad ludami i królestwami, ale także ponad każdym z nas, aby „wyrwał i obalał, aby niszczył i burzył, budował i sadził” (Jr 1,10). Słowo Boże, uosobione w Chrystusie, jest bowiem „żywe i skuteczne, ostrzejsze niż wszelki miecz obosieczny” (Hbr 4,12).

Psalm 30(29). Jest to psalm dziękczynny, w którym król pieśniarz wyraża Bogu swą wdzięczność za ocalenie z rąk nieprzyjaciół i od wrót Szeolu, czyli śmierci. Wieczorny płacz przemienił się o świcie w radość (30,6), a żaloba, wyrażana przez wór pokutny, zakończyła się radosnym tańcem (30,12). Zwycięski król wspomina dawne dni, gdy czuł się bezpieczny „w górskiej twierdzy” (30,8). Potem jednak Pan „odwrócił swe oblicze” od niego i dopuścił trwogę.

- 6 Bo gniew Jego szybko przemija,
a Jego łaskawość trwa przez całe życie.
Płacz nadchodzi wieczorem,
a rankiem – okrzyk radości.
- 7 Mówiłem w czasie pomyślnym:
Nigdy nie upadnę!
- 8 Twoja życzliwość, PANIE, czyni mnie górską twierdzą,
lecz gdy odwracasz oblicze, ogarnia mnie trwoga.
- 9 Do Ciebie, PANIE, wołałem,
mego Boga błągałem o litość:
- 10 Jaki pożytek z mojego płaczu,
jeśli zejdę do grobu?
Czy proch będzie Cię wysławiał,
czy będzie głosił Twą wierność?
- 11 Usłysz mnie, PANIE, i zlituj się nade mną,
PANIE, bądź moją pomocą!
- 12 Zamieniłeś moją żalobę w taniec,
zdjąłeś ze mnie wór pokutny, a przepasałeś radością.
- 13 Dlatego nieustannie będę Ci śpiewał pieśń chwały,
PANIE, mój Boże, będę Cię słaawił na wieki!

30,6 Hi 33,26; Ps 63,3; 103,9; 118,1; 126,5; Iz 26,20; 54,7.8; 2Kor 4,17.18

30,7 Hi 29,18; Ps 10,6; 62,2.6; Prz 1,32

30,8 Pwt 31,17; 2Sm 5,9; 24,10; Ps 104,29; 143,7

30,9 Ps 142,1

30,10 Ps 6,5.6; 28,1; 88,11-13

30,11 Ps 4,1; 27,7.9; 54,4

30,12 Wj 15,20; 2Sm 6,14; Ps 4,7; 149,3; 150,4; Koh 3,4; Iz 20,2; Jr 31,4.13; Lm 5,15

30,13 Ps 16,9; 44,8; 57,8; 108,1

Ratunkiem okazała się ufna modlitwa, w której przypomniał on Bogu, że jego śmierć byłaby bezużyteczna: „proch” (inna nazwa Szeolu) nie może przecież wielbić Boga (por. Ps 6,5). Cudowne ocalenie, jakie Bóg zesłał swemu wiernemu, pozwala mu nieustannie „*śpiewać pieśń chwały*” (30,13).

Struktura wewnętrzna utworu jest przejrzysta, W pierwszej części psalmista zachęca siebie i wspólnotę do wychwalania Boga, który ocalił go od niebezpieczeństwa śmierci (30,1-6). W drugiej części ponownie opowiada o interwencji Boga w sytuacji zagrożenia (30,7-12). To doświadczenie Boga,

Psalm 31

- ¹ *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
² PANIE, do Ciebie się uciekam,
 niech nie doznam zawodu na wieki!
 Wybaw mnie, bo jesteś sprawiedliwy!
³ Nakłoń ku mnie ucha,
 pospiesz, aby mnie ratować!
 Bądź dla mnie skałą obronną,
 twierdzą warowną, aby mnie wybawić!

31,2 Ps 11,1; 25,2; 31,1-3; 71,1-3; 143,1

31,3 Ps 17,6; 18,2; 54,4; 71,2.3; 86,1; 91,2; 102,2

który wysłuchuje modlitw uciśnionego i ocala go, skłania do nieustannego dziękczynienia (30,13). Grecki tytuł psalmu wskazuje, że Izrael śpiewał go podczas poświęcenia odnowionej świątyni. Była to więc modlitwa wdzięczności Bogu za odbudowę wspólnoty wracającej z niewoli.

Tradycja patrystyczna i liturgia Kościoła zgodnie widzą tu prorocstwo o zmartwychwstaniu Chrystusa, nowej świątyni (J 2,21). Psalm ma więc szczególne miejsce w liturgii Wigilii Paschalnej rozpoczynającej doroczny obchód zmartwychwstania Chrystusa. Chrześcijańska lektura psalmu otwiera przed człowiekiem perspektywę szczęścia wiecznego zainaugurowanego w poranek zmartwychwstania Chrystusa. Wierzący wyrwani ze śmiertelnego zagrożenia są prowadzeni ku niebieskiej radości zbawionych (30,6). Mogą powtarzać za psalmistą: „Gniew Jego szybko przemija, a Jego łaskawość trwa przez całe życie”. Ojciec zamienił skargę swojego Syna w pieśń wdzięczności, wór pokutny Jego śmiertelnej natury zastąpiła szata nieśmiertelności. Psalm zapowiada radość nowego poranka, kiedy Bóg otrze wszelką łzę, „a śmierci już odtąd nie będzie” (Ap 21,4). W chwale zmartwychwstałego Syna uczestniczy Jego Matka. Liturgia brewiarzowa uroczystości Niepokalanego Poczęcia NMP stosuje do Niej fragment tego psalmu: „Sławię Cię, Panie, bo mnie wybawiłeś i nie pozwoliłeś mym wrogom naśmiewać się ze mnie” (30,2). Matka Kościół, oczyszczona w źródle chrzcielnym, łączy swój głos z modlitwą Maryi. W tajemnicy jej obdarowania łaską uczestniczą bowiem wszyscy, którzy uwierzyli w zmartwychwstałego Pana.

Psalm 31(30). Druga część tego podzbioru (Ps 30–34) powiązana jest wspólną tematyką. Liczne odniesienia psalmu 31 do poprzedniego dziękczynienia (Ps 30) wynikają z wykorzystania podobnego słownictwa. W obu

- 4 Bo Ty jesteś moją opoką i twierdzą,
strzeż mnie i prowadź przez wzgląd na Twe imię.
- 5 Wyprowadź mnie z pułapki zastawionej na mnie,
bo Ty jesteś moją obroną.
- 6 W Twoje ręce oddaję ducha mego.
Ty mnie wykupiłeś, PANIE, wierny Boże.
- 7 Nienawidzę tych, co czczą marne bożki.
Ja pokładam ufność w PANU.
- 8 Będę się cieszył i radował Twą łaską,
bo wejrzałeś na moją nędzę.
Wybawiłeś mnie z ucisku.
- 9 Nie wydałeś mnie w ręce wroga,
lecz postawiłeś w bezpiecznym miejscu.
- 10 Zmiłuj się nade mną, PANIE, bo cierpię udrękę,
od zmartwień zaćmiły się oczy moje
i całe moje wnętrze.
- 11 Gdyż w bólu upływa me życie,
a lata moje wśród jęków.
W nędzy osłabły moje siły
i kruszeją moje kości.
- 12 Jestem pośmiewiskiem dla mych wrogów,
jeszcze bardziej dla moich sąsiadów
i postrachem dla mych znajomych.
Kto mnie ujrzy na drodze, ucieka przede mną.

31,4	Ps 18,2; 23,3; 25,11
31,5	Hi 18,8; Ps 25,15; 37,39; 43,2; 46,1; 141,9;
31,6	Pwt 32,4; Ps 55,18; 71,22.23; Łk 23,46; Dz 7,59; 1P 4,19
31,7	Pwt 32,21; Ps 26,5; 52,8; Jr 8,19; 14,22; Jon 2,8;
31,8	Ps 1,6; 10,14; 90,14
31,9	Pwt 32,30; Hi 36,16; Ps 37,33
31,10	Ps 6,7; 63,1; 66,14; 69,17
31,11	Ps 6,2; 13,2; 32,3; 38,3; 39,11; 102,3
31,12	Hi 19,13.14; Ps 38,11; 41,7.8; 69,19; 88,8.18; Iz 53,3; Mt 26,56; Mk 14,50

psalmach mówi się o zagrażającej życiu chorobie (por. Ps 30,3n i 31,3). Wiele też łączy Ps 31 z następnym utworem. Obraz słabości fizycznej spowodowanej winą (31,11), zostanie szeroko rozwinięty w Ps 32,3. Cierpiący psalmista błaga

- 13 Zapomniano o mnie jak o zmarłym,
stałem się jak stłuczone naczynie.
- 14 Słyszę zarzuty wielu.
Trwoga mnie otacza.
Gdy zbierają się przeciwko mnie,
naradzają się, by odebrać mi życie.
- 15 Lecz ja zaufałem Tobie, PANIE,
i mówię: Ty jesteś moim Bogiem.
- 16 Mój los jest w Twoich rękach,
wyrywaj mnie z rąk wrogów i prześladowców!
- 17 Rozjaśnij swe oblicze nad Twym sługą,
wybaw mnie w łaskowości swojej!
- 18 PANIE, niech się nie zawiodę, gdy wołam do Ciebie.
To bezbożni niech się zawiodą i zamilkną w krainie umarłych.
- 19 Niech zaniemowią usta kłamliwe,
z pychą i pogardą oskarżające prawego.

31,13	Ps 88,5; Koh 9,5; Iz 30,14
31,14	2Sm 17,1-4; Ps 41,7; 50,20; 62,4; Jr 20,10; Lm 2,22; Mt 27,1
31,15	Ps 140,6
31,16	1Krn 29,30; Hi 14,5; 24,1; Ps 7,1; 143,9
31,17	Lb 6,25; Ps 4,6; 6,4; 80,3
31,18	1Sm 2,9; Ps 25,2.3.20; 94,17; 115,17
31,19	1Sm 2,3; Ps 17,10; 94,4; 109,2; 120,2; Jud 15

Boga, aby był dla niego „skałą ochronną i twierdzą warowną” (31,3). Oznajmia z mocą, że całkowicie zaufał Panu (31,15). Wyznaje również, że podobną pomoc okaże Bóg wszystkim swoim „czcicielom” (dosł. „tym, którzy się Ciebie boją”), schroni ich „w cieniu swego oblicza przed spiskiem ludzi” (31,20n). Psalm kończy się zachętą zwróconą do „wszystkich ufających Panu”, aby byli dzielni i odważni.

Ps 31 składa się z dwóch nierównych sekcji tworzących dyptych (31,2-19.20-25). Pierwsza sekcja ma układ koncentryczny: suplikacja (31,2n), wyznanie ufności (31,4-9), lamentacja (31,10-14), wyznanie ufności (31,15-16a), suplikacja (31,16b-19). W tej psalmista prosi o oddalenie niedoli (śmiertelna choroba, wrogie usposobienie najbliższego otoczenia) i wyznaje swoje zaufanie do Boga (31,2-19). Druga sekcja dopełnia treść pierwszej: po doznaniu pomocy autor wyznaje nadzieję, że podobnie uczyni Bóg wszystkim, którzy

- 20 O Panie, jak wielka jest Twoja dobroć!
Zachowujesz ją dla Twoich czcicieli,
wyświadczasz ją wszystkim,
którzy uciekają się do Ciebie.
- 21 Ukryjesz ich w cieniu Twego oblicza
przed spiskiem ludzi.
Ustrzeżesz ich w Twoim namiocie
przed kłótliwymi językami.
- 22 Niech PANA będzie błogosławiony,
bo w mieście warownym okazał swą cudowną łaskę!
- 23 Gdy byłem przerażony, mówiłem:
Odrzuciłeś mnie sprzed oblicza swego.
Ty jednak wysłuchałeś mej głośniejszej modlitwy,
gdy wołałem do Ciebie.
- 24 Miłujcie PANA, wszyscy Jego święci,
bo PAN strzeże swych wiernych
i odpłaci tym, którzy postępują wyniośle!
- 25 Bądźcie dzielni i nabierzcie odwagi,
wszyscy ufający PANU!

31,20	Ps 5,11; 23,5; 65,4; 145,7; Iz 64,4; Rz 2,4; 11,22; Tt 3,4
31,21	Hi 5,21; Ps 27,5; 31,13; 32,7; 37,12
31,22	ISm 23,7; Ps 17,7; 28,6; 87,5
31,23	2Sm 15,14; Ps 18,6; 66,19; 88,5; 116,11; 145,19; Iz 38,11.12; Lm 3,54; Jon 2,4
31,24	Pwt 32,41; Ps 30,4; 37,28; 50,5; 94,2; 145,20; Ap 2,10
31,25	Ps 27,14

Mu ufają. Autor ponawia tu prośbę, wspominając o swojej udręce z powodu fałszywych oskarżeń, oraz mówi o Bogu, w którego zbawczą interwencję głęboko wierzy (31,20-25). Całość psalmu zamyka więc zachęta do zaufania Panu (31,25). Doskonała struktura literacka tej lamentacji pozwala ją datować na okres niewoli lub po powrocie do Jerozolimy. Psalm prowadzi więc czytelnika do ukrytej w centrum myśli: kto zdał się w pełni na Boga, zostanie wybawiony. Utwór ten jest szkołą ufności do Boga wiernego i łaskawego.

W tradycji żydowskiej była to modlitwa Dawida prześladowanego przez wrogów. Jezus, „syn Dawida”, umierając na krzyżu, również odmawiał ten psalm i wołał: „Ojcze, w Twoje ręce oddaję Mojego ducha” (Łk 23,46). Tę samą modlitwę powtarza podczas ukamienowania św. Szczepan (Dz 7,59).

Psalm 32

¹ *Pouczenie Dawida.*

Szczęśliwy, komu odpuszczono nieprawość,
komu grzechy zostały zmażane.

² Szczęśliwy człowiek, któremu PAN nie wylicza grzechów
i w którego ustach nie ma zdrady.

³ Dopóki milczałem, wysyczały moje kości
wśród nieustannych moich jęków.

⁴ Bo dniem i nocą ciążyła nade mną Twa ręka,
stałem się słaby jak w czasie letnich upałów.

Sela

⁵ Wyznałem swój grzech i nie kryłem swej winy.
Powiedziałem: Wyznaję moją nieprawość PANU.
A Ty odpuściłeś winę grzechu mego.

Sela

32,1 Wj 34,7; Ps 85,2; 103,3; J 1,29; Rz 4,6-8

32,2 J 1,47; 2Kor 5,19

32,3 Ps 22,1; 31,10; 38,8; 39,2.3

32,4 1Sm 5,6; Hi 23,2; 33,7; Ps 22,15; 38,2; 39,10

32,5 Kpł 26,40; Hi 31,33; 33,27; Ps 38,18; 51,3; 103,12; Prz 28,13; Łk 15,18.21; 1J 1,9n

Ze względu na te słowa Ojcowie Kościoła cały Ps 31(30) odnosili do Chrystusa. Z łatwością dostrzegli w tekście opis męki Pana i Jego ufność względem Ojca. Po swym zmartwychwstaniu Jezus zanosi słowami tego psalmu hymn wdzięczności za siebie i za swoich wiernych. Łącząc się ze swoją Głową, Kościół często korzysta z tego psalmu w liturgii, aby wypraszać Bożą pomoc w prześladowaniach i w walce z wrogami duchowymi.

Psalm 32(31). W tytule psalmu pojawia się, obok imienia Dawida, termin *maskil*, który występuje ogółem w 12 psalmach. LXX tłumaczy go jako „rozumienie”, a łacińska Wulgata – jako *intellectus*. Tradycja dostrzega w tej grupie psalmów (por. Ps 42; 44–45; 52–55; 74; 78; 88–89; 142) szczególne pouczenie o sprawach duchowych. Podobnie jak wcześniejszy Ps 30 utwór ten wyraża dziękczynienie Bogu za przywrócenie pełni sił fizycznych. W nawiązaniu do Ps 31 autor podejmuje tu kwestię powiązania pomiędzy cierpieniem a winą człowieka. Psalmista przyznaje, że jego cierpienie było słuszną karą za popełnione grzechy. Psalm rozpoczyna się więc wyznaniem wdzięczności psalmisty

- 6 Niech więc każdy wierny
modli się do Ciebie w ucisku.
Nawet w czasie powodzi
woda go nie dosięgnie.
- 7 Ty jesteś moim schronieniem,
kiedy doznaję ucisku.
Ty mnie napełniasz radością ocalenia.
Sela
- 8 „Uczynię cię rozważnym i wskażę ci drogę, którą pójdziesz,
będę twoim doradcą i nie spuszczę cię z oczu.
- 9 Nie bądź jak koń czy muł pozbawiony rozeznania:
jeśli nie ujarzmisz ich uzdą i wędzidłem,
nie podejda do ciebie!”.
- 10 Bezbożnicy cierpią wiele udręk,
a ufających PANU otoczy łaska.
- 11 Weselcie się PANEM i radujcie, sprawiedliwi,
wysławiajcie wszyscy prawego serca!

32,6	Hi 22,11; Ps 18,4.16; 30,4; 42,7; 46,1-3; 69,1.13; 124,5; 144,7; Iz 43,2; 55,6
32,7	Wj 15,1-18; Sdz 5,1-31; Ps 9,9; 27,5; 31,20; 40,3; 91,1; 119,114; 121,7
32,8	Ps 25,8.12; 33,18; 73,24
32,9	Prz 26,3
32,10	Ps 5,11.12; 16,4; 34,8; 84,12; Prz 13,21; 16,20; Jr 17,7; Rz 2,9
32,11	Pwt 32,43; Ps 7,10; 33,1; 64,10; 68,3; 97,12

za hojne wybaczenie win po ich szczerym wyznaniu (31,5). Dzięki swemu miłosierdziu Bóg stał się dla niego „schronieniem” w zagrożeniu (31,7). Ufna modlitwa ustępuje nagle miejsca pouczeniu mędrca, który „wskazuje drogę”, jaką powinien pójść człowiek (31,8; por Ps 25,8n.12; 27,11). Psalm kończy się zachętą, skierowaną do „sprawiedliwych”, aby umieli cieszyć się Panem.

W tradycji jest to drugi z siedmiu psalmów pokutnych (por. Ps 6; 38; 51; 102; 130; 143). Pieśń składa się z dwóch części. Psalmista, dręczony fizycznie i psychicznie przez niewyznaną winę (32,1-5), postanawia jednak otworzyć serce przed Panem i w odpuszczeniu grzechów znajduje ukojenie (32,6-11). To doświadczenie Boga miłosiernego uczy go zawierzenia i kształtuje właściwą postawę w życiu. Mądrościowe ramy utworu (32,1n.9-11) zawierają pouczenie o wartości Bożego przebaczenia oraz zachętę do radości i wysławiania Pana.

Psalm 33

- 1 Sprawiedliwi, radujcie się PANEM,
bo słuszne jest, by prawi śpiewali pieśń chwały!
- 2 Sławcie PANA na cytrze,
grajcie Mu na harfie o dziesięciu strunach.
- 3 Śpiewajcie dla Niego pieśń nową,
grajcie Mu pięknie z radością.
- 4 Bo słowo PANA jest prawe,
a każdy Jego czyn niezawodny.

33,1 Ps 32,11; 92,1; 147,1; Flp 3,1; 4,4

33,2 Ps 71,22; 144,9; 147,7

33,3 Jdt 16,13; Ps 40,3,4; 96,1; 98,1,4; 144,9; Iz 42,10; Ap 5,9

33,4 Ps 19,8; 119,75.90

Psalm zaczyna się okrzykiem radości grzesznika, który otrzymał od Boga przebaczenie win. Dawid opowiada dalej historię swojego nawrócenia i kieruje zachętę do wszystkich, którzy doświadczyli grzechu – wyznanie go prowadzi do radości przebaczenia.

Święty Paweł mówi, że psalm ten świadczy o miłosierdziu Boga, który nam odpuszcza winy bez naszych zasług (Rz 4,6-8). Chrystus własną śmiercią wysłużył nam łaskę pojednania z Ojcem i przekazał tę władzę Kościołowi (J 20,23) w sakramentach chrztu i pokuty. Tylko Bóg odpuszcza grzechy, człowiek jednak winien współpracować z łaską przebaczenia przez szczere nawrócenie na drogę życia. Taką drogę wewnętrznej przemiany przeszedł syn marnotrawny z Jezusowej przypowieści (Łk 15,11-32). Psalm jest więc treścią katechezą o sakramencie pojednania – ucieczką przed wyznaniem grzechów niszczy człowieka. Wyzwała go dopiero pokorna spowiedź, która napełnia serce radością z doświadczenia przebaczącej miłości Boga. Jako psalm pokutny ma on zgodnie z tradycją stanowić lekarstwo dla tych, którzy po przyjęciu sakramentu chrztu popadli ponownie w grzech śmiertelny.

Psalm 33(32). Psalm ten nie ma nagłówka, podobnie jak Ps 1 i 2. Ta cecha wyróżnia go w całej pierwszej księdze Psalterza (Ps 3–41). Zaczyna się tak, jak kończył się Ps 32. Jest to „nowa pieśń” jako odpowiedź na końcowe wezwanie poprzedniego, z którym stanowi całość. Celem kompozycji jest uwielbianie stwórczego dzieła Boga. Pan stworzył niebo i ziemię swoim słowem (33,6,9). Tym samym słowem będzie On sądził „wszystkich mieszkańców ziemi” (33,14).

- 5 On miłuje prawo i sprawiedliwość,
ziemia jest pełna łaski PANA.
- 6 PAN stworzył niebo swym słowem,
tchnieniem ust swych wszelką jego potęgę.
- 7 Morskie wody gromadzi jak w skórzanym worku,
głębiny umieszcza w zbiornikach.
- 8 Niech cała ziemia lęka się PANA,
niech się Go boją wszyscy mieszkańcy świata!
- 9 Bo On powiedział i stało się,
On rozkazał i wszystko powstało.
- 10 PAN rozprasza zamiary narodów
i udaremnia zamysły ludów.
- 11 Zamiary PANA trwają na wieki,
zamysły Jego serca z pokolenia na pokolenie.
- 12 Szczęśliwy naród, którego PAN jest Bogiem,
lud, który On wybrał na swoje dziedzictwo.
- 13 PAN przygląda się z nieba,
patrzy na wszystkich ludzi.
- 14 Ze swojej niebiańskiej stolicy
patrzy na wszystkich mieszkańców ziemi.

33,5	Ps 11,7; 36,5.6; 37,28; 45,7; 89,14; 119,64
33,6	Rdz 1,6.7; 2,1; Hi 26,13; Ps 104,30; 148,5; Iz 11,4; J 1,3; Hbr 11,3; 2P 3,5
33,7	Wj 15,8; Joz 3,13.16; Hi 38,8; Ps 78,13
33,8	Ps 67,7; 96,9
33,9	Rdz 1,3; Ps 147,15.18; 148,5.6
33,10	2Sm 15,34; 17,14; Ne 4,15; Hi 5,12; Ps 2,1-3; Iz 8,10; 19,3; Łk 1,51
33,11	Hi 23,12; Ps 40,5; 92,5; 139,17; Prz 19,21; Iz 46,10; 55,8
33,12	Wj 19,5; Pwt 7,6; 33,29; Ps 28,9; 65,4; 144,15
33,13	Hi 28,24; Ps 11,4; 14,2
33,14	1Krl 8,39.43.49; Ps 102,19; Prz 15,3; Jr 32,19

O ile Ps 32 zaczynał się błogosławieństwem konkretnego człowieka, któremu odpuszczono grzechy, to ten psalm nazywa szczęśliwym „naród, którego PAN jest Bogiem” (33,12). Zakończeniem jest wezwanie, by trwać przy Panu, „gdyż On jest pomocą i tarczą” Izraela (33,20). Cała nadzieja narodu spoczywa w Jego „łasce” (33,22 – *chesed*). Jest to temat rozwinięty w obu poprzednich psalmach (Ps 31,8.15.22; 32,10). Za każdym razem wymiar tej łaski staje się coraz bardziej

- 15 On każdemu z nich ukształtował serce
i zna wszystkie ich czyny.
- 16 Liczne wojsko nie ocali króla
ani wielka siła nie wybawi wojownika.
- 17 Koń nie zdoła ocalić,
pomimo swej siły nie zapewni ratunku.
- 18 Oko PANA nad tymi, którzy cześć Mu oddają,
którzy ufają Jego łasce.
- 19 On ocali ich od śmierci
i nakarmi ich w czasie głodu.
- 20 Będziemy trwali przy PANU,
gdyż On jest naszą pomocą i tarczą.
- 21 Tylko Nim rozraduje się nasze serce,
ufamy Jego świętemu imieniu.
- 22 Niech Twoja łaska, PANIE, będzie z nami,
bo w Tobie pokładamy nadzieję!

33,15	2Krn 16,9; Hi 10,8; 34,21; Ps 119,73; Jr 32,19
33,16	Ps 44,6; 60,11
33,17	Ps 20,7; 147,10; Prz 21,31; Oz 1,7
33,18	Hi 36,7; Ps 32,8.10; 34,15; 147,11; 1P 3,12
33,19	Hi 5,20; Ps 37,19; 56,13; Dz 12,11
33,20	Ps 3,3; 62,1.5; 115,9-11; 130,6; Iz 8,17
33,21	Ps 9,14; 11,1; 13,5; 28,7; Za 10,7; J 16,22

uniwersalny. Początkowo dotyczy tylko psalmisty, potem „wszystkich ufających PANU”. Teraz „cała ziemia jest pełna łaski PANA” (33,5).

Struktura hymnu obejmuje 22 wersety, co odpowiada liczbie liter hebrajskiego alfabetu. Hymn otwiera wezwanie ludzi prawych do radości i uroczystego oddawania chwały Bogu (33,1-3). Po nim następuje właściwy akt chwały Boga (33,4-19) stwarzającego wszystko swoim słowem, władającego wszystkimi ludźmi i narodami. On jest dawcą przymierza i zbawienia. W zakończeniu hymnu wspólnota wyznaje wiarę w Boga, który jest łaskawy (33,20-22). Psalm przypomina o niezbywalnej władzy Pana nad kosmosem i nad losem ludzi oraz o nikłości pomysłów na szczęście, które ludzie chcą osiągnąć bez Boga czy wbrew Niemu. Ps 33/32 jest hymnem uwielbienia Pana za Jego miłosierdzie nad wszystkimi ludźmi i narodami ziemi. Aluzje historyczne zawarte w psalmie są jednak zbyt ogólne, by można było określić czas jego powstania.

Psalm 34

- 1 *Dawida, gdy udawał szalonego przed Abimelekiem i odszedł wypędzony.*
- 2 *(Alef)* Będę wysławiał PANA w każdym czasie,
będę Go zawsze chwalił moimi ustami.
- 3 *(Bet)* Chlubię się PANEM,
niech słyszą to uciśnieni i niech się weselą.
- 4 *(Gimel)* Uwielbiajcie ze mną PANA,
wspólnie wywyższajmy Jego imię.
- 5 *(Dalet)* Zwróciłem się do PANA, a On mnie wysłuchał
i uwolnił mnie od wszelkiego lęku.

34,1 1Sm 21,10-15

34,2 Ps 71,6; Ef 5,20; 1Tm 5,18

34,3 1Sm 2,1; Ps 44,8; 69,32; 119,74; Jr 9,24; 1Kor 1,31

34,4 Ps 35,27; 40,16; 69,30; 70,4; Łk 1,46

34,5 2Krn 15,2; Ps 9,10; 34,6.17.19; Mt 7,7

Dla nas, żyjących w kresu czasów, oczywiste jest objawienie się Słowa, które na początku stwarzało świat. Otrzymaliśmy też Ducha Świętego, który dopełnia dzieła stworzenia. Dzieci Kościoła są nowym stworzeniem, dziełem Słowa i Ducha. Jesteśmy ziemią, którą napełnia miłosierna miłość Boga. Nam została powierzona misja przekazywania światu słowa Bożego (Kol 1,25-28). Znamy bowiem „zamysły Jego serca” (33,11), Jego zbawczy plan wykonany przez Chrystusa na rzecz całego świata: „On ocali ich od śmierci i nakarmi ich w czasie głodu” (33,19). W świetle NT wielbimy tym hymnem Chrystusa jako stwórcze Słowo (J 1,3), pośrednika Nowego Przymierza (Hbr 9,15), dawcę zbawienia i życia wiecznego. Tak odczytany psalm umacnia nadzieję chrześcijan w oczekiwaniu na powtórne przyjście Pana.

Psalm 34(33). Końcowy psalm przedostatniego zbioru to pieśń dziękczynna, która zachęca, by szukać schronienia u Pana (34,9) i żyć w bojaźni Pańskiej (34,10.12). Cześć oddawana Bogu ma uzasadnienie w osobistym świadectwie psalmisty: „uwolnił mnie od wszelkiego lęku” (34,5b). Moralny wymiar bojaźni Pańskiej (34,14n) opiera się na zbawczych dziełach Boga względem ludzi prawych (34,8-10.18-23). Psalm ściśle łączy się z poprzed-

- 6 (He) Spójrzcie na Niego, a będziecie promienieć,
niech wasze oblicze nie płonie wstydem.
- 7 (Zajin) Oto ubogi zawołał, a PAN go wysłuchał,
wybawił go ze wszystkich utrapień.
- 8 (Chet) Anioł PANA otacza szansem bogobojnych,
aby ich ocalić.
- 9 (Tet) Skosztujcie i zobaczenie, że PAN jest dobry,
szczęśliwy ten, kto się do Niego ucieka.
- 10 (Jod) Bójcie się PANA, wszyscy Jego święci,
gdyż bogobojni nie zaznają biedy.
- 11 (Kaf) Bogaci popadli w biedę i zaznali głodu,
a szukającym woli PANA niczego nie zabraknie.
- 12 (Lamed) Przyjdźcie i posłuchajcie mnie, dzieci,
nauczę was, czym jest bojaźń PANA!
- 13 (Mem) Czy jesteś człowiekiem,
który chce cieszyć się życiem?
Czy pragniesz doczekać dni szczęśliwych?
- 14 (Nun) Powstrzymaj od zła swój język,
a wargi – od obłudnej mowy!

34,6 Ps 4,6; 25,3; 36,9; Iz 60,5

34,7 2Sm 22,1; Ps 34,4

34,8 Rdz 22,11-18; 32,1,2; 2Krl 6,17; Ps 91,11; Dn 6,22; Hbr 1,14

34,9 Ps 2,12; 100,5; 119,103; Hbr 6,5; 1P 2,3

34,10 Ps 23,1; 31,23;

34,11 Hi 4,10.11; Ps 84,11

34,12 Ps 32,8; 66,16; 111,10

34,13 Ps 34,12-16; Koh 3,13; 6,6; 1P 3,10-12

34,14 Ps 15,3; 39,1; 141,3; Prz 13,3; 21,23; J 1,47; Jk 1,26; 3,2; 1P 2,1.22; Ap 14,5

nimi właśnie przez wezwanie do sławienia Pana. Podjęte w nim tematy zapowiadają też treść ostatniego zbioru pierwszej księgi Psalterza (Ps 35–41).

Struktura wewnętrzna utworu to akrostych, czyli psalm alfabetyczny (por. Ps 9–10; 25; 37; 111; 112; 119). Łączy on w sobie pieśń dziękczynną (34,2-11) oraz pouczenie mądrościowe (34,12-23). Psalmista wysławia Boga za doznane ocalenie i zachęca wspólnotę do podjęcia dziękczynienia wraz z nim. Doświadczenie bliskości Boga, który wysłuchuje modlitwy udręczonego człowieka, skłania psalmistę do pouczenia potomnych o dobroci Boga oraz o bojaźni Pańskiej

- 15 (*Samech*) Unikaj zła, a czynź dobro,
pragnij pokoju i dąż do niego!
- 16 (*Ajin*) Oczy PANA zwrócone ku sprawiedliwym,
a Jego uszy słyszą ich błaganie.
- 17 (*Pe*) Od złoczyńców PAN się odwraca,
by nie zostało o nich wspomnienie na ziemi.
- 18 (*Cade*) PAN słyszy wołających o pomoc
i uwolni ich ze wszystkich ucisków.
- 19 (*Qof*) PAN jest blisko cierpiących udrękę,
wybawi złamanych na duchu.
- 20 (*Resz*) Liczne są utrapienia sprawiedliwych,
lecz PAN ze wszystkich ich wyzwoli.
- 21 (*Szin*) On strzeże wszystkich ich kości
i żadna nie będzie złamana.
- 22 (*Taw*) Zło sprowadza śmierć na bezbożnego,
wrogów sprawiedliwego spotka kara.
- 23 PAN wybawia swoje sługi,
nie upadną ci, którzy Mu ufają.

34,15	Hi 28,28; Ps 37,27; Iz 1,16.17; Rz 12,18; 14,19; Hbr 12,14
34,16	Hi 36,7; Ps 33,18; 145,18; J 9,31
34,17	Kpł 17,10; Hi 18,17; Ps 9,6; 21,10; 109,15; Prz 10,7; Jr 44,11; Am 9,4
34,18	Ps 34,6; 145,19
34,19	Ps 51,17; 57,15; 145,18; 147,3; Iz 57,15; 61,1; 66,2; Łk 15,17-24
34,20	Ps 34,4.6.17; 71,20; Prz 24,16; Dz 12,11; 2Tm 3,11.12
34,21	J 19,33.36
34,22	Ps 7,15.16; 94,23; 140,11; Prz 24,16
34,23	1Krl 1,29; Ps 25,22; 37,40; 71,23; Rz 8,33.34

(34,12). Polega ona na uznaniu przez człowieka całkowitej zależności od Boga oraz na właściwej postawie moralnej (porzucenie grzechu, przestrzeganie Bożych przykazań). Psalmista burzy więc system złudnych wartości, który każe szukać pełni życia i szczęścia poza Bogiem. Takie szczęście nie może się ostać. Doznana porażką bezbożnik będzie musiał obciążyć nie Boga, lecz siebie i zło, które świadomie wybrał. Według starożytnej tradycji to sam Dawid wzywa wszystkich pokornych, aby wraz z nim uwielbiali Boga (34,1-11). W drugiej połowie (34,12-23) psalm nabiera cech dydaktycznych, pobudza do bojaźni Bożej i ufności: Bóg jest blisko zranionych w sercu i wybawia swoje sługi.

Psalm 35

- ¹ *Dawida.*
 Osądź, PANIE, tych, którzy mnie posądzają,
 zwalcz walczących ze mną!
- ² Chwyć tarczę, osłoń mnie,
 przyjdź mi z pomocą!
- ³ Dobądź włóczni i zastąp drogę moim prześladowcom.
 Upewnij mnie: „Jestem twym zbawieniem!”
- ⁴ Niech się zmieszają i zawstydzą
 ci, którzy czyhają na me życie,
 niech się cofną i zawstydzą
 ci, którzy przeciw mnie zło knują.

35,1	Wj 14,25; Ps 18,43; 56,2; Iz 42,13; 49,25
35,2	Ps 5,12; 44,26; 91,4
35,3	Ps 62,2
35,4	Ps 40,14; 69,22-28; 70,2; 71,13; 83,17; 109,6-15; 129,5

Tytuł, nadany tej późnej kompozycji przez tradycję żydowską, zawiera pewną niecisłość. Okoliczności historyczne z życia Dawida wskazują mianowicie nie na Abimeleka z epoki patriarchów, lecz na Akisza, filistyńskiego króla Gat (por. 1Sm 21,12-15). W każdym razie tradycja łączy ten psalm, podobnie jak całą kolekcję, z imieniem Dawida, królewskiego przodka Chrystusa. Święty Augustyn powie, że w tym psalmie sam Jezus zachęca wszystkich ludzi do wielbienia Ojca, ucząc ich świętej bojaźni. Pouczenia Chrystusa, zawarte w tym psalmie, mają potwierdzenie w Jego życiu. Jezus ubogi i cierpiący wołał do Ojca i został wysłuchany. Kościół w liturgii przypisuje temu psalmowi wielkie znaczenie. Święty Piotr (1P 2,1-3) nawiązuje do słów: „Skosztujcie i zobaczcie, że PAN jest dobry” (34,9). Pokarm duchowy to nie tylko słowa Pisma, ale także Eucharystia.

Psalm 35(34). Ostatnia kolekcja tej księgi (Ps 35–41) składa się z siedmiu utworów. Są to prośby o uzdrowienie i pieśni dziękczynne, ale też dwa utwory dydaktyczne. Ps 35 to lamentacja jednostki. Zaczyna się od gorącej prośby, aby Bóg wystąpił do walki w obronie swego czciciela (35,1-3). Autor błaga Pana, aby rozproszył jego wrogów „jak proch na wietrze” (35,5; por. Ps 1,4). Boski wojownik „wrywa biedaka z ręki silniejszego” (35,10) – to Jego charakterystyczna cecha. Wrogowie psalmisty

- 5 Niech się staną jak proch na wietrze,
niech ich odpędzi anioł PANA.
- 6 Niech ich droga będzie ciemna i śliska,
niech ich ściga anioł PANA.
- 7 Bo bez powodu zastawili na mnie zgubne sidła,
bez powodu szykują na mnie pułapkę.
- 8 Niech niespodziewanie przyjdzie na nich zagłada,
niech wpadną w sidło, które zastawili,
niech się uwikłają we własne sieci.
- 9 A ja rozraduję się PANEM,
weselić się będę z Jego zbawienia.
- 10 Powiedzą wszystkie moje kości:
„PANIE, któż podobny do Ciebie?
Ty wyrzwasz biedaka z ręki silniejszego,
a ubogiego i nędzarza uwalniasz od grabieżcy”.
- 11 Występują przeciwko mnie fałszywi świadkowie,
oskarżają mnie o to, czego nie zrobiłem.
- 12 Odpłacają mi złem za dobro,
czyhają na moje życie.
- 13 Gdy oni chorowali, ja wkładałem wór pokutny,
umartwiałem się postem,
lecz moja modlitwa była daremna.

35,5	Hi 21,18; Ps 83,13; Iz 29,5
35,6	Ps 73,18; Jr 23,12
35,7	Hi 18,8; Ps 7,15; 9,15; 69,4; 109,3; 140,5
35,8	Ps 9,15; 55,23; 73,18; Iz 47,11; 1Tm 5,3
35,9	Ps 9,14; 13,5; Iz 61,10; Łk 1,47
35,10	Wj 15,11; Ps 18,17; 37,14; 51,8; 71,19; 86,6.8; 109,16; 113,5; Mi 7,18
35,11	Ps 27,12; Mt 26,59n
35,12	Ps 38,20; 109,4.5; Jr 18,20; J 10,32
35,13	Lb 29,7; 1Krl 20,31; Hi 30,25; Ps 69,10.11; Mt 10,13; Łk 10,6

to „fałszywi świadkowie”, którzy „odpłacają złem za dobro” (35,11n). Pragnąc odpłaty, modlący się król wzywa Boga, by się „przebudził” i przyszedł mu z pomocą (35,23).

Strukturę utworu wyznacza kilkakrotnie użyta inkluzyja, czyli klamra spinająca poszczególne części (35,1-10.11-16.17-22.23-28). Życie psalmisty jest za-

- 14 Bolałem nad nimi jak nad przyjaciółmi i braćmi,
byłem zgnębiony jak w żalu po matce.
- 15 Lecz gdy ja z sił opadłem, ze śmiechem się zbiegli,
zgrupowali się przeciwko mnie,
bili mnie bez powodu,
szarpali bez litości.
- 16 Szyderczo śmiali się ze mnie,
zgrzytali na mnie zębami.
- 17 Panie, jak możesz na to patrzeć?
Ocal me życie od zagłady,
uchroń jedyne me życie przed lwami!
- 18 Będę Cię wysławiał w wielkim zgromadzeniu,
będę Cię wychwalał wśród liczного ludu.
- 19 Niech nie wyśmiewają się ze mnie kłamliwi wrogowie,
niech nie mrużą szyderczo oczu,
nienawidząc mnie bez powodu.
- 20 Nie pragną oni pokoju,
lecz wymyślają oszustwa
przeciwko spokojnym mieszkańcom kraju.
- 21 Naśmiewają się ze mnie
i mówią: „Dobrze mu tak, dobrze!
Oto oglądamy jego klęskę!”

35,14 Ps 38,6

35,15 Hi 30,1.8.12; Ps 7,2; Ab 12

35,16 Hi 16,9; Ps 37,12; Lm 2,16

35,17 Ps 13,1; 22,20.21; 35,7; Ha 1,13

35,18 Ps 22,22.25

35,19 Ps 13,4; 30,1; 38,16.19; 69,4; 119,78.86; Prz 6,13; 10,10; J 15,25

35,20 Ps 55,21; Jr 9,8; Mi 6,12

35,21 Hi 16,10; Ps 22,13; 40,15; 70,3

grożone przez podstępnych nieprzyjaciół, dlatego skarży się on Bogu i prosi Go o wybawienie oraz sprawiedliwą odpłatę dla wrogów. Już teraz deklaruje dziękczynienie za łaskę, której ufnie oczekuje (35,1-10). Następnie opowiada o bolesnym doświadczeniu niewdzięczności i wzgardy, których doświadczył za swoją bezinteresowną pomoc (35,11-16). W trzeciej części znowu znosi do Boga prośbę

- 22 Widziałeś to, PANIE, więc nie milcz!
Panie, nie stój z daleka ode mnie!
- 23 Przebudź się, przyjdź mi z pomocą,
Boże mój i Panie, broń mojej sprawy!
- 24 Osądź mnie według Twojej sprawiedliwości,
PANIE, Boże mój, niechaj ze mnie nie sztydzą!
- 25 Niech nie myślą sobie:
„Ach, to się nam udało!”.
Niech nie mówią: „Pożarliśmy go”.
- 26 Niech się zawiodą i zawstydzą
ci, którzy cieszą się z moich nieszczęść!
Niech się zmieszają i okryją wstydem
ci, którzy mówią o mnie złośliwie!
- 27 Niech się cieszą i weselą
ci, którzy chcą dla mnie sprawiedliwości!
Niech zawsze wielbią PANA
ci, którzy dla Jego sługi pragną pokoju!
- 28 A język mój niech głosi Twą sprawiedliwość
i przez cały dzień Twoją chwałę.

35,22 Wj 3,7; Ps 10,1.14; 22,11; 28,1; 38,21; 71,12

35,23 Ps 7,6; 44,23; 59,4; 80,2

35,24 Ps 7,8; 9,4; 26,1; 35,19; 43,1

35,25 2Sm 17,16; Ps 35,21; 56,1; 124,3; Prz 1,12; Lm 2,16

35,26 Hi 8,22; 19,5; Ps 38,16; 40,14; 109,29

35,27 Ps 9,4; 32,11; 34,3; 40,16; 70,4; 147,11; 149,4

35,28 Ps 51,14; 71,8.15.24

i skargę. Kłamliwym oskarżeniem przeciwstawia Bożą sprawiedliwość, w którą nie wątpi i o której już teraz świadczy (35,17-28). Psalm uczy właściwej postawy wobec doznawanej niesprawiedliwości. Odplata zostaje powierzona sprawiedliwemu Bogu. Skrzywdzony nie chce się mścić ani pogrążyć w bezsilnym buncie.

Jeśli włączyć medytację nad tym psalmem w historię zbawienia, łatwo tu dostrzec lamentację Dawida zanoszoną z powodu prześladowań, jakie cierpiał on ze strony Saula (1Sm 24,12). W niesprawiedliwie cierpiącym psalmiście chrześcijanie mogą dostrzec rysy Chrystusa, który wycierpiał wielką wrogość ze strony grzeszników (Hbr 12,3). Chrystus, syn Dawida, odniósł

Psalm 36

- 1 *Dyrygentowi. Dawida, sługi PANA.*
 2 Bezbożny postanawia w sercu, że będzie grzeszył,
 nie kieruje się bojaźnią Bożą.
 3 Bo jest zbyt pyszny,
 aby zobaczyć swą nieprawość i ją znieawidzić.
 4 Ma w ustach tylko fałsz i nieprawość,
 nie obchodzi go to, co dobre.

36,2 Rz 3,18

36,3 Pwt 29,19; Ps 10,3.11; 49,18;

36,4 Ps 10,7; 12,2; 94,8; Jr 4,22

do siebie słowa tej modlitwy, mówiąc na Ostatniej Wieczerzy: „Znienawidzono Mnie bez powodu” (J 15,25). Dlatego w liturgii Wielkiego Tygodnia Kościół modli się tym psalmem, widząc w nim skargę Jezusa podczas męki. Wrogowie Jezusa to słudzy zła, którzy w dniach Jego cierpienia znaleźli sprzymierzeńców w arcykapłanach i przywódcach narodu, a nawet w osobie Judasza. Konając na krzyżu, Jezus prosił jednak Ojca o miłosierdzie nad wrogami. Jak pogodzić inwektywy zawarte w psalmie z tą modlitwą Zbawiciela? W odpowiedzi na to pytanie należy pamiętać, że Jezus oddaje życie, aby zniszczyć grzech, a jednocześnie pragnie zbawić grzeszników. Takie samo jest pragnienie Kościoła.

Psalm 36(35). W nagłówku psalmu obok imienia Dawida pojawia się jego honorowy tytuł: „sługa PANA”. Użycie tego tytułu świadczy o wykorzystaniu tematu pieśni o cierpiącym **słudze** (Iz 52–53). Za późnym powstaniem tego psalmu przemawia mądrościowa antyteza dzieląca ludzi na „pobożnych” i „bezbożnych”, obecna w Ps 1. Imię Dawida w tytule psalmu nie oznacza więc przypisania królowi jego autorstwa, lecz tylko wskazanie na mądrość króla, wiernego Prawu Bożemu. Tematem skargi jest nieprawość „bezbożnego”, który „nie kieruje się bojaźnią Bożą”, lecz „fałszem i nieprawością” (36,2-4). „Łaska” (*chesed*) Pana natomiast jest tak ogromna, że przewyższa cały świat stworzony (36,6n). Ocala ona nie tylko ludzi, ale i zwierzęta. Wszystko chroni się „w cieniu skrzydeł” Bożych (36,8), czyli w świątyni będącej prawdziwym „źródłem życia” (36,10) i światłem dla pogrążonych w mroku.

Struktura wewnętrzna utworu obejmuje trzy części: opis bezbożnika (36,2-5), hymn ku czci łaskawego Boga (36,6-10) oraz prośbę o ocalenie (la-

- 5 O nieprawości rozmyśla na swym łóżku,
uparcie trwa na złej drodze
i nie chce odrzucić grzechu.
- 6 PANIE, do nieba sięga Twoja łaska,
a wierność Twoja – ponad obłoki.
- 7 Twoja sprawiedliwość jak wysokie góry,
a sądy Twoje jak głęboka przepaść.
Wybawiasz, PANIE, ludzi i zwierzęta.
- 8 Jak cenna jest, Boże, Twa łaska!
Ludzie chronią się w cieniu Twych skrzydeł.
- 9 Sycą się obfitością Twego domu,
poisz ich z potoku Twoich rozkoszy.
- 10 Gdyż u Ciebie jest źródło życia,
w Twojej światłości oglądamy światło.
- 11 Roztocz swą łaskę nad tymi, którzy Cię znają,
a sprawiedliwość – nad ludźmi prawego serca.
- 12 Niech mnie nie zdepcze stopa pyszałka,
a ręka bezbożnego nie czyni tułaczem.
- 13 Oto upadli dopuszczający się nieprawości,
zostali powaleni i nie mogą powstać.

36,5	Ps 10,7; 52,3; 97,10; Prz 4,16; Iz 65,2; Mi 2,1; Rz 12,9
36,6	Ps 57,10; 103,11; 108,4; Ef 3,18n
36,7	Hi 11,8; Ps 71,19; 77,19; 92,5; 104,14.15; 145,9.15.16; Ne 9,6; Rz 11,33
36,8	Rt 2,12; Ps 17,8; 31,19; 40,5; 57,1.2; 91,4; 139,17
36,9	Hi 20,17; Ps 16,11; 23,5; 27,4; 46,4; 63,5; 65,4; Iz 25,6; Jr 31,12-14; Ap 22,1
36,10	Jr 2,13; J 1,9; 4,10.14; 5,26; Dz 26,18; 1P 2,9
36,11	Ps 7,10; 24,5; 79,6; Jr 22,16; Ga 4,9
36,13	Ps 1,5; 94,4; 140,10; Iz 26,14

mentację) zakończoną stwierdzeniem upadku nieprawych (36,11-13). Bojaźń Boża jest podstawą prawidłowej relacji człowieka z Bogiem (zob. Ps 34). Kiedy bezbożnik ją odrzuca, niszczy swoją zdolność czynienia dobra, a wydaje się na służbę grzechowi. Bóg łaskawy, wierny i sprawiedliwy jest źródłem wszelkiego życia. On udziela zbawienia tym, którzy się u Niego chronią i obdarza łaskami w swojej świątyni. Przychodzący do Niego winni jednak wyzbyć się pychy i uwierzyć w niezmierną miłość Boga.

Psalm 37

- 1 *Dawida.*
 (*Alef*) Nie pałaj zawiścią do złoczyńców
 ani nie zazdrość tym, co się dopuszczają nieprawości,
 2 bo uschną szybko jak skoszona łąka
 i zwiędną jak zielona trawa.
 3 (*Bet*) Miej ufność w PANU i czyn dobro,
 byś mógł bezpiecznie mieszkać w swoim kraju.
 4 Znajdź rozkosz w PANU,
 a On spełni pragnienia twego serca.
 5 (*Gimel*) Skieruj do PANA swe kroki,
 ufaj Mu, a On będzie działał.

37,1	Ps 73,3; Prz 3,31; 23,17; 24,1.19
37,2	Hi 14,2; 27,13-23; Ps 90,5.6; 92,7; 129,6; Jk 1,11; 1P 1,24
37,3	Kpl 26,5; Pwt 30,20; Ps 62,8; 115,9-11; Prz 2,21; 3,5; Iz 26,4; 40,11; Ez 34,13.14
37,4	Hi 22,26; Ps 21,2; 94,19; 145,19; Iz 58,14; Mt 6,33; 7,7.8; Flp 3,1; 4,4
37,5	Ps 22,8; 55,22; Prz 16,3; 1P 5,7

Chrześcijanie najpełniej rozpoznają Bożą łaskawość w osobie i dziele Jezusa Chrystusa (np. J 1,17), przez którego mamy łatwy dostęp do Ojca (np. Ef 2,18; 3,12). Kontrast pomiędzy złem grzechu a dobrocią Boga budzi w duszy psalmisty gorącą prośbę, aby Bóg zachował go w swojej łasce i uchronił od Złego. Idąc za intuicją świętego Pawła (Rz 3,18), liturgia i Ojcowie Kościoła widzą w tym psalmie potępienie grzechu Judasza i objawienie łaski Chrystusa. On jest źródłem życia i światłością świata. Sam powiedział o sobie: „Jeśli ktoś jest spragniony, a wierzy we Mnie – niech przyjdzie do Mnie i pije!” (J 7,37). Powiedział też: „Ja jestem światłością świata. Kto idzie za Mną, nie będzie chodził w ciemności, lecz będzie miał światło życia” (J 8,12). Konsekwentnie Kościół jest domem, w którym wierni znajdują pełnię życia i strumień rozkoszy. Z tego źródła pijemy już w sakramencie chrztu, a pełnię życia otrzymuje w Eucharystii. Światło łaski, zdobyte przez wiarę, przygotowuje nas do udziału w pełni światła wiecznego. Sakramenty Kościoła leczą nas ze skutków grzechu i umacniają do walki z pokusami.

Psalm 37(36). Trzeci z kolei w ostatnim zbiorze to utwór dydaktyczny w formie akrostychu. Wprowadzając w temat odpłaty należnej grzesznikom, autor zachęca słuchacza, aby w obliczu doznanej krzywdy starał się zachować spokój (37,7), powstrzymać się od gniewu (37,8), „zaufać PANU i czynić dobro”

- 6 Uczyni twą sprawiedliwość jak światło,
a twoją prawość – jak jasność południa.
- 7 (*Dalet*) Zatrzymaj się w ciszy przed PANEM i Jemu zaufaj,
nie zazdrość temu, komu się powodzi,
ani człowiekowi podstępemu.
- 8 (*He*) Przestań się gniewać i porzuć oburzenie,
nie pałaj zawiścią, byś źle nie postąpił.
- 9 Bo złoczyńcy będą wytępieni,
a ufający PANU posiadą ziemię.
- 10 (*Waw*) Bo wkrótce znikną bezbożni,
daremnie będziesz ich szukał,
bo już ich nie będzie.
- 11 Łagodni zaś posiadą ziemię
i będą się rozkoszować pełnią pokoju.
- 12 (*Zajin*) Bezbożny prześladuje sprawiedliwego,
zgrzyta na niego zębami,
13 lecz Pan śmieje się z niego,
widząc, że jego dzień nadchodzi.
- 14 (*Chet*) Bezbożni dobywają miecza i napinają łuki,
aby przeszyć ubogiego i nędzarza,
by wymordować ludzi prawych.
- 15 Lecz ich miecz przebije ich własne serca,
a ich łuk będzie złamany.

37,6	Hi 11,17; Ps 97,11; Iz 58,8.10; Mi 7,9
37,7	Ps 37,1.8; 40,1; 62,1.5; Iz 30,15; Jr 12,1; Lm 3,26
37,8	Ef 4,26.31; Kol 3,8
37,9	Ps 25,13; 37,2.22; Prz 2,21; Iz 57,13; 60,21; Mt 5,5
37,10	Hi 7,10; 24,24; Ps 37,35.36
37,11	Ps 72,7; 119,165; Iz 32,17; Mt 5,5
37,12	Ps 31,13.20; 35,16
37,13	1Sm 26,10; Hi 18,20; Ps 2,4
37,14	Ps 7,10.12; 11,2; 35,10; 86,1; Lm 2,4
37,15	1Sm 2,4; Ps 46,9

(37,3.27). Kiedy bezbożni przeminają, „łagodni posiadą ziemię” (37,11.29.34).
Bóg ich wspomógł i ocali, gdyż „do Niego się uciekają” (37,40). Temat „prawa

- 16 (*Tet*) Lepszy jest niedostatek sprawiedliwego
niż wielkie bogactwa bezbożnych.
- 17 Bo ramiona bezbożnych będą złamane,
a sprawiedliwych PAN podtrzyma.
- 18 (*Jod*) PAN zna ścieżki nieskalanych,
ich dziedzictwo będzie trwało wiecznie.
- 19 Nie zawiodą się w czasie nieszczęścia,
w dniach głodu będą nasyceni.
- 20 (*Kaf*) Bezbożni natomiast wyginą,
wrogowie PANA przeminą jak uroda łąki
i jak dym się rozwieją.
- 21 (*Lamed*) Bezbożny pożycza, ale nie zwraca,
a sprawiedliwy lituje się i daje.
- 22 Ci, których Pan błogosławi, posiadą ziemię,
a których przeklnie, zostaną wyniszczeni.
- 23 (*Mem*) PAN umacnia kroki człowieka,
kiedy podoba się Mu droga jego.
- 24 Choćby się potknął, nie upadnie,
bo PAN trzyma go za rękę.

37,16	Prz 15,16; 16,8; 1Tm 6,6
37,17	Hi 38,15; Ps 10,15; 71,6; 145,14; Ez 30,21.22
37,18	Ps 1,6; 31,7; 37,27.29
37,19	Hi 5,20; Ps 33,19
37,20	Ps 68,2; 73,27; 102,3; Oz 13,3; Mt 6,30; Jk 1,11
37,21	Ps 112,5.9
37,22	Hi 5,3; Ps 37,9; Prz 3,33
37,23	ISm 2,9; Ps 25,12; 40,2; 66,9; 119,5; 147,11
37,24	Ps 145,14; 147,6; Prz 24,16; Mi 7,8; 2Kor 4,9

i sprawiedliwości” pojawił się już w Ps 33,7. Podjął go i rozwinął Ps 36,7. Uderza zwłaszcza wspólne słownictwo Ps 36 i 37.

Mądrościowy utwór alfabetyczny (por. Ps 9–10; 25; 34; 111; 112; 119; 145) składa się z pięciu części (37,1-9.10-22.23-34.35-38.39n), w których na przemian pojawia się człowiek sprawiedliwy i grzesznik. Miłujący Prawo Boże nie musi lękać się o swoje zbawienie: jego przyszłość ziemską jest tak pewna, jak przesądzony jest beznadziejny los grzesznika (37,10-22.35-38). Za pewnością tej nauki stoi doświadczenie mędrca (37,25). Wyjaśnia on uczniowi,

- 25 *(Nun)* Byłem młodzieńcem i już się zestarzałem,
lecz nie widziałem sprawiedliwego,
by był opuszczony,
ani jego potomstwa, by o chleb żebrało.
- 26 On w każdym czasie lituje się i pożycza,
błogosławione będzie jego potomstwo.
- 27 *(Samech)* Wystrzegaj się zła i czyn dobro,
a przetrwasz na wieki.
- 28 Bo PAN miłuje prawość
i nie opuści swoich świętych,
będzie ich strzegł na wieki.
(Ajin) Nieprawi zaś zostaną ukarani,
a potomstwo bezbożnych wyginie.
- 29 Sprawiedliwi posiadają ziemię
i wiecznie będą na niej mieszkać.
- 30 *(Pe)* Usta sprawiedliwego wypowiadają mądrość,
a jego język głosi sprawiedliwe wyroki.
- 31 W sercu ma prawo Boże,
nie zachwieją się jego nogi.
- 32 *(Cade)* Bezbożny czatuje na sprawiedliwego
i usiłuje go zabić,

37,25 Hi 15,23; Ps 37,28; 109,10; Syr 2,9n; Iz 41,17; Hbr 13,5

37,26 Pwt 15,8.10; Ps 37,21; 112,5.9; 147,13; Mt 5,42; Łk 6,35

37,27 Ps 34,14; 37,18; 102,28

37,28 Ps 11,7; 16,10; 21,10; 31,23; 33,5; 37,9.25; Prz 2,22; Iz 14,20

37,29 Ps 37,9.18; Prz 2,21

37,30 Ps 49,3; 101,1; 119,13; Prz 10,13

37,31 Pwt 6,6; Ps 26,1; 37,23; 40,8; 73,2; 119,11; Iz 51,7; Jr 31,33; Rz 7,22

37,32 Ps 10,8; 17,11; 37,14

który buntuje się na widok powodzenia i bezkarności grzeszników (37,1.7), że wszelkie ich zamysły wywołują u Boga tylko śmiech (37,13), a to, w czym oni pokładają nadzieję, przemienie jak trawa (37,2.20.35n.38). Czytany w nurcie żywej tradycji biblijnej psalm 37(36) ukazuje wielki problem Dawida: czemu grzesznicy cieszą się pomyślnością, a wierni Bogu wydają się przegranymi? Król Dawid stara się odpowiedzieć na te pytania w oparciu o zasadę odplaty. Psalm otwiera nowy etap w myśli religijnej Izraela.

- 33 lecz PAN nie zostawi go w ręku tamtego,
i nie pozwoli skazać, gdy będzie sądzony.
- 34 (*Qof*) Wyczekuj PANA i idź drogą, którą wytoczył,
a wywyższy cię, abyś posiadał ziemię,
ujrzysz, jak giną bezbożni.
- 35 (*Resz*) Widziałem, jak bezbożny się pysznił
i rozpiekał jak cedr rozłożysty.
- 36 Przechodziłem obok, a już go nie było,
szukałem, lecz nie znalazłem po nim śladu.
- 37 (*Szin*) Strzeż niewinności, przestrzegaj prawości,
bo kto zaprowadza pokój, zostawi potomstwo.
- 38 Nieprawi zostaną całkowicie wyniszczeni,
wyginie potomstwo bezbożnych.
- 39 (*Taw*) A sprawiedliwych PAN obdarzy zbawieniem,
On jest ich obrońcą w czasie utrapienia.
- 40 Wspomaga ich PAN i wybawia,
wybawia od bezbożnych i uwalnia,
gdyż do Niego się uciekają.

37,33 Ps 31,8; 34,22; 109,31; 2P 2,9

37,34 Ps 27,14; 37,9; 52,5.6; 91,8

37,35 Hi 5,3; 8,16; Ps 52,8; Jr 12,2

37,36 Hi 20,5; Ps 37,10

37,37 Ps 7,10; 37,18; 119,165; Iz 57,1.2

37,38 Hi 18,17; Ps 1,4-6; 37,9.20.28; 52,5; 73,17; 104,35; Prz 2,22

37,39 Ps 3,8; 9,9; 37,19; 62,1

37,40 1Krn 5,20; Ps 11,1; 22,4; 34,22; 54,4; Iz 31,5; Dz 3,17.28; 6,23; 12,11

Głębsze znaczenie tych rozważań znajdziemy dopiero w tajemnicy Chrystusa. On, w pełni niewinny i sprawiedliwy, objawił się nam jako ubogi, pokorny, prześladowany mąż boleści, pozornie opuszczony nawet przez Ojca. W Nim skupiły się wszystkie ludzkie cierpienia, w Nim też objawia się tajemnica zbawienia. Można więc rozważania tego psalmu uznać za zachętę skierowaną przez Chrystusa do całego Kościoła, który jest Jego dziedzictwem. Kościół z kolei niesie tę naukę wszystkim wierzącym i szukającym Boga. Chociaż sprawiedliwość i ostateczna odpłata ujęte zostały przez psalmistę w kategoriach ziemskich, lektura chrześcijańska wywalała z tej perspektywy. Ponad starzejącą się pierwszą ziemią wznosi się bowiem nowa ziemia (2P 3,12; Ap 21,1), wieczne królestwo Boże obie-

Psalm 38

- 1 *Psalm Dawida. Ku przypomnieniu.*
 2 Nie karć mnie, PANIE, gdy jesteś wzburzony,
 nie karz mnie, kiedy płoniesz gniewem!
 3 Bo utkwily we mnie Twe strzały
 i przytłoczyła mnie ręka Twoja.
 4 Z powodu Twego gniewu
 nie ma nic zdrowego w moim ciele
 i nic nietkniętego w mych kościach
 z powodu grzechów moich.
 5 Moje nieprawości sięgają mi nad głowę,
 obciążyły mnie jak ciężkie brzemię.
 6 Moje rany cuchną i ropieją
 z powodu mej głupoty.
 7 Jestem zgnębiony i całkowicie złamany,
 cały dzień chodzę smutny.

38,2 1Krn 16,4; Ps 6,1

38,3 Hi 6,4; Ps 32,4

38,4 Hi 33,19; Ps 6,2; 31,10; 102,10; Iz 1,6

38,5 Ezd 9,6; Ps 40,12

38,6 Ps 69,5

38,7 Hi 30,28; Ps 35,14; 42,5.6.9.11; 43,2.5; Iz 21,3

cane łagodnym i pokornym (Mt 5,3n). Wraz ze starą ziemią przeminie wszystko, co nie jest zakorzenione w Bogu i w Jego miłości (Mt 6,19n; Ap 21,3n). „Nowym stworzeniem” staje się ten, kto trwa w Chrystusie (2Kor 5,17). Treść Ps 37 znajduje pełne potwierdzenie w przypowieści o bogaczu i Łazarzu (Łk 16,19-31).

Psalm 38(37). Centralny utwór ostatniej kolekcji jest modlitwą grzesznika o uwolnienie. Podobnie jak Ps 32 łączy on swą chorobę z popełnionym grzechem. Jego towarzysze opuścili go (38,12), a wrogowie zastawiają pułapkę (38,13). Podobny dramat przeżywał niegdyś niewinnie cierpiący Hiob. O ile jednak mocno bronił własnej niewinności, to nasz psalmista ma silne poczucie winy, co skłania go do pokornego przyjęcia kary z rąk Boga. Gniew Boży i własne winy uważa on za przyczynę obecnych doświadczeń (38,2-3). Wyznaje swój grzech (38,18) i oczekuje na Bożą odpowiedź (38,15). Kończy ponowną prośbą o pomoc (38,22n).

Ps 38 to trzeci z siedmiu psalmów pokutnych (por. Ps 6; 32; 51; 102; 130; 143). Lamentacja (38,3-21) została ujęta w ramy usilnej prośby (38,2.22n).

- 8 Bo ogień pali wewnątrz moje
i nie ma nic zdrowego w moim ciele.
- 9 Jestem osłabiony, skrajnie wyczerpany
i wyje z bólu me serce.
- 10 Panie, Ty znasz wszystkie me pragnienia,
a mój jęk nie jest przed Tobą zakryty.
- 11 Moje serce się trwoży, siły mnie opuściły
i gaśnie światło oczu moich.
- 12 Moi przyjaciele i bliscy opuścili mnie w chorobie,
a moi najbliżsi stoją z daleka.
- 13 Ci, którzy czyhają na me życie, zastawiają pułapkę,
ci, którzy źle mi życzą, dążą do mej zguby
i cały dzień knują podstęp.
- 14 Ja zaś, jak głuchy, nie słucham,
jak niemowa ust nie otwieram.

38,8 Ps 38,3; 102,3

38,9 Hi 3,24; Ps 22,1; 32,3; 102,4-6; Lm 1,13.20; 2,11; 5,17

38,10 Ps 6,6; 10,17; 102,5

38,11 Ps 6,7; 31,10; 69,3; 88,9

38,12 Hi 19,13-20; Ps 31,11; 39,10; 88,18; Iz 53,4.8; Mt 27,55; Mk 15,40; Łk 10,31.32; 23,49

38,13 2Sm 16,7.8; 17,1-3; Ps 35,4.20; 54,3; 140,5; Mt 22,15; Mk 12,13; Łk 20,20

38,14 Ps 39,2.9; Iz 53,7; 1P 2,23

Skarga psalmisty dotyczy ciężkiej choroby, którą postrzega on jako skutek swoich grzechów. Chory psalmista cierpi także z powodu odrzucenia przez społeczność i nienawiści ze strony tych, którym świadczył dobro. Pośród tych doświadczeń nie traci jednak ufności, gdyż Bóg zna wszystkie jego cierpienia (38,10.16). Pragnie powrócić do Pana i uznać swoją winę. W tradycyjnej wykładni Izraela to pokutujący król Dawid prosi o miłosierdzie Boga, który dotknął go karą za grzechy. Popelnione winy ściągnęły na niego poważne konsekwencje. Nie tylko opuściły go siły fizyczne, lecz także odeszli przyjaciele. Mimo to ufa on, że Bóg przyjdzie mu z pomocą, aby wrogowie nie tryumfowali nad nim. Modlitwa kończy się ponownym wyznaniem win i prośbą o ratunek. Izrael przez wieki przyswajał sobie te słowa, które dobrze oddają tragizm jego dziejów znaczonej grzechem i niewolą.

Łukaszczyński opis reakcji bliskich Jezusa z Galilei po Jego męce (Łk 23,49) nawiązuje do słów psalmu, który według św. Augustyna jest przedśmiertną

- 15 Jestem jak człowiek, który nie słyszy
i nie ma w ustach odpowiedzi.
- 16 Lecz ja ufam Tobie, PANIE!
Ty mnie wysłuchasz, Panie, mój Boże!
- 17 Mówię bowiem: Niech się ze mnie nie śmieją,
niech mną nie gardzą, gdy potknie się ma noga.
- 18 Jestem przecież bliski upadku
i ból nigdy mnie nie opuszcza.
- 19 Wyznam więc nieprawość swoją,
boleję nad swoim grzechem.
- 20 Moi wrogowie są silni i zdrowi,
liczni są ci, którzy nienawidzą mnie bez powodu.
- 21 Za dobro mi złem odpłacają
i sprzeciwiają się, bo dążę do dobra.
- 22 Nie opuszczaj mnie, PANIE!
Boże mój, nie bądź ode mnie daleko!
- 23 Pospiesz mi na pomoc!
Panie, zbawienie moje!

38,15	Hi 23,4
38,16	2Sm 16,12; Ps 17,6; 39,7
38,17	Hi 19,5; Ps 13,4.5; 35,19.26; 94,18
38,18	Ps 13,2; 35,15; Jr 20,10
38,19	Ps 32,5; 2Kor 7,9.10
38,20	Ps 18,17; 35,19
38,21	Ps 35,12; 109,4.5; 1J 3,12; 3J 11
38,22	Ps 10,1; 22,19; 35,22
38,23	Ps 27,1; 40,13.17

modlitwą Chrystusa. Tradycja czyni z niego skuteczną pomoc w przygotowaniu do szczerej pokuty. Uczy on bowiem prawdziwej pokory i budzi w sercu zbawienną skruchę. Choć Ewangelia nie pozwala już widzieć w każdej chorobie kary za osobiste grzechy (J 9,2n), aktualna pozostaje prawda o ich niszczącym wpływie na zdrowie psychiczne, umysłowe i duchowe człowieka. Mimo to Bóg nie opuszcza grzesznika, lecz chce go uzdrawiać przez sakrament pokuty. Nadzieja zbawienia nie może zawieść (Rz 5,5). Jako psalm pokutny modlitwa ta stanowi skuteczne przygotowanie do sakramentu pojednania. Podpowiada uczucie szczerej pokory i budzi w sercu skruchę. Wyzwała w ten sposób od

Psalm 39

- 1 *Dyrygentowi. Dla Jedutuna. Psalm Dawida.*
 2 Powiedziałem: Będę strzegł dróg moich,
 aby nie zgrzeszyć językiem.
 Nałożę ustom wędzidło,
 gdy przeciwko mnie stanie bezbożny.
 3 Zamilkłem oniemiały, pozbawiony szczęścia,
 lecz ból mój stał się nieznośny.
 4 Rozgorzało we mnie serce,
 gdy rozważałem, zapłonął w nim ogień,
 przemówił mój język:
 5 „Pozwól mi poznać kres mój, PANIE,
 i miarę dni moich,
 bym wiedział, jak jestem znikomy.
 6 Sprawileś, że wiek mój jest krótki,
 nikłe jest moje trwanie przed Tobą”.
 Doprawdy, marnością jest każdy człowiek!
Sela

39,2	1Krl 2,4; 2Krl 10,31; 1Krn 16,41; 25,1; Hi 2,10; Ps 34,13; 119,9; 141,3; Jk 3,5-12
39,3	Hi 40,4,5; Ps 38,13
39,4	Hi 32,18.19; Ps 32,4; Jr 20,9; Łk 24,32
39,5	Hi 6,11; Ps 78,39; 90,12; 103,14; 119,84
39,6	Hi 14,2; Ps 62,9; 89,47; 90,4; 144,4; Koh 6,12

grzechu, który rodzi poczucie odrzucenia. Ps 38 uczy postawy ekspiacji, która pozwala wziąć na siebie cierpienia i winy innych. Uczy, jak leczyć rany bliźniego na wzór dobrego Samarytanina z przypowieści (Łk 10,33n). W Jezusie wypełnia się proroctwo Izajasza o cierpiącym słudze: „On przyjął nasze słabości i dźwigał choroby” (Mt 8,17).

Psalm 39(38). W tytule psalmu, obok imienia Dawida, pojawia się jeszcze wzmianka o Jedutunie. Według kronikarza (1Krn 16,41; 25,1) pełnił on, obok Hemana i Asafa, posługę liturgiczną w Świątyni Jerozolimskiej. Treściowo psalm ten bliski jest Księdze Hioba. Pozwala to datować ten utwór na czasy po wygnaniu. Podobnie jak w poprzedniej lamentacji, również i tutaj psalmista prosi Boga o uzdrowienie, a swoje udręki przypisuje Bożym „ciosom” (39,11). Człowiek cierpiący postanowił najpierw zachować milczenie wobec doznawa-

- 7 Jak cień przemija każdy człowiek,
na próżno czyni tyle zgiełku,
gromadzi, a nie wie, kto to weźmie.
- 8 A teraz, czego mam oczekiwać, o Panie?
W Tobie jest moja nadzieja!
- 9 Wyrwij mnie ze wszystkich moich nieprawości
i nie czyn mi pośmiewiskiem głupców.
- 10 Zamilkłem i nie otwieram ust moich,
bo Ty to sprawiłeś.
- 11 Oddal ode mnie Twoje ciosy,
ginę od uderzeń Twej ręki.
- 12 Karą chłosisz człowieka za winy,
niszczysz jak mól to, czego pożąda.
Doprawdy, marność jest każdy człowiek!
- Sela*
- 13 PANIE, wysłuchaj modlitwę moją
i przyjmij moje błaganie;
nie bądź głuchy na mój lament,
bo gościem jestem u Ciebie,
pielgrzymem jak moi przodkowie.
- 14 Pozwól mi spokojnie ochłonać,
zanim odejdę i już mnie tu nie będzie.

39,7 Hi 27,16.17; Ps 49,10; 102,12; 127,2; Koh 2,18.21.26; 5,14.17; Jr 17,11; Łk 12,20; 1Kor 7,31; Jk 1,10.11; 4,14; 1P 1,24

39,8 Ps 38,15

39,9 Ps 44,13; 51,9.14; 79,4.9; 119,22

39,10 2Sm 16,10; Hi 2,10; Ps 39,2; Iz 53,7; Dz 8,32

39,11 Hi 9,34; 13,21; Ps 32,4

39,12 Hi 13,28; Ps 39,5; 49,14; 80,16; 90,7; Iz 50,9; Ez 5,15; 2P 2,16

39,13 Rdz 47,9; Kpł 25,23; 2Krn 20,5; 1Krn 29,15; Ps 56,8; 102,1; 119,19; 143,1; Hbr 11,13; 1P 2,11

39,14 Hi 7,8.19; 10,20.21; 14,6.10-12; 20,9; Ps 102,24; Hbr 11,13; 1P 2,11

nego bólu, ale to tylko wzmagało udrękę (39,1-3). Kieruje więc do Boga pytanie o „miarę dni” swego cierpienia (39,5), snuje też rozważania o „marność” ludzkiej egzystencji (39,12). Psalm kończy się prośbą, aby Bóg odwrócił swoje zagniewanie i pozwolił mu odpocząć przed śmiercią (39,14). Uderza ścisły związek tematyczny tej skargi z Ps 38: w obu jest mowa o karze za grzech.

Psalm 40

- ¹ *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
² Z tęsknotą czekałem na Pana,
a On zwrócił na mnie uwagę
i wysłuchał mojej prośby.

40,2 Ps 25,5; 27,14; 34,15; 37,7; 39,12

Pod względem gatunku literackiego Ps 30 to lamentacja jednostki. Wobec nieuchronności własnej śmierci psalmista rozważa mądrościowy temat przemijania człowieka. Każdy jest na ziemi tylko pielgrzymem (39,13), z którego uchodzi życie także wskutek własnych grzechów. To za nie spotyka go chłosta od Boga (39,12). Wobec poczucia własnej kruchości nadzieją pozostaje Pan, który odpuszcza winy. Dlatego psalmista ufnie modli się o miłosierdzie i łaskę spokojnego dokonania życia. Jedno tylko przeżyło się w jego nauce: przekonanie o unicestwieniu w otchłani. Tajemnica życia wiecznego odsłania się w Piśmie Świętym powoli. Mędrzec z Księgi Mądrości odkrywa już tajemnicę szczęścia po śmierci (Mdr 4,7-19), a pełnię objawienia na ten temat przynosi Jezus Chrystus (np. Mt 25,21.23.34; Łk 12,37n).

Lektura tradycyjna psalmu odnosi go do doświadczeń, jakie spotkały Dawida. Postanowił w milczeniu znosić swoje cierpienia, aby bezbożni nie drwili z jego pobożności. Teraz jednak, gdy ból stał się nieznośny, kieruje swój jęk do Boga. Prosi o zrozumienie sensu ulotnej egzystencji człowieka. Tak rodzi się spontaniczna prośba, aby Bóg zachował go do zła i nie pozwolił tryumfować szydercom. Nowy Testament podejmuje myśli wyrażone w tym psalmie. Dotyczą one nie tylko znikomości życia, ale także sensu cierpienia, którego celem nie jest zniszczenie człowieka, lecz doprowadzenie go do poprawy postępowania (Hbr 12,1-13). Słowa psalmu, odmawiane wspólnie z cierpiącymi członkami Kościoła, pozwalają wniknąć w tajemnicę duszy Chrystusa i razem z Nim błagać Ojca: „Niech przyjdzie łaska i niech przeminie ten świat” (*Didache* X 6). Znamienne jest też zestawienie modlitwy Ps 39 z nauką św. Pawła: „cierpień terażniejszych nie można stawiać na równi z chwałą, która ma się w nas objawić” (Rz 8,18). Toteż nawet jęcząc wewnętrznie, oczekujemy „odkupienia naszego ciała”. Wiemy bowiem, że Bóg „z tymi, którzy Go miłują, współdziała we wszystkim dla ich dobra” (Rz 8,23.28).

Psalm 40(39). W zakończeniu pierwszej księgi Psalterza Dawidowego pojawia się pieśń dziękczynna, w której autor zaświadcza, że Bóg wydobyl go

- 3 Wyprowadził mnie z dołu zagłady
i z błotnego trzęsawiska.
Postawił me stopy na skale
i umocnił moje kroki.
- 4 Natchnął mnie do śpiewania pieśni nowej,
hymnu dla naszego Boga.
Wielu to ujrzy i lęk ich ogarnie,
i zaufają PANU.
- 5 Szczęśliwy człowiek,
który ufność złożył w PANU,
nie naśladuje pysznych
i omotanych kłamstwem.
- 6 PANIE, mój Boże, uczyniłeś wiele cudów,
w planach względem nas nikt Ci nie dorówna!
Gdybym chciał je wyrazić i opowiedzieć,
są ponad miarę liczne.
- 7 Ofiar ani darów nie chciałeś,
lecz otworzyłeś mi uszy,
nie żądałeś całopaleń ani ofiar przebłagalnych.
- 8 Wtedy powiedziałem: „Oto przychodzę!
W zwoju księgi napisano o mnie:

40,3 Ps 27,5; 37,23; 69,2.14; Jr 38,6

40,4 Pwt 13,11; Ps 32,7; 33,3; 52,6; 64,8.9

40,5 Kpł 19,4; Pwt 29,18; Hi 23,11; 37,24; Ps 2,12; 34,8; 84,12; 101,3; 125,5; Oz 3,1

40,6 Wj 15,11; Hi 5,9; Ps 9,1; 71,15; 92,5; 136,4; 139,17.18; Iz 55,8

40,7 1Sm 15,22; Hi 33,16; Ps 51,16; Prz 21,3; Iz 1,11; Jr 6,20; 7,22.23; Am 5,22; Mi 6,6-8; Mt 12,33;
Hbr 10,5-7

40,8 Łk 24,44

„z dołu zagłady” i „umocnił jego kroki” (40,3). Dlatego mógł podjąć „pieśń nową” (40,4) w miejsce poprzedniej skargi. Psalmista nazywa „szczęśliwym” tego, kto „ufność złożył w PANU” (40,5) i przedkłada posłuszeństwo Bogu ponad krwawe ofiary (40,7-9). W drugiej połowie psalmu powraca prośba o uwolnienie od wrogów zewnętrznych i od własnych nieprawości (40,12-16). Całość kończy się wyznaniem ufności w Panu, który troszczy się o poniżonych i biednych tak, aby mogli oddawać Mu chwałę (40,17n).

- ⁹ Chcę wypełniać Twoją wolę, mój Boże,
a Twoje Prawo jest w moim wnętrzu”.
- ¹⁰ Głoszę Twoją sprawiedliwość w wielkim zgromadzeniu.
Nie powściągam warg moich,
Ty wiesz o tym, PANIE!
- ¹¹ Twojej sprawiedliwości nie ukryłem w moim sercu,
głoszę Twoją zbawczą wierność,
nie tailęm Twej wiernej łaskawości
wobec wielkiego zgromadzenia.
- ¹² A Ty, PANIE, nie kryj przede mną miłosierdzia Twego.
Twoja wierna łaskawość niech zawsze mnie strzeże.
- ¹³ Bo osaczyły mnie nieszczęścia bez miary,
ogarnęły mnie moje winy, których przejrzeć nie mogę.
Liczniejsze są niż włosy na mej głowie,
a serce me ustaje.
- ¹⁴ Racz mnie ocalić, o PANIE!
PANIE, pospiesz mi na pomoc!

40,9	1Sm 15,22n; Ps 37,31; 119,16.24.35.92; Jr 31,33; J 4,34; 2Kor 3,3
40,10	Joz 22,22; Ps 22,22.25; 119,13; 139,4; Dz 20,20.27
40,11	Ps 89,1; Dz 20,20.27
40,12	Ps 36,5; 43,3; 57,3; 61,7; Prz 20,28
40,13	Ps 18,5; 38,4.10; 65,3; 69,4; 73,26; 116,3
40,14	Ps 22,19.20; 38,22; 70,1-6; 71,12; 141,1

Psalm złożony jest z dwóch utworów: hymnu i lamentacji. Pierwotna pieśń dziękczynna za ocalenie (40,2-11) została uzupełniona lamentacją, prośbą o dalszy ratunek (40,12-18). Dodatek ten pozwala zagrożonej wspólnocie łączyć dziękczynienie z nadzieją zbawienia. Oceniając swe życie w świetle słowa Bożego, można pokonać smutek płynący z grzechu i odzyskać równowagę ducha. Spełnienie woli Bożej przynosi wewnętrzną radość, która znajduje swój wyraz w publicznym świadectwie i dziękczynieniu. Druga część psalmu jest dla udręczonych ludzi przykładem modlitwy błagalnej.

Fragment pierwszej części psalmu (40,7-9) List do Hebrajczyków kładzie w usta Chrystusa w momencie Jego wcielenia: „Ofiary i daru nie chciałeś, ale przygotowałeś Mi ciało. Nie podobały się Tobie całopalenia ani ofiary za grzechy. Wtedy powiedziałem: Oto przychodzę” (Hbr 10,5-7). Jezusowe

- 15 Niech się zawstydzą i zarumienią
ci, co czyhają na me życie, by mi jej odebrać.
Niech się cofną zawstydzeni
ci, którzy pragną mego nieszczęścia.
- 16 Niech się okryją hańbą
ci, którzy mi mówią: „Dobrze mu tak, dobrze!”.
- 17 Niech Tobą się radują i weselą
wszyscy, którzy Ciebie szukają!
Miłośnicy Twego zbawienia
niech zawsze mówią: „PAN jest wielki”.
- 18 Ja zaś jestem poniżony i biedny,
Pan będzie troszczył się o mnie.
Ty jesteś pomocą mą i ucieczką,
Boże mój, nie zwlekaj!

40,15 Ps 6,10; 35,4,26; 63,9; 71,13

40,16 Ps 35,21,25; 70,3

40,17 Ps 35,27; 70,4

40,18 Ps 40,5; 70,5; 86,1; 109,22; 1P 5,7

pragnienie złożenia własnego życia w ofierze sprawiło, że Jego ofiarą zostaliśmy uświęceni raz na zawsze (por. Hbr 10,10). Chrystus wypełnił doskonałą ofiarę, Jego posłuszeństwo woli Ojca objawiło się na krzyżu (Hbr 9,11-14). Zrozumiałe jest więc, że w liturgii Wielkiego Piątku czytamy ten psalm jako modlitwę Chrystusa, który stał się posłuszny Ojcu aż do śmierci. Druga część psalmu zatem to prośba Kościoła o Bożą pomoc w doświadczeniach, aby zwycięstwo Chrystusa w Jego zmartwychwstaniu pomogło wiernym w dniu sądu. Chrześcijanie opierają swą nadzieję na przekonaniu, że zwycięstwo nad złem już się dokonało dzięki posłuszeństwu Chrystusa aż do śmierci na krzyżu (Flp 2,8; Hbr 5,8n). Kiedy na początku psalmu (40,2-4) znajdujemy opis naszego zbawienia, budzi się w nas poczucie wdzięczności Bogu. W ten sposób wnिकamy w sedno orędzia ewangelicznego (por. Mt 7,21; 12,50). Odkrywamy tutaj (40,7-9) istotę całego życia Chrystusa: pełnienie woli Ojca niebieskiego (por. J 4,34; 5,30; 6,38).

Psalm 41

- 1 *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
 2 Szczęśliwy, kto myśli o biednym,
 PAN go wybawi w dniu nieszczęścia.
 3 PAN go ustrzeże, zachowa przy życiu,
 uczyni szczęśliwym na ziemi.
 Nie odda go w ręce nieprzyjaciół.
 4 PAN udzieli mu pomocy na łożu boleści,
 w chorobie poprawi mu postanie.
 5 Wołałem: „PANIE, zmiłuj się nade mną,
 uzdrów mnie, bo zgrzeszyłem przeciw Tobie!”
 6 Moi wrogowie mówią o mnie złośliwie:
 „Kiedy on umrze i zginie jego imię?”
 7 Ten, kto mnie odwiedza, mówi puste słowa,
 w swoim sercu złość gromadzi,
 wychodzi na zewnątrz i rozpowiada!

41,2	Ps 27,5; 37,19; 82,3,4; Prz 14,21
41,4	Ps 27,12; 37,22.28
41,5	2Krn 30,20; Ps 4,1; 6,2; 51,4; 103,3; 147,3
41,6	Ps 31,12-14; 38,12n;
41,7	Ps 12,2; 62,4; 144,8; Prz 26,24-26

Psalm 41(40). Końcowy psalm pierwszej księgi Psałterza jest ściśle złączony z poprzednim szeregiem charakterystycznych słów. Jest on również modlitwą chorego o uzdrowienie. Zaczyna się błogosławieństwem dla tego, kto troszczy się o ubogich. Bóg przyjmie bowiem życzliwie jego troskę i ześle pomoc (41,1-3). Następnie chory psalmista zanosí prośbę o uwolnienie z choroby spowodowanej grzechem (41,4n). Błaga wreszcie o ocalenie od wrogów i fałszywych przyjaciół, którzy go zawiedli (41,6-10). Zakończeniem utworu jest wyznanie ufności, że Bóg nie zawiedzie go ze względu na jego niewinność (41,12n). Końcowa doksologia (41,14) jest dodatkiem redakcyjnym, który zaznacza przejście do drugiego zbioru. Podwojone „amen” wskazuje na zastosowanie tego zbioru w liturgii.

Boża pomoc może nawet chorobę zmienić w wydarzenie zbawcze. Zapowiedź trwałego szczęścia (41,2n.13) to przygotowanie na pełnię objawienia w NT. Nawet beznadziejnie chorzy na ciele mogą znaleźć w eschatologicznej lekturze psalmu umocnienie i nadzieję na prawdziwe szczęście. Tytuł psalmu

- 8 Spiskują przeciw mnie wszyscy wrogowie
i zło przeciwko mnie knują:
- 9 „Niech spadnie na niego złośliwa zaraza,
a ten, który śpi, niech już nie wstanie!”.
- 10 Nawet mój przyjaciel, któremu ufalem,
który mój chleb jadał, uknuł przeciwko mnie podstęp.
- 11 Ty jednak, PANIE, zmiłuj się nade mną,
podnieś mnie, abym im odpłacił!
- 12 Tak się upewnię o Twojej łaskawości,
gdy nie pokona mnie nieprzyjaciel.
- 13 Przygarnąłeś mnie, bo jestem niewinny,
na zawsze mnie umocniłeś przed Twym obliczem.
- 14 Błogosławiony PAN, Bóg Izraela!
Zawsze i na wieki. Amen! Niech tak będzie!

41,8 Ps 56,5

41,9 Ps 71,10.11

41,10 2Sm 15,12; Hi 19,13.14.19; Ps 55,12.13.20; Jr 9,4; 20,10; Mi 7,5; Mt 26,23; Mk 14,18; Łk 22,21;
J 13,18

41,11 Ps 3,3

41,12 2Sm 15,25,26; Ps 25,2; 37,23; 147,11

41,13 Hi 36,7; Ps 18,32; 21,6; 23,6; 26,1; 37,17; 63,8

41,14 Ps 72,18.19; 89,52.53; 106,48; 150,6; Łk 1,68

Dawida nawiązuje do buntu Absaloma (2Sm 15–17), zwłaszcza do epizodu z Achitofelem. Psalmista zaczyna modlitwę od stwierdzenia, że ten, kto troszczy się o słabych i ubogich, nie będzie opuszczony – Bóg go ustrzeże od wrogów i wspomże w chorobie. Następnie wyznaje, że zgrzeszył i dlatego dotknęła go choroba, a wrogowie zeń szydzą. Modlitwa kończy się prośbą o uzdrowienie i zwycięstwo nad wrogami.

Jezus odwołał się do tego psalmu (41,10b), zapowiadając zdradę Judasza (J 13,18). Ojcowie Kościoła i liturgia tłumaczą więc cały psalm jako modlitwę Chrystusa zanoszoną podczas męki. On stał się jednym z ubogich i cierpiących, aby podnosić ich nadzieje do nieba (41,2). On uobecnia cierpiącego Dawida w dramatycznych momentach jego życia. On też był znieważany przez wrogów, którzy nie tylko życzyli Mu śmierci, ale też znieważali Go na krzyżu (41,6-9). Jezus wziął na siebie grzechy ludzkie i wyznał je Ojcu jako własne (41,5). Jego śmierć przyniosła grzesznikom usprawiedliwienie. Modlitwa

Ps 41 pozwala nam łączyć się z uczuciami Chrystusa i Kościoła, aby obudzić pragnienie pokuty za grzechy nasze i świata oraz błagać o miłosierdzie. Bolesne doświadczenie odrzucenia i wyszydzenia cierpiącego psalmisty przez wszystkich, zarówno wrogów, jak i przyjaciół, kieruje uwagę chrześcijanina ku cierpiącemu Chrystusowi i Jego bolesnej Matce. Misterium Ich wspólnej męki znajduje dopełnienie we wspólnocie Kościoła. Końcowa formuła uwielbienia (doksologia) wskazuje na zastosowanie całej księgi w liturgii świątynnej.

Księga druga (Ps 42–72)

Psalm 42

- ¹ *Dyrygentowi. Pouczenie synów Koracha.*
² Jak łania pragnie źródlanej wody,
tak ja pragnę Ciebie, Boże.
³ Jestem spragniony Boga żywego!
Kiedyż dojdę i ujrzę Boże oblicze?
⁴ We dnie i w nocy karmię się łzami.
„Gdzie jest twój Bóg?” – pytają mnie ciągle.
⁵ Rozmyślam nad tym i usycham z żalu,
gdy powoli kroczę w tłumie do domu Bożego,
wśród głosów radości i dziękczynienia,
wśród świątecznego zgiefku.

42,2 1Krn 6,33.37; Ps 119,131; Jl 1,12.20;

42,3 Wj 23,17; Joz 3,10; Ps 43,4; 63,1; 84,2.7; 143,6; Iz 41,17; 55,1; Jr 10,10; Dn 6,26; Mt 26,63;
J 4,10-14; 7,37.38; Rz 9,26; 1Tm 1,9

42,4 Ps 79,10; 80,5; 102,9; 115,2; Jl 2,17; Mi 7,10;

42,5 1Sm 1,15; 2Sm 6,15; Hi 30,16; Ps 55,14; 62,8; 79,10; 100,4; 115,2; 122,1; Iz 30,29; Lm 2,19;
Mi 7,10; Ml 2,17

Psalm 42–43 (41–42). Druga księga Psalterza rozpoczyna się małą kolekcją przypisaną „synom Koracha” (Ps 42–49; por. Ps 84–85 i 87–88). Cechą charakterystyczną tego zbioru jest nacisk położony na Syjon jako źródło życia i na Szeol, siedzibę śmierci. Kolekcja ta stanowi część większego zbioru znanego jako „psalterz elohistyczny” (Ps 42–83). Pierwotnie dwa wstępne utwory (42 i 43) tworzyły jedną lamentację. Zaczyna się ona symbolicznym obrazem łani, która szuka wody na pustyni. Obraz ten wyraża pragnienie psalmisty tęskniącego do „Boga żywego” (42,2). Pragnienie to zamieni się wkrótce w łzy cierpienia z powodu szyderstw ze strony otoczenia (42,4). Psalmista wygna-

- 6 Dlaczego się smucisz, duszo moja,
i czemu podnosisz lament?
Zaufaj Bogu, bo jeszcze będę Go sławił,
mego Boga i Jego zbawcze oblicze!
- 7 Smutna jest moja dusza,
dlatego wspominam Ciebie
z ziemi Jordanu i Hermonu,
z góry Misar.
- 8 Przepaść wzywa przepaści hukiem wodospadów.
Wszystkie Twe burze i fale zwały się na mnie.
- 9 We dnie zsyła PAN swoją łaskę,
a nocą ja śpiewam dla Niego,
modłę się do Boga mego życia.
- 10 Mówię Bogu: Ty jesteś moją skałą,
czemu zapomniałeś o mnie?
Dlaczego chodzę smutny,
gdy mój wróg mnie gnębi?
- 11 Kiedy kruszą się moje kości, wrogowie szydzą ze mnie.
„Gdzie jest twój Bóg?” – pytają mnie ciągle.
- 12 Dlaczego się smucisz, duszo moja,
i czemu podnosisz lament?
Zaufaj Bogu, bo jeszcze będę Go sławił,
mego Boga i Jego zbawcze oblicze!

42,6 Ps 38,6; 42,11; 43,5; 44,3; 71,14; 77,3; Lm 3,24; Mt 26,38; Mk 14,34; J 12,27

42,7 Pwt 3,8,9; 2Sm 17,22.24; Ps 61,2; Lm 3,20; J 2,7

42,8 Ps 32,6; 69,1.2; 88,7.8; Jon 2,3.4

42,9 Hi 35,10; Ps 4,4; 16,7; 44,4; 57,3; 63,6; 68,28; 71,3; 77,6; 119,55.62.148; 133,3; 149,5; Koh 5,18; 8,15

42,10 2Sm 22,2; Ps 17,9; 18,2; 38,6; 43,2

42,11 Ps 42,3; JI 2,17

42,12 Ps 42,5; 43,5

niec przywołuje teraz dwa wspomnienia z niedalekiej przeszłości. Jedno wiąże się z udziałem w liturgii świątynnej, gdy kroczył w tłumie pielgrzymów do „domu Bożego” (42,5). Drugie wspomnienie dotyczy pobytu nad wodami Jordanu, gdzie „przepaść przyzywa przepaści” (42,7n) w mistycznym uniesieniu.

Psalm 43

- 1 Osądź mnie, Boże, i broń mojej sprawy
przeciw ludowi niewiernemu.
Wybaw mnie od człowieka podstępnego i niegodziwego,
- 2 bo Ty, Boże, jesteś moim obrońcą.
Czemu mnie odrzuciłeś i czemu chodzę smutny,
gdy mój wróg mnie gnębi?
- 3 Ześlij światłość Twoją i wierność,
niech one mnie wiodą,
niech mnie przyprowadzą na Twą świętą górę
i do Twojego mieszkania.
- 4 Wtedy przystąpię do Bożego ołtarza,
do Boga, który rozwesela moją młodość.
Będę Cię wysławiał przy wtórze liry,
Boże, mój Boże!
- 5 Dlaczego się smucisz, duszo moja,
i czemu podnosisz lament?
Zaufaj Bogu, bo jeszcze będę Go sławił,
mego Boga i Jego zbawcze oblicze!

43,1 1Sm 24,15; Ps 5,6; 7,8; 26,1; 35,1.24; 38,12; 74,22; 119,154

43,2 Ps 18,1; 28,7; 31,4; 42,9; 44,9; 88,14

43,3 Ps 2,6; 3,4; 36,9; 40,11; 42,4; 46,4; 57,3; 84,1

43,4 Ps 21,6; 26,6; 33,2; 49,4; 57,8; 71,22

43,5 Ps 42,5.6.11.12

Oba te doznania Bożej obecności kontrastują z obecną sytuacją psalmisty. Podejmuje on bolesny dialog z własną „duszą” (42,12). Powtórzony trzykrotnie refren (42,6.12; 43,5) wyraża stan głębokiego smutku, który jednak zapowiada przyszlą radość (43,4).

Ten podwójny psalm stanowi jeden, wtórnie podzielony utwór. Cierpienie i poczucie opuszczenia przez Boga pozwalają psalmiście rozwinąć głęboką myśl o duchowym pragnieniu bliskości Boga i o zbawczym sensie liturgii. Modlący się wspomina silne doświadczenie obecności Boga, którego kiedyś doznał podczas świętych obrzędów. To wspomnienie pobudza go do ufności, że tak że teraz, w chwilach cierpienia, Bóg okaże się bliski. Psalm ukazuje znaczenie liturgii,

Psalm 44

- ¹ *Dyrygentowi. Pouczenie synów Koracha.*
² Boże, słyszeliśmy na własne uszy,
opowiedzieli nam nasi ojcowie
o dziele, jakiego dokonałeś w ich czasach,
za dni starodawnych.

44,2 Wj 10,2; 12,26.27; 13,8.14.15; Pwt 6,20-23; 32,7; Sdz 6,13; Ps 77,5; 78,3.12; Iz 51,9; 63,9

która jest nie tyle systemem pustych znaków, ile miejscem i czasem spotkania z Bogiem, rzeczywistym wydarzeniem, w którym Pan dopuszcza człowieka do szczególnej bliskości ze sobą. Przeciwwstawienie wielkich gór Hermonu i Micar („małej góry”) jeszcze bardziej kieruje wzrok pielgrzymów ziemskich od wyżyn tego świata ku Kościołowi czasów ostatecznych – niebieskiemu Jeruzalem.

Psalm 42–43 to modlitwa lewity żyjącego na wygnaniu w północnej Galilei. Tęskni on za powrotem do Świątyni Jerozolimskiej, aby tam odnaleźć Boga żywego. Refren dzieli modlitwę na dwie równe części wyrażające stan ducha psalmisty. Kościół w liturgii dostrzega tu modlitwę Chrystusa podczas męki (Mt 26,23; J 13,18). Święty Augustyn, idąc za tradycją patrystyczną, odnosi ten psalm do katechumenów, którzy gromadzą się przy źródle chrzcielnym, aby otrzymać odpuszczenie grzechów i zaspokoić duchowe pragnienie przy Chrystusie, który jest źródłem życia. Kościół uświęcił tę tradycję w liturgii nocy paschalnej. W tę świętą noc katechumeni otrzymują sakrament chrztu, a wierni odnawiają przymierze z Bogiem przez odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych. Psalm 43 jest kontynuacją poprzedniej lamentacji i kończy się tym samym refrenem. Całość wyraża uczucia Chrystusa, który podczas męki prosi Ojca o ratunek z rąk wrogów. Prawda i światło wprowadzą Go do świątyni niebiańskiej, gdzie jako arcykapłan nowego przymierza, składając siebie w ofierze, uwielbi Ojca doskonałą pieśnią na wieki. O ile w poprzednim psalmie autor ilustrował tajemnicę chrztu, o tyle tutaj podejmuje temat ołtarza i zapowiedź Eucharystii. Przez wieki Kościół rozpoczynał obrzędy Mszy Świętej słowami tego psalmu. Jako ostatnia część tryptyku (Ps 42–43) jest on doskonałym wprowadzeniem w liturgię eucharystyczną. Łączy bowiem pobożność osobistą chrześcijanina z liturgią wspólnoty Kościoła.

Psalm 44(43). Utwór ten należy do gatunku lamentacji wspólnoty. Zaczyna się on świadectwem zbawczej obecności Boga w dziejach Izraela. Wspomina zarówno wyjście z Egiptu, jak i osiedlenie ludu Bożego w Ziemi

- 3 Swą ręką wyrwałeś ludy, a ich zasadziłeś,
pobiłeś i wyrzuciłeś narody.
- 4 Bo nie zdobyli tej ziemi mieczem
i nie własne ramię ich wybawiło,
lecz Twoja prawa ręka i ramię Twoje
i jasność Twego oblicza, boś ich umiłował.
- 5 Ty sam jesteś Królem moim i Bogiem,
daj rozkaz, a Jakub zwycięży.
- 6 Z Tobą pobijemy naszych wrogów,
w Twoje imię zdepczemy naszych przeciwników.
- 7 Bo ja nie ufam mojemu łukowi
ani mój miecz mnie nie ocali.
- 8 To Ty nas ocalisz od gnębieli,
zawstydzisz tych, co nas nienawidzą.
- 9 Stale chlubić się będziemy Bogiem,
wiecznie będziemy słać Twoje imię.
- Sela*
- 10 A teraz odrzuciłeś nas i zawstydziłeś,
i nie wychodzisz, Boże, z naszymi wojskami.

44,3	Wj 15,17; Joz 3,10; 2Sm 7,10; Ne 9,24; Ps 78,55; 80,8.9-11; 135,10-12; Jr 17,8; 24,6; Am 9,15; Za 2,6
44,4	Pwt 4,37; 7,7.8; 8,17n; 10,15; Joz 24,12; Ps 4,6; 77,15; 89,15; 106,4; Oz 1,7
44,5	Ps 42,8; 74,12
44,6	Pwt 33,17; 1Krl 22,11; Ps 60,12.14; 108,13.14; Dn 8,4; Za 10,5
44,7	1Sm 17,47; Ps 33,16; Oz 1,7
44,8	Ps 35,4; 53,5; 136,24
44,9	Ps 30,12; 34,2
44,10	Sdz 4,14; 2Sm 5,24; Ps 43,2; 60,1.10.12; 74,1; 89,38-45; 108,11

Obiecanej (44,2-4). Autor nazywa Boga swoim „Królem”, gdyż dzięki Jego interwencji dokonano się zwycięstwo nad wrogami (44,5n). Znak *sela* umieszczony po wierszu 44,9 sygnalizuje radykalną zmianę tonu. Wydaje się, że wspólnotę dotknęło ostatnio jakieś wielkie nieszczęście. W przeszłości miała powody szczyścić się opieką Boga, teraz jednak, w obliczu klęski narodowej, wspólnota ludu wybranego skarży się, że Bóg ją odrzucił (44,10-17) i wydał w ręce wrogów jak „owce przeznaczone na rzeź” (44,12.22). Pomimo bolesnych doświadczeń lud Boży twierdzi, że dochował Mu wierności i nie uczynił

- 11 Kazałeś nam uciekać przed wrogiem,
a ci, co nas nienawidzą, zdobyli łupy.
- 12 Na rzeź nas wydałeś jak owce,
rozproszyłeś nas wśród narodów.
- 13 Lud swój sprzedałeś za bezcen,
i niewiele zyskałeś na tej sprzedaży!
- 14 Wystawiłeś nas na wzgardę sąsiadów,
na śmiech i urąganie otoczenia.
- 15 Uczyniłeś nas przysłowiem wśród narodów,
głowami potrząsają nad nami ludy.
- 16 Cały dzień stoję pod pręgierzem,
wstyd mi twarz okrywa
- 17 na głos prześmiewcy i oszczercy,
wobec wroga i prześladowcy.
- 18 To wszystko nas spotkało,
choć nie zapomnieliśmy o Tobie,
nie zbeczcześciliśmy Twego przymierza.
- 19 Nasze serce się nie cofnęło,
a stopy nie zboczyły z Twej drogi,

44,11	Kpł 26,17; Pwt 28,25; Joz 7,8.12; Sdz 2,14; Ps 89,41.43
44,12	Kpł 26,33; Pwt 4,27; 28,64; Ps 44,22; 106,27; Iz 52,3; Ez 20,23; J 7,35; Rz 8,36; 1P 1,1
44,13	Pwt 32,30; Sdz 3,8; Iz 52,3.4; Jr 15,13
44,14	Pwt 28,37; Ne 2,17; Ps 39,8; 79,4; 80,6; 89,41; 119,22; Ez 23,32
44,15	2Krl 19,21; Hi 16,4; 17,6; Ps 69,11; 109,25; Jr 24,9
44,16	2Krn 32,21; Ps 69,7
44,17	Ps 8,2; 74,10
44,18	Ps 78,7.57; 119,61.83.109.141.153.176; Dn 9,13
44,19	Hi 23,11; Ps 37,31; 78,57; 119,51.157

nic takiego, co mogłoby zasłużyć na potępienie (44,18-22). Tymczasem wydaje się, że to właśnie wierność przymierzu z Bogiem sprowadza na nich zagładę. Psalm kończy się zatem gorącą prośbą, aby Bóg „zbudził się i wyzwoił swoją łaską” wierny Mu lud (44,24-26).

Nawiązanie do historii (44,2-5) pobudza nadzieję ludu na zbawczą interwencję Boga dzisiaj (44,6-9), w czasie narodowego dramatu (44,10-23). Na tej nadziei, podobnie jak na przekonaniu o własnej prawości, naród opiera swą prośbę o ocalenie (44,24-27). Wspomnienie historii biblijnej i dziejów

- 20 gdy poniżyłeś nas na polu bitwy
i okryłeś nas cieniem śmierci.
- 21 Gdybyśmy zapomnieli imię naszego Boga
i wyciągali ręce ku bogu obcemu,
22 czy Bóg by tego nie zauważył?
Ten, który zna tajniki serca?
- 23 Z powodu Ciebie zabijają nas cały dzień,
uważają nas za owce przeznaczone na rzeź.
- 24 Zbudź się, czemu śpisz, Panie?
Powstań i nie odrzucaj nas na zawsze!
- 25 Dlaczego odwracasz swe oblicze,
zapominasz o biedzie naszej i nędzy?
- 26 Leżymy w proch powaleni,
nasze ciało do ziemi przylega.
- 27 Przyjdź nam z pomocą
i wyzwól nas swoją łaską!

44,20	Hi 3,5; 30,29; Ps 23,4; 51,8; 94,5; Iz 13,22; Jr 9,11
44,21	Pwt 6,14; Hi 11,13; Ps 68,31; 78,11; 81,9
44,22	Ps 139,1,2; Jr 17,10; Jon 2,25; Hbr 4,13
44,23	Iz 53,7; Jr 12,3; Rz 8,36
44,24	Ps 7,6; 35,23; 74,1; 77,7; 78,65; 79,5; 80,5; 89,47
44,25	Hi 13,24; Ps 42,9; 88,14; Lm 5,20
44,26	Ps 119,25
44,27	Ps 3,8; 6,4; 25,22; 35,2; 63,7

Kościół, w których wielokrotnie Bóg objawiał swoją potęgę, ożywia nadzieję zbawienia nawet w najbardziej mrocznych czasach. Zbawienie nie zależy od potęgi militarnej, lecz od decyzji Pana dziejów. On rozdziela swe dary i trudne doświadczenia życiowe tym, którzy są wierni Jego planom. Prześladowanemu narodowi trudno zrozumieć logikę działania Boga, który godzi się na cierpienia swego ludu, choć ten jest Mu wierny. Pozorny sen Boga wśród mrocznych burz (por. Mt 8,24) ma na celu oczyszczenie duchowe wiernych.

Lewici z rodu Koracha wspominają w tej lamentacji szczęśliwe czasy, gdy Bóg prowadził swój lud podczas podboju Kanaanu. Również obecnie, w czasach prześladowań, Izrael w Nim pokłada swoją nadzieję. W końcówce psalmu mieści się gorąca prośba zwrócona do Boga: „Przyjdź nam z pomocą i wyzwól nas swoją łaską!”. Objawienie ewangeliczne podejmuje

Psalm 45

- ¹ *Dyrygentowi: na melodię „Szoszanim”. Synów Koracha.
Pouczenie. Pieśń zakochanych.*
- ² Moje serce wezbrało pięknym słowem,
poświęcam me dzieło królowi.
Język mój jak pióro biegłego pisarza.
- ³ Ty jesteś najpiękniejszy pośród ludzi,
wdzięk rozlał się na twych wargach,
dlatego Bóg zawsze cię błogosławi.
- ⁴ Mocarzu, przypasaj swój miecz do biodra
w blasku twej piękności!
- ⁵ Wstąp na rydwan i walcz zwycięsko
w obronie wiary i uciśnionej sprawiedliwości,
a twoja prawa ręka niech dokona wspaniałych rzeczy!

45,2 Ezd 7,6

45,3 Ps 21,6; Pnp 5,10-13; Iz 33,17; 61,1-3; Łk 4,22

45,4 Wj 49,2; Ps 21,5; 24,8; 96,6.7; Iz 9,6; Hbr 4,12; Ap 1,16; 19,15

45,5 Ps 21,8; 65,5; So 2,3; Ap 16,2

tę prośbę i przynosi nadprzyrodzoną odpowiedź na problemy wierzących w Chrystusa. Święty Paweł w Liście do Rzymian (8,36) przytacza dramatyczną skargę psalmisty: „Z powodu Ciebie zabijają nas cały dzień, uważają nas za owce przeznaczone na rzeź”. U niego jednak lamentacja przechodzi w niezłomne przekonanie o ostatecznym zwycięstwie Syna Bożego: „Nic nas nie zdoła odłączyć od miłości Boga objawionej w Chrystusie Jezusie, Panu naszym” (Rz 8,38-39).

Psalm 45(44). Centralny psalm tej małej kolekcji (45,42-49) wyróżnia się od pozostałych swoją formą i przeznaczeniem. Użyte w tytule słowo *szoszanim* ('lilie') w przekładzie greckim uległo interpretacji: „o tych, którzy chcą się zmienić” (albo „mają doznać przemiany”). Utwór został napisany z okazji zaślubin królewskich. Król (por. 44,5), namaszczony przez Boga, jest tu niemal utożsamiony z Bogiem (45,7). Psalmista nazywa siebie „biegłym pisarzem” (45,2). Zwraca się następnie do Oblubienicy (45,11n) i wzywa ją, aby uznała Króla za swojego „pana”. Psalm ukazuje następnie orszak ślubny (45,14-16) i kończy się życzeniem skie-

- 6 Twoje strzały wymierzone w serce wrogów króla,
przed tobą upadną narody.
- 7 Tron Twój, Boże, na wieczne czasy,
berłem sprawiedliwości berło Twego królowania.
- 8 Miłujesz sprawiedliwość, nienawidzisz nieprawości,
dlatego Bóg Twój, o Boże, namaścił Cię olejkiem wesela
bardziej niż Twych towarzyszy.
- 9 Mirra, aloes i kasja pachną na twych szatach,
w pałacach z kości słoniowej cieszy cię dźwięk liry.
- 10 Córki królewskie wychodzą ci na spotkanie.
Królowa stanęła po twojej prawej stronie,
złotem Ofiru zdobna.
- 11 Posłuchaj, córko, spójrz i nakłoń ucha,
zapomnij o swym ludzie, o domu ojca swego!
- 12 Król pragnie twej piękności –
on jest panem twoim, oddaj Mu pokłon!

45,6	2Sm 18,14; Ps 18,14; 92,9; 120,4; Iz 5,28; 7,13
45,7	Ps 67,4; 93,2; 96,10; 98,9; 110,2; Iz 11,3-5; Hbr 1,8-9
45,8	1Sm 16,6-1; 1Krl 1,39; 3,13; Ps 2,2; 11,7; 21,6; 33,5; Iz 61,1; Dz 10,38
45,9	1Krl 22,39; Ps 150,4; Pnp 4,14; Mt 2,11; J 19,39
45,10	1Krl 2,19; 9,28; Ne 2,6; Hi 28,16; Pnp 5,8; 6,8; Iz 13,12
45,11	Pwt 21,13; Rt 1,16.17
45,12	Rdz 18,12; Ps 95,6; Iz 54,5; Ef 5,33; 1P 3,6; Ef 5,24

rowanym do Oblubienicy, aby Bóg obdarzył ją potomstwem i wieczną chwałą (45,17n).

Pod względem strukturalnym jest to dwuczęściowy utwór (45,3-10.11-18) spięty klamrą (45,2.18). Część pierwsza psalmu adresowana jest do króla (45,2-10) i składa się z siedmiu członów ułożonych koncentrycznie. Środkowa sekcja pierwszej części dyptychu (45,5-8a) sławi sprawiedliwość króla, przed którym muszą ugiąć się inne narody. Również poemat ku czci królowej (45,11-18) ma strukturę chiastyczną z ukrytym w środku przesłaniem zwróconym do niej: „Cala godność we wnętrzu córki królewskiej”. Literacko cały ten utwór, napisany na uroczystość zaślubin królewskich, bliski jest hymnom dalszej części Psalterza.

Septuaginta (LXX) otworzyła Kościołowi możliwość chrystologicznej interpretacji psalmu. Treść psalmu można odczytać, posługując się kluczem

- 13 Córko Tyru! Najbogatsi z ludu
przynoszą dary, by zyskać twe względy.
- 14 Cała godność we wnętrzu córki królewskiej,
okrytej płaszczem przetykanym złotem.
- 15 Za nią prowadzą do króla dziewice,
przedstawiają ci jej towarzyski.
- 16 Wiodą je z weselem i radością,
wprowadzają do królewskiego pałacu.
- 17 Miejsce twoich ojców zajmą synowie,
ustanowisz ich książętami po całej ziemi.
- 18 Wspominać będą twe imię przez wszystkie pokolenia,
narody będą cię sławić zawsze i na wieki.

45,13 Hi 11,19; Ps 22,29; 68,29; 72,10.11; 87,4; 96,8; Iz 49,7.23

45,14 Wj 39,2.3; Ap 19,7.8

45,15 Sdz 5,30; Ps 45,9; Pnp 1,4; Ez 16,10.18; 26,16

45,17 1P 2,9; Ap 1,6; 5,10; 20,6

45,18 Ps 138,4; Ml 1,11

zaślubin Chrystusa z Kościołem (Ef 5,24; Ap 19,7). Już targum (aramejski przekład liturgiczny) zawiera mesjańską interpretację tego utworu: oblubienicą Mesjasza jest wspólnota ludu wybranego. Historia zbawienia jawi się w Biblii jako misterium zaślubin. Zwłaszcza w wyroczniach proroków Bóg mówił o swym narzeczeństwie ze wspólnotą Izraela. Niestety, naród wybrany wielokrotnie łamał to przymierze, zdradzając swego Oblubienca (por. Ez 16; Jr 2,2n). Mimo to, Bóg starał się odzyskać swój lud dla siebie (por. Oz 2). Prorocy zapowiadali z zachwytem odnowienie tego przymierza (por. Iz 60; Jr 31; Ez 36). Ps 45(44) stanowi ogniwo łączące zapowiedzi proroków z Pieśnią nad Pieśniami. W pierwszej części psalmu (45,2-10) poeta zwraca się wprost do króla, opiewając jego piękno i łaskę, jaką obdarzył go Bóg. Druga połowa utworu (45,11-18) to pochwała przyszłej królowej, która przybywa do domu oblubienca w ślubnym orszaku. Końcowe życzenie dotyczy potomstwa królewskiego, które otrzyma władzę i wieczną chwałę. Zgodnie z interpretacją Listu do Hebrajczyków (1,8-9) chrześcijanie widzą tu zapowiedź wcielenia Chrystusa, objawienie Jego uniwersalnych rządów i opis cnót, jakimi Chrystus obdarza swój Kościół. Kościół w liturgii rozważa tę tajemnicę w świetle cnót Maryi, Oblubienicy Ducha.

Psalm 46

- 1 *Dyrygentowi. Synów Koracha. Na melodię „Alamot”. Pieśń.*
 2 Bóg jest dla nas schronieniem i mocą,
 niezawodnym wsparciem w udrękach.
 3 Dlatego nie będziemy się bać, gdy zadrży ziemia,
 kiedy pośród morza zachwieją się góry,
 4 choćby huczały i kipsiały jego wody,
 chociażby góry się trzęsły podczas przypływu.
Sela
 5 Nurty rzeki rozweselają miasto Boże,
 Najwyższy uświęcił swoje mieszkanie.

46,2 Pwt 4,7; 1Krn 15,20; Ps 9,9; 14,6; 62,7,8; 145,18

46,3 Hi 9,5n; Ps 18,7; 23,4; 27,1; 82,5; Iz 24,18-23; 54,10; Ez 27,26

46,4 Ps 93,3,4; Jr 5,22

46,5 Rdz 2,10; Ps 36,9; 43,3; 48,1; 65,9; 84,1; 87,3; 101,8; Iz 8,6; 33,21; 60,14; Ap 3,12; 22,1,2

Psalm 46(45). Uwaga muzyczna, umieszczona w tytule psalmu por. Ps 9,1, została oddana w przekładzie LXX jako pieśń „o rzeczach ukrytych”. Sugeruje to sens głębszy, ukryty w treści utworu. Formalnie jest to jedna z pieśni Syjonu (zob. Ps 48; 76; 84; 87; 122), która kontynuuje temat podjęty w poprzednim hymnie. Prowadzi z królewskiego pałacu do świątyni, skąd płynie Boża pomoc i siła. Syjon, opiewany w psalmach, stanowi miejsce ucieczki nawet wśród kosmicznych wstrząsów i politycznych zamieszek. „Miasto Boże” (46,5) nie zachwieje się, gdyż „Bóg je wspomóże o świecie” (46,6). Bóg, jako zwycięski król, niszczy plany wojenne i rozbija potężnych władców (46,11n).

Psalm 46 nawiązuje do wydarzeń opisanych w 2Krl 18–19: król asyryjski oblega Jerozolimę (701 rok przed Chrystusem), a prorok Izajasz wzywa lud do ufności w Bogu. Pomoc rychło nadejdzie i miasto zostanie ocalone. Refren w formie pieśni zwycięstwa dzieli utwór na trzy strofy (46,2-4.5-7.8-12). Tylko ufność w Bogu może zapewnić Jerozolimie opiekę. Bóg chroni swych wiernych (46,2.8.12) lepiej niż wszelkie warownie (46,9n). Choć cały świat pogrąży się w chaosie i niepokojach politycznych (46,3n.7), miasto Boże jest niewzruszone, bo oparte na Bogu. On przemienia wzburzone fale w łagodne, rozweselające rzeki i kładzie kres niepokojom (46,5n.10n).

- 6 Bóg w jego wnętrzu, by się nie zachwiało,
Bóg je wspomóż o świecie.
- 7 Trwożą się ludy, chwieją się królestwa.
On wydał swój głos, a ziemia zadrżała.
- 8 PAN Zastępów jest z nami,
Bóg Jakuba – naszą twierdzą.
Sela
- 9 Przyjdźcie, zobaczcie dzieła PANA,
cuda, jakich dokonał na ziemi.
- 10 On położy kres wojnom aż po krańce ziemi,
złamie łuki i włócznie,
a tarcze spali w ogniu.
- 11 Złóżcie broń, uznajcie, że Ja jestem Bogiem,
Ja panuję nad narodami,
Ja rządę na ziemi.
- 12 PAN Zastępów jest z nami,
Bóg Jakuba – naszą twierdzą.
Sela

46,6	Kpł 26,12; Pwt 23,14; 2Krl 19,35; Ps 37,40; Iz 12,6; 17,14; 41,14; Ez 43,7,9; Oz 11,9; Jl 2,27; So 3,15; Za 2,5.10.11; 8,3; Łk 1,54
46,7	Wj 15,15; Joz 2,9.24; Ps 2,1.2; 18,13; 29,3; 68,33; 76,8; Jr 25,30; Jl 2,11; 3,16; Am 1,2; 9,5; Mi 1,4; Na 1,5; Ap 11,18
46,8	Lb 14,9; 2Krn 13,12; 20,17; Ps 9,9; 48,3; Iz 7,14; 8,10
46,9	Ps 66,5; Iz 61,4; Jr 51,43
46,10	1Sm 2,4; Ps 9,5; 76,3; Iz 2,4; Ez 39,9n; Oz 2,20; Mi 4,3
46,11	Wj 14,13; Pwt 32,39; Ps 100,3; Iz 2,11.17; 33,10; Ez 12,16

Pieśń ufności Izraela zostanie podjęta przez Kościół, gdyż Bóg osobiście zamieszkał w jego wnętrzu przez Słowo wcielone i ożywczego Ducha. Kościół jest ciałem Chrystusa, żywą świątynią Boga, miastem uświęconym przez łaskę. Od dnia Pięćdziesiątnicy rzeka wypływa z nieba, zgodnie z obietnicą Chrystusa: „Z jego wnętrza popłyną strumienie wody dającej życie” (J 7,38). Święty Jan widział tę rzekę Ducha płynącą od tronu Boga i Baranka (Ap 22,1-2). Strumienie boskiej rzeki to sakramenty Kościoła, a zwłaszcza chrzest święty. Rajska rzeka, która nawadnia całą ziemię, czyni z Kościoła zapowiedź odnowionego raju (por. Rdz 2,10-14). W liturgii słowa psalmu odnoszą się także do Maryi, która jest świętym mieszkaniem Najwyższego.

Psalm 47

- ¹ *Dyrygentowi. Psalm synów Koracha.*
² Wszystkie narody, klaskajcie w dłonie,
 radosnym głosem chwalcie Boga.
³ Gdyż PAN najwyższy budzi grozę,
 jest wielkim królem całej ziemi.
⁴ On poddaje nam ludy,
 narody rzuca pod nasze stopy.
⁵ Wybrał sobie chlubne dziedzictwo:
 Jakuba, którego umiłował.
Sela

47,2	ISm 10,24; 2Krl 11,12; Ps 95,1; 98,8; 106,47; Iz 55,12; Na 3,19; So 3,14n
47,3	Wj 15,18; Pwt 7,21; Ne 1,5; Ps 66,3.5; 68,35; Iz 52,7; Ml 1,14
47,4	Ps 18,47; Am 6,8; 8,7; Na 2,2; 1P 1,4
47,5	Ps 2,8; Iz 58,14

Psalmy sławiące tajemnicę Kościoła objawiają także tajemnicę Maryi. Łaska Boża sprawia, że Maryja staje się Przybytkiem jej Syna. „Bóg jest w jej wnętrzu” od chwili jej niepokalanego poczęcia. Nowy Syjon to Kościół, który w ciągu dziejów także doznaje wielu wstrząsów. Żadna strategia ludzka ani szatańska nie może go jednak zniszczyć (Mt 16,18), bo broni go sam Bóg, a kamieniem węgielnym Kościoła jest Jezus Chrystus (Dz 4,11; Ef 2,20). Cały ten psalm można traktować jako komentarz do refrenu dzielącego go na dwie części: „PAN Zastępów jest z nami, Bóg Jakuba – naszą twierdzą” (46,8.12). Ziemiśki Izrael wielokrotnie doświadczał prawdziwości tego wyznania. Tym bardziej jest ono prawdziwe w ustach chrześcijan. Jezus powiedział przecież: „Jeśli Mnie kto miłuje, będzie zachowywał Moją naukę, a Ojciec Mój umiłuje go i przyjdziemy do niego, i mieszkanie u niego uczynimy” (J 14,23),

Psalm 47(46). Kolejny utwór z kolekcji synów Koracha jest pieśnią napisaną ku czci Pana jako króla dynastii (zob. Ps 93; 96–99). Nazywa Go „wielkim królem całej ziemi” i zachęca do oddania chwały temu, który ziemskiemu władcy poddaje okoliczne ludy. Pan, jako protektor dynastii Dawida, zapewnił Jakubowi posiadanie ziemi obiecanej. Jak król całego świata „zasiada na swym świętym tronie” (47,9), którym jest Jego świątynia na Syjonie. Tak, jak Izrael gromadzi się w królewskiej stolicy z okazji świąt narodowych, tak też

- 6 Bóg wstępuje wśród radosnych okrzyków,
PAN – przy dźwiękach trąby.
- 7 Śpiewajcie Bogu naszemu, śpiewajcie!
Śpiewajcie Królowi naszemu, śpiewajcie!
- 8 Bóg jest królem całej ziemi,
oznajmijacie to śpiewem.
- 9 Bóg króluje nad narodami,
Bóg zasiada na swym świętym tronie.
- 10 Niech się zgromadzą książęta ludów
wokół ludu Boga Abrahama.
Bo władcy ziemi należą do Boga,
a On wszystkich przewyższa.

47,6 Lb 23,21; 2Sm 6,15; Ps 24,7-10; 68,19; 89,16; 98,6

47,7 Ps 68,4; 89,18

47,8 Za 14,9; 1Kor 14,15

47,9 1Krn 16,31; Ps 22,28; 72,11; 97,2; Iz 6,1; Jr 10,7

47,10 Ps 102,22; Iz 49,7.23; 89,18; 97,9; Rz 4,11.12

„zgromadzą się książęta ludów” przy „Bogu Abrahama” (47,10a). Do Pana bowiem należą „władcy ziemi” (dosł. „tarcze”; por 46,10).

Psalm mówi o Jego potężnym panowaniu nad całą ziemią i nad wszystkimi narodami (47,2-6). Z kolei ogłasza uroczyste wstąpienie Boga na tron i hołd wiernych (47,7-10) oraz zaprasza na audiencję wszystkie ludy (47,10). Treść obu skrzydeł dyptychu rozwija się paralelnie w czterech etapach: *invitatorium* (47,2.7) wzywające do wielbienia Boga hymnem, motyw uwielbienia: suwerenna władza Boga nad światem (47,3.8), motywacja narodowa: Bóg wraz z Izraelem panuje nad narodami (47,4n.9n), ostateczny motyw radości kultowej: Bóg dokonał swej intronizacji (47,6.10cd). To ostatnie stwierdzenie wykracza już poza rzeczywistość historyczną i zapowiada czasy ostateczne. Psalm ten to jedna z „pieśni syjońskich”, ułożona z okazji zwycięstwa stanowi śpiew procesyjny. Psalm dowodzi czynnego udziału ludu Izraela w liturgii świątynnej.

Kościół śpiewa tę pieśń w Niedzielę Palmową dla uczczenia wjazdu Jezusa do Jerozolimy. W ten sposób Chrystus przed swą męką zapowiadał chwałę zmartwychwstania i wniebowstąpienia. Słowami tego psalmu liturgia ilustruje zwycięstwo Chrystusa nad śmiercią i Jego uroczysty powrót do nieba, gdzie zasiada po prawicy Ojca. Bóg-człowiek został ustanowiony królem wieków, panem wszechświata i głową Kościoła jako mistycznego Ciała. Psalm 47(46)

Psalm 48

- ¹ *Pieśń. Psalm synów Koracha.*
² Wielki jest PAN i godzien uwielbienia
 w mieście naszego Boga,
 na swej świętej górze.
³ Piękne to wzgórze jest radością całej ziemi.
 Góra Syjon na krańcach północy
 jest miastem wielkiego Króla.
⁴ Bóg w pałacach Syjonu
 okazał się twierdzą.
⁵ Bo oto zebrali się królowie,
 zeszli się i razem wyruszyli.
⁶ Zdumieli się na ten widok
 i zadrżeli z przerażenia.

48,2 1Krn 16,25; Ps 2,6; 46,4; 87,1; 96,4; 145,3; Iz 2,3; Mi 4,1; Za 8,3

48,3 Ps 50,2; Lm 2,15; Mt 5,35

48,4 Ps 46,7

48,5 2Sm 10,6-19

48,6 Wj 15,15

przeniknięty jest wymiarem eschatologicznym. Stanowi on zapowiedź ostatecznego zwycięstwa Boga i ustanowienia powszechnej władzy Chrystusa w świecie (Ap 5,12-13). Lektura chrześcijańska, oparta na tradycji ewangelicznej, wskazuje na potrójne „wstępowanie” Jezusa: na Górę Przemienienia (np. Mt 17,1-9), na tron krzyża (J 12,32), do nieba (np. Mk 16,19). Dlatego Kościół śpiewa ten psalm w liturgii wniebowstąpienia Pańskiego. Jezus „zasieda na swym świętym tronie” (47,9) po prawicy Ojca jako Chrystus, król całej ziemi, równy w majestacie Ojcu (Flp 2,9-11).

Psalm 48(47). Czytany w kontekście drugiej księgi Psalterza utwór ten kontynuuje modlitwę uwielbienia. Podobnie jak w Ps 46 nacisk spoczywa tu na „mieście wielkiego Króla” (48,3). W odróżnieniu jednak od tamtego psalmu tutaj nazwa Syjon łączy się wprost z określeniem „miasto naszego Boga” (48,2.9). Syjon, widziany od zewnątrz, budzi przerażenie w sercach zbuntowanych władców (48,5-8). Widziany od środka jednak budzi on radość jako siedziba świątyni, w której zamieszkuje sam Bóg, schronienie a zarazem przewodnik swojego ludu (48,10.13-15). Określenie „krańce północy”

- 7 Strach ich tam ogarnął,
ból – jak rodzącą kobietę.
- 8 Jak wtedy, gdy wiatrem wschodnim
rozbijasz okręty Tarsisz.
- 9 To, co usłyszeliśmy, teraz widzimy
w mieście PANA Zastępów,
w mieście naszego Boga.
Bóg je umacnia na wieki.
- Sela*
- 10 Rozważamy Twą łaskawość, Boże,
we wnętrzu Twojej świątyni.
- 11 Jak imię Twe, Boże, tak i chwała Twoja
sięga po krańce ziemi,
Twoja prawa ręka jest pełna sprawiedliwości.
- 12 Niech się weseli góra Syjon,
niech się radują córki judzkie
z powodu Twoich wyroków.
- 13 Obejdźcie Syjon dokoła,
policzcie jego wieże.
- 14 Podziwiajcie jego warownie,
przyjrzyjcie się jego pałacom,
byście mogli przekazać przyszłemu pokoleniu,
- 15 że On jest naszym Bogiem na wieki,
On zawsze nas będzie prowadził!

48,7 Wj 15,14; Iz 13,8; Jr 4,31; Oz 13,13

48,8 1Krl 10,22; 22,48; Jr 18,17; Ez 27,25.26

48,9 Ps 87,5; Iz 2,2; Mi 4,1

48,10 Ps 26,3; 40,10

48,11 Wj 34,5.6; Pwt 28,58; Joz 7,9; Ps 22,27; 65,1.2; 100,1; 113,3; Iz 41,10; Ml 1,11.14

48,12 Ps 97,8

48,13 Ne 3,1.11.25-27; Iz 26,1; 33,20n

48,14 Ps 23,3.4; 78,4-6; 122,7; Iz 58,11

48,15 Ps 90,2; 102,28

(48,3) zdaje się nawiązywać do mitycznej góry Safon będącej siedzibą bogów kananejskich. Psalmista stwierdza, że Syjon jest prawdziwym mieszkaniem najwyższego Boga.

Psalm 49

- 1 *Dyrygentowi. Psalm synów Koracha.*
 2 Słuchajcie tego wszystkie narody,
 nakłońcie uszu wszyscy mieszkańcy świata,
 3 wy, z ziemi zrodzeni, synowie ludzcy,
 i bogaty na równi z ubogim!

49,2 Ps 33,8; 78,1; Prz 8,4n; Iz 1,2; Mi 1,2

49,3 Ps 62,9

Psalm 48 to kolejny hymn Syjonu (Ps 46; 76; 84; 87; 122). Opiewa on Jerozolimę jako miasto Boga. Zarówno jej piękno (48,2-4), jak i fortyfikacje wzbudzają podziw. Nie one są jednak źródłem potęgi miasta. To mieszkający w nim wielki Król (48,3) sprawia, że ataki na Jerozolimę są bezskuteczne (48,4-9). Wiernemu Bogu i niezwykłemu obrońcy należy się więc chwała i uwielbienie oraz pamięć przekazywana kolejnym pokoleniom (48,9.14). Kontekst egzystencjalny hymnu to pielgrzymki do Jerozolimy na wielkie święta.

„Syjon na krańcach północy” (48,3) to zapowiedź Kościoła niebiańskiego, którego świątynią jest sam Bóg i Baranek (Ap 21,22). Treść i aluzje historyczne każą łączyć ten utwór z Ps 45 (por. 2Krl 19). Psalmista sławi wielkość Boga, który w chwili zagrożenia Jerozolimy okazał się twierdzą warowną dla oblężonych. Potężni królowie zjednoczyli się w walce przeciwko Syjonowi, lecz Bóg ich rozproszył jak okręty podczas burzy morskiej. Na koniec autor psalmu zachęca wiernych do ufności Panu, który zawsze w historii okazywał wierność swojemu ludowi. Wielkość Boga objawia się także w dziejach Kościoła, który jest miastem świętym zbudowanym na skale. Chrystus nie tylko dał Kościołowi silną strukturę zewnętrzną, lecz także tchnął w jego wnętrze Ducha prawdy, który gromadzi rozproszone dzieci Boże pod wodzą jedyne go pasterza. Górny Syjon „jest miastem wielkiego Króla” (Mt 5,35).

Psalm 49(48). Ostatni z serii psalmów grupy Korachitów stanowi pouczenie mądrościowe o przemijalności życia. Zaczyna się od inwokacji zwróconej do „wszystkich mieszkańców świata”, bez względu na ich status społeczny (49,2n). O ile życie Boga jest wieczne, to ludzkie życie i zdrowie oznaczają się przemijalnością. Daremne jest więc chlubić się siłą, gdyż wszyscy umierają, zarówno mędrcy, jak i głupcy, tak ludzie, jak i zwierzęta (49,7-13). „Człowiek żyjący w przepychu traci swój rozsądek” – to sentencja mądrości zawarta

- 4 Moje usta głoszą mądrość,
a serce rozważa o roztropności.
- 5 Nakłonię mego ucha do przypowieści,
przy dźwięku liry wyjaśnię mą zagadkę.
- 6 Czyż mam się bać w dniach nieszczęścia,
gdy mnie otaczają podli prześladowcy,
- 7 ci, co ufają własnej sile
i chełpią się swym wielkim bogactwem?
- 8 Nikt nie wykupi sam siebie,
nie wypłaci się wobec Boga.
- 9 Zbyt cenne jest życie jego
i nigdy mu na to nie starczy,
- 10 aby żyć wiecznie
i nie doznać zagłady!
- 11 Widać, że umierają mędrzy,
tak samo jak giną prostacy i głupcy,
zostawiając innym swe bogactwo.
- 12 Ich grobowce miały być wiecznymi domami,
ich niezniszczalnym mieszkaniem.
Nawet ziemiom nadawali swe imiona.

49,4	Ps 37,30; 119,130; Prz 1,20; 9,1
49,5	Lb 12,8; 2Krl 3,15; Ps 78,2; Prz 1,6; Mt 13,35
49,6	Ps 23,4; 27,1; 37,1; 94,13
49,7	Hi 31,24; Ps 52,7; Prz 11,28; Jr 9,22; Mk 10,24; Łk 12,16-21
49,8	Hi 33,24; 36,18.19; Mt 16,26; 25,8.9
49,9	Hi 36,18.19; Mt 16,26
49,10	Ps 16,10; 22,29; 89,48
49,11	Ps 39,6; 73,22; 92,6; 94,8; Prz 30,2; Koh 2,16.18.21; Syr 11,19; Łk 12,20
49,12	Rdz 4,17; Pwt 3,14; Ps 5,9; 10,6; 64,6

w refrenie (49,13.21). Ps 49 odróżnia się więc swą koncentracją na tajemnicy człowieka od poprzedzających go psalmów Syjonu i królowania Boga.

Pod względem struktury literackiej jest to zatem utwór Izraelskiej mądrości, określony w tekście jako „zagadka” (*chida* – 49,5b). Skomponowany został z dwóch części (49,2-13.14-21) złączonych wielką inkluzją. Mędrzec kreśli przeciwstawne obrazy: bogatego głupca, który i tak musi umrzeć, oraz pobożnego mędrca, który może się nie obawiać o przyszłe życie. Bogactwo

- 13 Człowiek żyjący w przepychu traci swój rozsądek,
staje się podobny do rzeźnych bydła!
- 14 Taka jest droga zadufanych w sobie,
i przyszłość folgujących językowi:
Sela
- 15 owczym pędem biegną ku przepaści,
śmierć jest ich pasterzem.
O świecie prawi zapanują nad nimi.
Ich ciała pożre kraina umarłych w swym mieszkaniu!
- 16 Lecz Bóg ocali me życie z mocy krainy umarłych,
ponieważ mnie zabierze.
Sela
- 17 Nie lękaj się, gdy ktoś się wzbogaci,
gdy rośnie zamożność jego domu.
- 18 Bo umierając, nie zabierze niczego,
nie weźmie ze sobą swej władzy.
- 19 Choćby zyskał sławę za życia:
„Szczanują cię, bo dobrze się urządziłeś!”
- 20 i tak pójdzie do grona swych przodków,
i nigdy nie ujrzy światła.
- 21 Człowiek żyjący w przepychu traci swój rozsądek,
staje się podobny do rzeźnych bydła!

49,13 Ps 39,5; 49,20; 82,7; Koh 3,18-21

49,14 Ps 49,18; Jr 17,11; Łk 12,20

49,15 Hi 24,19,20; Ps 9,17; 39,11; Dn 7,18,22; Ml 4,3; Łk 22,30; 1Kor 6,2; Ap 2,26; 20,4

49,16 Rdz 5,24; Ps 16,10,11; 17,15; 56,13; 73,24; Dn 12,2; Oz 13,14

49,17 Ps 37,7

49,18 Hi 27,19; Ps 17,14; 1Tm 6,7

49,19 Pwt 29,19; Ps 10,3,6; 36,2; Łk 12,19

49,20 Rdz 15,15; Hi 10,21n; 33,30; Ps 56,13

49,21 Ps 49,12; 78,1; Koh 3,19; Iz 1,2; Mi 1,2

nie oznacza pełni szczęścia i bezpieczeństwa, gdyż jest doczesne, przemijające. Może ono towarzyszyć człowiekowi tylko do śmierci.

Chrześcijańska lektura psalmu nasuwa skojarzenie z ewangeliczną nauką o konieczności wyboru Boga albo mamony (Mt 6,24) oraz o względnej wartości ziemskich bogactw wobec nieuchronności śmierci (Mt 16,26; Łk 12,15-21.25).

Psalm 50

- ¹ *Psalm Asafa.*
 PAN jest Bogiem nad bogami.
 Przemawia i wzywa ziemię
 od wschodu aż po zachód słońca.
- ² Bóg jaśnieje z Syjonu
 blaskiem swej piękności.
- ³ Nasz Bóg przychodzi i nie milczy.
 Przed Nim płonie ogień,
 a wokół Niego szaleje burza.

50,1 Pwt 10,17; Joz 22,22; 1Krn 6,39; 15,17; 16,5,7; 25,2; 2Krn 29,30; Ps 113,3

50,2 Pwt 33,2; Ps 48,2; 80,1; 94,1; Lm 2,15

50,3 Wj 19,16; Kpł 10,2; Lb 16,35; Pwt 32,22; Ps 18,12.13; 21,9; 96,13; 97,3; Dn 7,10; Hi 40,6

Prawda o życiu po śmierci musi jednak poczekać jeszcze na pełnię objawienia. Dopiero w Chrystusie nadzieja odkupienia (49,8n.16) i szczęśliwego życia wiecznego osiągnie swój szczyt i wypełnienie. Psalm 49(48) powstał zapewne w kręgach lewickich po niewoli, gdy Izraelici byli przytłoczeni ciężarem wydarzeń i szukali odnowy więzi z Bogiem przymierza. Po krótkim wstępie (49,2-5) następują dwie strofy kończące się podobnym refrenem. W pierwszej (49,6-13) podjęty jest problem cierpienia ubogich, których prześladowają bogacze. W drugiej strofie (49,14-21) wprowadzony został temat odpłaty pozagrobowej i wyrażona została nadzieja życia wiecznego: „Bóg ocali me życie z mocy krainy umarłych, ponieważ mnie zabierze” (49,16). Tradycja patrystyczna widzi tu aluzję do zmartwychwstania Chrystusa, a cały psalm tłumaczy jako Jego pouczenie zwrócone do wszystkich ludzi, aby zachęcić ich do przyjęcia odkupienia i zbawienia. Potwierdzeniem tej interpretacji są Jezusowe przypowieści o królestwie: „Będę mówił w przypowieściach” (Mt 13,35).

Psalm 50(49). Do kolekcji ośmiu psalmów „synów Koracha” dołączony został osobny „psalm Asafa” (dalsze utwory tego zbioru zgrupowane będą w księdze trzeciej: Ps 73–83). Psalm ten zapowiada Boży sąd nad Izraelem. Bóg jako Sędzia „wzywa niebo i ziemię” na świadków tej rozprawy i gromadzi swój lud, aby przeprowadzić rozprawę (50,1n.4). Bóg odrzuca ofiary składane przez Izraela, gdyż zakładają one, że Pan potrzebuje mięsa i krwi zwierząt (50,8-13). Nie ma też upodobania w „cielcach i kozłach” (50,9), gdyż cała ziemia jest Jego własnością (50,10n). Jedyne, czego pragnie, to „ofiara uwielbienia” (50,14.23). Tylko taką ofiarę przyjmie On „w dniu utrapienia”, dając Izraelowi ocalenie (50,15).

- 4 Z góry wzywa niebo
i ziemię, aby lud swój osądzić:
- 5 „Zgromadźcie Mi świętych moich,
co przez ofiarę zawarli ze mną przymierze”.
- 6 Niebiosą głoszą Jego sprawiedliwość,
gdyż Bóg sam jest sędzią.
- Sela*
- 7 „Posłuchaj mój ludu, gdyż będę mówił,
i świadczyć będę przeciwko tobie:
Ja jestem Bogiem, twoim Bogiem!
- 8 Nie będę cię ganił za tve ofiary,
twoje całopalenia są zawsze przede Mną.
- 9 Nie przyjmę cielców z twego domu
ani kozłów ze stad twoich.
- 10 Bo moje są wszystkie leśne zwierzęta,
stada na górach i woły.
- 11 Znam wszystkie ptaki powietrzne,
a polna zwierzyna jest Moja.
- 12 Gdybym był głodny, nie mówiłbym ci o tym,
bo moim jest świat i to, co go wypełnia.

50,4	Pwt 4,26; 31,28; 32,1; Iz 1,2; Mi 6,1.2
50,5	Rdz 15,9-18; Wj 24,4-8; 2Krn 6,11; Ps 25,10; 30,4; 37,28; 50,8; 52,9
50,6	Ps 19,2; 58,11; 75,7; 89,5; 96,13; 97,6; Ap 16,5.7; 19,2
50,7	Wj 20,2; Ps 48,14; 49,1; 81,8.9
50,8	Ps 40,6; 51,16; Iz 1,11; Oz 6,6; Am 5,21
50,9	Ps 69,31
50,10	Ps 104,24
50,11	Mt 6,26; 10,29
50,12	Wj 19,5; Pwt 10,14; Ps 24,1; 1Kor 10,26

Kult, który nie realizuje się w życiu zgodnym z przykazaniem, godzi w przymierze, które Bóg zawarł ze swoim ludem (Wj 24,3-7). Dlatego Bóg oskarża swój lud o złamanie przymierza. Nie gani On samych praktyk pobożności, lecz ich niekonsekwencję i zakłamanie. Psalm wyraża więc prorocki sprzeciw wobec obłudnej religijności oddzielającej kult od moralności (np. Iz 1,11-13.16; Jr 6,20; 7,22; Oz 6,6; Am 5,21n; Mt 15,3-9). Poprawne wypełnianie praktyk religijnych nie ukryje przed Bogiem grzechów osobistych i wykroczeń przeciwko bliźnim (50,18-21).

- 13 Czyż będę jadł mięso wołów
albo pił krew kozłów?
- 14 Złóż Bogu ofiarę uwielbienia,
i wypełnij śluby złożone Najwyższemu.
- 15 Wzywaj Mnie w dniu utrapienia.
Ja cię ocalę, a ty Mnie uwielbisz”.
- 16 A do bezbożnego Bóg mówi:
„Czemu głosisz Moje nakazy
i wymawiasz ustami Moje przymierze,
17 skoro nienawidzisz karności
i lekceważysz Moje słowa.
- 18 Widząc złodzieja, razem z nim biegniesz
i zadajesz się z cudzołożnikami.
- 19 Pełne złośliwości twe usta,
a twój język knuje podstęp.
- 20 Zasiadasz, by obmawiać brata swego,
zastawiasz pułapkę na syna twej matki.
- 21 Tak postępujesz, a Ja mam milczeć?
Sądziś, że jestem do ciebie podobny?
Rzucę ci w twarz oskarżenie!
- 22 Zrozumcie to wy, co zapominacie o Bogu:
kiedy On porwie, to nikt nie ocali.
- 23 Kto składa ofiarę uwielbienia, oddaje Mi chwałę
i na tej drodze okażę mu Boże zbawienie”.

50,13 Ps 50,9

50,14 Lb 30,2; Pwt 23,21; Hi 22,27; Ps 22,25; 27,6; 56,12; 61,8; 65,1; 69,30; 76,11; 107,22;
116,14.17.18; Koh 5,4.5; Oz 14,2.3; Rz 12,1; Hbr 13,15

50,15 Ps 22,23; 81,7; 91,15; 107,6.13; Za 13,9

50,16 Iz 29,13; Rz 2,17-24

50,17 1Krl 14,9; Ne 9,26; Prz 5,12; 12,1; Rz 2,21.22

50,18 Rz 1,32; 1Tm 5,22

50,19 Ps 10,7; 36,3; 52,2

50,20 Hi 19,18; Mt 10,21

50,21 2Krl 19,4; Hi 13,18; 23,4; Ps 90,8; Koh 8,11; Iz 42,14; 57,11

50,22 Hi 8,13; Ps 7,2; 9,17; Oz 5,14; Pwt 32,39

50,23 Ps 50,14; 85,13; 91,16; Ga 6,16

W NT ofiara chwały (50,14.23) staje się kultem „w Duchu i w prawdzie” (J 4,23). Ten nowy kult wypływa z wierności konstytucji królestwa Bożego,

Psalm 51

- ¹ *Dyrygentowi. Psalm Dawida, ² gdy przyszedł do niego prorok Natan po jego wejściu do Batszeby.*
- ³ Zmiłuj się nade mną, Boże, w łaskowości Twojej,
w ogromie Twojego miłosierdzia zgładź nieprawość moją.
- ⁴ Obmyj mnie zupełnie z mojej winy
i oczyść mnie z grzechu mojego.
- ⁵ Uznaję bowiem moją nieprawość,
a grzech mój jest zawsze przede mną.

51,1 2Sm 12,1

51,3 Ps 4,1; 51,9; 69,16; 106,45; 109,26; Iz 43,25; 44,22; Ez 43,25; 44,22; Dz 3,19; Kol 2,14

51,4 Kpł 13,6; Ps 51,7; Iz 1,16; 4,4; Jr 4,14; 33,8; Ez 36,25.33; 37,23; Ml 3,3; Dz 22,16; Hbr 9,14;
1J 1,7.9; Ap 1,5

51,5 Hi 31,33; Ps 32,5; Prz 28,13; Iz 59,12;

którą jest miłość oraz sprawiedliwość w czynach i słowach (Jk 1,27). W tym sensie Ps 50 pomaga w ocenie pobożności wspólnotowej i osobistej. Staje się on jeszcze bardziej aktualny, gdy w miejsce składania ofiar krwawych postawimy nasz udział w Eucharystii. W psalmie, powstałym z okazji zgromadzeń liturgicznych w Świątyni Jerozolimskiej, zawiera się ostra krytyka formalizmu i lekceważenia Prawa. Jezus podjął tę krytykę zwłaszcza w dyskusjach z faryzeuszami i duchowymi przywódcami ludu (Mt 15,1-20; 23). Oni jednak, uważając się za sprawiedliwych, nie przyjęli przestróg Jezusa i skazali Go na śmierć. Stali się w ten sposób ofiarami własnej pychy i nieprawości (J 12,37-40). Chrystus ustanowił więc nowe przymierze w swojej krwi, składając w ofierze własne życie (Hbr 9,11-15). Dawne ofiary materialne zastąpił nowym kultem „w Duchu i w prawdzie” (J 4,23). Istotą tego kultu jest posłuszeństwo i całkowite zawierzenie woli Ojca. Tradycja Kościoła widzi w tym psalmie zapowiedź nie tylko wcielenia Chrystusa, lecz także Jego powtórnego przyjścia na sąd.

Psalm 51(50). Następną grupę psalmów (Ps 51–72) nazywa się zwykle „drugim psalterzem Dawida”. W tytułach tych utworów mieszczą się bowiem aluzje do pewnych wydarzeń z życia Dawida, zapisanych przeważnie w Drugiej Księdze Samuela. Kolekcję rozpoczyna dobrze znany utwór pokutny (Ps 51). Przypisano go Dawidowi w związku z tragiczną sprawą Batszeby i Uriasza (2Sm 11). Psalmista uznaje swój grzech za zniewagę wyrządzoną samemu Bogu. Jednocześnie błaga on Boga o „łaskawość” (*chesed*), która oczyści go ze

- 6 Przeciwno Tobie samemu zgrzeszyłem
i dopuściłem się tego, co za złe uznajesz,
ale Ty będziesz sprawiedliwy w swym wyroku
i bezstronny w swoim sądzie.
- 7 Bo urodziłem się jako grzesznik
i od poczęcia nieprawość ciąży na mnie.
- 8 Oto miłujesz prawdę ukrytą,
naucz mnie tajników mądrości!
- 9 Pokrop mnie hizopem, abym stał się czysty,
obmyj mnie, bym nad śnieg był bielszy.
- 10 Daj mi usłyszeć radość i wesele,
a ożyją kości poniżone.
- 11 Odwróć oblicze od grzechów moich
i zgładź wszystkie moje nieprawości.
- 12 Stwórz we mnie czyste serce, Boże,
i ducha mocnego odnów w moim wnętrzu.
- 13 Nie odrzucaj mnie od Twojego oblicza
i nie odbieraj mi Twego ducha świętego.
- 14 Daj mi się cieszyć Twoim zbawieniem
i umocnij mnie duchem ochoczym.
- 15 Pouczę nieprawych o Twoich drogach
i wrócą do Ciebie grzesznicy.

51,6 Rdz 20,6; 39,9; 2Sm 12,13; Ps 41,4; Łk 15,18.21; Rz 3,4; 1Kor 8,12

51,7 Hi 14,4; 15,14; Ps 58,3; Iz 1,18; J 9,34; Rz 5,12.19; 7,14; Ef 2,3

51,8 Hi 38,36; Ps 15,2; Prz 2,6; Koh 2,26; Jk 1,5

51,9 Wj 12,22; Kpl 14,4; Lb 19,18; Hi 9,19; Iz 1,18; Hbr 9,19

51,10 Ps 35,10; 44,19; Iz 35,10; 38,13; Ez 37,1-14; Jl 1,16

51,11 Jr 16,17

51,12 1Sm 10,9; Ps 24,4; 78,37; Jr 24,7; Lm 5,21; Ez 11,19; 18,31; 36,26; Mt 5,8; Dz 15,9; 2Kor 5,17; Ef 2,10; 4,23.24

51,13 2Krl 13,23; 17,20; 24,20; Ps 102,10; Mdr 1,5; 9,17; Iz 63,10.11; Jr 7,15; Rz 8,9; 9,14-16; Ef 4,30

51,14 Ps 13,5; 110,3

51,15 Ps 22,27; Łk 22,32; Dz 9,21.22

zmazy grzechu (51,1-5.7.9n). Ponieważ ułaskawienie ze strony Boga łączy się z wewnętrzną radością, autor modlitwy rozpoczyna już uwielbienie i obiecuje, że będzie innych grzeszników uczył o „drogach” Bożych (51,15). Podobnie jak

- 16 Wybaw mnie od krwi, o Boże,
Boże mój, Zbawco,
a język mój wyśpiewa Twoją sprawiedliwość.
- 17 Panie, otwórz wargi moje,
a usta moje będą głosić Twoją chwałę.
- 18 Bo nie pragniesz, bym Ci składał ofiary,
ani nie masz upodobania w całopaleniach.
- 19 Ofiarą dla Boga jest duch skruszony –
udręczonym i uniożonym sercem Bóg nie pogardzi.
- 20 W Twej dobroci okaż łaskę Syjonowi,
aby odbudowano mury Jeruzalem.
- 21 Wtedy przyjmiesz należne ofiary,
dary i całopalenia,
wtedy będą składać cielce na Twoim ołtarzu.

51,16	2Sm 11,17; 12,9; Ps 24,5; 25,5; 26,9; 30,10; 35,28; 71,8.15.24; 1J 1,9
51,17	Wj 4,15; Ps 9,14
51,18	1Sm 15,22; Ps 40,6; 50,8; Am 5,21-25
51,19	Ps 34,18; Ez 6,9
51,20	Ps 69,35; 102,14-18; 122,6; 147,2; Iz 51,3
51,21	Kpł 1,3; Pwt 33,10; Ps 4,5.6; 66,13.15; Ml 3,3

w poprzednim psalmie i w innych tekstach autor wyznaje, że krwawe ofiary nie są w stanie przebłagać Boga (51,16; por. Ps 50,7-13; 49,6n). Zamiast nich autor poleca oddać Bogu „ducha skruszonego” jako prawdziwą „ofiary” (51,17; por. 51,14.23). Psalm kończy się jednak prośbą o odbudowę Syjonu, aby żertwy ofiarne można było składać ponownie na ołtarzu całopaleń (51,18n).

Struktura psalmu wskazuje, że jest to kolejna lamentacja jednostki. Jest to zarazem jeden z siedmiu psalmów pokutnych (por. Ps 6; 32; 38; 102; 130; 143) przypisany w nagłówku Dawidowi, który błaga o miłosierdzie po grzechu cudzołóstwa z Batszebą (2Sm 11–12). Dwie części psalmu (51,3-9.10-21) wiąże temat Bożej sprawiedliwości (51,6.16), która jednak nie przeraża, ale daje nadzieję na łaskę i sąd zbawczy. W psalmie dominuje prośba o oczyszczenie oraz idea wierności przymierzu. Psalmista, uświadamiając sobie skłonność do grzechu już od swojego poczęcia, prosi Boga o miłosierdzie i pomoc w dochowaniu wierności przymierzu. Pierwotnie psalm miał sens wspólnotowy: przez grzech Izraelici złamali przymierze i popadli w niewolę. Bolesne doświadczenie utraty wolności doprowadziło naród do pogłębienia

Psalm 52

- ¹ *Dyrygentowi. Pouczenie Dawida.* ² *Gdy Edomita Doeg przybył donieść Saulowi: „Dawid wszedł do domu Achimeleka”.*
- ³ Czemu, mocarzu, chełpisz się złem codziennie przeciw pobożnym?
- ⁴ Wyostrzoną brzytwą swego języka zamierzyłeś nieprawość, zgotowałeś podstęp.

52,1 1Sm 22,9

52,3 Ps 94,4; 52,8

52,4 Ps 5,9; 50,19; 57,4; 59,7; 101,7

życia religijnego i odnowy przymierza z Bogiem. Skoro kult nie mógł być już sprawowany w świątyni, jedyną ofiarą pozostało szczere nawrócenie: skruszony duch i uniżone serce (51,18n). Droga pokuty doprowadziła psalmistę do poznania mądrości i mocy Boga: nawet zrujnowane grzechem życie może zostać odnowione, o ile otwiera się na działanie Ducha Bożego (51,12n.19; por. Ez 37,9-14). Po odbudowie murów wewnętrznej twierdzy, zburzonej przez grzech, skruszone serce odżywa mocą Ducha Świętego i staje się miłą Bogu ofiarą, złączoną z ofiarą Chrystusa.

Psalm 50/51. To jedna z najpiękniejszych lamentacji Psałterza przypisywana samemu Dawidowi (2Sm 12). Pokutujący król rozważa tu swój podwójny grzech: cudzołóstwa i zabójstwa. Odwołuje się do miłosierdzia Bożego i błaga o przebaczenie. Modlitwa Dawida stała się liturgiczną lamentacją Izraela, który szukał zmiłowania Bożego po swoich licznych przewinieniach. Święty Paweł cytuje werset tego psalmu w wersji greckiej, aby ukazać zbawczą moc Chrystusa (Rz 3,4). Kościół włączył tę modlitwę do liturgii, podając ją w brewiarzu w każdy piątek, który jest traktowany jako dzień pokutny. Można tu znaleźć naukę o sakramencie pojednania, który miłosierny Bóg zostawił grzesznikom dla duchowej odnowy. Śpiewamy też ten psalm w czasie pogrzebu, prowadząc zmarłych do kościoła, który jest przedśmionkiem wiecznej Jerozolimy.

Psalm 52(51). O ile Ps 51 zawiera piękną samoocenę, uznanie własnej winy, to następna modlitwa zaczyna się od mocnego oskarżenia skierowanego przeciw nieprzyjacielowi, którego imię pominięto. Tytuł psalmu wymienia imiennie dwóch wrogów Dawida znanych z historii Deuteronomisty: to Doeg Edomita oraz król Saul (por. 1Sm 22,9n). Psalmista zarzuca swemu wrogowi donosicielstwo i ostry język, który może zabić (52,3n). Zamiast Bogu zaufał on „swemu

- 5 Wolisz zło bardziej niż dobro,
kłamstwo bardziej niż słowa prawdy.
Sela
- 6 Umiłowałaś wszelkie szkodliwe słowa,
i podstępłą mowę!
- 7 Dlatego zniszczy cię Bóg na zawsze,
wyrwie cię i wyrzuci z namiotu,
wykorzeni z ziemi żyjących.
Sela
- 8 Sprawiedliwi to zobaczą i lęk ich ogarnie,
wyszędzą go i powiedzą:
- 9 „Oto człowiek, który nie uznał Boga
za swojego współzyciela,
lecz zaufał swemu wielkiemu bogactwu,
polega na sile swojego podstępny”.
- 10 Ja zaś, jak płodna oliwka w domu Boga,
zaufałem Bożej łasce
na wieki i na zawsze.
- 11 Będę Cię sławił zawsze za to, czego dokonałeś,
będę ufał imieniu Twojemu,
bo jest dobre dla Twych wiernych.

52,5 Ps 36,4; 58,3; Jr 4,22; 9,4,5; J 3,19n

52,6 Ps 120,3

52,7 Hi 18,14; Ps 27,13; Prz 2,22; Iz 22,18.19

52,8 Hi 22,19; Ps 2,4; 37,34; 40,3,4;

52,9 Ps 10,6; 49,6;

52,10 Ps 1,3; 13,5; 37,35; 92,12-15; 128,3; 144,12; Jr 11,16; Oz 14,6; Za 4,11-14

51,11 Ps 30,12; 50,5; 54,6

wielkiemu bogactwu i podstępnej mowie” (52,6.9). Na koniec autor psalmu wyznaje własne zaufanie Bogu (52,9n). Sprawia ono, że może się przyrównać do „płodnej oliwki” zasadzonej na dziedzińcu świątyni (52,10; por. Ps 1,3; 92,14).

Obraz drzewa, które zawsze wydaje owoce, odsyła czytelnika do Ps 1, gdzie spotkaliśmy po raz pierwszy podział ludzi na dwie kategorie moralne. Pierwsza z dwóch części naszego psalmu (52,3-6) charakteryzuje człowieka bezbożnego, którego spotkała zasłużona kara ze strony Boga (52,7). Część druga (52,8-11) ukazuje reakcję ludzi prawych i szczęśliwy los psalmisty. Brak

Psalm 53

¹ *Dyrygentowi: na melodię „Machalat”. Pouczenie Dawida.*

² Nierozumny myśli sobie: „Nie ma Boga!”.

Zepsuci są, stali się obrzydliwi w nieprawościach.

Nie ma nikogo, kto by czynił dobro, nie ma ani jednego.

53 = Ps 14

ufności w Bogu przynosi człowiekowi zgubę. Kto jednak złożył w Nim nadzieję, odnajduje źródło życia i przekonuje się o Jego wierności.

Chrześcijańska lektura psalmu pozwala dostrzec w płodnej oliwce w domu Boga (52,10) obraz Kościoła (por. Jr 11,16). Wierny czciiciel Boga ufa Mu wytrwale i nie przestaje Go słać za doświadczone dobro. Chrześcijanie na równi z żydami karmią tym psalmem nadzieję na odmianę losu i wieczną nagrodę za doświadczone w życiu udręki. Tytuł psalmu nawiązuje do faktów opisanych w historii Dawida, o którego ucieczce Doeg doniósł królowi Saulowi (1Sm 21–22). Tradycja chrześcijańska dostrzegła w osobie zdrajcy zapowiedź roli Judasza w aresztowaniu Jezusa. Jeszcze bardziej historia ta wskazuje na rolę szatana, który jest „ojcem kłamstwa” (J 8,44). Psalm ma też znaczenie profetyczne i eschatologiczne: zapowiada sąd Chrystusa nad tymi, którzy wolą „zło bardziej niż dobro” (52,5). Wspólnota wierzących, wyrosła jak oliwka z korzenia Chrystusa (Rz 11,16), znajduje tu podstawę ufności w zwycięstwo nad potęgą Złego. W psalmie zawiera się przestroga przed pokładaniem ufności w bogactwie materialnym, przed kłamstwem i nieprawością. Bezbożni będą bowiem wykorzeni z ziemi żyjących, a ludzie prawi zapuszczą w niej korzenie. Ziemia ta jest zapowiedzią wiecznej ojczyzny w niebie.

Psalm 53(52). Podobnie jak utwór poprzedni także ten psalm przypisany został w tytule Dawidowi. Hebrajski termin *machalat*, dodany do nagłówka psalmu (por. Ps 88,1), rozumieć można na różne sposoby (choroba, słabość, tańce), nie ma on jednak odniesienia do treści utworu. Septuaginta zostawia go bez tłumaczenia. Zapewne odnosił się on pierwotnie do tonacji muzycznej.

Pod względem gatunku literackiego jest to lamentacja jednostki zamieszczona w nieco innej wersji w Ps 14(13). Utwór ten to nowa, elohistyczna redakcja tamtego psalmu. Imię Boże jest tu zastąpione ogólnym określeniem Boga – *Elohim*. Jedyna różnica mieści się w wierszu 53,6, który zdaje się nawiązywać do pewnej historii z epoki królów: Bóg cudownie rozproszył wrogów, którzy oblegali Jerozolimę (2Krl 19,35-37). W greckim przekładzie LXX zamiast „oble-

- 3 Bóg spojrział z nieba na ludzi,
aby zobaczyć, czy jest ktoś rozumny,
kto uczy się z Bogiem.
- 4 Wszyscy razem zblądzili, stali się nikczemni,
nie ma nikogo, kto by czynił dobro, nie ma ani jednego.
- 5 Czyż nie opamiętają się ci,
którzy popełniają nieprawość,
którzy lud mój pożerają, jak gdyby chleb jedli,
a Boga nie wzywają?
- 6 Tam się trwożyli, gdzie nie było powodu do trwogi,
gdyż Bóg rozproszył kości tych, co cię oblegali.
Doznali wstydu, bo Bóg nimi wzgardził.
- 7 Kto ześle z Syjonu zbawienie Izraelowi?
Gdy Bóg wyzwoli swój lud z niewoli,
Jakub się rozweseli, Izrael rozraduje.

gających” jest „obłudników”. Nadaje to interpretacji psalmu sens moralizujący. Psalmista gani zuchwałość i bezmyślność ludzi, którzy postępują tak, jakby Bóg nie istniał. Odrzucenie Pana przez ludzi sprawia, że schodzą oni na drogi nieprawości i grzechu. Prześladowają ponadto tych, którzy wciąż dochowują Bogu wierności. Sami stają się jednak ofiarą swych grzechów, gdyż skazują się na pastwę wielu lęków. Syjon oblegany przez Babilończyków może być rozumiany jako obraz Kościoła, który doświadcza ataków ze strony świata. Modlitwa z Ps 53 pomaga wyzbyć się panicznego lęku przed ateizmem. Bóg troszczy się o swój lud i nie pozwoli mu zginąć. On wiernych rozwesela ocaleniem.

Zbawienie Izraela to w lekturze chrześcijańskiej sam Chrystus posłany przez Ojca. Jego ziemskie imię (Jezus) oznacza właśnie zbawiciela. To On po wniebowstąpieniu spogląda łaskawie na ziemię, wzbudzając w swoich wiernych tęsknotę za niebem. Podobnie jak Ps 14, zamieszczony w pierwszej księdze psalmów Dawida, ten również przestrzega przed człowiekiem „nierozumnym” (hebr. *nabal* oznacza dosłownie ‘nikczemnika’, który nikomu i niczemu nie służy). Swoim życiem przeczy on istnieniu Boga i nienawidzi Jego wyznawców (53,5). Jego „nikczemność” objawiła się w ziemskiej historii Jezusa i Apostołów. Każda próba zniszczenia dzieła Bożego musi jednak zakończyć się klęską. Zwycięstwo ostatecznie będzie udziałem wiernych prawdzie Chrystusa (J 16,2; Rz 6,23; 2Kor 5,2). Św. Paweł (Rz 3,10-12) powołał

Psalm 54

- 1 *Dyrygentowi: na instrumenty strunowe. Pouczenie Dawida.*
 2 *Gdy mieszkańcy Zif przyszli donieść Saulowi:*
„Dawid ukrywa się u nas”.
 3 Boże, Twoim imieniem mnie wybaw,
 osądź mnie mocą Twoją.
 4 Boże, wysłuchaj mojej modlitwy,
 skłoń ucho ku słowom ust moich.
 5 Gdyż obcy przeciw mnie powstali,
 gwałtownicy nastają na me życie.
 Nie liczą się wcale z Bogiem.
Sela
 6 Lecz Bóg mnie wspomaga,
 Pan troszczy się o mnie.
 7 Przeciwdziałaj złu moich wrogów,
 zniwecz je Twoją wiernością.
 8 Chętnie Ci złożę ofiarę
 i będę wysławiał Twoje imię, PANIE, bo jesteś dobry!
 9 Oto wyrwałeś mnie z wszelkiej udręki
 i mogę z góry patrzeć na mych wrogów.

54,3 1Sm 23,19; 26,1; 2Krn 20,6; Ps 5,11; 20,1; 52,9

54,4 Ps 5,1; 17,6; 55,1

54,5 1Sm 20,1; 23,15; 25,29; Ps 18,44.48; 36,1; 40,14; 63,9; 70,2; 86,14; 140,1.4.11; 144,7; Iz 25,5

54,6 Ps 30,10; 37,17.24.40; 41,12; 51,12; 118,7; 145,14; Iz 41,10

54,7 Ps 86,14; 89,49; 94,23; 96,13; 143,12; Iz 42,3

54,8 Lb 15,3; Ps 50,14; 52,9.11; 116,17

54,9 Ps 58,11; 59,10; 91,8; 92,11; 112,8; 118,7

się na początkowe słowa tego psalmu, aby zilustrować prawdę, że zarówno poganie, jak i żydzi potrzebują łaski Bożej, pozostając pod wpływem grzechu.

Psalm 54(53). Po stwierdzeniu dramatycznej kondycji moralnej człowieka (Ps 53) krótka modlitwa następnego psalmu zawiera prośbę o wymierzenie kary wrogom psalmisty. Późniejszy redaktor tego utworu sugeruje w jego tytule okoliczność powstania tej modlitwy. Byłaby ona nawiązaniem do ucieczki Dawida przed Saulem. Mieszkańcy pustyni Zif powiadomili króla o miejscu pobytu zbiega i tylko wiadomość o napadzie Filistynów przeszkodziła Saulowi

Psalm 55

- ¹ *Dyrygentowi: na instrumenty strunowe. Pouczenie Dawida.*
² Wysłuchaj, Boże, mego błagania
 i nie gardź modlitwą moją.
³ Słuchaj mnie uważnie i odpowiedz mi!
 Smutny jestem w mej próbie i wzburzony

55,2 Ps 17,1; 27,9; 54,2; 61,1; 86,6

55,3 1Sm 1,16; Hi 9,27; Ps 64,1; 66,19; 77,3; 86,7; 142,2; Iz 38,14; 59,11; Ez 7,16

w pojmaniu go (1Sm 23,19-28). Jako modlitwa o wybawienie od wrogów psalm skierowany jest wprost do Boga (inaczej niż Ps 53). Wewnętrzny nastrój psalmu ulega jednak zmianie. Błaganie o pomoc zamienia się w wyznanie ufności.

Psalmista modli się najpierw o wybawienie od wrogów nastających na jego życie (54,3-5). Potem wyznaje on głęboką ufność w pomoc Boga i składa ślub, w którym zobowiązuje się do złożenia ofiary dziękczynnej za doznaną łaskę (54,6-9). Ta nagła zmiana nastroju jest charakterystyczna dla lamentacji. Treść psalmu można odnieść do wszelkich konfliktów: narodowych, wyznaniowych czy osobistych. Autor lamentacji nawiązuje do historii Dawida z okresu, gdy ten musiał jeszcze ukrywać się przed Saulem. Kiedy schronił się wśród mieszkańców pustynnej osady Zif, ci go zdradzili i tylko cudem udało mu się uniknąć śmierci (1Sm 23,19-28; 26,1-12).

Wydarzenie to było zapowiedzią prześladowań, jakie spotkają Jezusa, syna Dawida, ze strony własnego narodu. Dawid przed dojściem do władzy musiał doświadczyć wielu upokorzeń, z których wybawiło go zawierzenie Bogu. Dawid jest zapowiedzią losu Chrystusa nie tylko jako pomazaniec Boży, ale już wcześniej podczas prześladowań ze strony Saula. Podobnie Jezus będzie prześladowany i wielokrotnie zdradzany, zanim Jego męka przyniesie Mu władzę nad światem. Ufność Chrystusa względem swego Ojca była większa od ufności Dawida, dlatego otrzymał On „imię, które jest ponad wszelkie imię” (Flp 2,9). Również dziękczynienie Dawida przygotowuje tylko do wielkiej modlitwy dziękczynnej Chrystusa przypieczętowanej ofiarą krzyżową. Kościół odmawia tę modlitwę razem ze swoim Zbawicielem w najwyższej Eucharystii. Słowa tej modlitwy będą w nas pragnieniem Boga, uczą zawierzenia Jego miłosierdziu i przygotowują dusze na służenie Mu całym życiem. Zwłaszcza w liturgii Wielkiego Postu czytamy ten psalm jako modlitwę Chrystusa.

Psalm 55(54). Psalm ten zamyka krótką serię pieśni pouczających (*maskil ledawid*). Prośba zwrócona do Boga wymienia anonimowych wrogów psalmi-

- 4 głosem wroga i uciskiem ze strony bezbożnego.
Bo ugodzili mnie swoją nieprawością
i gniewnie oskarżają.
- 5 Serce kołacze się we mnie,
przytłoczył mnie lęk przed śmiercią.
- 6 Przenika mnie strach i drżenie
i okryła mnie zgroza.
- 7 Mówię: Kto mi da skrzydła gołębiczy,
bym mógł odlecieć i spocząć?
- 8 Wtedy bym uciekł daleko
i zamieszkał na pustyni,
Sela
- 9 by znaleźć schronienie
przed wichrem i nawałnicą.
- 10 Panie, pogrąż ich, pomieszaj ich języki,
bo widzę w mieście nieprawość i przemoc.

55,4	2Sm 16,7,8; Ps 17,9; 71,11; 143,3
55,5	Ps 18,4,5; 38,8; 116,3
55,6	Hi 4,14; 21,6; Ps 78,53; 119,120; Iz 21,4; Ez 7,18
55,7	Hi 3,13
55,8	1Sm 23,14; Jr 9,1,2; Ap 12,6
55,9	Ps 83,15; Iz 4,6; 25,4; 29,6
55,10	Rdz 11,7,9; Ps 5,9; 11,5; Jr 5,1; 6,7; Ez 22,2; So 3,1

sty, którym według tradycji miał być sam Dawid. Druga jej część wspomina też o jego dawnym „powierniku i przyjacielu” (55,14n), który później zdradził go i „złamał swe przymierze” (55,21n). Ta bolesna zdrada skłania psalmistę do skargi zanoszonej przed Bogiem. Pragnie on otrzymać „skrzydła gołębiczy”, aby „mógł odlecieć i spocząć” (55,7). Skarga kończy się pełnym ufnością życzeniem, aby człowiek prawy nigdy nie upadł, ludzi podstępnych natomiast spotkała zasłużona kara (55,23n).

Przechodząc do analizy literackiej utworu, możemy dostrzec w nim lamentację zbudowaną koncentrycznie z dwóch części (55,2-15.16-24). Przeważa w nich prośba o pokonanie wrogów. Okazują się nimi także niewierni przyjaciele, co jest największą udręką psalmisty. Podobny ból towarzyszy tragediom niewierności małżeńskiej, nadużyciom władzy, niewdzięczności, a więc sytuacjom, w których siłą wiodącą okazuje się egoizm. Psalm ilustruje wewnętrzny

- 11 Jego mury dniem i nocą są przez nie otoczone,
złość i bezprawie w jego wnętrzu.
- 12 W jego wnętrzu – zagłada,
z jego ulic nie znika ucisk i podstęp.
- 13 Gdyby lżył mnie nieprzyjaciel,
zniósł bym to z pewnością.
Gdyby wróg wynosił się nade mnie,
ukryłbym się przed nim.
- 14 Ale to ty, człowiek ze mną zgodny,
powiernik mój i przyjaciel!
- 15 Łączyła nas słodka zażyłość,
zgodnie chodziliśmy do Bożego domu.
- 16 Niech śmierć spadnie na nich
i żywcem niech zejną do krainy umarłych,
bo nieprawości są pośród nich, w ich mieszkaniach.
- 17 ja zaś wołam do Boga,
a PAN mnie wybawi.
- 18 Wieczorem, rano i w południe skarżę się i wzdycham,
a On wysłucha mego wołania.
- 19 Zapewni mi pokój i mnie wybawi
od tych, co na mnie nastają,
bo liczni są moi przeciwnicy.

55,11	Ps 5,9
55,12	Hi 19,5; Ps 35,26; 41,9
55,13	2Sm 15,12; 16,23; Hi 19,14; Ps 41,9; Jr 9,3; Mt 26,21-24
55,15	Ps 42,4
55,16	Lb 16,30.33; Ps 64,7; 124,3; Prz 1,12; 6,15; Iz 5,14; 47,11; 1Tes 5,3
55,17	Iz 5,14; Ps 57,2.3
55,18	Ps 5,3; 56,2; 88,13; 92,2; 103,4; 141,2; Dn 6,10.11; Dz 3,1; 6,10; 10,3.9.30
55,19	Ps 56,2; 103,4

stan zdradzonego człowieka, który szuka ucieczki i z bólu wypowiada słowa złorzeczenia. Nie jest to jednak preferowany sposób rozwiązania trudnej sytuacji, ale jedynie reakcja zranionego człowieka. Rozwiązaniem problemów nigdy nie jest odwet. Zbawienie pochodzi bowiem tylko od Boga, stąd usilne wołanie do Niego (55,2n.17n) i złożenie na Pana ciężaru całej sytuacji (55,23; zob. Mt 11,28; 1P 5,7).

- 20 Wysłucha mnie Bóg, a ich upokorzy,
ten, który włada nad wiekami.
Bo nie chcą się odmienić
i nie boją się Boga.
- Sela*
- 21 Podnieśli rękę na swoich przyjaciół
i złamali swoje przymierze.
- 22 Gładsze od masła są ich usta,
lecz wrogość kryją w sercu.
Łagodniejsze od oliwy są ich słowa,
lecz zadają głębokie rany.
- 23 Zrzuć swój ciężar na PANA, a On cię podźwignie,
nigdy nie pozwoli upaść prawemu.
- 24 Ty, Boże, wtrącisz ich w dół zagłady.
Ludzie krwawi i podstępni
nie dożyją połowy dni swoich.
Ja zaś zaufałem Tobie!

55,20 Pwt 33,27; Hi 10,17; 21,7-15; Ps 29,10; 36,1; 78,59; 90,2; 93,2

55,21 Lb 30,2; Ps 7,4; 89,34; 120,7; Dz 12,1

55,22 Ps 12,2; 28,3; 57,4.6; 59,7; Prz 5,3.4; 12,18

55,23 Ps 10,6; 15,5; 37,5.24; 112,6; 1P 5,7

55,24 Hi 15,32; Ps 5,6; 11,1; 25,2; 56,3.5.7; 59,11; 69,15; 73,18; 94,13; 102,25; Prz 10,27; Iz 38,17;
Ez 28,8

Obecne w psalmie złorzeczenia można interpretować także jako wypowiedzi skierowane przeciwko Złemu (szatanowi) i jego królestwu. Nadzieję i moc w tej walce daje chrześcijanom zwycięstwo odniesione przez Chrystusa (J 16,33). Psalmista skarży się Bogu na prześladowania, jakich doznaje od bezbożnych. Chciałby uciec na pustynię, aby tam znaleźć schronienie (55,2-9). Największą jego udręką są jednak spory i przemoc we własnym mieście oraz zniewagi ze strony dawnych przyjaciół (55,10-15). Skarga kończy się gorącą prośbą, aby Bóg sam dokonał pomsty na wrogach zewnętrznych i zawodnych przyjaciółach (55,16-24). Jezus podczas agonii w Ogrójcu doświadczył podobnej próby i również prosił o oddalenie kielicha goryczy (Mk 14,33.36). Jednocześnie doświadczył, jak Jeruzolima odrzuca Jego orędzie pokoju i staje się miastem przemocy. Najsmutniejsza jednak była zdrada jednego z uczniów. Kościół idzie śladem Mistrza, gdy znosi prześladowania ze strony świata. Święty Piotr słowami tego psalmu wzywa chrześcijan do zawierzenia Panu (1P 5,6-7).

Psalm 56

- ¹ *Dyrygentowi: na melodię „Jonat elem rechoqim”.*
Inskrypcja Dawida, gdy Filistyni zatrzymali go w Gat.
- ² Zmiłuj się nade mną, Boże,
 bo depczą mnie ludzie,
 cały dzień gnębią mnie walką.
- ³ Cały dzień depczą mnie wrogowie
 i wielu mnie zwalcza.
- ⁴ Ku Tobie wzbudzam mą ufność,
 ilekroć ogarnia mnie trwoga.
- ⁵ Bogu, którego słowo wielbię,
 Bogu ufam, nie będę się lękał.
 Cóż może mi uczynić człowiek?
- ⁶ Cały dzień fałszują moje słowa,
 przeciwko mnie wszelkie zło knują.
- ⁷ Podchodzą blisko i kryją się.
 Czyhają na moją piętę,
 a nawet nastają na moje życie.

56,2	1Sm 21,10.11; 22,1; Ps 4,1; 17,9; 57,1.3
56,3	Ps 35,1.25; 57,3; 124,3
56,4	Ps 11,1; 55,4.5
56,5	Ps 27,1; 56,10.11; 60,13; 118,6; Iz 51,12; Hbr 13,6
56,6	Ps 41,7; 2P 3,16
56,7	Ps 10,8; 17,11; 59,3; 71,10; 140,2; Iz 54,15

Psalm 56(55). Następna grupa psalmów (Ps 56–60) ma w nagłówkach hebrajski zwrot *miktam ledawid*, co można przełożyć za LXX jako ‘utwór na cześć Dawida’. Tytuł psalmu zresztą ponownie przypisuje jego treść Dawidowi. Hebrajski tytuł oznacza dosłownie ‘gołębicą milcząca (*elem*) w oddali’. Jest to raczej nawiązanie do znanej melodii. Tłumacz grecki oddala się od dosłownego znaczenia tej noty muzycznej i czyta hebrajski termin *elem* jako *ulam* (‘przedsionek świątyni’). Proponuje przekład bardziej uduchowiony: „o ludziach mających daleką drogę do świątyni” (a więc zapewne o pielgrzymach zdążających do Jerozolimy). Inna wskazówka zawarta w nagłówku nawiązuje do sytuacji z życia Dawida (1Sm 21,11-15), gdy był zmuszony schronić się w fi-

- 8 Odpłać im tę niegodziwość,
Boże, powal w swym gniewie ludy!
- 9 Ty spisałeś moje tułaczki,
zebrałeś moje łzy jak w naczyniu
– czyż nie są zapisane jak w księdze?
- 10 Niech się cofną wrogowie, gdy Cię wezwę.
Po tym poznam, że Bóg jest ze mną!
- 11 Bogu, którego słowo wielbię,
PANU, którego słowo wielbię,
- 12 Bogu ufam, nie będę się lękał.
Cóż może mi uczynić człowiek?
- 13 Jestem świadomy ślubów, które Ci złożyłem, Boże,
złożę Ci ofiary dziękczynne.
- 14 Bo ocaliłeś mnie od śmierci,
a moje nogi ustrzegłeś od upadku,
bym pod Twą opieką mieszkał w krainie życia.

56,8	Ps 7,6; 36,12; 55,23; 59,5; Prz 19,5; Jr 18,23; Ez 17,15; Rz 2,3
56,9	2Krl 20,5; Ps 39,12; 139,3; Jr 25,8; Ml 3,16; Ap 7,17
56,10	Ps 9,3; 41,11; 102,2; 118,6n; 124,1n; Rz 8,31
56,12	Ps 118,6; Hbr 13,6
56,13	Kpł 7,11; Ps 50,14
56,14	Hi 33,30; Ps 33,19; 49,15.19; 86,13; 116,8.9; Koh 11,7

listyńskim mieście Gat. Tego typu aktualizacje miały ułatwić uczestnikom liturgii rozważania nad treścią psalmów. Czytany w kontekście drugiej księgi psalmów Dawida utwór zawiera skargę przeciwko wrogom. Autor wyraża tu prośbę o ich ukaranie przez Boga. Tylko On bowiem zachowuje spisane w swej księdze wszystkie „tułaczki” swego czciciela i gromadzi jego „łzy jak w naczyniu” (56,9). Na koniec autor obiecuje wypełnienie swych ślubów i złożenie „ofiar dziękczynnych” (56,13).

Obie części psalmu ułożone są równolegle (56,2-7.8-14) i wyrażają ten sam dramatyzm utworu: skarga, prośba, nadzieja ocalenia i dziękczynienie Bogu. Lamentacja otwarta jest na lekturę społeczną i polityczną, obejmując wszelkie formy konfliktów i przemocy. Silnie jest w niej położony akcent na ufność Bogu. To ona pozwala odzyskać wewnętrzny spokój, gdyż odkrywamy, że jest z nami Pan, a zagraża nam jedynie śmiertelny człowiek. Bóg pilnie śledzi nasze losy, nie pomijając żadnego cierpienia, ale pomagając je przetrwać.

Psalm 57

- ¹ *Dyrygentowi: na melodię „Al taszchet”. Inskrypcja Dawida, gdy uciekł przed Saulem do jaskini.*
- ² Zmiłuj się nade mną, Boże, zmiłuj się nade mną,
bo do Ciebie się uciekam.
Chroń się w cieniu Twych skrzydeł,
póki nie minie nieszczęście.

57,2 Rt 2,12; 1Sm 22,1; 24,1-3; Ps 2,12; 4,1; 17,8; 34,22; 36,7; 56,1; 63,7; 91,4; Iz 26,20

On daje pewną nadzieję na wyzwolenie z ucisku. Dlatego wyznanie ufności przechodzi w dziękczynienie.

Do podobnej ufności zachęca nas Chrystus, wskazując na Bożą opatrność (np. Mt 10,28-31). Tajemnicę paschalną Chrystusa odkrywamy w ostatnim wersecie psalmu: Bóg wskrzesił Go z martwych. To jest nasze źródło nadziei. Refren psalmu (56,5.12) wyraża jego istotną treść: „Bogu ufam, nie będę się lękał. Cóż może mi uczynić człowiek?”. Całość zamyka obietnica złożenia ofiary dziękczynnej za uratowanie od śmierci. Cierpienia i prześladowania Dawida są zapowiedzią męki Chrystusa. Wrogowie chcieli najpierw „złapać Go za słowo” (Łk 20,20), a gdy to się nie udało, „postanowili Go zgładzić” (Łk 22,2). On jednak nadal głosił swoją wierność Ojcu (J 12,49-50). Kościół bierze przykład z Jezusa i z Niego czerpie siłę, by dochować wierności Bogu. Stąd rola tego psalmu zwłaszcza w liturgii Wielkiego Postu. Kościół ma pewność ostatecznego zwycięstwa, gdyż Chrystus jako jego głowa odniósł zwycięstwo przez zmartwychwstanie. Codzienne życie wierzących jest jednak ustawicznie narażone na niebezpieczeństwa. Odczuwając w sercach głębię skargi psalmisty, należymy do grona prześladowanych z Chrystusem, który obiecał swym wiernym udział w królestwie niebieskim. Odchodząc na mękę, zostawił nam słowa umocnienia: „Gdybyście byli ze świata, świat by was kochał jako swoją własność. Ale ponieważ nie jesteście ze świata, bo Ja was wybrałem sobie ze świata, dlatego was świat nienawidzi” (J 15,19).

Psalm 57(56). Redaktor zbioru przypisuje ten psalm Dawidowi podobnie jak sąsiadujące utwory. Pozwala to łączyć treść modlitwy z tym okresem życia młodego Dawida, kiedy był zmuszony ukrywać się w jaskiniach przed gniewem Saula. Prośba o zmiłowanie Boże miesza się tu z oskarżeniem

- 3 Wołam do Boga Najwyższego,
do Boga, mego dobroczyńcy.
- 4 Niech ześle pomoc z nieba, niechaj mnie wybawi,
niech wyda na hańbę tych, co mnie deptali,
niech Bóg ześle z nieba łaskę swą i wierność.
Sela
- 5 Ja bowiem wśród lwów przebywam,
co pożerają synów ludzkich.
Ich zęby to włócznie i strzały,
a język jak miecz ostry.
- 6 Wznies się, Boże, ponad niebiosa,
nad całą ziemią Twoja chwała!
- 7 Zastawili sidła na moje nogi
i bardzo mnie udęczyli.
Dół dla mnie wykopali,
lecz sami wpadli do niego. *Sela*

57,3 Ps 138,8

57,4 Ps 18,16; 25,10; 36,5; 40,11; 43,3; 56,1.2; 144,5.7

57,5 Ps 17,12; 35,17; 52,2; 55,21; 58,6; 59,7; 64,3.4; Prz 12,18; 30,14; Jr 9,8; Dn 6,17

57,6 Lb 24,21; Ps 57,11; 72,19; 102,16; 108,5; 113,4

57,7 Hi 18,8; Ps 7,15; 10,9; 31,4; 35,7; 140,5; 145,14; 146,8; Prz 26,27; 28,10; Koh 10,8

wrogów. Końcowa część psalmu (57,8-12) pokrywa się niemal całkowicie z Ps 108,1-5. Autor wyraża tu swoją serdeczną „gotowość” do służby Bożej i chce ją wyrażać śpiewem oraz grą na instrumentach w obecności narodów pogańskich.

Strukturalnie utwór to trzyczęściowa lamentacja (57,2-4.5-7.8-12), której kolejnymi aktami są prośba, skarga przechodząca w pewność wysłuchania i zapowiedź ocalenia. Psalm odnosi się do wszelkich kryzysów i może być modlitwą każdego udęczonego człowieka. Powtarzane wezwanie do Boga, który jest większy od nieba i ziemi (57,6.12), jest wyrazem wiary psalmisty w nadejście ostatecznego zbawienia. Stanie się to wraz z jutrzenką (57,9).

Dla chrześcijan każdy dramat znajduje rozwiązanie w Jezusowym zmartwychwstaniu o brzasku pierwszego dnia tygodnia (np. Mt 28,1). Trzeba więc budzić w sobie wiarę w zbawienną moc Boga. Tylko w ten sposób uda się pokonać zło, które chce zdusić w człowieku świadomość powołania do życia wiecznego. Wersety 57,8-12 spotkamy jeszcze raz w Psałterzu, gdyż

- 8 Gotowe jest serce moje, Boże,
gotowe jest moje serce.
Chcę grać i śpiewać.
- 9 Obudź się, siło moja,
obudź się, liro i cytro,
a ja obudzę jutrzeńkę.
- 10 Sławić Cię będę, Panie, pośród ludów,
będę Ci grał wśród narodów.
- 11 Bo łaska Twoja wielka aż do nieba,
a Twoja wierność sięga obłoków.
- 12 Wznieś się, Boże, ponad niebiosa,
nad całą ziemią Twoja chwała!

57,8 Ps 57,7-11; 108,1-6; 112,7

57,9 Sdz 5,12; 1Krn 15,16; Hi 38,12; Ps 6,5; 16,9; 30,12; 150,3

57,10 Ps 36,6; 108,3

57,11 Ps 36,5; 103,11; 108,4

57,12 Ps 57,5; 108,5

wraz z Ps 60,7-14 tworzą one Ps 108. Tytuł psalmu, przejęty z tradycji żydowskiej, sugeruje jego autorstwo Dawidowi, który zmuszony do ucieczki ukrył się przed Saulem w jaskini (1Sm 22,1-5). Psalm złożony jest z dwóch zasadniczych części przedzielonych refrenem. Pierwszą część stanowi ufna modlitwa, w której Dawid chroni się pod opiekę Bożego miłosierdzia (57,2-6). W drugiej dziękuje on Bogu za opiekę i ocalenie (57,7-12). Dla chrześcijan jest to pieśń o męce i zmartwychwstaniu Chrystusa. Misterium paschalne jest objawieniem Jego dwojakiej, bosko-ludzkiej natury i cudownej wymiany, jaka dokonała się pomiędzy bóstwem i człowieczeństwem podczas wcielenia. Modlitwa Głowy jest też modlitwą całego Kościoła, który śławi w liturgii tajemnicę Paschy. Życie wspólnoty wierzących jest udziałem zarówno w cierpieniu, jak i w chwale Chrystusa (Rz 8,17). Dwie istotne części utworu wyrażają podwójny wymiar egzystencji chrześcijan. Z jednej strony jest to życie pełne trudów i cierpień prowadzące do umartwienia i śmierci. Z drugiej ich życie jest pełne radości i chwały, jaką przynosi pokuta i wyzwolenie od wrogów duchowych. Ten drugi aspekt wyraża zwłaszcza refren psalmu – wzywa on do radosnej celebracji chwały Bożej poprzez udział w zmartwychwstaniu Chrystusa.

Psalm 58

- 1 *Dyrygentowi: na melodię „Al taszchet”. Inskrypcja Dawida.*
 2 Czy rzeczywiście głosicie sprawiedliwość, sędziowie,
 czy osądzacie słusznie, synowie ludzcy?
 3 Oto w sercu knujecie przemoc,
 własnymi rękami czynicie nieprawość na ziemi.
 4 Od łona matki bezbożni zesli na bezdroża,
 błędzą od urodzenia, głoszą kłamstwo.
 5 Ich jad podobny do jadu węża!
 Są jak głucha źmija, zatykają uszy,

58,2 Pwt 16,19; Ps 82,2

58,3 Ps 94,20; Iz 10,1; Ml 3,15

Psalm 58(57). Psalm ten zdaje się przyjmować formę aktu oskarżenia przeciwko bogom pogańskim (czytając termin *'elem* w wierszu 58,2 jako *'elim* – ‘bogowie’). W tytule Ps 56 słowo *'elem* miało inne znaczenie. Tu jednak należy go odnosić raczej do sędziów sprawujących świętą funkcję rozstrzygania sądów. Skierowane przeciwko nim oskarżenie dotyczy niesprawiedliwych wyroków wydawanych w imieniu Boga. Bezbożni postępują podstępnie jak węże i są drapieżni jak lwiatka (58,4-7), lecz staną się „jak rozdeptany ślimak” (58,8). Takie złorzeczenie ma uświadomić ludziom, „że jest Bóg, który sądzi na ziemi” (58,12). Podobnie jak w psalmie poprzednim (Ps 57) i następnym (Ps 59) umieszczono w tytule słowa *'al-taszchet* (‘nie zatracaj, nie niszc do końca’). Rubryka ta może nawiązywać do modlitwy Mojżesza zanoszonej za swój lud: „Panie nasz, Boże, nie zatracaj ludu swego i swego dziedzictwa” (Pwt 9,26).

Przechodząc do analizy wewnętrznej struktury psalmu, można stwierdzić, że utwór zbudowany jest z dwóch części (58,2-6.7-12). Wersety 58,7-10 zawierają wielokrotne złorzeczenie mówiące o wiecznym losie tych, którzy zdają się rządzić światem. Jest to swoisty egzorcyzm przeciwko siłom zła (obraz węża i lwa – 58,5.7), które walczą z królestwem sprawiedliwości (Ap 20,10n). Psalmista chce już tu na ziemi ujrzyć pomstę Boga na ludziach nieprawych, co w jego przekonaniu będzie wyrazem Bożej sprawiedliwości. W Starym Testamencie bowiem silnie wierzono, że Pan wynagradza dobro lub karze ludzi za zło już za ich życia doczesnego (np. Ps 55; 140). Przykazanie miłości nieprzyjaciół, nieznane jeszcze w ST, zostało przyniesione przez Jezusa Chrystusa (np. Mt 5,44). Psalm 58 należy do rytualnych oskarżeń, jakie sędziowie Izraela

- 6 by nie słyszeć głosu zaklinaczy
ani zaklęcia biegłego czarownika.
- 7 Boże, skrusz zęby w ich ustach,
PANIE, połam szczęki lwiaćkom!
- 8 Niech znikną jak wsiąkająca woda,
niech będą zdeptani jak przydrożna trawa!
- 9 Niech się rozpląną jak rozdeptany ślimak,
jak poroniony płód niech nie widzą słońca!
- 10 Nim młode krzaki staną się chrustem,
niech ich strawi ogień Twego gniewu.
- 11 Ucieszy się sprawiedliwy, gdy zobaczy pomstę,
stopy obmyje we krwi bezbożnego.
- 12 A ludzie powiedzą: „Jest nagroda dla sprawiedliwego,
jest więc Bóg, który sędzi na ziemi!”

58,4 Ps 51,5; 53,3; Iz 48,8

58,5 Pwt 32,33; Ps 140,3,4

58,6 Koh 10,11; Jr 8,17

58,7 Hi 4,10; 29,17; Ps 3,7,8; 57,5

58,8 Joz 2,11; 7,5; Hi 11,16; Ps 37,2; 64,3; 112,10; Iz 13,7; Ez 21,7

58,9 Hi 3,16; Koh 6,3n

58,10 Hi 27,21; Ps 83,15; 118,12; Prz 10,25; Koh 7,6

58,11 Pwt 32,43; Hi 21,18; 22,19; Ps 32,11; 35,27; 52,8; 64,10; 68,23; 91,8; 107,42; Jr 11,20; 20,12

58,12 Rdz 18,25; Hi 19,29; Ps 9,8; 18,20; 19,11; 67,4; 75,7; 94,2; Koh 12,14; Iz 3,10; Ml 2,17; 3,18; Łk 6,23,35

kierowali w imieniu Boga przeciwko nadużyciom bezbożnych (Pwt 16,18-20). Psalmista przywołuje na nich karę Bożą, aby ludzie prawi odzyskali ufność w Stwórcę, gdyż On ocala tych, którzy Mu zawierzili (Dn 13,60).

Ojcowie Kościoła dostrzegli tu modlitwę Chrystusa i wspólnoty wiernych. Niesprawiedliwe oskarżenie i skazanie Jezusa na śmierć to kulminacyjny moment nieprawości sędziów Izraela: „Chociaż nie znaleźli w Nim żadnej winy zaślужącej na śmierć, zażądali od Piłata, aby Go stracił” (Dz 13,28). W Chrystusie sam Bóg został osądzony przez przedstawicieli ludu wybranego. Władza boska, udzielona tym ludziom, posłużyła do złamania przymierza z Bogiem. Psalm jest więc oskarżeniem, jakie Zbawiciel skieruje pod adresem niesprawiedliwych sędziów i wszystkich nieprawych w dniu sądu ostatecznego. Krew niewinnych ofiar wyzysku spadnie na winowajców, jak to zapowiedzieli sami oskarżyciele Jezusa (Mt 23,35). Chrystus stał się solidarny ze wszystkimi skrzywdzonymi

Psalm 59

- ¹ *Dyrygentowi: na melodię „Al taszchet”. Inskrypcja Dawida, gdy Saul posłał ludzi i pilnował jego domu, aby go zabić.*
- ² Od nieprzyjaciół moich ocal mnie, mój Boże, uchron przed tymi, co nastają na mnie!
- ³ Uwolnij mnie od przestępców, wybaw mnie od zbrodniarzy!
- ⁴ Bo oto czyhają na me życie, rzucili się na mnie możni.
A we mnie, PANIE, nie ma winy ani grzechu.
- ⁵ Biegną bez powodu i mnie osaczają.
Obudź się, wyjdź mi naprzeciw i zobacz!
- ⁶ Ty, PANIE, Boże Zastępów, Boże Izraela, obudź się, by nawiedzić wszystkie narody!
Nie miej litości nad żadnym złoczyńcą!
- Sela*

59,2	1Sm 19,11; Ps 17,7; 18,48; 20,1; 69,29; 143,9
59,3	Ps 5,6; 26,9; 28,3; 36,12; 53,4; 92,7; 94,4.16; 139,19; Prz 29,10
59,4	1Sm 24,11; Ps 7,3.4; 10,9; 56,6; 69,4; Prz 1,11
59,5	Ps 7,6; 35,19.23
59,6	Ps 9,5; 69,6; 80,4; 84,8; Iz 2,9; 26,14; Jr 18,23

ubogimi i bierze ich w obronę. Kto więc potępia niewinnego, będzie potępiony przez samą prawdę, którą jest Chrystus (J 14,6).

Psalm 59(58). Zgodnie z informacją, zawartą w nagłówku psalmu, okolicznością ułożenia tej skargi miał być zamach króla Saula na życie Dawida (por. 1Sm 19,11-17). Początkowe wersety psalmu (59,2-5) oddają dość dokładnie sytuację opisaną w Księdze Samuela. Niesłusznie prześladowany wyznaje swą niewinność i prosi Boga o ratunek (59,2). Dalsza treść utworu przesuwają jednak akcent z osobistych zagrożeń Dawida na potrzebę ukarania „wszystkich narodów” (59,6) i na kampanię kłamstw prowadzoną przez oszczerców (59,11). Prośba „Nie zabijaj ich” (59,14) wydaje się sprzeczna z kontekstem złorzeczenia. Może w tym celu umieszczono w tytule formułę „Nie wytracaj do końca”. Dawid nie chce więc śmierci prześladowców, choć domaga się kary na tych, którzy „szczekają jak psy” (59,7.15). Psalmista z góry wyznaje ufność w Boga, który jest jego „ucieczką i twierdzą”. Obiecuje na koniec, że już „o świecie” będzie opiewał Bożą „łaskawość” (59,17n: *chesed*).

- 7 Każdego wieczoru przychodzą,
szczekają jak psy i okrążają miasto.
- 8 Oto złorzeczą ustami swymi,
ranią swymi wargami jak mieczem.
Któż tego może słuchać?
- 9 Lecz Ty, PANIE, z nich szydzisz,
drwisz sobie ze wszystkich pogan.
- 10 Mocy moja, Tobie będę śpiewał,
gdyż Bóg jest moją twierdzą.
- 11 Bóg w swej łaskawości wyjdzie mi naprzeciw,
Bóg mój ukaze mi klęskę oszczerców.
- 12 Nie zabijaj ich, by mój lud o nich nie zapomniał,
rozprosz ich Twoją mocą i powal,
Panie, tarczo moja!
- 13 Niech będą wydani własnej pysze
za grzechy swych ust, za słowa swych warg,
za przekleństwo i fałsz, które głoszą.

59,7 Ps 22,16,17; 55,11; 59,14

59,8 Hi 22,13; Ps 10,11; 52,4; 55,22; 57,4,5; 64,4; 73,11; 94,4,7; Prz 12,18; 15,2,28

59,9 Ps 2,4; 37,13; Prz 1,26

59,10 Ps 9,9; 18,17; 62,2

59,11 Ps 21,3; 54,7,9

59,12 Pwt 4,9; 6,12; Ps 3,3; 55,23; 84,9; 106,27; 144,6; Iz 33,3; Ez 12,16

59,13 Ps 10,7; Prz 12,13; 18,7; So 3,11

Jest to dwuczęściowa lamentacja (59,2-11.12-18). Człowiek niewinny, prześladowany przez zbrodniarzy zwraca się do Boga, którego nazywa „twierdzą, miejscem schronienia, mocą” (59,10.17n). Wrogowie, podobni do watahy dzikich psów, w dzień i w nocy nastają na życie niewinnego, krzywdząc go także oszczerczym słowem. Obrona, o którą psalmista się modli i której spodziewa się o świcie, ma być przejawem czujnego panowania Boga nad Izraelem (59,14). Wobec agresji wrogów, tylko Bóg okazuje się wiernym obrońcą. Ta pewność ożywia i dziś wysiłki wierzących oraz pozwala im przewycięzać napór zła, jakie dosięga ich w różnych sytuacjach w życiu. Psalmista Dawid opisuje sytuację trudną dla siebie i dla swojego domu – był zagrożony przez wrogów zewnętrznych i zdradzony przez bliskich.

Tradycja chrześcijańska uznała ten psalm za modlitwę Chrystusa zanoszoną do Ojca w dniach męki. Widział On wtedy, jak przywódcy Izraela

14 Zgładź je w Twym gniewie, by już ich nie było!
Niech oni się dowiedzą, że Bóg Jakuba
panuje aż po krańce ziemi.

Sela

15 Każdego wieczoru przychodzą,
szczekają jak psy i okrążają miasto.

16 Włóczą się, by coś pożreć,
wyją, dopóki są głodni.

17 Lecz ja będę opiewał Twą potęgę,
o świecie rozraduję się Twoją łaską.
Bo stałeś się dla mnie twierdzą,
miejscem schronienia w dniu nieszczęścia.

18 Mocy moja, Tobie będę śpiewał,
gdyż Bóg jest moją twierdzą.
Bóg w swej łaskowości...

59,14 Ps 7,9; 22,27; 83,18; 104,35; Ez 5,13; 6,12; 13,13

59,15 Ps 22,16; 59,6

59,16 Hi 15,23; Ps 109,10

59,17 2Sm 22,3; Ps 5,3; 17,15; 18,6; 21,13; 46,1; 59,9; 88,13; 101,1

59,18 Ps 59,9.10

spiskują przeciwko Niemu i podburzają lud, łącząc się z poganami, aby Go zabić. Zbrodnia przywódców i ludu doprowadziła do rozproszenia Izraela po świecie. Jest on znakiem klęski, do jakiej prowadzi bunt przeciwko Bogu zbawienia. W miejsce Izraela powstał nowy lud, wybrany przez Boga, a pieśń wdzięczności Chrystusa jest teraz na ustach całego Kościoła. Życie każdego chrześcijanina winno odzwierciedlać dramat, który przeżywał Izrael w czasach Dawida, a potem Chrystus i dzisiejszy Kościół. Prześladowania mają miejsce ustawicznie, toteż Kościół „płacze z płaczącymi”, starają się ulżyć ich cierpieniom. Największą pomocą dla cierpiących jest zawsze posługa jednania z Bogiem. Funkcja medycyjna Kościoła przejawia się zwłaszcza w życiu sakramentalnym jego wiernych. Kiedy Bóg pokoju leczy serca, staje się dla nich „twierdzą i miejscem schronienia” (59,17), a pokój sumienia promieniuje wtedy na całą społeczność ludzką. Krew Chrystusa, przelana za wielu, niesie oczyszczenie z grzechów i pokój. Także modlitwa wspólna z Chrystusem zanosi przed tron Boży niepokoje i cierpienia wszystkich ludzi.

Psalm 60

¹ *Dyrygentowi: na melodię „Szuszan edut”. Inskrypcja Dawida, celem pouczenia.* ² *Gdy walczył przeciw Aramejczykom z Mezopotamii i Aramejczykom z Soby i gdy Joab, wracając, pobił dwanaście tysięcy Edomitów w Dolinie Soli.*

³ Boże, odrzuciłeś nas i zniszczyłeś.

Rozgniewałeś się, lecz powróć do nas!

⁴ Wstrząsnąłeś ziemią i rozdarłeś.

Ulecz jej pęknięcia, bo się chwieje.

⁵ Twardo się obszedłeś z Twoim ludem,
napoiłeś nas winem odurzającym.

⁶ Dałeś znak bojącym się Ciebie,
aby mogli uciec przed łukiem.

Sela

⁷ Aby ocaleli Twój umiłowany,
wysłuchaj mnie i zbaw swą prawą ręką!

60,2	2Sm 5,20; 8,3.13.14; 10,16; 1Krn 18,3.12
60,3	Pwt 31,19; Ps 44,9; 79,5; 80,3; Ag 2,6
60,4	2Krn 7,14; Ps 18,7; Iz 24,20; 30,26
60,5	Hi 21,20; Ps 15,1; 17,9; 66,12; 71,20; 75,8; Iz 51,17.21n; Jr 25,15n
60,6	Ps 20,5; Prz 22,21; Iz 5,26; 11,12; 13,2
60,7	Pwt 33,12; Ps 17,7; 60,5-12; 108,6-14; 127,2; Iz 5,1; Jr 11,15

Psalm 60(59). Podobny tytuł (*‘al-szoszanim*) ma Ps 45, który także jest modlitwą za króla, ale z okazji jego zaślubin. Interpretacja psalmu w świetle jego tytułu łączy go z wojnami, jakie król Dawid toczył z królami Aramu oraz Edomu (por. 2Sm 8,3-8; 10,6-19; 1Krn 18–19). Wspomniane tu fakty nie pokrywają się z danymi historii biblijnej. To nie Joab, a Saul pobił 18 (a nie 12) tysięcy Edomitów w Dolinie Soli. Możliwe jednak, że psalm nawiązuje do pewnego epizodu wojny z Edomitami, którzy siali panikę opisaną w psalmie. Sam utwór wyraża raczej poczucie klęski, a nie zwycięstwa, stąd przypuszczenie, że odmawiano go jeszcze przed decydującą bitwą Dawida z wojskami Edomu. Fragment Ps 60,8-14 będzie powtórzony w drugiej części Ps 108.

- 8 Bóg przemówił w swej świątyni:
„Rozraduję się i rozdzielę Sychem,
a Dolinę Sukkot wymierzę!
- 9 Mój jest Galaad i mój Manasses,
Efraim hełmem Moim,
Juda Moim berłem.
- 10 Moab – Moją misą do mycia,
na Edom rzucę Mój sandał,
nad Filistęą wzniosę okrzyk radosny”.
- 11 Kto wprowadzi mnie do miasta warownego,
kto mnie zawiedzie aż do Edomu?
- 12 Czyż Ty odrzuciłeś nas, Boże?
Czy już nie wyruszysz, Boże, z naszymi wojskami?
- 13 Udziel nam pomocy w utrapieniu,
bo złudne jest ludzkie wsparcie.
- 14 Mocą Boga odniesiemy zwycięstwo.
On podepcze nieprzyjaciół naszych.

60,8 Rdz 12,6; 33,17.18; Joz 1,6; 13,27; 17,7; Ps 89,35; Am 4,2

60,9 Rdz 49,10; Pwt 33,17; Joz 13,31; Ps 140,7; Iz 11,13

60,10 2Sm 8,1.2.14; Ps 137,7; Iz 11,14; Mt 3,11

60,11 2Sm 8,14

60,12 Joz 7,12; Ps 44,9; 60,1; 108,11

60,13 Ps 56,5; 146,3

60,14 Lb 24,18; 2Krn 14,10; Ps 44,5.6; 108,13; 118,15.16; Iz 63,3

Strukturalnie jest to trzyczęściowa lamentacja wspólnoty (60,3-7.8-10.11-14) zbudowana dośrodkowo: centrum stanowi wyrocznia zbawcza, która jest obramowana prośbą o zbawienie. Bóg opuścił swój lud, ale tylko On może udzielić mu zwycięstwa. Dramatyzm psalmu i obraz rozdartej ziemi odzwierciedlają sytuację polityczną narodu. Choć czas próby się wydłuża, psalmista jest pewny, że zostanie wysłuchany. Tę pewność opiera na obietnicy Boga, który uroczyście przemawia ze świątyni (60,9n). On opiekuje się plemionami Izraelitów, odrzuca natomiast wrogie im narody pogańskie. Dziś można ten psalm odnieść do podobnych wydarzeń współczesnych. Naród i Kościół w zagrożeniu mogą się karmić słowami Ps 60, aby utwierdzać się w nadziei. Osoby żyjące w wolności politycznej mogą korzystać z tej modlitwy dla wyrażenia solidarności z uciśnionymi. Na płaszczyźnie moralnej

Psalm 61

- 1 *Dyrygentowi: na instrumenty strunowe. Dawida.*
 2 Wysłuchaj, Boże, mojego błagania,
 przychyl się ku modlitwie mojej.
 3 Z krańców ziemia wołam do Ciebie
 w udręce mego serca.
 Wprowadź mnie na niedostępną skałę.

61,2 Ps 55,1.2; 64,1; 86,6

61,3 Ps 18,2; 27,4n; 42,6; 43,3; 77,3; 94,22

wrogiem człowieka jest szatan, którego łuk miota „zatrute strzały”. W historii świata Bóg na różne sposoby stawiał stopę na karku Złego.

Okrzyk radości w poranek zmartwychwstania Chrystusa świadczy o zbliżającym się ostatecznym tryumfie. „Znak” (60,6) dany nam za sztan-dar i symbol uzdrowienia to krzyż Chrystusa (J 3,14). Wersety 60,7-14 spotkamy jeszcze raz w Psalterzu, gdyż wraz z Ps 57,8-12 tworzą one Ps 108. Zgodnie z tytułem psalm nawiązuje do wojen, które Dawid toczył z Aramejczykami i Edomitami (1Krn 18–19). Pierwsza część psalmu to lamentacja na temat dramatu wrogich ataków. Po wspomnieniu wyroczeni Bożej psalmista prosi o pomoc ludowi w momencie kryzysu. Bóg ukazany tu został jako wódz, który prowadzi lud do walki. Śpiewając ten psalm, Izraelici wspominali chwalebne momenty historii, gdy Bóg objawiał swą potęgę. Historia Izraela jest zapowiedzią dziejów Kościoła: ten sam Bóg nadal objawia się ludowi po wcieleniu Jego Syna. Tradycja odczytuje ten psalm jako modlitwę Apostołów podczas męki Chrystusa. Jest to też modlitwa Kościoła, który poddany jest licznym próbom i szuka odpoczynku w zjednoczeniu ze swoim Panem.

Psalm 61(60). Psalm ten nawiązuje do poprzedniego, zawierając prośbę o opiekę Bożą nad królem. Tradycja synagogałna przypisała autorstwo utworu samemu Dawidowi, który podczas buntu Absaloma musiał uciekać z Jerozolimy (por. 2Sm 15–19). Zycząc z dala od świątyni, prosi on Boga, by mu dopomógł powrócić na Syjon. Nazywa Go swoją „skałą i schronieniem, wieżą warowną przeciwko wrogowi” (61,4). Skoro Bóg dał mu królestwo w dzieciństwo, to potrafi też przyjąć go ponownie pod swoje „skrzydła” (61,2-6). Ta ostatnia metafora odnosi się do skrzydeł cherubów strzegących Arki Przy-mierza (por. Ps 18,11).

- 4 Ty jesteś schronieniem moim,
wieżą warowną przeciwko wrogowi.
- 5 Obym mógł mieszkać na wieki w Twoim namiocie,
chronić się w cieniu Twych skrzydeł.
- Sela*
- 6 Bo Ty, Boże, przyjąłeś moje śluby
i dasz dziedzictwo tym, co lękają się Twego imienia.
- 7 Pomnażaj dni króla,
lata jego – na wiele pokoleń.
- 8 Niech zasiada wiecznie przed obliczem Boga.
Niech strzegą go łaska i wierność!
- 9 Wtedy będę stale śpiewał Twemu imieniu, Boże,
by każdego dnia spełniać moje śluby.

61,4 Ps 14,6; 46,2; 59,9; 62,7; Prz 18,10

61,5 Ps 15,1; 17,8; 23,6; 27,4; 91,4

61,6 Pwt 28,58; Ne 1,11; Hi 22,27; Ps 56,12; 86,11; 102,15; Iz 59,19; Ml 2,5; 4,2

61,7 Ps 21,4.5; 63,11

61,8 Ps 40,11; 41,12; 72,5; 89,5.30; Prz 20,28; Iz 16,5

61,9 Sdz 5,3; Ps 30,4; 33,2; 50,14; 65,1; 66,13; 71,22; Iz 19,21

Lamentacja ma prostą konstrukcję – składa się z dwóch części (61,2-5.6-9): osobistej skargi i jej uzasadnienia. Psalmista przeżywa bolesne oddalenie od Boga. Zagraża mu śmierć lub znajduje się na wygnaniu, z daleka od świątyni. W tym doświadczeniu szuka ucieczki w Bogu, za którym tęskni. Druga część psalmu to modlitwa za króla, którym może być sam psalmista. Jego życie i panowanie zostało opisane jako wieczne (61,8), trwające wiele pokoleń (61,7), co otwiera możliwość interpretacji psalmu w aspekcie mesjańskim (Ps 72 i 89). Zgodnie z obietnicą daną Dawidowi (2Sm 7) Bóg przedłuży jego panowanie na wieki poprzez trwałą dynastię.

Chrześcijaństwo widzi w owym królu Mesjasza Zbawiciela, któremu towarzyszą przymioty Boże: „łaska i wierność” (61,8). Słowami psalmu może modlić się każdy człowiek, który pragnie udziału w wiecznym dziedzictwie, czyli zażyłości z Bogiem w niedostępnej świątyni nieba, gdzie na wieki będzie Go wysławał. Góra Syjon, którą Dawid otrzymał od Boga, jest miejscem świętym, dającym schronienie pod skrzydłami Pana. Tradycja patrystyczna wyjaśnia ten psalm jako modlitwę Kościoła. Jest on wspólnotą obcych i pielgrzymów na ziemi (por. 1P 2,11), toteż prośba wygnania dobrze oddaje jego tęsknotę za wieczną ojczyzną. Skalą, na której opiera się Kościół, jest zmartwychwstały Chrystus.

Psalm 62

- 1 *Dyrygentowi: na sposób Jedutuna. Psalm Dawida.*
 2 Tylko w Bogu znajdę ukojenie,
 moje zbawienie pochodzi od Niego.
 3 On jest moją skałą i zbawieniem,
 On moją twierdzą, więc nigdy nie upadnę!
 4 Jak długo będziecie napadać na człowieka,
 napierać na niego jak na mur pochylony
 i ścianę, która się rozpada?
 5 Lecz oni knują zwodnicze podstępny,
 mają upodobanie w kłamstwie.
 Swymi ustami chwalą, a złorzeczą w sercu.
Sela

62,2	1Krn 16,41; 25,1; Ps 33,20; 37,7.39; Iz 12,2
62,3	Ps 9,9; 10,6; 18,2; 59,17; 62,6; 89,26.27
62,4	Iz 30,13
62,5	Hi 13,11; Ps 4,2.3; 28,3; 55,21.22

Pod Jego skrzydła chronią się wszyscy wierzący, szukając w Nim ucieczki przed nieprzyjacielem. Kościół zwraca się z ufną modlitwą do swego Pana: „Obym mógł mieszkać na wieki w Twoim namiocie” (61,5). Chrystus faktycznie stał się dla swoich wiernych „wieżą warowną przeciwko wrogowi” (61,4). Odmawiając ten psalm w Liturgii godzin, wierzący wyraża pragnienie, aby osiągnąć ten od-poczynek, który stał się udziałem Chrystusa po Jego zwycięstwie nad śmiercią. Każdy chrześcijanin winien przyswoić sobie tę modlitwę. Każdy jest bowiem wędrowcem na tej ziemi, potrzebuje więc pomocy Bożej i nosi w sercu tęsknotę za królestwem zbawionych w niebie. Psalm jest również wzorem modlitwy za migrantów, żyjących z dala od ziemskiej ojczyzny. Każdy chrześcijanin znajdzie w tym psalmie wzorzec tęsknoty za wieczną ojczyzną nieba.

Psalm 62(61). Wymieniony w nagłówku psalmu Jedutun (oboczna forma imienia to Etan) to jeden z trzech wielkich śpiewaków kultowych z czasów Dawida. W Psalterzu przypisano mu trzy kompozycje (Ps 39; 63 i 77). Tradycja wiąże więc ten utwór z historią Dawida i jego ucieczką przed Absalomem (2Sm 15–19). Druga połowa kolekcji Dawidowej rozpoczyna się wyznaniem ufności złożonej w Bogu. Ten centralny motyw psalmu wyrażony został w refrenie (62,2n.6n): autor wyznaje w nim, że „tylko w Bogu” jest jego „ukojenie”, On jest „skałą i zbawieniem”. To

- 6 Tylko w Bogu znajdę ukojenie,
bo moja nadzieja pochodzi od Niego.
- 7 On jest moją skałą i zbawieniem,
On moją twierdzą, nie spotka mnie nic złego!
- 8 W Bogu moje zbawienie i chwała,
twierdza warowna i schronienie w Bogu!
- 9 Jemu zawsze ufaj, narodzie,
otwórzcie przed Nim swe serca.
Bóg jest naszym schronieniem! *Sela*
- 10 Lecz synowie Adama są marnością,
synowie ludzcy – zawodni.
Położeni na wadze są lżejsi niż tchnienie,
wszyscy razem są marnością.
- 11 Nie pokładajcie ufności w wyzysku
i nie łudźcie się grabieżą,
do wzrostu bogactwa
nie przywiązuście serca.
- 12 Raz tylko Bóg przemówił,
a ja dwa razy to słyszałem,
że Bóg jest mocą.
- 13 U Ciebie, Panie, jest łaska,
bo Ty oddasz każdemu według jego czynów.

62,6 Ps 62,1; 71,5; Rdz 49,18

62,7 Ps 62,2; Mi 7,7

62,8 Ps 3,8; 14,6; 46,1; 85,9; Iz 26,4; 45,17; 60,19; Jr 3,23

62,9 1Sm 1,15; Ps 37,3.5; 42,4; 52,8; Iz 26,4; Lm 2,19

62,10 Hi 7,16; Ps 39,5n; 49,2; 116,11; Iz 40,15.17

62,11 Hi 31,24n; Ps 49,6; 52,7; Prz 1,10-19; Iz 30,12; 61,8; Jr 17,11; Ez 22,29; Na 3,1; Mt 19,22;
Mk 10,24; Łk 12,15; 1Tm 6,10.17

62,12 Hi 33,14; 40,5; Ps 59,9.17; Koh 5,9-15; Ap 19,1

62,13 Hi 34,11; Ps 28,4; 31,24; 86,5.15; 103,8; 130,7; Jr 17,10; Dn 9,9; Mt 16,27; Rz 2,6; 1Kor 3,8;
2Tm 4,14; Ap 2,23

ostatnie słowo (*jeszua*) oznacza nie tylko ocalenie fizyczne z trudnej sytuacji, ale także wieczne zbawienie, które dopełni się w Jezusie (*Jeszua*) Chrystusie.

Psalm ufności zbudowany jest z dwóch nierównych części (62,2-5.6-13) przedzielonych antyfonami. Utwór zaczyna się aklamacją – wyznaniem relacji między Bogiem, a jego wyznawcą (62,2n). Ta sama aklamacja powróci w środku

Psalm 63

- ¹ *Psalm Dawida, gdy przebywał na pustyni Judzkiej.*
² Boże, mój Boże, szukam Ciebie od świtu,
 Ciebie pragnę całym sercem!

63,2 1Sm 22,5; 23,14; 2Sm 16,14; 17,2.29; Ps 42,2; 78,34; 84,2; 118,28; 143,6; Iz 26,9; 32,2; Mt 5,6

utworu, obejmując inkluzją jego pierwszą część: napaść na pobożnego króla i obluda napastników (62,4n). Powtórzenie refrenu (62,6n) wprowadza w drugą część Psalmu (62,8-11). Formalnie jest ona dyptychem złożonym z obrazu pozytywnego (62,8n: ja w relacji do Boga) i negatywnego (62,10n: ludzie bezbożni w świecie). Końcowa antyfona (62,12n) ukazuje Boga w podwójnej relacji: do człowieka wiernego i do bezbożnego. Każdemu odda On „według jego czynów”. W obu przypadkach „moc” Boża objawia się inaczej: jako nagroda lub jako kara.

Można ten psalm interpretować w kluczu chrystologicznym i społecznym. Plan zabójców Jezusa okazał się zawodny, nie zdołali bowiem złamać Jego ducha. Ufność złożona w Bogu, choć nie oddała nieszczęść, staje się źródłem siły do zwycięskiej walki. Odnajdujemy tu zachętę do kontemplacji Boga, czyli do jednoczenia się z Nim w każdej okoliczności życia. Nadzieja ucisza lęki i prowadzi do powierzenia się Bogu, aby doświadczyć zbawczej opieki i usłyszeć Jego orędzie. Lektura moralna i społeczna psalmu demaskuje fałszywe wartości w świecie: przemoc i zaufanie do bogactwa. Ludzie kierujący się nimi stają się „łżejsi niż tchnienie” (62,10), czyli w ostatecznym rozrachunku nic nie znaczą. Mit „nadczołwieka” rozbija się o skałę Boga mocnego, wiernego i sprawiedliwego (62,3.7n.12n). Tylko On za służy na to, aby złożyć w Nim całkowitą ufność. Ważnym jej elementem jest pewność, że Bóg sprawiedliwie odpłaci każdemu za jego czyny (np. Ez 14,12; Ps 37,1; Mt 16,27; Ap 2,23). Dawid zachęca swój lud do zawierzenia wyłącznie Bogu wobec zagrożenia ze strony wrogów. Ufność złożona w przemocy, wyzysku i bogactwach nie ma podstaw, gdyż są to złudne wartości. Władza należy wyłącznie do Boga, który odpłaca ludziom według ich czynów (Rz 2,6-11). Psalm ten wykorzystany jest w liturgii jako modlitwa Chrystusa podczas napaści wrogów. W modlitwie tej Kościół wyraża swoją ufność, złożoną w Ojcu naszego Pana. Zachęca też narody ziemi, aby zufały Jego mocy i łasce bardziej niż złudnej sile i bogactwom ziemskim. Święty Paweł poucza słowami tego psalmu, że Bóg „każdemu odda według jego uczynków” (Rz 2,6).

Psalm 63(62). Uwaga redakcyjna w nagłówku psalmu sugeruje, żeby rozważać go w świetle doświadczeń, jakie spotkały Dawida „na pustyni judzkiej”.

- Do Ciebie tęskni moje ciało
jak pustynna, sucha i pozbawiona wody ziemia!
- 3 Jakże pragnę Cię ujrzeć w świątyni,
zobaczyć Twą moc i chwałę.
- 4 Bo łaska Twa lepsza nad życie.
Moje wargi wielbić Cię będą.
- 5 Oto będę Cię wysławiał swym życiem
i w Twoje imię będę wznosił me ręce.
- 6 Będę się cieszył jak w wesołe święta,
radosnym uwielbieniem napełnię me usta.
- 7 Wspominam Ciebie na moim postaniu,
podczas nocnych czuwań rozmyślałem o Tobie,
- 8 bo stałeś się moją pomocą,
rozweselił się w cieniu Twych skrzydeł.

63,3 Ps 27,4; 78,61

63,4 Ps 69,16

63,5 Ps 20,1; 28,2; 104,33; 119,48; 143,6; 145,2; 146,2

63,6 Ps 36,8-9; 71,23

63,7 Ps 4,4; 16,7; 42,8; 119,55

63,8 Ps 17,8; 27,9

Niezaspokojone pragnienie na ziemi bezwodnej to tylko metafora rzeczywistości duchowej. Dusza psalmisty żarliwie pragnie spotkania z Bogiem (por. Ps 42,2). Strudzony pielgrzym dopiero w świątyni znajdzie zaspokojenie swych najgłębszych pragnień (63,3). Tam jego „dusza” (63,2a – w przekładzie „serce”) zostanie nasycona udziałem w świątecznej radości (63,6a), gdy będzie rozmyślał o Bogu „podczas nocnych czuwań” (63,7b). Jego wrogowie natomiast „zejdą do głębin ziemi”, czyli do krainy zmarłych (63,10b). „Król zaś będzie się radował Bogiem” (63,12a) jako Jego reprezentant na ziemi. Kluczowe pojęcie „łaska” łączy nasz psalm z poprzednim (62,13 i 63,4 – *chesed*). Oznacza ono wierność Boga danemu słowu, a zarazem lojalność króla wobec zobowiązań przymierza.

Obie części psalmu (63,2-6.7-12) wyrażają tę samą myśl. Przygnębiony i odczuwający duchową pustkę psalmista modli się w świątyni, gdzie niegdyś doznał wielkiej radości ze zbawczego działania Boga. Umocniony tym wspomnieniem zapowiada swe zwycięstwo nad wrogami (63,5n.9-11). Włącza w swoją radość cały naród, króla i wszystkich wiernych Bogu. Radosne uniesienie ogarnia

- 9 Sercem przylgnąłem do Ciebie,
Twoja prawa ręka mnie podtrzymuje.
- 10 Ci, co bez powodu czyhają na me życie,
zejdą do głębin ziemi.
- 11 Będą wydani na pastwę miecza,
staną się łupem szakali.
- 12 Lecz król będzie się radował Bogiem,
chlubić się może każdy, kto na Niego przysięga,
bo zamkną się usta krzywoprzysięzcy.

63,9 Lb 14,24; 32,12; Pwt 1,36; 13,5; Ps 18,35; 41,12; Oz 6,3

63,10 Ps 5,11; 9,17; 40,14; 55,15; Ez 26,20; 31,14; Ef 4,9

63,11 Jr 18,21; Lm 5,18; Ez 35,5

63,12 Pwt 6,13; Hi 5,16; Ps 21,1.2; 38,12; 41,5-8; 61,6; 64,11; 107,42; Iz 45,23; 65,16; Rz 3,19

w ten sposób wszystkich uczestników liturgii świątynnej. Najpierw udziela się ona królowi, który reprezentuje swych poddanych, a następnie wszystkich „przysięgających na Niego” (63,12b). Ten ostatni zwrot można wyjaśniać na dwa sposoby: chodzi o przysięgę składaną w imię Boga (por. Pwt 6,13) bądź też przysięgę na życie króla, jak czyni to np. Uriasz (2Sm 11,11).

Klimat psalmu współgra z agonią Jezusa w Ogrodzie Oliwnym, gdzie udręczony duchową pustynią w ciemności nocy modlił się On do Ojca. Psalm oddaje sytuację duchowej oschłości, zachęca do uchwycenia się Boga, który jest zaspokojeniem najgłębszych pragnień i tęsknot człowieka. Środkiem do doświadczenia duchowego nasycenia jest modlitwa „podczas nocnych czuwań” (63,7). Chrześcijanin dostrzega w niej zachętę do kontemplacji Jezusa obecnego w tabernakulum. Nasycenie duchowe to zapowiedź uczty paschalnej, z której wykluczeni będą bezbożni (63,10-12). Psalm można także odczytać w kluczu eschatologicznym: cała ziemská wędrówka człowieka jest pielgrzymką w pustynnej spiekocie, w oczekiwaniu nasycenia z góry i spełnienia się ludzkiej tęsknoty w wiecznym zjednoczeniu z Bogiem. Tradycja żydowska wskazuje na Dawida jako na autora tego psalmu. Miał go ułożyć na pustyni, gdzie się ukrywał przed zbuntowanym synem (2Sm 15,23-30). W liturgii chrześcijańskiej jest to modlitwa Chrystusa, który w nas i z nami przeżywa tajemnice swojego życia, od narodzenia aż do męki, zmartwychwstania i wniebowstąpienia. Święty Augustyn pisał, że modlił się tu cały Chrystus jako „Głowa i członki Kościoła”. Wcześniej Orygenes wyjaśniał alegorycznie treść tej modlitwy: ludzkość po grzechu stała się ziemią wyschłą, spragnioną

Psalm 64

- 1 *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
 2 Boże, słuchaj mojej głośniejskiej skargi.
 Uchroń mnie od lęku przed wrogiem.
 3 Ukryj mnie przed gromadą złoczyńców,
 przed zgrają popełniających nieprawość.
 4 Ostrzą swe języki jak miecze,
 słowa gorzkie wyrzucają jak z łuku,
 5 by w skrytości razić niewinnego,
 by z zimną krwią ugodzić go zniemacka.
 6 Umacniają się w złym zamiarze,
 rozważają, jak ukryć pułapki.
 Mówią: „Któż je dostrzeże?”
 7 Obmyślają nieprawość,
 szykują tajemne plany.
 Wnętrze i serce człowieka jest niezbadane!

64,2	Ps 55,2; 140,1
64,3	Ps 55,14; 56,6; 59,2
64,4	Ps 11,2; 57,4; 58,7; 140,3; Jr 9,2
64,5	Ps 10,8; 11,2; 55,19
64,6	Hi 22,13; Ps 10,11; 140,5; Jr 23,14; Ez 13,22
64,7	Ps 49,11

wody. Wcielenie Syna Bożego wzbudziło w niej tęsknotę za Ojcem. Chrystus dołączył się do naszej ziemskiej pielgrzymki i nauczył nas, jak wznosić wzrok ku górze, aby szukać oblicza Boga. Ponieważ sami nie umiemy się modlić, On za nas rozciągnął ręce w modlitwie na krzyżu.

Psalm 64(63). Ujmując ten psalm w kontekście drugiej kolekcji Dawida (Ps 51–72), można w nim dostrzec gorącą prośbę króla zanoszoną do Boga: „Uchroń mnie od lęku przed wrogiem” (64,2). Kontekstem historycznym tej modlitwy, podobnie jak w poprzednim psalmie, byłaby zatem tułaczka Dawid po pustyni Judzkiej w poszukiwaniu schronienia przed zbuntowanym synem (por. 2Sm 15,23-30). „Gromada złoczyńców” rani go „gorzkimi słowami”, ostrymi jak strzały „łuku” (64,3n). Bezbożni prześladowcy „umacniają się w złym zamiarze”, gdyż czują się zupełnie bezkarni (64,5n). Odpowiadając

- 8 Lecz Bóg ugodzi ich swymi strzałami,
nagle odniosą rany,
9 zawiodą ich własne języki.
Zatrwożą się wszyscy, którzy to zobaczą,
10 i lęk ogarnie każdego człowieka.
Będą głośić dzieła Boże,
zrozumieją Jego czyny.
11 Sprawiedliwy rozraduje się PANEM,
do Niego się ucieknie.
Chłubić się będą wszyscy prawego serca.

64,8 Pwt 32,42; Ps 7,12n; 38,3; 58,7

64,9 Ps 9,3; 22,7; 40,3; 44,14; Prz 12,13; 18,7; Jr 18,16; 48,27; Lm 2,15

64,10 Ps 40,3.4; 52,8; Jr 50,28; 51,10

64,11 Hi 22,19; Ps 5,12; 11,1; 25,20; 32,11; 55,2; 58,11; 63,12

na ich szyderstwa, prześladowany król wyraża nadzieję, że „Bóg ugodzi ich swymi strzałami” i tak odpłaci za ich niegodziwość (64,8n). Na ten widok „lęk ogarnie każdego człowieka”, podczas gdy „sprawiedliwy rozraduje się PANEM”, znajdując w Nim ucieczkę (64,10n).

Od strony analizy literackiej jest to lamentacja jednostki ukazująca dwa akty historii psalmisty: błaganie o pomoc (64,2-7) i przyszłe wybawienie (64,8-11). Niewinnie prześladowany oszczerstwami psalmista szuka ucieczki u Boga. Choć wyznaje obowiązujące w ST prawo odwetu (Wj 21,23-25), to jednak jego zastosowanie pozostawia Bogu. Jest przekonany, że Pan „swymi strzałami” (64,8) odpłaci wrogom za strzały ich słów (64,4.8-9a). Doznana obrona wzbudzi w wiernych wdzięczność i pragnienie uwielbienia Boga (64,9b-11). Psalm zachęca do moralnej i duchowej czystości, nawet w przeciwnościach. Sprawiedliwość Boża z pewnością zatryumfuje, choć to Bóg sam wybiera moment swojej ingerencji.

Lamentacja tego psalmu ukazuje walkę, jaka zawsze toczy się między wiernymi Bogu a tymi, którzy przeczą Jego istnieniu i negują wartości moralne. W tym dramacie życia najpewniejszą bronią jest ufność w Bogu. Tradycja patrystyczna i liturgia odnoszą słowa skargi do Chrystusa podczas męki. To przeciwko Niemu grzesznicy ostrzą swoje języki i domagają się u Piłata, by Go ukrzyżował. Ojciec jednak zdemaskował ich plany i unicestwił je, wskrzeszając Syna. W liturgii Kościoła modlitwę cierpiącego Chrystusa podjęli apostołowie i męczennicy, którzy szli przy Nim na Kalwarię. To oni

Psalm 65

- ¹ *Dyrygentowi. Psalm Dawida. Pieśń.*
² Boże, Ciebie godzi się słać hymnami na Syjonie
i wypełniać złożone Ci śluby.
³ Wysłuchaj mojej modlitwy,
do Ciebie przyjdzie każdy śmiertelnik.
⁴ Przytłaczają nas grzeszne czyny,
lecz Ty je przebaczysz.
⁵ Szczęśliwy, kogo wybierasz i przyjmujesz,
by przebywał w Twoich dziedzińcach.
Nasycimy się dobrami Twego domu,
Twojej świątyni.
⁶ Twoja sprawiedliwość jest cudowna!
Wysłuchaj nas, Boże, nasz Zbawco,
nadziejo wszystkich krańców ziemi
i mórz dalekich.

65,2 Ps 50,14; 62,1; 116,18

65,3 2Krl 19,20; Ps 86,9; 145,21; Iz 66,23

65,4 Ps 32,1; 38,4; 40,12; 51,2; 79,9; Iz 6,7

65,5 Ps 4,3; 16,11; 27,4; 33,12; 36,8; 84,4

65,6 Pwt 10,21; 2Sm 7,23; Ps 22,27; 45,4; 48,10; 66,3; 85,4; 106,22; 107,23; Iz 66,19; Ap 15,3

opłukali swe szaty we krwi Baranka (Ap 7,14). W apostołach i męczennikach Kościoła obecne jest świadectwo kerygmatu i cierpienia samego Chrystusa. Oni też zapowiadają tajemnicę całego Kościoła będącego przedmiotem oskarżeń i podstępów ze strony nieprzyjaciół. Bogu są znane cierpienia wierzących. Bóg otacza ich swą opieką tak, aby mogli odnaleźć radość w Panu i doznać Jego opieki. Tradycja chrześcijańska traktuje ten psalm jako utwór dydaktyczny, mówiący o walce duchowej przeciwko szatanowi i ludzkiem namiętnościom.

Psalm 65(64). Dopełnieniem poprzednich lamentacji jest obecna pieśń wdzięczności za Boże dary. Jest to hymn wspólnoty zgromadzonej w świątyni z okazji dziękczynienia za plony. Psalmista słał Bogu za Jego hojne przebaczenie i za dobra duchowe otrzymywane w świątyni na Syjonie (65,4n). Jego „cudowna sprawiedliwość” to także ocalenie ludu i uśmierzenie żywiołów przyrody (65,6-8). Bóg podtrzymuje życie na ziemi dzięki obfitości wód „Bożej rzeki”. Bóg „spulchnia bruzdy ziemi ornej” i tak przygotowuje przyszłe „plony” (65,9-14).

- 7 Przepasany potęgą
swoją siłą umacniasz góry.
- 8 Uciszasz ryk morskich fal,
uspokajasz wrzenie narodów.
- 9 Na widok Twych znaków
bojaźń ogarnie mieszkańców ziemi odległych.
Ty ucieszysz krainy Wschodu i Zachodu.
- 10 Nawiedziłeś i napoiłeś ziemię,
obficie ją wzbogaciłeś.
Boża rzeka jest pełna wody,
wszystkim przygotowałeś pokarm.
Oto jak przygotowujesz ziemię:
- 11 spulchniasz jej bruzdy,
wyrównujesz skiby,
użyźniasz ją obfitym deszczem,
błogosławisz zasiewy, by rosły.
- 12 Rok wieńczysz Twoimi plonami,
tam, gdzie przejdiesz, wzbudzasz świeżą zieleń.
- 13 Użyźniasz stepowe pastwiska,
a wzgórza przepasujesz weselem.
- 14 Łąki odziewają się stadami,
a doliny okrywają się zbożem.
Wybuchają radosnym śpiewem.

65,7 Ps 24,2; 93,1; 95,4; 119,90

65,8 Ps 2,1; 74,23; 89,9,10; 93,3,4; 107,29; Iz 17,12.13; Jr 5,22; Mt 8,26

65,9 Ps 2,8; 67,5; 139,9; Iz 24,16

65,10 Kpł 26,4; Hi 5,10; Ps 46,4; 68,9; 72,6; 104,13.14.24; 147,8.14; Jr 5,24; Oz 2,10; Jl 2,19

65,11 Pwt 32,2; Ps 72,6; 147,8; Iz 30,23

65,12 Hi 36,28; Ps 104,28; 147,14; Am 9,13

65,13 Hi 38,26.27; Ps 96,12; 98,8; Iz 55,12; Jl 2,22

65,14 Ps 66,1; 72,16; 98,8; 144,13; Iz 30,23; 44,23; 55,12

Utwór dzieli się na dwie sceny, z których pierwsza ma miejsce pod czas liturgii w świątyni (65,2-5). Druga (65,6-14) opisuje potężne działanie Boga w świecie, aby potem skupić się na dobrodziejstwach wyświadczonych ziemi Izraela. Jedność psalmu opiera się na przeciwstawieniu Syjon – kosmos. Świą-

Psalm 66

- ¹ *Dyrygentowi. Pieśń. Psalm.*
Radośnie sławcie Boga, wszystkie ziemie!
- ² Wyśpiewujcie chwałę Jego imienia,
cześć Mu wspaniałą oddajcie!

66,1 Ps 81,1; 95,1; 98,4; 100,1

66,2 Joz 7,19; Ps 29,2; 79,9; Iz 42,8.12; Ef 1,12.14

tynia, miejsce liturgii przebłagalnej, stanowi jakby mikrokosmos. Lecz w ten kult Izraela została włączona cała przyroda – dzieło i własność Stwórcy. Psalm zachował swoją aktualność do dziś także jako modlitwa o dary ukryte w ziemi i o zażegnanie klęski głodu. Ważniejsza jednak od prośby o deszcz użyźniający glebę jest modlitwa o to, aby z łona Syjonu-Kościoła, oczyszczonego Bożą łaską, nieustannie wytryskały źródle ożywczych sakramentów.

Przechodząc do analizy strukturalnej, dostrzegamy tu pieśń dziękczynienia Bogu za dary materialne i duchowe. Ludzie przychodzą do Niego na Syjon, gdyż tam mogą otrzymać odpuszczenie grzechów (65,2-5). Dalsze dwie części psalmu (65,6-9.10-14) włączają w pieśń Izraela całą przyrodę – wszystkie stworzenia sławią dobroć Boga. Ps 65 ma więc formę tryptyku, którego trzy skrzydła mają kolejno za temat Syjon (65,2-5), krańce ziemi (65,6-9) oraz ziemię Izraela (65,10-14). W świątyni Bóg objawia się jako Zbawca, który przebacza grzechy. W wymiarze kosmicznym Bóg jest Stwórcą i Zbawcą, „nadzieją wszystkich krańców ziemi i mórz dalekich”. Wreszcie w kontekście ziemi obiecanej Pan daje odczuć swą obecność jako opatrnościowy opiekun troszczący się o żywność dla ludzi i zwierząt.

Dzięki licznym aluzjom do życiodajnej wody, zsyłanej na ziemię dla dobra ludzi, Ojcowie Kościoła odnoszą ten psalm do liturgii chrzcielnej. Chrystus, wcielone Słowo Ojca, nawiedza ziemię i użyźnia ją łaską Ducha Świętego. W Kościele też syci On wiernych pokarmem Słowa i Eucharystii. Tradycja patrystyczna wyjaśnia ten psalm jako zapowiedź powołania narodów pogańskich do prawdziwej wiary. Kościół włączył go także do liturgii pogrzebowej. Śmierć chrześcijanina jest bowiem dopełnieniem życia sakramentalnego, zapoczątkowanego we chrzcie świętym.

Psalm 66(65). Ten i następny psalm nie mają w tytułach wzmianki o Dawidzie. Można stąd wnioskować, że tradycja żydowska nie łączyła ich z epopeją wielkiego króla. Ps 66 wiąże się jednak z poprzednim poprzez uwielbienie

- 3 Mówcie Bogu: „Jak potężne są dzieła Twoje!
Ze względu na ogrom Twej potęgi
będą Ci schlebiać wrogowie.
- 4 Niech cała ziemia Cię wielbi
i niech Tobie śpiewa,
niech opiewa Twoje imię, Najwyższy”.
- Sela*
- 5 Przyjdźcie, zobaczcie dzieła Boga,
bojaźń budzi to, co uczynił ludziom.
- 6 On zamienił morze w suchą ziemię,
pieszo przeszli przez rzekę.
Dlatego Nim się radujmy!
- 7 On w swej potędze panuje na wieki.
Jego oczy strzegą narodów,
buntownicy nie będą się wywyższać. *Sela*
- 8 Wysławiajcie, narody, naszego Boga,
rozgłaszajcie Jego chwałę.
- 9 On nas zachował przy życiu
i nie pozwolił, by stało się nam coś złego.
- 10 Tak, wypróbowałeś nas, Boże,
poddąłeś nas próbie ognia,
jak się próbuje srebro.
- 11 Dopuszciałeś, byśmy wpadli w pułapkę,
na grzbiet włożyłeś nam utrapienia.

66,3 Ps 18,44,45; 47,2; 65,5; 81,15,16; 145,6

66,4 Ps 22,27; 67,4,7; 86,9; 117,1; Za 14,16

66,5 Ps 46,8,9; 106,22

66,6 Wj 14,16,21; Joz 3,14-17; Ps 74,15; 105,43; 106,9; 114,3,5; Iz 44,27; 50,2

66,7 Ps 11,4; 140,8; 145,13

66,8 Ps 98,4

66,9 Ps 30,3; 121,3

66,10 Hi 23,10; Ps 7,9; 17,3; 26,2; Iz 48,10; Za 13,9; Ml 3,3; 1P 1,7

potężnych dzieł Boga (por. 66,3). Do listy tych dzieł opatrności dochodzi teraz przypomnienie cudownego wyjścia z niewoli egipskiej (66,1-6). Bóg wyprowadził swój lud z obcego kraju do ziemi obietnic (66,8-12). Słowo „uczta”,

- 12 Pozwoliłeś ludziom deptać nam po głowach,
przeszliśmy przez ogień i wodę,
lecz przyprowadziłeś nas na ucztę.
- 13 Wejdę do Twego domu z ofiarą całopalną,
wypełnię, co ślubowałem,
co wyraziły me wargi,
co usta moje przyrzekły w ucisku.
- 15 Złożę Ci tłuste całopalenia
wraz z dymem tłuszczu baranów,
ofiaruję Ci woły i kozły.
- Sela*
- 16 Przyjdźcie i słuchajcie wszyscy bojący się Boga,
opowiem, co dla mnie uczynił.
- 17 Do Niego wołałem ustami moimi,
wielbiłem Go moim językiem.
- 18 Gdybym w mym sercu planował coś złego,
Pan by mnie nie wysłuchał.
- 19 A jednak Bóg mnie wysłuchał,
przychylił się do mej głośnej modlitwy.
- 20 Niech będzie Bóg błogosławiony,
bo nie odtrącił mojej modlitwy
ani swej łaski mi nie odmówił!

66,11 Lm 1,13; Ez 12,13

66,12 Ps 18,19; 32,6; 78,21; 81,8; Iz 43,2; 51,23

66,13 Ps 22,25.26; 50,14; 96,8; 116,14; Koh 5,4; Jr 17,26

66,14 Ps 18,6

66,15 Lb 6,14; Ps 51,19.21

66,16 Ps 9,2; 34,11; 71,15.24

66,17 Ps 30,1

66,18 Hi 27,9; 36,21; Ps 18,41; Prz 1,28; 28,9; Iz 1,15; 59,2; J 9,31; Jk 4,3

66,19 Ps 17,1; 18,6; 116,1.2

66,20 Ps 22,24; 68,35

użyte na końcu tej strofy, można też tłumaczyć (za starożytnymi przekładami) jako „miejsce przestronne”. Teraz hymn wspólnotowy zamienia się w osobiste dziękczynienie autora. Oświadcza on, że w podziękowaniu za Bożą opiekę

Psalm 67

¹ *Dyrygentowi: na instrumenty strunowe. Psalm. Pieśń.*

² Niech Bóg się zmiłuje nad nami i nas błogosławi,
niech rozjaśni nad nami swe oblicze,
Sela

67,2 Lb 6,24n; Ps 4,6; 31,17; Jr 33,9

złoży w świątyni „ofiarę całopalną” i wypełni swe śluby (66,13-15). Psalm kończy się zachętą zwróconą do wszystkich uczestników liturgii (66,16-20).

Trzy części psalmu wskazują na kolejne sceny akcji liturgicznej: ogólnoswiatową (66,1-8: „ziemie, narody”), wspólnotową (66,9-12: „my”) i osobistą (66,13-20: „ja”). Najważniejsza jest scena centralna. Zbawcze doświadczenie ludu skłania jednostkę (króla?) do modlitwy. Dziękczynienie, które składa Bogu, wypływa także z osobistego doświadczenia łaski przez psalmistę. Zarówno wspólnota, jak i jednostka stają się więc świadkami dobroci Boga, który wysłuchuje ludzi modlących się do Niego. Do dziękczynienia zostaje wezwany cały świat, który jest areną zbawczego działania Boga. Wspomniana niewola egipska jest obrazem wszystkich bolesnych prób, przez które przechodzą ludzie. Psalmista rozważa ją w kontekście Bożej opatrności wyprowadzającej lud zwycięsko z każdej opresji (66,12). Uwolnienie z niewoli (przejście przez Morze Czerwone i przez Jordan – 66,6) jest zapowiedzią każdego ocalenia: osobistego, politycznego i duchowego.

W chrześcijaństwie osobiste zbawienie jest udziałem w zbawieniu powszechnym, przyniesionym światu przez Chrystusa. Tylko On przeprowadzi nas ostatecznie „przez ogień i wodę” (66,12). Ofiara dziękczynna (66,13-15) to Eucharystia, którą Kościół składa w imieniu wszystkich ludzi i całego stworzenia. Autor psalmu streszcza historię ludu wybranego w jej podwójnym wymiarze: próby i łaski, wybraństwa i ciągłego oczyszczania. Tradycja patrystyczna przenosi słowa tej dziękczynnej pieśni z Izraela na Kościół. Dostrzega w niej zapowiedź męki i zmartwychwstania Chrystusa, który został poddany próbie ognia, lecz przeszedł ją zwycięsko. Święty Piotr nawiązuje do słów tego psalmu na początku swojego listu (1P 1,6-7). Taka modlitwa porusza serce Boga i wyprasza łaski (Łk 17,18-19).

Psalm 67(66). Utwór ten zawiera kontynuację tematu błogosławieństwa, jaki dominował w dwu poprzednich psalmach. Ps 67 zaczyna się prośbą o Boże zmiłowanie, aby narody ziemi mogli poznać „drogę” i moc zbawczą

- 3 aby poznano na ziemi drogę wskazaną przez Ciebie,
Twoje zbawienie wśród wszystkich narodów.
- 4 Niech wysławiają Cię ludy, Boże,
niech wysławiają Cię wszystkie ludy!
- 5 Niech się narody cieszą i radują,
bo Ty sądzisz ludy sprawiedliwie
i kierujesz narodami na ziemi.
- Sela*
- 6 Niech wysławiają Cię ludy, Boże,
niech wysławiają Cię wszystkie ludy!
- 7 Ziemia wydała swój owoc.
Bóg, nasz Bóg nas błogosławi.
- 8 Niech nas Bóg błogosławi
i niech się Go boją wszystkie krańce ziemi.

67,3	Ps 98,2.3; Iz 52,10; Łk 2,30; Dz 18,25; 28,28; Tt 2,11
67,4	Ps 22,27; 66,4
67,5	Ps 9,8; 47,8; 58,11; 96,10.13; 98,9; 100,1.2
67,6	Ps 67,3
67,7	Kpł 26,4; Ps 29,11; 85,12.13; 115,12; Ez 34,27; Oz 2,22n; Za 8,12
67,8	Ps 22,27; 33,8

Pana (67,1n). Prośba ta przechodzi w gorącą zachętę pogańskich narodów do dziękczynienia za obfite plony ziemi (67,7). Wreszcie psalmista prosi Stwórcę, aby „wszystkie krańce ziemi” mogły z głęboką czcią uwielbiać „naszego Boga” (67,8). Obfite zbiory staną się świadectwem dla innych narodów, że Pan błogosławi Izraelowi. Staną się w ten sposób okazją, aby cała ziemia mogli oddawać chwałę tak szczeremu Bogu.

Dziękczynienie za obfitość zbiorów jest właściwie modlitwą o to, by narody pogańskie, widząc błogosławieństwo, które spoczywa na Izraelu, uwielbiły prawdziwego Boga. Tę ideę psalmu zawiera refren (67,4.6), który dzieli utwór na trzy części (67,2n.5.7n). Bóg „sądzi”, czyli sprawiedliwie rządzi swoim ludem i towarzyszy mu swoją łaską (błogosławieństwem), której dowodem jest płodność ziemi. Dziękczynienie otwiera się więc na szerszy wymiar: cykle natury są częścią historii objawiania się Boga ludziom i zbawienia.

Psalm składa się z trzech strof przedzielonych refrenem wzywającym wszystkie narody do wielbienia Boga. Pierwsza strofa (67,2n) ma za temat błogosławieństwo płynące z Bożego oblicza (por. Lb 6,25) oraz powszechne

Psalm 68

- 1 *Dyrygentowi. Psalm Dawida. Pieśń.*
 2 Bóg powstaje, a Jego wrogowie pierzchają,
 uciekają przed Jego obliczem nieprzyjaciele.
 3 Jak dym, który się rozwiewa na wietrze,
 jak воск, który się rozplýwa w ogniu,
 tak giną bezbożni przed Bogiem.
 4 A sprawiedliwi cieszą się, weselą przed Bogiem
 i rozkoszują radością.
 5 Śpiewajcie Bogu, grajcie Jego imieniu,
 równajcie drogę temu, który przemierza stopy.

68,2 Lb 10,35; Ps 12,5; 89,10; 92,9; 132,8; Iz 33,3

68,3 Ps 9,3; 22,14; 37,20; 80,16; 97,5; Iz 9,18; Oz 13,3; Mi 1,4

68,4 Ps 32,11; 64,10; 97,12

68,5 Wj 6,3; 15,21; Pwt 33,26; Ps 18,10; 66,2.4; 68,33; 83,18; 89,8; Iz 40,3; 57,14; 62,10

zbawienie przeznaczone dla wszystkich narodów. Przejściem do drugiej strofy jest antyfona (67,4), która wzywa narody świata do uwielbienia (*tedy*) Boga. Centrum psalmu zajmuje strofa druga (67,5), w której autor wzywa do powszechnej radości i zapowiada sąd Boży nad wszystkimi narodami ziemi. Druga antyfona (67,6) powtarza treść poprzedniej na sposób refrenu. Wreszcie strofa ostatnia (67,7n) podejmuje temat „owocu ziemi” i powszechnego błogosławieństwa dla wszystkich bogobojnych. Uniwersalizm modlitwy pozwala ją datować na czasy po niewoli.

Czytana przez chrześcijan, modlitwa ta staje się zapowiedzią Chrystusa, który objawia oblicze Ojca. W zbawczym dziele Chrystusa poznajemy dobroć Bożą. On bowiem jest zbawieniem posłanym do ludów pogańskich (Dz 28,28). Męka Chrystusa, który uniżył siebie aż do śmierci krzyżowej, wysłużyła nam zbawienie i nadzieję oglądania Bożego oblicza. Przez drzewo krzyża radość weszła na świat, a ziemia wydała swój owoc. Odtąd wszystkie narody są wezwane do wielbienia Pana, który dał im udział w błogosławieństwach należących przedtem do Izraela. Kościół powszechny pośredniczy w przekazie zbawczej łaski całemu światu. Maryjna symbolika matki-ziemi prowadzi do Chrystusa: On jest najdojrzałszym „owocem” ludzkości.

Psalm 68(67). Jest to rozbudowany hymn zwycięstwa. Autor (według nagłówka sam Dawid) błaga Boga, aby „powstał” i pokonał „nieprzyjaciół”

- „PAN” to Jego imię!
 Weselcie się w Jego obecności!
 6 Ojcem dla sierot, dla wdów opiekunem
 jest Bóg w swojej świętej siedzibie.
 7 Bóg daje mieszkanie samotnym.
 On uwięzionych prowadzi ku szczęściu,
 lecz buntownicy zostaną na jałowej ziemi.
 8 Boże, gdy wyruszałeś przed swym ludem,
 gdy przechodziłeś przez pustynię,
Sela
 9 ziemia drżała i niebiosa ociekały deszczem
 przed obliczem Boga z Synaju,
 przed obliczem Boga Izraela.
 10 Szczodrze deszczem obdarzyłeś, Boże,
 i orzeźwiłeś swoje znękanе dziedzictwo.
 11 Twoje stworzenia będą tam mieszkać,
 w swej dobroci zatroszczyłeś się o ubogiego, Boże!
 12 Pan wypowiedział słowo
 do licznego zastępu głoszących dobrą nowinę.
 13 Zbrojni królowie uciekają w popłochu,
 a pani domu rozdziela łupy.

68,6 Wj 22,21n; Pwt 10,18; 26,15; Ps 10,14; 146,9

68,7 1Sm 2,5; Ps 69,33; 78,17; 102,20; 107,4-7.10.14.33.34.40; 113,9; 146,7; Dz 12,7; 16,26

68,8 Wj 13,21; Sdz 4,14; 5,4; Ps 78,14.40.52; Ha 3,13; Za 14,3

68,9 Wj 19,18; Pwt 33,2; Sdz 3,5; 5,4.5; 2Sm 22,8; Ps 18,9; 77,18; Iz 45,8; Jr 10,10; Ha 3,3-6; Hbr 12,26

68,10 Kpł 26,4; Pwt 11,11; Hi 5,10; Ps 65,9.10; Ez 34,26

68,11 Ps 65,9; 74,19; 78,20; 107,9

68,12 Wj 15,20; 1Sm 18,6; Ps 33,9

68,13 Lb 31,8; Joz 10,16; 12,7-24; Sdz 5,19.22.30; 1Sm 30,24; Ps 48,5n; 110,5; 135,11

(68,2). Jako „ojciec dla sierot i opiekun wdów” (68,6) Bóg troszczy się o zapewnienie mieszkania dla samotnych, a więźniów „prowadzi ku szczęściu” (68,7). Następnie psalmista opowiada o zbawczych dziełach, jakich „Bóg z Synaju” dokonał dla Izraela na pustyni, gdy podczas wstrząsów natury troszczył się o bezpieczeństwo swojego ludu (68,8-11). Przypomina o zwycięstwach odniesionych nad nieprzyjacielskimi władcami, jak też o malej górze Synaj, która

- 14 Czy chcecie zasnąć wśród zagród?
Skrzydła gołębie pokryte srebrem,
a wszystkie pióra mienia się złotem.
- 15 Gdy Wszechmocny rozproszył tam królów,
jakby śnieg biały pokrył Góry Mroczone.
- 16 Góry Baszanu to góry potężne,
góry Baszanu mają wiele szczytów.
- 17 Czemu zazdrośnie patrzycie, góry o wielu szczytach,
na górę, gdzie Bóg zechciał zamieszkać,
gdzie PAN mieszka na wieki?
- 18 Rydwanów Bożych niezliczone krocie,
oto Pan przybywa z Synaju do świątyni.
- 19 Wstąpiłeś na wysokości, wziąłeś do niewoli jeńców,
przyjąłeś w darze ludzi.
Nawet buntownicy mogą tam mieszkać, PANIE BOŻE.
- 20 Każdego dnia niech będzie Pan błogosławiony.
Niech nam Bóg udzieli zbawienia!
- Sela*
- 21 Bóg nasz jest Bogiem, który wyzwala;
do Pana BOGA należą bramy śmierci.
- 22 Bóg roztrzaska głowy swoich wrogów,
włochate czaszki tych, co trwają w grzechu.

68,14 Rdz 49,14; Sdz 5,16

68,15 Rdz 17,1; Joz 10,10; Sdz 9,48; Hi 38,22n

68,16 Ps 36,6; Am 4,1

68,17 Pwt 12,5; Ps 78,54.68; 87.1.2; 132,13.14; Ez 43,7

68,18 Pwt 33,2; Joz 5,13-15; 2Krl 6,17; Dn 7,10; Ha 3,8

68,19 Wj 29,45; Sdz 5,12; Ps 7,7; 47,5; 78,60; J 14,23; Dz 1,9; 2,4.33; Rz 5,8; Ef 4,8-10; 1Tm 1,13; Ap 21,3

68,20 Ps 55,22; 65,5; Iz 46,4

68,21 Pwt 32,39; Ps 49,15; 56,13; 106,43; Koh 7,18; Ap 1,18

68,22 Sdz 5,2; Ps 110,6; Ha 3,13

pobudza do zazdrości potężna góry Baszanu (68,12-17). „Góry Mroczone” (*Salmon*) to poetyckie określenie lesistych wzgórz w okolicy Sychem (por. Sdz 9,48). Bóg Izraela kroczy w zwycięskim pochodzie z Synaju na Syjon (68,18-21), by wreszcie wkroczyć tryumfalnie do swojej świątyni (68,25-28).

- 23 Rzekł Pan: „Spędzę ich z Baszanu,
sprowadzę ku morskiej głębinie.
24 Niech twoja stopa we krwi brodzi,
a twoje psy rozszarpią twych wrogów”.
- 25 Oto widać Twoje wejście, Boże,
wejście mego Boga i Króla do świątyni.
26 Z przodu idą śpiewacy, a z tyłu – grający,
w środku dziewczęta z bębenkami.
27 Na zgromadzeniach wysławiajcie Boga,
PANA, gdzie zbiera się Izrael.
28 Idzie przed nimi Benjamin, najmłodszy,
książęta Judy ze swymi hufcami,
książęta Zabulona, książęta Neftalego.
29 Boże, okaż swą potęgę!
Umocnij, Boże, to, czegoś dla nas dokonał!
30 Ze względu na Twą świątynię w Jeruzalem
niech królowie złożą Ci dary!

68,23 Lb 21,33; Am 9,1-4

68,24 1Krl 21,19; 22,38; 2Krl 9,36; Ps 58,10; Jr 15,3

68,25 Ps 63,2; 77,13

68,26 Wj 15,20; Sdz 11,34; 1Krn 13,8; 15,6.16; Ps 33,3; 47,5.6

68,27 Pwt 33,28; Ps 22,22.23.25; 26,12; Iz 48,1; 51,1

68,28 Sdz 5,14.18; 1Sm 9,21

68,29 Ps 29,11; 42,8; 44,4; Iz 26,12

68,30 1Krl 10,10.25; 2Krn 32,23; Ps 45,12; 72,10; 76,11; Iz 18,7

Wyznając potęgę Boga, psalm kończy się wezwaniem do uwielbienia „tego, który przemierza odwieczne niebios” (68,33-36; por. Ps 29,1n).

Psalm odzwierciedla etapy historii zbawienia Izraela, lecz także otwiera się ku perspektywie uniwersalnej. Początek psalmu przedstawia Boga jadącego przez pustynię (68,5). Część środkowa (68,18) mówi o Jego tajemniczej obecności na Synaju w otoczeniu rydwanów, wreszcie w zakończeniu (68,33) Bóg wszechświata przemierza sfery niebieskie. Tym trzem etapom „podróży” Boga przez wszechświat odpowiadają trzy fazy historii zbawienia: przeszłość (Synaj), teraźniejszość (Syjon) i przyszłość (zjednoczenie świata pod władzą Boga). W lekturze chrześcijańskiej łatwo dostrzec tu tajemnicę paschalną Chrystusa. Już w sensie dosłownym psalm ukazuje stopniowe pogłębienie tematu świętej góry: Synaj, miejsce objawienia

- 31 Skarć dzikie bestie w zaroślach,
stado byków z cielcami narodów.
Rozprosz ludy, które pragną wojen!
Z Patros przybędą doświadczeni jak srebro,
- 32 z Egiptu przybędą posłowie,
Kusz wzniesie swe ręce ku Bogu.
- 33 Królestwa ziemi, śpiewajcie Bogu,
grajcie Panu naszemu,
Sela
- 34 Temu, który przemierza odwieczne niebios!
Oto wydaje swój głos, potężne wołanie:
- 35 „Uznajcie potęgę Boga!”
Jego wspaniałość nad Izraelem,
a Jego potęga sięga obłoków.
- 36 Przedziwny jest Bóg w swej świątyni.
Bóg Izraela udziela mocy i siły ludowi.
Niech będzie Bóg błogosławiony!

68,31 2Sm 8,2,6; Hi 40,21; Ps 18,14; 22,12; 89,10; Iz 19,6; Ez 29,3,4; 32,2

68,32 Ps 44,20; 87,4; Iz 19,19,21; 45,14; So 3,10

68,33 Ps 67,4; 102,22

68,34 Pwt 10,14; 33,26; 1Krl 8,27; Ps 18,10,11; 29,4; 46,6; 104,3

68,35 Ps 29,1; 36,5; 57,10; 108,4; 150,1

68,36 Pwt 7,21; 10,17; Ps 28,8; 29,11; 47,2; 65,5; 66,5,20; 110,2; Iz 40,29; 2Kor 1,3

Boga Izraela, musi ustąpić przed niewielkim Syjonem, gdzie stanie Świątynia Jerozolimska. Jeszcze pokorniejszą górą jest Golgota, małe wzniesienie poza murami miasta, miejsce egzekucji Chrystusa, które przemieni się w centrum świata. Psalm 68 to jeden z najpiękniejszych, ale i najtrudniejszych utworów Psałterza. Wydaje się on stanowić antologię różnych dawnych pieśni Izraela połączonych w liturgii wspólną myślą. Kompozycja przypomina chwalebne dzieła Boga z okazji przeniesienia Arki przez Dawida na Syjon. W osobie i życiu Chrystusa odbija się historia Izraela. W Nim staje się ona udziałem całej ludzkości. W Chrystusie bowiem Bóg Ojciec objawia swoją obecność w dziejach świata. Wcielenie Syna Bożego i Jego zwycięstwo nad śmiercią wprowadza wszystkich do ziemi niegdyś obiecanej Abrahamowi i jego potomstwu. Święty Paweł (Ef 4,8) słowami tego psalmu obrazuje misterium wniebowstąpienia Chrystusa. Tradycja patrystyczna widzi tu proroctwo o pierwszym i powtórnym przyjściu Chrystusa, o zesłaniu Ducha Świętego na Apostołów i powołaniu narodów do wiary.

Psalm 69

- 1 *Dyrygentowi: na melodię „Szozanim”. Dawida.*
 2 Ratuj mnie, Boże,
 bo woda sięga mi aż po szyję.
 3 Ugrzęzłem w głębokim błocie i nie mam oparcia.
 Znalazłem się na głębinie i prąd wody mnie porywa.
 4 Zmęczyłem się krzykiem, ochrypło me gardło,
 oczy mi się zaćmiły od czekania na mojego Boga.
 5 Liczniejsi od włosów na mej głowie
 są ci, co mnie nienawidzą bez powodu.
 Umocnili się moi wrogowie,
 którzy niesprawiedliwie mnie dręczą.
 Czy mam zapłacić za to, czego nie zabrałem?
 6 Boże, Ty znasz moją głupotę,
 a moje winy nie są ukryte przed Tobą.
 7 Niech się nie wstydzą z mego powodu
 ci, którzy ufają Tobie, Panie, Boże zastępów!
 Niech nie rumienią się z mego powodu
 ci, którzy szukają Ciebie, Boże Izraela!

69,2 Hi 22,11; Ps 18,5; 32,6; 42,7; 69,14.15; 124,4n; 130,1; Jon 2,5.6

69,3 Ps 40,2; 124,4; Jon 2,3

69,4 Pwt 28,32; Ps 6,6; 22,15; 31,24; 38,10; 119,82.123; Iz 38,14

69,5 Ps 35,7.11.19; 38,19; 40,12.13; 59,3.4; 109,3; 119,161; Jr 15,10; J 15,25

69,6 Ps 38,5; 44,21

69,7 2Sm 12,14; Ps 25,2

Psalm 69(68). Utwór tej samej długości co poprzedni hymn. Ty razem jest to skarga człowieka mocno doświadczonego cierpieniem. Jeśli szukać w Psalterzu odpowiednika tej kompozycji, to najbardziej przypomina on sławną lamentację Dawida z Ps 22(21). Obydwa te psalmy wykorzystane zostały w opisie męki Chrystusa. Sprawia to, że są szczególnie bliskie modlitwie chrześcijan. Ps 69 zaczyna się znanym obrazem pogrążenia w wodnej topieli (69,2-4.15n). Psalmista skarży się Bogu na licznych nieprzyjaciół, którzy fałszywie go oskarżają (69,5n). Błaga Go więc o opiekę nad tymi, którzy podobnie jak on sam złożyli nadzieję w Bogu (69,7-9). Skarży się także na wykluczenie społeczne, jakiego doznaje z powodu tych zniewag (69,9.21n). Uważa, że

- 8 Bo ze względu na Ciebie znoszę szyderstwa,
hańba twarz mi okrywa.
- 9 Stałem się obcy dla braci,
nie chcą mnie znać synowie mej matki.
- 10 Bo gorliwość o Twój dom mnie pochłania
i spadły na mnie zniewagi znieważających Ciebie.
- 11 Płakałem i pościłem,
a spotkały mnie za to zniewagi.
- 12 Założyłem wór pokutny jako ubranie
i stałem się dla nich pośmiewiskiem.
- 13 Szydzą ze mnie siedzący w bramie
i o mnie śpiewają pijacy.
- 14 A ja modłę się do Ciebie, PANIE,
w czasie zmiłowania, o Boże!
Wysłuchaj mnie w ogromie swego miłosierdzia,
w Twej zbawczej wierności!
- 15 Wyciągnij mnie z błota, bym nie ugrzązł,
ocal mnie od tych, co mnie nienawidzą,
wydobądź z wód głębokich.
- 16 Niech mnie nie zatopią wzburzone wody
i nie pochłonie mnie głębina,
niech odmęt nie zamknie nade mną swej paszczy!

69,8	Ps 44,15.22; Iz 50,6; Jr 15,15; 51,51
69,9	Hi 19,13-15; Ps 31,11; 38,11; J 1,11
69,10	Ps 89,41.50; 119,139; 132,1-5; J 2,17; Rz 15,3
69,11	Ps 35,13
69,12	1Krl 9,7; 20,31; Hi 17,6; Ps 35,13; 44,14; Jr 24,9
69,13	Rdz 19,1; Rt 4,1; Est 2,19; Hi 30,9
69,14	Ps 32,6; 51,1; 102,14; 109,4; Iz 49,8; 2Kor 6,2
69,15	Ps 69,2; 144,7
69,16	Lb 16,33; Ps 28,1; 55,23; 124,5; 141,7

przyczyną tej bolesnej izolacji jest jego „gorliwość o dom” Boży (69,10). Psalm kończy gorliwa obietnica uwielbienia Boga, który „wybawi Syjon” (69,31-37).

Klamrą spinającą całą kompozycję jest strofa początkowa (69,2-5) i końcowa (69,31-37). Początek psalmu to prośba o wybawienie, zakończenie natomiast jest obietnicą dziękczynienia (*toda*) Bogu za doznaną opiekę. Pierwsza część utworu

- 17 Wysłuchaj mnie, PANIE, bo słodka jest Twa łaska.
Spójrz na mnie w ogromie Twego miłosierdzia.
- 18 Nie odwracaj oblicza od sługi swego,
prędko mnie wysłuchaj, bo cierpię udrękę.
- 19 Zbliź się do mnie i wybaw,
ocal mnie na przekór mym wrogom.
- 20 Ty znasz moją hańbę, wstyd i poniżenie.
W Twojej mocy są wszyscy, co mnie znieważają.
- 21 Jestem złamany na duchu i z sił opadłem.
Czekałem na współczucie, lecz bezskutecznie,
na pociechę, ale jej nie znalazłem.
- 22 Dodali żółci do mego pokarmu,
poili mnie octem, gdy byłem spragniony.
- 23 Niech stół ich stanie się dla nich zasadzką,
a uczta ofiarna – pułapką.
- 24 Niech zaćmią się ich oczy, aby nie widzieli,
a grzbiet ich zawsze trzymaj pochylony.
- 25 Wylej na nich swoje zagniewanie,
żar Twego gniewu niechaj ich dosięgnie!
- 26 Niech ich dom opustoszeje,
by nie miał kto mieszkać w ich namiotach.
- 27 Bo prześladowają tego, którego uderzyłeś,
i naśmiewają się z tego, którego zraniłeś.

69,17 Ps 25,16; 51,1; 63,3; 86,16; 106,45; 109,21

69,18 Ps 18,6; 27,9; 31,9; 66,14; 102,2.3; 143,7

69,19 2Sm 4,9; Ps 26,11; 49,15; 119,134

69,20 Ps 22,6; 31,11; Hbr 12,2

69,21 Hi 6,14-17; 16,2; Ps 142,4; Iz 63,5; Jr 15,5; 23,9; Lm 1,2; Mt 26,37.40; J 16,32

69,22 Pwt 29,18; Mt 27,34-48; Mk 15,23.36; Łk 23,36; J 19,28-30

69,23 Ps 23,5; 35,4-8; 109,6-15; Rz 11,9n; 1Tm 5,3

69,24 Iz 6,10; Dn 5,6; Na 2,10; Mt 13,14

69,25 Ps 79,6; Jr 10,25; Ez 20,8; Oz 5,10

69,26 Mt 23,38; Łk 13,35; Dz 1,20

69,27 2Krn 28,9; Hi 19,21; Ps 71,11; 109,22; Iz 53,4; Za 1,15

(69,2-22) to lamentacja sługi Bożego, który mimo swojej gorliwości i prawości został niesłusznie oskarżony o kradzież. Osobisty dramat psalmisty spleta się z dramatem zbawczym jego narodu i całego świata. Druga część (69,23-37) jest

- 28 Pozwól im mnożyć grzechy,
by nie weszli do Twojej sprawiedliwości.
- 29 Niech będą wymazani z księgi żyjących,
by nie byli zapisani razem z prawymi.
- 30 Ja zaś jestem ubogi i zbolały,
niech mnie podźwignie, Boże, Twoje zbawienie.
- 31 Będę chwalił pieśnią imię Boga,
wysławiał Go dziękczynieniem.
- 32 Gdyż to miłsze jest PANU od młodego cielca,
co ma już rogi i racice.
- 33 Niech patrzą ubodzy i niech się radują!
Niech ożyją serca chcących poznać wolę Boga!
- 34 Gdyż PAN wysłuchał nędzarzy,
nie wzgardził swoimi, co byli w niewoli.
- 35 Niech Go wielbią niebiosa i ziemia,
morze i wszystko, co w nich się porusza.
- 36 Bo Bóg wybawi Syjon,
odbuduje miasta Judy.
Osiądą w nich i wezmą je w posiadanie,
37 otrzymają je potomkowie sług Jego,
miłujący Jego imię znajdą tam mieszkanie.

69,28 Ne 4,5; Ps 103,17; 109,14; Iz 26,10; Rz 1,28

69,29 Wj 32,32.33; Ps 87,6; Ez 13,9; Łk 10,20; Flp 4,3; Hbr 12,23; Ap 3,5; 13,8; 17,8; 20,15

69,30 Ps 20,1; 59,1; 70,5

69,31 Ps 28,7; 34,3; 50,14.23

69,32 Kpł 11,3; Ps 50,13.14; 51,16

69,33 Ps 22,26; 34,2.3; 70,5

69,34 Ps 12,5; 68,6; 140,13

69,35 Ps 96,11; 98,7; 148,1-13; Iz 44,23; 49,13; 55,12

69,36 Ps 46,5; 51,18; 102,17.22n; 147,2; Iz 44,26; Ez 36,10; Ab 17

69,37 Ps 5,12; 25,13; 37,29; 102,28; Iz 65,9

wyznaniem niewzruszonej ufności Bogu. Oczekiwane zbawienie zaczyna się spełniać, zarówno wobec niewinnie cierpiącego psalmisty, jak i wobec nędzarczy Judy. Przygotowano dla nich dziękczynną ucztę duchową, w której będą uczestniczyć niebiosa i ziemia. W cierpiącym słudze z Ps 69, z którym może się utożsamiać każdy cierpiący chrześcijanin, odnaleźć można podobieństwo do bohatera Ps 22 i do pieśni w Iz 53.

Psalm 70

- ¹ *Dyrygentowi. Dawida. Ku przypomnieniu.*
- ² Boże, wejrzyj ku wspomózeniu memu!
PANIE, pospiesz ku ratunkowi memu!

70,2 1Krn 16,4; Ps 38,1; 40,13-17; 70,1-5

Lektura chrześcijańska psalmu pozwala odnieść część złorzeczącą (69,23-29) do tajemnicy męki Chrystusa (por. 69,22 i Mk 15,36; J 19,29). Grzeszników, którzy ufają Bogu, wydobywa On z „wód głębokich” popełnionych nieprawości. To piękny obraz darmowej łaski. Ps 69 jest często cytowany w Nowym Testamencie (np. J 2,17; 15,25; Rz 15,3; 11,9). Psalm wyraża doświadczenie człowieka pogrążonego w goryczy, która prowadzi go na skraj rozpacz. Ufna modlitwa jednak przemienia lamentację w pieśń ufności i dziękczynienia. Psalm przypisano Dawidowi (Rz 11,9-10). Końcowe wersety świadczą o tym, że Izrael śpiewał go zwłaszcza w tragicznych momentach swoich dziejów, podczas niewoli i prześladowań. Doświadczenia cierpiącego króla wyrażają los całej wspólnoty. Nowy Testament często odnosi słowa tego psalmu do opisu męki Pańskiej. Ojcowie Kościoła jednomyślnie dostrzegali mesjański charakter tej lamentacji. Z ust Chrystusa modlitwa przechodzi w usta cierpiącego Kościoła. Każdy członek mistycznego Ciała może odnaleźć tu własny udział w cierpieniu swojego Pana. Ps 69/70 stanowi wariant drugiej części Ps 39/40. Psalmista wzywa Boga na pomoc, aby jego wrogowie zostali zawstydzeni, a miłujący Pana doznali pocieszenia. Psalm mógł być śpiewany podczas bezkrwawych ofiar składanych w Świątyni Jerozolimskiej. Tradycja patrystyczna widzi w nim modlitwę Chrystusa na krzyżu czy też Kościoła podczas prześladowań. Kościół rozpoczyna pierwszym wersem tego psalmu modlitwę brewiarzową każdego poranka. W ten sposób zanoszą do Pana błagania prosząc o pomoc, by mógł on godnie spełnić swoją misję. Chrystus nie tylko przychodzi z pomocą naszej modlitwie, lecz także łączy ją z własnym uwielbieniem Ojca. On sam używa nam swoich słów, aby były nam pomocne w chwilach trudnych. Kusiciel bowiem wykorzystuje te momenty, by nas pokonać, ale Chrystus wstawia się za nami u Ojca. Z łatwością można tu dostrzec wzorzec literacki nie tylko dla hymnów dziękczynnych wspólnoty z Qumran (*Hodajot*), ale także dla modlitw eucharystycznych Nowego Testamentu.

Psalm 70(69). Utwór ten niemal w całości pokrywa się z treścią lamentacji zawartej w drugiej części Ps 40,14-18 w zakończeniu pierwszej kolekcji psal-

- 3 Niech się zawstydzą i okryją hańbą
ci, co czyhają na moje życie.
Niech się odwrócą zawstydzeni
ci, co pragną mojej zguby!
- 4 Niech się cofną i wstydem okryją
ci, którzy mi mówią: „Dobrze mu tak, dobrze!”
- 5 Niechaj się cieszą i radują Tobą
wszyscy, co Ciebie szukają!
Niech zawsze mówią: „Bóg jest wielki!”
ci, którzy pragną Twojej pomocy.
- 6 Ja zaś jestem ubogi i nędzny.
Boże, pospiesz mi z pomocą!
Ty jesteś moim wspomóżycielem i wybawcą.
PANIE, nie zwlekaj!

70,3 Ps 35,4.26

70,4 Ps 40,15

70,6 Ps 40,17; 141,1

mów Dawida. Podobnie jak cały Ps 40 w tradycji żydowskiej stanowi on utwór mesjański, ułożony przez samego Dawida. Jest to żarliwe błaganie o pomoc przeciwko wrogom psalmisty. „Czyhają” oni na życie tego, który określił sam siebie jako „ubogi i nędzny” (70,3.6). Wrogowie potrafią tylko sztydzić: „Dobrze mu tak, dobrze” (70,4). Ci natomiast, którzy „szukają Boga”, wyznają z ufnością, że „Bóg jest wielki” (70,5). Psalm zadaje się stanowić całość z następnym (Ps 71), który z tego powodu nie ma odrębnego tytułu. Jest to jeden z przykładów pracy redaktorów Psałterza, którzy starali się tak je ułożyć w pięciu mniejszych kolekcjach, aby w sumie osiągnąć liczbę 150. Psałterz grecki dołącza do nich jeszcze apokryficzny Ps 151, zaznaczając jednak, że jest on „nadliczbowy”.

Przechodząc do wewnętrznej struktury tego utworu, możemy dostrzec tu typową lamentację jednostki. Całą pieśń spina wyraźna inkluzja. Wprowadzenie (70,2) jest prośbą o Bożą pomoc, podobnie jak zakończenie utworu (70,6). Pomiędzy tymi dwoma wersetami krańcowymi mieści się treść utworu: złorzeczenie dla wrogów (70,3n) i błogosławieństwo dla sprawiedliwych (70,5). Psalmista (według nagłówka psalmu jest nim sam Dawid) znalazł się w wielkim niebezpieczeństwie i prosi Boga o szybką interwencję: o zawstydzenie dla wrogów (70,3n) i o szczęście dla wiernych Panu (70,5).

Psalm 71

- 1 PANIE, do Ciebie się uciekam,
niech nigdy nie doznam wstydu.
- 2 W Twojej sprawiedliwości wyrwij mnie i ocal,
nakłoń ku mnie ucha i wybaw mnie!
- 3 Bądź dla mnie skałą schronienia,
domem ucieczki, abyś mnie wybawił!
Bo Ty jesteś moją opoką i twierdzą.
- 4 Boże mój, wyrwij mnie z mocy bezbożnego,
z ręki występniogo i ciemieżyciela.

71,1 Ps 25,2.3; 31,1-3; 71,1-3

71,2 Ps 17,6; 31,1

71,3 Pwt 33,27; Ps 7,6; 18,2; 31,2.3; 42,8; 90,1; 91,9

71,4 Ps 140,1.2.4

Wyrażona tu prośba o zbawienie może z powodu swej ogólności stać się modlitwą chrześcijanina w każdej potrzebie. Psalmista wzywa Boga na pomoc, aby jego wrogowie zostali zawstydzeni, a miłujący Pana doznali pokrzepienia. Psalm mógł być śpiewany podczas bezkrwawych ofiar składanych w Świątyni Jerozolimskiej. Tradycja patrystyczna widzi w nim modlitwę Chrystusa na krzyżu czy też Kościoła podczas prześladowań. Kościół rozpoczyna pierwszym wersem tego psalmu modlitwę brewiarzową każdego poranka. W ten sposób zanoszi do Pana błagania, prosząc o pomoc, by mógł on godnie spełnić swoją misję. Chrystus nie tylko przychodzi z pomocą naszej modlitwie, lecz także łączy ją z własnym uwielbieniem Ojca. On sam używa nam swoich słów, aby były nam pomocne w chwilach trudnych. Kusiciel bowiem wykorzystuje te momenty, by nas pokonać, ale Chrystus wstawia się za nami u Ojca. Ps 70 jest przykładem modlitwy w Duchu, o jakiej mówi Apostoł: „Duch przychodzi z pomocą naszej słabości. Gdy bowiem nie umiemy się modlić tak, jak trzeba, sam Duch przyczynia się z nami w błaganiach, których nie można wyrazić słowami” (Rz 8,26).

Psalm 71(70). Wiele wyrażań zawartych w tym psalmie powraca w innych modlitwach Psalterza. Autor przyzywa Boga jako „skały schronienia i twierdzy” (71,3). Z kontekstu wynika, że jest to modlitwa człowieka w podeszłym wieku. Autor wspomina o swoim narodzeniu jako o akcie opatrności Bożej (71,6). Wyraża pragnienie, aby całe jego życie było ustawicznym uwielbieniem

- 5 Gdyż Ty jesteś nadzieją moją,
Panie, BOŻE, ucieczko moja od młodości.
- 6 Od łona matki opieram się na Tobie,
już w jej wnętrzościach byłeś mym obrońcą.
Ciebie zawsze uwielbiam.
- 7 Dla wielu stałem się jakby zadziwiającym znakiem,
lecz Ty jesteś moim bezpiecznym schronieniem.
- 8 Niechaj uwielbienie wypełni me usta,
abym codziennie opiewał Twą chwałę.
- 9 Nie opuszczaj mnie w czas starości,
gdy osłabnie ma siła, Ty mnie nie porzucaj!
- 10 Bo zmówili się przeciw mnie wrogowie,
ci, co czyhają na me życie, wspólnie się naradzali,
11 mówiąc: „Bóg go opuścił, ścigajcie go i schwyćcie,
bo nie ma dla niego wybawcy!”.
- 12 Boże, nie oddalaj się ode mnie,
Boże mój, wejrzyj ku wspomózeniu memu!
- 13 Niech się zawstydzą i znikną
ci, co mnie oskarżają.
Niech się okryją hańbą i wstydem,
którzy pragną mej zguby!

71,5	Ps 22,9; 39,7; Jr 14,8; 17,7.13.17; 50,7; 1Tm 1,1
71,6	Hi 10,18; Ps 22,4.9.10; 34,1; 109,1; Iz 46,3; Jr 17,14
71,7	Ps 61,3; Iz 8,18; 1Kor 4,9
71,8	Ps 35,28; 63,5; 96,6; 104,1
71,9	Ps 71,18; 92,14; Iz 46,4
71,10	Ps 31,13; 41,7.8; 56,6; 83,3.5; Mt 27,1
71,11	Ps 3,2; 7,2
71,12	Ps 10,1; 22,11.12; 35,22; 38,21.22; 40,13; 70,1.5
71,13	Est 9,2; Ps 35,4.26; 38,23; 40,14.15; 70,2; 71,24; 109,29

Boga (71,8). Prosi też, aby Pan nie zapominał o nim „w czasie starości” (71,9.18) i obiecuje świadczyć o Jego „wielkich dziełach” (71,14-17). Na koniec psalm podkreśla niezrównaną potęgę Boga (71,18n).

Tę lamentację jednostki, złożoną z dwóch części o równoległych obrazach (71,1-13.14-24), często nazywa się „modlitwą starca”. W czasach psalmisty za starca uważano już człowieka pięćdziesięcioletniego. Psalm jest

- 14 Ale ja zawsze będę Ci ufał
i nie przestanę Ciebie uwielbiać!
- 15 Moje usta będą głosić Twą sprawiedliwość,
cały dzień Twoje zbawienie,
bo nawet nie znam jego miary!
- 16 Będę powracał do wielkich dzieł Pana BOGA,
będę wspominał tylko Twoją sprawiedliwość.
- 17 Boże, pouczałeś mnie od młodości
i dotąd głoszę Twoje cuda.
- 18 Lecz i w starości, w wieku sędziwym,
nie opuszczaj mnie, Boże,
bym mógł opowiadać o mocy Twojej,
całemu przyszłemu pokoleniu o Twej potędze.
- 19 Tak wzniosła jest Boże sprawiedliwość Twoja!
Ty dokonałeś wielkich rzeczy,
Boże, któż podobny do Ciebie?
- 20 Wiele trudnych utrapień na mnie zesłałeś,
lecz zawsze przywracałeś mi życie,
więc z głębi ziemia znowu mnie wydobędziesz.

71,14 Ps 71,8; 130,7

71,15 Ps 35,28; 40,5; 96,2; 109,30

71,16 Ps 51,14; 106,2

71,17 Pwt 4,5; 6,7; Ps 26,7; 40,5; 119,27

71,18 Ps 22,31; 71,9; 78,4.6; Iz 46,4

71,19 Pwt 3,24; 1Sm 12,24; Ps 35,10; 36,5.6; 57,10; 72,18; 86,8; 126,2; Łk 1,49

71,20 Ps 9,14; 40,3; 60,3; 80,18; 85,6; 86,13; 119,25; 138,7; 143,11; Oz 6,1.2

pomocą w refleksji nad przemianami i pomaga zaakceptować naturalny proces starzenia się. Dla osób młodych to szkoła solidarności z wcześniejszym pokoleniem: uczy szacunku i postawy dobrego pasterza, który nosi na rękach owce słabe i chore. Zbyt często za pięknym określeniem „złota jesień” ukrywa się lęk przed starością. Trzeba więc przywrócić dojrzałemu wiekowi jego godność i ponownie odkryć jego wartość. Osoby dojrzałe ze swoim doświadczeniem obecności Boga w różnych okolicznościach życia stają się świadkami wierności i niezawodności Boga (71,8.14-18.22-24). Młodzi z wielką korzyścią mogą czerpać z tego bogactwa myśli. Psalmista u kresu życia wzywa Bożej pomocy przeciwko wrogom, którzy chcą go

- 21 Przymnóż mi szacunku
i znowu mnie pociesz.
- 22 A ja wielbić będę na lirze
Twoją wierność, Boże,
psalm Ci zagram na cytrze, Święty Izraela!
- 23 Zaśpiewam dla Ciebie radosnymi wargami,
i całym sobą, bo mnie odkupiłeś.
- 24 Także i język mój codziennie
będzie głosił Twoją sprawiedliwość,
gdyż się zawstydzą i doznają hańby,
którzy pragną mej zguby.

71,21 Ps 18,35; 23,4; 86,17; Iz 12,1; 49,13

71,22 2Krl 19,22; Ps 33,2; 78,41; 81,2; 89,18; 92,1-3; 144,9; 147,7; Iz 1,4; 60,9

71,23 Ps 5,11; 7,18; 32,11; 34,22; 55,18; 103,4; 132,9.16

71,24 Ps 35,26.28; 71,13

zniszczyć, wykorzystują jego starość. Sądzą, że Bóg go opuścił. Tak trudne położenie jest jednak okazją do wyznania bezgranicznej ufności Stwórcy. Psalmista obiecuje więc Panu ofiarę ustawicznej chwały i prosi, aby jego wrogowie zostali zawstydzeni. Kończy modlitwę przypomnieniem dóbr otrzymanych od Boga w swoim długim życiu, prosząc w ten sposób o tę ostatnią pomoc.

Kościół w liturgii Wielkiego Tygodnia korzysta ze słów tego psalmu w celu wyrażenia uczuć Chrystusa podczas męki. Tradycja pozwala tu także dostrzec zapowiedź zmartwychwstania. Uczestnicząc w zwycięstwie Chrystusa nad śmiercią, Kościół staje się żywym znakiem chwały Bożej w świecie. Chrzest jako sakrament inicjacji chrześcijańskiej ukazuje zbawczą wolę Boga względem każdego człowieka. Stwierdza to sam Jezus: „Jest wolą Tego, który Mnie posłał, abym nic nie stracił z tego wszystkiego, co Mi dał, ale żebym to wskrzesił w dniu ostatecznym” (J 6,39). Toteż u schyłku dnia, a zwłaszcza w latach starości, coraz lepiej widać opatrność Bożą. Jest On dla człowieka jedynym oparciem w chwilach słabości. Łatwiej wtedy odnieść do siebie słowa, które Jezus wyrzekł niegdyś do Piotra: „Gdy byłeś młody, opasywałeś się sam i chodziłeś, gdzie chciałeś. Ale gdy się zestarzejesz, wyciągniesz ręce swoje, a inny cię opasze i poprowadzi, dokąd nie chcesz” (J 21,18).

Psalm 72

¹ *Dla Salomona.*

- Boże, przekaz Twą władzę królowi,
 naucz go Twojej sprawiedliwości,
² aby sądził lud Twój sprawiedliwie
 i godziwie Twoich ubogich.
³ Niech góry przyniosą Jego ludowi pokój,
 a pagórki – sprawiedliwość.
⁴ On obroni ubogich spośród ludu,
 ocali synów nędzarzy, a poniży ciemńzyciela.
⁵ Trwać będzie długo jak słońce,
 dłużej niż księżyc – z pokolenia na pokolenie.
⁶ Spadnie jak deszcz na murawę,
 jak krople deszczu padające na ziemię.

72,1 1Krn 3,9; 22,12.13; Ps 24,5; 89,15

72,2 Ps 82,3; 122,5; Iz 9,7; 11,2-5; 32,1

72,3 1Krl 5,26; Ps 85,10; Iz 2,4; 9,5.6; 32,17; 45,8; 52,7; 55,12; Mi 4,3.4; So 2,3; Za 9,10

72,4 Iz 11,4

72,5 Ps 72,17; 89,4.36.37; Jf 31,35.36; 33,20.25; Łk 1,33

72,6 Pwt 32,2; 2Sm 23,4; Hi 5,10; Ps 37,11; 65,10; Oz 6,3; Am 7,1

Psalm 72(71). Psalm przypisany Salomonowi (por. Ps 127) zamyka drugą księgę Psalterza (Ps 42–72), a wraz z nią także większą kolekcję psalmów Dawida. Ostatni utwór tego zbioru ujęty jest w formę modlitwy do Boga i przypomina moralne obowiązki dynastii Dawida. Król winien sędzić lud Boży „sprawiedliwie” (72,2), stawać w obronie ubogich (72,4.12-14) i poniżać „ciemńzyciela” (72,4b). Jednocześnie modlitwa, dedykowana młodemu Salomonowi, zawiera prośbę o to, aby następca tronu Dawida zapewniał „pokój” i obfitość plonów swoim poddanym (72,3.6n.16), aby cieszył się „długim” życiem (72,5.15) i rozciągał swe panowanie „aż po krańce ziemi” (72,8-11). Panowanie nowego władcy ma być jak żyzny „deszcz” dla ziemi (72,6). Ostatnie zdanie jest uwagą redakcyjną: w tym miejscu kończy się zbiór „hymnów Dawida, syna Jessego” (72,20).

Jest to dwuczęściowa modlitwa (72,1-11.12-17) o błogosławieństwo dla króla. Krótkie błaganie (72,1) przechodzi w szereg życzeń wyrażonych w stylu dworskim. Psalmista kieruje do Boga prośbę o to, by udzielił królowi mocy

- 7 Za dni Jego zakwitnie sprawiedliwość
i pełnia pokoju, póki nie braknie księżycy.
- 8 Będzie panował od morza do morza,
od rzeki aż po krańce ziemi.
- 9 Mieszkańcy pustyni przed nim upadną,
jego wrogowie będą proch lizali.
- 10 Królowie Tarszisz i wysp złożą daninę,
królowie Szeby i Saby przyniosą dary.
- 11 Będą mu bić pokłony wszyscy królowie,
wszystkie narody będą mu służyły.
- 12 Bo on z rąk możnego wybawił biedaka
i nędzarza, który nie miał obrońcy.
- 13 On oszczędzi biednego i ubogiego,
ocali życie ubogim.
- 14 Obroni ich przed krzywdą i przemocą,
gdyż cenna jest krew ich dla niego.

72,7 Ps 89,38; 92,12; Iz 2,4; Za 9,10; Syr 44,21; Ef 2,14

72,8 Wj 23,31; 1Krl 4,21.24; Ps 2,8; 80,11; 89,25; Za 9,10

72,9 Ps 22,29; 74,14; Iz 23,13; 49,23; Mi 7,17

72,10 Rdz 10,7; 1Sm 10,27; 1Krl 10,1.22; 2Krn 9,21; Hi 6,19; Ps 45,12; 48,7; 68,29; 97,1; Iz 42,10.12;
43,3; 45,14; 51,5; 60,6.9; So 2,11

72,11 Ps 86,9; 138,4; Iz 49,7.23

72,12 Hi 29,12-17; Ps 72,4

72,13 Prz 19,17; 28,8

72,14 1Sm 26,21; 2Krl 1,13; Ps 69,18; 116,15

sprawiedliwego rządzenia poddanymi oraz umiejętności troski o uciśnionych i potrzebujących. Pan jest dawcą charyzmatu rządzenia (por. Rz 13,1-5; 1P 2,13.17). Dołączona doksologia (72,18n) zamyka drugą księgę Psalterza, a końcowa informacja odnosi się do treści obu ksiąg „Psałterza Dawidowego”. Psalm jest zachętą do modlitwy za rządzącymi. Trudno określić czas i miejsce powstania tej modlitwy dedykowanej Salomonowi. Po przesiedleniu babilońskim wspólnota Izraela dostrzegła w niej zapowiedź Mesjasza.

Liturgia chrześcijańska nawiązuje do tych oczekiwań, odnosząc werset 72,9-11 i 72,15 do hołdu złożonego małemu Jezusowi przez mędrców (Mt 2,1-12). W świetle NT psalm nabiera sensu pełniejszego. Chrystus przed Paschą nakarmił głodnych chlebem (J 6,3-15), zacznie „trzeciego

- 15 Niechaj więc żyje i otrzyma złoto ze Szeby;
niech się modlą za niego
i nieustannie go błogosławią;
- 16 „Niech zboże obrodzi na ziemi,
niech się rozplenia jak trawa na ziemi,
niech zaszumią kłosa na wzgórzach jak lasy Libanu.
- 17 Niech jego imię trwa na wieki,
dłużej niż słońce niech trwa jego imię.
Jego błogosławieństwa niech życzą sobie wszystkie ludy ziemi
i wszystkie narody niech go zwą szczęśliwym”.
- 18 Błogosławiony PAN Bóg, Bóg Izraela,
który sam czyni cuda.
- 19 Błogosławione na wieki Jego chwalebne imię!
Niech ziemia cała będzie pełna Jego chwały!
Amen! Niech tak będzie!
- 20 Skończyły się hymny Dawida, syna Jessego.

72,15 Pwt 9,20; 1Krl 10,10; Ps 61,7n; Iz 60,6; Mt 2,11

72,16 Hi 5,25; Ps 92,7; 104,16; Iz 27,6; Oz 14,6-9; Am 9,13

72,17 Rdz 12,3; 18,18; 22,18; 26,4; Wj 3,15; Ps 89,36; 104,31; 135,13; Łk 1,48

72,18 Wj 15,11; 1Krn 29,10; Hi 5,9; Ps 41,13; 77,14; 86,10; 89,52; 106,48; 136,4

72,19 Lb 14,21; Ne 9,5; Ps 41,13; 96,8; Ha 3,3

72,20 2Sm 23,1; Ps 55,1

dnia” napełniać ziemię obfitością swych darów. W Eucharystii Jezus uczyni sam siebie pokarmem jednoczącym cały świat. Psalmista sławi idealnego króla, w którym już tradycja żydowska widziała Mesjasza. Królowie z dynastii Dawida byli zapowiedzią przyszłego Pomazańca i jego królewskiej władzy. Król i królestwo mają charakter sakralny i religijny, objawiając władzę i sprawiedliwość samego Boga. Cechy królestwa mesjańskiego widoczne są w Chrystusie i głoszonym przezeń królestwie Bożym. Stąd częste w Nowym Testamencie nawiązania do tego psalmu (Mt 2,11; Łk 1,68; Ap 21,26). Opisane są w nim także cechy i życie Kościoła założonego przez Chrystusa (J 18,36). Kościół wprowadza Boże królowanie, w którym ubodzy i słabi znajdują ocalenie i pomoc przeciwko wszelkiej formie przemocy i wyzysku, uniwersalne i wieczne królestwo pokoju i błogosławieństwa. Królowanie Chrystusa ma także wymiar niewidzialny, zakorzeniony w sercach.

Księga trzecia (Ps 73–89)

Psalm 73

- ¹ *Psalm Asafa.*
Jak dobry jest Bóg dla prawych,
dla ludzi czystego serca!
- ² A moje nogi niemal się potknęły,
prawie że zachwiały się moje stopy.
- ³ Bo zazdrościłem pyszałkom,
widząc pomyślność bezbożnych.
- ⁴ Oni niczym się nie przejmują,
ich ciało jest zdrowe i jędrne.
- ⁵ Nie uczestniczą w ludzkich znojach,
nie cierpią razem z ludźmi.
- ⁶ Dlatego okryli się pychą,
odziali się przemocą jak szatą.

73,1 Ps 24,4; 51,10; 86,5; Mt 5,8; J 1,47

73,2 Ps 94,18

73,3 Hi 21,7.13-26; Ps 37,1.7; 92,7; Prz 23,17; Jr 12,1

73,5 Hi 21,9; Ps 73,12.14; Iz 53,4

73,6 Rdz 41,42; Sdz 8,26; Ps 109,18; Prz 1,9

Psalm 73(72). Utwór ten rozpoczyna trzecią księgę Psalterza złożoną z dwóch mniejszych kolekcji (Ps 73–83 i 84–89). Pierwsza z tych kolekcji obejmuje zbiór psalmów Asafa (łącznie z Ps 50 było ich dwanaście). Zbiór ten pochodzi zapewne z królestwa północnego, powstał więc po rozpadzie państwa Dawida na dwie części. Treść tych psalmów podkreśla mocno Bożą sprawiedliwość objawioną w historii Izraela od wyjścia z Egiptu aż do niewoli. Akcentuje też rolę Syjonu. Ps 73 jest głęboką medytacją na temat Bożej

- 7 W ich tłuszczu lęgnie się nieprawość,
w ich sercach rodzą się złe myśli.
- 8 Myślą i mówią złośliwie,
wyniośle głoszą nieprawość.
- 9 Otwierają usta przeciw niebu,
kalają ziemię językiem.
- 10 Także lud Boży zwraca się do nich,
pijąc obficie ich wodę.
- 11 Mówią: „Czy Bóg może to zauważyć?
Czy Najwyższy ma wiedzę?”
- 12 Przecież to bezbożni, a im się powodzi,
i na tym świecie zdobyli bogactwo!
- 13 Czyż na darmo zachowałem czyste serce
i obmywałem ręce na znak niewinności?
- 14 Bo przecież w dzień cierpię katusze,
każdego rana jestem doświadczany.
- 15 Gdybym zamierzał postąpić podobnie,
zdradziłbym lud Twoich synów!

73,7	Hi 15,27; Ps 17,10; 119,70; Jr 5,28
73,8	Ps 1,1; 17,10; 2P 2,18; Jud 16
73,9	Ap 13,6
73,10	Hi 15,16; Ps 23,5
73,11	Hi 22,13; Ps 10,11
73,12	Ps 49,6; 52,7; Jr 49,31; Ez 23,42
73,13	Hi 21,15; 34,9; 35,3; Ps 26,6; Ml 3,14
73,14	Hi 33,19; Ps 38,6; 101,8; 118,18; Ap 3,19
73,15	Ps 14,5

sprawiedliwości względem bezbożnych. Zaczyna się wyznaniem Bożej dobroci względem ludzi „prawych”. Po tym wyznaniu jednak (73,1) następuje ukazanie własnych wątpliwości (73,2-16). Autor przyznaje, że „zazdrościł pyszałkom” ich „pomyślności” (73,3-12). Konsekwentnie pyta o wartość własnych wysiłków w dążeniu do życia prawego (73,13n). Wątpliwości rozwiały się dopiero po „wejściu do świątyni Bożej”, kiedy to poznał, „jaki jest ich koniec” (73,17-20). Doświadczył wtedy, że jest blisko Boga i zapragnął tej bliskości „na wieki” (73,24-28).

- 16 Próbowałem to pojąć,
lecz było to dla mnie zbyt trudne,
17 póki nie wszedłem do świątyni Bożej
i nie rozumiałem, jaki jest ich koniec.
18 Doprawdy na śliskim gruncie ich stawiasz
i spychasz ich ku zagładzie.
19 Jakże szybko obróćą się w nicość,
przepadną strawieni przerażeniem.
20 Znikają jak sen po przebudzeniu,
bo Ty, Panie, gardzisz ich widokiem.
21 Gdy gorycz miałem w sercu
i dręczyło mnie sumienie,
22 byłem głupi i nic nie rozumiałem,
byłem jak zwierzę przed Tobą.

73,16	Koh 8,17
73,17	Ps 20,2; 27,4; 37,38; 77,13; 119,130
73,18	Ps 35,6.8; 36,12
73,19	Lb 16,21; Hi 18,11; Ps 92,8; Iz 47,11
73,20	1Sm 2,30; Hi 20,8; Ps 49,15; 78,65
73,21	Sdz 10,16; Dz 2,37

Kryteria literackie pozwalają podzielić psalm na trzy części (73,1-12.13-17.18-28), które wyznaczają kolejne etapy historii. Najpierw autor maluje pomyślność bezbożnych, która była dla niego zgorszeniem. Następnie przybywa on do świątyni, aby tam otrzymać zrozumienie rzeczy ostatecznych (73,17): oto bezbożni będą wyniszczeni, a sprawiedliwi zostaną przygarnięci przez Boga na wieki. Lektura chrześcijańska poszerza horyzonty utworu o perspektywę eschatologiczną. W świetle NT teologia psalmisty otwiera się na myśl o tym, że Boża odплата, która czeka bezbożnego i sprawiedliwego, nie musi mieć miejsca za życia człowieka (Łk 16,19-31). Świątynie zaś, w których mieszka Bóg, zawsze ułatwiają spotkanie z Nim. Psalmista, który reprezentuje wszystkich wierzących, właśnie w świątyni otrzymał zrozumienie rzeczy przyszłych. Kryzysy ludzkiej egzystencji są próbą wiary, która oczyszczana wzrasta i umacnia się. Środkowa w serii pięciu kolekcji psalmów Dawidowych zawiera refleksje nad losami ludu wybranego i jego świątyni. Widać w tym zbiorze przejście od skargi do ufności opartej na obietnicy danej niegdyś dynastii Dawida.

- 23 Lecz ja jestem zawsze przy Tobie,
Ty mnie ująłeś za rękę.
24 Prowadzisz mnie zgodnie z Twym zamysłem,
a w końcu przyjmiesz mnie do chwały.
25 Kogo mam w niebie?
Gdy jestem z Tobą, nie cieszy mnie ziemia.
26 Chociaż niszczeje ciało i serce,
Bóg jest skałą mego serca
i moim dziedzictwem na wieki.
27 Bo zginą ci, którzy oddalają się od Ciebie,
wytracisz każdego, kto Cię zdradza!
28 Moim dobrem jest być blisko Boga.
W Panu BOGU uczyniłem sobie schronienie,
by opowiadać wszystkie dzieła Twoje.

73,22 Hi 11,12; 18,3; Ps 49,10,20; 92,6; Koh 3,18

73,23 Ps 16,8,10; 41,12; 63,8

73,24 Rdz 5,24; Ps 32,8; 48,14; 49,15; Iz 58,11

73,25 Ps 16,2; Flp 3,8

73,26 Ps 16,5; 18,2; 38,10; 40,12; 84,2; 119,81; Dn 12,3

73,27 Wj 34,15; Lb 15,39; Ps 37,20; 106,39; 119,155; Oz 4,12; 9,1; Jk 4,4

73,28 Ps 14,6; 40,5; 65,4; 71,7; 107,22; 118,17; Hbr 10,22; Jk 4,8

Skoro Bóg zawsze dotrzymywał słowa swoim wybranym, więc i obecny czas niewoli zakończy się tryumfem Boga Izraela i Jego Pomazańca.

Psalm 73 dotyka wielkich problemów niesprawiedliwości społecznej. W obliczu krzywdy, jakiej doznają ubodzy, oraz szczęścia, jakim cieszą się bezbożni, pojawia się pytanie o zasadę odpłaty doczesnej i wiecznej. Tradycja patrystyczna dostrzega w tym psalmie zapowiedź uczuć Chrystusa i Jego modlitwy zanoszonej do Ojca podczas konania. Cierpienia i chwała Chrystusa stają się udziałem Jego mistycznego Ciała. Chrystus w swojej ufnej modlitwie znosi Ojcu nasze troski i udziela nam mocy swojego Ducha. Chrześcijanin nie może polegać na własnej doskonałości i na odpłacie doczesnej. Doświadczenia życiowe uczą go zawierzenia Bogu, który jest jedynym prawdziwym szczęściem dzieci Kościoła.

Psalm 74

- ¹ *Pouczenie Asafa.*
 Boże, dlaczego odrzuciłeś nas na zawsze?
 Czy gniewem płoniesz przeciw owcom Twego pastwiska?
- ² Wspomnij o Twojej społeczności,
 którą posiadałeś od początku,
 o szczepie dziedzicznym, który nabyłeś,
 o górze Syjon, na której zamieszkałeś.
- ³ Podnieś swą rękę przeciw ciągłym zuchwałstwom,
 jakich się dopuszcza wróg w świątyni Twojej!
- ⁴ Zawyli Twoi wrogowie pośrodku Twojej świątyni,
 zatknęli tu swoje godła.
- ⁵ Widać, jak się podnoszą w górę siekiery
 jak w leśnej gęstwinie.
- ⁶ Porąbali bramy świątyni,
 zniszczyli je zupełnie toporem i łomem.

74,1 Pwt 29,20; Ps 18,8; 44,9; 77,7; 79,13; 89,46; 95,7; 100,3; Jr 23,1; Ez 34,31

74,2 Wj 15,13.16.17; Pwt 7,6; 32,6.9; Ps 9,11; 68,16; 77,15; 78,54; 106,10; Iz 63,9.17; Jr 10,16; 51,19

74,3 Ps 79,1; Iz 61,4

74,4 Lb 2,2; Ps 74,9; Lm 2,6.7; Mt 24,15

74,5 Jr 46,22

74,6 1Krl 6,18.29.32.35

Psalm 74(73). Autor opłakuje zburzenie świątyni jerozolimskiej w 586 roku przed Chrystusem. Prosi Boga, aby „wspomniał” na ruiny miejsca świętego, które On sam wybrał sobie na siedzibę (74,2n). Zburzenie sanktuarium narodowego przez wrogów (74,4-8) stawia pod znakiem zapytania zamiary Pana względem swego ludu (74,10n). Nagle gorzka skarga psalmisty przemienia się w pieśń ufności: autor przypomina o wiecznym królowaniu Boga nad światem, czego dowodzi pokonanie Lewiatana i wprowadzenie ładu w pierwotny chaos (74,12-17). Na koniec powraca gorąca prośba o ratunek: autor przypomina Stwórcy o przymierzu, jakim związał się ze swoim ludem (74,18-21).

Lamentacja składa się z trzech obrazów klęski narodu izraelskiego (74,4-9.10-17.18-21) spiętych klamrą inkluzji (74,1-4.22n). W części centralnej znajduje się hymn ku czci Boga jako króla i zbawcy (74,12-17). Tematem całej

- 7 Ogniem spalili Twoje święte miejsce,
zuchwale zburzyli mieszkanie Twojego imienia.
- 8 Mówili sobie: „Zniszczmy go od razu!
Spalmy całe to miejsce święte na ziemi!”.
- 9 Nie widzimy już znaków,
nie ma już proroka, który by pouczył.
- 10 Boże, dokądże wróg będzie urągał,
czy przeciwnik nie przestanie znieważać Twego imienia?
- 11 Czemu cofasz swą rękę?
Jak długo będziesz trzymał nas w niepewności?
- 12 Ty jednak, Boże, jesteś moim królem od wieków.
Okazujesz pomoc pośrodku tej ziemi.
- 13 Ty w swej potędze władasz morzem,
miażdżysz łby smoków na wodach.
- 14 Ty starłeś łby Lewiatana,
dałeś je na żer morskim potworom.
- 15 Ty otwarłeś drogę źródłom i potokom,
wysuszyłeś rzeki nieustannie płynące.

74,7 2Krl 25,9; Ps 26,8; 79,1; 89,39; Iz 64,10; Lm 2,2

74,8 Ps 83,4

74,9 1Sm 3,1; Ps 6,3; 77,9; 78,43; 79,5; 80,4; Lm 2,9; Ez 7,26; Am 8,11

74,10 Kpł 24,16; Ps 6,4; 44,16; 79,12; 89,47.51

74,11 Ps 59,13; Lm 2,3

74,12 Ps 44,4

74,13 Wj 14,21; Ps 78,13; 148,7; Iz 27,1; 51,9; Jr 51,34

74,14 Hi 41,1; Ps 72,9; 104,26; Iz 27,1

74,15 Wj 14,21-25; 17,1-7; Lb 20,2-13; Joz 2,10; 3,13-17; 4,23; Ps 66,6; 78,15; 105,41; 114,3.8; Iz 48,21; 51,10

lamentacji jest skarga nad spaloną Świątynią Jerozolimską. Była ona uważana za centrum świata, zburzenie jej jest więc powrotem do pierwotnego chaosu. Do tych symboli odwołuje się modlitwa psalmu. Na początku czasu Bóg wywiódł światło z ciemności, podobnie na początku dziejów wyprowadził Izraela z Egiptu, aby zawrzeć z nim przymierze (74,2.20). Także i teraz tylko On może wywieść swój lud z pożogi wojennej i stworzyć nowy ład. Ten, który niegdyś pokonał potwory morskie, i teraz nie wyda swoich wyznawców na żer bestiom. Psalm odnosi się do wydarzeń historycznych, którymi mógł być

- 16 Twój jest dzień i noc jest Twoja,
Ty utwierdziłeś słońce i księżyc.
- 17 Ty wyznaczyłeś wszystkie granice krain,
lato i wiosnę Ty stworzyłeś.
- 18 Pamiętaj o tym: nieprzyjaciel znieважа PANA,
lud głupi lży Twoje imię!
- 19 Nie wydawaj bestiom wyznawców Twoich,
nie zapominaj do końca o życiu Twych ubogich!
- 20 Zważ na Twoje przymierze,
bo kryjówki ziemi stały się miejscem przemocy!
- 21 Niech udręczony wraca ze wstydem,
niech ubogi i nędzarz chwałą Twoje imię.
- 22 Powstań, Boże, rozsądź swoją sprawę!
Pamiętaj o zniewagach, jakie stale wyrządza Ci głupiec!
- 23 Nie zapominaj krzyku Twych przeciwników
ani zgiełku tych, co wciąż przeciw tobie powstają!

74,16 Rdz 1,14-18; Ps 104,19; 136,7-8

74,17 Rdz 8,22; Pwt 32,8; Ps 147,16-18; Dz 17,26

74,18 Pwt 32,6; Ps 14,1; 39,8; 53,1; 74,10; 89,50; Ap 16,19; 18,5

74,19 Ps 9,18; 68,10; Pnp 2,14

74,20 Rdz 17,7-8; Kpł 26,44.45; Ps 10,8; 88,6; 106,45; 143,3; Jr 33,21

74,21 Ps 6,10; 9,9; 10,18; 35,10; 86,1; 103,6; Iz 41,17

74,22 1Sm 24,15; Ps 14,1; 43,1; 53,1; 74,18; Iz 3,13; 43,26; Ez 20,35

74,23 Ps 65,7; 74,10

najazd Nabuchodonozora w 586 roku przed Chrystusem albo Antiocha IV w 167 roku przed Chrystusem.

Lamentacja kryje w sobie głęboką treść o tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Prawdziwą świątynią jest ciało Chrystusa (J 2,21). Podobnie jak zniszczono pierwszą świątynię z kamienia, tak ciągle czyni się z nową świątynią, przybytkiem imienia Bożego. W obu przypadkach odpowiedzią na wrzawę szyderców jest milczenie Boga (Mt 27,45). Pytanie psalmisty (74,10n) jest zapowiedzią zgorzenia krzyża: dlaczego Bóg beczynnienie patrzy na śmierć swego Syna? Okrzyk Izraela „Powstań, Panie!” (74,22) znajdzie odpowiedź dopiero w porannek paschalny. Chrystus, powstając z martwych, wzniesie wieczny „przybytek Boga z ludźmi” (Ap 21,3). Treść psalmu można odnieść także do sytuacji Kościoła, który ciągle poddawany jest różnym atakom. W dramatycznych mo-

Psalm 75

- 1 *Dyrygentowi: na melodię „Al taszchet”. Psalm Asafa. Pieśń.*
 2 Sławimy Cię, Boże,
 sławimy Twe imię, bo jest bliskie!
 Opowiemy o Twoich cudach.
 3 „Gdy wyznaczę porę,
 sam będę sędził sprawiedliwie!
 4 Choćby zachwiała się ziemia ze swymi mieszkańcami,
 to jednak Ja umocnię jej kolumny.
Sela
 5 Mówię do pyszałków: «Nie bądźcie pyszni!»
 i do bezbożnych: «Nie bądźcie pewni siebie!

75,2	Ps 26,7; 44,1; 71,17; 79,13; 145,18
75,3	Ps 9,8; 17,2; 67,4; 102,13; Iz 11,4; Dn 8,19; Ha 2,3
75,4	1Sm 2,8; Ps 46,3.6; 60,4; 93,1-4; 96,10; Iz 24,19
75,5	Za 1,21

mentach historii Kościoła może odwoływać się do nadziei płynącej z rozpamiętywania wielkich dzieł Bożych (74,2.18n.22n). Ten żałobny psalm odczytano więc w tradycji chrześcijańskiej jako modlitwę Chrystusa. Jezus płacze nad Jerozolimą, zapowiadając brzydotę spustoszenia miejsca świętego (Mt 24,15), oblężenie i zburzenie świątyni jako kary za grzechy ludu (Łk 19,41-44). Zbawienie „pośrodku ziemi” to proroctwo o krzyżu Chrystusa, zatkniętym na Kalwarii w centrum świata. Kościół to nowy Izrael i nowa świątynia Pana. Bóg Izraela zawarł z nowym ludem nowe i wieczne przymierze we krwi swojego Syna. To przymierze obejmuje wszystkich ludzi i żaden grzech nie jest w stanie go zniszczyć, choć szatan nadal będzie atakował człowieka.

Psalm 75(74). Ten krótki utwór nawiązuje do treści poprzedniej lamentacji. Autor dziękuje w nim Bogu za zwycięstwo odniesione nad zuchwałym wrogiem. Ramy psalmu przekazują Boże wyrocznie (75,3n.11), jego część centralna natomiast stwierdza, że Bóg własną ręką wprowadza ład w świecie (75,4) i dokonuje sądu nad „pyszałkami”, którzy muszą wypić „kielich” Jego gniewu (75,5-9). Psalmista kończy swą pieśń ponownym przytoczeniem obietnic Boga, który „pozbawia siły bezbożnych, a siłę sprawiedliwego pomnaża” (tekst hebrajski mówi dosłownie o „rogach”, które w Biblii symbolizują siłę).

- 6 Nie podnoście wyniośle swojego czoła,
nie mówcie bezczelnie i zarozumiale!»”.
- 7 Bo sąd nie przychodzi ze wschodu ani z zachodu,
ani z gór, ani z pustyni,
- 8 lecz Bóg jest sędzią –
tego poniża, tamtego wywyższa.
- 9 Gdyż w rękę PANA jest kielich
pełen mocnego wina.
On z niego nalewa – aż do dna go wypiją.
Będą pić wszyscy bezbożni na ziemi.
- 10 Ja natomiast zawsze będę się radował
i śpiewał psalmy Bogu Jakuba.
- 11 „Pozbawię siły bezbożnych,
a siłę sprawiedliwego pomnożę!”.

75,6 1Sm 2,3; Ps 94,4

75,7 Ps 3,3; Mt 24,23-28

75,8 1Sm 2,7; Ps 50,6; 147,6; Dn 2,21

75,9 Hi 21,20; Ps 11,6; 60,3; Prz 23,30; 73,10; Jr 25,15; Ab 16; Ap 14,10

75,10 Ps 22,22; 40,10

75,11 1Sm 2,1; Ps 89,17; 92,10.11; 101,8; 112,9; 148,14; Jr 48,25

Gatunki literackie występujące w tym psalmie (hymn dziękczynny, wyrocznia, pouczenie mądrościowe) nie pokrywają się z jego dwuczłonową budową (75,2-6.7-11). Główną myślą utworu jest wspólnotowe wyznanie Bożej sprawiedliwości. Temu prorocemu wyznaniu podporządkowane zostały problemy ogólniejsze: los bezbożnych i sprawiedliwych. Rozwiązanie tych problemów znajduje autor w słowie Bożym: w uroczystym napomnieniu (75,3-6) i w wyroku sądowym (75,11). Sprawiedliwy sąd Boży jest nieuchronny, nastąpi jednak w czasie przez Niego określonym. Łatwo dostrzec w psalmie zapowiedź nauki Chrystusa: „Kto się wywyższa, będzie poniżony” (Mt 23,12). Psalmista występuje w roli proroka, który przekazuje orędzie (75,10) oraz nauczyciela mądrości, który rozwija pouczenie w obrazach (75,7-9). Psalm liturgiczny, powstały zapewne w epoce wielkich proroków (VIII-VI wiek przed Chrystusem), ma cechy prorockie i mesjańskie. W hymnicznym wstępie psalmista ślawi cuda Boże i przygotowuje na otrzymanie wyroczni. W oznaczonej porze Bóg przyjdzie na sąd i ukroci pychę bezbożnych. Zakończeniem jest uwielbienie Pana, który grzeszników poniża, aby wywyższyć ludzi prawych.

Psalm 76

- 1 *Dyrygentowi: na instrumenty strunowe. Psalm Asafa. Pieśń.*
 2 Bóg objawia się w Judzie,
 wielka jest Jego sława w Izraelu.
 3 W Szalemie wznosi się Jego namiot,
 na Syjonie jest Jego mieszkanie.
 4 Tam złamał strzały łuków,
 tarcze i miecze, i sprzęt wojenny.
Sela
 5 Wspanialszy jesteś i potężniejszy
 od gór odwiecznych.
 6 Najdzielniejsi stali się łupem i sen ich ogarnął,
 siły zawiodły wszystkich wojowników.
 7 Od Twojej groźby, Boże Jakuba,
 sen śmierci spadł na wszystkich jeźdźców.

76,2 Ps 48,3; 99,3

76,3 Rdz 14,18; 2Sm 6; Ps 9,11; 27,5; 74,2; 122,6n; 132,13; 135,21; Lm 2,6

76,4 Ps 46,9.10; 48,4-8; Ez 39,9

76,5 Iz 14,25; Ez 39,4; Na 2,13

76,6 2Krl 19,35; Ps 13,3; Iz 10,12; 46,12; Jr 51,39.57; Na 3,18

76,7 Wj 15,1.21; Ps 78,53; 80,16

Nowy Testament ukaże Chrystusa jako sędziego wszystkich ludzi z ustanowienia Ojca (J 5,22; Dz 10,42). Ojcowie Kościoła dostrzegli więc w Ps 75(74) prorocтво o pojawieniu się Chrystusa na świecie. Jego męka zapowiada już sąd ostateczny (Mk 13,26), kiedy to Ojciec wyleje kielich gniewu na bezbożnych (Ap 14,10; 15,7; 16,19). Sprawiedliwi otrzymają wtedy od Chrystusa władzę sądzenia świata (Mt 19,28). Wyrocznie Boże, które zaczynają i zamykają treść psalmu, Kościół odczytuje jako słowa samego Chrystusa. Zapowiedział On, że przyjdzie niespodziewanie: „Albowiem jak błyskawica zabłyśnie na wschodzie, a jaśnieje aż na zachodzie, tak będzie z przyjściem Syna Człowieczego” (Mt 24,27). Wtedy też, zgodnie ze słowami psalmu (75,8), „kto się wywyższa, będzie poniżony, a kto się uniża będzie wywyższony” (Mt 23,12).

Psalm 76(75). To pieśń Syjonu (zob. Ps 46; 48; 84; 87; 122), która sławi zwycięstwo Boga nad narodami. Podobnie jak w Ps 46 Syjon został tu ukazany jako mieszkanie Boga. „Tam” połamał on „sprzęt wojenny”, pozbawił siły

- 8 Napawasz lękiem i któż ujdzie
przed Twoim gniewem?
- 9 Z nieba ogłaszasz wyrok,
drży ziemia i milknie,
- 10 gdy Bóg na sąd powstaje,
by wybawić wszystkich łagodnych na ziemi.
- Sela*
- 11 Gdyż nawet gniew na ludzi będzie Cię wychwalać,
a ci, którzy go unikną, będą blisko Ciebie.
- 12 Składajcie i wypełniajcie śluby
przed PANEM, Bogiem naszym.
Wszyscy, którzy Go otaczają, niech składają dary.
- 13 Temu, który poskramia pychę książąt,
który lękiem napawa królów ziemi.

76,8	Pwt 7,21; 10,17; 1Krn 16,25; Ezd 9,15; Ps 47,2; 89,7; 96,4; 130,3; Na 1,6; Ml 3,2; Ap 6,17
76,9	1Krn 16,30; 2Krn 20,29.30; Ps 33,8; Ha 2,20
76,10	Ps 9,7.8; 74,22; 82,8
76,11	Wj 9,16; Jr 13,11; Rz 9,17
76,12	Rdz 31,42.53; 2Krn 32,23; Ps 50,14; 68,29; 89,7; Koh 5,4-6; Iz 8,13
76,13	Ps 47,2; Iz 18,5

„wojowników” (76,3-7; por. 46,9). Ze swych niebios Bóg dokonuje sądu, aby „wybawić wszystkich łagodnych na ziemi” (76,8-10). Nawet ludzki „gniew” musi oddać chwałę Bogu (76,11). Psalm kończy się wezwaniem do składania darów „Temu, który lękiem napawa królów ziemi” (76,12n). Temat przewodni utworu to sprzeciw wobec wojowania z Jerozolimą, której sama nazwa kojarzy się z pokojem (*szalom*).

Dwie części psalmu (76,2-7.8-13) wyrażają wspólnotowe dziękczynienie za zwycięstwo Izraela. Zwycięzca był moralnie zobowiązany, aby przynieść do świątyni łupy wojenne, gdyż te należały do Boga. Klęska dobrze uzbrojonych nieprzyjaciół to dowód, że to Stwórca daje zwycięstwo. To On, królujący na Syjonie, niszczy narzędzia wojenne. Nie znamy bliżej sytuacji historycznej, w której powstał ten obraz Boga budzącego grozę wśród wrogów. Być może chodzi o klęskę Sennacheryba pod Jerozolimą w roku 701 przed Chrystusem (2Krl 19,35). Poetycka nazwa miasta świętego, Salem, wywołuje myśl o pokoju (*szalom*). Podobnie jak dawni prorocy (Iz 2,2-4; Mi 4,1-3) psalmista łączy z tą nazwą obraz Boga, który sprzeciwia się wojnom prowadzonym przez ludzi.

Psalm 77

- 1 *Dyrygentowi: na sposób Jedutuna. Psalm Asafa.*
 2 Głos mój wznoszę do Boga,
 głos mój wznoszę do Boga, aby mnie wysłuchał.
 3 W dniu mego utrapienia zwracam się do Pana,
 ręce me nocą wyciągam do Niego niestrudzenie,
 lecz nie znajduję pociechy.
 4 Wspominam Boga i wzdycham.
 rozmyślałam, lecz mój duch słabnie.
Sela

77,2 1Krn 16,41; Ps 3,4; 142,1

77,3 Rdz 37,35; Hi 11,13; Ps 20,1; 50,15; 63,6; 86,7; 88,2,9; 143,6; Iz 26,9,16

77,4 Ps 42,5.6.11.12; 43,5; 55,2; 61,2; 142,2; 143,4; Jon 2,8

Modląc się tym psalmem, chrześcijanie powinni ożywiać w sobie zaufanie do Boga, który jest źródłem mocy, oraz nabierać pokory, wiedząc, że Pan pysznym się sprzeciwia, a pokornym udziela łaski (1P 5,5). Psalm 76(75) zaczyna się uwielbieniem imienia Boga, który mieszka na Syjonie. Objawił On swoją potęgę, uwalniając swój lud i kładąc kres wojnie. „Miejsce pokoju” to odpowiednik hebrajskiej nazwy Szalem oznaczającej miasto święte Jeruzalem. Psalm kończy się wezwaniem sąsiednich ludów do wielbienia Boga i składania Mu darów. Tradycja chrześcijańska odnosi ten psalm do wydarzeń, jakie towarzyszyły śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. To, co psalmista mówi o Izraelu i o Syjonie, odnosi się obecnie do Kościoła. To zaś, co powiedziano o Bogu, odnosi się do Chrystusa. On jest Mesjaszem, który zapoczątkował erę pokoju. Niegdyś objawił się w Judzie (76,3), a teraz Jego imię odbiera chwałę na całej ziemi. Do Niego odnosi się zapowiedź Izajasza (2,4): „On będzie rozjemcą pomiędzy ludami i sędzią dla licznych narodów”. W modlitwie Kościoła ten psalm jest uwielbieniem potęgi Zmartwychwstałego, który żyje w sakramentach i udziela swojej mocy wierzącym. On jest dawcą naszych duchowych zwycięstw i pomaga zwyciężać w sobie starego człowieka.

Psalm 77(76). Kolejny z psalmów Asafa łączy lamentację nad klęską narodową z rozważaniem dawnej historii. Autor wyznaje na początku, że „nie znajduje pociechy” w rozważaniu Bożych obietnic (77,3n) – wydaje mu się, że straciły one swą aktualność (77,6-11). Jednak wspomnienie „dawnych cudów” Bożej „potęgi” sprawia, że skarga zamienia się w uwielbienie (77,12-15). Pamięć

- 5 Ty spędzasz sen z oczu moich,
niepokoję się i nie umiem mówić.
- 6 Rozważam odległe czasy,
wspominam minione lata.
- 7 Nocą rozmyślałam w sercu
i roztrząsam w duchu.
- 8 Czyżby Pan odrzucił mnie na wieki
i już nie będzie życzliwy?
- 9 Czy Jego łaska skończyła się na zawsze
i zupełnie ustały Jego obietnice?
- 10 Czy Bóg może zapomnieć o litości
i w gniewie tłumi miłosierdzie swoje?
Sela
- 11 Mówię: To dla mnie bolesne,
że odmieniła się prawa ręka Najwyższego!
- 12 Wspominam dzieła PANA,
chcę pamiętać o Twoich dawnych cudach.
- 13 Rozważam o wszystkich Twych dziełach,
roztrząsam czyny Twoje.

77,5	Rdz 41,8; Ps 39,9
77,6	Pwt 32,7; Ps 44,1; 143,5; Iz 51,9
77,7	Ps 4,4; 42,8
77,8	Ps 44,9; 74,1; 85,1.5; 89,47-50
77,9	Ps 89,49; Lm 3,21n; Rz 9,6; 2P 3,9
77,10	Ps 25,6; 40,11; 51,1; 74,11; Iz 49,14-16; 63,15; Ha 3,2
77,11	Ps 31,22; 44,2.3; 73,14; 118,15
77,12	Ps 105,5; 143,5
77,13	Ps 9,11; 90,16; 145,5

o „wykupieniu” ludu Bożego z niewoli rodzi nadzieję na pokonanie obecnych trudności (77,16-20). Dramatyczna lekcja historii kończy się przypomnieniem imion Mojżesza i Aarona, którzy niegdyś prowadzili lud Boży przez pustynię do ziemi obietnic (77,21).

Trzy kolejne części tej kompozycji (77,2-5.6-11.12-21) to lamentacja (modlitwa skargi), suplikacja (błaganie w obliczu klęski), wyznanie ufności w bliskie ocalenie. Psalmista nie jest wolny od kryzysów, zwątpień i tęsknoty za przeszłością (77,2-5). Medytacja i pamięć o Bogu prowadzą go jednak do stawiania uczci-

- 14 Boże, droga, którą wskazujesz, jest święta!
Który bóg mógłby się równać z naszym Bogiem?
- 15 Ty jesteś Bogiem, który czyni cuda.
Dałeś poznać swą potęgę narodom.
- 16 Wykupiłeś własną ręką lud swój,
synów Jakuba i Józefa.
- Sela*
- 17 Widziały Cię wody, Boże,
zobaczyły Cię wody i zadrżały,
poruszyły się głębie.
- 18 Deszczem spłynęły chmury,
niebiosa swój głos wydały,
raziły strzałami Twoimi.
- 19 Huk Twego grzmotu wśród terkotu kół,
błyskawice świat rozświetliły,
poruszyła się i zachwiała ziemia.
- 20 Droga twoja wiodła przez morze,
Twoje ścieżki między ogromnymi wodami.
Nie można poznać Twych śladów.
- 21 Przeprowadziłeś swój lud jak owce
ręką Mojżesza i Aarona.

77,14	Wj 15,1-18; Pwt 32,4; Ps 18,31n; 35,10; 63,2; 71,19; 73,17; 86,8; 89,7
77,15	Ps 72,18; 106,8
77,16	Rdz 46,26n; Wj 6,6; Pwt 9,29; Ne 1,10; Ps 74,2; 78,42; 80,1
77,17	Wj 14,21; Joz 3,15.16; Hi 7,12; Ps 114,3; Ha 3,8.10n
77,18	Sdz 5,4; Ps 18,14.15; 68,33; 144,6
77,19	Wj 19,16; Sdz 5,4; Ps 18,7.13; 29; 97,4; 104,7
77,20	Ps 36,6; Mdr 14,3; Iz 43,16; 51,10; Ha 3,15
77,21	Wj 6,26; 13,21; 14,19; Ps 3,4; 78,52; 80,1; 105,26; Iz 63,11-14

wych pytań egzystencjalnych (77,6-11), aby wreszcie z pomocą biblijnej historii wyjścia Izraelitów z Egiptu odnaleźć głęboki sens Bożej obecności w świecie (77,12-21). Psalmista widzi w tamtych wydarzeniach obraz własnego życia.

Tak otwiera się możliwość współczesnej lektury tej pieśni. Sam Jezus przeżywał jej proroczą treść w tajemnicy swojej męki (77,2-4), w doświadczeniu odrzucenia (77,8-11), ale i w blasku zmartwychwstania (77,12-21). To On jest

Psalm 78

- ¹ *Pouczenie. Asafa.*
 Ludu mój, słuchaj mojej nauki,
 nakłoń ucha na słowa ust moich.
- ² Otworzę moje usta dla przypowieści,
 wypowiem rzeczy zakryte od początku.
- ³ Tego, cośmy słyszeli i poznali,
 co opowiedzieli nam ojcowie,

78,1 Ps 49,1; 50,7; Iz 51,4; 55,3

78,2 Lb 21,27; Ps 49,4,5; Prz 1,6; Mt 13,35

78,3 Pwt 4,9; Ps 44,1,2

nowym Mojżeszem wiodącym swój lud do nowej ziemi obiecanej. On także, jak Aaron, jest jedynym pośrednikiem dóbr przyszłych (1Tm 2,5). Kościół, jako lud nowego przymierza, doświadcza w swych dziejach niejednego dramatu, przeżywa wstrząsy i zgorzenia. Dopiero rozważanie cudownych dzieł Bożych może ożywić nadzieję. Za przykładem psalmisty Kościół nie tylko rozważa problemy historii i teraźniejszości (77,2-11), ale z wiarą odczytuje „dzieła PANA” (77,12), które niezmiennie świadczą o Jego zbawczej mocy i o obecności pośród swojego ludu. Smutne wydarzenia, o których wspomina autor, dotyczą zapewne czasu niewoli babilońskiej i wygnania mieszkańców Judy. Przywołanie cudownego wyjścia z niewoli egipskiej pozwala wyciągnąć wnioski z dawnej niewierności i odnowić ufność w obietnice nowego przymierza. W Chrystusie ucieleśnia się udręka ludu, który On przyszedł zbawić. Z drugiej strony cuda dokonane przez Boga na rzecz Izraela są zapowiedzią zbawienia całej ludzkości. Cuda te ponawiają się w misterium męki i zmartwychwstania Chrystusa. Łaski płynące z tajemnic paschalnych rozlewają się w sakramentach na wszystkich wierzących. Moce kosmiczne uczestniczą w naszym odkupieniu (Rz 8,22) i objawiają potęgę Boga. Psalm 77(76) pomaga nam lepiej uczestniczyć w cierpieniach Kościoła, do którego przynależymy. „Wielką bowiem moc posiada gorliwa modlitwa człowieka sprawiedliwego” (Jk 5,16).

Psalm 78(77). Monumentalny psalm historyczny, najdłuższy w Psalterzu (nie licząc Ps 119), jest wielką lekcją wiary opartą na dziejach Izraela. Stanowi on kontynuację opowieści o „przesławnych czynach” Pana (78,4) zapoczątkowanej w poprzednim psalmie. Podobnie jak inne utwory „historyczne” (por Ps 105; 106; 135; 136) psalm ten rozpoczyna się wezwaniem do

- 4 nie zataimy przed ich dziećmi,
lecz opowiemy przyszłemu potomstwu
o przesławnych czynach i potędze PANA
oraz o cudach, których On dokonał.
- 5 Ustanowił przykazania w Jakubie,
nadał prawo w Izraelu
i rozkazał naszym ojcom,
by je oznajmili swym dzieciom.
- 6 Aby je poznali dalsi potomkowie,
synowie, którzy się narodzą.
A ci z kolei, by przekazali własnym dzieciom.
- 7 Niech w Bogu złożą nadzieję,
nie zapominają o Bożych dziełach,
lecz przestrzegają Jego przykazań.
- 8 Niechaj nie będą jak ich przodkowie,
pokolenie krnąbrne i zbuntowane,
pokolenie, które nie było prawe w sercu
i w duchu nie zawierzyło Bogu.
- 9 Synowie Efraima, dzielni łucznicy,
musieli się cofnąć w dniu bitwy.
- 10 Nie dochowali przymierza z Bogiem,
nie chcieli postępować zgodnie z Jego prawem.

78,4 Wj 12,26.27; 13,8.14; Pwt 6,7; 11,19; Joz 4,6.7; Hi 15,18; 37,16; Ps 22,30; 26,7; 71,17; 145,4; Iz 38,19; Jl 1,3

78,5 Pwt 4,9; 6,4-9; Ps 19,7; 81,5; 147,19; Iz 8,20

78,6 Pwt 11,19; Ps 22,31.32; 102,18

78,7 Pwt 4,2.9; 5,1.29; 6,12; 8,14; 27,1; Joz 22,5; Ps 77,12; 105,45

78,8 Wj 32,9; 33,3; Pwt 9,7.24; 31,27; 32,5.20; Sdz 2,19; 2Krl 17,14; 2Krn 30,7; Hi 11,13; Ps 51,10; 78,37; Iz 30,9; Jr 5,23; Ez 20,18

78,9 Sdz 20,39; 1Krn 12,2; Ps 78,57; Oz 7,13-16

78,10 Sdz 2,20; 1Krl 11,11; 2Krl 17,15; 18,12; Ps 119,1; Jr 32,23; 44,10.23

słuchania i przekazania następnym pokoleniom wspaniałej lekcji historii będącej nauczycielką życia (78,1-8). Po tym uroczystym wstępie zaczyna się żywa opowieść o wielkich dziełach Boga i buntowniczej postawie ludu. Psalm opowiada kolejno historię wyjścia i wędrówki przez pustynię, akcentując na

- 11 Zapomnieli o Jego dobrodziejstwach
i o cudownych dziełach, których dokonał.
- 12 O cudach, które uczynił wobec ich przodków
w ziemi egipskiej, na równinie Soan.
- 13 Rozdzielił morze, by ich przeprowadzić,
i wody ustawił jak wały.
- 14 Prowadził ich za dnia w obłoku,
a nocą – w blasku ognia.
- 15 Na pustyni rozłupał skałę
i napoił ich jakby z wielkiej otchłani.
- 16 Wydobył potoki ze skały
i wody wprowadził jak rzeki.
- 17 Ale oni nadal grzeszyli przeciw Niemu,
Najwyższego pobudzili do gniewu na pustyni.
- 18 Kusili Boga w sercach swoich,
domagając się stawy dla siebie.
- 19 Uwłaczali Bogu, mówiąc:
„Czy może Bóg zastawić stół na pustyni?
20 Choć uderzył skałę,
a wypłynęły wody i wezbrały strumienie,
czy jednak może dać chleba,
i przygotować mięso swemu ludowi?”.

78,11 Ps 106,13

78,12 Wj 7–12; Lb 13,22; Ps 72,18; 78,43; 106,22; Iz 19,11.13; 30,4; Ez 30,14

78,13 Wj 14,21; 15,8; Ps 33,7; 74,13; 136,13

78,14 Wj 13,21; 14,24; Ps 105,39

78,15 Wj 17,1-7; Lb 20,2-13; Ps 105,41; 114,8; Iz 48,21; 1Kor 10,4

78,16 Lb 20,8.10.11; Ps 114,8; Iz 48,21

78,17 Pwt 9,22; Iz 63,10; Hbr 3,16

78,18 Wj 16,2-36; 17,6; Lb 11,4; Pwt 6,16; Ps 78,41.56; 95,8n; 106,14; 1Kor 10,9

78,19 Wj 16,3; Lb 11,4; 20,3; 21,5; Ps 23,5

78,20 Lb 11,18; 20,11; Ps 78,15.16

przemian cuda Bożej opatrności i oporność ludu Izraela (78,9-12.17-31). Wi-
dać tu podobny schemat jak w historii deuteronomisty: kara, pokuta, bunt
i przebaczenie (78,32-42). O ile Izraelici pamiętają, „że Bóg jest ich skałą”
(78,35a), to Pan pamięta, że oni są „ciałem, tchnieniem, które ulatuje” (78,39).

- 21 Słyszając to, PAN wpadł w oburzenie,
rozpalił się ogień przeciwko Jakubowi
i gniew spadł na Izraela.
- 22 Bo nie zawierzili Bogu
i nie zaufali Jego pomocy.
- 23 Nakazał chmurom w górze
i bramy nieba otworzył.
- 24 Spuścił na nich jak deszcz mannę do jedzenia,
dając im chleb z nieba.
- 25 Człowiek jadł chleb mocnych.
Pan zesłał mu pokarm w obfitości.
- 26 Wzbudził na niebie wiatr ze wschodu,
i sprowadził swą mocą wiatr południowy.
- 27 Jak deszcz spuścił na nich mięso,
jak piasek morski – ptactwo skrzydlate.
- 28 Spadło ono pośród obozu,
wokół ich namiotów.
- 29 Jedli i dobrze się nasycili,
spełnił ich żądanie.

78,21	Lb 11,1
78,22	Pwt 1,32; 9,23; Hbr 3,18
78,23	Rdz 7,11; 2Krl 7,2; Ml 3,10
78,24	Wj 16,4; Ps 105,40; J 6,31
78,25	Wj 16,3; Ps 103,20; 105,40; 1Kor 10,3
78,26	Wj 16,8-13; Lb 11,31n
78,27	Rdz 13,16; 22,17; Wj 16,13; Ps 105,40
78,28	Wj 16,13; Lb 11,31
78,29	Lb 11,4.19.20.34

Liczne plagi zesłane na Egipt stanowią przykłady Bożej potęgi (78,43-51; por. Wj 7-12). Podobnie jak w zakończeniu Ps 77, tak i tutaj Bóg ukazany został jako pasterz prowadzący „swoj lud jak stado” aż „do swej świętej krainy, na górę” Syjon (78,42-55). Izrael jednak nadal buntował się przeciwko swemu Bogu, prowokując Jego gniew. Wtedy „Pan zbudził się jakby ze snu” i pokonał Izraela jako swego wroga (78,65n). Zakończenie psalmu przypomina, że Stwórca odrzucił królestwo północne, potwierdzając wybór Judy, góry Syjon i dynastii Dawida, swego sługi (78,67-72).

- 30 Lecz oni, mając jeszcze pokarm w ustach,
nie wyrzekli się swych pragnień.
- 31 Spadł więc na nich gniew Boży,
pozabijał ich przywódców,
i powalił wodzów Izraela.
- 32 Ale nadal grzeszyli
i nie wierzyli Jego cudom.
- 33 Ich dni przemijały w marności,
a lata ich – w pośpiechu.
- 34 Gdy ich zabijał, zwracali się do Niego,
nawracali się i tęsknie wypatrywali.
- 35 Przypomnieli sobie, że Bóg jest ich skałą,
że Bóg Najwyższy jest ich wybawcą.
- 36 Zwodzili Go ustami swymi,
kłamali Mu swym językiem.
- 37 Ich serca nie trwały przy Nim,
nie pozostali wierni Jego przymierzu.
- 38 Ale On był miłosierny,
przebaczał grzechy i nie wytracał.
Wielokrotnie gniew swój powściągał
i nie dawał upustu swej zapalczywości.

78,30 Lb 11,33; Hi 20,33

78,31 Lb 11,33.34; 14,29n; Hi 20,23; Iz 10,16

78,32 Lb 14,11; Ps 78,11

78,33 Lb 14,29.35; 26,64.65; Ps 39,5

78,34 Lb 21,7; Ps 63,1; Oz 5,15

78,35 Wj 15,13; Pwt 9,26; 32,4.15.18.31; Ps 74,2; Iz 41,14

78,36 Wj 24,7.8; 32,7.8; Iz 29,13; 57,11; Ez 33,31

78,37 Iz 29,13; Ps 51,10; 78,8; Oz 8,1; Dz 8,21

78,38 Wj 34,6; Lb 14,18-20; Iz 48,9

Umieszczony w nagłówku psalmu termin *maskil* przypomina, że jest to utwór dydaktyczny. Schematycznie został on podzielony na trzy części. Po wprowadzeniu (78,1-11) następuje długa refleksja nad historią narodu ujęta w dwa etapy: od wyjścia z Egiptu do wydarzeń pod Synajem (78,12-53) i od osiedlenia Izraela w Ziemi Obiecanej aż do działalności Dawida (78,54-72). Autor, mędrzec (*maskil*) izraelski, odczytuje tę historię z punktu widzenia

- 39 Pamiętał bowiem, że oni są ciałem,
tchnieniem, które ulatuje i nie wraca.
- 40 Ileż razy drażnili Go na pustyni,
pobudzali Go do gniewu na pustkowiu.
- 41 Odwracali się i kusili Boga,
zasmucali Świętego Izraela.
- 42 Nie pamiętali o Jego ręce,
o dniu, gdy ich wyzwolił z rąk ciemności.
- 43 Okazał w Egipcie swe znaki,
swoje cuda na równinie Soan.
- 44 Zamienił w krew ich rzeki
i potoki, aby pić nie mogli.
- 45 Zesłał na nich robactwo, aby ich kąsało,
i żaby, by ich trafiły.
- 46 Owoce ich wydał robactwu,
a plony ich – szarańczy.
- 47 Winnice wybił gradem,
szronem wyniszczył drzewa figowe.
- 48 Bydło pobił gradem,
wystawił na pastwę ognia.

78,39 Rdz 6,3; Hi 7,7-16; 10,9; Ps 103,14; Jk 4,14

78,40 Pwt 9,22; Ps 95,8-9.10; 106,14.43; 107,11; Iz 63,10; Ef 4,30; Hbr 3,16

78,41 Lb 14,22; 2Krl 19,22; Ps 71,22; 89,18; Iz 6,3

78,42 Sdz 8,34; Ps 44,3; 106,10

78,43 Wj 4,21; 7-11; Ps 105,27-36; 106,22; Mdr 16-18; Dz 7,36

78,44 Wj 7,17-24; Ps 105,29

78,45 Wj 8,2-14.21-24; Ps 105,30-31

78,46 Wj 10,12-15; 1Krl 8,37; Ps 105,34

78,47 Wj 9,23-25; Ps 105,32

78,48 Wj 9,19-21

monarchii wpisanej w zbawczy plan Boga. Celem geograficznym wyjścia z Egiptu było zdobycie dziedzictwa w ziemi Kanaan, celem ostatecznym natomiast – wybranie Dawida i Syjonu. Bóg od początku zatroszczył się więc o Judę i Jerozolimę. Mimo to lud ustawicznie odpowiadał buntem, ścigając na siebie kary. Wiecznie aktualne orędzie psalmu można odczytywać w następującym schemacie: wybranie ludu – jego niewierność – ka-

- 49 Spuścił na nich swój gniew srogi:
oburzenie, zapalczywość i utrapienie
– zastęp zwiastunów nieszczęścia.
- 50 Dał upust swemu gniewowi,
nie ocalił ich życia od śmierci
i zesłał pomór na bydło.
- 51 Poraził wszystko pierworodne w Egipcie,
pierwociny ich siły – w namiotach Chama.
- 52 I zgromadził swój lud jak stado,
wiódł ich po pustyni jak owce.
- 53 Prowadził ich bezpiecznie, tak że się nie bali,
a wrogów ich przykryło morze.
- 54 I wprowadził ich do swej świętej krainy,
na górę, którą zdobył własną prawą ręką.
- 55 Wypędził przed nimi narody,
sznurem wyznaczył im dziedzictwo,
w namiotach tamtych osadził plemiona Izraela.
- 56 Ale buntownicy kusili Boga Najwyższego,
nie zachowywali Jego pouczeń.
- 57 Odwrócili się i byli niewierni jak ich przodkowie,
zawiedli jak łuk zepsuty.

78,49 Wj 12,13.23; 15,7; 2Sm 24,16

78,50 Wj 12,29.30

78,51 Rdz 49,3; Wj 12,29-36; Ps 105,23.27.36; 106,22; 135,8; 136,10

78,52 Wj 15,22; Ps 77,20.21

78,53 Wj 14,13.19.20.26-28; 15,10; Ps 106,11

78,54 Wj 15,17; Ps 44,3; 68,16; 74,2; Iz 11,9; 57,13

78,55 Joz 11,16-23; 13,7; 23,4; Ps 44,2.3; 105,11; 135,12; 136,21.22; Dz 13,19

78,56 Sdz 2,11-13; Ps 78,18.40

78,57 Ez 20,27.28; Oz 7,16

rzący gniew Boga – miłosierdzie wiernego Stwórcy. Człowiekowi zawsze grozi uznanie sytuacji tymczasowej za cel ostateczny. Jednakże społeczna i polityczna struktura Izraela okazała się przejściowa, absolutna władza monarchy upadła. A jednak psalmista słusznie wskazywał na absolutny charakter tej władzy.

- 58 Pobudzali Go do gniewu swoim bałwochwalstwem
i posągami skłaniali Go do zazdrości.
- 59 Bóg to usłyszał i wzgardził nimi,
zupełnie odrzucił Izraela.
- 60 Porzucił mieszkanie w Szilo,
namiot, w którym mieszkał wśród ludzi.
- 61 Wydał swoją moc w niewolę,
a swój majestat – w ręce wroga.
- 62 Wydał swój naród na pastwę miecza
i wzgardził swoim dziedzictwem.
- 63 Młodzieńców pochłonął ogień,
a dziewic nie sławiły pieśni weselne.
- 64 Jego kapłani wyginęli od miecza,
a wdowy ich nie mogły lamentować.
- 65 Pan zbudził się jakby ze snu,
jak wojownik upojony winem.
- 66 Uderzył na tyły swych wrogów
i okrył ich wieczną hańbą.

-
- 78,58** Wj 20,4; Kpł 26,1.30; Lb 25,11; Pwt 4,25; 7,5.25; 12,2.3; 31,29; 32,16.21; Sdz 2,12; 1Krl 3,2; 11,7; 12,31; 14,9.22; 2Krl 16,4; Iz 65,3; Jr 17,3; Ez 20,28
- 78,59** Kpł 26,30; Pwt 1,34; 3,26; 9,19; 32,19; Ps 106,40; Am 6,8
- 78,60** Joz 18,1; 1Sm 4,11-22; Jr 7,12.14; 26,6; Ps 78,67
- 78,61** 1Sm 4,17.21; Ps 63,2; 96,6; 132,8
- 78,62** Sdz 20,21; 1Sm 4,10
- 78,63** Lb 11,1; 21,28; Pwt 32,22-25; Ps 79,5; 89,46; Iz 26,11; Jr 7,34; 16,9; 48,45; Lm 2,21
- 78,64** 1Sm 4,11.17; 22,18; Hi 27,15; Ez 24,23
- 78,65** Ps 35,23; 44,23; 73,20; Iz 42,13
- 78,66** 1Sm 5,6n; Ps 40,14

Dawid, „wybrany sługa” (78,70), to zapowiedź Chrystusa, ostatecznego zwycięzcy nad złem i Pana historii. Lektura chrystologiczna psalmu otwiera interpretację sakramentalną. Chrztost to sakrament wyzwolenia przez życiodajną wodę. Taką właśnie refleksję nad wyjściem Izraelitów z Egiptu czyni Paweł (1Kor 10,1-4). Z kolei Jan wskazuje na mannę jako zapowiedź Eucharystii (J 6,26-58). Każde sprawowanie sakramentów gromadzi lud na słuchaniu słowa Bożego i kontemplacji Jego cudów oraz na uczestnictwie w aktualnie dokonującym się dziele zbawienia. Jest to

- 67 Odrzucił namiot Józefa
i nie wybrał plemienia Efraima,
68 lecz wybrał plemię Judy,
górze Syjon, którą umiłował.
69 Zbudował swą świątynię na wysokościach
i jak ziemię utwierdził ją na zawsze.
70 Wybrał Dawida, sługę swego,
powołał go z pasterskich zagród.
71 Sprowadził go od karmiących owiec,
by pasł Jakuba, lud Jego,
i Izraela, Jego dziedzictwo.
72 On pasł ich w czystości swego serca,
prowadził ich rozsądnymi swymi rękoma.

78,67 Ps 78,60; 80,1; 81,5

78,68 2Sm 5,9; Ps 48,3; 87,2; 132,13

78,69 1Krl 6,1-38

78,70 Ps 89,21; 1Sm 13,14; 16,11-13

78,71 Rdz 33,13; 1Sm 7,8; 10,1; 2Sm 5,2; 7,8; 1Krn 11,2; Ps 28,9; Iz 40,11

78,72 1Krl 9,4; Ps 49,1; 50,7; 77,21; Iz 51,4

piękny utwór dydaktyczny, medytacja nad wielkimi wydarzeniami dziejów Izraela, zwłaszcza refleksja nad Bożym miłosierdziem wobec niewierności ludu wybranego. Autor wydobywa z historii wnioski na teraz i na przyszłość, odwołując się do wierności Boga i do pokuty za grzechy ludu. Ewangelia przywołuje początek psalmu, tłumacząc, czemu Jezus nauczał w przypowieściach. Tak bowiem miało się spełnić słowo proroka: „będę ogłaszał rzeczy zakryte od początku świata” (Mt 13,35). Cuda objawione w dziejach Izraela były tylko zapowiedzią tego, co miało się dokonać dla całej ludzkości dzięki słowu wcielonemu. Część Ojców Kościoła przypisuje Chrystusowi wyrażenia tego psalmu, widząc w nich prorocstwo Jego męki. Liturgia pozwala dostrzec tu pouczenie, jakie Chrystus daje Kościołowi.

Psalm 79

- ¹ *Psalm. Asafa.*
 Boże, poganie wtargnęli do Twego dziedzictwa,
 zbezczeszili Twoją świątynię,
 zamienili Jeruzalem w ruiny.
- ² Trupy sług Twoich
 wydali na żer ptactwu powietrznemu,
 dzikim zwierzętom – ciała Twych wiernych.
- ³ Krew ich rozlali jak wodę wokół Jeruzalem
 i nie miał ich kto pogrzebać.
- ⁴ Jesteśmy w pogardzie u naszych sąsiadów,
 szyderstwem i drwiną w otoczeniu.
- ⁵ Jak długo, PANIE, czy będziesz się gniewał na wieki?
 Czy Twoja zapalczywość będzie płonąć jak ogień?
- ⁶ Wylej Twój gniew na narody, które Cię nie znają,
 na królestwa, które nie wzywają Twego imienia.
- ⁷ Bo pożarły Jakuba,
 a jego siedzibę spustoszyły.

79,1	Wj 15,17; 2Krl 25,9.10; 2Krn 36,17-19; Ps 74,2.3.7; Jr 26,18; 52,12-14; Lm 1,10; Mi 3,12
79,2	Pwt 28,26; 2Krl 25,9; Ps 50,5; 74,19; 80; Jr 7,33; 16,4; 19,7; 34,20
79,3	2Krl 9,10; 1Mch 7,17; Jr 14,16; 16,4; 19,7
79,4	Ps 44,13.14; 80,6.7; Dn 9,16
79,5	Pwt 4,24; 29,20; Ps 13,1; 44,24; 74,1.9.10; 78,21.58; 80,4; 85,5; 89,46.47; Ez 36,5; 38,19; So 3,8
79,6	Ps 14,4; 53,4; 69,24; Syr 36,1-5; Jr 10,25; Ez 21,31; So 3,8; 1Tm 4,5; 2Tm 1,8
79,7	2Krn 36,19; Ps 14,4; 53,4; Jr 39,8; 50,7

Psalm 79(78). W nawiązaniu do psalmu poprzedniego, który kończył się wybraniem Syjonu, Ps 79 stanowi lamentację nad zburzeniem Jerozolimy i świątyni (79,1-4). Wspólnota wiary skarży się z powodu tej tragedii i prosi, aby „gniew” Boży wylał się na obce „narody” (79,5-7), które są winne klęski ludu wybranego. Zgromadzenie liturgiczne błaga więc Boga o przebaczenie mu „dawnej winy” ze względu na „chwałę swego imienia” (79,8n). Prosi też o zakończenie „niewoli” Izraela, a dla wrogów – o „zapłatę” za przelaną krew (79,10n). Psalm kończy się obietnicą uwielbienia Boga przez Jego „lud i owce Jego pastwiska” (79,13).

Jest to lamentacja wspólnoty nad Jerozolimą z powodu najazdu Nabuchodonozora. Strukturalnie utwór dzieli się na trzy strofy (79,1-4.5-9.10-13).

- 8 Nie pamiętaj nam dawnej winy,
niech nas prędko spotka Twoje miłosierdzie,
bo jesteśmy bardzo utrapieni.
- 9 Pomóż nam, Boże, nasz Zbawco!
Wyzwól nas dla chwały Twego imienia, Panie!
Przebacz nam grzechy przez wzgląd na imię Twoje!
- 10 Niech nie mówią poganie: „Gdzie się ich Bóg znajduje?”
Niech na naszych oczach poganie otrzymają zapłatę
za przelaną krew sług Twoich!
- 11 Niech dojdzie do Ciebie jęk gnanych w niewolę.
Potęgą Twego ramienia
ocal na śmierć skazanych.
- 12 I odplać naszym sąsiadom siedmiokrotnie
wszystkie szyderstwa, którymi Cię znieważali, Panie.
- 13 My zaś, lud Twój i owce Twego pastwiska,
zawsze będziemy Cię sławić,
z pokolenia na pokolenie
będziemy głosić Twą chwałę!

79,8 Pwt 28,43; Ps 21,3; 106,6; 116,6; 142,6.7; Iz 26,5; 64,9; Jr 11,10

79,9 2Krn 14,11; Ps 23,3; 25,11; 31,3; 65,3; Jr 14,7

79,10 Ps 42,3.4.10; 94,1.2; 115,2; 126,2; Jl 2,17

79,11 1Sm 20,31; Ps 102,20.21; Jl 4,21

79,12 Rdz 4,15.24; Kpł 26,21.28; Ps 12,6; 35,13; 74,10.18.22; 89,51; 119,164; Prz 6,31; 24,16;
Iz 30,26; 65,6.7; Jr 32,18; Łk 6,38

79,13 Ps 44,8; 74,1; 89,1; 95,7; 100,3; Iz 43,21; Ez 34,1

Skarga zawarta w pierwszej strofie używa trzech zaimków osobowych: „oni” (poganie, którzy zniszczyli Jerozolimę), „Ty” (Bóg) i „my” (wspólnota kultu, dziedzictwo i słudzy Pana). Te same zaimki powtarzają się w strofie drugiej, ale w odmiernej kolejności: „Ty, my, oni”. Wspólnota wiary prosi o przebaczenie dla siebie, dla wrogów zaś – o ich ukaranie. Wreszcie strofa trzecia wraca do pierwotnej kolejności zaimków („oni, Ty, my”): poganie otrzymają odpłatę, „my zaś, lud Twój i owce Twego pastwiska, zawsze będziemy Cię sławić”. Zniszczenie świątyni jerozolimskiej i klęskę narodu psalmista postrzega jako wyraz wrogości wobec samego Boga, który zamieszkiwał świątynię i jest królem ludu. Ukaranie najeźdźcy jest więc osobistą sprawą Boga (79,9-12). Słuszna odpłata pozostaje jednak w ręku Stwórcy, nie człowieka.

Psalm 80

- ¹ *Dyrygentowi: na melodię „Szozanim edut”.*
Asafa. Psalm.
- ² Pasterzu Izraela, wysłuchaj!
Ty, który prowadzisz ród Józefa jak owce,
co zasiadasz nad cherubami, ukaż się!
- ³ Wobec Efraima, Beniamina i Manasses
wzbudź swą potęgę i przyjdź nas wybawić!
- ⁴ Odnów nas, Boże,
i rozjaśnij nad nami swoje oblicze, abyśmy byli zbawieni.
- ⁵ PANIE, Boże Zastępów, dokądże będziesz gniewny
wobec modlitwy swego sługi?

80,2	Wj 25,18.22; 1Sm 4,4; 2Sm 6,2; Ps 23,1; 50,2; 77,15.20; 78,67; 81,5; 95,7; 99,1; Ez 34,1; Am 5,15
80,3	Lb 2,18-24; Ps 35,23; 118,14.21
80,4	Lb 6,25; Ps 4,6.7; 31,16; 60,1; 80,7.19; 85,4; 126,1; Jr 31,18; Lm 5,21
80,5	Ps 44,24; 59,5; 74,1.10; 79,5

Lektura psalmu w duchu Nowego Testamentu ukazuje drogę nadziei wszystkim, których życie legło w gruzach. Bolesna lekcja z dziejów Izraela uczy zawierzenia samemu Bogu. Treść psalmu dotyczy zburzenia Jerozolimy w 586 roku przed Chrystusem. Pośród ruin miasta krew płynęła jak woda. Zabici nie byli pogrzebani, a żywi stawali się przedmiotem drwin. Opis tragedii kończy się lamentacją skierowaną do Boga, aby usłyszał płacz jeńców i odpłacił agresorom z nawiązką. Liturgia i Ojcowie Kościoła rozumieją ten psalm jako skargę wierzących w dniach prześladowań. Krew wylana przez pogan to krew Chrystusa i męczenników, poczynając od niewinnych dzieci z Betlejem. Jest to krew zbawienia dająca nowe życie: „bo bez przelania krwi nie ma odpuszczenia” (Hbr 9,22). Kościół przywołuje Bożej pomsty za grzech i wszelkie zło, ale nie na zniszczenie grzeszników. Modli się też o pokonanie szatana, który „grzeszy od początku. Syn Boży ukazał się po to, aby zniszczyć dzieła diabła” (1J 3,8).

Psalm 80(79). Kolejna kompozycja ze zbioru Asafa jest, podobnie jak poprzednia, prośbą wspólnoty liturgicznej. Przedstawia się ona na początku jako „ród Józefa”, do którego należą „Efraim, Benjamin i Manasses”. Wskazuje to na pochodzenie tego utworu z północnej części Palestyny zwanej Izraelem.

- 6 Czy będziesz nas karmił chlebem płaczu
i ponad miarę poił łzami?
- 7 Uczyniłeś nas przyczyną niezgody dla sąsiadów,
nasi wrogowie z nas szydzą.
- 8 Odnów nas, Boże Zastępów,
i rozjaśnij nad nami swoje oblicze, abyśmy byli zbawieni.
- 9 Przeniosłeś winny krzew z Egiptu,
wypędziłeś pogan, a jego zasadziłeś.
- 10 Przygotowałeś mu miejsce,
a on zapuścił korzenie i napełnił ziemię.
- 11 Jego cień okrył góry,
a jego gałęzie – Boże cedry.
- 12 Rozciągnąłś jego pędy aż do Morza
i aż do Rzeki jego latorośle.
- 13 Czemu zniszczyłeś jego ogrodzenie,
a wszyscy przechodnie zrywają jego grona?

80,6 1Krl 22,27; Ps 42,3; 59,5; 79,5; 84,8; 85,5; 102,9; Iz 30,20

80,7 Ps 44,13; 79,4; Łk 23,35

80,9 Joz 13,6; 2Krn 20,7; Ps 44,2; 80,15; Iz 5,1,7; 27,2; Jr 2,21; 11,17; 12,10; 32,41; Ez 17,6.23; 19,10; Am 9,15; Mt 21,33; Mk 12,1; Łk 20,9; Dz 7,45

80,10 Wj 23,28; Joz 24,12; Iz 5,2; Oz 14,5

80,11 Rdz 49,22

80,12 Ps 72,8; Sdz 20,1

80,13 Jr 12,7-13

Pielgrzymi z północy proszą Boga, aby „rozjaśnił” nad nimi „swoje oblicze”, wybawił ich z niewoli (80,4.8.20). Psalm mówi o dawnych czasach, kiedy Bóg „przeniósł winny krzew z Egiptu” i zasadził go w nowym kraju. Tam wzrastał on do chwili, gdy zniszczył go upadek królestwa północnego (80,9-17). Utwór kończy się zapewnieniem ze strony wspólnoty: „już nie odstąpimy od Ciebie” (80,19). Ostatnie zdanie to prośba o odnowę wspólnoty, „abyśmy byli zbawieni” (80,20).

Obie części tej lamentacji wspólnotowej (80,2-8.9-20) można czytać równoległe jako dwa opisy jednego obrazu przeplatane refrenem (80,4.8.15n.20). Tematem wspólnym jest dramat narodu w niewoli (zapewne chodzi o północne królestwo Izraela). Bóg, który był zawsze „Pasterzem Izraela”, teraz wydał go na pastwę wroga (80,2-3). W równoległej sekcji (80,9-14) przeważa obraz wspólnoty Izraela

- 14 Spustoszył go dzik leśny,
zniszczyła go polna zwierzyna.
- 15 Odnów nas, Boże Zastępów,
spójrz z nieba i zobacz! Nawiedź tę winnicę!
- 16 Utwierdź tę, którą zasadziła Twoja prawa ręka,
syna, którego umocniłeś dla siebie.
- 17 Spalili ją ogniem i wykarczowali.
Niech zginą od groźby Twego oblicza!
- 18 Niech się wzniesie Twa ręka nad Twoim wybranym,
nad synem człowieczym, którego umocniłeś dla siebie.
- 19 A my już nie odstępimy od Ciebie.
Pozwól nam żyć, a będziemy Cię chwalić.
- 20 Odnów nas, Boże zastępów,
i rozjaśnij nad nami swoje oblicze, abyśmy byli zbawieni.

80,14 Jr 5,6

80,15 Ps 90,13; 102,19; Iz 63,15

80,16 Ps 80,8

80,17 2Krn 36,19; Ps 39,11; 74,8; 76,6; Iz 33,12; Jr 52,13

80,18 Ps 80,15; 89,21

80,19 Ps 71,20; Iz 50,5

80,20 Ps 80,3

jako winnicy wyrwanej przez Stwórcę, który ją niegdyś zasadził. W dalszej części obu opisów (80,4-8.15-20) natomiast przeważa obraz Boga zastępów, który ze swej niebieskiej stolicy może odnowić Izraela i obdarzyć go zbawieniem.

„Prawdziwym krzewem winnym” (J 15,1) jest Chrystus w swej męce. Można więc czytać ten psalm jako modlitwę Kościoła, który wyrasta z Chrystusa. Wspólnoty chrześcijan prześladowanych znajdują w tym obrazie pokrzepienie i nadzieję. Chociaż klęska ich misji wydaje się nieodwracalna (80,9-12), bolesna próba prowadzi do oczyszczenia i ocalenia. Szczególnie aktualny jest obraz Bożego pomazańca (80,18) cierpiącego wraz ze swoim ludem. Ps 80(79) nawiązuje do inwazji asyryjskiej, która zakończyła się zburzeniem Samarii w 722 roku przed Chrystusem. Dawna lamentacja Izraela stała się modlitwą Kościoła, zwłaszcza w czasie Adwentu, gdy czekamy na objawienie się Chrystusa. W okresie męki Pańskiej niewierność Izraela zaciążyła nad Chrystusem i skazała Go na śmierć. Podobnie jak niegdyś Jeremiasz tak i On przeżył we własnym ciele tragedię Izraela. Widać to zwłaszcza w liturgii Wiel-

Psalm 81

- 1 *Dyrygentowi: na melodię „Haggittit”. Asafa.*
 2 Wykrzykujcie radośnie Bogu, naszej mocy,
 cieszc się Bogiem Jakuba.
 3 Zaczniście śpiewać i uderzcie w bęben,
 w lirę słodko dźwięczącą i cytrę.
 4 Dmijcie w trąbę w czas nowiu
 i w czas pełni, w nasze święta.
 5 Bo taki jest zwyczaj w Izraelu,
 nakaz Boga Jakuba.
 6 On ustanowił przykazanie dla Józefa,
 który wychodząc z ziemi egipskiej,
 usłyszał język nieznany:
 7 „Uwolniłem jego grzbiet od ciężarów,
 jego ręce porzuciły kosze.
 8 Wzywałeś mnie w ucisku, a Ja cię ocaliłem,
 odpowiedziałem ci z grzmiącej chmury,
 wypróbowałem cię przy Wodach Sprzeciwu.
Sela

81,2	Pwt 32,43; Ps 46,1; 51,14; 59,16; 66,1; 84,8; 95,1.2; 98,4
81,3	Wj 15,20; Ps 71,22; 92,3; 98,5; 108,2; 144,9; 147,7; 149,3
81,4	Kpł 23,34; Lb 10,10; 29,1.12
81,5	Wj 23,14
81,6	Wj 11,4; Pwt 28,49; Ps 77,15; 78,5.6.7; 80,1; 114,1; 122,4; Jr 5,15
81,7	Wj 1,11.14; 6,6; Iz 9,4; 10,27
81,8	Wj 2,23; 14,10; 17,1-7; 19,19; 20,18; Lb 20,13; Ps 18,11-14; 50,15; 95,8

kiego Tygodnia, gdy czytamy ten psalm łącznie z prorokiem Jeremiaszem. Na gruzach dawnego Izraela zmartwychwstały Chrystus zbuduje nowy lud Boży. Kościół jest trzodą Chrystusa i winnicą Bożą, Chrystus – prawdziwym krzewem winnym, a my – latoroślami w winnicy Ojca. Dawna, niewierna winnica przemienia się w Kościół ściśle złączony z Chrystusem (J 15,1-6).

Psalm 81(80). Utwór stanowi dopełnienie psalmu poprzedniego, jakby drugie skrzydło dyptychu. Zaczyna się od wezwania wspólnoty do wielbienia Boga przy wtórze instrumentów muzycznych (81,2-6b). Z kontekstu wynika, że chodzi o uroczystość nowiu księżyca, która w siódmym miesiącu (*Tiszri*) rozpoczynała

- 9 Słuchaj, mój ludu, bo cię chcę napomnieć,
Izraelu, obyś Mnie posłuchał!
- 10 Niech nie będzie u ciebie obcego boga,
nie będziesz się kłaniał cudzemu bogu.
- 11 Ja jestem PANEM, Bogiem twoim.
Ja wyprowadziłem cię z ziemi niewoli!
Otwórz swe usta, a Ja je napełnię!”
- 12 Ale mój lud nie usłuchał głosu mego,
Izrael nie był Mi uległy.
- 13 Dlatego zostawiłem ich serca w zaślepieniu –
niech idą za swymi pragnieniami!
- 14 O, gdyby Mój lud Mnie posłuchał,
gdyby Izrael kroczył drogami, które wskazałem,
- 15 wnet poniżyłbym jego nieprzyjaciół,
na jego prześladowców położyłbym swą rękę.
- 16 Schlebialiby PANU ci, którzy Go nienawidzą,
a pomyślność mego ludu trwałaby na wieki!
- 17 Karmiłbym go obfitością zboża
i sycił miodem ze skały.

81,9 Wj 15,26; 20,1; Ps 50,7; 95,7

81,10 Wj 20,2n; Pwt 5,7; 32,12; Ps 44,20; Iz 43,12

81,11 Wj 20,2; Pwt 5,6; Hi 29,23; Ps 37,3.4; 78,25; 107,9

81,12 Wj 32,1; Pwt 32,15.18; Ps 106,25; Prz 1,25.30

81,13 Pwt 29,19; Hi 8,4; Ps 106,43; Jr 3,17; 7,24; Mi 6,16; Dz 7,42; 14,16; Rz 1,24.26

81,14 Pwt 5,29.33; 32,29; Ps 81,8; 128,1; Iz 42,24; 48,18; Jr 7,23

81,15 Kpl 25,7n; Ps 18,47; 47,3; Am 1,8

81,16 Ps 18,44; 66,3; Rz 1,30

81,17 Pwt 32,13.14; Hi 29,6; Ps 147,14; Ez 16,19

Święto Namiotów. Do dziś gra na rogu (*szofar*) zapowiada to święto i początek roku kalendarzowego (por. Kpl 23,24n; 25,9). Po tym wezwaniu następuje homilia w formie wyroczni (81,6c-17): sam Bóg przypomina Izraelowi wyzwolenie z uciśku oraz warunki prawdziwego kultu, a na koniec zarzuca mu nieposłuszeństwo (81,6c-13). Wyrocznia kończy się wezwaniem do posłuszeństwa Panu i obietnicą karmienia go „obfitością zboża i miodem z opoki” (81,14-17).

Hymn składa się zatem z dwóch części. Pierwsza (81,2-6) to wezwanie do świętowania, zapewne z okazji dożynkowego Święta Namiotów. W części drugiej

Psalm 82

¹ *Psalm. Asafa.*

Bóg staje w Bożym zgromadzeniu
i wśród bogów rozsądza.

Sela

² Dokądże będziecie orzekać bezprawie
i rozstrzygać na korzyść bezbożnych?

82,1 Wj 4,16; 21,6; 22,8,28; 1Sm 28,13; 2Krn 19,5,6; Ps 58,11; 89,6; Koh 5,8; Iz 3,13

82,2 Pwt 1,17; Prz 18,5; 58,1

(81,7-17) słyszymy napomnienie skierowane do ludu przymierza. Liturgia nie jest bowiem beztrioską zabawą. Zadaniem kapłanów jest prorokować w imieniu Boga, przypominać Jego dzieła zbawcze i wzywać wspólnotę do odnowy moralnej, która będzie najpiękniejszym owocem świętowania. Pan wyzwolił swój lud (wyjście z Egiptu) i objawił mu swoje Prawo (przymierze), lecz lud wielokrotnie je porzucił, lekceważąc wolę Stwórcy. Wierny Bóg ocalał go, przebaczał, lecz także pozwalał doświadczyć Izraelitom skutków ich grzechów. Teraz znowu zachęca lud do powrotu. Owoce błogosławieństwa Bożego zależą bowiem od nawrócenia ludu. Również dla wspólnoty Kościoła wielkie doroczne święta są okazją do rachunku sumienia i odnowy relacji z wiernym i miłosiernym Bogiem. Ps 81(80) w liturgii żydowskiej śpiewano w Święto Namiotów, które trwało osiem dni (Kpł 23,39n). Lud mieszkał wówczas w szałasach na pamiątkę pobytu na pustyni (Kpł 23,42n). Boża wyrocznia nawiązuje do charakteru tego święta: przypomina ono wyzwolenie Izraela z Egiptu oraz przykazania otrzymane na pustyni.

Evangelia nawiązuje do drugiej części psalmu. Słowa Jezusa wyrażają współczucie dla Jerozolimy, która nie rozpoznała czasu swego nawiedzenia (Łk 13,34; 19,42). Święta żydowskie ustąpiły przed liturgią Nowego Przymierza, której centrum stanowi Pascha Chrystusa. Święta kościelne, bardziej jeszcze niż żydowskie, sławią miłosierdzie Boga, który objawił się w Słowie wcielnym. Wyrocznia Pana zwrócona jest teraz do Kościoła: lekcje dane Izraelowi „zostały spisane ku naszej przestrodze” (1Kor 10,11). Ze względu na wspólnotę wierzących Pan odnawia teraz dawne cuda, jakich dokonał niegdyś na pustyni.

Psalm 82(81). Podobnie jak Ps 58 z poprzedniego zbioru także i ten utwór zapowiada sąd, jaki Bóg „Najwyższy” (82,6) przeprowadzi nad sędziami, którzy reprezentują Go wśród ludzi. Przysługuje im tytuł „bogów” (82,1,6), ale to tylko zobowiązuje do rzetelnego wykonywania powierzonych im funkcji. Pan

- 3 Brońcie biedaka i sierotę,
pokornemu i nieszczęsnemu przyznajcie rację.
- 4 Uwolnijcie biedaka i uciśnionego,
wyrwicie go z rąk bezbożników!
- 5 Lecz oni nic nie wiedzą ani nie rozumieją,
błąkają się w ciemnościach.
Zostaną poruszone wszystkie fundamenty ziemi.
- 6 Ja mówię: Jesteście bogami
oraz synami Najwyższego,
- 7 ale pomrzecie jak ludzie.
Wszyscy razem upadniecie jak książęta!
- 8 Powstań, Boże, osądź ziemię,
bo dziedzictwem Twoim są wszystkie narody.

82,3	Wj 23,6; Pwt 24,17; Jr 5,28; Hi 29,12; Ps 10,18; 41,1; Iz 11,4; Jr 22,3,16
82,4	Hi 29,12; Prz 24,11
82,5	Ps 10,6; 11,3; 14,4; Prz 2,13; Iz 59,9; Jr 4,22; 23,12; Mi 3,1
82,6	Ps 58,2; 82,1; 89,26; J 10,34
82,7	Hi 21,32; Ps 49,12; 83,11; Ez 28,2-10; 31,14
82,8	Ps 2,8; 12,5; 58,11; 96,13; Ap 11,15

zarzuca im, że nie troszczą się o sprawiedliwość na ziemi, zwłaszcza względem „biedaka, sieroty i uciśnionego” (82,3n). Sędziowie jednak pełnią swój urząd bez zrozumienia i poszanowania dla praw Boskich tak, że „fundamenty ziemi” doznają poruszenia (82,5). Toteż Bóg oświadcza im, że chociaż równi byli „synom Bożym”, to jednak czeka ich ludzka śmierć (82,6n). Psalm kończy się prośbą zwróconą do Pana, aby sam „powstał i osądził ziemię”, gdyż do Niego należą wszystkie narody (82,8). Jego wola winna się spełniać na ziemi tak jak w niebie.

Układ tej krótkiej wyroczni wskazuje na jej odniesienie do teraźniejszości (82,1-5b) i do przyszłości (82,5c-8). Autor podkreśla, że Bóg Izraela zawsze staje w obronie skrzywdzonych. Niezależnie od tego, kim są oskarżeni w psalmie (bóstwa pogańskie? niesprawiedliwi sędziowie? książęta Izraela?), wyraźna jest w nim uprzywilejowana pozycja ubogich, za którymi ujmuje się Bóg. Sąd czeka jednak nie tylko tych, którzy poprzez powierzoną sobie władzę uczestniczą we władzy Stwórcy. Nieprawość sędziów Izraela była wielokrotnie napiętnowana w psalmach i u proroków (por. Dn 13,5). Dlatego musiał przyjść na nich czas surowego osądu. Ps 82 dotyka bolesnej także obecnie sprawy wymiaru sprawiedliwości.

Psalm 83

- 1 *Pieśń. Psalm Asafa.*
 2 Boże, nie milcz!
 Nie bądź głuchy i bezczynny, Boże!
 3 Bo oto buntują się Twoi wrogowie,
 ci, którzy Cię nienawidzą, podnoszą głowę.
 4 Przeciw Twemu ludowi knują podstęp
 i naradzają się przeciw tym, których chronisz.

83,2 Ps 28,1; 35,22; 44,24; 50,3; 109,1

83,3 Sdz 8,28; Ps 2,1; 81,15; Iz 17,12; Za 1,21

83,4 Ne 4,8; Ps 27,5; 31,20; 64,2; Iz 29,15

Chrześcijanie, będąc dzięki łasce Chrystusa „synami Najwyższego” (82,6), także zostaną osądzeni zgodnie z wymogami sprawiedliwości społecznej (Mt 25,31-46). Koniecznym warunkiem osiągnięcia życia wiecznego jest wrażliwość na ubogich i troska o nich (82,4). W psalmie jest przedstawiony proces, jaki Stwórca wytacza tym, którzy zostali ustanowieni sędziami ludu. Sam Bóg oskarża i napomina niesprawiedliwych sędziów. Ich zadaniem było wydawanie wyroków w imieniu samego Pana, dlatego też nazywano ich bogami (J 10,34). Niestety, nie zawsze ta godność znajduje odzwierciedlenie w ich postawie. Nieprawość sędziów Izraela osiągnęła szczyt, gdy Bóg objawił się na ziemi w osobie Jezusa. Wprost zarzucił On skrybom i faryzeuszom, że choć zasiadają na katedrze Mojżesza, wewnątrz pełni są obłudy i nieprawości (Mt 23,12-40). Za to został skazany na śmierć przez owych niegodnych sędziów, którzy nie chcieli w Nim uznać Syna Bożego. Jednak po zmartwychwstaniu Chrystus został ustanowiony „sędzią żywych i umarłych” (Dz 10,42).

Psalm 83(82). Ostatni z psalmów Asafowych jest także zakończeniem „psalterza elohistycznego”, w którym święte imię Boga dynastii zastąpiono ogólną nazwą *Elohim*. Utwór ten kreśli obraz narodów obcych (od Edomu aż do Asyrii), które zamierzały „wytępić Izraela spośród narodów” (83,3-9). Autor błaga Boga, aby zniszczył te wrogie potęgi, jak niegdyś uczynił „z Madianitami, jak z Siserą i Jabinem nad potokiem Kiszon” (83,10; por. Sdz 4-8). Podobne zwycięstwo będzie dowodem, że jedynie Pan (czyli JHWH, Bóg dynastii Dawida) jest „Najwyższy na całej ziemi” (83,19).

W psalmie można wyróżnić trzy jednostki literackie: suplikację „negatywną” (83,2), czyli wezwanie do Boga, by zaniechał milczenia, lamentację,

- 5 Mówią: „Chodźcie, a wytępimy ich spośród narodów,
by nie wspomniano już imienia Izraela”.
- 6 Tak postanowili jednomyślnie,
przeciw Tobie zawarli przymierze.
- 7 Namioty Edomu i Izmaelici,
Moab i Hagaryci,
- 8 Gebal, Ammon i Amalek,
i Filistea z mieszkańcami Tyru,
- 9 nawet Assur podążył wraz z nimi,
przyszli z pomocą synom Lota.
Sela
- 10 Postąp z nimi jak z Madianitami,
jak z Siserą i Jabinem przy potoku Kiszon!
- 11 Zostali oni wytępieni w Endor,
stali się jak nawóz dla ziemi.

83,5 Est 3,6; Ps 41,5; 74,8; Jr 11,19; 48,2

83,6 Ps 2,2; Dn 6,7

83,7 Rdz 25,12-16; Lb 20,22; Pwt 2,5; 1Krn 5,10; 2Krn 20,10; Ps 137,7

83,8 Wj 17,8; Joz 13,2.5; 1Sm 4,1; 15,2; 29,1; 2Krn 20,10; Ez 27,3.9; Am 1,6.9

83,9 Pwt 2,9.19; 2Krl 15,19

83,10 Wj 2,11; Lb 31,7; Sdz 4,7.15.21-24; 5,21; 7,1-24; Iz 9,4

83,11 Joz 17,11; 1Sm 28,7; Hi 20,7; So 1,17

która obrazuje dramat narodu (83,3-9), wreszcie obszerną suplikację „pozytywną” (83,10-19), czyli wezwanie Boga do działania w obronie swego ludu. Jest to nie tyle echo konkretnej sytuacji politycznej, ile raczej typowa modlitwa liturgiczna, pełna obrazów historycznych, zwłaszcza z epoki sędziów. Psalm stwierdza niepodzielną władzę Boga nad światem oraz wyraża wiarę, że Pan utożsamia się ze swoim ludem. Kto niszczy Izraela, jest wrogiem Stwórcy.

W pytaniu, które zmartwychwstały Jezus skierował do Szawła pod Damaszkiem (Dz 9,4), odnajdujemy świadectwo takiej właśnie głębokiej jedności Chrystusa Głowy z prześladowaną wspólnotą Kościoła – Ciałem Chrystusowym. Złorzeczenie, które wypowiada psalmista, ma na celu nie tylko zawstydzenie wrogów Izraela, ale także ich nawrócenie (83,17b.19). Ps 83(82) zdaje się nawiązywać do potężnej koalicji narodów pogańskich przeciwko Izraelowi, jaka powstała za rządów króla Jozafata

- 12 Z ich wodzami postąp jak z Orebem i Zeebem,
jak z Zebachem i Salmunną, wszystkimi ich dowódcami.
- 13 Mówili oni:
Zagarnijmy siedzibę Boga!
- 14 Boże mój, jak pył ich rozpędź,
jak żdźbło na wietrze!
- 15 Jak ogień, który las pożera,
jak płomień, co wypala góry,
- 16 tak w zawierusze Twej ścigać ich będziesz
i w Twoim gniewie ich porazisz.
- 17 Twarze ich okryj upokorzeniem,
aby szukali Twego imienia, PANIE!
- 18 Niech się zawstydzą i zatrwożą na wieki,
niech się okryją hańbą i zginą.
- 19 Niech poznają, że imię Twoje – PAN,
Tyś sam Najwyższy na całej ziemi!

83,12 Sdz 7,25; 8,3.5-21

83,13 2Krn 20,11; Ps 132,13

83,14 Hi 13,25; 21,18; Ps 1,4; 35,5; 58,10; Iz 17,13; 29,5; 40,24; Jr 13,24

83,15 Wj 19,18; Pwt 32,22; Iz 9,18; 10,16-19

83,16 Hi 9,17; Ps 58,9

83,17 Hi 10,15; Ps 35,4.26; 109,29; 132,18

(2Krn 20,1-4). Wojny toczone przez lud wybrany w całej jego historii stanowią zapowiedź walk duchowych, jakie będzie musiał stoczyć Chrystus, a wraz z Nim wierni Kościoła. Wrogami nie są tu obce ludy, lecz sam szatan i sprzymierzone z nim duchy (Ef 6,12). Także broń, jakiej mają używać wierzący w Chrystusa, jest bronią duchową. Po to otrzymaliśmy Ducha Świętego, aby odkrywać w psalmach rzeczywistość duchową, objawioną nam w Chrystusie i w Kościele (1Kor 2,11-14). Każdy ochrzczony jest wezwany do życiowej decyzji: czy iść z Chrystusem czy stanąć przeciw Niemu (Mt 12,30). Szkoda, że ten psalm, ze względu na charakter złorzeczący został pominięty w posoborowej Liturgii godzin. Redaktorom tej książki wydawał się bowiem zbyt okrutny w porównaniu z „ewangelią miłosierdzia”. Tymczasem tzw. psalmy złorzeczące w niczym nie zakłócają ducha Ewangelii. Są tylko wyrazem gorliwości o sprawy Boże, jaką wielokrotnie objawiał sam Jezus (por. J 2,13-17).

Psalm 84

- 1 *Dyrygentowi: na melodię „Haggittit”. Psalm synów Koracha.*
 2 Jakże miłe są mieszkania Twoje,
 PANIE Zastępów!
 3 Wzdycham i omdleвам
 z tęsknoty do dziedzińców PANA.
 Serce moje i ciało wołają radośnie do Boga żywego.
 4 Nawet wróbel znajduje sobie dom,
 a jaskółka gniazdo, gdzie złoży swe pisklęta,
 przy ołtarzach Twoich, PANIE Zastępów,
 Królu mój i Boże mój!
 5 Szczęśliwi, którzy mieszkają w Twoim domu,
 nieustannie Cię wychwalają.
Sela
 6 Szczęśliwi, którym sił dodajesz,
 którzy w sercu zamierzili pielgrzymkę.

83,18	Ps 35,4; 70,2
83,19	Wj 6,3; Ps 9,2; 18,13; 46,11; 59,13; 86,10; 97,9; Iz 45,21
84,2	Ps 27,4; 43,3; 132,5
84,3	Hi 19,27; Ps 42,1.2n; 63,1; 73,26; 119,81; 122,1; 143,6
84,4	Ps 5,2.3; 43,4
84,5	Ps 42,5.11; 43,5; 65,4
84,6	Ps 81,1; 86,11; 122,1; Jr 31,6

Psalm 84(83). Druga część centralnej części Psalterza to cztery psalmy „synów Koracha” (Ps 84–85 i 87–88) skupione wokół psalmu Dawida (Ps 86). Tematem łączącym te psalmy jest niezrównana wielkość Pana mieszkającego na Syjonie. Ostatni psalm księgi trzeciej (Ps 89) mówi już o upadku dynastii Dawida, stanowiąc dramatyczne przejście do księgi czwartej. Ps 84 to hymn ułożony dla pielgrzymów. Jego treść skupia się na Świątyni Jerozolimskiej, ku której zdążają pielgrzymi. Autor tęskni za tymi budowlami, które są mieszkaniem Boga. Wyraża pragnienie, by mógł tak pozostać na zawsze jako strażnik „dziedzińców” Pańskich (84,3.11). Przyrównuje się do „wróbla” i „jaskółki”, które zakładają gniazda przy „ołtarzach” świątyni (84,4). Ci, którzy do niej pielgrzymują, mogą nazywać się „szczęśliwymi” (84,5-8). Prośba zawarta w centrum psalmu wyraża błogosławieństwo dla Bożego „pomazańca” (84,9n) z dynastii Dawida. Źródłem tego błogosławieństwa jest sam Pan jako „słońce i tarcza”, która chroni króla (84,12).

- 7 Dolina płaczu zamieni się w oazę,
gdy pobłogosławi ją Prawodawca.
- 8 Idąc, wzrastają w siłę,
aż ujrzą Boga na Syjonie.
- 9 PANIE, Boże Zastępów, wysłuchaj mojej modlitwy,
nakłoń ucha, Boże Jakuba!
- Sela*
- 10 Spójrz, o Boże, na naszą tarczę,
wejrzyj na oblicze Twego pomazańca!
- 11 Lepszy jeden dzień w Twoich dziedzińcach
niż innych tysiące!
Wolę stać w progu domu Boga mego,
niż mieszkać w namiotach bezbożników!
- 12 Doprawdy PAN jest słońcem i tarczą,
Bóg obdarza łaską i chwałą.
PAN nie odmawia dobrodziejstw
tym, co postępują nienagannie.
- 13 PANIE zastępów,
szczęśliwy człowiek, który ufa Tobie!

84,7 Ps 107,35; Ez 34,26; Jl 2,23

84,8 Wj 34,23; Pwt 16,16; Ps 42,2; Prz 4,18; Iz 40,31; J 1,16; 2Kor 3,18

84,9 Ps 59,5; 80,4; 81,1; 84,1

84,10 Rdz 15,1; 1Sm 16,6; 2Sm 19,21; Ps 2,2; 3,3; 28,7; 59,11; 80,14; 115,9-11; 132,17

84,11 1Krn 26,19; Ps 27,4

84,12 Rdz 15,1; Ps 15,2; 27,1; 34,9.10; 47,10; 85,9.12; 89,19; Prz 2,7; Iz 60,19.20; Ml 4,2; Mt 6,33; 7,11; Ap 21,23

84,13 Ps 2,12; 40,4

Pieśń Syjonu, wraz z innymi utworami o tej samej tematyce (zob. Ps 46; 48; 76; 87; 122), była śpiewana podczas jesiennej pielgrzymki Izraelitów do świętego miasta. Pierwsza część wyraża pragnienie oglądania Jerozolimy ze względu na uszczęśliwiającą bliskość Boga zamieszkującego świątynię (84,2-8). Druga to modlitwa o wszelkie dary Pana, który otacza Izraela opieką jak tarczą (84,9-13). Można w tym psalmie widzieć pochwałę pielgrzymowania do miejsc świętych, które jest obrazem ciągłego zbliżania się do Boga na drogach ziemskiej pielgrzymki (1Krn 25,19; 2Kor 5,6).

Psalm 85

- 1 *Dyrygentowi. Psalm synów Koracha.*
 2 Byłeś łaskawy dla Twej ziemi, PANIE,
 wyzwoliłeś Jakuba z niewoli.
 3 Opuściłeś nieprawość Twego ludu,
 zmaszałeś wszystkie jego grzechy.
Sela
 4 Powściągnąłeś swoje zagniewanie,
 zaniechałeś Twej zapalczywości.

85,2 Ezd 1,11; Ps 14,7; 53,7; 77,7; 106,4; 126,1; Jr 30,18; Ez 39,25; Oz 6,11; Jl 3,1

85,3 Lb 14,19; 1Krl 8,34; Ps 32,1; 78,38; 103,3; Jr 31,34

85,4 Wj 32,12; Pwt 13,17; Ps 78,38; 106,23; J 3,9

Psalm ukazuje chrześcijanom znaczenie zwłaszcza tej ostatniej drogi, którą każdy człowiek musi przemierzyć. Uciążliwe przejście doliną płaczu (84,7) to obraz śmierci, która jednak prowadzi ku życiu. Jak górskie wąwozy jesienią napełnią się potokami wody, tak dla pielgrzymów ku wiecznej świątyni tryskają strumienie wody żywej (Ez 47,1-12) z przebitego boku Chrystusa (J 19,34). Dzięki Jego ofierze i zwycięstwu śmierć stała się bramą do wiecznego świętowania z Bogiem na górnym Syjonie (84,8), czyli w niebie. Ps 84(83) to pieśń Syjonu śpiewana w Izraelu podczas jesiennej pielgrzymki do Świątyni (Kpł 23,15-22). Wstępne aklamacje są wyrazem tęsknoty za Bogiem i radości z bliskiego spotkania z Nim. Po dotarciu do Jerozolimy okrzyki te zmieniają się w modlitwę za króla i wyrażają entuzjazm pielgrzyma, który powierza się Stwórcy pełnemu miłosierdzia. Pieśń mówi też o wędrowce duchowej ku Panu, który przemienia wewnętrznie każdego, kto szuka Jego bliskości. Nowy Testament przenosi punkt odniesienia ze Świątyni Jerozolimskiej na nową świątynię człowieczeństwa Chrystusa. Jako jedyny pośrednik między Bogiem a nami stanowi On miejsce spotkania z Ojcem. Człowieczeństwo Chrystusa przedłuża się w Kościele, który jest świątynią Boga żywego. Konsekrowany kościół jest widzialnym znakiem Kościoła żywego jako wspólnoty wierzących. Jednak prawdziwą naszą ojczyną jest niebo (Flp 3,20).

Psalm 85(84). Wstępem do tej modlitwy Korachitów jest wyznanie, że Pan już wcześniej wybaczył „Jakubowi” jego grzechy i otoczył go błogo-

- 5 Odnów nas, Boże, nasz Zbawco,
i odwróć od nas Twoje zagniewanie!
- 6 Czy wiecznie będziesz na nas oburzony
i gniew Twój rozciągniesz na pokolenia?
- 7 Boże, Ty nam przywrócisz życie,
a Twój lud Tobą się ucieszy.
- 8 Okaż nam, PANIE, łaskawość swoją
i daj nam swoje zbawienie.
- 9 Posłucham, co mówi PAN Bóg:
oto ogłasza pokój swemu ludowi,
swoim wiernym i tym, którzy Mu ufają.
- 10 Doprawdy Jego zbawienie jest blisko
tych, którzy się Go boją,
by w naszej ziemi mogła zamieszkać chwała.

85,5 Ps 80,3.4.7; Dn 9,16

85,6 Ps 74,1; 79,5; 80,4

85,7 Ps 33,1; 71,20; 80,18; 90,14; 149,2; Iz 43,4; 49,14n; 54,7n

85,8 Ps 106,4

85,9 Ps 29,11; 49,13; 50,5; 78,57; Ha 2,1; Ag 2,9; Za 9,10; 2P 2,21

85,10 Wj 24,16; Ps 34,18; 84,11; Iz 46,13; 51,15; Ag 2,7; Za 2,5; J 1,14

sławieństwem (85,2-4). Centrum utworu (85,5-8) zajmuje zbiorowa prośba o „odnowę” narodu i okazanie mu „łaskawości” (*chesed*). Psalm kończy się stwierdzeniem, że Pan ogłasza w wyroczni „pokój swemu ludowi” (85,9), i że „ucalają się sprawiedliwość i pokój” (85,11) jako uosobienia przymierza Boga i Jego ludu. Wspólnota liturgiczna Izraela opiera więc swoją nadzieję na ocalenie (85,5-8) na pamięci o wielkich czynach, jakich Bóg dokonał w przeszłości (85,2-4).

Utwór składa się z dwóch części (85,2-8.9-14). Na początku Izrael, doświadczony wojną, błaga swego Boga o powtórzenie cudów ocalenia znanych z historii narodu. W odpowiedzi Pan daje wyrocznię pokoju. Na poziomie lektury dosłownej psalm jest zawsze aktualny: ciągle powracanie do dawnych błędów niszczy pokój (85,9b.11b), tłumi wewnętrzną radość (85,7b), zagraża nawet życiu człowieka i środowiska (85,7a). Lektura teologiczna odkrywa jeszcze większą głębię: obietnice Boże zawarte w przymierzu są tak mocne, że nawet konieczność ukarania win nie niszczy planu

- 11 Spotkają się łaska i wierność,
ucałują się sprawiedliwość i pokój.
12 Wierność wyrośnie z ziemi,
a sprawiedliwość spojrzy z nieba.
13 Bo PAN użyłczy łaski,
a ziemia nasza wyda owoc.
14 Przed Nim pójdzie sprawiedliwość,
będzie wytyczać drogę Jego krokom.

85,11 1Krl 5,26; Ps 25,10; 40,11; 72,3; 89,14.15; 97,2; Prz 3,3; Iz 32,17; 45,8

85,12 Iz 45,8

85,13 Kpl 26,4; Ps 67,6.7; 84,11; Ez 34,27; Za 8,12; Jk 1,17

85,14 Ps 14,7; 77,7; 89,14; Iz 58,8

zbawienia ludzi. Każdy, kto zagubił się w grzechu, cały lud czy jednostka, zawsze może liczyć na łaskę miłosiernego Boga. Tego uczy historia wyjścia z Egiptu (85,2-4). Trzeba ją ciągle wspominać, gdy słabnie nadzieja. Ilekroć człowiek zwraca się z błaganiem do Boga, On zmazuje ludzkie niewierności i zasypuje przepaść dzielącą Go od ludzi.

Tradycja Kościoła zawsze odnosiła ten psalm do tajemnicy Chrystusa, którego imię „Jezus” oznacza ‘Bóg zbawia’ (85,8.10.12), i do Maryi, która jest symbolem ziemi-matki (85,2.13). Psalm nawiązuje do dni poprzedzających powrót Izraelitów z niewoli (537 rok przed Chrystusem) i do trudności, jakie napotkali pierwsi repatrianci. Wstępny hymn wielbi Boga za przebaczenie win ludowi i za możliwość powrotu do ojczyzny. Po gorącej modlitwie i prorockiej zachęcie następuje Boża obietnica pokoju i łaski. Spełnieniem tej obietnicy będzie wcielenie Syna Bożego. Kościół najlepiej komentuje ten psalm w liturgii Adwentu, w której istotne miejsce zajmuje Matka Zbawiciela. W Maryi zamieszkała chwała Pańska, w niej spotkały się łaska i wierność. Kościół w liturgii Bożego Narodzenia wskazuje już na obietnicę drugiego przyjścia Chrystusa, gdy Bóg stanie się „wszystkim we wszystkich” (1Kor 15,28). Dopiero wtedy wstępna modlitwa psalmu zostanie w pełni wysłuchana. Zbawienie wysłużone przez Chrystusa winno w nas działać ustawicznie, aby Jego chwała napełniała ziemię (85,10) i wydała błogosławiony „owoc” (85,13), który dojrzewał w łonie Maryi.

Psalm 86

- ¹ *Modlitwa Dawida.*
 Nakłoń, PANIE, Twego ucha i wysłuchaj mnie,
 bo jestem ubogi i biedny.
- ² Strzeż mnie, bo jestem Ci wierny.
 Boże mój, wybaw swego sługę,
 który ufa Tobie.
- ³ Zmiłuj się nade mną, Panie,
 gdyż do Ciebie wołam codziennie.
- ⁴ Uraduj swego sługę,
 bo do Ciebie, Panie, kieruję me pragnienia.

86,1	Ps 17,6; 31,2; 40,17.18; 70,5; 71,2; 72,20
86,2	Ps 4,3; 11,1; 25,2.20; 31,14; 50,5; 56,4
86,3	Ps 4,1; 25,5; 56,1; 57,1; 88,9
86,4	Ps 25,1; 143,8
86,5	Wj 34,6; Ne 9,17; Ps 25,8; 103,8; 130,4; 145,8.9; Jl 2,13; Jon 4,2

Psalm 86(85). Centralny psalm tego zbioru to „modlitwa Dawida”, który jest tu nazwany „ubogim i biednym” (86,1). Wyraża on ufność pokładaną w Bożej „łasce” (*chesed*) i obwieszcza niezrównaną wielkość Pana względem bogów pogańskich (86,1.5.8). Psalmista prosi Boga, aby dał mu poznać drogę ku doskonałości (86,11) i obiecuje, że będzie Go „sławił całym sercem” (86,12n). Zakończenie psalmu zawiera prośbę króla o to, aby Bóg zachował go od „zuchwalców” (86,14). Wyznaje on wreszcie, że Bóg jest „miłosierny i litościwy, cierpliwy, pełen łaski (*chesed*) i wierności” (86,15; por. Wj 34,6n; Ps 103,8).

Utwór, rozważany od strony struktury literackiej, jest lamentacją połączoną z prośbą o ocalenie. Obie jej części (86,1-10.11-17) mają po dwa człony wzajemnie sobie odpowiadające. Z treści utworu wyłania się orędzie nadziei: Bóg jest wierny mimo słabości i grzeszności człowieka. Tę nadzieję psalmista motywuje przymiotami Boga: „dobry, przebaczący, pełen łaski” (86,5), „wielki, czyniący cuda” (10), „miłosierny, litościwy, cierpliwy, wierny” (86,15). Prośby tej lamentacji powtarzają się w różnych psalmach, gdyż należą do wspólnego zasobu biblijnej modlitwy. Ps 86(85) mógł być codzienną modlitwą każdego pobożnego Izraelity.

- 5 Gdyż Ty, Panie, jesteś dobry i przebaczący,
pełen łaski dla tych, którzy Cię wzywają.
- 6 PANIE, usłysz modlitwę moją,
pospiesz na głos mej prośby!
- 7 W dniu utrapienia wołam do Ciebie,
bo Ty mnie wysłuchasz.
- 8 Panie, nie ma równego Tobie pośród bogów
ani dzieł takich jak Twoje!
- 9 Wszystkie narody, które stworzyłeś,
przyjdą i oddadzą Ci pokłon, Panie,
i sławić będą Twe imię.
- 10 Bo Ty jesteś wielki i czynisz cuda,
tylko Ty jesteś Bogiem.
- 11 PANIE, ukaż mi drogę, którą mam chodzić,
bym postępował, znając wierność Twoją.
Nakłoń me serce do czci Twego imienia.
- 12 Będę Cię sławił całym sercem, Panie, mój Boże,
i wychwalał Twoje imię na wieki.

86,6 Ps 55,1.2

86,7 Ps 17,6; 50,15; 77,2.3

86,8 Wj 15,11; Pwt 3,24; 2Sm 7,22; 1Krl 8,23; Ps 89,6; Jr 10,6

86,9 Ps 22,27.31; 65,2; 66,4; Iz 66,23; Za 14,18; Ap 3,9; 15,4

86,10 Wj 15,11; Pwt 6,4; 32,39; Ps 72,18; 77,13.14; 83,18; 136,4; Iz 37,16; 44,6.8; Mk 12,29;
1Kor 8,4.6

86,11 Ps 25,4.5; 26,3; 27,11; Jr 32,29

86,12 Ps 111,1

Tradycja Kościoła dostrzega tu modlitwę Chrystusa, który prosi Ojca zarówno za siebie, jak i za wszystkich członków mistycznego Ciała. On bowiem jest ubogim, ale widnym sługą Boga (86,1n). „Z głośnym wołaniem i płaczem za swych dni doczesnych zanosił On gorące prośby i błagania do Tego, który mógł Go wybawić od śmierci, i został wysłuchany dzięki swej uległości” (Hbr 5,7). Wielkim znakiem łaskawości Ojca jest zmartwychwstanie Chrystusa. Znak ten był już zapowiedziany w życiu proroka Jonasza (por. Mt 12,39n). Św. Ireneusz (*Adversus. Haereses* V 31, 1) dostrzegł prorocstwo o zmartwychwstaniu Chrystusa w słowach:

- 13 Bo łaska Twoja jest wielka nade mną,
wyrwałeś mnie z głębi krainy umarłych.
- 14 Boże, występni przeciw mnie powstali,
zgraja zuchwalców czyha na me życie,
nie liczą się oni z Tobą!
- 15 Ty jednak, Panie, jesteś Bogiem miłosiernym i litościwym,
cierpliwym, pełnym łaski i wierności.
- 16 Spójrz na mnie i zmiłuj się nade mną!
Udziel mocy swemu słudze
i ocal syna służebnicy Twojej!
- 17 Daj mi znak Twej życzliwości,
aby moi wrogowie ujrzeli ze wstydem,
że Ty, PANIE, wspomogłeś mnie i pocieszyłeś.

86,13 Ps 30,3; 88,6; Ez 26,20

86,14 Ps 54,3.5

86,15 Wj 34,6; Lb 14,18; Ne 9,17; Ps 62,12; 86,5; 103,8; 111,4; 112,4; 145,8; J 4,2

86,16 Ps 25,16; 68,35; 116,16

86,17 Sdz 6,17; Ne 5,19; 13,31; Ps 112,10; 118,13; 119,122

„wyrwałeś mnie z głębi krainy umarłych” (86,13b). Słowami tego psalmu Kościół przywołuje pomocy Bożej, zwłaszcza na początku Wielkiego Postu, aby szczęśliwie przebyć duchową drogę do Paschy. Chrystus jest znakiem sprzeciwu na upadek i powstanie wielu (Łk 2,34). On jest „nową, życiodajną drogą” (Hbr 10,20) do sanktuarium niebiańskiego. Ps 86(85) jest dla wierzących w Chrystusa osobistą modlitwą, w której wyrażają oni prawdę o swojej egzystencji pełnej trudu i udręk, lęków i pokus. Modlitwa ta pozwala naszej nędzy spotkać się z bogactwem Bożej łaski płynącej z krzyża.

Psalm 87

- 1 *Psalm synów Koracha. Pieśń.*
 PAN miłuje to, co założył na świętych górach,
 2 bramy Syjonu bardziej niż wszystkie namioty Jakuba.
 3 Zaszczytne słowa mówią o Tobie,
 o Miasto Boże!
Sela
 4 Wymienię Rahab i Babilon wśród tych, co mnie znają,
 oto Filistyni i Tyr, i Kusz –
 oni tam się urodzili.
 5 O Syjonie mówić się będzie:
 „Wszyscy co do jednego w nim się urodzili,
 a On, Najwyższy, utwierdzi go”.
 6 PAN zapisze w księdze narodów:
 „Oni się tam urodzili!”
Sela
 7 I będą śpiewać wśród tańców:
 „Wszystkie moje źródła są w tobie!”

87,1 Ps 48,1.2; 78,69; Iz 28,16

87,2 Ps 78,67.68; Za 2,14

87,3 Ps 46,4; 48,8; Iz 54,1-3; 60,1

87,4 Ps 36,10; 68,31; 89,10; Iz 19,23-25; 62,4n; J 9,13; 19,22-25; Ga 4,26

87,5 Ps 48,8.9; Ef 5,22-33

87,6 Ps 69,28; Iz 4,3; Ez 13,9

87,7 2Sm 6,14; Ps 30,11; 36,9; 68,25; 149,3; Iz 12,3; Ap 21,6

Psalm 87(86). Ta krótka pieśń uwielbienia nazywa Syjon przedmiotem szczególnej miłości Bożej (87,1-2). Mieszkańcy Syjonu, chociaż rozproszeni w różnych krajach, zostali zapisani w metrykach niebieskich jako urodzeni w świętym mieście, a przez to są dziedzicami królestwa Bożego (87,4-6). Jerozolima jest wielka przez to, że jej synowie żyjący w diasporze wśród pogan rozpoznają w niej swoją matkę. W pewien sposób są w niej zakorzenione także narody pogańskie, gdyż cieszą się jej dobrami. Od niej bowiem rozpoczyna się Boży plan powszechnego zbawienia. Do niej też wrócą, jako do źródła, wszystkie ludy ziemi zgodnie z zapowiedzią Izajasza (2,2-3).

Psalm 88

- ¹ *Pieśń. Psalm synów Koracha. Dyrygentowi: na melodię „Machalat”.
Pouczenie Hemana tubylca.*
- ² PANIE, Boże, mój Zbawco,
we dnie i w nocy wołam do Ciebie.

88,2 1Krl 4,31; 1Krn 2,6; Ps 22,2; 24,5; 27,9; 86,3; Łk 18,7

88,3 Ps 18,6; 31,2; 86,1

Jest to kolejna pieśń Syjonu (zob. Ps 46; 48; 76; 84; 122), która przypomina wyrocznie proroków o duchowej wielkości Jerozolimy (por. Iz 2,2; 10,10; 19,20; 54,1-3; 60,3-9). Dwie części hymnu (87,1-4.5-7) sławią Jerozolimę jako matkę ludzkości. W tym krótkim psalmie Korachitów można dostrzec syntezę dawnych prorostw z kontemplacją przyszłej sławy miasta świętego. Nie dziwi zatem fakt, że utwór ten zajmuje ważne miejsce w pismach egzegetycznych wspólnoty z Qumran oczekującej na przyjście Mesjasza.

Tradycja Kościoła pozwala na jeszcze głębszą lekturę. Jeśli dawny Syjon skupiał wokół siebie Izraelitów, to tym bardziej Kościół, nowy Syjon czasów ostatecznych, gromadzi wszystkich ludzi dobrej woli (Ga 4,26), których imiona zapisane są w „księdze życia” (Ap 17,8; 20,12; 21,27). Kościół jest miejscem powszechnego odrodzenia. Z takiej lektury psalmu wypływa także jego sens mariologiczny: z Maryi, nowej Ewy, rodzi się całe nowe stworzenie (J 19,25n). Jest to jedna z pieśni Syjonu sławiących duchową wielkość Jerozolimy. Stolica Dawida została wybrana przez Boga spośród wszystkich miast Judy. Jej dzieci, żyjąc pośród narodów świata, uznają w niej swoją matkę. Co więcej, wszystkie narody w pewien sposób są w niej zakorzenione, gdyż z niej czerpią duchowe bogactwa. Chrześcijanie z łatwością dostrzegli tu obraz Kościoła jako duchowej matki narodów świata. Tradycja patrystyczna ponadto wyjaśnia ten psalm jako prorostwo o wcieleniu Chrystusa. Stąd też pojawia się on w liturgii świąt maryjnych. Ziemska Jerozolima była obrazem Najświętszej Dziewicy, która „poczęła i w sercu, i w ciele Słowo Boże i dała światu życie” (*Lumen Gentium* 53). „Także każda dusza wierna jest oblubienicą Słowa Bożego, matką, córką i siostrą Chrystusa” (Izaak ze Stelli). Jezus powiedział przecież: „Moją matką i moimi braćmi są ci, którzy słuchają słowa Bożego i wypełniają je” (Łk 8,21).

Psalm 88(87). Ostatni z serii psalmów śpiewanych w świątyni przez „synów Koracha” ma wyjątkowo rozbudowany nagłówek. Wyrażenie *‘al-machalat* (por. Ps 56,1) wiąże się z imieniem Machol. Był to przełożony grupy śpiewaków świą-

- 3 Niech dojdzie do Ciebie modlitwa moja,
skłoń Twe ucho ku mojej proście.
- 4 Bo dotknęły mnie liczne nieszczęścia,
moje życie zbliża się do krainy umarłych.
- 5 Zaliczono mnie do schodzących do grobu,
stałem się jak człowiek bezsilny,
leżący wśród umarłych.
- 6 Złożono ich w grobie, tak jak pobitych,
o których już nie pamiętasz
i którzy wypadli z Twej ręki.
- 7 I mnie złożono w głębokim dole,
w ciemności, w cieniu śmierci.
- 8 Zalały mnie jej fale,
gniew Twój nade mną zaciążył.
Sela
- 9 Oddaliłeś ode mnie znajomych,
czują do mnie odrazę.
Jestem uwięziony i nie mam wyjścia.

88,4 Lb 16,33; Hi 10,15; 17,1; Ps 16,10; 107,18.26; 116,3

88,5 Hi 29,12; Ps 22,11; 28,1; 143,7

88,6 Ps 31,12.22; Iz 53,8

88,7 Ps 63,9; 69,15; 86,13; 143,3; Lm 3,6.55

88,8 Ps 18,5; 32,4; 39,10; 42,7.8

88,9 Hi 19,13.19; 30,10; Ps 31,11; 38,12; 142,4.7.8; Jr 32,2; 36,5; Lm 3,7

tynnych, do której należeli Heman i Etan (1Krl 5,11). Inny tytuł, *maskil*, pojawia się częściej w Psalterzu na określenie utworów pouczających. Heman zwany tubylcem, brat Etana, należał do tubylczej ludności Kanaanu. Jako miejscowy mędrzec nie dorównywał jednak Salomonowi. Te wszystkie uwagi mają świadczyć, że oba końcowe psalmy trzeciego zbioru Psalterza mają starożytnie pochodzenie i zostały włączone do zbioru pieśni świątynnych. Kananejskie pochodzenie utworu wyjaśnia zagadkę, czemu Ps 88 jest tak bardzo mroczną pieśnią. Nie ma w nim cienia nadziei, jaka zwykle pojawia się w lamentacjach jednostki. Pieśniarz skarży się, że jest bliski śmierci, na progu grobu, gdzie wielbienie Boga jest już niemożliwe (88,4-8.11-13). Psalm w dosłownym znaczeniu prowadzi do *ciemności* (88,19). Włączenie tego utworu do kanonu pieśni natchnionych

- 10 Osłabły mi oczy od cierpienia.
 Wołam do Ciebie, PANIE, nieustannie,
 wyciągam do Ciebie ręce.
- 11 Czy dla umarłych czynisz cuda?
 Czy wstaną cienie, by sławić Ciebie?
Sela
- 12 Czy w grobie głosi się Twą łaskę,
 a wierność Twoją – wśród zagłady?
- 13 Czy pozna się Twe cuda w ciemnościach,
 a sprawiedliwość w ziemi zapomnienia?
- 14 A ja wołam do Ciebie, PANIE,
 moja modlitwa uprzedza Cię rankiem!
- 15 Czemu odrzucasz mnie, PANIE,
 odwracasz ode mnie swe oblicze?
- 16 Jestem udręczony
 i bliski śmierci od mojej młodości.
- 17 Spadła na mnie zapalczliwość Twoja
 i niszczą mnie Twoje groźby.
- 18 Ciągłe ogarniają mnie jak woda,
 zewsząd mnie otaczają.
- 19 Odsunąłeś ode mnie przyjaciela i bliskiego,
 spośród moich znajomych zostały mi ciemności!

88,10	Hi 11,13; Ps 6,7; 22,2; 31,9; 86,3; 143,6
88,11	Ps 6,5,6; 30,9; Iz 38,18
88,13	Hi 10,21; Ps 88,6; 89,5; Koh 9,5
88,14	Ps 5,3; 30,2; 119,147
88,15	Hi 13,24; Ps 13,1; 43,2; 44,9.24
88,16	Hi 6,4; 31,23; Prz 24,11
88,17	2Krn 28,11; Hi 6,4; 9,34; Iz 13,13; Lm 1,12; 3,54; Ez 37,11
88,18	Ps 17,11; 18,4; 22,12.16; 86,3; 118,10-12; 124,4
88,19	Hi 17,13n; 19,13; Ps 31,11; 38,11; 88,8

uświadamia nam, że nie każdy kryzys w życiu można łatwo rozwiązać. Nawet wielcy mistycy musieli doświadczyć „ciemnej nocy wiary”.

W lamentacji Ps 88 można wyróżnić trzy części (88,4-10a.10b-13.14-19). Psalmista, od młodości złożony chorobą (88,16), czuje zbliżającą się śmierć. Rozwiązania swojego dramatu upatruje w interwencji Boga, do którego codziennie

Psalm 89

- ¹ *Pouczenie Etana tubylca.*
² O Twoich łaskach, PANIE, wiecznie będę śpiewać
i głosić Twoją wierność przez pokolenia.
³ Bo powiedziałaś:
„Na wieki ugruntowana jest łaska!”
W niebiosach utrwaliłeś swą wierność.

89,2 1Krl 4,31; 1Krn 2,6; Ps 36,5; 40,10; 59,16; 88,11; 89,5.8.24.33.49; 92,2; 101,1; 119,90; Iz 25,1; 55,3; Lm 3,23

89,3 Ps 36,5; 103,17; 119,90

z wiarą zwraca się o pomoc (88,10.14). Nie uzyskuje jednak oczekiwanej odpowiedzi. W odróżnieniu od innych lamentacji w Ps 88 nie ma wyznania ufności w pomoc Boga ani zapowiedzi dziękczynienia. Panuje w nim mroczna atmosfera opuszczenia w cierpieniu. Psalm ten znalazł się jednak w kanonie modlitw natchnionych i stanowi pomoc w modlitwie dla ludzi pogrążonych w największych udrękach duchowych, w osamotnieniu i w przedłużającym się cierpieniu.

Nadzieję chrześcijanina podtrzymuje przykład Jezusa, który także doświadczył dramatu opuszczenia w Ogrójcu i na Golgocie (Mk 14,33-36; 15,34), oraz orędzie NT o pełni szczęścia w życiu pozagrobowym. Ponadto mistyka chrześcijańska (np. św. Jan od Krzyża) wskazuje na stan tzw. ciemnej nocy duszy, jako etap oczyszczenia jej z ziemskich przywiązań i duchowych pociech. Stan nocy w końcu prowadzi człowieka do spotkania z niewidzialnym Bogiem i głębokiego doświadczenia Jego miłości. Psalm ukazuje dramat człowieka, który jak Hiob dotknięty jest śmiertelną chorobą. Czuje się odrzucony przez bliskich, przed rozpaczą broni go tylko ufność złożona w Pamu. Lamentacja kończy się obrazem ciemności, którą przeniknąć może tylko Bóg. Tradycja chrześcijańska odczytuje ten smutny psalm jako modlitwę Chrystusa podczas męki i proroctwo o Jego śmierci. Toteż Kościół włączył go do liturgii Wielkiego Piątku i objaśnił słowami Chrystusa: „to jest wasza godzina i panowanie ciemności” (Łk 22,53). Psalm ten, przepełniony smutkiem, wymownie ilustruje samotność Chrystusa podczas agonii. Kościół rozważa w tej lamentacji mękę i śmierć Jezusa, tajemnice Jego wyniszczenia i miłości do Ojca. Postawa Chrystusa jest wzorem dla wszystkich modlących się tym psalmem.

Psalm 89(88). Końcowy utwór trzeciej księgi Psalterza różni się od poprzedniego jak dzień od nocy. Tradycja przypisuje jego autorstwo Etanowi, bratu He-

- 4 Zawarłem przymierze z Moim wybranym,
przysięgłem Memu słudze Dawidowi:
5 „Twoje potomstwo będzie trwać na wieki,
zbuduję ci tron na wszystkie pokolenia”.
- Sela*
- 6 Niebiosa sławią Twoje cuda, PANIE,
a wierność Twoją – zgromadzenie świętych.
7 Bo któż na obłokach jest równy PANU,
kto z synów Bożych podobny do PANA?
8 Bóg wzbudza bojaźń w radzie świętych,
wielki i groźny dla wszystkich wokoło.
9 PANIE, Boże Zastępów, któż podobny do Ciebie?
Potężny jesteś, PANIE, i wierność Cię otacza.
10 Panujesz nad pychą morza,
poskramiasz jego nadęte fale.
11 Podeptałeś Rahaba jak padlinę,
możnym ramieniem rozproszyłeś swych wrogów.

89,4	2Sm 7,8-16; 1Krl 8,16; 1Krn 17,7-14; Ps 132,11; Iz 42,1; Jr 33,17-21
89,5	2Sm 7,13.16; Iz 9,7; Łk 1,32.33; J 12,34
89,6	Hi 1,6; 5,1; 15,15; Ps 19,1; 50,6; 88,12; 97,6; 149,1; Ap 7,10-12
89,7	Ps 29,1; 82,1; 86,8; 113,5
89,8	Ps 47,2; 68,35; 76,7.11; 89,5; 96,4; 103,20,21
89,9	1Sm 2,2; Ps 35,10; 68,4; 71,19
89,10	Hi 7,12; 38,11; Ps 65,7.8; 107,29
89,11	Wj 14,30; Hi 9,13; Ps 18,14; 53,5; 68,1; 87,4; 144,6; Iz 30,7; 51,9

mana (zwanemu też Jedutunem). Psalm ten wielbi Boga za nieustanny ciąg Jego „łask” (por. Ps 88,12: *chesed*). Wieczna łaska i miłość objawia się w przymierzu (*berit*), jakie Bóg zechciał zawrzeć z Dawidem. Skutkiem tej łaski jest „wieczne” trwanie dynastii, która zasiada na tronie jerozolimskim przez wieki, pomimo grzechów licznych następców Dawida (89,4n.29). Niezrównana wielkość Boga (89,7n; por. Ps 86,8), panowanie nad całym stworzeniem (89,10-13), a wreszcie „sprawiedliwość” jako „podstawa Jego tronu” (89,15) – to niezmiennie cechy Stwórcy sławione przez królewskiego śpiewaka. Specjalne znaczenie przypisuje on przymierzemu, jakim Bóg złączył się z Dawidem. Przejawy tego przymierza to zwycięstwo nad wrogami, władza nad ogromnym terytorium oraz trwała dynastia (89,20-38; por. 2Sm 7). Druga część psalmu ukazuje śmiertelne zagrożenie

- 12 Twoje są niebiosa i ziemia jest Twoja.
Utwardziłeś krąg ziemi i to, co go wypełnia.
- 13 Ty stworzyłeś północ i południe,
Tabor i Hermon cieszą się Twoim imieniem.
- 14 Twoje ramię jest potężne,
Twa ręka mocna, prawa ręka wzniesiona.
- 15 Sąd i sprawiedliwość postawą Twego tronu,
łaska i wierność Cię poprzedzają.
- 16 Szczęśliwy naród, który umie wielbić PANA,
będzie kroczył w świetle Twego oblicza.
- 17 Twoim imieniem radują się nieustannie,
wywyższa ich sprawiedliwość Twoja.
- 18 Bo Ty jesteś źródłem ich siły,
z Twojej woli nasza moc się pomnoży.
- 19 Gdyż do PANA należy nasz władca,
a nasz król – do Świętego Izraela.

89,12 Rdz 1,1; 1Krn 29,11; Ps 24,1n; 96,5; 104,5

89,13 Pwt 3,8,9; Joz 11,17; 12,1; 19,22; Sdz 4,6; Hi 26,7; Ps 98,8; 133,3; Pnp 4,8; Jr 46,18

89,14 Ps 98,1; 118,16

89,15 Ps 85,11.13; 97,2

89,16 Kpł 23,24; Lb 10,10; Ps 4,6; 44,3; 66,1; 67,1; 80,3; 90,8; 98,6

89,17 Hi 36,7; Ps 20,5.7; 105,3

89,18 Ps 28,8; 75,10; 78,61; 92,10; 148,14

89,19 Ps 47,9.10; 71,22; 78,41; Iz 6,3

tych wielkich darów Boga. Psalmista skarży się, że Pan odrzucił przymierze ze swym pomazańcem, który został pobity przez wrogów (89,39-46: Jozjasz zabity pod Megiddo w 609 roku). Psalm kończy się gorzkimi pytaniami o sens tej tragedii (89,48n; por. Ps 88,4-6) i błaganiem o przywrócenie „dawnych łask” (89,50-52). Krótka doksologia zamyka trzecią księgę Psalterz (89,53). Ps 89 swą tematyką zapowiada treść następnych psalmów, w których dominować będzie uwielbienie Boga za Jego panowanie nad Izraelem, narodami i całym kosmosem.

Psalm 89 dzieli się na pięć części (89,2-19.20-28.29-38.39-47.48-52), starannie ze sobą związanych, ujętych w różne gatunki literackie (hymn, wyrocznia, lamentacja). Doksologia końcowa (89,53) nie należy do oryginału, lecz dodano ją na zakończenie trzeciej księgi Psalterza. Cały utwór przeniknięty jest myślą o przymierzu między Bogiem a królem-pomazańcem z dynastii Dawida. Na początku

- 20 Mówiłeś niegdyś w widzeniu do swych wiernych:
 Udzieliłem pomocy mocarzowi,
 wywyższyłem wybrańca z Mego ludu.
- 21 Znalazłem sługę Mego Dawida,
 namaściłem go Moim świętym olejem,
 22 by Moja ręka zawsze przy nim była
 i wspomagało go ramię Moje.
- 23 Nie pokona go nieprzyjaciel,
 a niegodziwiec nie zdoła mu zaszkodzić.
- 24 Zgładzę przed nim jego wrogów
 i przepędzę tych, którzy go nienawidzą.
- 25 Moja prawda i miłosierdzie są przy nim,
 mocą Mojego imienia podniesie swe czoło.
- 26 Ponad morzem położę jego rękę
 i jego prawą rękę nad rzekami.

89,20 2Sm 7,8-16; 17,10; 1Krl 11,34; Ps 21,5; 78,70; 132,11n

89,21 1Sm 13,14; 16,1-13; Ps 78,70; Dz 13,22

89,22 Ps 18,32.35; 80,17

89,23 2Sm 7,10; Ps 125,3

89,24 2Sm 7,9; Ps 2,9; 18,40

89,25 Ps 89,1; 132,17

89,26 Ps 72,8

autor przypomina obietnicę daną przez Pana Dawidowi (89,4n; por. 2Sm 7,16). Jest ona niezmienna, jak trwale jest dzieło stworzenia (89,2n.6-13), i opiera się na zbawczej mocy Boga (89,14n). To wszystko pobudza wspólnotę do ufności (89,16-19). Dalej autor rozwija treść wyroczni (89,20-38), dotycząc trudnego problemu przymierza z Dawidem i z całym jego rodem. Dopiero od wiersza 89,39 ukazana została sytuacja egzystencjalna narodu, w której psalm powstawał: królestwo Judy jest zagrożone, a miasta – zburzone. Całość kończy się skargą, ale i pewnością wysłuchania prośby za ród Dawida (89,39-52). Od czasów przesiedlenia babilońskiego Izraelici odczytywali ten psalm jako zapowiedź Mesjasza. Przejmując taką interpretację, Kościół starożytny odniósł utwór do Jezusa. Obecni w psalmie tytułami określał Jego godność królewską (89,4.19.28) i boską (89,10n.19).

Dramat królestwa Judy stał się proroczą zapowiedzią poniżenia Chrystusa na krzyżu, a także cierpienia Kościoła (89,39-46). Słowa psalmu przestrzegają przed niewiernością przymierza i przed porzuceniem ewangelicz-

- 27 Będzie Mnie wzywał: „Jesteś moim ojcem,
moim Bogiem i skałą ocalenia dla mnie”.
- 28 Ustanowię go pierworodnym,
najwyższym spośród królów ziemi.
- 29 Na wieki zachowam swą łaskę dla niego
i trwałe będzie Moje z nim przymierze.
- 30 Na wieki umocnię jego potomstwo,
a jego tron – jak dni niebios.
- 31 Jeśli jego synowie porzucą Moje prawo
i nie będą postępować według Mych wyroków,
32 jeśli zlekceważą Moje nakazy
i nie będą strzegli przykazań Moich –
33 różgą ich wychłostam za nieprawości
a biczami – za zbrodnie.
- 34 Jednak nie odbiorę Mojej łaski,
nie zawiodę w Mejej wierności.
- 35 Nie złamię też Mego przymierza,
nie cofnę Mojej obietnicy!
- 36 Raz przysiągłem na Moją świętość,
że nie zawiodę Dawida.

89,27 2Sm 7,14; 22,47; 1Krn 22,10; Ps 18,2; 95,1; Jr 3,19

89,28 Wj 4,22; Lb 24,7; Ps 2,7; 72,11; Jr 31,9; J 20,17; Rz 8,29; Kol 1,15.18; Hbr 1,5; Ap 1,5; 19,16

89,29 Ps 89,3.33.34

89,30 Pwt 11,21; 1Krl 2,4; Hi 14,12; Ps 18,50; 89,4.36; 132,12; Iz 9,7; Jr 33,17

89,31 2Sm 7,14; 1Krl 2,4; Ps 119,53

89,33 2Sm 7,14; Hi 9,34; 21,9

89,34 2Sm 7,15

89,35 Lb 23,19; Pwt 7,9; Jr 33,20.21

89,36 Ps 60,6; Am 4,2; Hbr 6,18

nego radykalizmu (89,31-33), a wskazując na niezachwianą wierność Boga (89,34n; por. 2Tm 2,13), mobilizują do nawrócenia. Przedłużeniem tej lektury jest myśl eschatologiczna: „nasze czoło się wzniesie” (89,18b), gdy Pan udzieli Kościołowi mocy swego zmartwychwstania i wyrwie go spod władzy śmierci (89,49). Utwór zamykający trzecią księgę Psalterza złożony jest przynajmniej z trzech psalmów, z których najstarsze są wersety początkowe (89,2-5) – hymn o wierności i dobroci Boga, który obiecał Dawidowi wieczną dynastię.

- 37 Jego potomstwo będzie trwać na wieki,
a tron jego jak słońce przede mną,
38 jak księżyc niewzruszony na wieki,
wierny świadek na niebie.

Sela

- 39 Lecz Ty odrzuciłeś ze wzgardą Twego pomazańca,
rozgniewałeś się na niego!
40 Pogardziłeś przymierzem ze swym sługą,
w proch wrzuciłeś koronę jego.
41 Zburzyłeś wszystkie jego mury,
jego umocnienia zmieniłeś w gruzy.
42 Ograbili go wszyscy przechodnie,
stał się pośmiewiskiem dla swoich sąsiadów.
43 Wywyższyłeś prawą rękę jego nieprzyjaciół,
ucieszyłeś wszystkich wrogów jego.
44 Stępiłeś ostrze jego miecza
i nie pomogłeś mu w walce.
45 Odarłeś go z jego blasku,
jego tron obaliłeś na ziemię.
46 Skróciłeś czas jego młodości,
ściągnąłeś na niego hańbę!

Sela

89,37	Ps 72,5.17; 89,29; Łk 1,33
89,38	Hi 16,19; Ps 72,5.7; Ap 1,5
89,39	Pwt 32,19; 1Krn 28,9; Ps 20,6; 44,9; 89,20.51
89,40	Hi 19,9; Ps 74,7; 78,59; Lm 2,7; 5,16
89,41	Ps 80,12; Lm 2,2.5
89,42	Ps 44,13; 69,9.19; 79,4; 80,12
89,43	Ps 13,2; 80,6
89,44	Ps 44,10
89,45	Ez 28,7
89,46	Ps 44,15; 71,13; 102,23; 109,29

W części drugiej (89,6-19) opiera swą ufność na obietnicy Bożej. Dalsza część przypomina mu dawne obietnice (89,20-38), choć wydają się one śmiertelnie zagrożone w obliczu upadku królestwa Judy (89,39-46). Psalm zamykają lamentacja narodu i doksologia końcowa. Bóg dotrzymał obietnicy, gdy zesłał

- 47 Jak długo, PANIE?
Czy na zawsze się odwróciłeś?
Czy gniew Twój ma płonąć jak ogień?
- 48 Pamiętaj o tym, jak krótkie jest moje życie.
Czy na próżno stworzyłeś wszystkich ludzi?
- 49 Kto będzie żył i nie ujrzy śmierci,
i wyrwie swe życie z rąk krainy umarłych?
Sela
- 50 Gdzie są, o Panie, Twoje dawne łaski,
które na wierność Twoją przysiągłeś Dawidowi?
- 51 Pamiętaj, Panie, o zniewadze sług Twoich,
jakiej doznają od licznych narodów.
- 52 Dopuszczają się jej Tvoi wrogowie, PANIE,
znieważając Twego pomazańca!
- 53 Błogosławiony PAN na wieki!
Amen! Niech tak będzie!

89,47 Ps 13,1; 44,24; 78,63; 79,5; 80,4

89,48 Hi 7,7; 10,9; 14,1; Ps 39,5; 62,9; Koh 1,2; 2,11

89,49 Ps 16,10; 22,29; 49,9.15; Łk 2,26; Hbr 11,5

89,50 2Sm 7,15; Jr 30,9; Ez 34,23

89,51 Ps 69,9; 74,18.22; 79,12

89,52 Ps 17,11; 56,6; 69,9; 74,10.18.22; 89,38

89,53 1Krl 4,31; 1Krn 2,6; Ps 41,13; 72,19; 88,11; 101,1; 106,48; 119,90; Iz 55,3; Łk 1,68

swojego Syna, który „według ciała pochodził z rodu Dawida” (Rz 1,3). Dlatego ojcowie Kościoła i liturgia odnoszą ten psalm do Chrystusa. Jest On królem i pasterzem swojego ludu jako nowy Dawid. Każdy z nas jest zaproszony do życia w przymierzu z Bogiem dzięki pośrednictwu Chrystusa.

Księga czwarta (Ps 90–106)

Psalm 90

- ¹ *Modlitwa Mojżesza, człowieka Bożego.*
Panie, Ty byłeś nam ucieczką
z pokolenia na pokolenie.
- ² Zanim zrodziły się góry, nim powstał świat i ziemia,
od wieku po wiek Ty jesteś, Boże!
- ³ Zamieniasz w proch człowieka,
mówiąc: „Wracajcie, synowie ludzcy”.
- ⁴ Bo tysiąc lat w Twoich oczach
jest jak dzień wczorajszy, który minął,
i jak straż nocna.

90,1 Pwt 33,1.27; Joz 14,6; Ezd 3,2; Ps 55,1; 71,3; 91,1; Ez 11,16

90,2 Rdz 1,1; Pwt 33,15; Hi 15,7; 36,26; Ps 93,2.3; 102,24.25.27; 104,5; Prz 8,25; Jr 10,10; Ha 1,12

90,3 Rdz 3,19; Hi 34,14.15; Ps 104,29; Koh 12,7

90,4 Wj 14,24; Sdz 7,19; Ps 39,5; 2P 3,8

Psalm 90(89). Czwarta księga Psalterza rozpoczyna się od zbiorowej lamentacji wspólnoty wiary Izraela. Nagłówek tego wstępnego psalmu informuje, że należy go czytać jako „modlitwę Mojżesza”. W zamyśle redaktora całego „pięcioksięgu” stwierdzenie to zwraca uwagę na fakt, że perspektywa historyczna „psalmów Dawida” i jego śpiewaków dworskich poszerza się teraz o prawdy objawione w Pięcioksięgu Mojżesza. Bóg Stwórca został tu ukazany jako miejsce schronienia, czyli „ucieczka” (90,1a) wygnańców, którzy utracili swoją świątynię. Bóg istnieje „z pokolenia na pokolenie” (90,1b). Wieczne trwanie odróżnia Go od ludzi śmiertelnych, którzy są tylko „prochem” (90,3). Ich przemijalność można porównać ze snem lub usychającą trawą (90,5n). Autor, który utożsamia się z „Mojżeszem, człowiekiem Bożym”, porównuje

- 5 Kładziesz kres ich życiu i zasypiają.
Jak trawa, która wyrasta rankiem,
6 o świcie kwitnie i rośnie,
wieczorem więdnie i usycha.
7 Tak i my giniemy od Twojego gniewu
jesteśmy strwożeni Twoim oburzeniem.
8 Położyłeś przed sobą nasze nieprawości,
nasze skryte winy w świetle Twego oblicza.
9 Bo wszystkie dni nasze mijają w Twoim gniewie,
a nasze lata nikną jak westchnienie.
10 Miarą naszego życia jest lat siedemdziesiąt,
a jeśli mamy siły, to lat osiemdziesiąt.
Lecz większość z nich to trud i cierpienie,
bo prędko odchodzą, a my giniemy.

90,5	2Krl 19,26; Hi 14,12; 20,8; 22,16; 27,20; Ps 37,2; 58,9; 76,5; 103,15; Iz 40,6-8; 1P 1,24
90,6	Hi 4,20; 14,2; Ps 37,2; 92,7; 103,15n; Mt 6,30; Jk 1,11
90,7	Ps 39,11
90,8	Ps 19,12; 50,21; Koh 12,14; Jr 16,17; Hbr 4,13
90,9	Ps 78,33
90,10	2Krl 19,35; Hi 20,8; Ps 78,39; Prz 10,27; Koh 12,1-7; Syr 18,8b; Jr 20,18

znikomość ludzkiego życia z potęgą Bożego gniewu (90,7-11). Prosi więc o dar mądrości, aby umiał „liczyć dni nasze” (90,12), będąc świadomy własnej kruchości. Modlitwa kończy się żarliwą prośbą o Bożą „łaskę” (hebr. *chesed*) i o pomyślność dla „dzieła rąk” ludzkich (90,13n.17).

Na początku czwartej, najkrótszej księgi Psalterza umieszczono jeden z najpiękniejszych utworów całego zbioru. Pierwsza część psalmu to poemat dydaktyczny (90,1-12), druga (90,13-17) jest lamentacją narodu: wspólnota Izraela, sługi Bożego, prosi o pocieszenie i błogosławieństwo. Całość stanowi głęboką medytację nad kruchością ludzkiego życia i nad skutkami grzechu. Temat ten jest ujęty w ramy prawdy o niezmienności Boga (90,1n), od której zależy trwałość dzieł człowieka (90,17). Psalmista rozważa uniwersalną prawdę, że Bóg jest wieczny i doskonały, czas życia człowieka – znikomy, jego dzieła zaś – nietrwałe.

Lektura chrześcijańska poszerza znaczenie psalmu o sens paschalny. Jedynym sposobem uniknięcia lęku przed śmiercią jest niezłomna nadzieja na przyszłe zmartwychwstanie. Cykl biologiczny prowadzi człowieka od

- 11 Kto może poznać siłę Twego gniewu
i kto znieść zdoła moc Twego oburzenia?
- 12 Daj nam tak liczyć dni nasze,
byśmy nauczyli się żyć mądrze!
- 13 Powróć, PANIE! Jak długo jeszcze?
Ulituj się nad Twoimi sługami!
- 14 Niech nas o świcie napełni Twoja łaska,
byśmy się mogli cieszyć przez wszystkie dni nasze!
- 15 Byśmy doznali pociechy w zamian za dni udręki,
za lata, w których doświadczyliśmy nieszczęścia!
- 16 Niech się ukaże Twym sługom Twoje dzieło,
a Twoja chwała nad ich synami!
- 17 Niech słodycz Pana, Boga naszego, będzie nad nami!
Umocnij dzieło rąk naszych!

90,11 Ne 5,9; Ps 76,7

90,12 Pwt 32,29; Ps 39,4; Prz 2,1-6

90,13 Rdz 6,6; Wj 32,12; Pwt 32,36; Sdz 2,18; Ps 6,3,4; 74,9,10; 80,14; 106,45; 135,14; Am 7,3,6;
Jon 3,9,10

90,14 Ps 17,15; 31,7; 36,8; 46,5; 65,4; 85,6; 103,5; Jr 31,14

90,15 Lb 14,34; Pwt 2,14-16; 8,2; Ps 31,10; 86,4

90,16 Pwt 32,4; 1Krl 8,11; Ps 44,1; 77,12; 92,4; 95,9; Iz 6,3; Ha 3,2

90,17 Ps 27,4; 37,23; 128,2; Iz 26,12; 1Kor 3,7

„poranka” do „zmierrchu” życia (90,4-6), aby go pogrążyć w śnie śmierci. Chrystus odwraca tę kolejność: wiedzie nas bowiem od śmierci do życia, od nocy grzechu do poranka łaski (90,14). Poza Bożą dobrocią nic nie może nadać dziełom rąk ludzkich ostatecznego znaczenia (90,17). Droga ludzkiego życia zmierza odtąd ku oglądaniu Bożego dzieła zbawienia (90,16), którego szczytem jest pascha Chrystusa i jej owoc – odkupienie ludzkości. Chrześcijaństwo znajduje tu także wzór modlitwy pokutnej. Zawiera ona prośbę, aby Bóg powrócił do skruszonych wraz z przyjściem zbawcy – Chrystusa. Ten powrót dokonuje się dzięki sakramentom, w których obecny jest Syn Boży. W nich udziela On swojemu Kościołowi darów miłosierdzia, radości i pociechy duchowej. Pamiętając o tym, przygotowujemy serca na spotkanie z Panem i wydajemy owoce „godne nawrócenia” (Łk 3,8). A wtedy Słowo wcielone wchodzi w nasze słabości i napełnia nas mocą z nieba.

Psalm 91

- 1 Kto mieszka pod opieką Najwyższego,
będzie przebywał pod osłoną Wszechmocnego.
- 2 Niech mówi do PANA:
„Jesteś moim schronieniem i twierdzą!
Boże mój, Tobie zaufałem!”.
- 3 Bo On uwolni cię z sidła łowców
i wybawi od zgubnej zarazy.
- 4 Piórami swymi cię okryje
i pod Jego skrzydła się schronisz;
Jego wierność jest tarczą i obronnym murem.
- 5 Nie ulęknieś się strachu nocnego
ani strzały za dnia lecącej,
6 ani zarazy nadchodzącej z ciemnością,
ani moru niszczącego w południe.
- 7 Choćby obok ciebie padło tysiąc ludzi,
a dziesięć tysięcy po twej prawej stronie,
ciebie to nie spotka.

91,1	Ps 17,8; 27,5; 31,20; 32,7; 121,5; Iz 25,4; 32,2
91,2	Ps 11,1; 14,6; 18,2,3; 25,2; 31,3; 56,4; 91,9; 94,22; 142,5; Jr 16,19
91,3	1Krl 8,37; 2Krn 20,9; Ps 91,6; 124,7; 140,5; 141,9; Prz 6,5
91,4	1Krl 8,7; Ps 17,8; 35,2; 36,5,7; 40,11; 57,1; 63,7; Iz 51,16
91,5	Hi 5,19-23; Ps 23,4; 27,1; 64,4; Prz 3,23; Pnp 3,8; Iz 43,1
91,6	Pwt 32,24; 2Krl 19,35; Hi 5,22; Ps 91,10; Jr 15,8; Oz 13,14
91,7	Rdz 7,23; Joz 14,10

Psalm 91(90). Utwór zaczyna się, podobnie jak poprzedni, ukazaniem Boga jako schronienia dla tych, którzy w Nim szukają ucieczki. Wyrażeniu tej prawdy służą trzy obrazy (91,2-4) obecne już w poprzednich psalmach: ptak chroniący swe pisklęta pod skrzydła (aluzja do Arki Przymierza; por. Ps 17,8), tarcza obronna (por. Ps 3,4) oraz twierdza warowna (por. Ps 62,3). W dalszej części psalmista rozwija temat ucieczki jako znaku wierności Bogu (91,9), którzy chroni człowieka przed wszelkim złem (91,11). W zakończeniu psalmu pojawia się Boża obietnica ocalenia i pomyślności dla swego wyznawcy (91,14-16).

Strukturalnie jest to dwuczęściowy psalm pouczający. Wyznanie ufności człowieka, który schronił się w świątyni (91,1-8), znajduje odpowiedź w wy-

- 8 Gdy tylko otworzysz swe oczy,
ujrzesz zapłatę daną bezbożnym.
- 9 Gdyż PAN jest twoim schronieniem!
Najwyższego uczyn swoim mieszkaniem.
- 10 Nie dosięgnie cię nieszczęście
i plaga nie zbliży się do twego namiotu,
11 bo swoim aniołom wydał polecenie,
żeby cię strzegli na wszystkich twych drogach.
- 12 Na rękach będą cię nosić,
abyś nie uraził o kamień swej nogi.
- 13 Zmiażdżysz węże i żmije,
a lwa i smoka podepczesz.
- 14 Skoro Mi zaufał, więc go wybawię,
ochronię go, bo poznał Moje imię.
- 15 Będzie Mnie wzywał, a Ja go wysłucham,
będę z nim w nieszczęściu.
Wyzwolę go i otoczę chwałą.
- 16 Nasycę go dniami długimi
i ukazę mu Moje zbawienie.

91,8 Ps 37,34; 58,10

91,9 Ps 71,3; 90,1; 91,2

91,10 Ps 38,11; Prz 12,21

91,11 Wj 23,20; Ps 34,7; Mt 4,6; Łk 4,10.11; Hbr 1,14

91,12 Ps 37,24; Prz 3,23; Mt 4,6; Łk 4,11

91,13 Sdz 14,6; Hi 5,22; Ps 74,13; Iz 11,8; Dn 6,22.23; Mk 16,18; Łk 10,19; Dz 28,5

91,14 Pwt 7,7; 10,15; Ps 9,10; 59,1; 145,20

91,15 1Sm 2,30; Hi 12,4; Ps 50,15; J 12,26

91,16 Pwt 6,2; 1Krl 3,14; Ps 21,4; 50,23; 118,14.21; Prz 3,1.2.16; 10,27

roczni prorockiej dotyczącej bliskiego ocalenia (91,9-16). Graficznie wyraża to schemat ukazujący pielgrzyma w Świątyni Jerozolimskiej. Towarzyszy mu błogosławieństwo kapłana (91,1-4) i Boża obietnica (91,5-8). Ten sam schemat powtarza się podczas opuszczania świątyni (91,10-13.14-16). W centrum zawarte jest wyznanie wiary pielgrzyma: „PAN jest twoim schronieniem! Najwyższego uczyn swoim mieszkaniem” (91,9).

Lektura chrześcijańska psalmu pogłębia jego treść o tajemnicę Chrystusa i życia wiecznego. Słowami tego psalmu Jezus był kuszony do zu-

Psalm 92

- 1 *Psalm. Pieśń na dzień szabatu.*
 2 Dobrze jest sławić PANA
 i śpiewać Twemu imieniu, o Najwyższy!
 3 Rano ogłaszać łaskę Twoją,
 a Twoją wierność nocami
 4 na lirze dziesięciostrunnej
 i przy dźwięku cytry.

92,2 Rdz 14,19.20; Ps 33,1-3; 71,22; 135,3 147,1

92,3 Ps 36,5; 59,16; 89,1; 119,147.148

92,4 1Sm 10,5; 1Krn 13,8; Ne 12,27; Ps 33,2

chwały względem Ojca (np. Mt 4,6). Szatan skończył jednak cytata przed wierszem 91,13 mówiącym o zwycięstwie Boga nad diabelską przemocą („wężę, zmije, lew, smok”). Ufny Jezus rzeczywiście jest strzeżony przez Ojca, o czym świadczą usługujący Mu aniołowie (Mt 4,11). Ten epizod ewangeliczny oddaje więc myśl psalmu o niewątpliwiej opiece Boga nad tymi, którzy Mu ufają. Kuszenie Jezusa jest zapowiedzią doświadczeń naszej wiary. Ci, którzy powierzają się Bogu, cieszą się tym samym bezpieczeństwem co Jezus. Nie może im zaszkodzić potęga nieprzyjaciela (Łk 10,19). Kościół modli się słowami Ps 91 jako modlitwą wieczorną. Nocny spoczynek jest obrazem śmierci człowieka, lecz przemijalność nocy zapowiada nadejście dnia zmartwychwstania i zwycięstwa życia (91,16). Psalmista mówi o opiece udzielanej przez Boga tym, którzy w Nim złożyli nadzieję. Najpierw opisuje szczęście człowieka ufającego Stwórcy: Pan go wybawia z zagrożeń i posyła aniołów, by go strzegli. Psalm kończy się wyrocznią Bożą, która potwierdza poprzednie stwierdzenia. Utwór zatem odnosi się przede wszystkim do Chrystusa. To On mieszka „pod osłoną Wszechmocnego” (91,1) i powierza się całkowicie dłoniom Ojca. On umożliwia nam ucieczkę i wzbudza w sercach ufność do Ojca Niebieskiego. Podczas kuszenia Chrystusa szatan posłużył się słowami tego psalmu. Jezus nie neguje tych słów, ale potępia ich przewrotne użycie (Mt 4,6-7). Faktycznie aniołowie od chwili kuszenia towarzyszą Jezusowi w ważnych momentach życia. Kościół korzysta z tej modlitwy zwłaszcza w Wielkim Poście.

Psalm 92(91). Kolejna pieśń tego zbioru, przeznaczona „na dzień szabatu”. Opiewa ona „łaskę” Bożą (hebr. *chesed*) i wyraża wdzięczność za Jego

- 5 Bo rozradowałeś mnie, PANIE, Twoimi czynami,
będę się cieszył dziełami rąk Twoich.
- 6 Jakże wspaniałe są dzieła Twoje, PANIE,
jak bardzo głębokie są Twe myśli!
- 7 Człowiek nierozumny ich nie zna
i głupiec ich nie pojmuje!
- 8 Chociaż bezbożni plenią się jak trawa
i kwitną wszyscy dopuszczający się nieprawości,
i tak przepadną na zawsze!
- 9 A Ty, o PANIE,
jesteś wywyższony na wieki!
- 10 Bo oto Twoi wrogowie, PANIE,
bo oto Twoi wrogowie wyginą
i rozproszeni będą wszyscy dopuszczający się nieprawości.

92,5 Ps 8,6; 40,5; 90,16; 106,47; 111,7; 143,5

92,6 Ps 8; 33,11; 36,6; 40,5; 111,2; 139,6.17n; Rz 11,33; Ap 15,3

92,7 Ps 49,10; 73,22; 94,8; Mdr 13,1

92,8 Hi 12,6; 21,7; Ps 37,35n.38; 90,5; 94,4; 125,5

92,9 Ps 83,18; 93,4; 113,5

92,10 Ps 37,20; 68,1; 89,10

wielkie „dzieła” (92,2-6). Boski majestat został następnie przeciwstawiony „bezbożnym”, którzy „plenią się jak trawa”, lecz „przepadną na zawsze” (92,8n). W drugiej części utworu psalmista wyraża wdzięczność Bogu za Jego zwycięstwo nad wrogami. Sam zalicza siebie do grona sprawiedliwych, którzy w przeciwieństwie do bezbożnych „zakwitną jak palma”, kiedy zostaną „zasadzeni w domu PANA” (92,11-15; por. Ps 1,3; 52,8), przychodząc z doroczną pielgrzymką do Jerozolimy.

Psalmista, sławiąc miłość i wierność Boga, wzywa do wielbienia Go. Podstawowym tematem jest jednak odpłata doczesna za dobro i zło. Obrazy przyszłego losu dobrych i złych nawiązują do Ps 1: bezbożny jest jak trawa, która usycha, sprawiedliwy natomiast podobny jest do kwitnącej palmy i do rosnącego cedru. Żyje on w domu Bożym i dlatego zachowuje młodość, owocując jeszcze w starości. Hymn sławi Bożą sprawiedliwość, która nigdy nie zawodzi, nie przemija ani się nie zmienia. Jej przymioty to łaska i wierność (92,3), które stanowią podstawę rządów Boga nad światem. Zgodnie z tradycyjną zasadą odpłaty (Bóg nagradza dobro, a za zło zsyła karę – zob. Ps 28,4) wierni, którzy

- 11 Dałeś mi siłę jak rogom bawolim
 i namaściłeś mnie świeżym olejkiem.
 12 Moje oczy dostrzegą mych wrogów,
 usłyszą me uszy o złośliwych napastnikach.
 13 Sprawiedliwy rozkwitnie jak palma,
 rozrośnie się jak cedr na Libanie.
 14 Zasadzeni w domu PANA
 zakwitną na dziedzińcach naszego Boga.
 15 Zaowocują jeszcze w starości,
 żywotni i kwitnący,
 16 aby świadczyć, że PAN jest prawy.
 On jest moją skałą – i nie ma w Nim nieprawości.

92,11 Lb 23,22; Pwt 33,17; 1Sm 2,1; Ps 23,5; 45,7; 75,10.11; 89,17; 112,9

92,12 Ps 37,34; 54,7,9; 91,8

92,13 Lb 24,6; Ps 1,3; 52,8; 72,7; 104,16; Prz 11,28; Iz 61,3; Jr 17,8; Ez 31,3; Oz 14,5-8

92,14 Ps 52,10; 80,15; 100,4; 116,19; 135,2; Iz 60,21

92,15 Prz 11,30; Iz 37,31; J 15,2; Jk 3,18

92,16 Pwt 32,4; Hi 34,10; Ps 18,2; 25,8; 32,4; 58,11; 94,22; Rz 9,14

postępują zgodnie z wolą Boga, będą cieszyć się długim życiem (92,13-15). Grzesznicy natomiast, mimo swojej siły, szybko przeminą (92,8.10). Obie te myśli: prawdę o Bogu i o człowieku, streszcza centralny werset 92,9. To Bóg „wywyższony na wieki” wywyższa swych wiernych. Tylko bowiem prawda moralna i religijna zapewnia spokojne dni starości.

Ta uproszczona zasada odpłaty zyskuje głębszy sens i szerszą perspektywę czasową przy lekturze chrześcijańskiej. Wiara w zmartwychwstanie i życie wieczne, zapowiadana tu w symbolach i obrazach człowieka zasadzonego w domu Pana (92,14n), pomaga wierzyć w Bożą sprawiedliwość, nawet gdy jej wypełnienie nastąpi poza granicą śmierci (Hbr 11,1). Chrześcijańska nadzieja (Rz 8,24) pozwala już na ziemi nieustannie opiewać Bożą dobroć i wierność (92,2-4.16). Tytuł hebrajski świadczy, że psalm śpiewano w dniu szabatu. Zwyczaj ten przetrwał w liturgii Kościoła. Ponadto końcowa część psalmu używana jest we wspomnienia świętych. Obraz ogrodu ziemskiego otwiera perspektywę rajska: święci jak potężne drzewa rozkwitają w obecności Boga wokół drzewa życia, którym jest krzyż Chrystusa. Motyw ten występuje często w starożytnej sztuce chrześcijańskiej.

Psalm 93

- 1 PAN jest królem, okrył się majestatem.
PAN przydział się potęgą i przepasał.
Tak umocnił świat, że się nie zachwieje.
- 2 Twój tron stoi mocno,
Ty jesteś Przedwieczny.
- 3 Rzeki podnoszą, o PANIE,
rzeki szum podnoszą,
rzeki podnoszą swe fale.
- 4 Nad szum wód ogromnych,
nad gwałtowne przypływy morskie,
potężniejszy jest PAN na wysokościach!
- 5 Twoje świadectwa są godne wiary,
Twemu domowi, PANIE, przystoi świętość
na wieczne czasy.

93,1	1Krn 16,31; Ps 46,5; 65,6; 96,10; 97,1; 99,1; 104,1; 125,1; Iz 51,9
93,2	Ps 45,6; 90,2; Lm 5,19
93,3	Ps 96,11; 98,7.8; Ha 3,10
93,4	Ps 29,10; 65,6.7; 89,6.9; 92,8
93,5	1Krl 9,3; Ps 19,7; 29,2; 89,28.37; 96,9; 1Kor 3,17

Psalm 93(92). Następuje teraz mała kolekcja psalmów, które sławią królewską władzę Boga (Ps 93; 95–100; por. Ps 47). W psalmach tych Bóg ukazany jest jako sprawujący władzę powszechną (por. 96,10; 97,1; 99,1). Formuła wprowadzenia („Pan jest królem”) nawiązuje do aklamacji, używanej w Izraelu podczas ogłaszania nowego władcy na tronie Dawida (por. 2Sm 15,10; 2Krl 9,13). Psalmista w ten sposób podkreśla, że źródłem panowania dynastii jest wola Pana, który związał się z Dawidem wiecznym przymierzem. Pomimo upadku rodu Dawida, trwa nadal obietnica Boża, że z tego rodu wyrośnie kiedyś Zbawiciel, „Różdźka z pnia Jessego” (Iz 11,1). Królewska władza Boga objawia się w ustanowieniu ładu w świecie stworzonym (93,2), jak też w Jego panowaniu nad wodami kosmicznymi (93,3n). Zakończenie utworu wyraża uwielbienie Boga za Jego słuszne, „wiarygodne świadectwa”, czyli niezawodne prawa rządzące światem. Nadają one „świętość domowi” Bożemu, który wznosi się w stolicy „po wieczne czasy” (93,5).

Jako jeden z psalmów królewskich hymn ten wyraża uwielbienie dla Pana (93,1n.5), który ma pełnię władzy nad wodami chaosu (93,3n; por. Rdz 1,2). On

Psalm 94

- 1 PANIE, Boże, Mścicielu!
Boże, Mścicielu, objaw się!
- 2 Powstań Ty, który sądzisz ziemię,
wymierz karę pyszałkom!
- 3 Jak długo jeszcze bezbożni, o PANIE,
jak długo bezbożni będą tryumfować,
- 4 złościć się będą złościcy,
chełpić się wszyscy dopuszczający się nieprawości?

94,1 Pwt 32,35.41.43; Ps 50,2; 80,1; Iz 35,4; Jr 51,56; Na 1,2.4; Rz 12,19; 1Tes 4,6

94,2 Rdz 18,25; Ps 7,6; 31,23; 58,11; Jr 51,56; Lm 3,64; Łk 1,51

94,3 Hi 20,5; Ps 73; 74,10; Ml 2,17; 3,14; Ap 6,10

94,4 1Sm 2,3; Ps 10,3; 31,18; 52,1; 75,5; 92,7.9; 125,5; Jud 15

jest królem świata jako jego Stwórcą. Jest też królem Izraela, z którym związał się przymierzem (93,5). Jego zwierzchność nad całym wszechświatem realizuje się przez poddanie sobie wrogich mocy. Budowa tego krótkiego utworu jest przejrzysta. Jego początek (93,1n) i zakończenie (93,5) stanowią uroczyste aklamacje ku czci Stwórcy, który ma swoją siedzibę w świątyni. Centrum hymnu zajmuje obraz wód pierwotnych, ujarzmionych potęgą Pana (93,3n). W liturgii żydowskiej śpiewano ten psalm podczas porannej ofiary w szóstym dniu tygodnia, gdy Bóg po zakończeniu dzieła stworzenia zaczyna królować. Stwórca pojawia się tu w blasku władzy królewskiej, przepasany mocą.

Taka lektura zachowuje wartość w chrześcijaństwie. Kościół widzi w tym psalmie samego Chrystusa, wcielonego Syna Bożego, Stwórcę i prawodawcę. Zmartwychwstały jednoczy świat widzialny i niewidzialny przez ostateczne zwycięstwo nad „wodami” zła i śmierci (1Kor 15,24-26; Ef 1,10; 2,13-18). W liturgii Kościoła jest to pieśń sławiąca mesjańskie królestwo Chrystusa (Ap 19,6), który rozciąga swoją władzę na cały świat. To tutaj Słowo wcielone ukazuje stwórczą i zbawczą moc. Królestwo objawia się szczególnie w Kościele, gdzie Chrystus żyje pośród ludzi, by darzyć ich świętością Ojca. Słowa Ps 93(92) Kościół wielbi Chrystusa i uznaje w Nim władcę pokoju, którego władza nie ma końca. Zmartwychwstanie Chrystusa jest zapowiedzią potęgi, z jaką objawi się On w dniu ostatecznym. Kościół to załążek królestwa Chrystusa, gdyż Jego krwią Jego został obmyty z grzechów, aby stać się czystą Oblubienicą na wieki (Ap 1,5-6).

Psalm 94(93). Psalm ten przerywa serię hymnów o królowaniu Pana. Zawiera on modlitwę o uwolnienie ludu z rąk prześladowców. Rozpoczyna

- 5 Twój lud gnębią, PANIE,
dręczą dziedzictwo Twoje.
- 6 Zabijają wdowy i cudzoziemców,
mordują sieroty.
- 7 Mówią: „PAN tego nie widzi,
Bóg Jakuba nie dostrzega!”.
- 8 Zrozumcie więc, niemądrzy wśród ludu!
Kiedy wy, głupcy, zmądrzejecie?
- 9 Czy ten, który stworzył ucho, nie usłyszy?
Ten, który ukształtował oko, nie zobaczy?
- 10 Czy ten, co karcni narody, nie zgromi?
Ponieważ to On uczy człowieka wiedzy.
- 11 PAN wie o zamysłach ludzi,
że są próżne.
- 12 Szczęśliwy człowiek,
którego Ty, PANIE, karcisz
i wychowujesz swym prawem,

94,5 Ps 79,1; Prz 22,22; Iz 3,15

94,6 Wj 22,21n; Pwt 24,17-22; Iz 10,2

94,7 Hi 22,13; Ps 10,11

94,8 Ps 49,10; 92,6

94,9 Wj 4,11; Prz 20,12

94,10 Hi 12,23; 35,11; Ps 44,2; Iz 28,26

94,11 Hi 11,11; Ps 30,5,11; 1Kor 3,20

94,12 Pwt 8,5; Hi 5,17; Ps 119,71.171; Prz 3,11.12; 1Kor 11,32; Hbr 12,5.6

się głośnym wołaniem do Boga, „który sędzi ziemię”, aby dokonał pomsty nad „bezbożnymi” (94,2). Pyszałkom tym wydaje się, że Bóg „nie widzi” ich zbrodni (94,6n). A przecież Pan, stwórca ludzi, zna nawet najskrytsze ich myśli (94,8-11). Psalmista nazywa „szczęśliwym” człowieka, który doznaje karcenia od Boga, gdyż ma ono znaczenie wychowawcze i prowadzi do przywrócenia „sprawiedliwych sądów” w kraju (94,12-15). Na koniec autor psalmu dzieli się świadectwem własnego życia, mówiąc o pomocy, jakiej doznał od Boga. Nazywa Go „twierdzą i skałą”, oczekując odpłaty Bożej za krzywdy wyrządzone przez „nieprawą władzę” (94,20-23).

Psalmista wraz z ludem Bożym uczestniczy w dramacie zbawczym. Struktura obu części utworu (94,1-15.16-23) wskazuje na trzy etapy liturgii: prośba

- 13 aby dać mu ulgę po dniach nieszczęścia,
zanim wykopią grób bezbożnemu.
- 14 Wszak PAN nie odrzuci swego ludu,
i dziedzictwa swego nie zostawi,
15 aż przywróci sprawiedliwe sądy
i pójdą za nim wszyscy prawego serca.
- 16 Kto ujmie się za mną wobec złoczyńców?
Kto stanie za mną przeciw dopuszczającym się nieprawości?
- 17 Gdyby mi PAN nie pomógł,
wkrótce bym się znalazł w krainie milczenia.
- 18 A kiedy myślę: „Moje nogi się chwieją”,
wtedy mnie wspiera Twoja łaska, PANIE!
- 19 Kiedy mnie trapią liczne zgryzoty,
Twoja pociecha jest mi ukojeniem.
- 20 Co ma wspólnego z Tobą nieprawa władza,
ci, którzy krzywdzą pod pozorem prawa?
- 21 Czyhają na życie sprawiedliwego
i skazują na śmierć niewinnego.
- 22 Lecz PAN jest dla mnie twierdzą,
Bóg mój – skałą, na której się chronię!
- 23 PAN odda im według ich uczynków.
Bóg nasz wytraci ich stosownie do ich przewrotności.

94,13 Hi 34,29; Ps 9,15; 49,5; 55,23; Ha 3,16

94,14 Pwt 32,9; 1Sm 12,22; Ps 37,28; Lm 3,31; Rz 11,1n

94,15 1Sm 12,14; 1Krl 14,8; Ps 97,2; Iz 42,3; Mi 7,9

94,16 Lb 10,35; Ps 12,5; 17,13; 59,2; Iz 28,21; 33,10

94,17 Ps 31,17; 115,17; 124,1.2

94,18 Ps 20,2; 38,16; 73,2

94,19 Iz 57,18; 66,13; 1Kor 1,4

94,20 Ps 50,16; 58,2; Iz 10,1; Am 6,3

94,21 Wj 23,7; Ps 7,17; 56,6; 59,3; 63,12; 106,38; 107,42; Prz 17,15; Mt 27,1.4

94,22 Ps 9,9; 14,6; 18,2; 59,9; 71,7

94,23 Rdz 19,15; Ps 7,16; 34,21; 92,9; 140,9.11; Prz 2,22

do Boga mściciela (Ps 9,13; Jr 51,56), lamentacja prześladowanego, wreszcie wyznanie ufności oparte na wierze w Bożą pedagogię. Zaskakujący tytuł Boga (mściciel) łączy się tu z przekonaniem o nieuchronnej odpłacie dla zuchwałych

Psalm 95

- 1 Chodźcie, śpiewajmy PANU,
wzywajmy radośnie skałę naszego zbawienia.
- 2 Zbliźmy się przed Jego oblicze z dziękczynieniem,
radośnie śpiewajmy Mu psalmy.
- 3 Bo PAN jest wielkim Bogiem,
wielkim królem nad wszystkimi bogami.

95,1 Pwt 32,15; Ps 66,1; 81,1; 89,26; 94,22

95,2 Ps 81,2; 100,4; 147,7; Jon 2,9; Mi 6,6; Ef 5,19; Jk 5,13

95,3 2Krn 2,5; Ps 47,3; 48,1; 86,8; 93,4; 96,4; 97,9; 135,5; 145,3

złoczyńców, chociaż Bóg zwleka z interwencją. Sędzia ziemi dobrze zna prześladowania swoich wiernych. Psalmista uczy solidarności z pokrzywdzonymi i bezbronnymi (94,5n), uczy także modlitwy. W osobistej refleksji stawia sobie pytania, które są prowokowane przez doświadczenie. Następnie zanosí je w modlitwie do Boga. Odpowiedzią, którą otrzymuje, jest pewność czerpana z wiary, że Pan nie zawiedzie swojego ludu.

Paweł Apostoł cytuje Psalm 94 (Rz 11,1n; 1Kor 3,20) lub nawiązuje do niego (2Kor 1,5; 1Tes 4,6), wyrażając głęboką ufność w dobroć i sprawiedliwość Boga. Jako poemat dydaktyczny Ps 94(93) obejmuje tematykę często poruszaną w psalmach: bezbożni depcą dobrych i bluźnią samemu Bogu, podczas gdy On zdaje się tego nie zauważać. Autor jednak jest przekonany, że Boża sprawiedliwość ostatecznie zwycięży. Ten psalm złorzeczący Kościół odmawia w Liturgii godzin, pamiętając przy tym o słowach Jezusa: „Miłujcie waszych nieprzyjaciół” (Łk 6,27). Aby wyjaśnić tę pozorną sprzeczność, już Stary Testament wyjaśnia walkę z potęgą zła w kluczu eschatologicznym, zapowiadając ostateczny sąd Boży. Jan Chrzciciel nawiązuje do tej wizji, gdy w obliczu bliskiego dnia gniewu wzywa do nawrócenia (Łk 3,7-17). Przyjście wcielonego Słowa Bożego to początek walki z mocami ciemności. Nie prosimy tu o pomstę Bożą nad ludźmi, lecz o zwycięstwo nad szatanem mocą krwi Chrystusa.

Psalm 95(94). Powraca tu przerwany wątek królewskiej władzy Boga i uwielbienia Go w liturgii. Pan jest nazwany „wielkim królem nad wszystkimi bogami” (95,3). Jego ręce władają nad całym stworzeniem, od „gór” po „morze” (95,4n), narody są „owcami rąk Jego” (95,7). Psalm kończy się niespodziewanie Bożym napomnieniem do posłuszeństwa w nawiązaniu do

- 4 W Jego ręku są krańce ziemi
i szczyty gór należą do Niego.
- 5 Jego jest morze, On sam je stworzył
i suchy ląd ukształtowały ręce Jego.
- 6 Wejdźcie! Oddajmy pokłon, padnijmy przed Nim,
klękniemy przed PANEM, który nas stworzył.
- 7 Bo On jest naszym Bogiem,
my ludem Jego pastwiska i owcami rąk Jego.
Dzisiaj, jeśli głos Jego usłyszycie,
- 8 nie zatwardzajcie serc waszych
jak w Meriba na pustyni w dniu Massa,
- 9 gdy Mnie kusili wasi ojcowie,
doświadczali Mnie, choć widzieli dzieła Moje.
- 10 Przez czterdzieści lat budziło we Mnie odrazę to pokolenie,
więc powiedziałem: To lud, który błądzi w sercu
i Moich dróg nie zna.
- 11 Toteż przysiągłem zagniewany,
że nie wejdą do Mego odpoczynku!

95,4 Ps 24,1n; 135,6

95,5 Rdz 1,9,10; Ps 146,6; J 1,9

95,6 Pwt 32,6.15.18; 2Krn 6,13; Ps 96,9; 99,5.9; 100,3; 149,2; Iz 17,7; Dn 6,10; Oz 8,14; Flp 2,10

95,7 Lb 14,22; Ps 48,14; 74,1; 79,13; 100,3; Ez 34,1; Hbr 3,7-11.15; 4,7

95,8 Wj 9,34; 17,2-7; 19,5; Lb 20,13; Pwt 6,16; 1Sm 6,6; 2Krn 36,13; Prz 28,14; Hbr 3,7-11

95,9 Lb 14,22; Ps 78,18.41.56; 90,16; 1Kor 10,9

95,10 Pwt 9,7; Ps 81,13; Dz 7,36; 13,18; Hbr 3,10.17

95,11 Lb 14,23.28-30; Pwt 1,35; 12,9; Hbr 3,11; 4,3.5

buntu na pustyni (95,8-11). Jest to wyroczenia wypowiedziana zapewne przez kapłana bądź też proroka (por. Wj 17,1-7; Lb 20,2-13).

Utwór składa się z dwóch części: hymnu (95,1-7b) i wyroczeni (95,7c-11). Hymn śławi Boże dzieło stworzenia (95,1-5) i wybrania ludu (95,6-7b). Wyroczenia wzywa do okazania wiary: widząc dzieła Boże, trzeba usłyszeć głos Boga, czyli wypełnić Jego wolę. Tłem psalmu jest wędrówka Izraelitów przez pustynię do Ziemi Obiecanej, podczas której wielokrotnie okazywali się oni niewierni Bogu. Jest to temat często podejmowany w narracji Pięcioksięgu Mojżesza.

W Nowym Testamencie chrystologiczną lekturę drugiej części psalmu podaje List do Hebrajczyków (Hbr 3,7-4,13). O losie człowieka decyduje „dzi-

Psalm 96

- 1 Śpiewajcie PANU pieśń nową,
śpiewaj PANU, cała ziemi!
- 2 Śpiewajcie PANU, wysławiajcie Jego imię,
codziennie głoście Jego zbawienie.
- 3 Głoście Jego chwałę wśród pogan,
Jego cuda wśród wszystkich narodów.
- 4 Gdyż jest wielki PAN i godzien wielkiej chwały,
On wzbudza lęk większy niż wszyscy bogowie.

96,1	1Krn 16,23-33; Ps 33,3; 40,3; 98,1
96,2	Ps 71,15; Iz 52,7; 60,6
96,3	Ps 105,1; 145,12
96,4	Ps 18,3; 48,1.2; 89,7; 95,3; 145,3

siaj”, nieustanne „teraz”, w którym Bóg zaprasza człowieka do nawrócenia i prowadzi go do siebie, do swojego odpoczynku, czyli wiecznego szczęścia. Utwór ten zajmuje szczególne miejsce w liturgicznej modlitwie Kościoła (breviarzu) jako tzw. psalm wezwania, od którego rozpoczyna się dzień. W Ps 95 ukazane zostały trzy modele doświadczeń religijnych. W hymnie psalmista zwraca się najpierw do Boga, Stwórcy wszechświata (95,1-5), następnie do Pana wspólnoty (95,6-7b), w wyroczni natomiast ukazuje Boga żywego (95,7c-11), który podąża ze swoim ludem w wędrówce życia aż do nieba. W pierwszej części psalmu (95,1-7b) autor wzywa do wielbienia Boga, który jest Stwórcą i pasterzem Izraela. W części drugiej (95,7c-11) Pan mówi do swego ludu w wyroczni kapłańskiej. List do Hebrajczyków daje długi komentarz do tej wyroczni (Hbr 3–4). Liturgiczne „dziś” pozwala ją odczytywać jako głos Boga skierowany do nas. „Odpoczynek” to nie ziemia obiecana Jozuemu, lecz życie wieczne, w którym odpoczniemy w Panu. Kościół rozpoczyna codzienną modlitwę tym psalmem (*invitatorium*). Jest to cudowne wprowadzenie w liturgię Kościoła ukazujące sens celebracji i słuchania Słowa Bożego. Szczególnie mocno przemawia ten psalm w okresie Wielkiego Postu, gdy Słowo zachęca do nawrócenia i pokuty, aby nas przygotować do celebracji tajemnic paschalnych. Nie wolno nam „zatwardzać serc”, gdy przechodzimy wraz z Chrystusem z krainy śmierci i niewoli do ziemi życia i wolności w Bogu.

Psalm 96(95). Utwór ten, podobnie jak poprzedni, wzywa do uwielbienia Boga i opowiadania Jego „cudów”, jakich dokonał „pośród pogan”

- 5 Bo wszyscy bogowie pogan są nicością,
PAN zaś stworzył niebiosa.
- 6 Majestat i piękno przed Jego obliczem,
potęga i wspaniałość w Jego świątyni.
- 7 Oddajcie PANU, rodziny narodów,
oddajcie PANU chwałę i potęgę.
- 8 Oddajcie PANU chwałę należną Jego imieniu.
Weźcie ofiary i przyjdźcie na Jego dziedzińce.
- 9 Adorujcie PANA w Jego wspaniałej świątyni!
Zadrzyj przed Nim cała ziemia!
- 10 Mówcie wśród narodów, że PAN jest królem.
On utwierdza świat, tak że się nie poruszy,
będzie sądził narody według słuszności.
- 11 Niech się cieszą niebiosa i weseli ziemia,
niech zadrzy morze i to, co je wypełnia.
- 12 Niech się radują pola i wszystko, co na nich rośnie.
Niech wołają z radości wszystkie drzewa w lasach

96,5	1Krn 16,26; Ps 97,3; 115,15; Iz 42,5; 44,24; Jr 10,11.12; 1Kor 8,4-6
96,6	Ps 78,61; 104,1
96,7	1Krn 16,28.29; Ps 22,27; 29,1n
96,8	Ps 29,2; 45,12; 68,29; 72,10; 79,9; 100,4; 115,1
96,9	1Krn 16,29; 2Krn 20,21; Ps 29,2; 33,8; 110,3; 114,7
96,10	Ps 9,8; 58,11; 67,4; 93,1; 97,1; 98,9
96,11	Ps 69,34; 97,1; 98,7; Iz 49,13
96,12	Ps 65,13; Iz 35,1; 44,23; 55,12.13
96,13	Ps 9,9; 98,9; Iz 11,1-9; Ap 19,11

(96,3). Pan dokonuje niezwykłych dzieł, większych niż wszyscy bogowie (por. Ps 95,3). Psalmista nie stwierdza tutaj realnego istnienia innych bóstw. Mówi tylko, że Pan jest Bogiem prawdziwym, gdyż o Jego istnieniu świadczą niezwykle przejawy mocy, objawione w historii i w przyrodzie. Jemu więc należą się „chwała i potęga” (96,6-9). „PAN jest królem” (96,10a; por. Ps 93,1), na dowód swej suwerennej władzy „utwierdza On świat tak, że się nie poruszy” (96,10b; por. Ps 94,2). W odpowiedzi na to wyznanie „cieszą się niebiosa i weseli ziemia”; drzy morze i to, co je napełnia (96,11; por. Ps 93,3n).

- ¹³ przed PANEM, który już się zbliża,
bo przychodzi, by osądzić ziemię.
Będzie rządził światem sprawiedliwie,
i narodami zgodnie ze swą prawdą.
-

Gdy chodzi o gatunek literacki, łatwo rozpoznać tu psalm królewski (zob. Ps 47; 93; 97–99). Centralny motyw powszechnego królowania Boga (96,10a) łączy obie części hymnu (96,1-10a.10b-13). Jest on zachętą skierowaną do wszystkich narodów i całego stworzonego świata, aby oddać chwałę jednemu Bogu i królowi. Wobec wszelkich trudności jednoczącego się świata ważna okazuje się świadomość uniwersalnej władzy Boga nad narodami, a więc i konieczność uznania zależności od Stwórcy. W tym i w następnych hymnach (Ps 96–99) wyznanie wiary w królewską władzę Boga (96,1-3) połączone jest z gestami rytualnymi (96,8n). Wyznawana wiara domaga się bowiem liturgii wspólnotowej, podczas której wiara wzrasta i umacnia się, a stąd prowadzi do świadectwa i praktyki życia, gdzie się realizuje. Psalm jest cytowany niemal w całości w opisie przeniesienia Arki do świątyni Salomona (1Krn 16,23-33). Jako pieśń liturgii świątynnej odzwierciedla on wizję królestwa Boga, które zaprowadzi Mesjasz w czasach ostatecznych. Psalm ten razem z kilkoma następnymi (Ps 96–98) poszerza zasięg tego królestwa na cały kosmos. Od wizji króla z rodu Dawida przechodzi się tu do obrazu Boga jako króla wszechświata.

Wizja ta spełnia się w Chrystusie, który jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem. W Nim dawne objawienie rozszerza się na nieskończoną perspektywę. Pieśnią nową staje się życie i modlitwa nowego człowieka (2Kor 5,17; Ef 4,22-24; Kol 3,9n). Kościół dostrzega w tym psalmie prorocstwo o wcieleniu Słowa i o powołaniu wszystkich narodów ziemi do prawdziwej wiary w tego, który przyszedł zbawić wszystkich ludzi. Szeroka wizja psalmisty zapowiada też powtórne przyjście Chrystusa, aby osądzić całą ziemię. „On będzie rządził światem sprawiedliwie, narodami zgodnie ze swą prawdą”. Taką uniwersalną wymowę ma prośba modlitwy Pańskiej: „Przyjdź królestwo Twoje!”.

Psalm 97

- 1 PAN króluje, cieszy się ziemia,
radują się liczne wyspy.
- 2 Chmury i ciemność wokół Niego,
sprawiedliwość i sąd podstawą Jego tronu.
- 3 Ogień idzie przed Nim
i pożera dokoła Jego nieprzyjaciół.
- 4 Błyskawice świat oświecają,
a ziemia drży na ten widok.
- 5 Góry topią się jak wosk przed obliczem PANA,
przed obliczem władcy całej ziemi.
- 6 Niebiosa głoszą Jego sprawiedliwość,
a wszystkie ludy widzą chwałę Jego.

97,1	Ps 72,10; 93,1; 96,10n; Iz 42,10.12
97,2	Wj 19,9; Pwt 4,11; 5,22; 1Krl 8,12; Ps 18,11; 89,14.15
97,3	Ps 18,8.9; 21,9; 50,3; Dn 7,10; Ha 3,5; Ml 4,1; Hbr 12,29
97,4	Wj 19,16; Ps 77,18.19; 96,9; 104,32
97,5	Joz 3,11; Sdz 5,5; Ps 46,6; 68,2.3; Am 9,5; Mi 1,4; Na 1,5
97,6	Ps 19,1; 50,6; 96,3; 98,2; Iz 6,3; 40,5; 66,18

Psalm 97(96). Utwór ten, podobnie jak Ps 93 i 99, rozpoczyna się uroczystym stwierdzeniem uniwersalnych rządów Boga nad całym stworzeniem. Odpowiedzią na to wyznanie psalmisty jest radość ziemi i wysp leżących na kręgu ziemskim. Żywe obrazy światła i ciemności ilustrują teofanię Boga, przed którym drży ziemia, góry topnieją jak wosk (97,2-5). W konsekwencji tych zdarzeń kosmicznych czciciele „posągów” pogańskich doznają zawstydzenia, „wszyscy bogowie” zaś muszą „oddać hołd” jednemu prawdziwemu Bogu (97,7). Uznają w tym geście, że Pan „jest najwyższy na całej ziemi” (97,9a) i włada nad zgromadzeniem bogów.

Psalm królewski, podobnie jak inne utwory tego gatunku (zob. Ps 47; 93; 96; 98; 99), posługuje się terminologią zaczerpniętą z poezji pogańskiej. Mogła ona stwarzać trudności wyznawcom rygorystycznego monoteizmu. Biblia grecka (LXX) oddaje więc termin „bogowie” przez „aniołowie Boży”. Temat władzy Boga nad wszechświatem został rozwinięty w dwóch częściach hymnu (97,1-7.8-12). Psalmista opisuje objawienie się Boga, posługując się charakterystycznymi w ST motywami: chmury, ciemności, ogień, błyskawice

- 7 Niech się zawstydzą wszyscy, którzy czczą posągi,
którzy się chlubią swymi bożkami.
Oddajcie Mu hołd wszyscy bogowie.
- 8 Usłyszał o tym i cieszy się Syjon,
i weselą się córki judzkie
z powodu Twych wyroków, o PANIE!
- 9 Bo Ty, PANIE, jesteś najwyższy na całej ziemi
i górujesz nad wszystkimi bogami.
- 10 PAN miłuje tych, co zła nienawidzą,
On strzeże życia swoich wiernych,
wrywa ich z rąk bezbożników.
- 11 Światło wschodzi dla sprawiedliwego,
i radość dla tych, których serce jest prawe.
- 12 Sprawiedliwi, radujcie się PANEM
i miejcie w pamięci świętość Jego!

97,7 Ps 78,58; 96,5; 106,36; Iz 42,17; 44,9,11; Jr 10,14; 50,2; Ha 2,18; Hbr 1,6

97,8 Ps 48,11.12; So 3,14

97,9 Wj 18,11; Ps 83,18.19; 95,3; 96,4; 135,5

97,10 Ps 30,4; 31,23; 34,14; 37,28.40; 121,4; 145,20; Prz 2,8; 8,13; Jr 15,21; Dn 3,28; 6,27; Am 5,15;
Dz 12,11; Rz 12,9

97,11 Hi 22,28; Ps 4,7; 36,10; 64,10; 112,4; 118,27; Prz 4,18; 11,18; Oz 10,12; Jk 3,18

97,12 Ps 30,4.5; 32,11

(np. Wj 20,21; 33,9; Pwt 4,11; 5,22; Ez 34,12; Jl 2,2). Ten potężny i sprawiedliwy Bóg okazuje się opiekunem wiernych i rzecznikiem skrzywdzonych, dlatego Jego przyście napelnią ich światłem i radością (97,11).

W świetle Nowego Testamentu widzimy tu prorocstwo o Chrystusie królu. W Kościele, nowym Syjonie (97,8), dokonuje się zjednoczenie kultu niebiańskiego z ziemskim. Kościół przyjmuje Jezusa, żywe Słowo Boga i jako nowa ziemia wyraża swoją radość z nowego stworzenia (97,1.8). Zanim się ono objawi w pełni (Rz 8,19-23), misją wierzących jest ukazywać miłość Boga, a więc także nienawidzić zło (97,10). Złem jest przede wszystkim służba bożkom, fałszywym wartościom, którym hołduje świat. Psalm zaczyna się formułą wprowadzenia na tron Izraela nowego króla. Dzień ostatecznego tryumfu Boga został tu przedstawiony jako rzeczywistość już obecna, kończąca konflikt dwóch światów, królestwa zła i dobra. Dzień Pański jest też dniem sądu i nowego stworzenia. Mędracy Izraela wiedzieli, że po niewoli nie ma

Psalm 98

- 1 *Psalm.*
 Śpiewajcie PANU pieśń nową,
 gdyż dokonał cudów.
 Zbawienie sprawiła Jego ręka prawa
 i Jego święte ramię.
- 2 PAN ukazał swoje zbawienie,
 wobec narodów objawił swą sprawiedliwość.
- 3 Przypomniał swoją łaskę i wierność
 dla domu Izraela.
 Ujrzały wszystkie krańce ziemi
 zbawienie naszego Boga.
- 4 Wzywaj radośnie PANA, cała ziemi,
 śpiewajcie, cieszcie się i grajcie.
- 5 Grajcie PANU na cytrze,
 na cytrze przy słowach psalmu.

98,1	Wj 15,6; Hi 40,14; Ps 33,3; 40,5; 72,18; 96,1,3; Iz 52,10; 59,16; Łk 1,51
98,2	Ps 96,2,3; Iz 49,6; 52,10; 59,16; 62,2; 63,5; Łk 2,30,31; Rz 3,25,26
98,3	Ps 22,27; 36,5; Łk 1,54,72
98,4	Ps 66,1; 96,1; 100,1; Iz 44,23; 52,9
98,5	Ps 92,3; Iz 51,3

już nadziei na królestwo ziemskie. List do Hebrajczyków (1,6) odnosi słowa tego psalmu o boskim królu do Chrystusa: „Niech Mu się kłaniają wszyscy aniołowie Boży!”. Podobnie czyni Kościół w liturgii, zwłaszcza w Wielkim Tygodniu. Przypomina tym samym, że chwała Chrystusa i Jego tryumf nad mocami zła łączą się ściśle z misterium krzyża. Eschatologiczny charakter psalmu potwierdza jego lekturę profetyczną, zapowiadającą ponowne przyjście Chrystusa na sąd.

Psalm 98(97). Psalmista zachęca uczestników liturgii, aby śpiewali Panu „pieśń nową, gdyż dokonał cudów” (98,1). Wśród tych wielkich dzieł zbawczych autor wymienia przede wszystkim zwycięstwo nad „narodami” pogańskimi (98,2n). Szczegół ten pozwala sądzić, że utwór powstał już po powrocie z niewoli babilońskiej i po pokonaniu wrogów osiadłych w ziemi judzkiej (V wiek przed Chrystusem). Nawet „morze i to, co je wypełnia” (98,7;

- 6 Dźwiękami trąbek i rogu
chwalcie radośnie króla, PANA!
- 7 Niech zagrzmi morze i to, co je wypełnia,
krąg ziemi i jego mieszkańcy.
- 8 Niech rzeki klaszczą w dłonie,
niech się cieszą góry
- 9 przed PANEM, bo przychodzi,
by osądzić ziemię.
Będzie rządził światem sprawiedliwie
i narodami zgodnie z prawością.

98,6 Wj 19,16; Lb 10,10; 1Krn 15,24; 2Krn 15,14; Ps 47,6.7; 66,1

98,7 Ps 24,1; 96,11

98,8 Ps 65,12; 89,12; 93,3; Iz 55,12

98,9 Ps 9,9; 58,11; 96,10.13

por. Ps 96,11) musi uznać władzę Pana nad całym stworzeniem. Wydarzenia historyczne zapowiadają przyjście Boga na sprawiedliwy sąd ostateczny.

Kolejny hymn o królowaniu Boga (zob. Ps 47; 93; 96; 97; 99) zbudowany jest z dwóch części (98,1-3.4-9). Symbolika liczb przygotowuje już obrazy Apokalipsy św. Jana. Siedem cech Boga (cuda, świętość, zbawienie, sprawiedliwość, łaska, wierność i prawość) objawia się w czterech elementach kosmosu (morze, ziemia, rzeki i góry). Siedem razy wymienione jest imię Boga, siedem razy ukazane jest Jego działanie („dokonał, sprawiła Jego prawa ręka, ukazał, objawił, przypomniał, przychodzi, będzie sądził”) i jest wyliczonych siedem sposobów oddawania Mu chwały („wzywaj radośnie, śpiewajcie, ciescie się, grajcie, chwalcie, zagrzmi, klaszczą”). Słownictwo, podobne jak w Księdze Izajasza (Iz 40–55) wskazuje na kontekst przesiedlenia babilońskiego. Zbawiciel Izraela jest zarazem królem całej ziemi. Autor wzywa do powszechnego kultu Boga: ludzki śpiew ma włączyć się w „liturgię” kosmosu.

Wydzwięk eschatologiczny Ps 98 ułatwia jego lekturę chrześcijańską, zwróconą ku paruzji, powtórnemu przyjściu Jezusa. Kościół to nowy dom Izraela, osłaniany Bożą łaską i wiernością. Nie może on powielać wzorców doczesnych władców (Mt 20,25-28), gdyż przygotowuje przyszłe królestwo (Ap 21–22). Psalm podejmuje myśli zawarte w innych psalmach królewskich. Wymiar uniwersalny i kosmiczny wskazuje, że psalm powstał po niewoli (por. Iz 52,1-10). Jego autor zachęca do śpiewania Panu „nowej pieśni” wdzięczności za zwycięstwo dane ludowi. Całe stworzenie winno uczestniczyć w tej adoracji

Psalm 99

- 1 PAN króluje, niech drżą narody,
siedzi na cherubach, chwieje się ziemia.
- 2 Wielki jest PAN na Syjonie,
wywyższony ponad wszystkie ludy.
- 3 Niech sławią Twoje wielkie i groźne imię!
On jest święty!
- 4 Królu potężny, Ty prawo miłujesz,
ustanowiłeś porządek,
nadałeś prawo i sprawiedliwość Jakubowi.
- 5 Wywyższajcie PANA, Boga naszego,
klękniście u podnóżka Jego stóp, bo jest święty.

99,1 Wj 25,22; 1Sm 4,4; 1Krn 16,31; Ps 18,11; 80,1.2; 93,1; 96,9; 97,1; Iz 24,19.20

99,2 Ps 48,1.2n; 92,8; 93,4; 97,9; 113,4; Iz 12,6; 24,23

99,3 Kpł 19,2; Pwt 28,58; Joz 24,19; 1Sm 2,2; Ps 22,3; 76,1; 111,9; Iz 6,3; Ap 15,4

99,4 Hi 36,5-7; Ps 11,7; 17,2; 33,5; 72,1n; 98,9; 103,6; 146,7; Iz 61,8; Jr 23,5

99,5 Wj 15,2; 1Krn 28,2; Ps 34,3; 99,3; 107,32; 118,28; 132,7; Iz 25,1; 60,13; Lm 2,1; Ez 43,7; Ap 15,4

Pana, który przychodzi założyć swoje królestwo w świecie. Nowy Testament nawiązuje do tego psalmu w maryjnym *Magnificat* (Łk 1,54) i w zapowiedzi misji Chrzciciela: „każde stworzenie ujrzy zbawienie Boga” (Łk 3,6). Łukasz precyzuje, że „zbawienie Boże zostało skierowane do pogan” (Dz 28,28). Ewangelia pokazuje więc, że to zbawienie to „Jezus, gdyż On uwolni swój lud od grzechów” (Mt 1,21). Dlatego śpiewamy ten psalm w liturgii Bożego Narodzenia, a także w okresie paschalnym i w święta maryjne.

Psalm 99(98). Ostatni z serii psalmów o królowaniu Boga rozpoczyna się stwierdzeniem Jego intronizacji „na Syjonie” (99,2). Gest objęcia władzy przez Boga powoduje drżenie zarówno „narodów, jak i całej ziemi” (99,1). Psalm ten szczególnie mocno podkreśla, że „Bóg jest święty” (3.5.9; por. Ps 93,5). Mojżesz, Aaron i Samuel reprezentują dawne instytucje Izraela: urząd wodza, kapłana i proroka. Poeta przedstawia ich jako szczególnych reprezentantów Boga, którzy przekazali ludowi Jego postanowienia (99,6-8). Królem zaś jest tylko Pan. Psalm kończy się kategorycznym nakazem, aby Stwórca był czczony na „Jego świętej górze” (99,9), czyli w Świątyni Jerozolimskiej.

Trójczłonowy hymn (99,1-3.4n.6-9) o królowaniu Boga kończy cykl psalmów tego gatunku (zob. Ps 47; 93; 96-98). Historyczny władca na Syjonie

- 6 Mojżesz i Aaron są wśród Jego kapłanów,
a Samuel między tymi, co wzywają imienia Jego.
Wzywali PANA, a On ich wysłuchał,
7 w słupie obłoku przemówił do nich.
Słuchali Jego poleceń i przykazań, które im nadał.
8 PANIE, nasz Boże, Ty ich wysłuchałeś.
Byłeś im życzliwy, nawet karząc występki.
9 Wywyższajcie PANA, naszego Boga,
pokłońcie się zwróceniu ku Jego świętej górze,
bo PAN, nasz Bóg, jest święty!

99,6	Wj 14,15; 15,25; 17,11.12; 24,6-8; 29,26; 32,30-34; 40,22-27; Kpł 8,1-30; Lb 12,13; 16,48; Pwt 9,18; 1Sm 7,9; 12,18; Ps 22,4.5; 105,1; 106,23; Jr 15,1
99,7	Wj 33,9; Lb 12,5; Ps 105,28
99,8	Wj 32,28.35; 34,6n; Lb 14,20; 20,12; Pwt 9,20; Ps 78,38; 95,11; 106,44; 107,12; Jr 46,28
99,9	Kpł 19,2; Ps 2,6; 3,5

jest jedynie namiestnikiem Boga. Winien więc poddać się prawu Bożemu, biorąc wzór z dawnych charyzmatycznych przywódców ludu. Wodzowie, kapłani i prorocy są tylko pośrednikami Pana, strzegącymi Jego poleceń (99,7). W psalmie dominuje obraz Boga po trzykroć świętego (99,3.5.9), a więc transcendentnego, tj. przekraczającego ludzkie możliwości poznania Go i doświadczenia. On jest ponad wszystkim (99,2). Jednakże nawiązanie relacji z Bogiem jest możliwe, gdyż On sam jej pragnie: mówi do człowieka, słucha go, jest życzliwy, ale i karci występki (99,6.7.8).

Więź Boga z człowiekiem najlepiej wyraża się i realizuje w osobie Jego wcielonego Syna, Jezusa Chrystusa, który stał się „obrazem Boga niewidzialnego” (Kol 1,15), w którym Bóg „przemówił do nas” (Hbr 1,2), w którym mamy „otwartą drogę i dostęp do Ojca” (Ef 3,12). Właściwą postawą człowieka zbliżającego się do najświętszego Boga jest wywyższanie Go, pokora, posłuszeństwo, adoracja (99,6.7.8). Psalmista wzywa do uwielbienia świętości wielkiego króla, obecnego w Arce złożonej na Syjonie. Objawienie świętości Boga pozwala zrozumieć istotę Jego królowania: jest ono niezależne od okoliczności politycznych i od ambicji narodowych Izraela. Dzięki wcieleniu Słowa świętość Pana objawiła się pośród ludzi. Kościół akcentuje mesjański i eschatologiczny wymiar tego psalmu, widząc tu dziewicze narodziny Syna Bożego, objawienie chwały uczniom, a po zmartwychwstaniu także Jego królewską władzę w niebie. Ten, który zasiada na cherubach, upodobnił się do

Psalm 100

- 1 *Psalm na dziękczynienie.*
 Wołajcie radośnie na cześć PANA, wszystkie ziemie,
 2 służcie PANU z weselem,
 przyjdźcie i radujcie się przed obliczem Jego.
 3 Wiedźcie, że tylko PAN jest Bogiem,
 On nas stworzył – do Niego należymy.
 Jesteśmy Jego ludem i owcami Jego pastwiska.
 4 Wchodźcie w Jego bramy z dziękczynieniem,
 na Jego dziedzińce z hymnami.
 Chwalcie Go, błogosławcie Jego imię,
 5 bo dobry jest PAN,
 Jego łaska na wieki,
 a Jego wierność z pokolenia na pokolenie.

100,1 Ps 50,14; 66,1; 95,1; 98,4.6

100,2 Pwt 12,11.12; 28,47; Ps 2,11; 95,2

100,3 Pwt 4,35; 1Kr1 18,39; Hi 10,3.8; Ps 46,10; 74,1.2; 95,6.7; 119,73; Iz 40,11; 43,1; Ez 34,30.31

100,4 Ps 66,13; 95,2; 96,2; 96,2.8; 116,17

100,5 1Kr1 16,34; 2Kr1 5,13; 7,3; Ezd 3,11; Ps 25,8; 36,5; 86,5; 106,1; 107,1; 117,2; 118,1; 119,68.90; 136,1n; Jr 33,11; Na 1,7

nas, a przez to przemienił nasze życie. Łaska Chrystusa objawia chwałę Boga w życiu chrześcijan. Soborowa Konstytucja o Kościele *Lumen Gentium* wyraża tę prawdę w słowach: „Wszyscy więc chrześcijanie zachęceni są i zobowiązani do osiągnięcia świętości i doskonałości własnego stanu” (KK 42).

Psalm 100(99). Utwór ten należy traktować jako końcową doksologię serii psalmów o intronizacji Boga. Świadczy o tym nakaz powszechnego kultu Pana i uznania Go za jedynego twórcę Izraela: „On nas stworzył”, a my „do Niego należymy” jako „owce Jego pastwiska” (100,3; por. Ps 95,7). Zakończeniem psalmu jest wyznanie Bożej „dobroci” i wiecznie trwałej „łaski” (100,5: *chesed*). Przymierze łaski ostatecznie wypełni się w Chrystusie, w którego osobie i dziele najpełniej ukazała się ludziom dobroć, łaskawość i wierność Boga (Tt 3,4n; 1J 4,9).

Radosny hymn liturgiczny w dwóch częściach (100,1-3.4n) śławi bezwarunkowe przymierze, którym Bóg związał się ze swoim ludem. Obejmuje ono całą historię zbawienia, od stworzenia aż do przyszłej pełni. Psalm podaje dwa motywy uwielbienia Boga. Jest On godny czci, bo jest Bogiem, a także dlatego, że

Psalm 101

- ¹ *Psalm Dawida.*
 Chcę wyśpiewać łaskę i prawość,
 Tobie, o PANIE, będę śpiewać!
- ² Chcę postępować nieskalaną drogą,
 kiedyż do mnie przyjdiesz?

101,1 Wj 34,7; Ps 51,14; 71,22; 89,1; 145,7

101,2 Wj 20,24; 1Sm 18,5,14; 1Krl 9,4; Ps 4,4; 26,11n; 50,3; 78,72; 119,1; Prz 11,20; Mt 5,48; J 14,23; 1Tm 3,4

wiernie okazuje dobroć swojemu ludowi. Psalm ten śpiewano podczas wielkich uroczystości liturgicznych, gdy lud wkraczał do Świątyni Jerozolimskiej. Słuchać tu zachętę skierowaną do wszystkich narodów, aby wielbiły Boga i składały Mu dziękczynienie w Jego przybytku. Już prorocy przedstawiali pielgrzymki Izraela do świątyni Pana jako zapowiedź zgromadzenia wszystkich narodów w jednej wierze w nowej Jerozolimie. Już prorocy dostrzegali w pielgrzymkach na górę świątyni zapowiedź nawrócenia pogan i zgromadzenia wszystkich ludzi w nowej Jerozolimie (por. Iz 2,1-3; Mi 4,1n). Ps 100, śpiewany w liturgii Starego Przymierza, nabrał znaczenia prorocstwa o Bożym pomazańcu.

W ślad za liturgią żydowską, tradycja chrześcijańska odkryła w Ps 100(99) charakter mesjański i misyjny. Dobroć i wierność Boga objawiły się w Chrystusie. On jest naszym pasterzem, który własną śmiercią i zmartwychwstaniem otworzył bramy Kościoła wszystkim, którzy chcą stać się częścią ludu Bożego i uczestniczyć w jego radości. Wejście do wspólnoty Kościoła oznacza włączenie w lud święty i przynależność do Bożej owczarni, a zarazem udział w radości Pana (por. Mt 25,21,23). Zrozumiałe jest więc, że psalm ten od dawna towarzyszył święceniom kapłańskim i konsekracji dziewic. Stanowi on zachętę do radosnego przyjęcia łaski powołania. Wielkość Boga prowadzi do oddawania Mu chwały. W miarę jak człowiek uświadamia sobie ogrom Bożej łaski, jego modlitwa staje się coraz głębsza i przeradza się w radosne uwielbienie. Wielkość człowieka zależy bowiem od tego, jak przeżywa on swoją relację z Bogiem, na którego obraz został stworzony (por. Rdz 1,26). Tak należy rozumieć zachętę Apostoła: „radosnego dawcę miłuje Bóg” (2Kor 9,7).

Psalm 101(100). Druga sekcja czwartej księgi Psalterza obejmuje zaledwie sześć utworów. Pierwszy z nich przypisano Dawidowi, który deklaruje, że będzie sprawował sprawiedliwe rządy w imieniu Pana. Król zobowiązuje się „postępować

- Będę postępował w mym domu
w prawości serca.
- 3 Nie zwracam oczu ku niegodziwości,
nienawidzę czynów występnych,
nie przyłgnie to do mnie.
- 4 Oddalę od siebie przewrotnych sercem,
tego, co złe, nawet znać nie chcę.
- 5 Uciszę tego, kto knuje przeciw bliźniemu.
Nie będę jadał z nadętymi pyszałkami.
- 6 Zwrócę oczy na wiernych tej ziemi,
by ze mną zasiadali.
Będzie mi usługiwał ten,
kto postępuje drogą nieskalaną.
- 7 Pyszałek nie zamieszka w moim domu,
a kłamca nie ostoi się przed moimi oczyma.
- 8 Każdego ranka będę tępił wszystkich bezbożnych kraju,
aby usunąć z miasta PANA wszystkich,
którzy dopuszczają się nieprawości.

101,3 Pwt 15,9; Joz 23,6; Ps 40,4; 139,21; Jud 23

101,4 Prz 11,20; 17,20; 1Kor 5,11; Ef 5,11

101,5 Ps 10,4; 15,3; 18,27; 50,20; 131,1; Prz 6,17; 16,5; 17,20; 21,4; 30,10.13; Jr 9,4

101,6 Ps 26,11; 119,1.63; Prz 11,20; 14,35; 20,7; Mt 5,48

101,7 Ps 5,7; 43,1; 52,2.4.5; 102,28; Prz 25,5

101,8 Ps 46,4; 48,1.2.8; 73,14; 75,10; 94,4; 118,10-12; Prz 20,26; Iz 52,1; Jr 21,12; Ap 21,27

nieskalaną drogą” (101,2), unikać zła, karać „pyszałków i kłamców” oraz „tępić bezbożnych” (101,7n). Te wszystkie postanowienia, zawarte w modlitwie króla, są owocem głębokiej medytacji nad Prawem Pańskim i nad natchnionymi radami mędrców Izraela. Prezentują one ideał życia, jakim winien się kierować mądry i bogobojny władca, aby mógł sprawiedliwie rządzić swym narodem.

Rozważany pod kątem gatunku literackiego ten dwuczęściowy utwór (101,1-5.6-8) należy do literatury mądrości. Ujmując dokładniej strukturę utworu, zauważamy w nim cztery strofy poprzedzone wstępną doksologią (101,1). Strofa pierwsza (101,2n) i trzecia (101,6n) ukazują pozytywny program rządów dobrego władcy. Strofa druga (101,4n) i czwarta (101,8) ukazują go od strony negatywnej, jak walkę ze złem. Autor przedstawia wymogi moralne, jakie stawia sobie (101,2n) i otoczeniu (101,6n). Podmiotem przemawiającym

Psalm 102

- 1 *Modlitwa ubogiego, gdy w udręce wylewa swoją skargę przed PANEM.*
 2 PANIE, wysłuchaj modlitwę moją,
 a wołanie moje niech do Ciebie przyjdzie!
 3 Nie odwracaj ode mnie swego oblicza,
 nakłoń ku mnie ucha w dniu mojej niedoli,
 kiedy Cię wzywam, szybko mnie wysłuchaj!
 4 Bo moje dni jak dym się rozwiały,
 a moje kości palą jak ogień.
 5 Serce me więdnie i usycha jak trawa,
 tak że zapominam o jedzeniu chleba.

102,2 Wj 2,23; 1Sm 9,16; Ps 18,6; 39,12; 61,1,2; 142,2

102,3 Ps 18,6; 27,9; 31,2; 56,9; 69,17.18; 143,7

102,4 Hi 30,30; Ps 31,10; 37,20; Lm 1,13; Jk 4,14

102,5 1Sm 1,7; 2Sm 12,17; 1Krl 21,4; Ezd 10,6; Hi 33,20; Ps 37,2; 90,5,6; 121,6; Iz 40,7; Jk 1,10.11

jest zapewne król izraelski, który podczas intronizacji w świątyni składa przysięgę. Jej słowa rysują obraz władcy idealnego.

Historia dowodzi jednak, że takie obietnice często daleko odbiegają od rzeczywistości. Stąd proste przejście do lektury chrystologicznej psalmu: idealnym królem okaże się zmartwychwstały Chrystus na sądzie ostatecznym (Mt 25,31-46). Na trwałe oddzieli On „wiernych” od „złoczyńców” (101,6-8). Aktualizacja psalmu pozwala także odnieść ideał dobrego władcy do każdego człowieka. Każdy winien stawiać sobie wysokie wymagania moralne i urzeczywistniać je w życiu. Podobnych cnót należy wymagać od stojących na czele życia społecznego, gospodarczego i religijnego. Król jest wysłannikiem Boga do ludu, winien więc odzwierciedlać świętość Stwórcy i sprawować w Jego imieniu sprawiedliwe rządy. Tradycja Kościoła widzi w tym psalmie wyraz władzy Jezusa Chrystusa nad ludźmi. Słowami Ps 101(100) Kościół formułuje swój zamiar doskonałego życia z Chrystusem, zgodnie z Jego nakazami, oczekując Jego przyścia w chwale. Utwór ten stanowi też program życia dla tych wiernych, którzy chcą kroczyć przed Panem w prawości serca. W każdym z nas walczą ze sobą instynkty złe i pragnienie wiernej służby Bogu. Programem życia duchowego jest uśmiercanie w sobie grzechu i kształtowanie nowego człowieka (Ga 5,1).

Psalm 102(101). W odróżnieniu od poprzedniego, zawiera prośbę o uzdrowienie. Prośba ta przeplata się z obietnicami wielbienia Boga. Psalmista skarży

- 6 Osłabłem od krzyku mojej głośnej skargi,
skóra przylgnęła mi do kości.
- 7 Jestem jak pelikan na pustyni,
jak puszczyk pośród rumowisk.
- 8 Nie śpię, lecz czuwam
jak samotny wróbel na dachu.
- 9 Codziennie lżą mnie wrogowie,
a moi przeciwnicy mi złorzeczą.
- 10 Popiół jem jak chleb,
a mój napój mieszam ze łzami.
- 11 W swoim gniewie i oburzeniu
podniosłeś mnie i rzuciłeś.
- 12 Dni moje jak cień przemijają,
a ja usycham jak trawa.

102,6 Hi 19,20; Lm 4,8

102,7 Hi 30,29; Iz 34,11; So 2,14

102,8 Ps 77,4

102,9 2Sm 16,5; Ps 31,11; Iz 65,15; Jr 29,22; Dz 26,11

102,10 Ps 42,3,4; 80,5,6

102,11 Hi 27,21; 30,22; Ps 38,3 51,11; Ez 3,12.14

102,12 Hi 8,9; 14,2; Ps 37,2; 39,7; 102,4; 109,23; 144,4; Iz 40,6

się na chorobę, która trawi jego ciało. Zmiany na skórze wykluczają go z życia społecznego i są powodem szyderstwa nieprzyjaciół (102,4-12). Dalej następuje hymn do Boga z prośbą o odbudowę Syjonu i wysłuchanie „modlitwy poniżonych” (102,13-18). Hymn kończy się wyznaniem: Bóg odpowiedział na „jęki zakutych w kajdany” i przywrócił im wolność (102,19-23). Psalmista prosi o zachowanie jego życia (102,24n). Sławi wreszcie niezmiennność Boga w porównaniu z niebem: „Ono przeminie, ale Ty zostaniesz” (102,27). Niezmienna natura Boga sprawi, że potomstwo Jego sług będzie trwało przed Nim (102,29).

Jeśli uwzględnić tematykę utworu, jest to jeden z siedmiu psalmów pokutnych (Ps 6; 32; 38; 51; 130; 143). Utwór jest złożony z dwóch części (102,2-15.16-29), z których każda ma trzy segmenty: prośba (102,2n.16-23), lamentacja (102,4-12.24-25b), wyznanie ufności (102,13-15.25c-29). Tę lamentację indywidualną łatwo da się odnieść do wspólnoty Izraela. Los jednostki spleta się mocno z losem Jerozolimy, zarówno w ucisku, jak i w ocaleniu. Wo-

- 13 Lecz Ty, PANIE, trwasz na wieki,
i Twoja pamięć przez pokolenia.
- 14 Zaczyniesz działać i zlitujesz się nad Syjonem.
Nadszedł czas zmiłowania,
nadeszła już pora!
- 15 Bo Twoi słudzy przejęci są jego ruinami
i z bólem patrzą na jego popioły.
- 16 Bojaźń ogarnie narody przed Twoim imieniem, o PANIE,
a wszystkich królów ziemi – bojaźń wobec Twej chwały,
- 17 gdy PAN odbuduje Syjon
i ukaze się w swej wspaniałości,
- 18 gdy spojrzy na modlitwę poniżonych
i nie pogardzi ich prośbą.
- 19 Niech to zapiszą dla przyszłych pokoleń,
a lud, który będzie stworzony, niech wychwala PANA.
- 20 Gdyż wejrzał z wysokości swej świątyni,
PAN spojrzął z nieba na ziemię,
- 21 by usłyszeć jęki zakutych w kajdany
i rozwiązać na śmierć skazanych,

102,13 Wj 3,15; Ps 9,7,8; 10,16; 135,13; Lm 5,19

102,14 Ps 12,5; 44,26; 51,20; 68,1; 75,2; 119,126; Iz 40,2; 60,10; Jr 29,10; Dn 8,19; 9,2; Za 1,12

102,15 Ne 4,2; Lm 4,1

102,16 1Krl 8,43; Ps 67,7; 138,4; Iz 59,19; 60,3; 66,18

102,17 Ps 147,2; Iz 60,1,2

102,18 Ne 1,6,11; Ps 22,24

102,19 Pwt 31,19; Ps 22,30,31n; 48,13; 78,4,6; Iz 43,21; Rz 15,4; 1Kor 10,1,11

102,20 Pwt 26,15; Ps 11,4; 14,2; 33,13; 53,2

102,21 Ps 79,11; 146,7; Iz 63,15

łanie udręczonego (jednostki, narodu) przechodzi w wyznanie ufności Bogu, który objawia swoje miłosierdzie. Treść psalmu nawiązuje do ciężkiej sytuacji Izraelitów po powrocie z niewoli babilońskiej. Autor czuje się złączony z cierpieniem Jerozolimy do tego stopnia, że jego lamentacja nabiera cech uniwersalnych. Oglądanie ruin miasta świętego osiąga szczyt w prorockiej wizji odbudowy Syjonu, gdzie dopełni się powszechne zbawienie.

Już przez św. Augustyna psalm był interpretowany jako modlitwa cierpiącego Chrystusa. Czytany w duchu Nowego Testamentu uświadamia wie-

- 22 by na Syjonie głosili imię PANA
i Jego wspaniałość – w Jeruzalem,
23 gdy się zgromadzą narody
i królestwa, żeby służyć PANU.
24 Osłabił me siły w drodze,
zmniejszył liczbę dni moich!
25 Mówię:
Boże mój, nie zabieraj mnie w połowie dni moich!
Twoje lata trwają przez pokolenia!
26 Ty na początku umocniłeś ziemię,
a niebo jest dziełem rąk Twoich.
27 Ono przeminie, ale Ty zostaniesz.
Zestarzeje się jak szata,
jak okrycie je zwiniesz i zniknie.
28 Lecz Ty jesteś ten sam zawsze,
a Twoje lata się nie kończą.
29 Synowie Twoi osiądą na stałe,
a ich potomstwo będzie trwać przed Tobą.

102,22 Ps 22,22

102,23 Ps 22,27; 86,9; Iz 45,14; 49,22.23; 60,3n; Za 8,20-23

102,24 Ps 39,5; 89,45

102,25 Hi 36,26; Ps 39,13; 90,2; 102,12; Iz 38,10; Ha 1,12

102,26 Rdz 1,1; 2,1; Ne 9,6; Ps 96,5; Iz 51,6-8; Hbr 1,10-12

102,27 Iz 34,4; 51,6-8; 65,17; 66,22; Mt 24,35; Hbr 1,11.12; 13,8; 2P 3,7.10.12; Ap 20,11; 21,1.3

102,28 Iz 41,4; 43,10; 48,12; Ml 3,6; Hbr 13,8; Jk 1,17

102,29 Ps 37,29; 69,36n; 89,4; 112,2; Ez 37,25

rzącym związek ich losu z nowym Syjonem, czyli Kościołem powszechnym. Choć doświadczą on ucisku, bliski jest zbawienia. Nie przestaje przynosić swym dzieciom niezbędny pokarm (obraz pelikana; por. 102,7). Nawet rozwalone kamienie budowli Kościoła zawsze są drogie Bogu (102,14n). Nowy Syjon to przestrzeń święta, gdzie Bóg wyzwala (102,21). Kościół ma gwarancję wiecznej płodności, jeśli tylko nie zdradzi swej misji (102,29), podobnie jak Chrystus „posłuszny aż do śmierci” (Flp 2,8-11). Zakończeniem skargi jest kontemplacja wiecznego trwania w Bogu. Apostoł (Hbr 1,10-12) odnosi końcowe wersety psalmu do Chrystusa, uznając Jego wyższość nad całym dziełem stworzenia. Dawna tradycja widzi w tym psalmie modlitwę Jezusa podczas

Psalm 103

- 1 *Dawida.*
 Uwielbiaj, duszo moja, PANA,
 i całe moje wnętrze – Jego święte imię.
- 2 Uwielbiaj, duszo moja, PANA,
 nie zapominaj o tym, co dobrego ci uczynił.
- 3 On przebacza wszystkie twoje winy,
 lecz wszystkie twe słabości.
- 4 On ocala od zguby twe życie,
 wieńczy Cię łaską i miłosierdziem.
- 5 On syci dobrami twe siły,
 twa młodość odnowi się jak u orła.
- 6 PAN dokonuje czynów sprawiedliwych,
 skrzywdzonych bierze w obronę.
- 7 Mojżeszowi dał poznać swe drogi,
 Izraelitom – swoje zamiary.

103,1 Ps 33,21; 104,1,35; 105,3; 106,47; 111,9; 145,21; Ez 36,21; 39,7

103,2 Pwt 6,12; 8,11

103,3 Wj 15,26; 34,7; Ps 30,2; 86,5; 107,20; 130,8; 147,3; Iz 33,24; 43,25; Jr 30,17; Mt 8,17; 9,2;
 Mk 2,5; Łk 7,47

103,4 Ps 5,12; 49,15; 56,13; 107,20

103,5 Ps 107,9; 145,16; Iz 40,31

103,6 Ps 12,5; 99,4; 146,7

103,7 Wj 33,13; 34,10; Ps 25,4; 78,11; 99,7; 106,22; 147,19; Rz 3,2

męki, która niesie Syjonowi zbawienie. Jego zmartwychwstanie jest naszym uwolnieniem, a wniebowstąpienie porywa nas w górę. Kościół odmawia ten psalm jako prośbę o odpuszczenie grzechów.

Psalm 103(102). Jakby uzupełniając treść poprzedniej modlitwy, Ps 103 łączy uwielbienie Boga z dziękczynieniem. Psalmista rozpoczyna swoją modlitwę od wezwania: „Uwielbiaj, duszo moja, PANA”. On bowiem nie tylko „przebacza” konkretnemu człowiekowi i „leczy” jego słabości (por. Ps 102,3-11), ale także ocala od zguby, wieńczy łaską i odnawia siły całej wspólnoty (103,1-5). Taki jest Bóg, który „dał poznać swoje drogi” Mojżeszowi. Bierze w obronę „skrzywdzonych”, gdyż jest „cierpliwy i pełen łaskawości” (hebr. *chesed*; por. Wj 34,6n; Ps 86,15), litując się „jak ojciec” nad dziećmi (103,7-14). Przebacząc,

- ⁸ Miłosierny jest PAN i litościwy,
cierpliwy i pełen łaskawości.
- ⁹ Nie będzie się gniewał bez końca
ani nie będzie oburzony na wieki.
- ¹⁰ Nie postępuje z nami według grzechów naszych,
nie odpłaca nam według naszych nieprawości.
- ¹¹ Bo jak wysoko niebo wznosi się nad ziemią,
tak wielka jest Jego łaska dla bogobojnych.
- ¹² Jak daleko jest wschód od zachodu,
tak oddalił od nas nasze grzechy.
- ¹³ Jak ojciec lituje się nad dziećmi,
tak PAN lituje się nad swymi czcicielami.
- ¹⁴ Wie dobrze, z czego zostaliśmy stworzeni,
pamięta, że jesteśmy prochem.
- ¹⁵ Dni człowieka są jak trawa,
przekwita jak kwiat na polu.
- ¹⁶ Gdy zamiera w nim oddech – przemija,
i wszelki ślad po nim ginie.

103,8 Wj 34,6; Lb 14,18; Ne 9,17; Ps 86,15; 145,8; Jl 2,13; Jon 4,2; Na 1,3; Jk 5,11

103,9 Ps 30,5; Iz 57,16; Jr 3,5,12; Mi 7,18

103,10 Ezd 9,13; Lm 3,22

103,11 Ps 36,5; 57,10; 117,2; Łk 1,50

103,12 2Sm 12,13; Iz 38,17; 43,25; Mi 7,19; Za 3,9; Hbr 9,26

103,13 Ps 145,9; Ml 3,17

103,14 Rdz 3,19; Ps 78,39; Koh 12,7; Iz 29,16

103,15 Hi 14,2; Ps 90,5; Iz 40,6; Jk 1,10,11; 1P 1,24

103,16 Hi 7,10; 8,18; 20,9; Ps 37,36; 102,12; Iz 40,6n

oddala grzech od grzesznika, „jak daleko jest wschód od zachodu” (103,12). Bóg wie dobrze, że ludzie są tylko „prochem” (103,14). Psalm kończy się tym samym wezwaniem, które go rozpoczynało. Teraz jednak psalmista zwraca się nie tylko do siebie, ale do wszystkich „zastępów” niebieskich i do całego „dzieła” stworzenia (103,19-22).

Strukturalnie jest to dwuczęściowy hymn dziękczynny (103,3-10.11-19) uznawany za jedną z pereł Psałterza. Ramy utworu stanowi zachęta do uwielbienia Boga przez samego psalmistę, jak i mieszkańców nieba wraz z całym stworzeniem (103,1-2.20-22). Bóg jest święty i jest absolutnym władcą. Do

- 17 Lecz łaska PANA przez wszystkie wieki
nad Jego czcicielami,
a sprawiedliwość Jego nad ich potomstwem.
- 18 Nad tymi, co zachowują Jego przymierze
i przestrzegają Jego przykazań.
- 19 PAN ustanowił swój tron w niebie,
a Jego królowanie rozciąga się nad wszystkim.
- 20 Uwielbiajcie PANA, wszyscy Jego aniołowie,
mocarze pełniący Jego nakazy,
posłuszni Jego słowom.
- 21 Uwielbiajcie PANA, wszystkie zastępy Jego,
słudzy, pełniący Jego wolę.
- 22 Uwielbiajcie PANA, wszystkie Jego dzieła
w każdym miejscu Jego panowania.
Uwielbiaj, duszo moja, PANA!

103,17 Wj 20,5,6; Pwt 5,10; Ps 25,6; 100,5; 105,8; Łk 1,50

103,18 Pwt 7,9; Ps 19,8; 25,10

103,19 Ps 11,4; 47,2,8; 93,2; Dn 4,17,25

103,20 Ps 29,1; 78,25; 91,11; 148,2; Mt 6,10; Łk 1,19; 2,13; Hbr 1,14

103,21 Rdz 32,2; Joz 5,14; 1Krl 22,19; Ne 9,6; Ps 104,4; 148,2; Dn 7,10; Łk 2,13; Hbr 1,14

103,22 Ps 145,10

tych wystarczających racji, by uwielbiać Pana, psalmista dodaje jeszcze dzieło stworzenia i zbawienia człowieka. Doświadczenie miłosierdzia Bożego, objawionego psalmiście w łasce przebaczenia grzechów i uzdrowienia, skłania go do spontanicznego dziękczynienia. Człowiek pomimo swej śmiertelnej natury i kruchości (103,14-16) jest pociągany drogą przymierza ku wiecznemu zjednoczeniu z Bogiem (103,7.17n). Chociaż jest świadomy swej grzeszności, stale doświadcza łaski Pana.

Wspólnota nowego przymierza znajduje więc w tym psalmie cenne źródło duchowej odnowy. Jezus objawia Boga jako ojca wszystkich ludzi (103,13; zob. np. Mt 6,9.18.31n). Jako hymn dziękczynny psalm ten sławi dobroć i miłosierną miłość Boga. Wspaniałe zakończenie tej modlitwy wzywa do złączenia głosów z aniołami i całym stworzeniem. Dobroć i miłość Boga, naszego Zbawiciela, objawiły się w pełni w osobie Jezusa Chrystusa (Tt 3,4). Bóg „własnego Syna nie oszczędził, ale wydał Go za nas wszystkich, dlatego więc nie miałby nam ofiarować wszystkiego wraz z Nim?” (Rz 8,32). Maryja nawiąże do słów tego

Psalm 104

- 1 Uwielbiaja, duszo moja, Pana!
PANIE, mój Boże, jesteś nieskończenie wielki!
Odziałeś się w majestat i piękno,
2 okryłeś się światłem jak płaszczem.
Rozciągnąłeś niebo jak namiot.
3 Wznosisz swe komnaty ponad wodami,
chmury są Twoim rydwanem,
poruszasz się na skrzydłach wiatrów.
4 Wichry czynisz swymi posłańcami,
a sługami swymi – płomienie ognia.
5 Umocniłeś ziemię w posadach
i nigdy się nie zachwieje.
6 Otchłanią morską okryłeś ją jak szatą,
nad górami wznoszą się wody.
7 Uciekają one przed Twoją groźbą,
drżą od głosu Twego gromu.

104,1 2Sm 7,22; Hi 37,22; 40,10; Ps 93,1; 103,1.2.22

104,2 Rdz 1,6n; Hi 9,8; Ps 19,2n; Iz 40,22; Dn 7,9

104,3 2Sm 22,11; Ps 18,10.11; Iz 19,1; Am 9,6

104,4 2Krl 1,10; 2,11; 6,17; Ps 103,21; 148,8; Hbr 1,7

104,5 Hi 38,4; Ps 24,2; 89,11; 136,6

104,6 Rdz 1,2; 7,19

104,7 Rdz 1,9; 8,1.5; Ps 18,15; 29,3; 48,5; 77,18; 106,9; Iz 50,2; Mt 8,26

psalmu w swoim *Magnificat* (Łk 1,50), mówiąc o wiecznym miłosierdziu Boga „dla tych, którzy się Go boją”. W ustach Matki Bożej słowa te nabrały konkretnego znaczenia, gdyż w Jej łonie począł się Zbawca świata. Kościół w liturgii czyta więc ten psalm jako adresowany do Chrystusa, gdyż w Nim urzeczywistniły się wszystkie opiewane tu dary Boże, których szczytem jest Eucharystia.

Psalm 104(103). Kolejny utwór końcowej części księgi czwartej nawiązuje również do tematu stworzenia. Autor hymnu w żywy sposób przedstawia zróżnicowaną naturę rozlicznych dzieł Bożych (104,24). Rozpoczyna, podobnie jak w poprzednim psalmie, od zachęty skierowanej do własnej duszy: „Uwielbiaj, duszo moja, PANA” (104,1). Następnie przechodzi do uwielbienia Boga Stwórcy, który „okrył się światłem jak płaszczem” (104,2; por. Ps 102,27). Stworzył On

- 8 Wznoszą się ponad góry i opadają w doliny,
na miejsce, które im wyznaczyłeś.
- 9 Nie przekroczą granicy, którą im wyznaczyłeś,
nie powrócą, aby zalać ziemię.
- 10 Ty każesz tryskać źródłom w dolinach,
a spomiędzy gór płyną wody.
- 11 Piją wszystkie dzikie zwierzęta,
dzikie osły gaszą pragnienie.
- 12 Nad nimi mieszkają ptaki powietrzne,
śpiewają wśród gałęzi.
- 13 Ty ze swych komnat zraszasz góry,
owocem Twoich dzieł syci się ziemia.
- 14 Ty sprawiasz, że rośnie trawa dla bydła
i zioła służące ludziom,
żeby mogli czerpać pokarm z ziemi,
i wino, co rozwesela ludzkie serce.
- 15 Żeby oliwa rozjaśniała twarze,
a chleb wzmacniał ludzkie siły.
- 16 Wody pod dostatkiem mają drzewa PANA
i cedry Libanu, które On zasadził.

104,8 Hi 38,8.10.11; Ps 33,7

104,9 Rdz 9,11-16; Hi 26,10; 38,8-11; Jr 5,22

104,10 Ps 107,35; Iz 41,18

104,11 Hi 39,5; Ps 104,13

104,12 Mt 8,20

104,13 Pwt 11,11; Hi 5,10; Ps 65,9; 147,8; Jr 10,13; 14,22; Dz 14,7

104,14 Rdz 1,11.29.30; 3,18; 9,3; Hi 28,5; 38,27; Ps 136,25; 147,8.9

104,15 Rdz 18,5; Sdz 9,9.13; 19,5.8; Ps 4,8; 23,5; 92,10; 141,5; Prz 31,6.7; Koh 10,19; Łk 7,46

104,16 Lb 24,6; Sdz 9,15

niebo jako mieszkanie dla siebie (104,2b-3a), resztę dzieła stwórczego zaś oddał swoim stworzeniom, od ptactwa aż do Lewiatana (104,12-26). Każdy gatunek ma własne siedliska, obficie zaopatrzone przez Boga. Szczególne miejsce w tym świecie przysługuje ludziom, którym Stwórca podporządkował całą przestrzeń i czas (104,19-23). Nawet Lewiatan odgrywa pozytywną rolę, służąc Bogu jako zabawka (104,26; por. Ps 74,13n). Na koniec psalmista wzywa Pana, aby „się cieszył z dzieł swoich” (104,31.34). Mając świadomość, że ukazany w hymnie świat nie jest doskonały, prosi Boga, „by już nie było bezbożnych” (104,35).

- 17 Tam ptaki się gnieźdzą,
a gniazda bocianie górują nad nimi.
- 18 Dla górskich kozłów – urwiska,
a skały – schronieniem góralków.
- 19 Ty uczyniłeś księżyc miarą czasu,
słońce zna porę swego zachodu.
- 20 Zsyłasz ciemność i noc nastaje,
w niej poruszają się wszelkie zwierzęta leśne.
- 21 Lwiątko o łup wołają,
domagają się pokarmu od Boga.
- 22 Gdy wszędzie słońce, schodzą się razem
i kładą się w swoich legowiskach.
- 23 Człowiek wychodzi do swych zajęć,
aby pracować aż do wieczora.
- 24 Jakże liczne są Twe dzieła, PANIE!
Wszystko z mądrością uczyniłeś,
ziemia jest pełna Twoich stworzeń.
- 25 Oto morze: wielkie i szerokie,
w nim poruszają się niezliczone
stworzenia małe i wielkie.
- 26 Tamtędy pływają statki
i Lewiatan, którego stworzyłeś, by się nim bawić.

104,17 Kpł 11,19; Ps 104,12

104,18 Kpł 11,5; Hi 39,1; Prz 30,26

104,19 Rdz 1,14.16-18; Kpł 23,4; Ps 19,6; 74,16

104,20 Ps 50,10; 74,16; Iz 45,7; 56,9; Mi 5,8

104,21 Hi 38,39; Ps 145,15; Jl 1,20

104,22 Hi 37,8

104,23 Rdz 3,19

104,24 Ps 8,2; 40,5; 65,9; 136,5; Prz 3,19; 8,22-31; Jr 10,12; 51,15

104,25 Ps 8,8; 69,34

104,26 Hi 3,8; 40,20.25; 41,1; Ps 74,14; 107,23; Iz 27,1; Ez 27,9

Hymn, ujęty wielką klamrą wezwania do uwielbienia Boga (104,1a.35c), składa się z siedmiu strof. W poszczególnych strofach autor kontempluje wspa-
niałość objawiającego się Boga: Jego dzieło stworzenia ziemi i ujarzmienie wód
chaosu, podtrzymywanie życia zwierząt i troskę o płodność gleby, ustalony

- 27 Wszystko to czeka na Ciebie,
byś zesłał pokarm w stosownym czasie.
- 28 Kiedy im dajesz, przyjmują,
gdy otwierasz swą rękę,
wszystko napełnia się dobrem.
- 29 Lecz gdy odwracasz swe oblicze,
ogarnia je trwoga.
Gdy zabierasz im ducha, giną
i w proch się obracają.
- 30 Posyłasz swego ducha, a są stworzone.
I odnawiasz oblicze ziemi.
- 31 Niech na wieki trwa chwała PANA.
Niech PAN się cieszy z dzieł swoich.
- 32 Gdy patrzy na ziemię, wprawia ją w drzenie,
gdy gór dotyka, one dymią.
- 33 Będę śpiewał PANU, jak długo żyć będę,
będę grał memu Bogu, dopóki istnieję.
- 34 Niech miła Mu będzie pieśń moja,
niech PAN będzie moją radością.
- 35 Niech znikną grzesznicy z ziemi,
by już nie było bezbożnych.
Uwielbiaj, duszo moja, PANA!
Alleluja!

104,27 Hi 36,31; 38,41; Ps 136,25; 145,15; 147,9

104,28 Ps 145,16

104,29 Rdz 3,19; Pwt 31,17; Hi 10,9; 23,15; 34,14n; Ps 30,7; 90,3; 146,4; Koh 12,7

104,30 Rdz 2,7; Jdt 16,14; Hi 33,4; Ps 33,6; Ez 37,9; Ap 21,5

104,31 Rdz 1,31; Ps 72,17; 86,12; 111,10; Prz 8,31

104,32 Wj 19,18; Sdz 5,5; Ps 97,4.5; 114,7; 144,5; Am 9,5; Ha 3,6.10

104,33 Ps 7,18; 63,4; 146,2

104,34 Hi 15,4; Ps 9,2; 19,14

104,35 Ps 37,10.38; 59,13; 104,1; 105,45; 106,48; 113,9; 150,6

przez Niego rytm czasu, władzę Boga nad morzami, zależność stworzeń od Niego oraz Jego chwałę jako Stwórcy. Psalm tak mocno afirmujący rzeczywistość ziemską jako dobrą (Rdz 1–2) otwiera się również na pełną nadziei

Psalm 105

- 1 Sławcie PANA, wzywajcie Jego imienia,
głoście Jego dzieła wśród narodów.
- 2 Śpiewajcie i grajcie Mu psalmy,
opowiadajcie wszystkie Jego cuda.

105,1 Rdz 4,26; 1Krn 16,8-22.34; Ps 99,6; 106,1; 116,13.17; 145,4.5.11.12; Iz 12,4n

105,2 Ps 77,12; 96,1; 98,5; 119,27; 145,5

przyszłość. Całe piękno natury jest bowiem zaledwie odbiciem nowej ziemi, gdzie wszelkie zło zostanie zniszczone (104,26.35; Ap 21,1-5). Orędzie psalmu jest wezwaniem do uznania źródła istnienia w Bogu oraz do współodpowiedzialności za oblicze świata, który jest darem Boga dla człowieka.

Utwór to profetyczna wizja dzieła stworzenia złożona z siedmiu strof. Kolejne strofy ukazują wspaniałość Stwórcy: ukształtowanie ziemi (104,1-4), ujarzmienie wód chaosu (104,5-9), utrzymanie życia w świecie zwierząt i roślin (104,10-18), rytm czasu (104,19-23), władza nad morzem (104,24-25), podtrzymywanie stworzeń w istnieniu (104,26-30) i wieczna chwała Pana (104,31-35). Nowy Testament pogłębia naszą wiedzę o tajemnicy stworzenia, która dopełnia się w Chrystusie (J 1,3). Stwórcze Słowo Boga pozostawiło w stworzeniach odbłask swojego majestatu. Po grzechu człowieka Pan pojednał wszystko ze sobą mocą „krwi Jego krzyża” (Kol 1,20). Odkupienie jest nowym stworzeniem zapowiadającym przez proroków. Dzięki Chrystusowi wykorzystane w sakramentach elementy świata stają się źródłem życia wiecznego.

Psalm 105(104). O ile poprzedni psalm słał Bożą opatrzność w dziele stworzenia, to dwa następne (Ps 105–106, podobnie jak Ps 78) opowiadają historię stworzenia. Ps 105 rozpoczyna wezwanie skierowane do wspólnoty liturgicznej. Ma ona wielbić Boga i wspominać Jego „cuda, których dokonał” w dziejach Izraela (105,5). Opowiadanie tych dziejów autor zaczyna od nawiązania do przymierza, jakie Bóg zawarł z Abrahamem, Izaakiem i Jakubem (105,9-11). Następnie opowiada historię Józefa (105,16-22) i dzieje wyzwolenia z Egiptu, łącznie z plagami. Dokonało się to za sprawą Mojżesza i Aarona (105,23-38), którzy byli narzędziami Bożej opatrzności podczas wędrówki przez pustynię (105,39-42). Zakończenie psalmu opowiada, że wielkie dzieła Boże miały podtrzymać Izraela w wierności przykazaniom (105,43-45).

Struktura hymnu przypomina układ Ps 104: wielka klamra zewnętrzna (105,1-4.45c) obejmuje sześć strof (105,5-11.12-16.17-25.26-29.30-41.42-45b) re-

- 3 Szczyćcie się Jego świętym imieniem.
Niech się raduje serce szukających PANA.
- 4 Szukajcie woli PANA i Jego mocy,
zawsze pragnijcie być w Jego obecności.
- 5 Pamiętajcie o cudach, których dokonał,
o znakach i wyrokach ust Jego,
- 6 potomkowie Jego sługi Abrahama,
synowie Jakuba, Jego wybrańcy.
- 7 On, PAN, jest Bogiem naszym,
On, który rządzi całym światem.
- 8 Pamiętaj na wieki o swoim przymierzu,
o obietnicy danej tysiącu pokoleń.
- 9 Udzielił jej Abrahamowi
i potwierdził przysięgą Izaakowi.
- 10 Uczynił to prawem dla Jakuba,
wiecznym przymierzem dla Izraela,
mówiąc: „Tobie dam ziemię Kanaan
jako waszą własność dziedziczną”,
12 gdy było was niewielu,
gdy byliście nieliczni i obcy w tej ziemi.
- 13 Wędrowali od narodu do narodu,
z jednego królestwa do innego ludu,

105,3 Ps 33,21

105,4 Ps 24,6; 27,8; 63,2; 78,61

105,5 Wj 6,6; 7,4; Ps 40,5; 72,18; 77,11; 119,13

105,6 1Krn 16,13; Ps 105,42; 106,5; 135,4

105,7 Iz 26,9

105,8 Pwt 7,9; Ps 105,42; 106,45; 111,5; Łk 1,72

105,9 Rdz 12,7; 17,2.8; 22,15-18; 26,3; Ga 26,3

105,10 Rdz 28,13.14.15; 35,11.12

105,11 Rdz 13,15; 15,18; Joz 23,4; Ps 78,55

105,12 Rdz 23,4; 34,30; Pwt 7,7; 26,5; Hbr 11,9

fleksji nad dwoma etapami historii: od Abrahama do wyjścia z Egiptu (105,5-25), a następnie aż do zdobycia Ziemi Obiecanej (105,26-45). Bóg jest wierny swoim obietnicom, więc i lud winien dotrzymać wierności Jego prawu. Słowo Boże, które niegdyś objawiało tajemnicę Ojca, wcieliło się w osobę Syna. On nas po-

- 14 a On nie pozwolił nikomu ich uciskać,
z ich przyczyny karmił królów:
15 „Nie dotykajcie tych, których namaściłem,
a moim prorokom nie czyńcie krzywdy!”.
16 Potem przywołał głód na ziemię,
zniszczył zapasy chleba.
17 Posłał przed nimi człowieka,
Józefa, którego sprzedano w niewolę.
18 Kajdanami skuto mu nogi,
a szyję zakuto w żelazo,
19 aż spełniła się jego przepowiednia,
uniewinniło go słowo PANA.
20 Król kazał go uwolnić,
wypuścił go władca ludów.
21 Ustanowił go panem swego domu
i władcą wszelkiej posiadłości swojej,
22 aby był wzorem dla jego książąt,
a starszyznę jego uczył roztropności.
23 Wtedy udał się Izrael do Egiptu,
Jakub zagościł w krainie Chama.
24 Bardzo swój lud Bóg rozmnożył
i uczynił go mocniejszym od wrogów.

105,14 Rdz 12,17; 20,3,7; 35,5

105,15 Rdz 20,6,7; 26,11

105,16 Rdz 41,54-57; Kpł 26,26; 2Krl 8,1; Ps 104,15; Iz 3,1; Ez 4,16; Ag 1,11

105,17 Rdz 37,28,36; 45,5; 50,20; Dz 7,9

105,18 Rdz 39,20; 40,15

105,19 Rdz 40,20,21; 41,53,54; Sdz 7,4; Ps 66,10

105,20 Rdz 41,14; Ps 146,7

105,21 Rdz 41,40-44

105,22 Rdz 41,44

105,23 Rdz 46,6; Ps 78,51; 106,22; Dz 7,15; 13,17

105,24 Wj 1,7,9; Pwt 26,5

uczył o znaczeniu dawnych obietnic Bożych. Psalm nie wspomina o niewiernościach Izraela. Przedstawia przymierze jako bezwarunkowy dar Boga oparty na obietnicach danych Abrahamowi. Utwór powstał w czasie przesiedlenia

- 25 Odmienił ich serce, by znienawidzili lud Jego
i zdradziecko postąpili z Jego sługami.
- 26 Posłał Mojżesza, sługę swego,
Aarona, którego sobie wybrał.
- 27 Przez nich dokonał swoich znaków
i cudów w krainie Chama.
- 28 Zesłał mroki i nastąpiła ciemność,
lecz buntowali się przeciw Jego słowom.
- 29 Zamienił w krew ich wody
i pozabijał w nich ryby.
- 30 Zarośla się od żab ich ziemia,
były nawet w komnatach królewskich.
- 31 Rozkazał i pojawiło się robactwo,
komary wszędzie w ich granicach.
- 32 Grad zesłał im zamiast deszczu,
na ich kraj – ogniste błyskawice.
- 33 Zniszczył ich winnice i sady figowe,
połamał wszystkie drzewa w ich ziemi.
- 34 Rozkazał i pojawiła się szarańcza
i larwy, których było bez liku.
- 35 Pożarły całą trawę w ich kraju
i zjadły wszelki owoc ich ziemi.

105,25 Wj 1,8.10.8-14; 4,21; 9,12; Dz 7,19; Rz 11,8

105,26 Wj 3,10; 4,12.14; Lb 16,5; 17,5-8

105,27 Wj 7-12; Ps 78,43-51; 105,27-36

105,28 Wj 10,21-23; Ps 99,7

105,29 Wj 7,20.21

105,30 Wj 8,3.6

105,31 Wj 8,16.17.21

105,32 Wj 9,23-25

105,33 Wj 9,25; Ps 78,47

105,34 Wj 10,12-15

babilońskiego. By obudzić nadzieję narodu mieszkającego na obczyźnie i zachęcić do przestrzegania przykazań, psalmista głosi dobrą nowinę o niezmienniej wierności Boga przymierza. Rola Mojżesza sprowadza się tu do posłuszeństwa (105,26n), gdyż wybawienie narodu jest dziełem samego Stwórcy. Z dziejów

- 36 Pobił wszystko pierworodne w ich kraju,
pierwociny wszelkiej ich siły.
37 A swój lud wyprowadził ze złotem i srebrem
i nie było chorych wśród ich plemion.
38 Ucieszył się Egipt z ich odejścia,
bo ogarnął go strach przed nimi.
39 Bóg rozpostarł obłok dla ich osłony
i ogień, by im noc oświecał.
40 Na ich prośbę zesłał przepiórki,
nasycił ich chlebem z nieba.
41 Rozłupał skałę i wytrysnęły wody,
strumienie popłynęły po pustyni.
42 Bo pamiętał o świętej obietnicy swojej,
którą złożył swemu słudze Abrahamowi.
43 I wyprowadził swój lud wśród wesela,
swoich wybranych z okrzykami radości.
44 I oddał im ziemie narodów,
zawładnęli dorobkiem ludów,
45 aby słuchali Jego nakazów
i zachowywali Jego prawa.
Alleluja!

105,36 Rdz 49,3; Wj 12,29; Wj 13,15; Ps 78,51; 135,8; 136,10

105,37 Wj 12,35,36

105,38 Wj 12,23.33; 15,16

105,39 Wj 13,21n; 14,19n; 40,38; Ne 9,12; Hi 36,20; Ps 78,14; Iz 4,5

105,40 Wj 16,12-15; Lb 11,31; Ne 9,15; Ps 78,18.24.25.27; J 6,31

105,41 Wj 17,6; Lb 20,8-11; Ps 63,1; 78,15; 114,8; Iz 48,21; 1Kor 10,4

105,42 Rdz 15,13.14; Wj 2,24; Ps 105,8

105,43 Wj 15,1-21; Ps 106,12; Iz 35,10

105,44 Pwt 6,10.11; Joz 11,16-23; 13,7; 24,13; Ps 78,55

105,45 Pwt 4,1.40; Ps 78,7; 104,35

Izraela bije niewyczerpane źródło nadziei dla wszystkich ofiar ucisku i ludzi poddanych próbom. Pamięć o wielkich dziełach Boga mobilizuje do wytrwałości w czasie prześladowań, gdyż Pan jest wierny i zawsze ujmuje się za uciskanymi (105,14n). Dziś także towarzyszy im w ziemskiej pielgrzymce do nieba, jak niegdyś w obłoku i w kolumnie ognia przemierzał pustynię z Izraelitami.

Psalm 106

- 1 Alleluja!
Sławcie PANA, bo jest dobry,
bo Jego łaska na wieki!
- 2 Kto wypowie wielkie dzieła PANA,
kto rozgłosi całą Jego sławę?
- 3 Szczęśliwi, którzy przestrzegają prawa
i postępują sprawiedliwie w każdym czasie.
- 4 Wspomnij łaskawie na swój lud, PANIE,
nawiedź nas swoją pomocą,
5 byśmy oglądali szczęście Twych wybranych
i cieszyli się radością ludu Twego.
- 6 Zgrzeszyliśmy wraz z naszymi przodkami,
zawiniliśmy i źle postępowaliśmy.
- 7 Przodkowie nasi w Egipcie nie rozumieli Twoich cudów,
nie pamiętając ogromu Twej łaski,
zbuntowali się nad Morzem Czerwonym.

106,1	1Krn 16,34.41; 2Krn 5,13; 7,3; Ezd 3,11; Ps 100,5; 105,1; 107,1; 118,1.29; 136,1; Jr 33,11
106,2	Ps 145,4.12; 150,2
106,3	Ps 15,2; 112; Iz 56,1n; Jk 1,25
106,4	Ps 44,3; 119,132
106,5	Ps 1,3; 105,3.6.43; 118,15
106,6	Kpł 26,40; 1Krl 8,47; 2Krn 30,7; Ezd 9,6.7; Ne 1,6.7; 9,2.16; Ps 78,8.57; 79,8; Jr 3,25; 14,20; Dn 9,5; Za 1,4
106,7	Wj 14,11.12; Sdz 3,7; Ps 78,11-17.42

Dlatego w Nim trzeba pokładać ufność i zawsze szukać Jego oblicza (105,4). Przymierze, zawarte niegdyś z patriarchami i Mojżeszem, przypieczętowała na wieki krew Chrystusa – zasłona znaków opadła dzięki komunii życia z Bogiem. Szczególnym znakiem i zapowiedzią Chrystusa był Józef, sprzedany przez braci z zazdrości o miłość ojca. Ps 105(104) zapowiada prawdę o tym, że plan zbawienia i jego spełnienie zależą wyłącznie od Boga. Wcielone Słowo pozwala tu dostrzec uczestnikom liturgii boski aspekt historii świętej.

Psalm 106(105). Także ten psalm nawiązuje do historii ludu Bożego, kładzie jednak nacisk na niewierność Izraela względem zbawczych dzieł Boga. Akcentując grzechy Izraela, psalmista opowiada o ciągłym lekceważeniu

- 8 On jednak ocalił ich przez wzgląd na swe imię,
aby okazać swoją potęgę.
- 9 Zgromił Morze Czerwone i wyschło,
przeprowadził ich przez głębiny jak przez pustynię.
- 10 Wybawił ich z rąk nieprzyjaciół
i ocalił ich od wroga.
- 11 Woda zalała ich prześladowców,
ani jeden z nich nie ocalał.
- 12 Wtedy uwierzyli Jego słowom
i wielbili chwałę Jego.
- 13 Lecz szybko zapomnieli o Jego dziełach,
nie poszli za Jego radami.
- 14 Zapłonęli żądzą na pustyni
i kusili Boga w miejscu bezwodnym.
- 15 Wtedy dał im, czego żądali,
tak że aż chorowali z przesyty.
- 16 Pobudzali w obozie Mojżesza do gniewu
i Aarona, poświęconego PANU.
- 17 Ziemia się otworzyła, pochłonęła Datana
i przykryła zgraję Abirama.
- 18 Zapłonął ogień przeciw tej zgrai,
płomień spalił bezbożnych.

106,8 Wj 9,16; Ez 20,9,14

106,9 Wj 14,21; Ps 18,15; 78,13; 89,10; 104,7; Iz 50,2; 51,10; 63,11-14; Na 1,4

106,10 Wj 14,30; Ps 78,42; 107,2

106,11 Wj 14,27.28; 15,5; Ps 78,53

106,12 Wj 14,31; 15,1-21; Ps 105,43

106,13 Wj 15,24; 16,2; 17,2; Ps 78,11; 107,11

106,14 Wj 17,2; Lb 11,4; Ps 78,18; 1Kor 10,6.9

106,15 Lb 11,31; Ps 78,29; Iz 10,16

106,16 Lb 16,1-3.32; Pwt 11,6; 33,2; Za 14,5; Jud 14

106,17 Lb 16,31.32; Pwt 11,6

106,18 Lb 16,35; Hbr 10,27

„wielkich dzieł PANA” (106,2). Izrael ustawicznie buntował się przeciw swemu Bogu, gardził „upragnioną ziemią” i tracił wiarę w Boże obietnice (106,24). Asymilując się z mieszkańcami Kanaanu, popełniał ich grzechy, dopuszczał

- 19 Sporządzili sobie cielca na Horebie
i kłaniali się posągowi.
20 Zamienili swoją chwałę
na podobiznę cielca jedzącego trawę.
21 Zapomnieli o Bogu, który ich wybawił
i dokonał wielkich rzeczy w Egipcie,
22 cudownych dzieł w krainie Chama,
budzących grozę nad Morzem Czerwonym.
23 Nakazał ich wytracić,
ale Mojżesz, Jego wybraniec,
stanął przed Nim w wylomie skały,
by gniew Jego odwrócić, by ich nie wygubił.
24 Wzgardzili upragnioną ziemią,
nie uwierzyli Jego słowom.
25 Szemrali w swoich namiotach,
nie słuchali głosu PANA.
26 Wówczas podniósł przeciw nim rękę,
aby ich pobić na pustyni,
27 rozproszyć ich potomstwo wśród narodów,
rozpędzić ich po obcych krajach.
28 Oddali się na służbę Baala z Peor
i jedli ofiary składane zmarłym.

106,19 Wj 32,4; Pwt 9,8; Dz 7,41

106,20 Jr 2,11; Rz 1,23

106,21 Pwt 10,21; 32,18; Ps 78,11; 106,7,13

106,22 Ps 78,51; 105,23,27

106,23 Wj 32,10.11-14; Pwt 9,14.25-29; Ps 105,6; Ez 20,8.13; 22,30

106,24 Lb 14,31; Pwt 1,32; 8,7; 9,23; Jr 3,19; Ez 20,6; Za 7,14; Hbr 3,19

106,25 Lb 14,2; Pwt 1,27

106,26 Wj 6,8; Kpł 26,33; Lb 14,28-35; Pwt 32,40; Ps 95,11; Ez 20,6.15.23; Hbr 3,11

106,27 Kpł 26,33; Pwt 4,27; Ps 44,11

106,28 Lb 25,2.3; Pwt 4,3; Iz 8,19; Oz 9,10

się bałwochwalstwa i ofiar z dzieci (106,36n). Prowokował przez to gniew Boży, niemniej Bóg nie wytrącił swego ludu ze względu na „swoje przymierze” (106,45). Zakończeniem psalmu (i całej IV księgi) jest gorące wołanie o ratunek (106,47) i końcowa doksologia (106,48).

- 29 Rozgniewali Go swymi postępkami,
toteż spadła na nich plaga.
30 Lecz powstał Pinchas i przebłagał Go,
a wtedy skończyła się plaga.
31 I uznano mu to za sprawiedliwość
po wszystkie pokolenia, na wieki.
32 Rozgniewali Go przy wodach Meriba,
a z ich powodu ucierpiał Mojżesz,
33 bo rozgoryczyli jego ducha,
toteż przemówił nierozważnie.
34 Nie wyniszczyli narodów,
jak im to PAN nakazał.
35 Zmieszali się z narodami,
nauczyli się ich postępków.
36 Służyli ich bałwanom
i stało się to dla nich pułapką.
37 Swoich synów i córki
demonom składali w ofierze.

106,29 Lb 25,4

106,30 Lb 25,7n; Syr 45,23n

106,31 Rdz 15,6; Lb 25,10-13

106,32 Wj 17,1-7; Lb 20,2-13; Pwt 1,37; Ps 81,7; 95,8n

106,33 Lb 20,3,10; Ps 78,40; 107,11; Iz 63,10

106,34 Pwt 7,2,16; Sdz 1,21.27-36; 2,2

106,35 Sdz 3,5,6; Ezd 9,2

106,36 Wj 23,33; Pwt 7,16; Sdz 2,3,12

106,37 Kpl 17,7; 18,21; Pwt 12,31; 32,17; 2Krl 16,3; 17,17; Iz 57,5; Ba 4,7; Ez 16,20,21; 20,26; 1Kor 10,20

Psalm jest medytacją nad dziejami Izraela ujętą w sześć strof (106,6-12.13-22.23-25.26-34.35-39.40-46). Idea przewodnia psalmu zawarta jest we wprowadzeniu i w zakończeniu utworu (106,1-5.47). Naród przebywający na wygnaniu uznaje, że jego grzechy są kontynuacją historii niewierności przodków. Ta swoista solidarność ma u swych podstaw nadzieję na miłosierdzie, jakiego grzeszni przodkowie wielokrotnie doznawali od Boga. Podstawą tej nadziei jest wieczna łaskawość Pana. W przeciwieństwie do Ps 105 jest to jednak medytacja grzesznych dziejów narodu, rozjaśnionych niezasłużonym

- 38 I przelewali krew niewinną,
krew swoich synów i córek.
Składali ich w ofierze bałwanom Kanaanu,
ich krwią splamili ziemię.
- 39 Splugawili ją czynami swoimi,
cudzołożyli przez swe występki.
- 40 Zawrzał gniewem PAN przeciw ludowi,
wzgardził swoim dziedzictwem.
- 41 Wydał ich w ręce narodów,
panowali nad nimi ich wrogowie.
- 42 Nieprzyjaciele ich uciskali,
upokarzając ich swymi rękami.
- 43 Choć wielokrotnie ich uwalniał,
oni nadal trwali w swym buncie,
aż zostali upokorzeni przez własne grzechy.
- 44 I widział, jak byli udręczeni.
Wysłuchał, gdy wołali do Niego.
- 45 Bo pamiętał o swoim przymierzu,
użalił się nad nimi w ogromie swej łaski.

106,38 Ps 94,21; Lb 35,33; Pwt 18,10; Iz 24,5; Jr 3,1.2

106,39 Kpl 17,7; 18,24; Lb 15,39; Sdz 2,17; Ps 73,27; Ez 20,18.30,31; Oz 4,12

106,40 Kpl 26,30; Pwt 9,29; 32,9.19; Sdz 2,14; Ps 28,9; 78,59.62

106,41 Sdz 2,14-23; Ne 9,27

106,42 Sdz 4,3; 10,12

106,43 Kpl 26,39; Sdz 2,16-18; 6,6; Ps 81,12; Iz 63,7-9

106,44 Sdz 3,9; 4,3; 6,7; 10,10

106,45 Kpl 26,42; Sdz 2,18; Ps 51,1; 69,16; 90,13; 105,8; Iz 63,7; Jr 42,10; Lm 3,32

światłem miłosierdzia Boga. Refleksja nad historią (106,6-46) ma wzbudzić ufność w bliskie zbawienie, wyrażone w końcowej prośbie (106,47). Psalm podaje ponadczasowe prawdy dla grzesznej historii każdego człowieka i społeczeństwa: aby dostąpić miłosierdzia, trzeba uznać swój grzech i porzucić uparte trwanie w buncie (106,6.43b) oraz na nowo odkrywać, że łaska Boga trwa „na wieki” (106,1), a do szczęścia kroczy się drogami wierności Bożemu prawu (106,1.3). Wiersz 106,48 to liturgiczne zamknięcie czwartej księgi Psalterza.

Psalmista kontynuuje refleksję nad historią zbawienia w tym samym okresie co w psalmie poprzednim. O ile jednak w tamtym utworze ukazywał boski

- 46 Okazał im miłosierdzie
wobec tych, którzy ich uprowadzili.
- 47 Wybaw nas, PANIE, nasz Boże,
zgromadź nas spośród narodów,
byśmy sławili Twoje święte imię
i szczylicili się Twoją chwałą.
- 48 Błogosławiony PAN, Bóg Izraela,
od wieków i na wieki.
A cały lud niech mówi:
Amen! Alleluja!

106,46 1Krl 8,50; 2Krn 30,9; Ezd 9,9; Ne 1,11; Jr 42,12

106,47 1Krn 16,35n; Ps 47,1; 107,3; 147,2

106,48 Ps 41,13; 72,18; 89,52.53; 104,35

aspekt dziejów, o tyle w Ps 106(105) objawia aspekt ludzki, zniekształcony z powodu ciągłych niewierności przymierzu. W psalmie tym opisane jest uroczyste wyznanie grzechów ze strony ludu wybranego. Autor wymienia osiem przykładów buntu Izraela względem Boga. Ale też przedstawia zasługującą na wyróżnienie postawę kapłana Pinchasa (Fineesa), który swą gorliwością zażegnał gniew Boży i powstrzymał plagę wiszącą nad Izraelem (Lb 25,1-9). Jego ofiara zapowiada najświętszą ofiarę Chrystusa złożoną na krzyżu. On sam jest drogą (J 14,6), która prowadzi przez Kalwarię do celu ziemskiej wędrówki Kościoła. Ojciec, dając nam Syna jako przebłaganie za nasze grzechy, objawił nam pełnię swojej miłości.

Księga piąta (Ps 108–150)

Psalm 107

- 1 Sławcie PANA, bo jest dobry,
bo Jego łaska na wieki.
- 2 Niech mówią o tym wykupieni przez PANA,
których wybawił z ręki wroga
- 3 i zgromadził z dalekich krain,
ze wschodu i zachodu, z północy i z południa.
- 4 Jedni błędzili po bezwodnej pustyni,
nie znajdując drogi do zamieszkałego miasta.
- 5 Byli głodni i spragnieni,
mdleli z osłabienia.
- 6 W swej udręce wołali do PANA,
a On ich wybawił z ucisku.
- 7 Poprowadził ich prostą drogą,
by doszli do zamieszkałego miasta.

107,1 1Krn 16,34.41; 2Krn 5,13; 7,3; Ezd 3,11; Ps 100,5; 105,1; 106,1; 118,1; 136,1; Jr 33,11

107,2 Ps 78,42; 106,10; Iz 35,9.10; 62,12; 63,4

107,3 Pwt 30,3; Ne 1,9; Ps 106,47; Iz 11,12; 43,5n; 56,8; Jr 29,14; 31,8.10; Ez 11,17; 20,34.41; 39,27

107,4 Lb 14,33; 32,13; Pwt 2,7; 8,15; 32,10; Joz 5,6; 14,10; Ps 107,7.36

107,5 Ps 77,3

107,6 Ps 50,15; 106,44; 107,13.19.28

107,7 Ezd 8,21; Ps 5,8; 107,4.36; Iz 35,8; Jr 31,9

Psalm 107(106). W ostatnim zbiorze Księgi Psalmów wyróżnić można kilka mniejszych kolekcji (Ps 107–110; 111–119; 120–134; 135–145; 146–150). Ps 107 to najobszerniejsza w całym Psalterzu liturgia dziękczynna. Zaczyna się ona wezwaniem do wspólnego uwielbiania Pana za Jego dobroć obja-

- 8 Niech sławią PANA za Jego łaskę,
za cuda wobec synów ludzkich.
- 9 Bo nasycił zgłodniałych,
a łaknących napełnił dobrami.
- 10 Inni siedzieli w mroku i w cieniu śmierci,
skuci nędzą jak żelazem.
- 11 Gdyż buntowali się przeciw słowom Boga,
a radami Najwyższego gardzili.
- 12 Cierpieniem skruszył ich serca,
osłabli, a nikt im nie pomógł.
- 13 W swej udręce wołali do PANA,
a On ich wybawił z ucisku.
- 14 Wyprowadził ich z mroku i cienia śmierci,
a pęta ich rozerwał.
- 15 Niech sławią PANA za Jego łaskę,
za cuda wobec synów ludzkich.
- 16 Bo skruszył spiżowe bramy
i połamał żelazne zawiasy.
- 17 Jeszcze inni marnieli z powodu buntu,
za swe nieprawości zostali upokorzeni.
- 18 Sprzykrzył się im wszelki pokarm,
zbliżyli się do bram śmierci.

107,8 Ps 107,15.21.31

107,9 Ps 22,26; 34,10; 63,5; 103,5; 146,7; Iz 49,8n; Mt 5,6; Łk 1,53

107,10 Hi 10,21; 36,8; Ps 102,20; 143,3; Iz 42,7; 49,9; Mi 7,8; Łk 1,79

107,11 Lb 15,31; Pwt 31,20; 2Krn 36,16; Ps 73,24; 78,40; 106,7.33.43; Prz 1,25.30; 5,12; 15,5; Iz 5,24;
Lm 3,42; Łk 7,30

107,12 Ps 22,11; 72,12

107,13 Ps 107,6

107,14 Hi 12,21; Ps 2,3; 86,13; 107,10; 116,16; Jr 2,20; 30,8; Na 1,13; Łk 13,16; Dz 12,7

107,15 Ps 107,8.21.31

107,16 Iz 45,1.2

107,17 Prz 1,7; 14,9; Iz 65,6.7; Jr 30,14.15; Lm 3,39; Ez 24,23

107,18 Hi 6,6n; 33,20.22; 38,17; Ps 9,13; 88,3; 102,4

wioną w dziejach narodu (107,1-3). Po tym uroczystym wezwaniu następują cztery scenariusze opisujące różne sytuacje zagrożenia życia. Pierwszą grupę

- 19 W swej udręce wołali do PANA,
a On ich wybawił z ucisku.
- 20 Zesłał swoje słowo, aby ich uleczyć,
i ocalił ich od zagłady.
- 21 Niech sławią PANA za Jego łaskę,
za cuda wobec synów ludzkich.
- 22 Niechaj złożą ofiarę uwielbienia
i głoszą Jego dzieła z radością.
- 23 Inni znowu wypłynęli statkami w morze,
żeglując po ogromnych wodach,
- 24 sami widzieli dzieła PANA
i Jego cuda na głębiach.
- 25 Na jego rozkaz sztorm się zerwał
i podniosły się morskie bałwany.
- 26 To wznosili się ku niebu, to spadali w otchłanie,
mdleli w śmiertelnej trwodze.
- 27 Zataczali się i chwiali jak pijani,
a cała ich mądrość zniknęła.
- 28 W swej udręce wołali do PANA,
a On ich wybawił z ucisku.
- 29 Rozkazał sztormowi, a nastąpiła cisza,
uspokoily się fale morskie.

107,20 2Krl 20,5; Hi 33,28.29.30; Ps 30,2.3; 49,15; 56,13; 103,3.4; 147,3.15.18; Mt 8,8

107,21 Ps 107,8.15.31

107,22 Kpl 7,12; Ps 9,11; 50,14; 73,28; 105,43; 116,17; 118,17; Hbr 13,15

107,23 Iz 42,10; J 1,3

107,25 Ps 105,31.34; 148,8; Jon 1,4n

107,26 Ps 22,14; 119,28

107,27 Hi 12,25; Ps 89,10; Iz 19,3; 24,20; 29,9; Mt 8,23-27

107,29 Ps 65,7; 89,9; Mt 8,26; Łk 8,24

ludzi ocalonych stanowią ci, którzy zabłądzili na pustyni (107,4-9), drugą – uwolnieni z więzienia (107,10-16), trzecią grupą są chorzy, wyratowani z cierpień fizycznych i duchowych (107,17-22), ostatnią wreszcie – marynarze ocaleni cudownie podczas burzy na morzu (107,23-32). Po każdym opisie następuje refren śpiewany przez wszystkich uczestników liturgii: „W swojej udręce wołali do PANA, a On ich wybawił z ucisku”. Psalm zamyka wspólne

- 30 A oni cieszyli się, że umilkły.
I doprowadził ich do upragnionego portu.
31 Niech sławią PANA za Jego łaskę,
za cuda wobec synów ludzkich.
32 Niech Go wywyższą w zgromadzeniu ludu
i niech Go chwalą w radzie starszych.
33 On zamienił rzeki w pustynię,
a źródła wód – w krainę suszy,
34 ziemię urodzajną – w jałowy step
z powodu niegodziwości jej mieszkańców.
35 On zamienił pustynię w jeziora,
ziemię bezwodną – w zielone oazy
36 i tam osadził zgłodniałych.
Założyli miasto i w nim zamieszkali.
37 Obsiali pola, zasadzili winnice,
a praca ich wydała owoc.

107,31 Ps 78,4; 107,8.15.21; 111,4

107,32 Ps 22,22-26; 34,3; 35,18; 99,5; Iz 25,1

107,33 1Krl 17,1.7; Ps 74,15; Iz 42,15; 50,2

107,34 Rdz 13,10; 14,3; 19,24-28; Pwt 29,22n; Hi 39,6; Jr 17,6

107,35 Hi 38,26.27; Ps 105,41; 114,8; Iz 35,6.7; 41,18; 43,19.20

107,36 Ps 107,4.7

107,37 2Krl 19,29; Iz 65,21; Am 9,13-15

uwielbienie Boga, który „wspomaga nędzarza w ubóstwie” (41). Ostatnie wezwanie skierowane jest do mędrca (*chakam*), „aby pojął łaski Pana (*chasde JHWH*)”.

Hymn liturgii dziękczynnej inspirowany jest drugą częścią Księgi Izajasza (Iz 40–55). Psalm składa się z dwóch utworów (107,4-32.33-41) ujętych w kłamry wspólnym wprowadzeniem (107,1-3) i zakończeniem (107,42n). Refren (107,6-9.13-16.19-22.28-32) dzieli pierwszy utwór na cztery strofy (107,4-9.10-16.17-22.23-32). W każdej z nich została przedstawiona jakaś sytuacja zagrożenia i zbawcza interwencja Boga: ratunek błądzących na pustyni, uwolnienie więźniów, uzdrowienie chorych, ocalenie z szalejącego sztormu. W opisanych niebezpieczeństwach łatwo można odnaleźć własne zagrożenia. Refren prowadzi do rozwiązania na płaszczyźnie duchowej: w udreće trzeba „wołać do Pana”, który ma moc „wybawić z ucisku”. Po

- 38 Pobłogosławił ich i bardzo się rozmnożyli,
bydła im nie brakowało.
- 39 Potem znów zmalała ich liczba i źle im się wiodło
z powodu nieszczęść i bólu.
- 40 On wylewa wzgardę na władców
i wodzi ich po bezdrożnym pustkowiu.
- 41 Lecz wspomaga nędzarza w ubóstwie
i pomnaża rodziny jak stada.
- 42 Widząc to, prawi będą się cieszyć,
a wszelka nieprawość zamknie usta.
- 43 Kto mądry, niech to zrozumie,
aby pojął łaski PANA!

107,38 Rdz 12,2; 17,20; Wj 1,7; Pwt 1,10; 7,14

107,39 2Krl 10,32; Ps 38,6; 44,25; 57,6; Ez 5,11; 29,15

107,40 Pwt 32,10; Hi 12,21-24

107,41 1Sm 2,8; Hi 21,11; Ps 59,1; 78,52; 113,7.8.9; 147,6

107,42 Hi 5,16; 22,19; Ps 52,6; 63,11.12; Rz 3,19

107,43 Ps 64,9; 107,1; Jr 9,11.12; Oz 14,9

doznaniu łaski nie można jednak zapomnieć o dziękczynieniu za cuda, których Bóg dokonuje.

Chrześcijanin widzi tu zachętę do wyrażenia wdzięczności Bogu podczas Eucharystii, która jest ofiarą uwielbienia (107,22), przeżywaną „w zgromadzeniu ludu” (107,32). Drugi utwór (107,33-41) wprowadza wymiar eschatologiczny. Ziemia urodzajna (107,34) to zapowiedź nowej rzeczywistości, która przerasta wszelkie ludzkie oczekiwania (Iz 65,17; 66,22; 2P 3,13; Ap 20,11; 21,1). Jedynym godnym zamieszkania miastem (107,36) jest niebiańska Jerozolima, w której ostatecznie odmieni się los mieszkańców ziemi (107,40-42). Odkupieni, których Ojciec jednoczy w świętym zgromadzeniu Kościoła, to ci, którzy zostali wykupieni najdroższą krwią Syna, niepokalanego baranka (1P 1,18-19). Końcowy obraz psalmu dopełnia wykaz Bożych darów poprzez proroczą wizję pełni życia, jakie Bóg przygotował swoim przybranych dzieciom wracającym z niewoli grzechu. Wielkim przejściem ze śmierci do życia jest Eucharystia. W niej zbiegają się wszystkie aspekty naszych doświadczeń osobistych.

Psalm 108

- 1 *Pieśń. Psalm Dawida.*
 2 Gotowe jest serce moje, Boże.
 Chcę grać i śpiewać z zapałem.
 Obudź się, siło moja,
 3 obudź się, liro i cytro,
 a ja obudzę jutrzeńkę.
 4 Sławić Cię będę, PANIE, pośród ludów,
 będę Ci grał wśród narodów.
 5 Bo Twoja łaska wielka aż do nieba,
 a wierność Twoja sięga obłoków.
 6 Wznies się, Boże, ponad niebiosa,
 nad całą ziemią chwała Twoja!
 7 Aby ocaleli Twoi umiłowani,
 wysłuchaj mnie i zbaw swą prawą ręką!

108,1 Ps 57,7-11; 108,1-5

108,5 Lb 14,18; Pwt 7,9; Ps 36,5.6; 100,5; 113,4; Iz 55,9; Mi 7,18-20

108,6 Ps 57,5

108,7 Ps 60,5-14; 108,6-13

Psalm 108(107). Drugi utwór tej kolekcji to modlitwa o zwycięstwo militarne. Tradycja przypisuje autorstwo tego i dwóch następnych psalmów (Ps 109–110) samemu Dawidowi, stąd jego imię umieszczono w ich nagłówkach. Ps 108 rozpoczyna zapowiedź autora, że chce on składać Bogu podziękowanie (108,2-4). Psalm złożony jest z fragmentów dwóch wcześniejszych utworów (Ps 57 i 60). W nowej aranżacji oba dawne psalmy Dawidowe zawierają, obok prośby zanoszonej przed bitwą, także zapowiedź zwycięstwa nad sąsiednimi narodami. W zakończeniu król skarży się na odrzucenie przez Boga i prosi o Jego pomoc (108,10-13).

Psalm stanowi więc połączenie dwóch lamentacji: osobistej (Ps 57,8-12) i narodowej (Ps 60,7-14). Tak powstał psalm ufności, który uprasza u Boga zwycięstwo nad nieprzyjaciółmi. Odpowiedzią na tę prośbę jest wyrocznia Boża niosąca nadzieję na ocalenie. Głęboka wiara w moc Boga zachęca psalmistę do uwielbienia jeszcze przed otrzymaniem oczekiwanej łaski wyzwolenia. Pan potwierdza słuszność takiej postawy, uroczyście deklarując swoją władzę nad całą ziemią, szczególnie zaś nad Ziemią Obiecaną. To ona jest przedmiotem tęsknoty człowieka.

- 8 Bóg przemówił w swej świątyni:
„Rozraduję się i rozdzielię Sychem,
a Dolinę Sukkot wymierzę!
- 9 Mój jest Galaad, Mój Manasses,
Efraim Moim hełmem,
Juda Moim berłem,
- 10 Moab – Moją misą do mycia.
Na Edom rzucę Mój sandał,
nad Filistęą wzniosę okrzyk radosny”.
- 11 Kto wprowadzi mnie do obwarowanego miasta,
kto mnie zawiedzie aż do Edomu?
- 12 Czyż odrzuciłeś nas, Boże?
Czy już nie wyruszysz, Boże, z naszymi wojskami?
- 13 Udziel nam pomocy w utrapieniu,
bo złudne jest ludzkie wsparcie.
- 14 Mocą Boga odniesiemy zwycięstwo.
On podepcze naszych nieprzyjaciół.

108,9 Rdz 49,10

108,10 Ps 60,8; Iz 11,4

108,11 Ps 60,9

108,12 Ps 44,9

108,13 Iz 30,3

108,14 Ps 18,30; 44,6-9; Iz 60,12; 63,1-4

Zarówno liturgia Kościoła, jak i tradycja chrześcijańska posłużyły się tym psalmem w celu zilustrowania tryumfu Chrystusa. Po wstąpieniu do nieba zsyła On swoją chwałę na całą ziemię i wzywa wszystkie narody do wyznania wiary. Tradycja widzi też w Ps 108(107) zapowiedź modlitwy Jezusa, który składa Ojcu dziękczynienie za to, że po męce przyjął Syna do wiecznej chwały. Chrześcijanin, zdążający do niebieskiej ojczyzny (J 14,1; 2Kor 5,1; Flp 3,20; Hbr 11,14), modli się tym psalmem o wieczne zbawienie, które jest łaską zwycięstwa Boga. W modlitwie Pańskiej prosimy codziennie o nadejście królestwa Ojca niebieskiego. Słowa Ps 108 pozwalają głębiej zrozumieć sens tej modlitwy. Warto w tym miejscu sięgnąć do nauki św. Jana Pawła II: „Kościół spełnia swoją służbę, uczestnicząc w troistej posłudze samego swojego Mistrza i Odkupiciela. Tę właśnie naukę, opartą na biblijnym fun-

Psalm 109

- 1 *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
 Boże, którego wielbię, nie milcz,
 2 bo rozwarli na mnie usta podstępni bezbożnicy!
 Oskarżają mnie kłamliwym językiem,
 3 osaczają mnie słowami nienawiści
 i bez przyczyny mnie prześladują.
 4 Oczerniają mnie za miłość moją,
 choć się za nich modliłem.
 5 Oddają mi złem za dobro
 i nienawiścią za miłość moją:

109,1 Pwt 10,21; Ps 28,1; 35,22; 71,6; 83,1; Jr 17,14

109,2 Ps 10,7; 52,4; 120,2

109,3 Ps 35,7; 69,4; J 15,25

109,4 Ps 35,13; 38,20; 69,13; 141,5; Jr 18,20

109,5 Ps 35,12; 38,20.21; J 7,7; 10,32

damencie, Sobór Watykański II pełniej odsłonił ze szczególnym pożytkiem dla życia Kościoła. Kiedy bowiem stajemy się świadomi tego uczestnictwa w troistym posłannictwie Chrystusa, w troistej Jego posłudze – prorockiej, kapłańskiej i królewskiej – uświadamiamy sobie równocześnie lepiej, czemu ma służyć cały Kościół jako wielka społeczność i wspólnota ludu Bożego na ziemi, a także jaki udział w tym posłannictwie i służbie ma mieć każdy z nas” (*Redemptor Hominis* 18).

Psalm 109(108). Modlitwa tego psalmu przedstawia trudną sytuację człowieka niesłusznie oskarżonego (109,1-5). Został on pozwany do sądu z powodu fałszywych donosów. W odpowiedzi na zarzuty przytacza on słowa złorzeczeń, jakie wrogowie skierowali przeciwko niemu. Życzono mu różnych nieszczęść, od popadnięcia w nędzę aż do śmierci (109,6-19). Człowiek nękaný przez oszczerców odpowiada prośbą, aby „PAN odpłacił” tym, od których doznał on wielorakiej krzywdy. Podczas gdy wrogowie życzyli mu, aby „Oskarżyciel (hebr. *satan*) stanął po jego prawicy” (109,6), on sam chce wysławiać Boga za to, że „stanął po prawej stronie nędzarza” (109,31).

Psalm złorzeczący (zob. Ps 58) złożony jest z trzech części (109,1-5.6-15.16-31). Zawiera elementy lamentacji, prośby, złorzeczenia i wyznania ufności. Można też, kierując się innymi kryteriami, odczytać tę modli-

- 6 „Wyznacz przeciw niemu Złego,
a Oskarżyciel niech stanie po jego prawej stronie.
- 7 Z sądu niech wyjdzie jako skazany,
a jego prośba niechaj go obciąży.
- 8 Niech zmniejszy się liczba dni jego,
a jego urząd niech obejmie kto inny!
- 9 Dzieci jego niech będą sierotami,
a jego żona – wdową.
- 10 Niech się tułają jego dzieci,
zebrząc o jałmużnę,
niech będą wygnane ze swych zrujnowanych domów.
- 11 Niech lichwiarz zagarnie całe mienie jego,
obcy niech rozgrabią owoc jego pracy.
- 12 Niechaj nie znajdzie obrońcy
i niech nikt się nie zlituje nad jego sierotami.
- 13 Jego potomstwo niech ulegnie zagładzie,
w krótkim czasie niech zginie jego imię.
- 14 Niech PAN pamięta nieprawość jego ojców,
a grzech jego matki niech nie będzie zgładzony.
- 15 Niech pamięć o nich zniknie z ziemi,
a ich grzechy niech zawsze będą przed PANEM.

109,6 1Krn 21,1; Hi 30,12; Ps 35,4-8; 69,22-28; Za 3,1

109,7 Ps 1,5; Prz 15,8; 21,27; 28,9

109,8 Lb 4,16; 1Krn 24,3; Ps 55,23; Dz 1,20

109,9 Wj 22,24; Jr 18,21

109,10 Rdz 4,12; Hi 5,4n; 30,5-8; Ps 37,25; 59,15

109,11 Pwt 28,43.44; Ne 5,7; Hi 5,5; 20,15; Iz 1,7; Lm 5,2; Ez 7,21

109,12 Ezd 7,28; 9,9; Hi 5,4; Ps 36,10; Iz 9,17

109,13 Hi 18,17-19; Ps 9,5; 21,10; 37,28; Prz 10,7; Syr 41,11

109,14 Wj 20,5; Lb 14,18; Ne 4,5; Iz 65,6.7; Jr 18,23; 32,18

109,15 Hi 18,17; Ps 34,16.17; 90,8; 139,19; Jr 16,17

twę jako wielką lamentację (109,1-5.21-31), w której środek wbudowane zostało wielkie złorzeczenie (109,6-20).

Lektura chrześcijańska tego psalmu sprawia trudności, gdyż prośba o zniszczenie wroga jest grzechem. Odnowiona Liturgia godzin (breviarz) z tego względu pomija Ps 109. Dawna tradycja jednak bez trudu czytała go

- 16 Za to, że nie pamiętał, by pełnić czyny miłosierdzia,
że prześladował człowieka potrzebującego i ubogiego,
a straconego w sercu o śmierć przypawił.
- 17 Ukochał przekleństwo, i ono spadnie na niego,
nie chciał błogosławieństwa, więc się od niego oddali.
- 18 Okrył się przekleństwem jak szatą,
więc przeniknie ono jak woda do wnętrza jego
i jak oliwa w jego kości.
- 19 Niech będzie dla niego jak ubranie, które wkłada,
jak pas, którym się opasuje”!
- 20 Oto, jak PAN odplaci tym, co mnie oczerniają
i którzy źle mówią o mnie.
- 21 Ale Ty, BOŻE, Panie,
bądź ze mną przez wzgląd na Twe imię,
w swej dobroci wyzwól mnie łaskawie,
- 22 bo jestem ubogi i biedny,
a serce trwoży się we mnie.
- 23 Jestem jak cień, który znika,
zostałem przepędzony jak szarańcza.
- 24 Słabną mi kolana od postu,
a ciało niszczy bez oliwy.

109,16 Ps 34,18; 37,14.32; 40,17; 94,6

109,17 Prz 14,14; Ez 35,6; Mt 7,2

109,18 Lb 5,22.23n; Ps 73,6; 109,29; Ez 7,27

109,19 2Sm 22,40; Ps 30,11; 73,6; 109,29; Iz 11,5; Ez 7,27

109,20 Ps 41,5; 54,5; 71,10; 94,23; Iz 3,11; 2Tm 4,14

109,21 Ps 23,3; 25,11; 63,3; 69,16; 79,9; 106,8; Jr 14,7; Ez 36,22

109,22 Hi 24,12; Ps 40,17; 86,1; 143,4; Prz 18,14

109,23 Wj 10,19; Ne 5,13; Hi 30,22; 38,13; 39,20; Ps 102,11.12

109,24 Hi 16,8; Ps 35,13; Hbr 12,12

jako słowa Chrystusa, który skarży się Ojcu na swoich prześladowców. Jego napomnienia dotyczą głównie Żydów i zdrajcy Judasza. Żydzi sami ściągnęli na siebie i na swoje dzieci krew Jezusa (Mt 27,25). Skazując Go na śmierć, odrzucili Boże błogosławieństwo. Chrystus sankcjonuje tylko karę, jaką pociąga za sobą grzech (Rz 6,23). Niewinna krew Jezusa „przemawia mocniej niż krew Abła” (Hbr 12,24). Gdy Jezus zapowiadał Jerozolimie tragiczny koniec, wska-

- 25 Stałem się dla nich pośmiewiskiem,
patrzą na mnie i potrząsają głowami.
- 26 Pomóż mi, PANIE, mój Boże,
wybaw mnie przez wzgląd na swą łaskawość.
- 27 Niech wiedzą, że dokonała tego Twoja ręka,
że to Ty uczyniłeś, PANIE.
- 28 Niech oni złorzeczą, ale Ty błogosław.
Niech atakują, ale na swą hańbę.
A Twój sługa niechaj się ucieszy.
- 29 Niech się okryją wstydem moi oskarżyciele,
niech przyodzieją się hańbą jak szatą.
- 30 A ja będę głośno słał PANA
i wobec przywódców będę Go wychwalał,
- 31 bo stanął po prawej stronie nędzarza,
aby ocalić go od sądzących.

109,25 Ps 22,6.7n; 69,19; Jr 18,16; Lm 2,15; Mt 27,39; Mk 15,29

109,26 Ps 119,86

109,27 Hi 37,7; Ps 22,32; 64,10

109,28 2Sm 16,11.12; Iz 65,14

109,29 Hi 8,22; Ps 35,26; 71,13; 132,18

109,30 Ps 22,22.25.26n; 35,18; 111,1; 71,22n

109,31 Ps 16,8; 37,33; 73,23; 110,5; 121,5

zywał na konsekwencje odrzucenia Jego orędzia pokoju (Łk 19,44). Tak więc złorzeczenia psalmisty to słowa samego Jezusa. On, „gdy Go znieważano, nie odpłacał zniewagami. Gdy cierpiał, nie odgrażał się, lecz oddał sprawę w ręce sprawiedliwego sędziego” (1P 2,23). Św. Piotr cytuje słowa tego psalmu w odniesieniu do Judasza, wskazując na konieczność uzupełnienia grona apostołów (Dz 1,20). W ten sposób złorzeczenie zostaje skierowane przeciwko złu. „Oskarżyciel”, który nas oczernia (109,4.6.20.29), to w tradycji zarówno żydowskiej, jak i chrześcijańskiej imię zła osobowego, szatana. Możemy więc używać słów tego psalmu, nie kierując ich przeciwko ludziom, lecz przeciwko złu. Moralność Ewangelii zabrania bowiem złorzeczyć nawet wrogom (Mt 5,44; Łk 6,27-29; Rz 12,14.17.20n). Silne emocje wzburzenia i gniewu, jakie zdradzają słowa psalmu, są reakcją psalmisty na doświadczenie rażącej niesprawiedliwości i krzywdy. Może się w nich odnaleźć i wyrazić każdy, kto doznaje takiego bezprawia. Kolejny raz Psałterz okazuje się zwierciadłem

Psalm 110

¹ *Psalm Dawida.*

PAN rzekł do mojego Pana:

„Usiądź po mojej prawej stronie,
aż położę twych wrogów
jako podnóżek pod stopy twoje”.

² Niech PAN rozciągnie z Syjonu moc twego berła!

„Panuj nad wrogami twymi!

³ Tobie dana jest władza w dniu twej potęgi

we wspianiałej świątyni.

Z łona przed jutrzrenką zrodziłem cię jak rosę!”.

110,1 Joz 10,24; Ps 8,6; 18,38; Mt 22,44; 26,64; Mk 12,36; Łk 20,42.43; Dz 2,34.35; 1Kor 15,25; Ef 1,20.22; Kol 3,1; Hbr 1,3.13; 2,8; 8,1; 10,12.13; 12,2; 1P 3,22

110,2 Ps 2,9; 45,6; 68,35; 72,8; Jr 48,17; Ez 19,14; Dn 7,13.14

110,3 Wj 35,29; Sdz 5,2; 2Sm 17,12; 1Krn 16,29; Ne 11,2; Ps 96,9; Iz 13,3.4; Mi 5,7; Ap 19,14

ludzkich uczuć, także tych trudnych i gwałtownych. Wyrażone słowami modlitwy przed Panem zyskują właściwy kierunek, gdyż nie prowadzą do czynów zemsty, ale w Bogu upatrują rzecznika skrzywdzonych i sędziego, który zadba o zwycięstwo sprawiedliwości.

Psalm 110(109). Zamknięciem pierwszej kolekcji jest starożytny hymn koronacyjny, ułożony przez dworskich kompozytorów z okazji intronizacji któregoś z następców Dawida na stolicy jerozolimskiej. Treść utworów wyraża najpierw pragnienie, aby Pan (Bóg dynastii) raczył wspierać króla w jego rządach. Wstępna wyrocznia nawiązuje do topografii wzgórza świątynnego: Salomon zbudował wspianiałą świątynię tuż obok własnej rezydencji. Król zasiada więc „po prawej stronie PANA” (110,1) jako Jego ziemski namiestnik. Dalsze życzenie dotyczy panowania nad wrogami (110,2) i kapłańskiej godności króla „na wzór Melchizedeka” (110,4). Na koniec psalmista życzy królowi sukcesów wojennych (110,6n), aby władza Pana mogła objąć cały świat.

Psalm królewski, skomponowany na intronizację króla, złożony jest z dwóch części (110,1-3.4-7). Obie zamieszczają najpierw wyrocznię Pana (110,1n.4-5a), a następnie mówią o przyszłym królu: o jego początku (110,3) i o jego misji (110,5b-7). Zagadkowy król-kapłan przypomina tajemniczą postać Melchizedeka (Rdz 14,18). Królestwo, na czele którego stanie, ma swój początek u Pana, a dopełnienie – w bitwie ostatecznej. Psalm w swej lekturze

- 4 PAN przysiągł i nie będzie żałował:
„Ty jesteś kapłanem na wieki
na wzór Melchizedeka”.
- 5 Pan po twojej prawej stronie
zetrze królów w dzień swego gniewu.
- 6 Będzie sądził narody, doliny wypełni zwłokami,
zetrze wiele głów na ziemi.
- 7 Ze strumienia będzie pił po drodze,
dlatego podniesie głowę.

110,4	Rdz 14,18-20; Lb 23,19; Ps 132,11; Za 6,13; J 12,34; Hbr 5,6.10; 6,17.18.20; 7,17.21.24.28
110,5	Ps 2,5.12; 16,8; 68,14; 76,12; 109,31; Rz 2,5; Ap 6,17
110,6	Ps 68,21; Iz 2,4; 66,24; Ez 39,17-19; Jl 3,12; Mi 4,3; Ap 19,17.18
110,7	Sdz 7,5.6; Ps 27,6

historycznej ukazuje zapewne etapy intronizacji króla z dynastii Dawida. Ostateczny upadek autonomii Izraela rozbudził jednak w Izraelitach nadzieje na nowego króla – Mesjasza, a psalm stał się prorocstwem o doskonałym władcy i wyzwolicielu mającym nadejść w czasach ostatecznych.

Zapowiedzi te spełniają się w osobie Jezusa z Nazaretu. Jego intronizacja dokonała się na Golgocie, gdzie wróg zdaje się tryumfować. A jednak wszystko w Ps 110 zapowiada nadejście poranka wielkanocnego zwycięstwa: „Usiądź po mojej prawej stronie” (110,1) to prorocstwo o wniebowstąpieniu, po którym „PAN rozciągnie z Syjonu moc” (110,2) Ewangelii. Zrodzenie „przed jutrzenką” (110,3) to początek nowego życia króla niebios, który zarazem jako najwyższy kapłan wchodzi do miejsca najświętszego świątyni w niebie (110,4), do źródła życia wiecznego (110,7). Chrystus jest dla swego ludu źródłem ożywiającej rosy. Podniesienie głowy (110,7b) to znak ostatecznego zwycięstwa nad złem, grzechem i śmiercią. Taka jest chrześcijańska interpretacja Ps 110 (zob. zwł. Hbr 5–7), który często jest cytowany w Nowym Testamencie (np. Mt 26,64; Mk 12,36; Dz 2,34n; 1Kor 15,25; Ef 1,20-23; Hbr 1,13; 10,12n). Mesjański sens tego psalmu potwierdził wyraźnie sam Chrystus w rozmowie z faryzeuszami (Mt 22,41-46), odnosząc go pośrednio do siebie. Autor Listu do Hebrajczyków stwierdza wprost, że pierwszą wyrocznię psalmu wypowiada Ojciec do swojego Syna, którego „ustanowił dziedzicem wszystkich rzeczy” (Hbr 1,2). Łacińska nazwa jutřenki, *lucifer*, pozwoliła ojcom Kościoła rozwinąć myśl o zwycięstwie Chrystusa nad księciem ciemności. Temat królewskiej władzy Mesjasza wiąże się tu ściśle z wątkiem Jego kapłaństwa „na wieki”.

Psalm 111

- 1 Alleluja!
(Alef) Będę Cię słauił, PANIE, z całego serca
(Bet) w radzie prawych i w zgromadzeniu.
- 2 *(Gimel)* Wielkie są dzieła PANA,
(Dalet) upragnione rozważania przez wszystkich,
 którzy je miłują.
- 3 *(He)* Majestat i piękno są Jego dziełem,
(Waw) a Jego sprawiedliwość trwa na wieki.
- 4 *(Zajin)* Upamiętnił swoje cuda.
(Chet) PAN jest łaskawy i miłosierny.
- 5 *(Tet)* Daje pokarm swoim czcicielom,
(Jod) wiecznie pamięta o przymierzu swoim.
- 6 *(Kaf)* Obwieścił swemu ludowi potęgę dzieł swoich,
(Lamed) oddając mu dziedzictwo narodów.

111,1 Ps 35,18; 89,7; 104,35; 138,1; 149,1

111,2 Ps 92,5; 112,1; 119,45.94.155; 139,14; 143,5; Ap 3,2

111,3 Ps 96,6; 112,3.9; 119,142; 145,5

111,4 Ps 78,4; 86,5.15; 103,8; 112,4; 145,8

111,5 Ps 105,8; Mt 6,31-33

Psalm 111(110). Rozpoczyna się seria psalmów wielbiących Pana (Ps 111–118). Część tych utworów zaczyna się lub kończy aklamacją „Alleluja” (‘sławcie Pana’). Ps 111 został celowo zestawiony z innym akrostychem (Ps 112), który podejmuje podobną tematykę mądrości. Pierwszy z tych „bliźniaczych psalmów” podejmuje uwielbienie Boga za „cuda”, jakich dokonuje w dziejach Izraela, i ustawiczną „sprawiedliwość” objawianą w dziele zbawczym (111,3n). „PAN jest łaskawy i miłosierny”, kiedy troszczy się o pokarm dla swych czcicieli i zsyła „odkupienie swemu ludowi” (111,4n.9). Zakończenie utworu podejmuje jeszcze jeden temat biblijnej mądrości, jaką zdobywa się przez „bojaźń PANA” (111,10; por. Hi 28,28; Prz 1,7).

Utwór podejmuje późny styl hymnu alfabetycznego, w którym każdy stych rozpoczyna się od kolejnej litery hebrajskiego alfabetu (por. Ps 9; 25; 34; 37; 112; 119; 145). Alfabetyczny psalm służy uwielbieniu Boga w liturgii świątynnej. Jego dydaktyczny charakter pozwala datować go na okres po niewoli babilońskiej. Hymn otwiera się wezwaniem „Alleluja” i aklamacją

- 7 (*Mem*) Dzieła rąk Jego są trwałe i sprawiedliwe,
(*Nun*) a wszystkie Jego nakazy godne zaufania.
- 8 (*Samech*) Utwierdzone po wszystkie wieki,
(*Ajin*) oparte na prawdzie i prawości.
- 9 (*Pe*) Zesłał odkupienie swemu ludowi,
(*Cade*) na wieki ustanowił swoje przymierze.
(*Qof*) Święte i groźne jest Jego imię!
- 10 (*Resz*) Bojaźń PANA początkiem mądrości.
(*Szin*) Wszyscy, którzy w niej trwają, rozumieją dobro.
(*Taw*) Jego chwała trwa na wieki.

111,7 Ps 19,7,8; 93,5; Ap 15,3

111,8 Ps 19,9; 119,160; Iz 40,8; Mt 5,18; Ap 15,3

111,9 Ps 8,1; 99,3; 105,10; 133,3; Mt 1,21; Łk 1,49.68

111,10 Hi 28,28; Ps 44,8; 119,98; 145,2; Prz 1,7; 3,4; 9,10; 13,15; Koh 12,13; Syr 1,16; J 7,17

skierowaną do siebie samego (111,1), po czym następują dwie główne części utworu (111,2-6.7-10). Przeplatają się w nich tematy historii i Prawa. Łączy je pragnienie upamiętnienia w liturgii zbawczych cudów Boga (111,4a), objawionych w historii i w przymierzu (111,5).

Lektura chrześcijańska rozwija główny motyw hymnu. Liturgiczne zgromadzenie wiernych dziękuje Bogu przede wszystkim za „odkupienie” (111,9a) dokonane w Jezusie. On jest dopełnieniem wszystkich cudów historycznych, a także wcieleniem nowego Prawa. On jest jedyną drogą do rzeczywistości stałych i wiecznych. W tej interpretacji pokarm Jego czcicieli (111,5a) jest zapowiedzią Eucharystii, daru nowej manny. Zgromadzenie eucharystyczne upamiętnia ofiarę Jezusa (1Kor 11,24-26), która rzeczywiście uobecnia się na ołtarzu. Dzięki temu wspomnianie staje się równocześnie uczestnictwem w zbawczych dziełach Boga. Tradycja patrystyczna widzi w tym psalmie dziękczynienie Syna Bożego składane Ojcu za wielkie dzieła, jakie otrzymał do spełnienia. Konsekwentnie jest to także modlitwa Kościoła do Chrystusa, który zanoszą nasze prośby Ojcu, zwłaszcza w liturgii eucharystycznej. Pamiętka ostatniej wieczerzy obejmuje wielkie wydarzenia dzieła zbawczego i daje chrześcijanom udział w historii świętej. Dlatego też Kościół śpiewa ten psalm w niesporach niedzielnych. Niedziela bowiem to dzień zgromadzenia liturgicznego, kiedy wspólnota uczniów Chrystusa uczestniczy w misterium paschalnym i wysławia „wielkie dzieła Pana” (Ap 15,3).

Psalm 112

- 1 Alleluja!
(Alef) Szczęśliwy jest ten, kto się boi PANA,
(Bet) kto umiłował Jego przykazania.
- 2 *(Gimel)* Jego potomstwo będzie potężne na ziemi,
(Dalet) ród prawych będzie błogosławiony.
- 3 *(He)* Dostatek i bogactwo w domu jego,
(Waw) a jego sprawiedliwość trwa na wieki.
- 4 *(Zajin)* Wschodzi on w ciemności jak światło dla prawych:
(Chet) łaskawy, miłosierny i sprawiedliwy.
- 5 *(Tet)* Szczęśliwy człowiek, który się lituje i użyzca,
(Jod) zarządza uczciwie swymi sprawami.
- 6 *(Kaf)* Sprawiedliwego nigdy zło nie dotknie
(Lamed) i pozostanie w wiecznej pamięci.
- 7 *(Mem)* Nie ulęknie się złej wieści,
(Nun) gotowe jest serce jego, by zaufać PANU.

112,1	Ps 1,2; 104,35; 111,10; 115,13; 119,14.16; 128,1.4
112,2	Ps 25,13; 37,26; 102,28; 127,4; 128,4; Prz 11,21; 20,7
112,3	Ps 111,3; Prz 3,16; 8,18; Mt 6,33
112,4	Hi 11,17; Ps 37,6.26; 97,11; Mt 1,19
112,5	Ps 37,21.26; Łk 6,35
112,6	Ps 15,5; 55,22; Prz 10,7
112,7	Ps 11,1; 56,4; 57,7; 64,10; 108,1; Prz 1,33

Psalm 112(111). O ile tematem poprzedniego utworu były doskonałe dzieła Boga, to w tym psalmie uwaga autora koncentruje się na szczęściu bogobojnych. Te same cechy, które Ps 111 dostrzegał we wspólnocie wierzących (111,1b: „w radzie prawych i w zgromadzeniu”), autor Ps 112 przenosi na poszczególnych członków tej wspólnoty (liczba pojedyncza w tekście hebrajskim). Podmiotem jest więc „ten, kto boi się PANA” (112,1). Jak refren powtarza się tu stwierdzenie „jego sprawiedliwość trwa na wieki” (112,3b.9b). „Jego potomstwo będzie potężne na ziemi” (112,2a), gdyż on sam jest „łaskawy, miłosierny i sprawiedliwy” (112,4b), a także szczodry względem potrzebujących (112,5.9a).

Utwór ten jest psalmem alfabetycznym, bliźniaczo podobnym do poprzedniego (Ps 111). Dominuje w nim temat szczęścia sprawiedliwych ukazany

- ⁸ (*Samech*) Umocnione jego serce nie ulęknie się,
(*Ajin*) aż spojrzy z góry na swych nieprzyjaciół.
- ⁹ (*Pe*) Rozdzielił dary, obdarzył ubogich,
(*Cade*) jego sprawiedliwość trwa na wieki.
(*Qof*) Z dumą podnosi swe czoło.
- ¹⁰ (*Resz*) Widząc to, bezbożny płonie gniewem,
(*Szin*) zgrzyta zębami i marnieje.
(*Taw*) Spełnie na niczym pragnienie bezbożnych.

112,8 Ps 27,1; 54,7; 56,11; 59,10; Prz 1,33; 3,24; Iz 12,2; Hbr 13,9

112,9 Ps 75,10; 89,17.18; 92,10; 148,14; 2Kor 9,9

112,10 Hi 8,13; 16,9; 86,17; Ps 35,16; 37,12; 58,7.8; Prz 10,28; 11,7; Mt 8,12; 25,30; Łk 13,28

w dwóch etapach: terażniejszości (112,1-5) i przyszłości (112,6-10). Psalm zawiera trzy istotne rady: zaufać Bogu (112,7), umiłować Jego słowo (112,1.5), darzyć miłością ubogich (112,4). Zapłatą za takie postępowanie jest według ST pomyślność i dobra ziemskie, według NT natomiast – przede wszystkim nagroda wieczna. Troska o biednych drażni grzesznika, ale i dziś nienasycone „pragnienie bezbożnych” (112,10) nie ma przyszłości. Jedyne troska o królestwo Boga i o Jego sprawiedliwość (Mt 6,33) prowadzi do życia wiecznego (112,3b.9b). Podobnie jak psalm poprzedni jest to utwór dydaktyczny, złożony z krótkich sentencji. Jego treść to pochwała człowieka sprawiedliwego: „Szczęśliwy jest ten, kto się boi Pana!” (112,1).

Ideał człowieka prawego, ukazany w tym psalmie, był obecny już w Prawie Mojżeszowym (Kpł 19,18; Pwt 6,49), w pełni objawił się jednak w osobie Jezusa Chrystusa. Przyszedł On na świat, aby nauczyć ludzi dziecięcej bojaźni Boga i miłości wzajemnej do siebie jako braci (Mt 22,37-40). Chrystus objawia ludziom nowy wymiar miłości bliźniego: jest ona uniwersalna i wyrasta z serca oczyszczonego z namiętności, na wzór miłości Ojca niebieskiego. Tradycja patrystyczna rozważa treść Ps 112(111) jako pouczenie samego Chrystusa, który wypełnił wolę Ojca aż do śmierci, dlatego też otrzymał od Niego życie i błogosławieństwo. On sam nauczał głównie przykładem własnego życia niż słowem. Powiedział o sobie: „Zstąpiłem z nieba nie po to, aby pełnić swoją wolę, ale wolę Tego, który Mnie posłał” (J 6,38). „Ja zawsze czynię to, co się Jemu podoba” (J 9,29). Od Chrystusa pochodzi nowe pokolenie ludzi prawych – wspólnota Kościoła. „W Nim mamy odkupienie przez Jego krew – odpuszczenie występków, według bogactwa Jego łaski. Szczodrze ją na nas wylał w postaci wszelkiej mądrości i zrozumienia: (Ef 1,7n).

Psalm 113

- 1 Alleluja!
 Słudzy, chwalcie PANA,
 Chwalcie imię PANA!
- 2 Niech imię PANA będzie błogosławione,
 teraz i na wieki.
- 3 Od wschodu słońca aż do zachodu
 niech będzie pochwalone imię PANA.
- 4 PAN wywyższony nad wszystkie narody,
 ponad niebiosa Jego chwała.
- 5 Któż równy PANU, naszemu Bogu?
 On mieszka na wysokościach,
 6 a zniża się, by ujrzeć to,
 co na niebie i na ziemi.

113,1 Ps 34,22; 69,36; 79,10; 90,13; 102,28; 104,35; 135,1

113,2 Hi 1,21; Ps 115,18; 145,21; Dn 2,20

113,3 Ps 18,3; 48,1,10; 50,1; Iz 59,19; Ml 1,11

113,4 Ps 8,1; 57,5,11; 97,9; 99,2; 148,13

113,5 Wj 15,11; Ps 35,10; 89,6.7.9; 103,19

113,6 Ps 11,4; 138,6; Iz 57,15

Psalm 113(112). Sześć kolejnych hymnów nosi w tradycji żydowskiej nazwę „egipskiego Hallelu”. Wszystkie one były wykonywane podczas uczty paschalnej. Przed właściwą ucztą, na której spożywano baranka, podawano gorzkie zioła i prażony chleb na pamiątkę wyjścia z Egiptu. Potem najmłodszy uczestnik uczty pytał o znaczenie tych obrzędów, a ojciec rodziny odpowiadał o cierpieniach, jakie Izrael znosił w niewoli. Dopiero wtedy recytowano pierwszą część *Hallelu* (Ps 113 i 114). Ps 113 jest uwielbieniem Pana, który „mieszka na wysokościach” (113,5). On „podnosi z prochu nędzarza” (113,7) i „pozwała niepłodnej zamieszkać w domu” (113,9).

Chodzi zatem o hymn liturgiczny i pierwszy „psalm Hallelu”. Po wstępnej zachęce do uwielbienia Boga (113,1-3) następuje uzasadnienie takiej postawy (113,4-9). Bóg, wywyższony ponad wszystko, zna jednak ludzkie potrzeby (113,4-6) i ujmuje się za poniżonymi (113,7-9). Można więc wyróżnić w tym hymnie trzy regularne strofy (113,1-3.4-6.7-9). Pierwsza z nich

- 7 Podnosi z prochu nędzarza,
z gnoju wydobywa ubogiego,
8 by go posadzić z książętami,
z dostojnikami swojego ludu.
9 Pozwala niepłodnej zamieszkać w domu
jako matce cieszącej się dziećmi.
Alleluja!

113,7 1Sm 2,8; Ps 107,41; 136,23

113,8 Hi 36,7

113,9 Wj 1,21; 1Sm 2,5; Ps 68,6; Iz 54,1

jest uwielbieniem imienia Pana „od wschodu słońca aż do zachodu”. Druga strofa akcentuje Jego transcendencję kosmiczną „na niebie i na ziemi”. Trzecia wreszcie wskazuje na Jego immanentną obecność w historii, gdy wywyższa „nędzarza, by go posadzić z książętami”.

W świetle Nowego Testamentu orędzie hymnu zapowiada kult „Ojca w Duchu i w prawdzie” (J 4,24). Boga najlepiej można uczcić, przyjmując tę samą postawę w konkretnym działaniu. Uwielbienie Pana za Jego szczególną troskę o ubogich jest wspólne dla Psalmu 113 i pieśni *Magnificat* Maryi (Łk 1,46-55). Boże dzieło wywyższenia unizonych spełniło się także w życiu Jezusa, który unizył się przez wcielenie, a po swojej śmierci został przez Ojca wywyższony. Łatwo więc odnaleźć w tym hymnie proroctwo o wcieleniu i zmartwychwstaniu (113,6-8), a w konsekwencji także o Kościele i Maryi (113,9). Jezus śpiewał wielokrotnie te hymny podczas świąt paschalnych, poczynając od lat dziecięcych. Nowe znaczenie nadał im jednak w czasie ostatniej wieczerzy, zastępując dawną liturgię paschalną ofiarą z własnego życia. Paschalny charakter tego hymnu znajduje potwierdzenie w liturgii Kościoła, który włączył go do psalmów śpiewanych podczas pierwszych nieszpórów niedzielnych i świątecznych. Niedziela jest dniem, w którym szczególnie oddajemy chwałę Bogu (113,1-3). Chrystus, po swym zwycięstwie nad śmiercią, zasiadł w tym dniu po prawicy Ojca (113,4n.8). Jest to zarazem ten uroczysty dzień, kiedy Pan objawia swe miłosierdzie nad ubogimi (113,7) i nad całym Kościołem (113,9). Dzień Pański, który nie zna zachodu, pozwala wiernym skutecznie i w pełni uczestniczyć w chwale zwycięskiego Chrystusa.

Psalm 114

- 1 Kiedy Izrael wychodził z Egiptu,
dom Jakuba od obcego ludu,
- 2 Juda stał się Jego świątynią,
Izrael – Jego królestwem.
- 3 Morze to ujrzało i uciekło,
Jordan wstecz się odwrócił.
- 4 Góry skakały jak barany,
a pagórki – jakby jagnięta ze stada.
- 5 Morze, cóż ci się stało, żeś uciekło,
i tobie, Jordanie, że się cofnąłeś?

114,1 Rdz 42,23; Wj 12,37.51; 13,3; 15,17; Ps 81,5

114,2 Wj 15,17; 19,6; 25,8; 29,45.46; Ps 78,68.69

114,3 Wj 14,21; Joz 3,13-16; Ps 66,6; 74,14n; 77,16.17

114,4 Wj 19,18; Sdz 5,5; Ps 18,7; 29,6; Ha 3,6

114,5 Ha 3,8

Psalm 114(113A). Drugi z hymnów *Hallelu* śpiewany był razem z Ps 113 na wstępie uczty paschalnej. Zaczyna się on przypomnieniem wyjścia z niewoli egipskiej i wybrania ziemi Judy na świątynię Boga Izraela (114,1n). Po tym podstawowym wyznaniu zaczyna się opowiadanie o „ucieczce morza” na ten widok i „drzeniu ziemi przed obliczem PANA” (114,3-8). W Biblii greckiej i łacińskiej psalm ten łączy się z następnym. Bardziej logiczny wydaje się jednak jego układ w tradycji żydowskiej, gdyż oba psalmy różnią się nie tylko stylem, ale i treścią.

Hymn *Hallelu* złożony jest z czterech strof (114,1-2.3-4.5-6.7-8). Przypomina on historię wyzwolenia z niewoli egipskiej (wyjście z Egiptu, przejście przez Morze Czerwone, przekroczenie Jordanu, objawienie się Boga na Synaju, wyprowadzenie wody ze skały na pustyni). Cztery kolejne strofy tego hymnu mają za temat historię zbawienia. Pierwsza strofa opiewa wyjście z niewoli i dar ziemi obiecanej. Druga i trzecia sławią cuda dokonane nad Morzem Czerwonym, nad Jordanem i na Synaju. Czwarta wreszcie nawiązuje do wielkiej teofanii synajskiej. Izrael w liturgii ożywia pamięć o tych wielkich dziełach Boga. W czasach Jezusa śpiewano Ps 114

- 6 Góry, czemu skaczeć jak barany,
a pagórki – jakby jagnięta ze stada?
7 Drżysz, ziemio, przed obliczem Pana,
przed obliczem Boga Jakuba.
8 On zamienia skałę w jezioro,
a najtwardszy kamień – w źródło wody.

114,7 Ps 96,9

114,8 Wj 17,6; Lb 20,11; Pwt 8,15; Ps 78,15; 105,41; 107,35

tuż przed obrzędem paschalnym, stąd tak bogata jest jego interpretacja chrystologiczna.

Wydarzenia z początków historii Izraela zachowują wartość dla Kościoła. Jest on ludem Bożym, który zrodził się ze śmierci Chrystusa w dniach Jego paschy, podobnie jak kiedyś naród wybrany rodził się podczas pierwszej paschy w Egipcie. Ciało zmartwychwstałego Pana jest prawdziwą „świętynią” (114,2), a „królestwem” nie jest już ziemia, lecz wspólnota żyjących. Skała (114,8) ludzkich serc (Ez 36,26) stała się „obfitym źródłem na życie wieczne” (J 4,14). Izrael doświadczył podczas wędrówki przez pustynię spotkania z Bogiem zbawiającym. Doświadczenie to osiągnęło punkt kulminacyjny w momencie wcielenia Syna Bożego. Wtedy też pascha Izraela znalazła swe dopełnienie w wydarzeniach paschalnych, jakie dokonały się w śmierci i w zwycięstwie Chrystusa. Nowy *exodus* zaczyna się przejściem Jezusa z tego świata do Ojca (por. Łk 9,31; J 13,1). Chrystus celebrował to przejście po raz pierwszy na ostatniej wieczerzy, a dopełnił je swoją śmiercią, zmartwychwstaniem i wniebowstąpieniem. „On jest początkiem, pierworodnym spośród umarłych” (Kol 1,18). Nowy Izrael znajduje w Nim drogę otwartą ku wolności. Treść Ps 114 można odnieść także do rzeczywistości społeczno-politycznej. Jezus, nowy Mojżesz wyprowadzający z niewoli, oraz nowy Jozue, wprowadzający swój lud do nowej ziemi obiecanej, liczy na swój Kościół, aby rozbić skałę obojętności, która w skamieniałych strukturach społecznych i układach politycznych zatrzymuje wodę, zamiast napoić nią spragnionych.

Psalm 115

- 1 Nie nam, o PANIE, nie nam,
lecz Twemu imieniu daj chwałę
za Twoją łaskę i wierność.
- 2 Aby nie mówiły narody:
gdzie się ich Bóg podziwiał?
- 3 Nasz Bóg jest wysoko w niebie,
czyni wszystko, co zechce.
- 4 Ich bożki są srebrne i złote,
to tylko dzieło rąk ludzkich.
- 5 Usta mają, ale nie mówią,
mają oczy, ale nie widzą,
6 uszy mają, ale nie słyszą,
mają nozdrza, ale nie czują.
- 7 Mają ręce, ale nie dotykają,
nogi mają, ale nie chodzą,
a gardłem nie wydają głosu.
- 8 Niech będą do nich podobni
ci, którzy je wykonują,
i wszyscy, którzy im zaufali!

115,1 Ps 23,3; 29,2; 36,5; 96,8; Iz 48,11; Ez 36,22n; Dn 9,18.19

115,2 Wj 32,12; Lb 14,13.14; Ps 42,3.10; 79,10

115,3 Ps 11,4; 103,19; 135,6; Dn 4,35

115,4 Pwt 4,28; 2Krl 19,18; Ps 115,4-8; 135,15-18; Iz 37,19; 44,9-20; Jr 10,3-5; Dz 19,26

115,5 Iz 46,7; Jr 10,5; Ha 2,18

115,8 Ps 135,18; Iz 44,9-11

Psalm 115(113B). Utwór oddaje chwałę Bogu, przeciwstawiając Jego potęgę kosmiczną (115,15n) słabości bóstw pogańskich, które są „tylko dziełem rąk ludzkich” (115,4-8). Pomimo całej nędzy człowieka Bóg powierzył mu w dziedzictwo ziemię (115,16b). Bóg został tu nazwany „pomocą i tarczą” tych wszystkich, którzy Mu zaufali (115,9-11). Ponieważ umarli nie mogą oddawać chwały Bogu, w zakończeniu hymnu pojawia się zapewnienie o uwielbieniu Pana przez żyjących (115,17n). Biblia grecka łączy ten psalm z następnym, choć są to dwa odrębne utwory, różniące się treścią i stylem. Pierwszy opiewa wyjście z Egiptu, drugi zaś jest hymnem ku czci prawdziwego Boga.

- 9 A dom Izraela zaufał PANU –
 On ich pomocą i tarczą!
 10 Dom Aarona zaufał PANU –
 On ich pomocą i tarczą!
 11 Zaufali PANU ci, którzy się Go boją –
 On ich pomocą i tarczą!
 12 PAN o nas pamięta i nas błogosławi,
 błogosławi dom Izraela, błogosławi dom Aarona,
 13 błogosławi wszystkich czcicieli PANA,
 i małych, i wielkich.
 14 Niech PAN was pomnoży,
 was i dzieci wasze.
 15 Bądźcie błogosławieni przez PANA,
 który stworzył niebo i ziemię.
 16 Do PANA należy niebo najwyższe,
 a ziemię oddał synom ludzkim.
 17 To nie umarli będą Cię chwalili, PANIE,
 ani ci, którzy zstępują do krainy milczenia,
 18 lecz my, żyjący, będziemy błogosławić PANA
 teraz i na wieki!
 Alleluja!

115,9 Ps 33,20; 37,3; 62,8; 118,2-4; 135,19n

115,10 Ps 3,3; 33,20; 118,3; 135,19

115,11 Ps 22,23; 103,11.13.17; 135,20

115,12 Ps 98,3; 118,2-4; 135,19.20

115,13 Ps 103,11; 112,1; 128,1; Jr 16,6; 31,34; Ap 11,18; 19,5

115,14 Pwt 1,10n; Ps 127,3

115,15 Rdz 1,1; 14,19; Rt 2,20; Ne 9,6; Ps 96,5; 102,25; 121,2; 124,8; 134,3; 146,6; Jr 10,11; Dz 14,15;
 Ap 14,7

115,16 Ps 8,6; 89,11

115,17 Ps 6,5.6; 31,17; 88,10-12; 94,17; Iz 38,18

115,18 Ps 104,35; 113,2; Dn 2,20

Kolejny z psalmów *Hallelu* zbudowany jest z sześciu strof (115,1-2.3.4-8.9-14.15-16.17-18). Pod względem gatunku niejednorodny, zawiera elementy hymnu i pouczenia prorockiego. Bóg Izraela zdaje się milczeć wobec cierpień swego ludu. Aby uchronić dobre imię Pana przed szyderstwami po-

Psalm 116

- 1 Miłuję PANA, bo usłyszał
mój głos błagalny,
- 2 bo nakłonił ku mnie swego ucha
w dniu mego wołania.
- 3 Oplotły mnie więzy śmierci,
dosięgły mnie pęta krainy umarłych,
doznałem ucisku i bólu.

116,1 Ps 6,8; 18,1; 66,19; 118,21; Iz 37,17; Dn 9,18

116,2 Ps 17,6; 31,2; 40,1

116,3 Ps 18,4-7; Jon 2,3

gan, lud odwołuje się do łaski i wierności (115,1), czyli zawartych w przymierzu gwarancji zbawczej pomocy Boga. Można w tym psalmie widzieć zapowiedź modlitwy Chrystusa (J 17) zanoszonej do Ojca w obliczu zbawczej męki. Psalmista demaskuje złudę doznań zmysłowych, uczy natomiast pełnego zaufania Bogu (115,9-11).

Doświadczenie wyjścia osiąga swój szczyt we wcieleniu Syna Bożego. Także Pascha Izraela znajduje dopełnienie w zwięstwie Chrystusa nad śmiercią. Nowa droga zbawienia otwarła się dla nas w wodach chrzcielnych. Drugą część psalmu śpiewano w zakończeniu Paschy żydowskiej jako modlitwę dziękczynną za dar prawdziwej wiary. W takich okolicznościach wzrastała w Izraelu świadomość szczególnego powołania względem pogan. Ps 115 dobrze odzwierciedla duchowe znaczenie dawnej Paschy. W swej długiej historii Izrael wielokrotnie wracał do kultu pogańskich idoli, zapominając o zobowiązaniach przymierza z Bogiem. Tym bardziej Kościół chce dziękować słowami tego psalmu za zbawcze dzieło Chrystusa, który pokonał fałszywe idole serc ludzkich. Świętując dzień Pański, chrześcijanie wyznają wiarę, ale także odnawiają zobowiązania przyjęte na chrzcie świętym: wyrzekają się szatana i wszystkich jego dzieł, aby służyć samemu Panu. Niedziela jest dla chrześcijan źródłem błogosławieństwa i życia nadprzyrodzonego. Chrystus wyrwał nas przez własną śmierć z niewoli śmierci. Odtąd żyjemy w Nim, aby całym swym życiem oddawać Jemu chwałę (115,17n).

Psalm 116(114-115). Ten i kolejny psalm Wulgaty (Ps 114 i 115) stanowią w Biblii Hebrajskiej jeden utwór. Jest to uzasadnione ich wspólną treścią i stylistyką. Pierwsza część psalmu zawiera osobiste dziękczynienie Bogu za dar ocalenia. Ps 116 oddaje hołd Panu w formie dziękczynienia za ocalenie swego zciciela od

- 4 Ale wezwałem imienia PANA:
O PANIE, ratuj me życie!
- 5 Łaskawy jest PAN i sprawiedliwy,
Bóg nasz jest miłosierny.
- 6 PAN strzeże ludzi pełnych prostoty.
Byłem w udręce, a On mnie wybawił.
- 7 Uspokój się we mnie, moja duszo,
bo PAN okazał ci dobroć.
- 8 Ty wybawiłeś mą duszę od śmierci,
oczy moje – od łez, a nogi – od upadku.
- 9 Będę chodził przed PANEM
w krainie żyjących.
- 10 Ufałem nawet wtedy, gdy mówiłem:
„Jestem w wielkim ucisku”.
- 11 Będąc przerażony, mówiłem:
„Każdy człowiek jest kłamcą!”.
- 12 Czym się PANU odwdzięczę
za wszystko, co mi wyświadczył?

116,4	Wj 34,6; Ps 17,13; 18,6; 22,20; 118,5
116,5	Wj 34,6; Ezd 9,15; Ne 9,8; Ps 7,9; 62,12; 86,15; 103,8; 119,137; 145,17; Jr 12,1; Dn 9,7,14
116,6	Ps 19,7; 79,8; 142,6; Prz 1,4
116,7	Ps 13,6; 142,7; Jr 6,16; Mt 11,28.29
116,8	Ps 49,15; 56,13.14; 86,13; Iz 25,8
116,9	Ps 27,13; 52,7; 142,6
116,10	Ps 39,3; 88,7; 2Kor 4,13
116,11	Ps 31,22.23; 62,9; Rz 3,4
116,12	2Krn 32,25; Ps 103,2; 1Tm 3,9

śmierci i doczesnych udręk (116,8-11). Pozostałe fragmenty nawiązują do szczegółów wieczery paschalnej: mowa tu o „podniesieniu kielicha zbawienia”, wypełnieniu złożonych ślubów (116,13.18), a także o „złożeniu ofiary uwielbienia” (116,17: *toda* to hebrajski odpowiednik greckiego terminu *eucharistia*).

Jest to kolejny psalm wchodzący w skład wielkiego *Hallelu*. Chociaż starożytne przekłady (LXX, Wulgata) dzieliły ten psalm na dwa utwory, stanowi on strukturalną całość. Jego dwie części (116,1-6.7-19) zawierają osobiste dziękczynienie psalmisty za ocalenie oraz są wyznaniem wielkiej ufności pokładanej w Bogu. Inkluzja, czyli kłamra spinająca całość utworu, zawiera

- 13 Podniosę kielich zbawienia
i wezwę imienia PANA.
- 14 Moje śluby wypełnię przed PANEM
wobec całego Jego ludu.
- 15 Cenna jest dla PANA
śmierć Jego wiernych.
- 16 O PANIE, jestem sługą Twoim,
Twym sługą i synem Twej służebnicy,
Ty zerwałeś moje więzy.
- 17 Tobie złożę ofiarę uwielbienia
i wezwę imienia PANA!
- 18 Moje śluby wypełnię przed PANEM
wobec całego Jego ludu,
- 19 w dziedzińcach domu PANA,
pośrodku ciebie, Jeruzalem!
Alleluja!

116,13 Ps 16,5; 80,18; 99,6; 105,1; 1Kor 10,16

116,14 Ps 22,25; 50,14; 116,18

116,15 Ps 50,5; 72,14

116,16 Hi 12,18; Ps 86,16; 107,14; 113,1; 119,125; 143,12

116,17 Kpł 7,12; Ps 50,14; 116,13

116,18 Ps 116,14; Jon 2,10

116,19 Ps 92,13; 96,8; 102,21; 104,35; 135,2

„wezwanie imienia PANA” (116,4.13.17). Formuła ta z czasem stanie się w synagodze i w Kościele synonimem wyznawania wiary w prawdziwego Boga.

W Chrystusie psalm nabiera pełnego sensu. W przeddzień śmierci krzyżowej, po ostatniej wieczerzy, Jezus śpiewał ze swymi uczniami psalmy *Hallelu* (zob. Mt 26,30). Wtedy to podniósł „kielich zbawienia” (116,13), symbol odmiany ludzkiego losu. W swojej męce wziął On na siebie wszystkie ludzkie cierpienia, łącznie ze śmiercią (116,3.8.15; zob. Hbr 5,7-9). Bóg nie ma upodobania w śmierci, a dzięki ofercie Jezusa pokonał jej przekleństwo nadzieją nowego i wiecznego życia (116,9). Nie ma więc takiej sytuacji w życiu człowieka wierzącego, która musi pogrążyć go w rozpacz. Bóg „łaskawy, sprawiedliwy i miłosierny” (116,5) strzeże tych, którzy pokładają w Nim nadzieję i ufnie wzywają Jego pomocy (116,1n.4.16). Każda Eucharystia jest spotkaniem z Bogiem, który mocą ofiary Chrystusa wyzwala swoich wiernych. Jest ona także sprawowaniem dziękczynienia za doznaną

Psalm 117

- 1 Sławcie PANA, wszystkie narody,
chwalcie Go, wszystkie ludy.
- 2 Bo potężna nad nami Jego łaska,
a wierność PANA trwa na wieki!
Alleluja!

117,1 Ps 92,13; 96,8; 102,21; 104,35; 135,2; Rz 15,11

117,2 Ps 100,5; 103,11; 116,5.19; 146,6

pomoc i daje możliwość czerpania życia z męki Jezusa w Kościele i dla Kościoła (116,12-14.17-19). Jezus modlił się tymi słowami, ustanawiając na ostatniej wieczerzy nową celebrację paschalną (Mt 26,30). Dziękował wtedy Ojcu, że w Eucharystii dał ludziom udział w misterium odkupienia. Święty Piotr w swoim pierwszym kazaniu (Dz 2,24) nawiązał do słów tego psalmu jako do proroctwa o zmartwychwstaniu Chrystusa. Kościół, bardziej jeszcze niż lud Izraela, może wyrażać tą modlitwą swoje dziękczynienie. Pascha świętowana z Chrystusem to prawdziwe przejście od śmierci do życia, gdyż dawne zapowiedzi już ustąpiły miejsca rzeczywistości nadprzyrodzonej. W drugiej części utworu psalmista wyraża swoje zaufanie Bogu w chwili największej udręki. Aby podziękować za otrzymaną pomoc, obiecuje złożyć ofiarę chwały i wzywać w świątyni imienia Pana wobec całego ludu. W liturgii żydowskiej psalm ten był dziękczynieniem kończącym ucztę paschalną. „Kielichem zbawienia” nazywano trzeci kielich, który krążył pośród biesiadników po spożyciu baranka paschalnego. Kościół włączył ten psalm w liturgię Wielkiego Tygodnia na pamiątkę kielicha zbawienia, który Jezus przekazał swoim uczniom (1Kor 10,16; 11,26). Podczas Mszy świętej kapłan pije ten kielich, składając w imieniu Chrystusa dziękczynienie Ojcu, „owoc warg wyznających Jego imię” (Hbr 13,15). Gest ten oznacza uwielbienie Boga za bezgraniczną miłość objawioną nam w ofierze Chrystusa.

Psalm 117(116). Przedostatni z psalmów *Hallelu* stanowi jakby akt strzelisty używany także w liturgii katolickiej. Wzywa on bowiem wszystkie „narody” (hebr. *gójim*) do oddawania chwały Panu za Jego potężną „łaskę” (hebr. *chesed*). W komentarzu do Hagady paschalnej mamy ciekawe wyjaśnienie tych słów: dotyczą one ery mesjańskiej, gdy wszystkie narody zostaną wezwane przez Izraela, aby dołączyły do wychwalania Pana. Jego dobroć okaże się bowiem widoczna nie tylko dla żydów, ale i dla wszystkich narodów (rabbi S.R. Hirsch).

Jest to najkrótszy psalm w Psalterzu włączony do paschalnego *Hallelu*. Składa się on z zachęty do powszechnego uwielbienia Boga (117,1) oraz z uza-

Psalm 118

- 1 Sławcie PANA, bo jest dobry,
bo Jego łaska na wieki.
- 2 Niech mówi dom Izraela:
„Jego łaska na wieki”.
- 3 Niech mówi dom Aarona:
„Jego łaska na wieki”.

118,1 Ps 100,5; 103,11; 107,1; 116,5.19; 146,6

118,2 Ps 115,9.10.11

118,3 Ps 115,10

sadnienia takiej postawy (117,2). Jego struktura literacka jest bardzo przejrzysta i pomaga zrozumieć specyfikę poezji biblijnej opartej na paralelizmie członów. Pierwszy werset utworu zawiera zachętę (*invitatorium*) do wielbienia Boga ujętą w dwa równoległe człony. Drugi werset to uzasadnienie poprzedniej zachęty wyrażone za pomocą spójnika *ki* ('bo, ponieważ'). Powodem wielbienia Boga Izraela przez „wszystkie narody” jest fakt, iż Jego „łaska i wierność” rozlewają się potężnym strumieniem na cały świat i na wszystkie wieki (hebr. *olam* ma znaczenie zarówno przestrzenne, jak i czasowe). Łaskawość oraz niezłomna wierność Boga, źródło wszelkiego dobra, przenika historię powszechną i osobistą każdego człowieka. Głębsza lektura psalmu pozwala odkryć w nim zachętę do dialogu między religiami. Kościół ma budzić pośród narodów autentyczne uczucia religijne, prowadząc do udziału w nowym przymierzu opartym na łasce i wierności Boga, który wszystkie ludy powołuje w Chrystusie do zbawienia (Mt 28,18-20).

W tym krótkim psalmie został odtworzony podstawowy schemat hymnów pochwalnych. Po zachęcie do uwielbienia Boga (zwróconej do wszystkich narodów) następuje motywacja – jest nią miłosierna miłość Boga oraz Jego wierność przymierzu. Terminy „miłosierdzie” i „prawda” są tu ściśle związane i mieszczą w sobie formułę przymierza, jakim Bóg związał się ze swoim ludem. Psalm należy do zbioru *Hallelu*. Śpiewany podczas uczty paschalnej zapowiadał powszechne zbawienie. Na ostatniej wieczerzy był on w ustach Jezusa przepowiednią Jego męki (Mt 26,30). Liturgia potwierdza tradycyjną wykładnię psalmu – objawia on powszechny wymiar zbawienia, do którego wezwany jest cały lud Boży. Pieśń ta obejmuje krańce ziemi i sięga do niebiańskiej Jerozolimy (Ap 7,9-10).

Psalm 118(117). Ostatni psalm *Hallelu* zawiera dziękczynienie Bogu za zwycięstwo odniesione podczas bitwy. Początek (118,1-4) i zakończenie

- 4 Niech mówią czciciele PANA:
„Jego łaska na wieki”.
- 5 W ucisku wzywałem PANA,
a On mnie wysłuchał i wyzwolił.
- 6 PAN jest ze mną, więc się nie boję.
Cóż może uczynić mi człowiek?
- 7 PAN jest moim wspomoczeniem,
z góry spojrzę na mych nieprzyjaciół.
- 8 Lepiej się schronić u PANA,
niż ufać człowiekowi.
- 9 Lepiej się schronić u PANA,
niż ufać możnowładcom.
- 10 Osaczyły mnie wszystkie narody,
lecz w imię PANA je starłem.
- 11 Zewsząd mnie obległy,
lecz w imię PANA je starłem.
- 12 Obległy mnie jak pszczoły,
paliły jak ogień pali ciernie,
lecz w imię PANA je starłem.

118,4 Ps 115,11; Łk 1,50

118,5 Ps 4,2; 18,7.19.20; 86,7; 116,4; 120,1; Jon 2,1

118,6 Hi 19,27; Ps 23,4; 27,1; 56,4.9.11; Rz 8,31; Hbr 13,6

118,7 Ps 54,4.7; 59,10

118,8 2Krn 32,7.8; Ps 40,4; 62,8; 108,12; 146,3; Iz 31,1.3; 57,13; Jr 17,5

118,9 Ps 146,3

118,10 Ps 3,6; 18,40; 88,17

118,11 Ps 88,17

118,12 Pwt 1,44; Ps 58,9; Na 1,10

hymnu (118,25-29) wiążą się z wezwaniem do dziękowania Bogu za Jego „łaskę” (hebr. *chesed*; por. Ps 117,1n). Następnie psalm opowiada dramatyczną sytuację podczas bitwy (118,5a: „ucisk”), co skłoniło psalmistę (króla?) do gorącej prośby o pomoc (118,10-13) i podziękowania za zbawczą interwencję Bożą (118,14-18). Po cudownym zwycięstwie król pragnie udać się do świątyni i złożyć Panu uroczyste ofiary dziękczynne (118,19n). Dzięki zbawczej interwencji Boga odrzucony kamień „stał się kamieniem węgielnym” (118,22-24).

- 13 Pchnięto mnie silnie, bym upadł,
lecz PAN mnie podtrzymał.
14 PAN jest moją mocą i chlubą,
On stał się mym wybawieniem.
15 Głos radości z wybawienia
w namiotach sprawiedliwych:
„Prawa ręka PANA moc okazała,
16 prawa ręka PANA się wzniosła,
prawa ręka PANA moc okazała”.
17 Nie umrę, ale żył będę
i opowiadał dzieła PANA.
18 Ciężko mnie PAN doświadczył,
ale nie wydał mnie śmierci.
19 Otwórzcie mi bramy sprawiedliwości.
Wejdę w nie, aby słać PANA.
20 Oto brama PANA,
przez nią wejdą sprawiedliwi.
21 Będę Cię słał,
bo mnie wysłuchałeś
i stałeś się dla mnie wybawieniem.

118,13 Ps 86,17; 140,4

118,14 Wj 15,2; Ps 27,1; Iz 12,2

118,15 Wj 15,6; Ps 60,12; 68,3; 89,13; Łk 1,51

118,16 Wj 15,6; Ps 89,13

118,17 Ps 6,5; 73,28; 107,22; 115,17n; 116,8.9; Iz 38,19; Ha 1,12

118,18 Ps 73,14; 86,13; Jr 30,11; 31,18; 1Kor 11,32; 2Kor 6,9

118,19 Ps 24,7-10; Iz 26,2

118,20 Ps 15,1.2; 24,3-6; 140,13; Iz 1,26; 26,2; 35,8; Ap 21,27; 22,14

118,21 Ps 116,1; 118,5.14

Od strony formalnej jest to liturgiczny hymn złożony z trzech strof (118,5-13.14-20.21-28) zamkniętych w ramy wezwania do uwielbienia i dziękczynienia (118,1-4.29). Wyrasta on z dramatu narodowego, który obrócił się już na korzyść Izraela. Psalmista, patrząc z tej perspektywy, zaświadcza o tym, że w sytuacji zagrożenia warto zaufać Panu (118,5-9). Nawet zwarty atak wrogów okazuje się bowiem nieskuteczny wobec tego, który walczy „w imię Pana” (118,10-13). Zwycięzcą okazuje się Bóg, a psalmista, który doświadczył Jego

- 22 Kamień, który odrzucili budujący,
stał się kamieniem węgielnym.
- 23 PAN to sprawił
i jest to cudem w oczach naszych.
- 24 Oto dzień, który PAN uczynił,
radujmy się nim i weselmy!
- 25 O PANIE, wybaw!
O PANIE, daj pomyślność!
- 26 Chwała temu, który przychodzi w imię PANA!
Błogosławimy was z domu PANA.
- 27 PAN jest Bogiem i nas oświeca!
Zarządzcie procesję z gałązkami
aż do rogów ołtarza.
- 28 Ty jesteś moim Bogiem, będę Ci dziękował!
Ty jesteś moim Bogiem, będę Cię wysławiał!
- 29 Sławcie PANA, bo jest dobry,
bo Jego łaska na wieki!

118,22 Iz 28,16; Za 4,7; Mt 21,42; Mk 12,10.11; Łk 20,17; Dz 4,11; Ef 2,20; 1P 2,4-7

118,24 Ps 31,7

118,25 Ps 106,47; 122,6.7

118,26 Ps 129,8; Mt 21,9; 23,39; Mk 11,9; Łk 13,35; 19,38; J 12,13

118,27 Wj 27,2; 1Krl 18,39; Est 8,16; Ps 18,28; 27,1; 97,11; 1P 2,9

118,28 Wj 15,2; Ps 63,1; 99,5; 140,6; Iz 25,1

118,29 Ps 118,1

mocy, głosi chwałę Pana (118,17), wzbudzając powszechną radość (118,15n). Dziękczynienie przechodzi w uroczystą liturgię sprawowaną w świątyni (118,19-28). Świat wciąż jest frontem, na którym trwa walka z wrogami sprawiedliwości, miłości i pokoju. Warto więc posłuchać mądrościowej przestrogi psalmisty: lepiej zaufać Panu niż środkom ludzkim (118,8-9). Bóg odpowie w dzień, który sam uczynił (Ps 118,24). Do Niego należy ostateczne zwycięstwo nad złem i śmiercią (118,13.18). Psalm ten mógł być dziękczynieniem Izraela za otrzymane łaski wyrażonym w formie litanijnej w liturgii świątynnej po niewoli. Zamykał on wielki *Hallel* wpleciony w obrzęd wieczerzy paschalnej. Przypominał Izraelitom zbawcze momenty historii wyjścia z Egiptu, gdy lud szedł na spotkanie z Mesjaszem.

Psalm 119

- 1 *(Alef)* Szczęśliwi, których droga nieskalana,
którzy postępują zgodnie z Prawem PANA.
- 2 Szczęśliwi, którzy słuchają Jego pouczeń,
całym sercem szukają Jego woli.
- 3 Którzy nie dopuszczają się nieprawości,
lecz chodzą drogami, które On wskazał.

119,1 Rdz 17,1; Ps 101,2.6; 128,1; Prz 11,20; 13,6; Ez 11,20; 18,17; Mi 4,2

119,2 Pwt 4,29; 6,5; 10,12; 11,13; 13,3; 30,2; 1Krn 31,21; 2Krn 15,2; Ps 25,10; 78,5; 99,7;
119,10.22.168

119,3 IJ 3,9; 5,18

Nic więc dziwnego, że Ps 118 szybko stał się radosną pieśnią paschalną Kościoła, który śławi zmartwychwstanie Chrystusa i zapowiada ostateczne pokonanie śmierci (118,17n). Sam Jezus śpiewał go z uczniami na zakończenie wieczerzy paschalnej (Mt 26,30). Do zakończenia tego psalmu (118,25-27) nawiązuje ewangeliczny opis uroczystego wjazdu do Jerozolimy (Mt 21,9). W liturgii Mszy Świętej, tuż przed przeistoczeniem, wierni ślawią jego słowami przychodzącego Chrystusa (118,24n). Temat kamienia węgielnego (118,22), którym jest sam Jezus, pojawia się w przypowieści o przewrotnych rolnikach (np. Mt 21,42) oraz w przepowiadaniu Apostołów (Dz 4,11; Ef 2,20; 1P 2,4.7). Podobnie „brama Pana” (118,20) otwiera się w Jezusie, by dać wszystkim ludziom dostęp do życia wiecznego (J 10,7-9). „Dzień, który Pan uczynił” (118,24), to dominujący nad całą historią dzień zmartwychwstania Chrystusa. Liturgia dziękczynna nowego przymierza, jaką sprawował Kościół po raz pierwszy w Wieczerniku, cudownie wyraża się w słowach tego psalmu. Jezus stał się kamieniem węgielnym nowej budowli (Ef 2,19-22) i bramą Pańską (J 10,9). Kościół od wieków odmawia ten paschalny psalm w liturgii niedzielnej. Niedziela bowiem to mała Pascha – właśnie tego dnia wspólnota wierzących odnawia misteria zbawcze Chrystusa i będzie tak czynić aż do dnia Jego przyjścia w chwale.

Psalm 119(118). Jako zakończenie zbioru pieśni dziękczynnych (Ps 111–119) redaktorzy umieścili długą, złożoną z 176 wersetów kompozycję. Ma ona formę głębokiej medytacji nad Prawem Bożym czyli Torą. Zaczyna się ona błogosławieństwem przeznaczonym dla tych, „którzy postępują zgodnie z Prawem PANA” (119,1-3). Autor medytacji wyznaje swą miłość do Bożego

- 4 Ty dałeś swoje przykazania,
aby przestrzegano ich pilnie.
- 5 Oby moje drogi prowadziły
do zachowywania Twoich ustaw!

119,4 Pwt 4,13; Ne 9,13; Ps 19,8

119,5 Pwt 12,1; 2Krn 7,17; Ps 37,23; 40,2; Prz 4,26; 16,9; Jr 10,23

Prawa. W kolejnych strofach stara się przekazać słuchaczom własne pragnienie zachowania Jego nakazów. Prosi też Boga o prowadzenie na drodze doskonałości i o zrozumienie sensu tych wszystkich przepisów, aby nie zagubić się w ich gąszczu. Prosi też o zachowanie od wpływu złych ludzi, zwłaszcza „władców” (119,23), „bezbożnych” (119,61) i „możnych” (119,161). Boże Prawo nazywa on wiecznie trwałym źródłem życia (119,89.92n). W tym psalmie przeplatają się tematy słowa Bożego, zbawienia i Prawa. Dary te są przedmiotem wielkiego pragnienia psalmisty (119,11.40.47.174).

Strukturalnie można ten utwór określić jako długi psalm alfabetyczny (por. Ps 9; 25; 34; 37; 111; 112; 145). Obejmuje on aż 22 strofy liczące po osiem wierszy. Jest więc najdłuższym utworem w Psalterzu. Nie da się go zamknąć w żadnym gatunku utworów mądrościowych, pouczających, gdyż autor zwraca się w nim wprost do Boga. Obok głównego tematu Prawa treść Ps 119 skupia się wokół następujących osi: przedstawienie trudnej sytuacji – wołanie o pomoc – ufność w rychłe wybawienie. Prawo określane jest w każdej strofie wieloma synonimami (pouczenia, przykazania, ustawy, nakazy, wyroki, słowa, droga). Każdy ubogi i uciśniony może upatrywać w nim niewyczerpany skarbiec nadziei. Psalmista opiewa słowo Boże i widzi w nim źródło życia oraz zbawienia (119,25.50.107.144.154). Można je osiągnąć przez trwanie w szkole słowa Bożego, a więc utrwalanie go w sobie, nieustanne przypominanie i rozważanie. Tak bliskie spotkanie z objawieniem prowadzi do modlitwy i czynów zgodnych z wolą Boga. Ps 119 uczy miłości do słowa Bożego i pozwala odkrywać różne aspekty jego działania. Prowadzi także do coraz większej zażyłości z Panem, którego Prawo jest wyrazem miłości do człowieka.

Przedstawienie w Ps 119 słowa Bożego jako życiodajnej łaski, która prowadzi człowieka do zbawienia, znalazło swoje dopełnienie w nauce o Chrystusie, Słowie Boga, które stało się człowiekiem (J 1,1-5.10-14). Jezus Chrystus jest najpełniejszym słowem Ojca i szczytem objawienia, które zostało dane człowiekowi (Hbr 1,1-4). W modlitwie liturgicznej podzielono Ps 119 na fragmenty, aby ułatwić poznawanie jego bogatej treści. Każda strofa tej wiel-

- 6 Wtedy nie doznam wstydu,
gdy będę się wpatrywać we wszystkie Twe nakazy.
- 7 Sławić Ci będę, Panie, szczerym sercem,
gdy się nauczę Twoich sprawiedliwych wyroków.
- 8 Będę przestrzegał ustaw Twoich,
abyś mnie nigdy nie odrzucił.
- 9 *(Bet)* W jaki sposób młodzieniec prostuje swą drogę,
zachowując Twoje słowa?
- 10 Całym sercem szukam Twojej woli,
nie odtrącaj mnie od nakazów Twoich!
- 11 W mym sercu zachowuję Twoje słowa,
abym nie zgrzeszył przeciw Tobie.
- 12 Błogosławiony jesteś, PANIE,
naucz mnie Twoich ustaw.
- 13 Mymi wargami ogłaszam
wszystkie wyroki ust Twoich.
- 14 Na drodze Twych pouczeń znajduję radość
większą niż z wielkiego bogactwa.

119,6	Hi 22,26; Ps 119,80; 1J 2,28
119,7	Wj 24,3; Ps 119,62
119,8	Ps 38,21; 71,9.18
119,9	1Krn 2,4; 8,25; 2Krn 6,16; Ps 25,7
119,10	2Krn 15,2.15; Ps 119,2.21.118.145
119,11	Ps 37,31; 40,8; Dn 7,28; Łk 2,19.51
119,12	Ps 25,4; 119,26.64.108.124.135.171
119,13	Pwt 6,7; Ps 40,9; 119,72
119,14	Prz 3,13-15; 8,10.11.18.19.111.162

kiej kompozycji oraz każdy jej werset zaczyna się od kolejnej litery alfabetu hebrajskiego. Miało to ułatwiać zapamiętanie treści i kontemplację tajemnic Tory. Średniowieczni psalterzyści podzielili tę długą kompozycję na mniejsze jednostki, aby łatwiej korzystać z bogactwa treści. Tematem podstawowym jest Prawo Boże przywoływane w trakcie medytacji pod różnymi określeniami. Wszystkie one wyrażają tę samą rzeczywistość objawienia woli Bożej w historii świętej, która znajduje wyraz w życiu każdego wiernego. Dla chrześcijan „kresem Prawa jest Chrystus, dany dla usprawiedliwienia każdego, kto wierzy” (Rz 10,4). W tajemnicy wcielenia odwieczne Słowo Boże objawiło się

- 15 Rozmyślałam o Twoich przykazaniach
i rozważam drogi Twoje.
- 16 Roztrząsam Twoje ustawy,
nie zapominam o Twych słowach.
- 17 (*Gimel*) Daj zapłatę Twemu słudze,
a będę żyć i strzec słów Twoich!
- 18 Usuń to, co zasłania mi oczy,
bym mógł rozważać cuda Twego Prawa.
- 19 Jestem pielgrzymem na ziemi,
nie kryj przede mną Twych nakazów.
- 20 Omdlewam z nieustannej tęsknoty
za Twoimi wyrokami.
- 21 Skarciłeś pyszałków,
przekłęci, którzy uchylają się od Twych nakazów!

119,15 Ps 1,2; 25,4; 27,11; 119,23.48.78.97.148; Iz 58,2

119,16 Ps 1,2; 119,24.35.47.70.77.92.93.143.174; Rz 7,22

119,17 Ps 13,6; 116,7

119,19 Rdz 47,9; Kpł 25,23; 1Krn 29,15; Ps 39,12; 119,54; Iz 6,9.10; Hbr 11,13

119,20 Ps 42,1.2; 63,1; 84,2; 119,40.131

119,21 Pwt 27,26; Ps 37,22; 68,30; 119,10.118

ludziom w osobie Jezusa Chrystusa. On sam oświadczył w Kazaniu na Górze, że nie przyszedł znieść Prawa, lecz je wypełnić (Mt 5,17).

Tak więc pierwsza litera alfabetu (*alef*) przypomina formułę „błogosławieństwa” (*aszre*), które niesie ze sobą prawdziwe szczęście. W nawiązaniu do wstępnego utworu Psałterza (Ps 1) mędrzec hebrajski przypomina, że prawdziwe szczęście człowieka polega na postępowaniu zgodnym z nakazami Tory. Nakazy te przestają być wtedy ograniczeniem ludzkiej wolności, a stają się „szukaniem Jego woli” (119,2), która jest źródłem szczęścia. Litera druga (*bet*) przypomina z kolei, że Pan jest źródłem wszelkiego błogosławieństwa (*baruk*) dla tych, którzy szukają Jego „dróg”.

Trzecia litera alfabetu hebrajskiego (*gimel*) kojarzy się z ideą odpłaty (*gamal*): Bóg za dobre wynagradza, a za złe karze. We wspólnocie Nowego Przymierza wykonawcą Bożych wyroków jest Chrystus, odwieczne Słowo, które stało się Ciałem. „Ojciec bowiem nie osądza nikogo, lecz całą władzę sądenia przekazał Synowi” (J 5,22). Stąd też modlitwa streszczająca całą strofę zwrócona jest do Chrystusa, aby Jego sąd okazał się miłosierny. Podobnie strofa czwarta (*dalet*)

- 22 Oddal ode mnie hańbę i wzgardę,
bo szukam Twoich pouczeń.
- 23 Oto władcy zasiedli, żeby mnie oskarżać,
lecz sługa Twój rozmyśla o Twoich ustawach.
- 24 Gdyż Twoje pouczenia są dla mnie rozkoszą,
są one moimi doradcami.
- 25 (*Dalet*) Leżę w proch powalony,
ożyw mnie zgodnie z Twym słowem.
- 26 Opisałem moje drogi, a Ty mnie wysłuchałeś.
Naucz mnie ustaw Twoich!
- 27 Ukaż mi drogę Twych przykazań,
a będę rozważać Twoje cuda.
- 28 Zalewam się łzami ze smutku,
umocnij mnie Twymi słowami!
- 29 Oddal ode mnie drogę kłamstwa,
okaż mi łaskę poprzez Twoje Prawo!
- 30 Wybrałem drogę prawdy,
i nie zapomniałem wyroków Twoich.
- 31 Przyłgnałem do Twoich pouczeń,
PANIE, nie daj mi okryć się wstydem!
- 32 Biegnę drogą Twoich nakazów,
bo rozszerzyłeś me serce.

119,22 Ps 39,8; 44,13; 119,2.39

119,23 Ps 119,15.161; Dn 6,4

119,24 Ps 119,16; Rz 7,22

119,25 Ps 44,25.26; 71,20; 119,37.40.65.88.93.107.149.154.156.159; 143,11

119,26 Ps 25,4; 27,11; 37,5; 86,11; 119,12

119,27 Hi 32,8; Ps 105,2; 145,5

119,28 Ps 20,2; 22,14; 107,26; 1P 5,10

119,30 Ps 16,8

119,31 Pwt 11,22

119,32 1Krl 4,29; Iz 60,5; 2Kor 6,11.13; Ap 7,16

nawiązuje do czasownika *dabak* ('przyłgnąć'). Na początku psalmista skarży się na swe „przyłgnięcie do ziemi”, co wyraża sytuację trwania w skutkach grzechu. Na koniec jednak wyznaje z ufnością: „Przyłgnałem do Twoich pouczeń, PANIE, nie daj mi okryć się wstydem!” (119,31).

- 33 *(He)* PANIE, ukaż mi drogę Twych ustaw,
a zawsze będę jej szukać.
- 34 Daj mi zrozumienie, bym mógł badać Twe Prawo
i przestrzegać go całym sercem.
- 35 Prowadź mnie ścieżką Twoich nakazów,
ponieważ ją ukochałem.
- 36 Nakłoń me serce do Twoich pouczeń,
a nie do chciwości!
- 37 Odwróć me oczy, by nie oglądały marności,
ożyw mnie na Twej drodze.
- 38 Połóż przed swoim sługą Twoje słowo,
aby czuł bojaźń przed Tobą.
- 39 Usuń ode mnie hańbę, której się boję,
bo wyroki Twoje przynoszą radość.
- 40 Oto pragnę Twoich przykazań,
w Twej sprawiedliwości obdarz mnie życiem.
- 41 *(Waw)* Niech zstąpi na mnie Twoja łaska, PANIE,
Twoje wybawienie, zgodnie z obietnicą,

119,33 Ps 119,5.12; Mt 10,22; Hbr 3,6; Ap 2,26

119,34 1Krn 22,12; Ps 119,2.27.69.73.125.144.169; Prz 2,6; Jr 9,23; Ez 44,24; Jk 1,5

119,35 Ps 1,2; 25,4.5; 112,1; 119,16; Iz 40,14

119,36 1Krl 8,58; Ps 141,4; Iz 33,15; Ez 33,31; Mk 7,21.22; Łk 12,15; 1Tm 6,10; Hbr 13,5

119,37 Ps 71,20; 119,25; Prz 23,5; Iz 33,15

119,38 2Sm 7,25; Ps 25,10; 112,1; 128,1; 130,4

119,39 Ps 119,22

119,40 Ps 119,20

119,41 Ps 106,4; 119,58.76.77.116.170

Kolejne dwie strofy (*he* i *waw*) tego dydaktycznego psalmu pełne są wezwania do miłosierdzia Bożego, które wskazuje błędzającym drogę Prawa. Święty Paweł we wprowadzeniu Listu do Rzymian definiuje, czym jest dla niego Ewangelia – „Ona jest mocą Boga dla zbawienia każdego, kto wierzy: najpierw Żyda, potem Greka” (Rz 1,16). Apostoł posłużył się tu słowami autora Ps 119(118), który zapowiada śmiało głoszenie radosnej nowiny w obecności władców. Zapowiedź ta spełnia się w osobie Jezusa Chrystusa, a potem także Apostoła Pawła. Obaj mieli przed śmiercią sposobność zanieść Ewangelię na dwory królów i możnych tego świata. Przepowiadanie apostołskie jest przy

- 42 a dam odpowiedź tym, co mi urągają,
bo zaufałem słowom Twoim.
- 43 Nie odbieraj nigdy moim ustom słowa prawdy,
bo zaufałem Twoim wyrokom.
- 44 Będę zawsze przestrzegać Twego Prawa,
teraz i po wszystkie czasy.
- 45 Mogę kroczyć swobodnie,
bo kieruję się Twoimi przykazaniami.
- 46 Będę głosić Twoje pouczenia wobec królów
i nie będę się wstydzić.
- 47 Rozważam Twoje nakazy,
które gorąco ukochałem.
- 48 Wyciągam ręce ku umiłowanym nakazom Twoim
i rozmyślałem o Twoich ustawach.
- 49 (*Zajin*) Wspomnij o Twojej obietnicy danej słudze Twemu,
bo z nią wiązę moją nadzieję.
- 50 Ona pokrzepia mnie w utrapieniu,
gdyż słowo Twoje daje mi życie.
- 51 Pyszni postępują niegodziwie,
ja jednak nie odstępuję od Twego Prawa.
- 52 PANIE, pamiętam o odwiecznych wyrokach Twoich
i są one dla mnie pociechą.

119,42 Prz 27,11; 102,8; 119,39; Mt 10,19

119,43 Ps 31,24; 119,49.74.81.114.147

119,44 Ps 119,33

119,45 Prz 4,12; Ps 119,94.155

119,46 Ps 111,2; Mt 10,18; Dz 26,1.2

119,47 Ps 119,16.97.127.159

119,48 Ps 28,2; 119,15.97.127.159

119,50 1Mch 12,9; Hi 6,10; Ps 71,20; Rz 15,4

119,51 Hi 23,11; Ps 42,3; 44,18; 119,157; 123,4; Jr 20,7; 23,11; 30,1

119,52 Ps 103,18

tym nacechowane ogromną pokorą, jaką daje doskonałe upodobnienie się do Chrystusa.

Hebrajska litera *zajin* nasuwa na myśl ważny czasownik *zakar* ('pamiętać'), który pełni kluczową rolę w siódmej strofie psalmu. Autor rozpoczyna ją od

- 53 Obrzydzenie mnie ogarnia na widok bezbożnych
porzucających Twoje Prawo.
- 54 Ustawy Twoje stały się dla mnie pieśnią
w miejscu mego wygnania.
- 55 PANIE, nocą wspominam imię Twoje
i przestrzegam Twego Prawa.
- 56 Będzie to dla mnie pożyteczne,
bym zachowywał Twoje przykazania.
- 57 (*Chet*) PANIE, Ty jesteś moim udziałem,
przyrzekłem strzec słów Twoich.
- 58 Błagam Cię z całego serca:
zmiłuj się nade mną zgodnie z Twoją obietnicą!
- 59 Rozważam drogi Twoje
i kieruję kroki do Twoich pouczeń.
- 60 Nie lękam się, jestem gotów
zachowywać Twoje nakazy.
- 61 Oplotły mnie więzy bezbożnych,
lecz nie zapomniałem Twego Prawa.
- 62 O północy wstaję, by słać Ciebie
za sprawiedliwe wyroki Twoje.
- 63 Przyjaźnię się z tymi, co cześć Ci oddają
i przestrzegają przykazań Twoich.

-
- 119,53 Wj 32,19; Ezd 9,3; Ne 13,25; Ps 89,30; 119,158
- 119,54 Rdz 47,9; Ps 39,12; 119,19
- 119,55 Ps 42,8; 63,6.7; 92,2; 119,62; 134,1; Iz 26,9; Dz 16,25
- 119,56 Ps 119,22.69.100
- 119,57 Pwt 33,9; Ps 16,5; Lm 3,24
- 119,58 1Krl 13,6; Ps 41,4; 45,12; 56,1; 57,1; 119,2.41
- 119,59 Mk 14,72; Łk 15,17
- 119,61 Hi 36,8; Ps 119,83.141.153.176; 140,5
- 119,62 Ps 119,7.55; Dz 16,25
- 119,63 Ps 101,6

prośby, aby Bóg pamiętał o przysiędze danej swemu słudze. Skoro „Pan Bóg pamięta o swoim przymierzu” (Ps 105,8), to także synowie przymierza winni pamiętać o zobowiązaniach płynących z Prawa, które zostało im dane przez Boże miłosierdzie. Z kolei ósma litera alfabetu hebrajskiego (*chet*) nasuwa na

- 64 PANIE, ziemia jest pełna Twej łaski,
naucz mnie ustaw Twoich.
- 65 (*Tet*) Okazałeś dobroć Twemu słudze,
zgodnie z Twoją obietnicą, PANIE.
- 66 Naucz mnie dobroci, karności i wiedzy,
bo zawierzyłem nakazom Twoim.
- 67 Błądziłem, zanim doznałem upokorzenia,
dlatego będę strzec Twego słowa.
- 68 Jesteś dobry i czynisz dobrze,
naucz mnie ustaw Twoich.
- 69 Pyszni zmyślają o mnie kłamstwa,
lecz ja całym sercem przestrzegam Twych przykazań.
- 70 Otępiało w tłuszczu ich serce,
a ja rozważam Prawo Twoje.
- 71 Dobre to dla mnie, żeś mnie upokorzył,
bym się nauczył Twoich ustaw.
- 72 Lepsze jest dla mnie Prawo wydane przez Ciebie
niż wielkie ilości złota i srebra.
- 73 (*Jod*) Twoje ręce uczyniły mnie i ukształtowały,
daj mi zrozumienie, bym się nauczył Twoich nakazów.

119,64 Ps 33,5; 119,12

119,66 Flp 1,9; Jk 1,5

119,67 Ps 119,71.75; Jr 31,18.19; Hbr 12,5-11

119,68 Pwt 8,16; 28,63; 30,5; Ps 86,5; 100,5; 106,1; 107,1; 119,12; 125,4; Mt 19,17

119,69 Hi 13,4; Ps 109,2; 119,56

119,70 Pwt 32,15; Hi 15,27 Ps 17,10; 73,7; 119,16; Iz 6,10; Jr 5,28; Dz 28,27

119,71 Ps 119,67.75

119,72 Ps 19,10; 119,127; Prz 8,10.11.19

119,73 Pwt 32,6; Hi 10,8; 31,15; Ps 95,6; 100,3; 119,34; 138,8; 139,15.16

myśl słowo *chesed* będące synonimem przymierza. Oznacza ono wierną miłość, jaką Bóg otacza swoich wybranych. Miłosierna miłość Ojca niebieskiego zamieszkała wśród nas w osobie Syna. Święty Jan powie o tym związle w prologu Ewangelii: „łaska i prawda zaistniały przez Jezusa Chrystusa” (J 1,17).

Litera *tet* kojarzy się autorowi psalmu z pojęciem dobroci (hebr. *tob*). Wykazuje on najpierw, że wielokrotnie doznawał dobroci od Boga, który związał się przymierzem ze swoim ludem. Prosi zarazem, aby ta lekcja była dla niego

- 74 Czyciele Twoi cieszą się na mój widok,
ponieważ zaufałem Twoim słowom.
- 75 Poznałem, PANIE, że wyroki Twe są sprawiedliwe
i słusznie mnie upokorzyłeś.
- 76 Okaż mi swą łaskę, aby mnie pocieszyć,
zgodnie z obietnicą daną Twemu słudze.
- 77 Niech zstąpi na mnie Twe miłosierdzie, a żyć będę,
bo Prawo Twoje jest moją rozkoszą.
- 78 Niech się zawstydzą pyszni,
co mnie niesłusznie znieważali,
a ja rozważam przykazania Twoje.
- 79 Niech się zwrócą do mnie Twoi czyciele,
którzy uznają Tve pouczenia.
- 80 Niech moje serce wytrwa bez skazy
przy ustawach Twoich,
abym nie został zawstydzony.
- 81 (*Kaf*) Omdlewam z tęsknoty za zbawieniem,
zaufałem Twojej obietnicy.

119,74 Ps 34,2; 35,27; 107,42; 119,43; 130,5

119,75 Ps 33,4; 119,138; Hbr 12,10

119,77 Ps 119,16.41

119,78 Ps 25,3; 119,15.86; Jr 50,32

119,79 Jr 15,19

119,80 Ps 119,1.46

119,81 Ps 84,2; 119,43

samego okazją do praktykowania dobroci we własnym życiu. Chodzi tu nie tylko o lojalność względem Boga przymierza, ale także o świadczenie dobroci wobec bliźnich należących do społeczności Izraela. W tym kontekście pada ważne stwierdzenie: „Dobrze to dla mnie, żeś mnie upokorzył, bym się nauczył ustaw Twoich” (119,71). Maksyma ta idealnie oddaje sens cierpień Chrystusa, który w ten sposób osiągnął doskonałe posłuszeństwo Ojcu (Hbr 5,8). Myśl tę rozwija następną strofa (*jod*), przygotowując naukę Listu do Hebrajczyków o Jezusie Chrystusie, wiernym i miłosiernym arcykapłanie.

Dwie następne strofy psalmu (*kaf* i *lamed*) prowadzą czytelnika na wyżyny doświadczeń mistycznych. W tych wersach, stanowiących centrum całej medytacji, znajdujemy prawdziwe uwielbienie Słowa, które żyje w Kościele dzięki

- 82 Moje oczy tęsknią do Twojego słowa,
pytam, kiedy mnie pocieszysz.
- 83 Chociaż jestem jak skórzany worek w dymie,
ustaw Twoich nie zapominam.
- 84 Ile dni zostało Twemu słudze?
Kiedy osądzisz moich prześladowców?
- 85 Pyszni wykopali dół pode mną,
pogardzając Prawem Twoim!
- 86 Wszystkie Twe nakazy są prawdą,
pomóż mi, bo nękają mnie kłamstwem!
- 87 Omal nie zgładzili mnie z ziemi,
lecz ja nie porzuciłem przykazań Twoich.
- 88 Udziel mi życia według Twej łaski,
a będę słuchać Twoich pouczeń!
- 89 (*Lamed*) Na wieki, o PANIE,
Twoje słowo trwa w niebie.
- 90 Z pokolenia na pokolenie wierność Twoja.
Umocniłeś ziemię, by trwała.
- 91 Według wyroków Twoich wszystko trwa do dzisiaj,
bo wszechświat jest na Twojej służbie.
- 92 Gdybym nie rozważał Prawa Twego,
zapewne zginąłbym upokorzony.

119,82 Ps 69,3; 101,2; 119,123; Iz 38,14; Lm 2,11

119,83 Hi 30,30; Ps 35,14; 119,61; Mt 9,17; Mk 2,22

119,84 Ps 39,4; Za 1,12; Ap 6,10

119,85 Ps 7,15; 35,7; 57,6; Jr 18,22

119,86 Ps 33,4; 35,19; 109,26; 111,7n; 119,78.138.161

119,87 Iz 58,2

119,88 Ps 71,20

119,89 Ps 19,10; 89,2; 119,160; Prz 8,22n; Iz 40,8; Jr 31,35-37; Mt 24,35; 1P 1,25

119,90 Ps 36,5; 89,1.2; 148,6; Koh 1,4

119,91 Ps 104,2-4; Jr 31,35; 33,25

119,92 Ps 119,16.50

sakramentom świętym. Pierwsza część Mszy Świętej to liturgia Słowa. Słowo to następnie staje się Ciałem – żywym pokarmem dla zgłodniałych. Kościół (Oblubienica) poprzez medytację Słowa sprawia, że może Ono owocować w jego sercu,

- 93 Obym nigdy nie zapomniał Twoich przykazań,
ponieważ przez nie obdarzyłeś mnie życiem.
- 94 Jestem Twój, więc mnie wybaw,
bo kieruję się Twymi przykazaniami.
- 95 Czyhali na mnie bezbożnicy, aby mnie zgubić,
zrozumiałem Twoje pouczenia.
- 96 Widziałem kres wszelkich dokonań,
lecz Twój nakaz nie ma kresu!
- 97 (*Mem*) Jakże miłuję Twoje Prawo,
cały dzień je rozważam.
- 98 Czynisz mnie mądrzejszym od mych wrogów,
bo nakaz Twój zawsze jest ze mną.
- 99 Jestem rozumniejszy od wszystkich nauczycieli,
gdyż rozważam Twoje pouczenia.
- 100 Jestem bardziej doświadczony niż starcy,
bo przestrzegam przykazań Twoich.
- 101 Unikałem wszelkich ścieżek grzechu,
by dochować wierności słowom Twoim.
- 102 Nie odstąpiłem od Twoich wyroków,
gdyż Ty mnie pouczyłeś.

119,93	Ps 71,20; 119,16.25.83
119,94	Ps 119,45.146
119,95	Ps 40,14; Iz 32,7
119,96	Ps 18,19
119,97	Ps 1,2; 119,15.47.48.127.163.165
119,98	Ps 119,130; Pwt 4,6
119,99	Ps 119,15; 2Tm 3,15
119,100	Hi 32,6-9; Ps 119,22.56; Mdr 4,8n
119,101	Prz 1,15
119,102	Pwt 17,20; Joz 23,6; 1Krl 15,5

podobnie jak niegdyś dziewicze łono Maryi wydało „błogosławiony owoc” (Łk 1,42). W sakramencie Eucharystii wspólnota Kościoła pozwala ogarnąć się Słowu, w którym ucieleśnił się Boży plan dla naszego zbawienia.

Obie dalsze strofy (*mem* i *nun*) hebrajskiego psalmu podejmuje wspólnota Kościoła jako wielkie dziękczynienie za dar Boży otrzymany w Eucharystii. Święty Ambroży w obszernym komentarzu do tego psalmu umieszcza długie

- 103 Jak słodkie dla mego podniebienia
jest Twoje słowo,
słodsze niż miód dla ust moich.
- 104 Dzięki Twoim przykazaniom jestem rozumny,
toteż nienawidzę wszelkiej drogi kłamstwa.
- 105 (*Nun*) Twoje słowo jest pochodnią dla nóg moich
i światłem na mojej ścieżce.
- 106 Przysięgłem i postanowiłem
przestrzegać Twych sprawiedliwych wyroków.
- 107 Upokorzono mnie bardzo.
PANIE, ożyw mnie zgodnie z Twoją obietnicą.
- 108 Niech będą Ci miłe, PANIE, ofiary ust moich!
naucz mnie Twoich wyroków!
- 109 Moje życie jest wciąż w niebezpieczeństwie,
ale nie zapominam o Twoim Prawie.
- 110 Bezbożni zastawili na mnie sidła,
lecz nie odszedłem od Twoich przykazań.
- 111 Odziedziczyłem na wieki pouczenia Twoje,
gdyż są radością mego serca.
- 112 Skłoniłem serce moje, by pełniło Twe ustawy,
ze względu na wieczną zapłatę.

-
- 119,103 Ps 19,10; Prz 8,11; 24,13.14
119,104 119,128.130
119,105 Prz 6,23
119,106 Ne 10,29
119,107 Ps 71,20; 119,25.50
119,108 Ps 50,14.23; 119,12; Oz 14,2; Hbr 13,15
119,109 Sdz 12,3; Hi 13,14; Ps 119,16
119,110 Ps 91,3; 119,10; 140,5; 141,9
119,111 Pwt 33,4; Ps 119,14.162
119,112 Ps 119,33.36

fragmenty Pieśni nad Pieśniami. Chce w ten sposób pokazać, że obie księgi biblijne dopełniają się wzajemnie jako wyraz umiłowania Słowa przez duszę. Strofa *nun* (119,105-112) koncentruje uwagę czytelnika na obrazie pochodni (hebr. *ner*). Takim źródłem światła jest dla wierzących Słowo objawienia. Chrystus nawiązuje do tego obrazu w swoim nauczaniu: „Jesteście światłem dla

- 113 (*Samech*) Znienawidziłem niegodziwość,
a umiłowałem Prawo Twoje.
- 114 Ty jesteś moją pomocą i tarczą,
więc ufam słowu Twojemu.
- 115 Odstąpcie ode mnie, złoczyńcy,
bym mógł rozważać nakazy mego Boga.
- 116 Przygarnij mnie zgodnie z Twą obietnicą,
a żyć będę,
nie zawiedz mojego oczekiwania.
- 117 Wspomóż mnie, a będę ocalony,
bym stale rozważał Twoje ustawy.
- 118 Odrzucisz tych, co porzucają ustawy Twoje,
bo ich zamysły są przewrotne.
- 119 Odrzucisz wszystkich bezbożników
ziemi jak śmieci,
a ja wciąż miłuję Twoje pouczenia.
- 120 Ponieważ lękam się Twoich sądów
drży z bojaźni przed Tobą ciało moje.
- 121 (*Ajin*) Wypełniałem prawo i sprawiedliwość,
nie wydaj mnie tym, co mnie krzywdzą.
- 122 Zapewnij dobro Twemu słudze,
niech pyszni mnie nie dręczą.

119,113 1Krl 18,21; Ps 119,47; Jk 1,8; 4,8

119,114 Ps 3,3; 31,20; 32,7; 61,4; 84,9; 91,1; 119,74

119,115 Ps 6,8,9; 119,22; 139,19; Mt 7,23

119,116 Ps 25,2.20; 31,1.17; 37,17.24; 54,4; 146,5; Rz 5,5; 9,33; Flp 1,20

119,117 Ps 12,5; 20,2; 119,6.15; Prz 29,25

119,118 Ps 119,10.21; Lm 1,15

119,119 Ps 119,47; Iz 1,22.25; Ez 22,18-22; Ml 3,2.3

119,120 Hi 4,14n; Ps 88,17; 119,161; Ha 3,16

119,121 2Sm 8,15; Hi 29,14

119,122 Hi 17,3; Ps 119,134; Hbr 7,22

świata. [...] Tak też niech świeci wasze światło dla ludzi, aby widzieli wasze dobre czyny i chwalili waszego Ojca, który jest w niebie” (Mt 5,14.16).

W strofie piętnastej (*samek*) psalmista odsyła od siebie (*suru-mimmenni*) złoczyńców, prosząc Boga, by nie przeszkadzali mu w rozważaniu Prawa. Escha-

- 123 Oczy moje tęsknią za Twoim zbawieniem
i za Twym sprawiedliwym słowem.
- 124 Postąp z Twym sługą według łaski Twojej
i naucz mnie Twoich ustaw.
- 125 Jestem Twoim sługą, daj mi zrozumienie,
abym poznał pouczenia Twoje.
- 126 Czas już, o PANIE, byś przystąpił do dzieła,
bo pogwałcili Prawo Twoje.
- 127 Toteż umiłowałem Twoje nakazy
bardziej niż najczystsze złoto.
- 128 Dlatego trzymam się wszystkich przykazań Twoich,
a nienawidzę wszelkiej drogi kłamstwa.
- 129 *(Pe)* Godne podziwu są Tve pouczenia,
dlatego je rozważam.
- 130 Wyjaśnienie Twoich słów rozjaśnia umysł
i daje rozum ludziom prostym.
- 131 Otworzyłem me usta i głęboko wzdycham,
pragnąc nakazów Twoich.
- 132 Spójrz na mnie i zmiłuj się nade mną
jak zwykłeś postępować z miłującymi Tve imię.
- 133 Kieruj moimi krokami zgodnie z obietnicą Twoją,
by nie opanowała mnie żadna niegodziwość.

119,123 Ps 119,82

119,124 Ps 51,1; 106,45; 109,26; 119,12.88.149.159

119,125 Ps 116,16; 119,27; 143,12

119,126 Jr 18,23; Ez 31,11

119,127 Ps 19,10; 119,47

119,128 Ps 19,8; 119,104

119,129 Ps 119,18.22

119,130 Ps 19,7; 73,17; Prz 6,23

119,131 Hi 29,23; Ps 42,1; 81,10; 119,20

119,132 Ps 25,16; 106,4

119,133 Ps 17,5; 19,13; Rz 6,12

tologiczny sędzia z Jezusowej przypowieści wypowiada wyrok na bezbożnych słowami, które nawiązują do naszego psalmu: „Odejdźcie ode Mnie, przekłęci, w ogień wieczny, który przygotowano diabłu i jego aniołom” (Mt 25,41). Idąc

- 134 Wybaw mnie od ludzkich potwarzy,
a będę przestrzegał przykazań Twoich.
- 135 Rozjaśnij oblicze nad swym sługą
i naucz mnie ustaw Twoich.
- 136 Potoki łez płyną z moich oczu,
bo nie przestrzegano Prawa Twego.
- 137 (*Cade*) Sprawiedliwy jesteś, PANIE,
i słuszne są wyroki Twoje.
- 138 Ty wydałeś postanowienia,
które są sprawiedliwe i niezawodne.
- 139 Gorliwość mnie pożera,
bo moi wrogowie zapomnieli o Twych słowach.
- 140 Słowo Twoje jest pełne ognia,
więc miłuje je Twój sługa.
- 141 Jestem mały i wzgardzony,
lecz nie zapomniałem przykazań Twoich.
- 142 Twoja sprawiedliwość jest wieczna,
a Prawo Twoje jest prawdą.

119,134 Ps 119,84; 142,6; Iz 54,14; Łk 1,74

119,135 Lb 6,25; Ps 4,6; 31,16; 67,1; 80,3.7.19; 119,12

119,136 Ps 119,158; Jr 9,1.18; 14,17; Lm 3,48; Ez 9,4; Flp 3,18

119,137 Pwt 32,4; Ezd 9,15; Ne 9,33; Ps 116,5; 129,4; 145,17; Jr 12,1; Lm 1,18; Dn 9,7.14; Ap 16,7

119,138 Ps 19,7-9; 119,86.90.144.172

119,139 Ps 69,9.10; J 2,17

119,140 Ps 12,6; 19,8; 119,47

119,141 Ps 22,6; 119,61

za tym wskazaniem, tradycja Kościoła pozwala wyjaśniać pewne wypowiedzi psalmisty w kluczu eschatologicznym: przemawia tu Chrystus, któremu Ojciec zlecił sąd nad światem. Ojcowie widzieli w tym psalmie także proroczą zapowiedź życia według zasad ewangelicznych, nadejście królestwa Bożego, a nawet prowadzenie na ziemi takiego życia, jak błogosławieni w niebie. Poszczególne wersety tej długiej medytacji były dla nich jak promienie słoneczne rozjaśniające ciemności i zachęcające do podejmowania żmudnego wysiłku ascezy osobistej.

W centrum tej części psalmu (*cade*) mieszczą się słowa pełne ufności: „Sprawiedliwy (*caddiq*) jesteś, PANIE, i słuszne są wyroki Twoje” (119,137). Łatwo odnaleźć aluzje do tych słów w niebiańskiej liturgii Apokalipsy

- 143 Dopadł mnie ucisk i strapienie,
lecz rozkoszuję się Twymi nakazami.
- 144 Pouczenia Twoje to wieczna sprawiedliwość,
daj mi je pojąć, a żyć będę.
- 145 (*Qof*) Wołam z całego serca: Wysłuchaj mnie, PANIE,
bo szukam ustaw Twoich!
- 146 Wzywam Cię, abyś mnie ocalił,
chcę zachować Twoje pouczenie!
- 147 Wstaję przed świtem i wołam,
w słowach Twoich pokładam ufność.
- 148 Do późnej nocy czuwam,
aby rozważać Twoje słowa.
- 149 Słuchaj łaskawie mego głosu, PANIE,
spraw, abym ożył zgodnie z wyrokiem Twoim.
- 150 Zbliżyli się niegodziwi prześladowcy,
są oni daleko od Twojego Prawa.

119,142 Ps 19,2.9; 119,151.160; J 17,17

119,143 Ps 119,24

119,144 Ps 19,9; 119,27

119,145 Ps 119,10.22.55; Mdr 8,21

119,146 Ps 3,7

119,147 Ps 5,3; 57,8; 108,2

119,148 Ps 42,8; 63,6.7; 77,5; 119,15

119,149 Ps 71,20; 119,25.124

(Ap 16,5.7; 19,2). Wyznanie to pada zarówno z ust aniołów gniewu Bożego, jak i z ust zbawionych w niebie. Boże wyroki, które ogłosi zwycięski Chrystus, są niepodważalne i muszą je uznać jednakowo zbawieni i potępieni. Kościół modli się słowami tego psalmu o dochowanie wierności Bożym przykazaniom, aby uniknąć losu potępionych. Litera *cade* wskazuje na sprawiedliwość (hebr. *cedeq*) Bożą, która jest wzorem dla człowieka sprawiedliwego (hebr. *caddiq*).

Strofa *qof* (119,145-152) pojawia się w modlitwie Kościoła jako *laudes* pierwszego i trzeciego tygodnia w cyklu brewiarzowym. Powodem takiego jej umiejscowienia jest odniesienie w tekście do godziny świtu: „Wstaję przed świtem i wołam, w słowach Twoich pokładam ufność” (119,147). Ewangelie często wspominają Jezusową modlitwę o świecie. Symbolizuje ona zwycięstwo wiary

- 151 Ty jesteś blisko, PANIE,
i wszystkie Twe nakazy są prawdą.
- 152 O Twych pouczeniach wiedziałem zawsze,
że ustaliłeś je na wieki.
- 153 (*Resz*) Ratuj mnie i spójrz na moje uniżenie,
bo nie zapomniałem Twego Prawa.
- 154 Rozsądź moją sprawę i mnie wykup,
ożyw mnie słowem Twoim.
- 155 Bezbożni nie osiągną zbawienia,
bo nie zważają na Twoje ustawy.
- 156 Zawsze okazujesz miłosierdzie swoje, PANIE.
Ożyw mnie zgodnie z Twymi wyrokami.
- 157 Choć liczni są moi prześladowcy i ciemężyciele,
nie odstępuję od Twoich pouczeń.
- 158 Widziałem odstępców i bolałem nad tym,
że nie zachowują słów Twoich.
- 159 Spójrz, jak miłuję przykazania Twoje, PANIE,
ożyw mnie zgodnie z Twą łaską.
- 160 Podstawą słów Twoich jest prawda,
wieczne są wyroki Twojej sprawiedliwości.

119,151 Ps 34,18; 119,142; 145,18; Iz 50,8

119,152 Ps 119,89.125; Mt 5,18; Łk 21,33

119,153 Hi 36,15; Ps 119,16.50; Prz 3,1; Lm 5,1; Oz 4,6

119,154 1Sm 24,15; Ps 35,1; 43,1; 119,134; Mi 7,9

119,155 Hi 5,4; Ps 119,45.94

119,156 2Sm 24,14

119,157 Ps 3,1.2; 7,1; 119,51.86.161

119,158 Ps 139,21; Iz 21,2; 24,16; Jr 3,20

119,159 Ps 119,25.47

119,160 Ps 119,89.142.152; 139,17; J 17,17

nad mrokiem grzechu. Litera *resz* kojarzy się natomiast z biblijnym określeniem grzeszników (hebr. *resza'im*), których serca pogrążone są w ciemnościach niewiary. Psalmista prosi o wybawienie z ich zasadzek i łaskę wytrwania do końca. Modlitwa ta znajdzie dopełnienie w Jezusowej modlitwie za Kościół zanoszonej podczas ostatniej wieczerzy i w Ogrójcu.

- 161 (*Szin*) Moźni prześladowają mnie bez przyczyny,
lecz moje serce lęka się tylko słów Twoich.
- 162 Będę się cieszył z Twojej obietnicy
jak ten, co znalazł bogate łupy.
- 163 Nienawidzę kłamstwa i nim się brzydzę,
lecz Prawo Twoje miłuję.
- 164 W ciągu dnia siedmiokrotnie Cię wielbię
za sprawiedliwe wyroki Twoje.
- 165 Wielki pokój dla miłujących Tve Prawo,
tacy nie mogą się potknąć.
- 166 Wyczekuję Twego zbawienia, PANIE,
i miłuję nakazy Twoje.
- 167 Zachowuję Twoje pouczenia
i bardzo je miłuję.
- 168 Przestrzegam przykazań i pouczeń Twoich,
bo wszystkie me drogi są Ci znane, Panie.
- 169 (*Taw*) Niech modlitwa moja dotrze
przed Tve oblicze, PANIE,
zgodnie z Twym słowem daj mi zrozumienie.

119,161 1Sm 24,11; 26,18; Ps 2,11; 69,4; 119,23.120

119,162 1Sm 30,16; Ps 119,14.111; Iz 9,2.3; Mt 13,44

119,163 Ps 31,6; 119,47.104.128; Prz 13,5

119,164 Ps 119,7.160

119,165 Ps 37,11.37; 72,7; Prz 3,2.23; Iz 26,3; 32,17; 63,13; Mt 13,41; 1J 2,10

119,166 Rdz 49,18; Ps 119,81.174

119,167 Ps 119,47.129

119,168 Hi 24,23; Ps 119,22; 139,3; Prz 5,21

119,169 Hi 16,18; Ps 18,6; 102,1; 119,27.65.144.154

Dwie końcowe strofy długiej medytacji są podsumowaniem modlitwy ufności, jaką psalmista zanosí do Boga. Wzmianka o siedmiu porach codziennej modlitwy świadczy o zwyczaju praktykowanym w późnym judaizmie i przejętym przez mnichów chrześcijańskich. Cały ten psalm można uznać za zbiór aktów strzelistych, które pozwalają wyrazić umiłowanie Słowa Bożego w różnych okolicznościach życia. Jako dopełnienie modlitwy biblijnej stanowi on jakby koronkę różań-

- 170 Niech me błaganie dojdzie do Ciebie,
ocal mnie zgodnie z Twoją obietnicą!
- 171 Hymn pojawi się na moich wargach,
gdy mnie nauczysz ustaw Twoich.
- 172 Mój język będzie głosił Twoje słowo,
bo wszystkie Twe nakazy są sprawiedliwe.
- 173 Niech ocali mnie Twa ręka,
bo wybrałem przykazania Twoje.
- 174 Od Ciebie, PANIE, oczekuję zbawienia,
a Twoje Prawo jest dla mnie rozkoszą.
- 175 Pozwól mi żyć, abym mógł Cię chwalić!
Niech Twoje wyroki będą dla mnie pomocą.
- 176 Błądziłem jak zagubiona owca,
szukaj Twego sługi, bo nie zapominam
nakazów Twoich!

119,170 Ps 22,20; 28,2; 31,2; 59,1; 130,2; 140,6; 143,1

119,171 Ps 51,15; 63,3; 94,12; 119,12; 145,7; Iz 2,3; Mi 4,2

119,172 Ps 51,14; 119,138; Rz 7,12

119,173 Joz 24,22; Ps 37,24; 73,23; Prz 1,29; Łk 10,42

119,174 Ps 119,16.24.166

119,175 Iz 55,3

119,176 Ps 119,16; Iz 53,6; Jr 50,6; Ez 34,6; Mt 18,12; Łk 15,4; 1P 2,25

cową, w której Chrystus poucza swych wiernych o najwyższym prawie – miłości. Medytacja oparta na słowach tego psalmu prowadzi prostą drogą do osiągnięcia korony chwały. Pokarm słowa staje się podstawą życia duchowego i kształtuje duszę na podobieństwo Syna Bożego, który przyszedł spełnić wolę Ojca.

Psalm 120

- 1 *Pieśń wstępowań.*
Do PANA wołałem w ucisku,
a On mnie wysłuchał.
- 2 PANIE, ocal mnie od głoszących kłamstwo
i od podstępного języka.
- 3 Co zyskasz i co ci z tego przyjdzie,
podstępny języku?
- 4 Tylko ostre strzały wojownika
i rozżarzone węgle z janowca.
- 5 Biada mi, że przebywam w Meszek,
że mieszkam pośród namiotów Kedaru.
- 6 Zbyt długo przebywałem z tymi,
którzy nienawidzą pokoju.
- 7 Ja jestem za pokojem!
Lecz gdy do nich przemawiam,
oni dążą do wojny!

120,1 Wj 34,24; 1Krl 12,27; Iz 30,29

120,2 Ps 12,3-5; 52,4,6; 109,2; Prz 12,22; So 3,13

120,3 1Sm 3,17; Ps 52,4; So 3,13

120,4 Ps 45,5; 127,4; 140,10; Prz 25,18,22; Iz 5,28; Jr 50,9

120,5 Rdz 10,2; 25,13; 1Krn 1,5; Pnp 1,5; Iz 21,16; 60,7; Jr 2,10; 49,28; Ez 27,13.21; 38,2.3; 39,1

120,6 Ps 35,20

120,7 Ps 55,21; 109,4; 140,3

Psalm 120(119). Centrum piątej księgi Psalterza zajmuje kolekcja piętnastu pieśni pielgrzymkowych. Są to modlitwy odmawiane podczas wstępowania Izraelitów do miasta świętego z okazji dorocznych świąt pielgrzymkowych (Paschy, Pięćdziesiątnicy i Święta Namiotów). Pieśni te powstały zapewne w V wieku przed Chrystusem. Pierwszym z tych śpiewów jest Ps 120(119). Odzwierciedla on ciężkie warunki życia Żydów w diasporze rozproszonych z dala od ojczyzny i narażonych na zniewagi pogan. Hebrajskie tytuły tych pieśni (*ma'alot*) można tłumaczyć jako „pieśni wstępowania” (pielgrzymi, zdążając do Jerozolimy, ciągle szli w górę) albo „pieśni stopni” (wykonywane na stopniach świątyni przez chór lewitów). „Wstępowanie” tłumaczy się też duchowo jako wznoszenie umysłu i serca ku Bogu. Wszystkie te pieśni podkreślają ufność do Pana i zwrócenie

Psalm 121

¹ *Pieśń wstępowań.*

Oczy swe wznoszę ku góróm –
skąd przyjdzie dla mnie pomoc?

121,1 Ps 48,1; 87,1; 123,1; 133,3; Iz 40,26; Jr 3,23

spojrzeń ku Jerozolimie jako miejscu liturgii i źródłu błogosławieństw. Bóg jest tu ukazany jako ten, „który stworzył niebo i ziemię” (Ps 121,2; 124,8; 134,3). Ps 120 zawiera prośbę za pielgrzymów mieszkających w diasporze (Meszek to górzysty region Azji Mniejszej, Kedar zaś to północne tereny Arabii). Ich sąsiedzi „nienawidzą pokoju”, podczas gdy pielgrzymi go pragną (120,5-7).

Utwór przeznaczony jest „na wejście” do Jerozolimy. Dwie jego strofy (120,1-4.5-7) ukazują problem współistnienia Izraela z obcymi narodami. Włączenie tego utworu do kolekcji psalmów pielgrzymkowych wskazuje na jego interpretację zbiorową – przemawia w nim cały lud Boży rozproszony po świecie i doświadczany przez konflikty wojenne. Wygnaniec, który daremnie marzy o pokoju, znajduje go w Jerozolimie, której nazwa oznacza właśnie ‘miasto pokoju’. W takiej interpretacji wymienione nazwy geograficzne (*Meszek, Kedar*) trzeba rozumieć ogólnie jako kraje rozproszenia. Chociaż fizycznie oddaleni, izraelscy wygnańcy są związani ze stolicą i świątynią więzami wiary i miłości. Psalm wyraża gorące pragnienie pokoju. Tylko żarliwa modlitwa może przemienić zarzewie wrogości w źródło zgody i pojednania.

Ze słów psalmisty przebija już tajemnica wcielenia Jezusa Chrystusa. Zamieszkał On „pośród namiotów Kedaru” (120,5; zob. J 1,14), aby pojednać zwaśnione narody (Ef 2,16n). Pokojem ludzkości jest bowiem Jezus (Ef 2,14). Także Chrystus wielokrotnie pielgrzymował do Jerozolimy na święta (Mt 20,18). Zwłaszcza Jego ostatnia droga, zakończona śmiercią krzyżową, jest dopełnieniem wszystkich „wstępowań” ludu Bożego i zapowiada cudowną pielgrzymkę Kościoła ku niebieskiej Jerozolimie (Hbr 13,14). Początkiem tej drogi jest oderwanie się od świata i jego nieprawości.

Psalm 121(120). Kolejna z pieśni „wstępowań” to kapłańskie błogosławieństwo udzielane na prośbę pielgrzyma. Wznosząc oczy ku góróm judzkim, pielgrzym stawia sobie następujące pytanie: z której strony nadejdzie pomoc konieczna, aby osiągnąć cel podróży? Wiara podpowiada mu szybką odpowiedź: pomoc może przyjść tylko od „PANA, który stworzył niebo i ziemię” (121,2). Bóg jako „strażnik Izraela” (121,4b) nieustannie otacza opieką swój lud i nie pozwala, aby

- 2 Pomoc przychodzi od PANA,
który stworzył niebo i ziemię!
- 3 On nie pozwoli potknąć się twojej nodze
ani się nie zdrzemnie ten, który cię strzeże!
- 4 Nie zdrzemnie się nigdy ani nie zaśnie
strażnik Izraela.
- 5 PAN jest strażnikiem twoim,
PAN twoją osłoną,
On jest po twojej prawej stronie.
- 6 We dnie nie porazi cię słońce
ani księżyc w nocy.
- 7 PAN cię ustrzeże od zła wszelkiego,
PAN ochroni twe życie.
- 8 PAN cię ustrzeże przy wyjściu i powrocie
teraz i na wieki.

121,2 Ps 20,2; 115,15; 124,8; 134,3

121,3 1Sm 2,9; Ps 41,2; 66,9; 97,10; 127,1; Prz 3,23.26; Iz 27,3

121,5 Ps 16,8; 91,1.4; Iz 25,4; Łk 1,35

121,6 2Krl 4,19; Ps 91,5; Iz 25,4; 49,10; Jon 4,8; Ap 7,16

121,7 Ps 41,2.3; 91,10-12; 97,10

121,8 Pwt 28,6; 31,2; Lb 27,17; 1Sm 29,6; 1Krl 3,7; Ps 113,2; 115,18; 125,2; 131,3; Dz 1,21

uczestnicy pielgrzymki mieli doznać w drodze uszczerbku na ciele i duchu. W tym momencie słyszy głos kapłańskiej wyroczni: Pan będzie dniem i nocą strzegł tych, którzy należą do Jego ludu (121,5n). Czuwa On bowiem stale nad swymi wiernymi. Jest z nimi od świtu do nocy, od narodzenia aż do śmierci (121,7n).

Układ literacki wskazuje na to, że jest to psalm złożony z dwóch części: ze słów pielgrzyma (121,1n) i z odpowiedzi kapłana (121,3-8). Słowa tej modlitwy krzepią każdego wierzącego, którego siły osłabły w pielgrzymce życia. Pieśń bowiem sławi Boga jako strażnika swego ludu i źródło niezawodnej pomocy. Obrazy niszczącej siły słońca i księżyca (121,6) można interpretować na różnych poziomach, widząc w nich różne źródła destruktywnego wpływu na ludzką psychikę, moralność czy więzi społeczne. Moc „strażnika Izraela” (121,4n) zawsze jednak przewyższa porażającą siłę przeciwnika.

Obrońcą nowego ludu Bożego jest Jezus, „pasterz i baranek” (Ap 7,16n; 1P 2,25). On jest przewodnikiem, który prowadzi do życia (J 8,12), krzepi utrudzonych (Mt 11,28) i poi spragnionych (J 7,37). Pod Jego opieką Kościół

Psalm 122

- ¹ *Pieśń wstępowań. Dawida.*
 Uradowałem się, gdy mi powiedziano:
 „Pójdziemy do domu PANA!”
- ² Stały już nasze nogi
 na twoich dziedzińcach, Jeruzalem!
- ³ Jeruzalem, zbudowane jak miasto,
 gdzie wszyscy się jednoczą.

122,1 Ps 27,4; 42,4.5; 43,4; Iz 2,3; Mi 4,2; Za 8,21

122,2 Ps 9,14; 87,2; 116,19; Jr 7,2

122,3 2Sm 5,9; Ne 4,6; Ps 48,13; 147,2

szczęśliwie osiągnie ostateczny cel ziemskiej wędrówki. Wiara ludu zarówno Starego, jak i Nowego Przymierza podpowiada, że jedyną pomocą jest Pan, Stwórca świata i opiekun Izraela. Wyznanie to znajduje realizację w osobie Jezusa Chrystusa, który troszczy się o swój Kościół jak oblubieniec o umiłowaną. Psalmista poucza, że nasz postęp duchowy zależy od głębokiej wiary w Bożą opiekę i stałą Jego obecność w każdej chwili życia. Kościół modli się słowami tego psalmu zwłaszcza za wygnańców z ojczyzny i za wszystkich podróżujących. Pod czujną opieką Chrystusa wspólnota wierzących osiągnie szczęśliwy cel ziemskiej wędrówki. Niegdyś prorok zapowiadał: „Stanie się na końcu czasów, że góra świątyni Pańskiej stać będzie mocno na szczycie gór i wystrzeli ponad pagórki. Wszystkie narody do niej popłyną” (Iz 2,2). Wspólnota Kościoła pielgrzymującego wznosi oczy ku tej świątyni, która wznosi się aż ku niebu: jest nią Chrystus zmartwychwstały i wstępujący do Ojca (por. św. Augustyn, *Objaśnienie do Ps 67,22*).

Psalm 122(121). Psalm ten z kolei wyjaśnia, że celem pielgrzymki jest „dom PANA” (122,1n). Jeruzolima, gdzie sprawuje się sądy, stanowi miejsce, do którego dążą „plemiona PANA”, czyli przedstawiciele dwunastu pokoleń (122,4) objętych jurysdykcją świątynną. Psalm kończy się modlitwą o „pokój” (hebr. *szalom*) dla Izraela i stwierdzeniem, że psalmista ma na względzie „dobro” Syjonu (122,6-9). Można interpretować ten psalm jako powitanie miasta świętego przez pielgrzymów bądź jako pieśń pożegnalną przy jego opuszczeniu. Sama nazwa Jeruzolimy oznacza ‘miasto pokoju’. Pokój jej mieszkańców służy także na pielgrzymów, stając się źródłem szczęścia dla wszystkich. Miasto ze swoją świątynią to symbol ścisłej więzi pomiędzy Izraelem a jego

- 4 Bo tam wstępują plemiona,
 plemiona PANA,
 by zgodnie z prawem Izraela
 sławić imię PANA.
- 5 Tam bowiem ustawiono trony sędziowskie,
 trony domu Dawida.
- 6 Jeruzalem, proś o to, co służy pokojowi
 i o pomyślność dla tych, co cię miłują.
- 7 Niech pokój będzie w murach twoich
 i pomyślność – w twoich pałacach!
- 8 Za względu na moich braci i bliźnich
 będę głosił: „Pokój tobie!”.
- 9 Ze względu na dom PANA, naszego Boga,
 życzę ci szczęścia.

122,4 Wj 23,17; Pwt 16,16; Ps 78,5; 84,5; Łk 2,42

122,5 Pwt 17,8; 2Sm 15,2; 1Krl 3,16; 7,7; 2Krn 19,8; Ps 89,29

122,6 Ps 29,11; 51,18; 102,14; Jr 29,7

122,7 Ps 48,3.13; 51,18; Iz 62,6; Jr 17,27

122,8 1Sm 25,6; Ps 85,8; 133,1; J 20,19

122,9 Ne 2,10; Tb 13,14; Est 10,3; Ps 26,8

Bogiem. Zburzenie Jeruzolimy przyczyniło się do przemiany religijności Izraela i pogłębienia jego duchowości.

Pieśń pielgrzymkowa, jaką reprezentuje Ps 122, złożona jest z trzech strof (122,1-2.3-5.6-9). W pierwszej strofie zapowiedź (122,1: „Pójdziemy do domu PANA”) osiąga wypełnienie: „Stanęły już nasze nogi na twoich dziedzińcach” (122,2). Druga strofa ukazuje rozpoczęcie czynności sądowych, a trzecia zawiera życzenie pokoju i dobra dla „domu PANA”. Celem pielgrzymki jest więc jerozolimska świątynia, „dom PANA” (122,1.9). Psalm jest świadectwem ogromnego szacunku, jakim w narodzie wybranym cieszyła się Jeruzolima jako święte miasto, miejsce „zamieszkania” Boga, które było jedynym, gdzie można było składać Mu ofiary. Stąd roztacza On swoje królowanie i opiekuje się swoim ludem za pośrednictwem królów z dynastii Dawida. Utwór nosi więc także cechy pieśni Syjonu (zob. Ps 46; 48; 76; 84; 87).

Lektura chrześcijańska Ps 122 prowadzi do kontemplacji tajemnicy nowej Jeruzolimy. O ile ziemską stolicą Dawida była znakiem jedności dwunastu plemion Izraela, Jeruzolima niebieska obejmuje już zwielo-

Psalm 123

- ¹ *Pieśń wstępowań.*
Do Ciebie wznoszę oczy,
który mieszkasz w niebie!
- ² Jak oczy sług zwracają się na ręce panów,
jak oczy służącej – na ręce jej pani,
tak oczy nasze – ku PANU, Bogu naszemu,
aby się zmiłował nad nami.

123,1 Ps 2,4; 11,4; 25,15; 121,1; 141,8; Mt 5,24; 6,9

123,2 Ps 25,15; Prz 27,18; Ml 1,6

krotnioną liczbę wybranych, czyli symboliczne „sto czterdzieści cztery tysiące” (Ap 7,4). Zwycięski Chrystus, nowy Dawid, zasiada w niej na tronie sędziowskim (122,5) jako Pan zjednoczonej ludzkości. On pojednał wszystko ze sobą, „wprowadziwszy pokój przez krew swego krzyża” (Kol 1,20). Zbawcze dzieło, zapoczątkowane w ziemskiej Jerozolimie, na Golgocie to początek wspólnego pielgrzymowania ku nowej ziemi. Ewangeliczna wizja nowej Jerozolimy jest wypełnieniem Jezusowych słów o nowym kulcie „w Duchu i w prawdzie” (J 4,24). Nowe przymierze łączy Jerozolimę nierozdzielną więzią ze świątynią: Kościół, święte miasto Boga, jest także świątynią. Nadprzyrodzona wizja Apokalipsy św. Jana tak przedstawia przemienione miasto święte: „Jeruzalem nowe ujrzałem zstępujące z nieba, przystrojone jak oblubienica zdobna w klejnoty dla swego męża. I usłyszałem donośny głos mówiący od tronu: Oto przybytek Boga z ludźmi” (Ap 21,2n).

Psalm 123(122). Kolejna pieśń pielgrzymów zaczyna się, podobnie jak wcześniej Ps 121, wzniesieniem oczu ku „PANU, który mieszka w niebie” (123,1n; por. Ps 121,1). Potem następuje modlitwa wspólnotowa o zmiłowanie Boże nad tymi, którzy doznają „szyderstwa” i „wzgardy” ze strony wrogów (123,3n). Zakończenie psalmu pozwala datować go na lata po powrocie z niewoli babilońskiej. Mieszkańcy Jerozolimy doznawali wówczas wielu zniewag od ludów sąsiednich, które przeszkadzały im w odbudowie Jerozolimy. Także ten psalm, powstały po niewoli, ilustruje trudną sytuację Izraela narażonego na trudności i pogardę ze strony obcych potęg oraz ich miejscowych sojuszników (por. Ne 2,19; 3,36).

- ³ Zmiłuj się nad nami, PANIE,
zmiłuj się nad nami,
bo do syta nakarmiono nas wzgardą.
- ⁴ Ponad miarę napełniły nas szyderstwa wrogów
i pogarda pysznych!

123,3 Ne 4,4; Ps 4,1; 41,14-17; 51,1; 119,22

123,4 Ne 2,19; 4,4; Hi 12,5; Ps 79,4; 119,22.51; Iz 32,9.11; Am 6,1; Za 1,15

Ta krótka pieśń wspólnoty pielgrzymiej złożona jest z trzech części: wyznania ufności (123,1n), suplikacji (123,3ab) i lamentacji (123,3c-4). Wiadać więc, że w porównaniu z innymi psalmami o charakterze lamentacji kolejność wydarzeń dramatu jest odwrócona. Każę to skupić uwagę na zakończeniu utworu. Dokonując społecznej lektury psalmu, odkrywamy, że więzy pomiędzy jednostką (123,1) a wspólnotą (123,2-4) opisują solidarność wierzących ze wszystkimi wzgardzonymi w społeczności. Zjednoczenie z upokorzonymi ma wymiar religijny i dokonuje się poprzez zwrócenie się „ku PANU, Bogu naszemu” (123,2), który podnosi z poniżenia. W Nim odkrywamy, że cierpiący są naszymi siostrami i braćmi, bo On jest Panem i ojcem nas wszystkich. Werset 123,2 uzasadnia etykę dobrowolnego duchowego poddaństwa. O ile relacje sługa–pan są grzechem społecznym, gdyż niszczą osobowość ludzką i godzą w godność każdej osoby, to relacje z Bogiem, w którym człowiek uznaje swojego jedyne Pana, przywracają człowiekowi utraconą godność i porządkują stosunek do siebie, innych ludzi i świata.

Modlitwa psalmisty, sługi Bożego, znajduje wypełnienie w ustach Chrystusa. Już Izajasz przedstawiał przyszłego Mesjasza jako ideał sługi JHWH (Mt 12,17-21). „Chrystus podczas swego ziemskiego życia, z wielkim wołaniem i łzami zanosił błagania i prośby do tego, który mógł Go ocalić od śmierci” (Hbr 5,7). Modlił się On nie tylko za siebie lecz także za nas wszystkich, aby wybłagać nam uwolnienie i łaskę. Kościół, podobnie jak Maryja, jest służebnicą Pańską (Łk 1,38.48). Szczególną wymowę Ps 123 ma w liturgii Wielkiego Postu, gdy chrześcijanie poddają się wspólnotowym ćwiczeniom ducha. Po smutnych doświadczeniach grzechu modlitwa tym psalmem podtrzymuje nas w duchowej wspinaczce ku wyżynom nieba.

Psalm 124

- 1 *Pieśń wstępowań. Dawida.*
 Gdyby PAN nie był z nami,
 – niech Izrael powtórzy –
 2 gdyby PAN nie był z nami,
 kiedy przeciw nam powstałi ludzie,
 3 wtedy żywcem by nas pożarli,
 w zapale swej wściekłości,
 4 wtedy pochłonęłaby nas woda
 i potok by nas zalał,
 5 wtedy by nas porwały
 kipiące topiele.

124,1 Ps 94,17; 118,2n; 129,1

124,3 Rdz 39,19; Lb 16,30; Ps 35,25; 56,1; 57,3; 138,7; Prz 1,12

124,4 Hi 22,11; Ps 18,5.16; 32,6; 42,8; 69,1.2; 144,7; Iz 8,8

124,5 Hi 38,11

Psalm 124(123). Psalm ten wyraża dziękczynienie Izraela za ocalenie narodu. Autor zaczyna od nakreślenia hipotetycznej możliwości opuszczenia wybranych przez Boga. Skutki wydania ich w ręce wrogów (124,1-3) byłyby równie tragiczne jak niegdyś kataklizm potopu (124,4n). Z Bożą pomocą jednak naród uwolniony z niewoli babilońskiej jest „jak ptak, który się wyrwał z sidła ptaszników” (124,7). Stąd wniosek końcowy: „Wspomożenie nasze w imieniu PANA, który stworzył niebo i ziemię” (124,8; por Ps 121,2).

Psalm jest dziękczynieniem za ocalenie narodu ze śmiertelnego zagrożenia. Kolejny raz Izrael przekonał się, że bez pomocy Pana dawno by już zginął z rąk nieprzyjaciół. Szukając literackiej struktury Ps 124, łatwo wyodrębnić w nim dwie sekcje. Pierwsza strofa (124,1-5) dla zobrazowania zagrożenia posługuje się symbolami kosmicznymi (ogień i woda). Druga (124,6-8) odwołuje się do obrazów myśliwskich. Świadomość niebezpieczeństw, z których zostaliśmy wyrwani, pozwala na głębszą lekturę psalmu, zarówno osobistą, jak i społeczną. Bóg jest potężniejszy od wszelkich zagrożeń, które nas dosięgają. On ratuje nas od zagłady i podtrzymuje swoją opieką.

- 6 Błogosławiony PAN, który nas nie wydał
na pastwę ich zębów.
- 7 Jesteśmy jak ptak, który się wyrwał
z sidła ptaszników.
Sidło się zerwało,
a myśmy ocaleli.
- 8 Wspomożenie nasze w imieniu PANA,
który stworzył niebo i ziemię.

124,6 Ps 27,2; Prz 30,14

124,7 Ps 91,3; 141,10; Prz 6,5; Oz 9,8; 2Kor 11,33; Hbr 11,34

124,8 Rdz 1,1; Ps 20,8; 33,21; 115,15; 121,2; 134,3; 146,6

Jezus wielokrotnie zapewniał o niej swoich uczniów (np. Mt 10,30n; Łk 12,32; J 17,15) i sam przychodził im z pomocą (np. Mt 8,25; 14,30; J 17,12; Dz 12,11). Końcowa inwokacja (124,8) jest wyznaniem wiary często powtarzanym w liturgii Kościoła. Tradycja patrystyczna odnosi słowa psalmu do sytuacji Apostołów, męczenników i tych wszystkich, którzy doznają prześladowań dla imienia Jezusa. Modlitwa ta odzwierciedla każdy moment dziejów Kościoła: gdyby Pan Jezus nie stał przy nas, szatan ze swoimi sprzymierzeńcami pochłonąłby nas żywcem (Rz 8,36). Chrystus jednak przyjął na siebie całe uderzenie wroga. Teraz, gdy znajdujemy się w podobnym zagrożeniu, zmartwychwstały Pan stoi przy nas, aby nas bronić. Dlatego Kościół w liturgii tak często odwołuje się do końcowych słów tego psalmu: „Wspomożenie nasze w imieniu PANA, który stworzył niebo i ziemię” (124,8). Dzisiaj bardziej jeszcze niż w Starym Przymierzu Pan jest ze swoim Kościołem. Wszystko jest dla nas możliwe z pomocą Tego, który nas „umacnia” (por. Flp 4,13). On bowiem uwalnia nas z sidła demonicznych i żyje w nas na sposób sakramentalny. Podczas naszej duchowej pielgrzymki Ps 124 wskazuje na potęgę misterium paschalnego Chrystusa. Nasze życie duchowe rozwija się w miarę, jak uświadamiamy sobie działającą w nas łaskę i potrafimy za nią dziękować Bogu. „A jeżeli dzięki Chrystusowi taką ufność w Bogu pokładamy, to nie dlatego, żebyśmy uważali, iż jesteśmy w stanie pomyśleć coś sami z siebie, lecz wiemy, że ta możliwość nasza jest z Boga” (2Kor 3,4n).

Psalm 125

- 1 *Pieśń wstępowań.*
 Ci, którzy ufają PANU,
 są jak góra Syjon.
 Ona się nigdy nie chwieje,
 lecz trwa na wieki.
- 2 Jak góry otaczają Jeruzalem,
 tak PAN swój lud otacza
 teraz i na wieki.
- 3 Nie zaciąży berło bezbożnych
 nad losem sprawiedliwych,
 aby prawi nie wyciągali rąk ku nieprawości.
- 4 Czyń dobrze, PANIE, tym, co są dobrzy
 i mają prawe serce!
- 5 A tych, co chodzą po krętych drogach,
 niech PAN odrzuci z popełniającymi nieprawość.
 Pokój Izraelowi!

125,1 Ps 25,2.3; 46,5; 61,7; 93,1; 104,5; Prz 10,30; Koh 1,4

125,2 Pwt 32,10; 2Krl 6,17; Ps 121,8; Za 2,5; Mt 28,20

125,3 Rdz 3,22; Wj 22,8; 1Sm 24,10; Ps 16,5; 89,22; 55,20; 119,134; Prz 22,8; Iz 14,5; 30,30; Dz 12,1

125,4 Ps 7,10; 11,2; 18,25-27; 32,11; 36,10; 94,15; 119,68; Mt 7,23

125,5 Hi 23,11; Ps 40,4; 92,7.9.10; 94,4; 101,3; 128,6; Prz 2,15; Iz 59,8; Ga 6,16

Psalm 125(124). Autor przyrównuje tych, „którzy ufają PANU”, do niezachwianej „góry Syjon” (125,1). Bóg „otacza swój lud” opieką podobnie „jak góry otaczają Jerozolimę” (125,2), chroniąc ją przed „berłem bezbożnych” (125,3). W zakończeniu psalmu pojawia się prośba, aby Pan czynił dobrze „tym, co są dobrzy”, i aby zapewnił „pokój Izraelowi” (125,4n). Widać w tej modlitwie głęboką refleksję nad trudnym okresem dziejów Izraela, gdy wiara wielu narażona była na próbę. Ci, którzy zaufali Panu, są jak święte miasto: Stwórca otacza ich opieką, jak Jerozolimę otoczył górami. Psalm kończy się prośbą o umocnienie wiernych i o ukaranie przewrotnych.

Kolejny psalm pielgrzymkowy złożony jest z dwóch części (125,1n.3-5): wyznania ufności i lamentacji narodu. Wymowa obrazu miasta warownego nie jest już dziś tak silna, gdyż nawet najbardziej solidne mury obronne nie

Psalm 126

- ¹ *Pieśń wstępowań.*
Gdy PAN odmienił los Syjonu,
byliśmy jak we śnie!
- ² Wtedy nasze usta napełniły się radością,
a nasz język – weselem.
Wówczas mówiono między narodami:
„PAN uczynił im wielkie rzeczy”.

126,1 Ps 14,7; 53,7; 85,1.2; Jr 29,14; Oz 6,11; Dz 12,9

126,2 1Sm 12,24; Hi 8,21; Ps 51,14; 71,19; Iz 35,6; Ez 36,36; Łk 1,49

gwarantują bezpieczeństwa. Jednak sens teologiczny psalmu zyskuje przez to większą wyrazistość. Bóg jest jedynym obrońcą ludzi, On zapewnia stałość tym, którzy się u Niego chronią (125,1n). Bez Jego pomocy nikt nie wytrwa w dobrym postępowaniu (125,3). Psalm uczy więc pokory. Znaczący jest także jego wymiar eklezjalny i eschatologiczny. Historyczna Jerozolima była symbolem bezpieczeństwa i pokoju. Paradoksalnie jednak to „miasto pokoju” pogrążone jest do dziś w zawierusze wojen i konfliktów.

Ten bolesny fakt kieruje naszą myśl w stronę niebieskiej Jerozolimy (Ap 21,2), do której jesteśmy powołani i która jest źródłem nadziei dla zmierzających do niej pielgrzymów. Ufność złożona w Bogu jest gwarancją ostatecznego zwycięstwa. Końcowa aklamacja „Pokój Izraelowi” to dodatek liturgiczny. Święty Paweł włączył ją w zakończenie Listu do Galatów (6,16), przez co nadał psalmowi interpretację eklezjalną. Także Kościół w swojej ziemskiej pielgrzymce czuje ciężar tych, którzy bardziej słuchają zwodzicieli niż Chrystusa. Psalm przestrzega nas przed pokusą łatwych kompromisów i przed ułudą szczęścia, jakie one niosą. Słowami tej modlitwy prosimy Pana Jezusa, aby umacniał dobrych i udaremniał zamiary tych, którzy zastawiają sidła na słabych i chwiejnych. Historyczna Jerozolima jest więc obrazem Kościoła, ale także każdego wierzącego. Wszystko, co dokonuje się w Kościele, ma swe odbicie również w życiu poszczególnych członków wspólnoty wiary. Każdy z nich odzwierciedla w sobie powołanie Jerozolimy, która jest wezwana, by wielbić Boga. „Ci, którzy ufają PANU, są jak góra Syjon” (125,1): nigdy się nie zachwieją, lecz będą trwałe na wieki.

Psalm 126(125). Utwór ten mówi o czasach po powrocie z wygnania, kiedy to Pan odnowił wspólnotę wiary na Syjonie, napełniając ją wielką radością (126,1-3). Druga połowa zawiera prośbę o podobną odnowę na przyszłość:

- 3 PAN uczynił nam wielkie rzeczy
i radość nas przepęlnia.
4 Odmień, nasz los, PANIE,
jak wyschłe strumienie w ziemi południowej!
5 Ci, którzy we łzach sięją,
będą zbierać z radością.
6 Idą z płaczem, niosąc ziarno,
lecz wracają z radością, niosąc snopy!

126,3 Iz 25,9; So 3,14; Łk 1,49

126,4 Iz 35,6; 43,19

126,5 Ezd 6,22; Ne 12,43; Ps 80,5; Iz 35,10; 51,11; 61,7; Jr 31,9.16; Lm 1,2; Ag 2,3-9; Ga 6,9

126,6 Ba 4,23; Ap 21,4

oby zasiew dokonywany „we łzach” pozwolił na radosne żniwa (126,4-6). Wyszchłe strumienie „w ziemi południowej” (pustynia Negebu na południu Palestyny) zamieniają się wiosną w bystre potoki, pojąc obficie spragnionych pielgrzymów idących do Jerozolimy na święta Paschy.

Pieśń narodu o wyzwoleniu złożona jest z dwóch części (126,1-3.4-6). Pierwsza strofa zawiera wspomnienie doznanych niegdyś cudów („Gdy PAN odnowił los Syjonu”). Druga strofa jest prośbą o dalszą opiekę Bożą nad wybranym ludem („Odmień nasz los, PANIE”). Wspomnienie doznanego kiedyś ocalenia budzi nadzieję narodu na zbawczą interwencję Boga w obecnej trudnej sytuacji (126,1.4). Teraźniejszość także jest etapem historii zbawienia, w której Bóg objawia swoją dobroć. Z Jego pomocą może odrodzić się życie psychiczne, moralne czy duchowe tak poszczególnego człowieka, jak i całych społeczeństw. Ziarno wiary i łzy pokuty dają szansę na przemianę duchowej pustyni w obfitującą we wszelki plon nową ziemię (126,5n). Łatwo wyjaśnić, dlaczego Ps 125 znalazł się wśród pieśni pielgrzymów. W doświadczeniu wielu pielgrzymujących ku górze Syjon realizuje się w pewien sposób powrót z niewoli do źródeł życia.

Początek psalmu ukazuje radość Izraelitów wracających z niewoli babilońskiej. Dalsza lamentacja przedstawia trudności, z jakimi muszą zmierzyć się repatrianci. Zakończenie psalmu znajdzie echo w nauczaniu Pana Jezusa: „Szczęśliwi, którzy teraz płaczeć, ponieważ śmieć się będziecie” (Łk 6,21). Taka interpretacja psalmu pozwala chrześcijanom dostrzec tu odniesienie do czasów mesjańskich, które są dopełnieniem historii Izraela. Wraz z przyjściem Chrystusa nadszedł czas zbierania owoców tego zasiewu, który rozpoczął się w dziejach Starego Testamentu. Jezus powie kiedyś swo-

Psalm 127

- ¹ *Pieśń wstępowań. Salomona.*
 Jeżeli PAN nie zbuduje domu,
 daremnie się trują budujący.
 Jeżeli PAN nie strzeże miasta,
 na próżno czuwają straż.
- ² Daremnie wstajecie przed świtem
 i skracacie swój odpoczynek.
 Jecie chleb zapracowany ciężko,
 a Pan i we śnie darzy swych umiłowanych.
- ³ Oto dzieci są darem PANA,
 a owoc łona – zapłatą.

127,1 Pwt 8,11-18; Ps 78,69; 121,4; Mt 6,25-34; J 15,5

127,2 Rdz 3,17,19; Hi 11,18,19; Ps 60,5; Prz 3,24; Koh 5,12; Mt 6,11; Mk 4,26,27

127,3 Rdz 33,5; 48,4; Pwt 7,13; 28,4,11; Joz 24,3,4; Ps 12,8; 113,9; 132,11; Prz 17,6; Iz 13,18

ich uczniom, wskazując na rolniczy krajobraz Samarii: „Podnieście oczy i popatrzcie na pola, jak się bielą na żniwo. Żniwiarz otrzymuje już zapłatę i zbiera plon na życie wieczne, tak iż siewca cieszy się razem ze żniwiarzem. Tu bowiem okazuje się prawdziwym powiedzenie: jeden siewca, a drugi zbiera. Ja was wysłałem, abyście żęli to, nad czym wyście się nie natrudzili. Inni się natrudzili, a wyście weszli w ich trud” (J 4,35-38). W rzeczywistości to sam Chrystus razem z wiernymi Kościoła dokona radosnego żniwa, choć zasiew związany był z trudem i ze łzami. Po Zielonych Świątach owoce pracy siewcy podejmie żniwiarz. Gdy wierni przyniosą plony swojej pracy, „On otrze z ich oczu każdą łzę” (Ap 21,4).

Psalm 127(126). Utwór ten, podobnie jak wcześniejszy Ps 124, zaczyna się od zdania warunkowego: „Jeżeli PAN nie zbuduje domu, daremnie się trują budujący” (127,1). Ludzki wysiłek pozostaje daremny, jeśli brakuje współpracy z Bogiem. Druga połowa psalmu zawiera błogosławieństwo dla licznej rodziny (127,4n). Treścią utworu jest więc podwójne pouczenie moralne. Daremny jest wysiłek ludzki bez Bożej pomocy (127,1-2). Darem Boga jest także szczęście rodzinne (127,3-5). Te dwie wskazówki są dla pielgrzymów zbawczym pokarmem na drogę.

- 4 Jak strzały w ręku wojownika,
tak dzieci zrodzone za młodu.
- 5 Szczęśliwy ten, kto nimi napełni swój kołczan!
Nie dozna wstydu,
gdy u bram miasta dojdzie do rozprawy z wrogiem.

127,4 Ps 112,2; 120,4

127,5 Rdz 34,20; Hi 5,4; 29,5-10; Ps 128,2.3; Prz 27,11; 31,23; Iz 29,21; Am 5,12

Psalm pouczający strukturalnie ujęty został w dwie przeciwstawne strofy. Pierwsza z nich pokazuje daremność wysiłków podejmowanych bez Boga (budowa domu, obrona miasta i wszelka praca dla zapewnienia sobie utrzymania). Druga strofa przeciwnie, wskazuje celowość współdziałania z Bogiem: wtedy rodziny są liczne, a bramy miejskie – solidnie zabezpieczone. Podwójny temat (miasta i rodziny) pozwolił włączyć utwór do zbioru psalmów pielgrzymkowych. Pierwsza strofa (127,1n) podkreśla dzieło Boga jako budowniczego, stróża i dawcy środków utrzymania. Druga (127,3-5) wyjaśnia te metafory. Pan jest źródłem płodności i pokoju. On zapewnia to, co ludziom jest konieczne do życia (np. Ps 104,27n). Myśl ta znajduje swe dopełnienie w Ps 128. Żadna ludzka praca nie przynosi dobrego skutku, jeśli człowiek nie współdziała z Bożym planem zbawczym. Tylko zawierzenie Bogu pozwala zachować pokój serca i duszy. Przyszłość ziemi nie zależy więc od rewolucji technicznej, lecz od daru Pana (127,3). Zgodnie z Bożym zamysłem nic nie buduje społeczności lepiej niż „dzieci” (127,4). Żadne strzały (127,4) nie odeprą skuteczniej ataków wroga. Ale ani dom, ani miasto nie spełnią swej funkcji opiekuna i obrońcy, jeśli Bóg sam nie ustrzeże ludzkich zasobów. Planowanie więc „nowego świata” bez odniesienia do Bożego planu przypomina budowę wieży Babel (Rdz 11).

Bóg Ojciec w swojej łaskawości posłał swojemu ludowi własnego Syna, aby pomógł mu budować dom i strzec miasta. Ojciec pobłogosławił budowlę Kościoła i dał mu liczne dzieci (1J 3,1). Kościół korzysta z tego psalmu w niesporach świąt maryjnych. Matka Boża jest bowiem obrazem Kościoła, domem, który Ojciec zbudował dla swego Syna, oraz miastem, którego strzeże od zasadzek wroga. Bogate pouczenia płyną także z tego psalmu dla życia osobistego, rodzinnego i społecznego. Narody ani rodziny nie mogą się ostać bez oparcia na Bogu. Negacja Jego obecności w życiu społecznym byłaby podcinaniem korzeni cywilizacji.

Psalm 128

- ¹ *Pieśń wstępowań.*
Szczęśliwy, kto oddaje cześć PANU,
kto kroczy drogami, które On wskazuje!
- ² Będziesz spożywał owoce twych trudów,
powiedzie ci się i będziesz szczęśliwy.
- ³ Twoja małżonka jak płodna winorośl
w zaciszu twego domostwa.
Twoje dzieci jak oliwne sadzonki
dokoła twojego stołu.
- ⁴ Tak oto błogosławiony jest człowiek,
który oddaje cześć PANU!
- ⁵ Niech cię PAN błogosławi z Syjonu,
byś oglądał pomyślność Jeruzalem
po wszystkie dni twego życia.
- ⁶ I abyś oglądał swych wnuków.
Pokój Izraelowi!

128,1 Ps 112,1; 119,1,3; Prz 8,32

128,2 Ps 109,11; 112,3; Koh 8,12; Iz 3,10; Ag 2,17; Ef 6,3

128,3 Rdz 39,22; Hi 29,5; Ps 52,8; 144,12; Ez 19,10

128,5 Ps 20,2; 122,9; 134,3; 135,21

128,6 Rdz 48,11; 50,23; Hi 42,16; Ps 103,17; 125,5; Prz 17,6

Psalm 128(127). Kontynuując myśl poprzedniego psalmu, również ten krótki utwór dydaktyczny ukazuje źródła prawdziwego szczęścia: „Szczęśliwy, kto oddaje cześć PANU” (128,1) i chodzi drogami wytyczonym przez Jego przykazania. Nagrodą za ich przestrzeganie jest pomyślność w codziennej pracy oraz liczne potomstwo (128,1-4). Psalm kończy się błogosławieństwem kapłańskim z Syjonu oraz obietnicą pokoju (hebr. *szalom*) dla całego Izraela (128,5n; por. Ps 125,5). Kluczowe tematy kolekcji psalmów pielgrzymkowych (Ps 120–134) już teraz wskazują na koncentryczną strukturę całego zbioru.

Ps 128 poucza o trzech cechach prawdziwego szczęścia. Przedstawiają je obie części utworu (128,1-3.4-6) w tej samej kolejności. Najpierw od wewnątrz – warunkiem szczęścia jest bojaźń Boża, czyli prawdziwa cześć polegająca na zachowaniu przykazań (128,1.4). Następnie, kontynuując myśl z Ps 127, psalmista przedstawia konkretne znaki błogosławieństwa (czyli prawdziwego szczęścia).

Psalm 129

- ¹ *Pieśń wstępowań.*
 Ileż razy uciskali mnie od młodości
 – niech powtórzy Izrael –
- ² ileż razy uciskali mnie od młodości,
 ale mnie nie przemogli.
- ³ Mój grzbiet poorali bezbożni,
 żłobiąc długie bruzdy.

-
- 129,1 Wj 1,11,14; Sdz 3,8,14; 4,3; 6,2; 10,8; Ps 88,15; 124,1; Iz 47,12; Jr 2,2; 22,21; Ez 16,22; Oz 2,15; 11,1
- 129,2 Ps 118,13; Jr 1,19; 15,20; 20,11; Mt 16,18; J 16,33; 2Kor 4,8-10
- 129,3 Iz 50,6; 51,23; Mi 3,12

Dla Izraelity są to pomyślność materialna i liczne potomstwo. Psalm mógł służyć jako formuła błogosławieństwa dla narzeczonych i nowożeńców przybywających z pielgrzymką do Jerozolimy (podobną rolę pełni do dziś w liturgii Kościoła). Obiecane w nim dobra są nadal istotne: zgoda w rodzinie i pokój w narodzie.

Na głębszy sens tego obrazu wskazuje Jezusowa alegoria winnego krzewu (J 15): jedynym drzewem zawsze płodnym jest Kościół, żywe Ciało Chrystusa. Jego latorośle to wierni zgromadzeni wokół stołu Słowa i Eucharystii. Psalm, pierwotnie adresowany do małżonków, w wymiarze duchowym jest zapowiedzią oblubieńczej miłości Chrystusa do Kościoła (Ef 5,22-33). Psalmista sławi szczęście człowieka prawego. Bóg błogosławi mu w pracy, a zwłaszcza w życiu rodzinnym. Pielgrzym, udając się do Jerozolimy, zabierał w sercu całą rodzinę i dla niej wypraszał łaski od Boga. Święty Augustyn zachęcał wiernych, aby słuchali tego psalmu jako proroctwa o Chrystusie, skoro stanowią oni Jego mistyczne Ciało. Więź oblubieńcza między Chrystusem a Kościołem jest wzorcem dla każdego związku małżeńskiego (Ef 5,21-23). Zjednoczenie to jest płodne i objawia się w rodzeniu ciągle nowych dzieci Kościoła. Objawienie biblijne nazywa Chrystusa nowym Adamem (1Kor 15,45-49), początkiem nowej ludzkości. W końcowym życzeniu („Pokój Izraelowi”) pojawia się wizja ukazująca coś więcej niż ziemską rodzinę. Rodzina nadprzyrodzona przerasta ramy czasowe i spełnia się w życiu wiecznym, którego załazek kryje się zwłaszcza we wspólnotach zakonnych i w ruchach charyzmatycznych.

Psalm 129(128). Utwór ten zawiera wspólnotową prośbę Izraela o pomoc Bożą w codziennych trudnościach. Zaczyna się od skargi na nieprzyjaciół

- 4 Ale PAN sprawiedliwy
pozrywał więzy bezbożnych.
- 5 Niech się zawstydzą i cofną
wszyscy nienawidzący Syjonu!
- 6 Niech będą jak trawa na dachach,
która usycha, zanim rozkwitnie.
- 7 Kosiarz nie napełni nią swej ręki,
ani żniwiarz – swego naręczca.
- 8 I nie powiedzą przechodnie:
„Błogosławieństwo PANA niech będzie z wami,
błogosławimy was w imię PANA!”.

129,4 Ps 2,3; 119,137; 140,5

129,5 Ps 35,4; 70,3; 71,13; Mi 4,11

129,6 2Krl 19,26; Hi 8,12; Ps 37,2; Iz 37,27

129,7 Ps 79,12

129,8 Rt 2,4; Ps 118,26

wspólnoty repatriantów, niedawno osiedlonej ponownie na Syjonie. „Grzbiet” świętej góry został poorany przez „bezbożnych”, którzy się tam osiedlili po wygnaniu Izraela w niewolę babilońską. Pielgrzymi idący do Jerozolimy modlili się słowami tego psalmu, rozważając trudną przeszłość swojego narodu. Bóg zawsze niósł pomoc wiernym w przezwyciężaniu przeciwności, aby wzbudzać w nich ufność. Toteż teraz mają oni nadzieję, że Bóg rozproszy trudności stawiane im przez wrogów.

Pod względem literackiej struktury jest to kompozycja pouczająca, złożona z dwóch części (129,1-3.4-8). Strofa pierwsza dotyczy „młodości” Izraela, czyli jego przeszłości pełnej udręk. Druga strofa natomiast wyraża nadzieję na przyszłe wybawienie. Całość skupiona jest na centralnej myśli, że Pan jest Zbawicielem (129,4). Zagrożona przez najeźdźców Jerozolima cudownie ocalała i ogłasza nieubłagany sąd Boży nad swymi wrogami. Wypowiada nad nimi modlitwę złorzeczenia, prosząc o ich zawstyżenie i zupełną porażkę. Kto „orze” na grzbietach ubogich, ten niczego nie zbierze i sam stanie się jak beużyteczna trawa.

Sens chrystologiczny wynika z dosłownego. Jezus, poniżany „od młodości” (129,1), sieczony biczami przed śmiercią (129,2n), ujrzał Bożą sprawiedliwość (129,4). Ci, którzy Go wydali na mękę, nadużywając swej władzy, zostali ośmieszeni w blasku Jego zmartwychwstania, a ich knowania stały się bezwocne jak sucha trawa na dachach (129,5-7). Złoczyńcy nie mogą liczyć na Boże błogosławieństwo (129,8). sprawiedliwych natomiast, którzy zaufali

Psalm 130

- 1 *Pieśń wstępowań.*
Z głębokości wołam do Ciebie, PANIE:
- 2 Panie, wysłuchaj głosu mego!
Nakłoń swoich uszu
na głos mojego błagania!
- 3 Jeśli będziesz zważał na me winy, PANIE,
Panie, któż się ostoi?

130,1 Ps 18,5; 42,7; 69,2.3.14; Lm 2,2; 3,55; Jon 2,2.3

130,2 2Krn 6,40; Ne 1,6.11; Ps 28,2; 64,1; 86,6; 119,149; 140,6

130,3 Hi 10,14; Ps 76,7; 90,8; 143,2; Am 2,15; Na 1,6; Ml 3,2; Ef 6,13; Ap 6,17

Panu, nie przemogą żadne przeciwności. Tradycja Kościoła bez trudu dostrzega tu modlitwę Chrystusa zanoszoną podczas męki do Ojca. Wiadomo, jaki zawód spotkał Chrystusa, który szukał dojrzałych owoców na drzewie figowym Izraela (Mt 21,33-38). Dzieje Izraela świadczą, że zamiast spodziewanych owoców wydawał on ciernie i chwasty. Stąd napomnienie Mojżesza skierowane w imieniu Boga do ludu pielgrzymującego jeszcze przed wejściem do Ziemi Obiecanej: „Widzicie, ja kładę dziś przed wami błogosławieństwo i przekleństwo. Błogosławieństwo, jeśli usłuchacie poleceń PANA, waszego Boga, które ja wam dzisiaj daję. Przekleństwo, jeśli nie usłuchacie poleceń PANA, waszego Boga, jeśli odstąpicie od drogi, którą ja wam dzisiaj wskazuję, a pójdziecie za bogami cudzymi, których nie znacie” (Pwt 11,26-28). Kościół podobnie wielokrotnie zawodził Boga w swoich dziejach. Nieprzyjaciele głęboko ranili mistyczne Ciało Chrystusa. Od swoich narodzin Kościół był prześladowany. Jego wrogowie, wewnętrzni i zewnętrzni, są jednak jak trawa na dachu, która usycha, zanim ją wyrwą. Psalm zachęca do zaufania Panu, który wybawia swoich wiernych z najcięższych opresji.

Psalm 130(129). Jakby kontynuując myśl poprzedniego psalmu, pielgrzymi wołają tutaj „z głębokości” o ratunek i przebaczenie Boże. Wspólnota pokutników wyznaje, że chce „oczekiwać PANA” z nadzieją na ocalenie (130,3-6). Psalm kończy się zachętą skierowaną do ludu Bożego, aby złożył „nadzieję w Jego słowie”, gdyż tylko On ma moc „odkupić Izraela ze wszystkich jego przewinień” (130,7n). Osobista modlitwa pielgrzyma staje się zatem pieśnią pokutną Izraela. Oczekiwanie na miłosierdzie Boga ogarnia cały lud pokutujący. Zwykle lamentacje Psalterza są prośbą o uwolnienie od wrogów i prześladowców. Ps 130

- 4 Ale Ty przebaczasz grzechy,
aby Ci służyło w bojaźni.
- 5 Oczekuję PANA,
czekam na Niego,
pokładam nadzieję w Jego słowie.
- 6 Wyczekuję Pana
bardziej niż strażę poranka.
Bardziej niż strażę poranka
- 7 niech Izrael oczekuje PANA.
Bo u PANA jest łaska
i obfite u Niego odkupienie.
- 8 To On odkupi Izraela
ze wszystkich jego przewinień.

130,4 Wj 34,7; 1Krl 8,39.40; Ne 9,17; Ps 86,5.15; Iz 55,7; Jr 33,8.9; Dn 9,9; Mi 7,18; Rz 2,4

130,5 Ps 27,14; 40,1; 33,20; 40,1; 56,5; 62,1.5; 119,74.81; Iz 8,17; 26,8

130,6 Ps 5,3; 63,6; 119,147; 123,2

130,7 Ps 86,5; 103,4; 111,9; 131,3; Rz 3,24; Ef 1,7

130,8 Ps 25,22; 103,3.4; 111,9; Mt 1,21; Łk 1,68; Tt 2,14

zawiera prośbę o uwolnienie z przewin. Taką perspektywę mesjańską przygotowali prorocy (Jr 3,21-23; Ez 11,17-20), otwierając drogę ku Chrystusowi.

Można więc stwierdzić, że Ps 130 to pieśń pokutna, złożona z inwokacji (130,1n) i ufnej prośby o wybawienie (130,3-8). Autor jest świadomy własnych win, ale i pewny Bożego miłosierdzia. Nie są to jedynie przeżycia osobiste psalmisty. Wyraża on także solidarność z całym narodem, który z nadzieją wyczekuje odpuszczenia swoich grzechów (130,7n). Postawa pokutna zaczyna się od osobistego wyznania, które prowadzi do liturgii wspólnotowej. Z tego względu Ps 130 był jedną z modlitw pielgrzymów.

Tradycja Kościoła już w starożytności włączyła go do zbioru siedmiu psalmów pokutnych (Ps 6; 32; 38; 51; 102; 143). Miłosierdzie, którego Bóg udziela grzesznikowi, uczy go właściwej postawy, tj. bojaźni Bożej (130,4). Przejęty doznana łaska będzie unikał grzechów w przyszłości. Tymczasem z tęsknotą oczekuje przebaczenia, które wyzwoli go z przerażającej nocy grzechu. Chrześcijanin w rozważaniu tego psalmu dochodzi do kontemplacji drzewa krzyża, z którego Chrystus rozlewa przebaczenie na wszystkich pokutujących.

W liturgii żydowskiej psalm ten mógł być śpiewany podczas składania ofiar za grzechy. Każdy pielgrzym przechodził drogę wewnętrznego oczysz-

Psalm 131

- ¹ *Pieśń wstępowań. Dawida.*
 PANIE, moje serce się nie wynosi,
 oczy moje nie patrzą z góry,
 nie ubiegam się o rzeczy wielkie
 ani o zbyt cudowne.
- ² I oto jestem spokojny.
 Ucichłem jak niemowlę nakarmione przez matkę.
 Jestem jak nakarmione niemowlę.
- ³ Niech Izrael zaufa PANU
 teraz i na wieki!

131,1 2Sm 22,28; Hi 42,3; Ps 101,5; 138,6; 139,6; Prz 30,13; Iz 2,12; 5,15; 57,15; Jr 45,5; Mi 6,8; So 3,11; Rz 12,16

131,2 Ps 62,1; Iz 66,12n; Oz 11,4; Mt 18,3; 1Kor 14,20

131,3 Ps 113,2; 130,7

czenia i uwolnienia. Odkupienie, na które czekali wierni Starego Przymierza, objawiło się z przyjściem Chrystusa: „On uwolni swój lud od grzechów” (Mt 1,21). Szczególne znaczenie mają słowa tego psalmu w liturgii żałobnej, sprawowanej za wiernych zmarłych. Kościół odmawia go, gdy kapłan udaje się do domu zmarłego, aby go przenieść na miejsce wiecznego spoczynku – tak właśnie tłumaczy się grecka nazwa cmentarza (*koimeterion*): „Jeśli będziesz zważała na me winy, PANIE, Panie, któż się ostoi?” (130,3). Ziemskie mieszkanie chrześcijanina to jego mały świat, który musi opuścić po śmierci. Wtedy zaczyna się jego ostatnia pielgrzymka do domu Boga, gdzie spełnią się oczekiwania wyrażone w psalmie (130,5-7). Tam znajdzie pełnię miłości i odkupienie „ze wszystkich przewinień” (130,7n).

Psalm 131(130). Kolejny z psalmów pielgrzymkowych studzi zbyt wybujałe aspiracje do obcowania z Bogiem. Psalmista wyznaje, że jego „serce się nie wynosi”, a oczy „nie patrzą z góry” na innych (131,1; por. Ps 121,1; 123,1n). Przyznaje natomiast, że w świątyni odnalazł spokój „jak niemowlę nakarmione przez matkę” (131,2). Modlitwa pielgrzyma, powracającego do domu, kończy się zapewnieniem skierowanym do pozostałych członków wspólnoty wiary: „Niech Izrael zaufa PANU teraz i na wieki” (131,3).

Jest to więc krótka, ale pełna głębi duchowej pieśń ufności, jedna z pereł Psalterza. Psalmista kreśli w niej obraz niemowlęcia w objęciach matki.

Psalm 132

- ¹ *Pieśń wstępowań.*
Pamiętaj, PANIE, o Dawidzie
i o wszystkich jego trudach.
- ² Złożył On PANU przysięgę,
ślubował potężnemu Bogu Jakuba:
- ³ „Dotąd nie wrócę do namiotu,
nie położę się na posłaniu,

132,1 Rdz 49,24; 2Sm 16,12; 1Krn 22,14

132,2 Rdz 49,24; Ps 50,14; Iz 49,26; 60,16

132,3 2Sm 7,1n; 1Krn 28,2; Hi 21,28

Jest to wzór relacji każdego wierzącego i całej wspólnoty do Boga. Relację tę określają takie pojęcia, jak bezpieczeństwo, pokój, ufność, całkowita miłosa zależność, a więc także rezygnacja z pychy, upatrywania nadziei we własnych siłach, niezależności od Boga. Dołączony do śpiewnika pielgrzymów Ps 131 stanowi przestrożę przed „letnią” pobożnością i wzywa do stałego pogłębiania osobistej relacji z Bogiem.

Pieśń ta jest istotna dla duchowości dziecięctwa Bożego, którą Jezus zaleca wszystkim swoim uczniom (np. Mt 18,3n; 19,14). Ten krótki psalm gradualny, oparty na obrazie małego dziecka ukrytego w objęciach matki, stanowi ilustrację postawy ufnej zawierzenia Bogu. W końcowym wersecie psalmista zwraca się do Izraela z zachętą, aby przyjął podobną postawę i aby była ona dla niego źródłem głębokiego pokoju. Kościół zawsze uważał ten psalm za wyraz pokory chrześcijańskiej, której wzorem jest Matka Chrystusa. Odnajdujemy tu ducha dziecięctwa, które w nauczaniu Jezusa jest drogą do osiągnięcia królestwa Bożego (Mt 18,1-5). Stać się jak dziecko to synonim chrześcijańskiej dojrzałości. Do podstawowych wymiarów duchowości Kościoła należy właśnie taka postawa, jaka przebija z treści Ps 131. Z tego też względu modlitwa ta należy do najcenniejszych w skarbcu Psałterza. Pielgrzymując do wiecznej ojczyzny, czerpiemy z niej wzór życia autentycznie chrześcijańskiego. Do takiej właśnie postawy zachęcał św. Paweł w Liście do Rzymian (12,16): „Nie gońcie za wielkością, lecz niech was pociąga to, co pokorne. Nie uważajcie siebie samych za mądrych”.

Psalm 132(131). Psalm ten przypomina dwie ważne decyzje „Boga Jakuba”: wybór Syjonu „na mieszkanie dla siebie” (132,13n) oraz ustanowienie wiecznej dynastii Dawida (132,12). Podobnie jak Ps 89 także ten utwór powstał

- 4 nie dam zasnąć oczom moim
ni odpocząć powiekom,
5 póki nie znajdę miejsca dla PANA,
mieszkania dla potężnego Boga Jakuba!”
6 Oto słyszeliśmy o arce w Efrata,
znaleźliśmy ją na polach Jaaru:
7 „Wejdziemy do Jego siedziby,
pokłonimy się przed podnóżkiem stóp Jego”.
8 Wyrusz, PANIE, na miejsce Twego odpoczynku,
wraz z arką Twojej potęgi!
9 Niech kapłani Twoi ubiorą się w sprawiedliwość,
a Twoi wierni niech wołają radośnie.
10 Ze względu na Twego sługę Dawida,
nie odrzucaj swego pomazańca.
11 A PAN złożył Dawidowi nieodwołalną przysięgę
i od niej nie odstąpi:
„Potomka rodu twego posadzę na twoim tronie!

132,4 Prz 6,4

132,5 1Krl 8,17; 1Krn 22,7; Ps 26,8; 132,2; Dz 7,46

132,6 Rdz 35,19; 1Sm 7,1; 17,12; 2Sm 6,2

132,7 1Krn 28,2; Ps 5,7; 43,3; 99,5

132,8 Lb 10,35; 2Krn 6,41n; Ps 68,1; 78,61; 132,14

132,9 Hi 29,14; Ps 30,4; 132,16; 149,5

132,10 1Krl 1,39; 2Krl 18,24; Ps 2,2; 132,17

132,11 2Sm 7,12-16; 1Krn 17,11-14; 2Krn 6,16; Ps 89,3n.35; 110,4; Łk 1,32; Dz 2,30

w kręgu teologii deuteronomistycznej w Jerozolimie, a czas jego powstania to epoka po niewoli babilońskiej, kiedy odbudowano świątynię na Syjonie. Autor „przypomina” Bogu, że to już Dawid postanowił znaleźć „miejsce dla PANA” (132,1-5). Następnie opowiada historię odnalezienia „arki w Efrata” w pobliżu swego rodzinnego miasta Betlejem (Mi 5,1; Rt 4,11). Prosi Pana, aby wyruszył „na miejsce swego odpoczynku” (132,8). Wspomina też o „przysiędze”, jaką Bóg związał się z Dawidem, obiecując mu sukcesję tronu „na wieki” (132,11n).

Jest to zatem ważny utwór mesjański, oparty na motywie podwójnej obietnicy wiążącej Dawida z Panem (2Sm 7). Wskazuje na to struktura psalmu: dwie części (132,1-10.11-18), w których zostały omówione dwie role króla: religijna i polityczna. Psalm opiewa Dawida jako pierwsze ogniwo dynastii

- 12 Jeśli twoi synowie zachowają Moje przymierze
i Moje nakazy, których ich nauczę,
to również ich synowie na wieki
będą zasiadać na twym tronie!”.
- 13 Naprawdę PAN wybrał Syjon,
zapraǳnął go na mieszkanie dla siebie:
- 14 „Tu jest Mój spoczynek na wieki wieków,
tu zamieszkam, zgodnie z mym pragnieniem!
- 15 Pobłogosławię hojnie jego żywność,
a jego ubogich nasycę chlebem.
- 16 Jego kapłanów odzieję zbawieniem,
a jego wierni będą wołać radośnie.
- 17 Tam sprawię, że wyrosnie moc dla Dawida,
i przygotuję światło Memu pomazańcowi.
- 18 Jego nieprzyjaciół okryję wstydem,
a nad nim zabłyśnie korona!”.

132,12 1Krl 8,25; Hi 36,7; Łk 1,32; Dz 2,30

132,13 2Sm 5,9; Ps 48,1.2; 68,16.17; 78,68.69; 135,21

132,14 Ps 68,16; 132,8; Mt 23,21

132,15 Rt 1,6; Ps 107,9; 147,14

132,16 2Krn 6,41; Ps 132,9

132,17 1Krl 11,36; 15,4; 2Krl 8,19; 2Krn 21,7; Ps 18,28; Iz 11,1; Ez 29,21; Łk 1,69

132,18 Hi 8,22; Ps 21,3; 35,26; 109,29

królewskiej, z której miał pochodzić Mesjasz, tj. Chrystus, oraz jako autora projektu świątyni w Jerozolimie. Obie części psalmu podejmują ten podwójny wątek: dom królewski, tj. pałac (132,3-4), i ludzki wybór Syjonu na miejsce kultu (132,5-8). Potem dom królewski, tj. dynastia (132,11n), i boski wybór Syjonu (132,13n) jako źródła błogosławieństwa i zbawienia dla ludu (132,15-18). W krytycznych momentach historii monarchii Ps 132 podtrzymywał nadzieje Izraela na pojawienie się Mesjasza. Przymierze, które Bóg zawarł z Dawidem, opierało się na pewnych zobowiązaniach (132,12). Ponieważ potomkowie Dawida nie dochowali im wierności, nastąpił rozłam państwa na Królestwo Południowe i Północne (1Krl 11,9-13), który nie oznaczał zerwania przymierza ze strony Boga (132,11; zob. Ps 89,31-38).

W końcu bowiem Chrystus, potomek Dawida, zasiądzie na tronie ojców na wieki (132,11c-12; zob. Łk 1,32n). Zmartwychwstały i wywyż-

Psalm 133

- ¹ *Pieśń wstępowań. Dawida.*
 Jaka radość i szczęście,
 gdy bracia mieszkają wspólnie!
- ² Jest to jak olejek wylany na głowę,
 który spływa na brodę,
 na brodę Aarona,
 który spływa na skraj jego szaty.

133,1 Rdz 13,8; Hbr 13,1

133,2 Wj 28,32.33; 29,7; 30,25.30; 39,23.24; Kpł 8,12; Hi 30,18

szony Chrystus da się poznać swoim wiernym jako wszechmocny i pełen chwały (światła) król (132,17; zob. Mt 24,30). Jego królestwo przekroczy granice ziemskiej monarchii, gdyż „nie jest z tego świata” (J 18,36). Psalm składa się, jak wspomniano, z dwóch sekcji ściśle ze sobą powiązanych. Pierwsza (132,1-10) zawiera przysięgę, którą Dawid złożył Panu, „aby mógł zbudować świątynię dla domu Jakuba” (Dz 7,46). Druga sekcja (132,11-18) jest odpowiedzią Boga na przysięgę Dawida – obiecuje mu ustanowić wieczną dynastię na Syjonie. Ta druga część psalmu ma charakter wyraźnie mesjański. Zawarte tam obietnice wypełniły się w Chrystusie, jak świadczy tzw. Ewangelia Dzieciństwa (Łk 1,32-33.69-71). Także tradycja patrystyczna kładzie w usta Chrystusa obietnicę Dawidową, że zbuduje Ojcu trwałą dom. To Kościół jest ową świątynią, arką Nowego Przymierza. Chryścijanie widzą też w tym psalmie zapowiedź wcielenia Chrystusa (Rz 1,3). Ps 132 uświadamia nam, że Bóg hojnie nagradza tego, kto szczerze Mu służy.

Psalm 133(132). Utwór śławi szczęście płynące ze wspólnoty życia przy świątyni. Przyrównuje je do świętego olejku, którym namaszczone był arcykapłan Aaron, oraz do ożywczej rosy, która z gór Hermonu spada na Syjon, gdzie Pan udziela „błogosławieństwa i życia na wieki”. Tematem tego krótkiego psalmu z kolekcji „pielgrzymkowej” jest radość braterstwa, jakiego doświadczają pielgrzymi zdążający na doroczne uroczystości świątynne. Czują oni prawdziwą wspólnotę serc i ducha. Radość ta płynie z faktu, że Bóg uczynił Izrael swoim „ludem świętym” (Wj 19; 2Krl 23; Neh 8,17; 13,1).

³ Jest to jak rosa Hermonu,
która opada na Syjońskie wzgórza.
Tam właśnie PAN udziela błogosławieństwa
i życia na wieki.

133,3 Kpł 25,21; Pwt 3,9; 4,48; 28,8; 30,20; Ps 21,4; 36,10; 42,8; 48,1,2; 74,2; 78,68; Prz 19,12;
Oz 14,5; Mi 5,7

Co do formy literackiej jest to psalm pouczający. Jego punkt wyjścia stanowi przysłowie o życiu braterskim, ujęte w formie aklamacji liturgicznej (133,1). Dobrodziejstwo braterstwa zostało oddane dwoma porównaniami: do oleju, który wylano na głowę Aarona w rycie wprowadzenia w urząd kapłański (133,2), i do ożywczej rosy spadającej z gór (133,3). Są to symbole błogosławieństwa, którego Bóg hojnie udziela braterskiej wspólnotcie. Charakteryzują także więź łączącą braci: jest ona uświęcająca i ożywiająca. Temat kapłaństwa i Syjonu osadza psalm w tradycji pieśni pielgrzymkowych. Mógł on być wykonywany podczas uroczystego powitania pielgrzymów przybywających na wspólnotową liturgię.

Ps 133 przypomina o wartości braterstwa i wspólnoty, a więc o rzeczywistości Kościoła pielgrzymującego na ziemi. Psalmista, korzystając z porównań do kapłańskich namaszczeń, sławi wartość życia w braterskiej zgodzie. Pochwała odnosi się w szczególności do bratniej wspólnoty dzieci Kościoła (1J 4,7-11). Poprzez namaszczenie w sakramencie inicjacji chrześcijańskiej ochrzczeni otrzymają dary Ducha Świętego i wzajemną miłość. Jedność wiernych w Chrystusie jest możliwa dzięki konsekracji kapłańskiej i biskupiej. Jest to widoczne zwłaszcza podczas zgromadzeń liturgicznych. Miłość wzajemna pośród braci jest darem wcielonego Słowa i przyczynia się do budowania nowej i wiecznej wspólnoty zbawionych. Namaszczenie w sakramentach chrztu i bierzmowania udziela Ducha Świętego oraz daru bratniej miłości. Św. Paweł poucza w Liście do Rzymian, że „wszyscy razem tworzymy razem jedno ciało w Chrystusie, a każdy z osobna jesteśmy nawzajem dla siebie członkami” (Rz 12,5). Miłość Boża udziela się więc wszystkim członkom Kościoła dzięki Chrystusowi, Głowie mistycznego Ciała – Kościoła.

Psalm 134

- ¹ *Pieśń wstępowań.*
Wysławiajcie PANA, wszyscy słudzy Jego,
którzy nocą przebywacie w domu PANA.
- ² Wyciągajcie ręce ku świątyni
i wysławiajcie PANA.
- ³ PAN, który stworzył niebo i ziemię,
niech cię błogosławi z Syjonu!

134,1 Kpł 8,35; Pwt 10,8; 18,7; 1Krn 9,33; 23,30; 2Krn 29,11; 35,5; Ps 103,21; 135,1n

134,2 Ps 28,2; 63,2.5; 141,2; 1Tm 2,8

134,3 Lb 6,24; Ps 115,15; 124,8; 128,5

Psalm 134(133). Ostatni i najkrótszy w kolekcji psalmów pielgrzymkowych (Ps 120–134) jest żarliwym wezwaniem do ustawicznego śławienia Pana z rękami wzniesionymi „ku świątyni” (134,1n). Odpowiedzią na prośby pielgrzymów jest kapłańskie błogosławieństwo z Syjonu, przekazywane w imieniu „PANA, który stworzył niebo i ziemię” (134,3).

Pod względem struktury literackiej jest to krótki utwór kończący zbiór piętnastu „pieśni wstępowań”. Można w nim wyróżnić dwie czynności liturgiczne. Pierwsza to prośba o błogosławieństwo zanoszona do „sług PANA”, czyli lewitów. Zaczyna się ona i kończy identyczną formułą: „wysławiajcie PANA” (134,1a.2b: *bareku et-JHWH*). Druga to odpowiedź wyrażona w błogosławieństwie (134,3b: *jebarekeka*). Formalnie Ps 134 składa się z hymnicznego wezwania (134,1n) i rytualnej formuły błogosławieństwa (134,3). Rozstając się ze świątynią, pielgrzymi proszą lewitów o to, by nieustannie zanosili modlitwy do Boga. Ci zaś błogosławią odchodzących pątników. Czasownik „wysławiać” wyraża tu podwójny cel pielgrzymowania i liturgii: uwielbienie Boga i przyjęcie Jego daru (otrzymać błogosławieństwo).

Nocna liturgia Ps 134 stanowi natchnienie wszystkich, którzy czuwają przed Bogiem z płonącymi lampami w rękach (Mt 25,7; Łk 12,35). Jezus sam dał przykład takiej modlitwy (np. Łk 6,12; 21,37). Kościół odmawia ten psalm w modlitwie komplety po pierwszych nieszporach niedziel i uroczystości. U schyłku dnia Pańskiego wzywa on swoje dzieci, aby nadal śławiły Pana – także w godzinach nocnych. Chrystus przecież spędzał noce na modlitwie do Ojca (Łk 6,12) i zachęcał uczniów do ustawicznej modlitwy (Łk 18,1). Piękne świadectwo o tych braterskich spotkaniach zachowało się u św. Ignacego

Psalm 135

- 1 Alleluja!
Chwalcie imię PANA, chwalcie Jego słudzy,
2 którzy stoicie w domu PANA,
w dziedzińcach domu naszego Boga.
3 Alleluja! Jak dobry jest PAN.
Śpiewajcie Jego imieniu, bo jest miłe.
4 Gdyż PAN wybrał Jakuba dla siebie,
Izraela na swą wyłączną własność.
5 Wiem już, że PAN jest wielki,
że Bóg nasz jest ponad wszystkimi bogami.

135,1 Ps 104,35; 113,1; 134,1

135,2 Ps 92,13; 116,19

135,3 Ps 52,9; 68,4; 100,5; 119,68; 147,1

135,4 Wj 19,5; Pwt 7,6.7; 10,15; Ps 33,12; 105,6; Ml 3,17; Tt 2,14; 1P 2,9

135,5 Ps 48,1; 86,8; 95,3; 97,9; 145,3

z Antiochii (+107): „Podobnie jak Pan, ani sam, ani przez swoich Apostołów, nic nie czynił bez Ojca, z którym stanowi jedno, tak i wy nie róbcie niczego bez biskupa i bez kapłanów. I nie próbuje przedstawiać jako rozsądne tego, co robicie na własną rękę, lecz wszystko róbcie wspólnie: jedna modlitwa, jedna prośba, jeden duch, jedna nadzieja w miłości, w radości nienaganej. Jeden jest tylko Jezus Chrystus, od którego nic nie ma lepszego!” (*List do Magnezjan* 7). Wytrwałe oczekiwanie na przyjście Syna Człowieczego pozwoli nam wejść razem z Nim do nieba, aby tam już wiecznie uwielbiać Ojca. Kościół towarzyszy swoją nieustanną modlitwą wszystkim ludziom w ich pielgrzymce do domu Ojca, dając im niezawodną broń w walce z mocami zła. Psalm zachęca nas do głębszego wejścia w modlitwę Kościoła. Odnosi się to zwłaszcza do kapłanów i wszystkich, którzy poświęcili swoje życie służbie Bożej.

Psalm 135(134). Zaczyna się przedostatnia kolekcja piątej księgi Psalterza (Ps 135–145). Jej cechą jest różnorodność utworów tam zamieszczonych: od uwielbienia po skargę. Zawiera też elementy dydaktyczne, oparte na dziejach Izraela i na obserwacji ludzkich zachowań. Ps 135 i 136 są uwielbieniem Boga i dziękczynieniem za Jego potężne dzieła zbawcze względem Izraela. Ps 135 zaczyna się wezwaniem do uwielbienia Pana za Jego dobroć i wyróżnienie Izraela spośród narodów świata (135,1-4). Bóg jest godzien chwały „ponad

- 6 Wszystko, cokolwiek PAN zechce,
czyni na niebie i na ziemi,
w morzu i we wszystkich głębinach.
- 7 Na jego rozkaz chmury biegną z krańców ziemi,
a z błyskawicami deszcz przychodzi,
On wyprowadza wiatry ze swych komór.
- 8 On pobił pierworodnych Egiptu,
od człowieka aż do bydłęcia.
- 9 Zesłał znaki i cuda Tobie, Egipcie,
na faraona i na wszystkie sługi jego.
- 10 Pokonał liczne narody
i zgładził potężnych królów:
- 11 Sichona, króla Amorytów,
i Oga, króla Baszanu,
i wszystkich królów Kanaanu.
- 12 Ziemię ich oddał w dziedzictwo,
w dziedzictwo swemu słudze Izraelowi.

135,6	Ps 115,3
135,7	Hi 28,25.26; 38,22.25.26; Jr 10,13; 51,16; Za 10,1
135,8	Wj 12,12.29; Ps 78,51; 105,36
135,9	Wj 7,10; Pwt 6,22; Ps 78,43; 136,15
135,10	Lb 21,24; Ps 44,2; 135,10-12; 136,17-22
135,11	Lb 21,21-26.33-35; Pwt 29,7; Joz 12,7-24
135,12	Pwt 29,8; Ps 78,55; 136,21.22

wszystkimi bogami”, ponieważ góruje nad całym stworzeniem (135,5-7). Po tym wprowadzeniu psalmista zaczyna opowiadać wielkie dzieła, jakich Pan dokonał podczas wyjścia Izraela z Egiptu i podczas zdobycia ziemi Kanaan (135,8-12). Przecistawia „bezsilność” bożków pogańskich potędze prawdziwego Boga (135,15-18; por. Ps 115,3-8). Na koniec wzywa „cały dom Izraela”, aby wraz z kapłanami i lewitami „błogosławił PANA” (135,19-21).

Ps 135(134) stanowi antologię różnych tekstów biblijnych, co świadczy o jego późnym powstaniu i przeznaczeniu do liturgii. Pomimo braku oryginalności jest to piękne wysławianie potęgi Boga, któremu człowiek może tylko oddawać hołd w geście adoracji. Jest to zatem hymn ku czci Stwórcy, który wybrał sobie na własność lud izraelski (135,4) i który jest jedynym prawdziwym Bogiem (135,5). Po wezwaniu do uwielbienia (135,1-3), które także kończy

- 13 PANIE, Twe imię trwa na wieki,
PANIE, Twoja sława na wszystkie pokolenia.
- 14 PAN sam lud swój osądzi
i da się przebłagać swoim sługom.
- 15 Bożki narodów, srebrne i złote,
to tylko dzieło rąk ludzkich.
- 16 Usta mają, ale nie mówią,
mają oczy, ale nie widzą,
17 uszy mają, ale nie słyszą,
i nie ma oddechu w ich ustach.
- 18 Niech będą do nich podobni
ci, którzy je wytwarzają,
i wszyscy, którzy im zaufali!
- 19 Domu Izraela, błogosławcie PANA,
domu Aarona, błogosławcie PANA!
- 20 Domu Lewiego, błogosławcie PANA,
wy, czciciele PANA, błogosławcie PANA!
- 21 Z Syjonu niech będzie PAN błogosławiony,
który mieszka w Jeruzalem!
Alleluja!

135,13 Wj 3,15; Ps 102,12

135,14 Pwt 32,36; Ps 50,4; 90,13; 106,46

135,15 Ps 115,4-8; 135,15-18

135,19 Ps 115,9-11

135,20 Ps 118,4

135,21 Ps 128,5; 132,13.14; 134,3

136,1 1Krn 16,34.41; 2Krn 5,13; 7,3; 20,21; Ezd 3,11; Ps 100,5; 106,1; 107,1; 118,1-4; Jr 33,11

136,2 Pwt 10,17; Ps 77,14; 86,8

136,3 Pwt 10,17

136,4 Wj 15,11; Pwt 6,22; Hi 9,10; Ps 72,18

utwór (135,19-21), następuje uzasadnienie pieśni pochwalnej. Pan, który ma moc stwórczą, objawił swoją wierną miłość względem Izraela przez zbawcze interwencje w jego dziejach (135,6-14). Pan jest więc Bogiem żywym i miłosiernym dla swoich sług, w przeciwieństwie do martwych bóstw pogańskich (135,15-18; zob. Ps 115,4-8). Wstępna i końcowa zachęta akcentują szczególnie odpowiedzialność kapłanów za wspólnotę wiary.

Psalm 136

- 1 Sławcie PANA, bo jest dobry,
bo Jego łaska na wieki!
- 2 Sławcie Boga nad bogami,
bo Jego łaska na wieki!
- 3 Sławcie Pana nad panami,
bo Jego łaska na wieki!
- 4 On sam dokonał wielkich cudów,
bo Jego łaska na wieki!
- 5 On swą mądrością stworzył niebios,
bo Jego łaska na wieki!

136,5 Rdz 1,1; Ps 104,24; Prz 3,19; Jr 10,12; 51,15

Motyw ten kieruje uwagę chrześcijan na Jezusa, „najwyższego kapłana” (Hbr 4,14), przez którego modlitwy Kościoła docierają do Ojca (np. Ef 2,18; 3,12). Hymn pomaga kontemplować jedyne Boga, Pana historii, który wszystko, co zechce, „czyni na niebie i na ziemi” (136,6). Apokalipsa (Ap 19,5) cytuje początek psalmu w hymnie godów Baranka. Dawna tradycja widzi w nim wyraz wyższości prawdziwego Stwórcy nad bóstwami pogańskimi. Rozumiemy go także jako zachętę do porzucenia własnych idoli i uwielbienia Boga jedyne. Modlitwa słowami tego hymnu wprowadza w kontemplację potęgi Pana objawionej w dziejach zbawienia. Pełnią Objawienia jest przyjsie na świat jednorodzonego Syna Bożego. „On, będąc odbłaskiem chwały Boga i odbiciem Jego istoty, podtrzymuje wszystko mocą swego słowa” (Hbr 1,3).

Psalm 136(135). Utwór ten jest w pewnej mierze kontynuacją poprzedniego. Dodaje bowiem dalsze szczegóły do wielkich dzieł Boga wymienianych w poprzednim psalmie. Wspólnym mianownikiem dla tych wszystkich dzieł jest „Jego łaska” (hebr. *chesed*) wymieniana w każdym wersecie jako refren. Opowiadanie wielkich dzieł Boga zaczyna się od ewokacji aktu stwórczego (136,4-9). Potem autor przechodzi bezpośrednio do cudów dokonanych podczas wyjścia z Egiptu (136,10-15), wędrówki przez pustynię oraz podboju Kanaanu (136,16-22). Na koniec autor streszcza zbawcze czyny Boga względem Izraela i Jego troskę o „wszelkie stworzenie” (136,23-25). Psalm kończy się wezwaniem do „sławienia Boga” (136,26), zamykając w ten sposób wielką inkluzję całego hymnu.

I tym razem jest to hymn dziękczynny w formie litanii, zbudowany podobnie jak Ps 135. Reprezentuje ten sam gatunek hymniczny i kolejność motywów

- 6 On utwierdził ziemię nad wodami,
bo Jego łaska na wieki!
- 7 On sam stworzył wielkie światła,
bo Jego łaska na wieki!
- 8 Słońce, by panowało we dnie,
bo Jego łaska na wieki!
- 9 Księżyc i gwiazdy, by rządziły nocą,
bo Jego łaska na wieki!
- 10 On pobił Egipt w jego pierworodnych,
bo Jego łaska na wieki!
- 11 On wyprowadził stamtąd Izraela,
bo Jego łaska na wieki!
- 12 Mocną ręką i wzniesionym ramieniem,
bo Jego łaska na wieki!
- 13 On rozdarł Morze Czerwone na części,
bo Jego łaska na wieki!
- 14 I przeprowadził Izraela przez jego środek,
bo Jego łaska na wieki!
- 15 On rzucił faraona i jego wojsko w Morze Czerwone,
bo Jego łaska na wieki!

136,6 Rdz 1,2.6.9; Ps 24,2; Iz 42,5; 44,24; Jr 10,12

136,7 Rdz 1,14-18; Ps 74,16

136,8 Rdz 1,16

136,9 Rdz 1,16

136,10 Wj 12,29; Ps 78,51; 135,8

136,11 Wj 12,51; 13,3; Ps 105,43

136,12 Wj 6,1.6; 13,9; Pwt 4,34; 5,15; 7,19; 9,29; 11,2; 1Krl 8,42; 2Krl 17,36; 2Krn 6,32; Ne 1,10; Ps 44,3; Jr 32,17.21

136,13 Wj 14,21n; Ps 66,6; 78,13

136,14 Wj 14,21.22; Ps 106,9

136,15 Wj 14,27.29n; Ps 78,53; 106,11

(stworzenie, wyjście z Egiptu, odniesione zwycięstwa i wejście do Ziemi Obiecanej), a nawet pokrewne słownictwo. Po każdym wersecie następuje uzasadnienie uwielbienia Boga („bo Jego łaska na wieki”). Refren ten sławi miłosierną miłość Boga jako przyczynę dzieła stworzenia i zbawienia. Cały wszechświat i historia święta zanurzone są w bezmiarze Bożej łaskawości, która rozlewa się na cały

- 16 On przeprowadził swój lud przez pustynię,
bo Jego łaska na wieki!
- 17 On pobił wielkich królów,
bo Jego łaska na wieki!
- 18 On zgładził królów potężnych,
bo Jego łaska na wieki!
- 19 Sichona, króla Amorytów,
bo Jego łaska na wieki!
- 20 I Oga, króla Baszanu,
bo Jego łaska na wieki!
- 21 A ich ziemię oddał w dziedzictwo,
bo Jego łaska na wieki!
- 22 W dziedzictwo słuźde swemu Izraelowi,
bo Jego łaska na wieki!
- 23 Pamiętał o nas w naszym poniżeniu,
bo Jego łaska na wieki!
- 24 I wybawił nas od naszych wrogów,
bo Jego łaska na wieki!
- 25 On daje pokarm wszelkiemu stworzeniu,
bo Jego łaska na wieki!
- 26 Sławcie Boga niebiosa,
bo Jego łaska na wieki!

136,16 Wj 13,18; 15,22; Pwt 8,15; Ps 77,20; 78,52

136,17 Ps 135,10-12; 136,17-22

136,18 Pwt 29,7

136,19 Lb 21,21-24

136,20 Lb 21,33-35

136,21 Joz 12,1

136,22 Ps 105,6.26; Iz 41,8; 44,1; 45,4

136,23 Rdz 8,1; Pwt 32,36; Ps 9,12; 103,14; 106,45; Łk 1,48

136,24 Sdz 6,9; Ne 9,28; Ps 106,43-46; 107,2; Łk 1,71

136,25 Hi 36,31; Ps 104,27; 145,15

136,26 Rdz 24,3.7; 2Krn 36,23; Ezd 1,2; 5,11.12; Ne 1,4; Dn 2,18

świat widzialny i niewidzialny. Psalm spięty jest klamrą, która jest wezwaniem do sławienia łaskawego Boga (136,1-3.26). Stwórca ziemi jest zarazem Zbawcą, który tę ziemię dał swemu ludowi „w dziedzictwo” (136,21n). Kluczowe słowo

Psalm 137

- 1 Nad rzekami Babilonu
siedzieliśmy i płakali,
wspominając Syjon.
- 2 Na wierzbach tamtej krainy
zawiesiliśmy nasze liry,
- 3 bo żądali tam od nas pieśni
ci, którzy nas wzięli w niewolę,
i hymnów ci, co nas uprowadzili:
„Zaspiewajcie nam którąś z pieśni Syjonu!”.

137,1 Ne 1,4; Lm 3,48-51; Ez 1,1,3; 3,15

137,2 Kpł 23,40; Hi 30,31; Iz 24,8; 44,4; Jr 25,10; Ez 26,13; Lm 5,14

137,3 Ps 80,6; Iz 49,17

„łaska” wraca jako refren w każdym wersecie psalmu, aby podkreślić darmowy charakter zbawczych aktów Boga i utrwalić je w sercach wiernych. Psalm zwany jest „wielkim *Hallelem*”. Wraz z psalmami „*Hallelu* egipskiego” (Ps 113–118) był śpiewany podczas uczty paschalnej (Mt 26,30).

Lektura chrześcijańska pozwala w tym hymnie dostrzec potrójną rolę Syna Bożego. On jest „mądrością” stwarzającą wszechświat (136,5; zob. np. J 1,3; Kol 1,15-17; Hbr 1,2n) oraz „wzniesionym ramieniem” zwyciężającym śmierć i zło (136,12; zob. 1Kor 15,24; Ap 5,5; 17,14). Dzięki Niemu nowa ziemia obiecana staje się dostępna dla ludzi (136,21; Rz 8,17; Kol 1,21n). Odniesienie psalmu do osoby Jezusa Chrystusa prowadzi więc do refleksji o czasach ostatecznych, a nawet do interpretacji sakramentalnej: przejściem przez morze (136,13n) jest chrzest, a pokarmem (136,25) – Eucharystia. Ps 136(135) śpiewano na zakończenie uczty paschalnej. Śpiewał go także Chrystus z uczniami po ostatniej wieczerzy (Mt 26,30). Kościół w liturgii Wigilii Paschalnej posłużył się słowami tego psalmu. Powraca on także w oficjum brewiarzowym piątku oktawy wielkanocnej. Kościół dziękuje wówczas Ojcu za dzieło nowego stworzenia, które Syn Boży zapoczątkował swoją męką. Wszyscy wierni podejmują refren tego psalmu, sławiąc wieczną łaskawość Pana.

Psalm 137(136). Utwór jest gorzką skargą z powodu uprowadzenia ludu Bożego do Babilonii. Zaczyna się sceną pokutną „nad rzekami Babilonu”: wygnañcy są zdumieni prośbą swych gnębcieli o śpiew „pieśni Syjonu” (136,1-4). Psalm wyraża uroczyste zapewnienie wygnañców (w formie zaklęcia), że ni-

- 4 Jakże możemy śpiewać pieśń PANA
w obcej krainie?
- 5 Jeśli zapomnę o tobie, Jeruzalem,
niech mi uschnie prawa ręka!
- 6 Niech przyschnie mi język do podniebienia,
gdybym o tobie nie pamiętał,
jeślibym nie uznał Jeruzalem
za moją największą radość!
- 7 Przypomnij, PANIE, synom Edomu dzień,
w którym mówili o Jerozolimie:
„Burzcie, burzcie ją do fundamentów!”.
- 8 Córko Babilonu, skazana na zburzenie,
szczęśliwy, kto ci odpłaci za to, co uczyniłaś!
- 9 Szczęśliwy, kto pochwyci
i roztrzaska twe dzieci o skałę!

137,4 2Krn 29,27; Ne 2,3; 12,46

137,5 Ps 76,5; Iz 65,11

137,6 Ne 2,3; Hi 29,10; Ps 22,15; 122,1; Ez 3,26

137,7 Hi 18,20; Ps 74,7; 83,4-8; Iz 34,5,6; Jr 49,7-22; Lm 4,21n; Ez 25,12-14; 35,2; Am 1,11,12;
Ab 8-14; Ha 3,13; So 2,14

137,8 Ps 28,4; Iz 13,1-22; 21,9; 47,1-15; Jr 25,12; 50,1-46; 51,1-64; Ap 18,6

137,9 2Krl 8,12; Iz 13,16; Oz 10,14; 13,16; Na 3,10

gdy nie zapomną o Jeruzalem (136,4n). Zakończenie zawiera apel do Boga, aby dokonał pomsty nad „synami Edomu” (136,7) i „córka Babilonu” (136,8) za zburzenie Świątyni Jerozolimskiej.

Gatunek literacki utworu to lamentacja narodu, który znajduje się na wygnaniu w Babilonii (136,1,8). Tematem dominującym jest wspomnienie Syjonu. Wątek ten przewija się we wszystkich trzech częściach utworu (136,1-4.5-6.7-9). Psalm powstał niewątpliwie w czasie przesiedlenia babilońskiego (586–538 przed Chrystusem). Wygnańcy izraelscy protestują przeciwko śpiewaniu świętych pieśni dla rozrywki Babilończyków (136,3n). Sami grożą sobie przekleństwem, jeśli zapomną o świętym mieście: uschła ręka nigdy już nie będzie mogła trącać strun liry, a język przyschnięty do podniebienia nie zaśpiewa już żadnej pieśni (136,5n). Kończące psalm złorzeczenie, oddające ówczesne zwyczaje wojenne, skierowane jest przeciwko babilońskim najezdźcom i sprzymierzonym z nimi Edomitom.

Psalm 138

- ¹ *Dawida.*
 Będę Cię słauił z całego serca,
 będę Ci śpiewał psalm wobec mieszkańców niebios!
- ² Pokłonię się przed Twoją świątynią
 i będę słauił Twe imię
 za łaskę Twoją i wierność,
 bo wywyższyłeś Twe słowo i imię ponad wszystko!
- ³ Kiedy Cię wzywałem, wysłuchałeś mnie,
 pomnożyłeś moje siły!

138,1 Ps 95,3; 96,4,5; 97,7; 111,1

138,2 1Krl 8,29; Ps 5,7,8; 28,2; 140,13; Iz 42,21

138,3 Ps 28,7; 46,1; 118,5

Lektura historyczna prowadzi do eklezjalnej: całe ludzkie życie toczy się w ziemi wygnania. Psalm wzywa wierzących, aby całą swą tęsknotę i radość (136,6) skierowali ku Kościołowi, czyli duchowej Jerozolimie, gdyż tylko ona opiera się systematycznym atakom zła, oraz ku nowej Jerozolimie (Ap 21,2) czasów ostatecznych, przeciwstawionej wielkiemu Babilonowi (Ap 16,19). Imperium Złego ostatecznie runie dopiero u kresu dziejów (137,8a). W tej nieubłaganej walce dobra ze złem chrześcijanie mają ustawicznie wspominać nie tyle rzeczy minione (Iz 43,18), co raczej obietnice, które Bóg dał nam w Chrystusie (np. Dz 2,38n; Ga 3,22; Hbr 8,6; 9,15; 2P 1,3n; 3,13; 1J 2,25). Repatriant, który wrócił z niewoli do dawnej ojczyzny, wspomina smutne dni niewoli i dramat całego narodu. Psalm wyraża bolesną reakcję Izraela na ciężką próbę, jaką musiał znieść z powodu swoich win. Do tych wydarzeń można odnieść słowa świętego Pawła: „To stało się dla nas ostrzeżeniem, abyśmy nie pragnęli rzeczy złych” (1Kor 10,6). Apokalipsa św. Jana ukazuje tajemnicę dwóch miast wspomnianych w tym psalmie: Jerozolimy i Babilonu. Babilon to uosobienie potęgi zła, które musi ustąpić przed światłem nowej Jerozolimy zstępującej od Boga (Ap 17–19,21). Kościół tworzą ci, którzy uwierzyli słowu Chrystusa. W każdym z nas, jak pisze św. Augustyn, walczą ze sobą te dwa miasta: z jednej strony ciało z jego pożądliwościami, z drugiej – Duch dany przez Chrystusa (2Kor 5,6-8).

Psalm 138(137). Utwór łączy się z poprzednim na zasadzie kontrastu. Autor wyraża pragnienie dziękczynienia Bogu w Jego „świątyni” za otrzymaną „łaskę (hebr. *chesed*) i wierność” (hebr. *emet*), gdyż odpowiedział On hojnie na

- 4 Niech sławią Ciebie, PANIE, wszyscy królowie ziemi,
kiedy usłyszają słowa ust Twoich.
- 5 Niech śpiewają o drogach wskazanych przez PANA,
bo chwała PANA jest wielka!
- 6 PAN mieszka na wysokościach,
ale dostrzega poniżonych,
wyniosłych zaś poznaje z daleka.
- 7 Gdy borykam się z trudnościami,
Ty mi ocalasz życie,
pomimo złości mych wrogów.
Podnosisz swą rękę
i wybawiasz mnie swoją prawą ręką.
- 8 PAN za mnie tego dokona!
PANIE, Twa łaska trwa na wieki,
nie porzucaj dzieła rąk Twoich!

138,4 Ps 68,33; 72,11; 102,15; Ml 1,11

138,5 Ps 21,5; 103,7; 145,7

138,6 Ps 40,4; 101,5; 113,4-7; 131,1; Prz 3,34; Iz 57,15; Łk 1,48.51n; Jk 4,6; 1P 5,5

138,7 Wj 7,5; 15,12; 1Sm 24,6; Ezd 9,8-9; Hi 1,12; Ps 20,6; 23,4; 60,5; 71,20; 143,11; Iz 5,25; 57,15;
Jr 51,25; Ez 6,14; 25,13

138,8 1Krn 16,41; Hi 10,3.8; 14,15; Ps 27,9; 57,2.3; 71,9; 100,3.5; 119,8; 136,1; Flp 1,6

prośby swego czciciela (138,1-3). Dalej psalmista wyraża pragnienia, aby cześć oddawali Panu „wszyscy królowie ziemi”, ponieważ On „wyniosłych poznaje z daleka” (138,4-6). Psalm kończy się wyznaniem ufności i prośbą o to, aby Bóg chronił swego wyznawcę przed „wrogami” (138,7n).

Gatunek literacki psalmu określa się jako pieśń dziękczynną za ocalenie. Można w niej wyróżnić dwie strofy: zobowiązanie się psalmisty do dziękczynienia za otrzymaną łaskę (138,1-3) oraz hymn z wyznaniem ufności (138,4-8). Psalmista włącza do uwielbienia Boga wszystkich królów ziemi (138,4), przez co nadaje swej pieśni znaczenie uniwersalne. Ryty dziękczynne zyskują znamiona świadectwa, gdyż radosne odkrycie dróg zbawienia i doświadczenie łaski wzbudzają potrzebę głoszenia innym wielkości oraz dobroci Boga (138,4n). Uczą także pokory, wskazując na Pana jako na przyczynę wszelkiego dobra, które spotyka człowieka. On widzi „poniżonych”, choć zamieszkuje „na wysokościach” (138,6). Trzeba więc wytrwale ufać w Jego pomoc, nawet pośród przedłużających się przeciwności (138,7n).

Psalm 139

- 1 *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
Przenikasz i znasz mnie, PANIE.
- 2 Wiesz, kiedy kładę się i wstaję,
i czytasz z daleka w moich myślach.
- 3 Czuwasz nad moją pracą i odpoczynkiem
i wiesz o wszystkich drogach moich.

139,1 Ps 7,9; 17,3; 44,21; Jr 12,3

139,2 2Krl 19,27; Hi 14,16; 31,4; Ps 44,22; 94,11; Iz 66,18; Lm 3,63; Mt 9,4; J 2,24.25; Hbr 4,13

139,3 Hi 14,16; 31,4

Lektura chrześcijańska prowadzi do odkrycia, że „łaskę i wierność” (138,2) Bóg najpełniej objawił i okazał człowiekowi w Chrystusie. Ojcowie Kościoła łączą treść psalmu z modlitwą Chrystusa: „Wysławiam Cię, Ojczy, Panie nieba i ziemi, że zakryłeś to przed mądrymi i roztroprnymi, a objawiłeś tym, którzy są jak małe dzieci” (Mt 11,25). Dostrzegają w nim słowa Syna zwrócone do słuchającego Ojca. W liturgii Kościoła jest to dziękczynienie Chrystusowi za miłosierdzie okazywane wiernym. Wzmianka o aniołach sprawiła, że psalm znalazł się w liturgii uroczystości świętych archaniołów. Dzięki swoim świętym Kościół już ma udział wraz z aniołami w niebiańskiej Jerozolimie. Prosi więc słowami tego psalmu, aby dzieło zbawienia, rozpoczęte na ziemi, mogło dopełnić się w liturgii niebiańskiej, w wiecznej świątyni, której nie budowały ludzkie ręce.

Psalm 139(138). Utwór stanowi formalnie prośbę psalmisty o uwolnienie z rąk „wrogów” (139,19-24). Pod względem treści natomiast utwór jest wyznaniem wszechwiedzy i wszechobecności Boga w relacji do psalmisty. Obecność Stwórcy da się zauważyć nawet w mrokach „krajny umarłych” (Szeolu: 139,7-12). Odważny opis życia płodowego przedstawia je jako „cud” Bożej potęgi (139,13-18). Na koniec psalmista zwraca się do Boga z prośbą o „zglądzenie bezbożnika” (139,19-22). Inkluzją zamykającą utwór jest życzenie, aby Bóg „przeniknął” myśli swego czciciela (por. 139,1) i przekonał się, że nie ma w nim żadnej nieprawości (139,23n).

Pod względem formy utwór dzieli się na dwie części (139,1-18.19-24), w których autor zwraca się wprost do Boga. Jest to więc monolog modlitewny zawierający elementy hymnu i lamentacji. Jedność utworu podkreśla kłamra spinająca obie części (139,1-3.23n). W pierwszej części

- 4 Zanim się zjawi słowo na moim języku,
Ty, PANIE, znasz je w całości!
- 5 Ze wszystkich stron mnie ogarniasz
i kładziesz na mnie swą rękę.
- 6 Przedziwna jest Twoja wiedza o mnie,
przerasta mnie, nie mogę jej pojąć!
- 7 Dokąd odejdę od ducha Twojego
i gdzie ucieknę przed Twoim obliczem?
- 8 Jeśli wzniosę się do nieba, tam jesteś.
Gdy zejść do krainy umarłych, i tu jesteś obecny!
- 9 Choćbym wziął skrzydła jutrzenki
i zamieszkał za najdalszym morzem,
10 nawet tam prowadzi mnie Twoja ręka
i Twoja prawa ręka mnie podtrzymuje!
- 11 Gdybym powiedział: Niech ciemność mnie ogarnie,
niech światło wokół mnie stanie się nocą,
12 to nawet ciemność nie będzie mrokiem dla Ciebie –
noc jak dzień zajaśnieje,
a ciemność będzie jak światło!
- 13 To Ty ukształtowałeś moje sumienie,
przygarnąłeś mnie już w łonie matki!

139,4 Hbr 4,13

139,5 Hi 9,33; 19,8; Ps 34,7; 125,2

139,6 Hi 42,3; Rz 11,33

139,7 Hi 11,8n; 23,8n; Jr 23,24; Am 9,2n; Jon 1,3

139,8 Hi 26,6; Prz 15,11; Am 9,2-4

139,10 Ps 23,2.3

139,11 Hi 22,13.14

139,12 Hi 12,22; 34,22; Dn 2,22; 1J 1,5

139,13 Pwt 32,6; Hi 10,9-12; Ps 119,73; Iz 44,24

psalmista podkreśla wszechwiedzę i wszechobecność Boga, w drugiej prosi o zniszczenie zła. Stwórcy, którego obecność przenika cały kosmos (139,8-9), jest obecny także w każdym człowieku (139,5.7.10.18). Także w mrokach kryzysu (139,11) można liczyć na Jego bliskość, która przenika wszelkie ciemności (139,12). Nie jest On szpiegiem śledzącym człowieka, by go przyłapać na najmniejszym potknięciu, ale jest serdecznym opie-

- 14 Będę Cię sławić,
bo dokonujesz potężnych cudów.
Przedziwne są Twe dzieła
i dobrze je poznałem.
- 15 Nie była zakryta żadna kość przed Tobą,
kiedy powstawałem w ukryciu,
tkany w głębinach ziemi!
- 16 Oczy twoje widziały, gdy byłem jeszcze w zarodku,
w Twej księdze były zapisane
wszystkie dni przeznaczone dla mnie,
gdy jeszcze żaden z nich nie istniał!
- 17 Jakże są wspaniałe Twoje myśli, Boże!
Jakże ogromna ich liczba!
- 18 Gdybym chciał je zliczyć,
więcej ich niż piasku.
Kiedy się obudzę,
nadal będę z Tobą!
- 19 Boże, obyś raczył zgładzić bezbożnika,
a wy, ludzie krwawi, odstępście ode mnie!
- 20 Twoi wrogowie wzywają Cię kłamliwie,
oni wzywają Ciebie przewrotnie.

139,14 Ps 40,5; 72,18

139,15 Hi 10,8-10; Ps 63,9; Koh 11,5

139,16 Hi 10,8-10; 14,5; Ps 31,16; 56,8; 69,29; Koh 11,5

139,17 Ps 40,5,6; 92,5; Rz 11,33-36

139,18 Rdz 22,17; Ps 3,5; 40,5

139,19 Ps 5,6; 6,8; 9,17; 26,9; 119,115; Iz 11,4

139,20 Wj 20,7; Pwt 5,11; Jud 15

kunem w każdej okoliczności życia. Na Nim opiera się wszelka nadzieja zbawienia. Takie doświadczenie duchowe stanowi dla psalmisty punkt wyjścia do modlitwy o zniszczenie zła. Doznana opieka i dobroć Boga wzbudzają w nim naturalny odruch odrzucenia nieprawości i wszystkiego, co sprzeciwia się Panu. Psalmista czuje wstręt do wszelkiej bezbożności (139,22).

- 21 Czy nie mam w nienawiści, PANIE,
tych, którzy Ciebie nienawidzą?
Czuję wstręt do Twych przeciwników!
- 22 Nienawidzę ich z całego serca,
stali się także wrogami moimi!
- 23 Przeniknij i poznaj moje serce, Boże,
wypróbuj mnie i rozeznaj moje ścieżki!
- 24 Zobacz, czy idę drogą nieprawą,
poprowadź mnie drogą odwieczną!

139,21 2Krn 19,2; Ps 26,5; 31,6; 59,1; 119,158

139,23 Hi 31,6; Ps 7,9; 26,2; Prz 17,3; Jr 11,20; 1Tm 2,4

139,24 Ps 5,8,9; 16,11; 143,10; 146,9; Prz 15,9; 28,10; Jr 6,16; 18,15; 25,5; 36,3

Lektura chrześcijańska pieśni prowadzi wiernych do odkrywania nieustannej obecności i bliskości Jezusa (Mt 1,23; 28,20; J 6,27; Hbr 13,5). On rozjaśnia mroki śmierci (J 8,12; 9,5) i przeciera drogę do wiecznego życia (J 14,2n). Zakosztowanie bliskości zmartwychwstałego Chrystusa daje chrześcijanom poczucie bezpieczeństwa, ale także domaga się od nich zdecydowanego odrzucenia wszelkiej bezbożności. Psalm jest głęboką medytacją nad tym, jak dobrze Bóg zna człowieka. Autor ma świadomość, że Pan przenika wszystkie jego uczynki i myśli, zanim jeszcze zostaną wyrażone na zewnątrz. Święty Paweł nawiązuje do tej prawdy, kiedy mówi o przyszłej chwale dzieci Bożych: „Bóg, który przenika serca, zna pragnienie Ducha, ponieważ to właśnie zgodnie z Jego wolą Duch wstawia się za świętymi” (Rz 8,27). Dalsza część psalmu zostanie wykorzystana w Apokalipsie św. Jana (2,6; 15,3). Stąd też Ojcowie Kościoła uznali tę medytację za modlitwę Chrystusa i wspólnoty wierzących. Chrystus, nowy Adam, ogarnia nas wszystkich w tajemniczym planie zbawienia. Jego męka wprowadza nas w zażyłą rozmowę, jaką On odwiecznie prowadzi ze swoim Ojcem. Cała nasza egzystencja przeniknięta jest więc spojrzeniem Ojca i obecnością Syna w Duchu.

Psalm 140

- ¹ *Dyrygentowi. Psalm Dawida.*
- ² Uwolnij mnie, PANIE, od złego człowieka,
ocal mnie od okrutnika!
- ³ Od tych, w których sercu nurtują złe myśli,
którzy cały dzień planują wojny.
- ⁴ Wyostrzyli swe języki jak węże,
zmijowy jad pod ich wargami.
Sela
- ⁵ PANIE, zachowaj mnie od rąk bezbożnego,
wyrwij mnie spomiędzy okrutników,
którzy starają się podciąć mi nogi.
- ⁶ Pyszni zastawili na mnie pułapki,
rozciągnęli sieci pod moje stopy,
przy drodze przygotowali na mnie zasadzkę.
Sela

140,2 Ps 18,48; 71,4; 119,153.170; Prz 3,31

140,3 Ps 7,14; 36,4; 52,2; 56,6; Prz 6,14; Iz 59,4; Oz 7,15

140,4 Ps 10,7; 52,2; 57,4; 58,4; 64,3; Rz 3,13; Jk 3,8

140,5 Ps 36,11; 71,4; 140,1

140,6 Hi 18,8-10; Ps 31,4.5; 35,7; 57,6; 64,5; 141,9; 142,3; Iz 8,14; Jr 18,22; Lm 1,13; Am 3,5

Psalm 140(139). Centralny utwór omawianej kolekcji to pokorna modlitwa o uwolnienie spod władzy „okrutnika”, którego język jest ostry jak u „węża” (140,2-4). Po wstępnych prośbach autor przechodzi do wyznania Panu swej ufności, że ześle On „węgle ogniste” na głowy nieprzyjaciół (140,10). Całość kończy się stwierdzeniem, że Bóg „ujmie się za ubogim” tak, aby „prawi” mogli mieszkać przed Jego „obliczem” (140,13n). Jest to więc lamentacja człowieka osaczonego przez wrogów. Gdy oni przygotowują zasadzkę na niego, on wyraża swoją ufność w Bogu i modli się, by ich plany upadły.

Dokładniejsza analiza literacka utworu pozwala wyodrębnić w toku rozważanej lamentacji dwie symetryczne prośby (140,2-6.7-12). Pierwsza część tej lamentacji jednostki to prośba psalmisty o wybawienie ze spisku, jaki uknuli jego wrogowie, oraz od przemocy słownej. W drugiej części modli się on o klęskę wrogów, odwołując się do klasycznej zasady odpłaty, aby prześladowcę

- 7 Mówię do PANA: Ty jesteś moim Bogiem!
 PANIE, usłysz mój głos błagalny!
- 8 Panie BOŻE, Twoja moc mnie zbawia,
 w dniu bitwy osłoniłeś mą głowę.
- 9 Nie spełniaj, PANIE, pragnień bezbożnego,
 nie wspomagaj jego zamysłów!
- Sela*
- 10 Niech na głowy tych, którzy mnie osaczyli,
 spadnie ich własny podstęp!
- 11 Niech spadną na nich węgle ogniste,
 rzuć ich w bezdenną przepaść, by już nie powstałi!
- 12 Oszczerca nie ostoi się na ziemi,
 okrutnik wpadnie w sidła własnych knowań.
- 13 Wiem, że PAN ujmie się za ubogim,
 a nędzarczom okaże sprawiedliwość.
- 14 Toteż sprawiedliwi oddadzą cześć imieniu Twemu,
 prawi zamieszkają przed Twoim obliczem.

140,7 Ps 16,2; 28,2; 31,14.22; 116,1; 130,2; 142,5; 143,1

140,8 Ps 28,8; 118,14; 144,10

140,9 Est 9,25; Ps 10,2.3; 35,25; 112,10; Iz 14,21

140,10 Ps 7,16; Prz 12,13; 18,7

140,11 Ps 11,6.7; 16,11; 17,15; 18,13; 21,9; 36,12; Mt 3,10

140,12 Ps 34,21

140,13 1Krl 8,45.49.59; Ps 9,4; 12,5; 18,27; 35,10; 82,3

140,14 Ps 11,7; 16,11; 17,15; 64,10; 97,12

spotkało takie zło, jakiego sam się dopuszczał (por. Ps 109). Psalm kończy się wyznaniem ufności w sprawiedliwy sąd Boży (140,13n).

Etyka Nowego Testamentu nie pozwala na złorzeczenie bezbożnym (140,10n), jej podstawą jest bowiem przykazanie miłości nieprzyjaciół (np. Łk 6,27). Aktualne pozostaje jednak odwołanie się do sądu Boga jako ostatecznej instancji wymierzającej sprawiedliwość. Choć Pan już na tym świecie może chwycić grzesznika w sidła jego knowań, a wspierać ubokiego (140,12n), ostateczne losy wszystkich, sprawiedliwych i nieprawych, rozstrzygnie w dniu sądu. Tradycja patrystyczna słyszy tu głos samego Chrystusa, który słowami psalmu opisuje dramat swej męki. Święty Paweł, cytując werset 140,4, wskazuje, że wszyscy byliśmy pod jarzmem grzechu (Rz 3,13), więc wszyscy jesteśmy w pewnej

Psalm 141

¹ *Psalm Dawida.*

PANIE, pospiesz mi na pomoc, gdy wołam do Ciebie!
Usłysz głos mego błagania, kiedy Ciebie wzywam!

² Niech wznosi się ku Tobie moja modlitwa jak kadzidło,
me wyciągnięte ręce jak ofiara wieczorna.

³ PANIE, postaw straż przy moich ustach,
strzeż bramy warg moich.

⁴ Zachowaj mnie, bym nie skłonił się ku złemu.
Obym nie dołączył do ludzi
dopuszczających się nieprawości,
by popełniać niegodziwe czyny
i jadać ich przysmaki.

141,1 Ps 5,1; 22,19; 38,22; 40,13; 70,5; 143,1

141,2 Wj 29,39,41; 30,8; 1Krl 18,29,36; Ps 28,2; Dn 9,21; Łk 1,10; 1Tm 2,8; Ap 5,8; 8,3n

141,3 Ps 34,13; 39,1; Prz 13,3; 21,23; Mi 7,5

141,4 Ps 94,4; 119,36; Prz 23,6; Iz 32,6; Oz 6,8; Ml 3,15

mierze winni męki Pana. Psalmista ukazuje także inny aspekt misterium paschalnego. To moce piekielne wykorzystują grzech ludzki, aby zniweczyć moc krzyża i doprowadzić ludzkość do zagłady. Wrogowie Chrystusa są tylko narzędziem szatana, który „od początku był mordercą” (J 8,44). Jezus świadomie przyjął jad wężowy, aby „każdy, kto w Niego wierzy, miał życie wieczne” (J 3,15). Jako modlitwa pasyjna Ps 140(139) skutecznie skłania do wyrażenia głębokiej skruchy. Skupia się bowiem na cierpieniu, jakie zadaliśmy naszemu Zbawicielowi myślą (140,3), mową (140,4), a zwłaszcza złymi uczynkami (140,6). Inny fragment tej modlitwy kładzie w nasze usta błaganie Chrystusa ciepłego, aby wąż nie zwiódł nas, jak niegdyś podstępnie uwiódł Ewę (2Kor 11,3). Piekielny wąż ciągle chce nas nakłonić do złego przez fałszywe podszepty (140,4). Tylko modlitwa Chrystusa ukrzyżowanego może nas przed nim uchronić.

Psalm 141(140). Jest to modlitwa o uwolnienie od zagrożenia, podobnie jak psalm poprzedni. Autor prosi o napomnienie, ale z rąk „sprawiedliwego” (141,5). Prosi też Boga o straż nad swymi „ustami”, aby mógł się uchronić od „złego” (141,3n). Na koniec kieruje do Pana, swojej „ucieczki”, szczególną modlitwę o to, aby ocalił go od „pułapki”, jaką zastawili na niego ci, którzy „dopuszczają się nieprawości” (141,8-10). Początkowa prośba tej lamentacji

- 5 Łaską jest, kiedy mnie pouczy sprawiedliwy,
a jego upominanie to jakby wyborny olejek na moją głowę!
Nieprawościom bezbożnych przeciwstawiam swą modlitwę.
- 6 Gdy ich sędziowie upadną na skałę,
zrozumieją, jak łagodne były moje słowa:
- 7 „Jak się rozorywa bruzdy ziemi,
tak nasze kości rzucono w paszcze krainy umarłych”.
- 8 Ku Tobie, Panie BOŻE, zwracam moje oczy.
W Tobie ucieczka moja, nie odbieraj mi życia!
- 9 Strzeż mnie od pułapki, którą zastawili na mnie,
i od zasadzki dopuszczających się nieprawości.
- 10 Niech bezbożni wpadną w sieci swoje,
podczas gdy ja ujdę cało.

141,5 Ps 23,5; 35,14; 109,4; 133,2; Prz 9,8; 19,25; 25,12; 27,6; Koh 7,5; Ga 6,1

141,6 2Krn 25,12; Łk 4,29

141,7 Lb 16,32.33; Ps 53,5; 88,3-5; 129,3; Ez 37,1

141,8 Ps 2,12; 11,1; 25,15; 27,9; 123,2

141,9 Ps 31,5; 38,12; 64,5; 91,3; 119,110; 140,5.6

141,10 Ps 7,15; 35,8; 57,6; 124,7

to błaganie psalmisty, aby Bóg przyjął jego modlitwę jak zapach kadzidła, który towarzyszy ofiarom składanym w świątyni. Wznoszenie rąk w geście błagalnym ma zastąpić ofiarę wieczorną. Dalej autor prosi, aby Pan strzegł jego warg i serca. Woli on trzymać z ludźmi prawymi, którzy udzielą mu napomnienia, niż z przewrotnymi, którzy go zwodzą.

Literacki gatunek tego utworu to zatem lamentacja jednostki z pouczeniem mądrościowym. Psalmista nie określa bliżej zagrożenia, które skłania go do usilnej modlitwy o Bożą pomoc (141,1-5). Wyznaje jednak głęboką ufność wobec Niego (141,6-10). Cierpienie może nadwerężyć odporność na grzech, dlatego autor prosi Boga o pomoc w dochowaniu Mu wierności w słowach i czynach. W obliczu zagrożenia Jezus Chrystus także zachęcał swoich uczniów do takiej modlitwy (Mt 26,41). Modlitwa daje bowiem siłę do przewyciężenia wszelkich pokus. Bóg jest obrońcą uciśnionych, nieprawym sędziom i złoczyńcom zaś wymierza sprawiedliwość. Zgodnie z zasadą odpłaty bezbożnicy, krzywdząc bliźnich, sami przygotowują dla siebie karę (141,10).

Ojcowie, komentując ten psalm, widzą w nim zapowiedź wieczornej ofiary Chrystusa złożonej na krzyżu. Stąd też Kościół uczynił go modlitwą

Psalm 142

- 1 *Pouczenie Dawida, gdy modlił się, będąc w jaskini.*
 2 Głośno wołam do PANA,
 głośno PANA błagam.
 3 Wylewam przed Nim prośbę swoją,
 opowiadam Mu o swoim ucisku.
 4 Gdy duch mój omdlewa we mnie,
 Ty znasz moje ścieżki.
 Na drodze, którą szedłem,
 zastawili na mnie pułapkę.
 5 Spojrzałem w prawo i widzę –
 nikt mnie już nie poznaje,
 nie ma dla mnie ucieczki,
 bo nikt się nie troszczy o mnie!

142,1 1Sm 22,1; Ps 57,1

142,2 Ps 3,4; 30,8; 77,1

142,3 Ps 77,2; Iz 26,16

142,4 Ps 77,3; 139,24; 140,5; 141,9; 143,4

142,5 Hi 11,20; Ps 16,8; 31,11; 69,20; 88,8.18; Jr 25,35; 30,17

zanoszoną wieczorem w ofierze duchowej. Modlitwa wieczorna Kościoła (nie-szpory) to prawdziwa ofiara, przyjemna Bogu. Jest to szczególnie widoczne w liturgii paschalnej: ostatnia wieczerza zapowiada wieczorną ofiarę Baranka Bożego złożoną na krzyżu w Wielki Piątek. Lamentacja Ps 141 streszcza się w codziennej prośbie Modlitwy Pańskiej: „Nie wódź nas na pokuszenie, ale nas zbaw ode złego” (Mt 6,13). „Zło”, o którym tu mowa, to szczególna forma grzechu: chodzi tu zwłaszcza o niepotrzebne słowa, bezmyślne i szkodliwe (141,3). Niebezpieczeństwo to grozi nam szczególnie w towarzystwie złych ludzi, choćby byli oni bogaci i wpływowi. Takie towarzystwo jest zawsze niebezpieczne i dlatego należy go unikać (141,4). Prosimy więc słowami tego psalmu (141,5), aby Chrystus pomagał nam wybierać towarzystwo ludzi dobrych, choćby to łączyło się z napominaniem nas.

Psalm 142(141). Gatunkowo i treściowo utwór ten łączy się z poprzednim. Oba psalmy są modlitwami o uwolnienie od prześladowców, oba też mówią o „pułapkach” zastawionych na psalmistę (142,3b; por. Ps 141,9a), który w Bogu znajduje „ucieczkę” (142,5c; por. Ps 141,8b). Autor tej skargi modli

- 6 Wołam do Ciebie, PANIE,
mówię: Ty jesteś moim schronieniem!
Moim udziałem w krainie żyjących!
- 7 Wysłuchaj modlitwy mojej,
bo jestem bardzo udręczony!
Wyzwól mnie od moich prześladowców,
bo są silniejsi ode mnie!
- 8 Wyprowadź z mnie więzienia,
abym słauił Twe imię!
Zgromadzą się wokół mnie sprawiedliwi,
gdyż wyświadczyłeś mi dobro!

142,6 Ps 14,6; 16,5; 27,13; 73,26; 91,2.9

142,7 Ps 17,1; 18,17; 79,8; 116,6

142,8 Ps 13,6; 88,9; 143,11; 146,7; Iz 42,7; Lm 3,7

się o uwolnienie z „więzienia”, aby mógł „słauić imię” Boga (142,8). Tytuł hebrajski psalmu nawiązuje do modlitwy Dawida w jaskini, gdzie schronił się przed Saulem (1Sm 24).

Literacka struktura tej lamentacji obejmuje uroczyste wprowadzenie (142,2-4a) i równie uroczyste zakończenie (*toda*, 142,8). Środek kompozycji (142,4b-7) zawiera centralną prośbę (*tefilla*). Obejmuje ona dwie strofy o podobnej budowie (142,4b-5 i 142,6n). niesłusznie oskarżony psalmista został opuszczony przez wszystkich. Nie ma nawet obrońcy, który zwykle w sądzie zajmował miejsce po prawej stronie oskarżonego (142,5). Osamotniony może szukać wsparcia jedynie u Boga. Wiara w Bożą pomoc pozwala psalmiście wybiec myślą w przyszłość i dostrzec w niej spełnienie swojej prośby (142,8b). Treść psalmu może dotyczyć wszelkiej formy ucisku: psychicznego, moralnego, politycznego, może także wyrażać modlitwę więźnia (142,8a).

Tradycja chrześcijańska zawsze kładła ten psalm w usta Chrystusa, którego ufność Ojcu, zwłaszcza podczas męki, jest wzorem dla wszystkich wiernych. Tytuł użyty w Liturgii godzin pochodzi od św. Hilarego, który stwierdza, że treść psalmu wypełniła się podczas męki Pana. Ojcowie podkreślają na ogół tajemnicę samotności Chrystusa podczas agonii. W stanie największego osamotnienia zstąpił On do otchłani, aby głośić zbawienie „duchom zamkniętym w więzieniu” (1P 3,19). Swoim zmartwychwstaniem umocnił wiarę i nadzieję cierpiącego człowieka. Jego samotność jest dla wierzących wzorem pogłębionej komunii z Bogiem i z bliźnimi. Chrystus uwol-

Psalm 143

¹ *Psalm Dawida.*

PANIE, słuchaj modlitwy mojej,
w swej wierności nakłoń ucha ku mojej prośbie!
Wysłuchaj mnie w swej sprawiedliwości!

² Nie wzywaj na sąd swego sługi,
bo nikt z żyjących nie jest przed Tobą bez winy!

³ Nieprzyjaciel mnie doścignął,
postawił mi stopę na gardle,
wtrąca mnie w ciemności
jak dawno umarłych.

⁴ Wydaję ostatnie tchnienie,
trwoży się moje serce.

⁵ Przypominają mi się dawne czasy,
rozważam wszystkie Twe dzieła,
myślę o czynach rąk Twoich.

143,1 Ps 31,1; 71,2; 89,1.2; 140,6; 1J 1,9

143,2 1Krl 8,46; Hi 4,17; 9,2; 14,3; 15,14; 22,4; 25,4; Ps 130,3; Koh 7,20; Rz 3,10.20.23; 1Kor 4,4; Ga 2,16

143,3 Ps 44,25; 88,3-6; Lm 3,6

143,4 Ps 77,3; 142,3; Lm 3,11

143,5 Ps 77,5.6.10.11.12.13; 105,2; 111,2

nił nas od samotności, dając nam Ducha Pocieszyciela. Żyjąc w Chrystusie, człowiek odnajduje drogę ku wyzwoleniu. Proces ten dokonuje się jednak stopniowo, jak stwierdza Apostoł: „Tak przeto teraz wzdychamy, pragnąc przyznać się w nasz niebieski przybytek” (2Kor 5,2). Chrystus nadal modli się tym psalmem we wspólnocie Kościoła i w każdym człowieku, który chce przyjąć wolność wysłużoną mu na krzyżu. Święty Franciszek odmawiał ten psalm podczas agonii. Według tradycji, wypowiadając ostatnie jego słowa, opuścił ten świat. Słowami tego psalmu możemy się modlić za tych, którzy czują się samotni i opuszczeni w trudnych momentach życia. Jest to również stosowna modlitwa za zmarłych, ale i za nas samych, gdy wydaje się nam, że zawiodły wszystkie nadzieje pokładane w otaczającym nas świecie.

Psalm 143(142). Lamentacja, przypisana w tytule Dawidowi, to ostatni z siedmiu psalmów pokutnych (Ps 6; 32; 38; 51; 102; 130). Zawiera ona

- 6 Wyciągam ręce ku Tobie,
jestem przed Tobą jak wyschnięta ziemia!
Sela
- 7 Szybko wysłuchaj mnie, PANIE,
bo wydaję ostatnie tchnienie!
Nie odwracaj ode mnie swego oblicza,
bym nie był jak schodzący do grobu!
- 8 Daj mi usłyszeć rano o Twej łasce,
ku Tobie kieruję me pragnienia!
Ukaż mi drogę, którą mam kroczyć,
gdyż do Ciebie wznoszę duszę moją.

143,6 Hi 11,13; Ps 42,2; 63,1.2; 88,9

143,7 Ps 27,9; 28,1; 69,17.18; 73,26; 84,2; 88,4.5; 102,2.3; Jr 8,18; Lm 1,22

143,8 Ps 11,1; 17,15; 25,1n.4; 27,11; 32,8; 46,5; 86,4.11; 90,14

prośbę do Boga, aby „nie wzywał na sąd swego sługi, bo nikt z żyjących nie jest bez winy” w spotkaniu ze sprawiedliwym Sędzią (143,2). Dalej psalmista skarży się na prześladowania, jakich doznał od swoich wrogów. Wspomina „dawne czasy”, kiedy czuł nad sobą opiekę Bożą (143,5). Obecnie jednak jego dusza podobna jest do „wyschniętej ziemi” (143,6; por. Ps 63,2). Dlatego prosi Boga, aby nauczył go chodzić Jego drogami i pełnić Jego wolę (143,8.10).

Utwór ten to skarga jednostki. Zbudowana jest ona z dwóch części (143,3-6.7-10) spiętych klamrą inkluzji (143,1n.11n). Człowiek, jako sługa Boży, może liczyć tylko na Jego sprawiedliwość, nigdy na własną (Rz 3,20.23; Ga 2,16). Prośba o własne ocalenie kierowana jest przez psalmistę w obliczu śmiertelnego zagrożenia (143,3-7). Ma on jednak świadomość własnej winy, dlatego woli nie odwoływać się do swojej sprawiedliwości.

Pieśń cierpiącego „sługi” łatwo odczytać chrystologicznie, odnajdując w niej cały dramat męki Jezusa: od aresztowania (143,3b) aż do poranka zmartwychwstania (143,11). Ważny jest także moralny wymiar suplikacji. Doznane ocalenie budzi potrzebę wspominania i medytacji dzieł Boga w życiu człowieka (143,5) oraz pragnienie, aby we wszystkim się Jemu podobać (143,10a). Świadomość swojej niewystarczalności i uznanie, że do dobrego życia konieczna jest pomoc Boga, dopingują człowieka do po-

- ⁹ PANIE, wyrwij mnie spośród moich wrogów,
gdyż uciekam się do Ciebie!
- ¹⁰ Naucz mnie pełnić wolę Twoją,
bo Ty jesteś moim Bogiem.
Twój dobry duch niech mnie prowadzi
po równej ziemi.
- ¹¹ Ożywisz mnie, PANIE, ze względu na Twe imię.
Swą sprawiedliwością wyrwiesz mnie z ucisku.
- ¹² Z Twej łaskowości zniszczysz moich wrogów
i wygubisz wszystkich, którzy mnie dręczą,
bo jestem Twoim sługą!

143,9 Ps 31,15; 59,1; 142,6

143,10 Ne 9,20; Ps 23,3; 25,4.5; 27,11; 119,12; Iz 26,10

143,11 Ps 23,3; 25,11; 31,1; 71,2.20; 119,25; 142,7

143,12 Ps 31,1; 52,5; 54,5.7; 116,16; 140,6; 1J 1,9

szukiwania Jego woli, zgodnego z nią postępowania i do poddania się Jego prowadzeniu (143,8b.10).

Pieśń cierpiącego sługi łatwo odczytać jako prorocstwo o męce Chrystusa. To On jest Sługą Pańskim zapowiadany w pieśniach Izajasza (Iz 42,1-7; 49,1-6; 50,4-9; 52,13–53,12). W Wielki Piątek skarży się Ojcu i prosi Go o ocalenie. Na krzyżu wyciąga do Niego ręce, spragniony Jego bliskości (J 19,28). Cierpiący Chrystus zanosi tę modlitwę w imieniu nas wszystkich jako Głowa mistycznego Ciała. W poranek zmartwychwstania Ojciec wysłucha Jego modlitwy, uwolni Go od udręki i wprowadzi do ziemi żyjących. Nawiązując do początkowych słów psalmu, św. Paweł pisze: „z pomocą uczynków nakazywanych przez Prawo nikt nie może dostąpić usprawiedliwienia przed Bogiem” (Rz 3,20). Kościół podejmuje ten psalm w liturgii za zmarłych. Modli się także jego słowami w czasie wieczornej komplety. Chrystusowe słowa, w których lęk przeplata się z synowskim zawierzeniem, dobrze oddają uczucia wiernego, który w ostatniej chwili dnia powierza się Bogu. Wszyscy wierzący są bowiem członkami Chrystusa, a On modli się z nami jako Głowa.

Psalm 144

- 1 *Dawida.*
 Błogosławiony PAN, moja skała!
 On zaprawia me ręce do walki,
 pięści moje – do bitwy.
- 2 On moim sprzymierzeńcem i schronieniem,
 twierdzą moją i wybawieniem,
 tarczą moją, za którą się chronię!
 On mi poddaje narody.
- 3 PANIE, kim jest człowiek, że Ty zważasz na niego?
 Kim syn człowieczy, że Ty o nim myślisz?
- 4 Człowiek jest podobny do tchnienia,
 jego dni jak cień przemijają.
- 5 Nachyl swe niebiosa i zstąp, PANIE,
 gór dotknij, aby zadymiły!

144,1 2Sm 22,35; Ps 18,2.31.34.35.46.47

144,2 Ps 3,3; 7,10; 18,2.39.47; 28,7; 59,9.10.17; 84,9; 91,2; Jon 2,8

144,3 Hi 7,17; Ps 8,4.5; 31,7; Hbr 2,6

144,4 Hi 8,9; 14,2; Ps 39,5.11; 102,11; 109,23

144,5 Ps 18,9.10.15; 104,32; Iz 64,1

Psalm 144(143). Utwór ten, podobnie jak poprzedni i następny, nosi w tytule imię Dawida. W swej pierwszej części (144,1-11) stanowi on antologię tekstów zaczerpniętych z pierwszej księgi Psałterza (Ps 1–41) związanej z historią króla Dawida. Początek psalmu sławi Boga jako „sprzymierzeńca, twierdzą i tarczę” dla króla wojownika (144,1n). Nagle jego tematyka się zmienia: pojawia się pouczenie o przemijalności ludzkiego życia wprowadzone pytaniem o Bożą opiekę nad człowiekiem: „PANIE, kim jest człowiek, że Ty zważasz na niego?” (144,3; por. Ps 8,5). Z kolei psalm prosi Boga o wybawienie króla „z rąk cudzoziemców” (144,5-8.11). W tę prośbę wplata się uwielbienie Boga, który „daje królom zwycięstwo” (144,9n). Modlitwę psalmu zamyka odrębna prośba o pomyślne zbiory, o płodność pól oraz trzody i bydła w „zagrodach” (144,12-14). Cała kompozycja kończy się błogosławieństwem adresowanym do „ludu, którego Bogiem jest PAN” (144,15).

- 6 Rozbłyśnij piorunem, by się rozproszyli,
wpuść swe strzały, niechaj się zatrwożą!
- 7 Wyciągnij swą rękę z wysoka, aby mnie ocalić,
aby mnie wydobyć z wód ogromnych
i z rąk cudzoziemców,
- 8 którzy głoszą kłamstwo ustami
i fałszywie wyciągają rękę.
- 9 Boże, będę Ci śpiewał pieśń nową,
zagram Tobie na dziesięciostrunnej lirze!
- 10 Ty dajesz królom zwycięstwo.
Ty ocaliłeś swego sługę Dawida
od okrutnego miecza.
- 11 Ratuj mnie i wybaw z rąk cudzoziemców,
którzy głoszą kłamstwo ustami
i fałszywie wyciągają rękę.
- 12 Niech nasi synowie będą jak sadzonki,
które się szybko przyjęły,
nasze córki – jak rzeźbione kolumny
na wzór filarów w pałacu.

144,6 Ps 7,13; 18,14; 58,7; Ha 3,11; Za 9,14

144,7 Ps 18,16.44.45; 54,3; 69,1.14

144,8 Rdz 14,22; Pwt 32,40; Ps 12,2; 41,6; 106,26; Iz 44,20; 62,8

144,9 Ps 33,2.3; 40,3; 96,1; Iz 42,10

144,10 2Sm 18,7; Ps 18,50.51; 140,7

144,11 Rdz 14,22; Pwt 32,40; Ps 12,2; 18,44; 41,6; 54,3; 106,26; Iz 44,20

144,12 Hi 42,14n; Ps 92,12-14; 128,3; Pnp 4,4; 7,4; Syr 26,18; Za 9,15

Psalm tworzą dwie pieśni, pierwotnie odrębne (144,1-11.12-15). Pierwsza jest prośbą króla o wybawienie z rąk wrogów. Psalmista zadziwiony zainteresowaniem, które Bóg nieustannie okazuje człowiekowi (144,3n; zob. Ps 8), prosi Go o zbawczą interwencję. W drugiej części (144,12-15) król wypowiada błogosławieństwo nad ludem (144,15). O znaczeniu tej części psalmu egzegeci wypowiadają różne opinie. Jedni, w oparciu o przekład grecki, chcą widzieć tu przeciwstawienie materialnej pomyślności wrogów dobrom duchowym Izraela, o których mówiła część pierwsza. Idąc jednak za tekstem hebrajskim, należy tu widzieć życzenie dobrobytu i szczęścia, którego Pan udziela ludziom wiernym Jego nauce. Pomyślność, jakiej

- 13 Spichlerze nasze niechaj się napełnią
i obfitują we wszystko.
Nasze owce płodne niech mnożą się w zagrodach.
- 14 Woły nasze niech będą tłuste.
Niech nie będzie wyłomu w murach
ani ucieczki, ani narzekania na placach.
- 15 Szczęśliwy lud, któremu tak się wiedzie.
Szczęśliwy lud, którego PAN jest Bogiem!

144,13 Prz 3,9,10; Iz 30,23; Jl 2,24

144,14 2Krl 25,10,11; Prz 14,4; Iz 24,11; Jr 14,2; 46,12; Am 5,3

144,15 Pwt 33,12,29; Ps 33,12; 146,5

Dawid życzy swojemu ludowi, to najpierw szczęście materialne, zgodnie z duchem Starego Testamentu. Już u proroków jednak widać, że modlitwa ta staje się zapowiedzią czasów mesjańskich: nowej ziemi, nowego królestwa, nowego ludu.

Jeśli włoży te słowa w usta Chrystusa, zwycięskiego króla, to znajdziemy w nich umocnienie w walce z wrogami duchowymi. Przeciwnik nim Kościół uprasza pomocy Pana i wzywa Jego ponownego przyjścia (144,5). Matka Kościół wie bowiem dobrze, że człowiek, którego „dni jak cień przemijają” (144,4), nie może liczyć tylko na własne siły ani budować szczęścia jedynie na dobrach materialnych. To Bóg jest naszym Panem i On udziela zwycięstwa. Dzieci Kościoła, żyjąc w łasce, będą jak „sądzonki” wydawać dobre owoce (144,12). Apokalipsa (Ap 5,9; 14,3) odnosi zapowiedź „nowej pieśni” (144,9) do liturgii niebiańskiej, w której opiewa się zwycięstwo Chrystusa nad śmiercią i odnowienie Syjonu. Kiedy Jezus mówił o nagrodzie dla wszystkich, którzy porzucają ziemskie dobra, aby pójść za Nim (Mk 10,29n), wskazał na niezwykłą hojność Boga, opiewaną także w Ps 144.

Psalm 145

- 1 *Pieśń pochwalna Dawida.*
(*Alef*) Będę Cię wielbił, Boże mój i Królu!
Będę wysławiał Twe imię po wieczne czasy!
- 2 (*Bet*) Każdego dnia będę Cię wysławiał
i wychwalał Twe imię po wieczne czasy!
- 3 (*Gimel*) Wielki jest PAN i godny wielkiej chwały,
a Jego wielkość nie ma granic.
- 4 (*Dalet*) Wszystkie pokolenia będą głosiły dzieła Twoje
i opowiadały o Twojej potędze.
- 5 (*He*) Będą głosiły wspaniałą chwałę Twego majestatu
a ja opowiem cuda Twoje.
- 6 (*Waw*) Będą opowiadać o potędze
Twoich dzieł zdumiewających,
a ja będę wielbić wielkość Twoją.
- 7 (*Zajin*) Będą przypominać niezmierną Twą dobroć
i cieszyć się Twą sprawiedliwością.

145,1 Ps 5,2; 30,1; 34,1; 44,5; 66,17; 98,6; 99,5,9

145,2 Ps 71,6; 146,2

145,3 Hi 5,9; 9,10; 11,7; Ps 48,1; 86,10; 147,5; Iz 40,28; Rz 11,33

145,4 Ps 22,30.31; Iz 38,19

145,5 Ps 119,27; 145,12

145,6 Pwt 10,21; 32,3; Ps 66,3; 78,4; 106,22

145,7 Ps 31,19; 51,14; Iz 63,7

Psalm 145(144). Ostatni z psalmów przypisanych Dawidowi. W rzeczywistości jest to późna kompozycja alfabetyczna. Zostały tu wykorzystane różne wyrażenia z innych psalmów i ogólnie z poezji biblijnej. Wstęp (145,1-3) i zakończenie (145,21) wzywają do uznania chwały Bożej. Wysławia on Boga jako króla za Jego łaskę, cierpliwość i litość, a nade wszystko za niezmierną wierność przymierzu (hebr. *chesed* – 145,8n; por. Wj 34,6; Ps 103,8). W kolejnych wersach autor wyraża dziękczynienie za wszystkie „dzieła” Boże, których wyrazem jest przede wszystkim troska o poniżonych i udzielanie pokarmu „wszystkiemu, co żyje” (145,14-20).

Jest to zarazem ostatni z hymnów alfabetycznych Psalterza (por. Ps 9; 25; 34; 37; 111; 112; 119). Zachęta do uwielbienia Boga przeplata się tu z mo-

- 8 (*Chet*) Miłosierny jest PAN i łaskawy,
cierpliw i pełen litości.
- 9 (*Tét*) Dobry jest PAN dla wszystkich,
okazuje miłosierdzie wszystkim swoim dziełom.
- 10 (*Jod*) Niech sławią Ciebie, PANIE, wszystkie dzieła Twoje,
a Twoi wierni niech Cię wychwalają.
- 11 (*Kaf*) Niech głoszą chwałę Twego królestwa
i niech mówią o Twojej potędze.
- 12 (*Lamed*) Niech obwieszczają Twą potęgę synom ludzkim
i wspaniałą chwałę Twojego królestwa.
- 13 (*Mem*) Królestwo Twoje trwa na wieki,
a panowanie – przez wszystkie pokolenia.
(*Nun*) Wierny jest Bóg w swoich słowach
i święty we wszystkich swoich dziełach.
- 14 (*Samech*) PAN podtrzymuje tych, którzy upadają,
i podnosi wszystkich ponizonych.

145,8	Wj 34,6; Lb 14,18; Ps 86,5.15; 103,8; Syr 2,11
145,9	Ps 100,5; 136,1; 145,15; Jr 33,11; Na 1,7; Mt 19,17; Mk 10,18
145,10	Ps 19,1; 68,26; 103,22; 132,9.16
145,11	Jr 14,21
145,12	Pwt 3,24; Ps 105,1; 145,5; 150,2; Iz 2,10.19.21
145,13	Ps 10,16; 29,10; 1Tm 1,17; 2P 1,11
145,14	Ps 37,17.24; 146,8

tywacją takiej postawy. Wstęp (145,1-3) i zakończenie (145,21) wzywają do powszechnego uznania chwały Pana. Korpus hymnu dzieli się na dwie części (145,4-13b.13c-20). Tematem głównym obu jest królowanie (hebr. *malkut*) Pana (145,11-13; por. Ps 47; 93; 96–99) i Jego miłosierdzie objawione w dziele stworzenia oraz wyzwolenia.

Można ten klasyczny hymn pochwalny odnieść do Chrystusa, króla wszechświata, a także do Boga, miłosiernego i łaskawego Ojca, który pomaga wszystkim ponizonym (145,8.14-16). Hymn sławi więc Boga bliskiego, który zawsze ma ręce otwarte dla potrzebujących (145,16) i uszy czułe na wołanie ubogich (145,18n). Potędze tego Boga poddane są wszystkie mocarstwa ziemi. Jeśli jednak nie będą oparte na Nim, popadną w ruinę (145,20). Kościół w liturgii korzysta z tego psalmu dla wystawiania chwały Pana i Jego dobroci względem ludzi. Używa go zwłaszcza w oktawie wielkiej

- 15 (*Ajin*) Oczy wszystkich ku Tobie wznoszą się z nadzieją,
a Ty każdemu dajesz pokarm we właściwym czasie.
- 16 (*Pe*) Otwierasz swoją rękę
i sycisz łaskawie wszystko, co żyje.
- 17 (*Cade*) Sprawiedliwy jest PAN
na wszystkich swych drogach
i wierny we wszystkich swych dziełach.
- 18 (*Qof*) Bliski jest PAN wszystkim, którzy Go wzywają,
wszystkim szczerze wołającym do Niego.
- 19 (*Resz*) Spełnia pragnienia bogobojnych,
wysłucha ich modłów i przyjdzie im z pomocą.
- 20 (*Szin*) PAN strzeże wszystkich, którzy Go miłują,
lecz wszelką bezbożność wytraci.
- 21 (*Taw*) Niech usta moje głoszą chwałę PANA,
niech całe stworzenie wysławia Jego święte imię
teraz i na wieki!

145,15 Ps 104,27; 136,25; 145,15; Mt 6,25

145,16 Ps 104,21.28; 147,8

145,17 Ps 18,25; 116,5; Jr 3,12

145,18 Pwt 4,7; Ps 34,18; 119,151; J 4,23.24

145,19 Ps 10,17; 21,2; 31,22; 34,18; 37,4; Prz 10,24; 15,29; J 9,31; 1J 5,14

145,20 Ps 9,5; 31,23; 37,38; 91,14; 97,10; 97,10

145,21 Ps 65,2; 71,8; 98,6; 99,5.9; 145,1.2; 150,6

nocy i w każdą niedzielę, aby ogłaszać wielkość zmartwychwstałego Pana oraz opiewać cuda, jakich dokonał On dla naszego zbawienia. W brewiarzu ten psalm pojawia się w niesporach piątkowych, dla wspomnienia męki Pańskiej i podziękowania Ojcu za dar Syna. Liturgia Kościoła pozwala nam w pełni uchwycić głębię formuł modlitewnych, zawartych w tym psalmie. Dzięki temu możemy zwracać się do Chrystusa z uczuciami wdzięczności, miłości i ufności, jakie lud Izraela żywił w stosunku do swego Pana. Pobożni żydzi u progu ery chrześcijańskiej odmawiali liczne formuły modlitewne zwane „błogosławieństwami”. Towarzyszyły im one w różnych momentach i czynnościach codziennych, pomagając w uświęcaniu każdej chwili życia, aby we wszystkim Bóg był uwielbiony. Naśladując ten zwyczaj, dawni mnisi posługiwali się chętnie „aktami strzelistymi”, które czerpali najczęściej z wyuczonych na pamięć wersetów Psalterza. Formuły te, odmawiane z uwagą, są jakby oddechem duszy, napełniając serca Duchem Świętym.

Psalm 146

- 1 Alleluja!
 Uwielbiaj, duszo moja, PANA!
 2 Będę wielbić PANA przez całe me życie,
 będę grał memu Bogu, dopóki istnieję.
 3 Nie polegajcie na władcach
 ani na synach ludzkich, bo nie mogą ocalić.
 4 Gdy duch ich opuści, powrócą do ziemi.
 Tego dnia przepadną wszystkie ich zamiary.
 5 Szczęśliwy ten, kogo wspomaga Bóg Jakuba,
 kto pokłada nadzieję w PANU, Bogu swoim.
 6 On stworzył niebo i ziemię,
 morze i wszystko, co w nich istnieje.
 On dochowuje wierności na wieki.

146,1 Ps 103,1; 135,1

146,2 Ps 63,4; 104,33; 145,2

146,3 Ps 60,11; 108,12; 118,8.9; Iz 2,22; Jr 17,5

146,4 1Mch 2,63; Hi 10,9; 34,14.15; Ps 33,10; 104,29; Koh 12,7; 1Kor 2,6

146,5 Ps 2,12; 71,5; 119,116; 144,15; Jr 17,7

146,6 Ps 100,5; 115,15; 117,2; 121,2; 124,8; Dz 14,15; Ap 14,7

Psalm 146(145). Hymn ten inicjuje ostatnią serię psalmów, których cechą wspólną jest aklamacja „Alleluja” (‘chwalmy Pana’). Łącznie te pięć psalmów stanowią wielką doksologię końcową Psalterza. Ps 146 wysławia Boga jako Stworzyciela „nieba i ziemi, morza i wszystkiego, co w nich istnieje” (146,6). Bóg jest także uniwersalnym Sędzią, który „bierze w obronę skrzywdzonych” (146,7) oraz „przygarnia sierotę i wdowę” (146,9).

Jest to pierwszy z pięciu hymnów tworzących zakończenie Psalterza. Ich wspólną cechą jest aklamacja „Alleluja” rozpoczynająca i kończąca każdy z nich. Psalmista najpierw zachęca siebie do chwalenia Boga (146,1n), a następnie w dwóch strofach uzasadnia swoją postawę (146,3-5.6-10). Wychwala w nich Boga Stwórcę oraz władcę świata. Wyliczone przymioty Pana nie pozostawiają wątpliwości, w kim warto pokładać nadzieję: w ludziach czy w Bogu Jakuba. On jest wierny przymierzowi zawartemu z Izraelem i tylko Jego królewskie panowanie przynosi ludziom zbawienie.

- 7 Bierze w obronę skrzywdzonych,
daje pokarm zgłodniałym.
PAN uwalnia więźniów.
- 8 PAN otwiera oczy niewidomym,
PAN podnosi poniżonych,
PAN miłuje sprawiedliwych.
- 9 PAN strzeże przybyszów,
przygarnia sierotę i wdowę,
lecz pokrzyżuje plany bezbożnych.
- 10 PAN króluje na wieki,
twój Bóg, Syjonie, z pokolenia na pokolenie.
Alleluja!

146,7 Ps 68,6.7; 103,6; 105,20; 107,9; 145,15; Iz 61,1

146,8 Ps 11,7; 145,14; 147,6; Mt 9,30; J 9,7

146,9 Wj 22,21.22; Kpł 19,34; Pwt 10,18; Ps 10,14; 68,5; 147,6

146,10 Wj 15,18; Ps 10,16

Dzieła miłosierdzia pełnione przez wiernego Boga wobec ubogich i cierpiących (146,7-9) mogą stanowić streszczenie działalności Jezusa Chrystusa opisanej w Ewangeliach. Przez Niego, króla miłości, Bóg najpełniej ogłosił i nieustannie realizuje swoje panowanie nad światem. Bóg nie przestaje być wierny Nowemu Przymierzcu, które zawarł z człowiekiem przez krew swego Syna. Człowiek zbawiony z łaski Boga winien z miłością podejmować podwójne zadanie: współtwórcy i współzbawcy świata, naśladując Jezusa Chrystusa. Ostatnie pieśni Psalterza zaczynają się i kończą okrzykiem „Alleluja”. Z tego względu tradycja żydowska nazwała je „małym *Hallelem*” i włączyła do porannej modlitwy Izraela. Psalmista przeciwstawia słabość człowieka Bożej wszechmocy. Stąd też w Ps 146(145) dominuje zachęta: „Nie polegajcie na władcach [...]. Szczęśliwy, kogo wspomaga Bóg Jakuba” (146,4-5). Szczegółowy opis miłosierdzia Bożego względem ubogich i cierpiących pozwala nazwać go psalmem opatrności. W centrum psalmu mieści się wyznanie: „On stworzył niebo i ziemię [...], On dochowuje wierności na wieki” (146,6). Formuła ta została przejęta przez Nowy Testament, gdzie odnosi się już do misterium Trójcy Świętej (Dz 4,24; Ap 10,6). Kościół, świadomy swojej słabości, chętnie wyraża słowami tego psalmu wdzięczność Bogu za dzieło zbawienia. Wspólnota wierzących pragnie wielbić swego króla nie tylko słowami, lecz świadec-

Psalm 147

- 1 Alleluja!
 Jak dobrze jest śpiewać naszemu Bogu,
 jak miło i przyjemnie Go wychwalać!
- 2 PAN odbudowuje Jeruzalem
 i gromadzi wygnańców z Izraela.
- 3 Uzdrawia złamanych na duchu
 i opatruje ich rany.
- 4 On bezmiar gwiazd przelicza,
 nadaje im wszystkim imiona.
- 5 Wielki jest nasz Pan i pełen mocy,
 a Jego mądrość – niepojęta.
- 6 PAN podtrzymuje pokornych,
 bezbożnych zaś poniża do ziemi.
- 7 Śpiewajcie PANU w podzięcie,
 grajcie na cytrze naszemu Bogu.
- 8 On niebo okrywa chmurami,
 ziemi zsyła deszcze.
 On każe rosnąć trawie na górach.

147,1 Ps 33,1; 92,1.2; 135,1.3

147,2 Pwt 30,3; Ps 51,18.20; 102,16; 106,47; Iz 11,11n; 27,13; 56,8; Ez 39,28

147,3 Hi 5,18; Ps 34,18; 51,17; Iz 30,26; 61,1; Ez 34,16

147,4 Rdz 15,5; Iz 40,26

147,5 Hi 5,9; Ps 48,1; 145,3; Iz 40,28; Na 1,3

147,6 Ps 37,24; 146,8.9; Łk 1,52

147,7 Wj 15,21; 1Krn 15,16; Ps 33,2; 95,1.2

147,8 Hi 5,10; 26,8; 38,26.27; Ps 104,13.14

twem życia. Odnosi się to nie tylko do Kościoła pielgrzymującego na ziemi, ale zwłaszcza do zbawionych, którzy w niebiańskim Jeruzalem śpiewają Panu pieśń wiecznej chwały.

Psalm 147(146-147). Podobnie jak psalm poprzedni, także i ten wysławia przymioty Pana na różne sposoby: On „gromadzi wygnańców z Izraela, uzdrawia złamanych na duchu i opatruje ich rany” (147,2n). On „bezmiar gwiazd przelicza” (147,4) i „podtrzymuje pokornych” (147,6). On też troszczy się o ziemię i o pokarm dla zwierząt (147,8n). On wreszcie ma „upodobanie

- ⁹ Bydłtu daje pokarm
 i pisklętom kruków, gdy do Niego wołają.
¹⁰ On nie ma upodobania w sile konia
 ani się nie lubuje w ludzkiej mocy.
¹¹ PAN ma upodobanie w bogobojnych,
 którzy ufają Jego łasce.
¹² Uwielbiaj, Jeruzalem, PANA,
 sław twego Boga, Syjonie!
¹³ Bo umocnił zasuwy bram twoich,
 pobłogosławił twoich synów w tobie.
¹⁴ On wprowadza pokój w twe granice,
 syci cię obfitością zboża.
¹⁵ On posyła swe rozkazy na ziemię
 i szybko biegnie Jego słowo.
¹⁶ On sypie śniegiem jak wełną,
 a szron jak popiół rozrzuca.

147,9 Hi 38,41; Ps 104,27.28; 145,15; Mt 6,26

147,10 1Sm 16,7; Ps 20,8n; 33,16-18

147,11 Ps 33,18; 149,4

147,13 Ne 3,3; 7,3; Ps 37,26; 48,14; 81,17

147,14 Wj 34,24; Pwt 32,14; Ps 29,11; 81,16; 132,15; Prz 16,7; Iz 54,13; 60,17.18

147,15 Hi 37,12; Ps 29,3n; 33,9; 104,4; 107,20; 148,5.8

147,16 Hi 37,6; 38,29; Ps 148,8

w bogobojnych, którzy ufają Jego łasce” (147,11). Psalm kończy wykaz różnych przykładów skuteczności Bożych rozkazów: Jego „słowo” dotyka ziemię „mrozem”, a Jego „duch” sprawia, że „płyną wody” (147,17n). On wreszcie „oznajmia swoje słowo Jakubowi” (147,19n), gdyż poza Izraelem „żaden naród” nie ma udziału w objawieniu Bożym.

Psalm ten, podzielony w tekście greckim (LXX) na dwa odrębne utwory, stanowi jedną kompozycję hymniczną, jak o tym świadczy otwierająca go i kończąca aklamacja „Alleluja”. Każda z trzech strof (147,1-6.7-11.12-20) ma własne wezwanie do uwielbienia i podobne uzasadnienie: Pan rządzi całym kosmosem oraz otacza troską swój lud. Dominuje tu temat darmowego zbawienia, łaski, którą otrzymują bogobojni. Psalm odzwierciedla sytuację Izraelitów po przesiedleniu babilońskim, gdy lud powrócił do Jerozolimy odnowionej przez Boga (147,2.13n). Wbrew podzia-

- 17 On rzuca grad jak okruchy chleba,
a któż się ostoi wobec Jego mrozu?
18 Gdy pośle swoje słowo, lód topnieje,
gdy tchnie swym duchem, wtedy płyną wody.
19 On oznajmił słowo swoje Jakubowi,
swoje nakazy i wyroki Izraelowi.
20 Nie uczynił tak żadnemu narodowi,
nie objawił im wyroków swoich.
Alleluja!

147,17 Hi 37,9.10

147,18 Hi 37,12; Ps 33,9; 107,20.25; 147,15

147,19 Pwt 33,2-4; Ps 78,5; Ml 4,4

147,20 Pwt 4,7n.32-34; Ps 79,6; 135,1; Jr 10,25; Dz 14,16; Rz 3,1.2

łowi w Biblii greckiej utwór ten (Ps 147) jest kompozycją jednolitą. Powstał on zapewne po powrocie wygnańców z niewoli babilońskiej podczas odbudowy murów Jerozolimy. Psalmista wyraża radość i ufność Izraelitów pomimo trudnych okoliczności, w jakich żyją repatrianci. Stąd też temat opatrności oraz miłości Boga względem wszystkich, którzy Mu ufają.

W Nowym Testamencie stworzenie i odkupienie łączą się w osobie Jezusa Chrystusa. On jest Słowem stwórczym, które przyjęło ciało dla naszego odkupienia. W tajemnicy Boga-człowieka czuje się już bicie serca, które tak bardzo umiłowało świat. W Synu objawia się ojcowskie serce Boga. Pośrednio psalm ten podpowiada, jakie powinno być nasze postępowanie względem Stworzyciela i Odkupiciela. Chrześcijanie rozpoznają w „Panu” Chrystusa, a w „Syjonie” – Kościół. Wspólnota wierzących jest wezwana przez psalmistę do publicznego dziękczynienia, Eucharystii, przy dźwięku instrumentów i radosnych śpiewach. Kościół dziękuje więc Ojcu za Jezusa, który jest założycielem, budowniczym i zarazem bramą (J 10,7.9) nowej Jerozolimy (147,2.13). On jest księciem pokoju (J 20,19n), pszenicą z nieba (J 6,35.48.51) i uzdrowicielem zranionych serc (147,3.14). Pan utrzymuje ład w kosmosie i z miłością rządzi swoim ludem, który sam wybrał i któremu objawia swoją wolę (147,19n). Szczególną troską otacza ubogich i pokornych, a odrzuca każdy system rządów oparty na przemocy i egoizmie (147,6.10). Psalmista zwraca się do Jerozolimy z zachętą, aby i ona włączyła się w pieśń uwielbienia Boga. On bowiem umocnił swoje miasto nowymi murami (Ne 2–7), pomnożył liczbę jej dzieci i obdarzył pokojem. On posłał na ziemię

Psalm 148

- 1 Alleluja!
Chwalcie PANA z niebios,
chwalcie Go na wysokościach.
- 2 Chwalcie Go, wszyscy aniołowie Jego,
chwalcie Go, wszystkie Jego moce.
- 3 Chwalcie Go, słońce i księżycu,
chwalcie Go, wszystkie świetliste gwiazdy.
- 4 Chwalcie Go, najwyższe niebios
i wody, które są nad niebem.
- 5 Niech chwałą imię PANA,
On rozkazał, a zostały stworzone.
- 6 Ustanowił je na wszystkie czasy,
nadał prawo, które nie przemienie.
- 7 Chwalcie PANA z ziemi,
potwory morskie i wszystkie głębiny,
- 8 ogniu i gradzie, śniegu i szronie,
wichry, które spełnacie Jego rozkazy,

148,1 Hi 16,19; Ps 69,34; 102,19; 147,20; Mt 21,9

148,2 Ps 103,20n

148,4 Rdz 1,7; Pwt 10,14; 1Krl 8,27; Ne 9,6; Ps 68,33

148,5 Rdz 1,1; Ps 33,6.9

148,6 Est 1,19; Hi 14,5; 28,26; Ps 89,37; 104,9; 119,90.91; Jr 31,35n; 33,20.25; 38,33

148,7 Rdz 1,2.21; Pwt 33,13; Ps 74,13; Ha 3,10

148,8 Hi 37,12; Ps 18,12; 103,20; 105,32; 107,25; 135,7; 147,15-18

swoje Słowo, aby wprowadziło ład w świecie przyrody. Posłał Je zwłaszcza do Izraela, objawiając mu swe wyroki. Kościół dostrzega tu zarys tajemnicy trynitarnej: Ojciec posłał na świat Chrystusa, Słowo wcielone, a następnie On posyła Ducha Świętego, aby uświęcał dzieło rozpoczęte podczas zbawczej misji Syna. Nową Jerozolimą jest Kościół. Chrystus, Duch Święty i Apostołowie zachęcają w tym psalmie lud wierny, by uwielbiał Boga za udzielane mu dary nadprzyrodzone. Ta nowa Jerozolima stale oczyszcza się i umacnia w sakramentach, aż przemieni się w oblubienicę Baranka na wieki (Ap 21).

Psalm 148. Umieszczony w środku ostatniego zbioru psalm ten stanowi zachętę do sławienia Pana przez wszystkie Jego stworzenia, na niebie i na

- 9 góry i wszelkie pagórki,
 drzewa owocowe i wszystkie cedry,
 10 dzikie zwierzęta i wszelkie bydło,
 płazy i ptactwo skrzydlate,
 11 królowie ziemi i wszystkie ludy,
 władcy i wszyscy rządzący na ziemi,
 12 młodzieńcy i dziewczęta,
 starcy razem z dziećmi.
 13 Niech wychwalają imię PANA,
 bo tylko Jego imię jest wzniosłe,
 Jego majestat na ziemi i w niebie.
 14 On przymnaża mocy swemu ludowi.
 Chwała wszystkim jego wiernym,
 Izraelitom, ludowi, który jest Mu bliski.
 Alleluja!

148,9 Rdz 1,11; Ps 104,16; Iz 44,23; 49,13; 55,12

148,10 Rdz 1,20.21.24; Iz 43,20; Oz 2,18

148,11 Ps 102,15; Ap 7,9

148,13 Ps 8,1; 113,4; Iz 12,4

148,14 Kpł 10,3; Pwt 4,7; 10,21; 1Sm 2,1; Ps 75,10; 89,18; 108,6; 109,1; 113,4; 135,1; Jr 17,14; Ef 2,13.17

ziemi. Autor najpierw zwraca się ze swą zachętą do zastępów anielskich i do wszelkich ciał niebieskich (148,1-6). Następnie kieruje swój wzrok ku ziemi, wzywając po kolei wszystkie stworzenia do kosmicznej liturgii (148,7-10). Wezwanie to obejmuje zarówno „potwory morskie i wszystkie głębiny” (148,7), jak też zjawiska meteorologiczne: „ogień i grad, śnieg i szron” (148,8) oraz góry, drzewa i zwierzęta (148,9n). Wreszcie poeta zwraca się do „królów ziemi” (148,11), do mężczyzn i kobiet, aby wszyscy wielbili Pana. Na końcu kieruje swą zachętą do Izraela, „ludu, który jest Mu bliski” (148,12-14).

Ten piękny hymn uwielbienia składa się z dwóch strof (148,1-6.7-14) ujętych w ramy podwójnego „Alleluja”. Pierwsza strofa mówi o rzeczywistości niebieskiej, druga – o ziemskiej. Wykaz dzieł stworzonych przez Boga zbudowano tu w oparciu o inne teksty biblijne (np. Dn 3,57-90). Kosmiczny wymiar chwały Bożej to najbardziej oryginalna myśl Ps 148. Modlitwa nie jest dziełem tylko ludzkim, modlą się bowiem aniołowie, ciała niebieskie, góry, wszelkie zwierzęta i rośliny, a nawet żywioły i zjawiska meteorologiczne. Człowiek, jako król stworzenia, udziela im swego głosu (Ps 8; zob. Rdz 1,26-28; 9,1n) i łączy

Psalm 149

- 1 Alleluja!
Śpiewajcie PANU pieśń nową,
chwalcie Go w zgromadzeniu wiernych.
- 2 Niech cieszy się Izrael Stwórcą swoim,
a synowie Syjonu radują swym Królem.
- 3 Niech tańcem chwałą Jego imię,
niechaj Mu grają na bębnie i cytrze.

149,1 Ps 33,3; 35,18; 89,5.7; 148,14; Iz 42,10

149,2 Sdz 8,23; 1Sm 12,12; Hi 35,10; Ps 47,6; 85,6; 87,7; 95,6; 150,4; Za 9,9

149,3 Wj 15,20; 2Sm 6,14; Ps 30,11; 68,26; 81,2.3; 150,3.4

w jedną symfoniczną pieśń stworzenia. Należy on bowiem do ludu bliskiego Bogu (148,14), powołanego do składania Mu czci. Cała przyroda uczestniczy więc w kulcie, oczekując swojego odnowienia (Rz 8,19-23), które przywróci jej pierwotną harmonię, zburzoną niegdyś przez grzech.

Hymn ten zdaje się łączyć głosy całego stworzenia w zgodnym uwielbieniu Boga. Rozpoczynają tę pieśń chóry aniołów stojących przed obliczem Pana w wiekistej liturgii. Stopniowo włączają się do śpiewu najwyższe niebios a gwiazdy umieszczone na firmamencie. Do tej kosmicznej pieśni dołącza się głos żywiołów morskich i zjawisk atmosferycznych, a na koniec także cała przyroda z człowiekiem jako swoim królem. W centrum tego kosmicznego chóru lektura chrześcijańska pozwala zobaczyć zmartwychwstałego Chrystusa jako nowego Adama i najwyższego pośrednika. On odnawia całe stworzenie zranione grzechem oraz wszystkich mieszkańców nieba, ziemi i podziemia (Flp 2,9n) jednoczy we wspólnym wyznaniu wiary. Ps 148 intonuje więc wieczną i uniwersalną pieśń chwały. Miejscem Ps 148 w liturgii Kościoła jest poranna modlitwa niedzieli. Wtedy bowiem dokonało się największe misterium odkupienia: zmartwychwstanie Pańskie. W ciągu roku liturgicznego właśnie modlitwa jutrzni wyraża najpełniej bogactwo tajemnic wiary wyznawanych w Kościele. Każda niedziela jest czasem świętowania łask, jakie dokonały się w historii zbawienia.

Psalm 149. Przedostatni utwór Psalterza zaczyna się od tego miejsca, w który kończył się psalm poprzedni: kieruje mianowicie uwagę na Izraela. „Zgromadzenie wiernych” (149,1) winno w swej ziemskiej liturgii oddawać cześć Panu jako swemu Stwórcy i Królowi (149,2). Jego uwielbienie korzysta

- 4 Bo PAN swój lud upodobał sobie,
pokornym daje zwycięstwo.
- 5 Niechaj się chlubią wierni chwałą Jego,
niech się radują na swych posłaniach.
- 6 Uwielbienie Boga niech gości w ich ustach,
a ich ręce niech dzierżą miecze obosieczne.
- 7 Aby się pomścić na narodach
i ukarać ludy.
- 8 Aby zakuć ich królów w kajdany,
a dostojników – w żelazne łańcuchy.
- 9 Aby wykonać podpisany na nich wyrok –
to jest chluba wszystkich Jego wiernych.
Alleluja!

149,4 Hi 36,11; Ps 16,11; 35,27; 132,16; 147,11; Iz 61,3

149,5 Hi 35,10; Ps 4,4; 42,8; 63,6; 132,16; Oz 7,14

149,6 Ne 4,17; Ps 66,17; Prz 5,4; Hbr 4,12; Ap 1,16; 2,12

149,7 Mdr 18,16; Ez 25,17; Mi 5,15; Ef 6,17; Ap 19,15

149,8 Hi 36,8; Na 3,10

149,9 Pwt 7,12; Hi 13,26; Ps 112,9; 148,14; Iz 65,6; Ez 28,26

z wszelkich sposobów dopuszczalnych w kulcie świątynnym. Nie tylko taniec liturgiczny przy akompaniamencie różnych instrumentów (149,3-5) może uwielbiać Pana. W czasach machabejskich, gdy powstał ten psalm, „chlubą wszystkich wiernych” powinien być także zbrojny opór przeciwko okupantom ziemi świętej (149,6-9). Wspominane w psalmie „zgromadzenie wiernych” (149,1,6: *chasidim*) to określenie wspólnoty tych Izraelitów, którzy postanowili swą czynną wiernością odpowiedzieć Bogu wiernemu przymierzu (por. 1Mch 2,42).

Ps 149 powstał po niewoli, w okresie odrodzenia Izraela. Autor wzywa lud do śpiewu „nowej pieśni dla PANA” i wielbienia Go w zgromadzeniu wiernych. Hymn ten śpiewany był jednocześnie z mieczem w ręku (149,6). Psalmista zaprasza do oddawania chwały Bogu przez kult publiczny, „w zgromadzeniu wiernych” (149,1b), oraz prywatnie, w domowym zaciszu – „na swych posłaniach” (149,5b). Centralną myślą psalmu jest zwycięstwo udzielone przez Boga „pokornym” (149,4). Jest to mocne i autentyczne uwielbienie Boga jako Zbawcy, bo tylko On pomści i ostatecznie pokona wszelkie zło.

Kościół, czyli „synowie Syjonu” (149,2) nowego, radośnie zapowiadają już zwycięstwo Syna Człowieczego przychodzącego na obłokach

Psalm 150

- 1 Alleluja!
Chwalcie Boga w Jego świątyni,
chwalcie Go w Jego niebiańskiej twierdzy.
- 2 Chwalcie Go za Jego potężne dzieła,
chwalcie za niezmierną Jego wielkość.
- 3 Chwalcie Go dźwiękiem rogu,
chwalcie lirą i cytrą.

150,1 Ps 11,4; 19,1; 29,9; 68,34; 73,17; 102,19; 134,2; 148,14

150,2 Pwt 3,24; Ps 145,3.12

150,3 Ps 33,2; 71,22; 98,6

z mieczem swego słowa w ustach (Ap 1,16; 19,15). Sądem ostatecznym obdarzy pokornych zwycięstwem (149,4b), a pysznych dotknie wieczną karą (149,7-9; zob. Ap 20,1n). Tradycja chrześcijańska słusznie widzi w tym krótkim utworze nie tylko zachętę do wielbienia Boga za dzieło zbawcze dokonane w Chrystusie, lecz także zapowiedź rzeczywistości przyszłych: odpoczynku i radości obiecanej tym, którzy cierpią z powodu wiary. W tej perspektywie Kościół w liturgii śpiewa ten psalm podczas przeniesienia relikwii męczenników i świętych. Psalm ukazuje podwójny aspekt tajemnicy Kościoła i chrześcijan żyjących w świecie: „Uwielbienie Boga w ich ustach, a w rękach miecze obosieczne” (149,6). Kościół winien być gorliwy w działaniu, a zarazem oddany kontemplacji Boga w Trójcy jedynej.

Psalm 150. Liturgiczny zbiór Księgi Psalmów zamyka się prostym i bezpośrednim wezwaniem do wielbienia Boga z akompaniamentem różnych instrumentów muzycznych (150,3-5). Ostatni werset wzywa po prostu „wszystko, co żyje” (150,6), do chwalenia Pana. Taki też jest cel całego zbioru psalmów, który w Biblii Hebrajskiej nosi nazwę *tehillim*, zapożyczoną od końcowej kolekcji: każdy z jej pięciu utworów zaczyna się i kończy aklamacją „halelu-jah” (‘chwalcie Pana’).

Jest to pieśń uwielbienia, zamykająca piątą część Psalterza (Ps 107–150) oraz całą księgę. Symbolika psalmu wprowadza w tajemnicę Boga świętego, czyli zupełnie innego niż ludzie, wszechmocnego i nieskończonego (150,1n). Zapowiadana liturgia ma wymiar uniwersalny, kosmiczny. Całe stworzenie, z człowiekiem na czele, wezwane jest do oddawania Bogu chwały. Powodem uwielbienia są „potężne dzieła” Boga (150,2), które wy-

- 4 Chwalcie Go bębniem i tańcem,
chwalcie na strunach i flecie.
- 5 Chwalcie Go na dźwięcznych cymbałach,
chwalcie na cymbałach brzęczących.
- 6 Wszystko, co żyje, niech chwali PANA.
Alleluja!

150,4 Rdz 4,21; Hi 21,12; 38,20; Ps 45,8; 149,3; Iz 38,20

150,5 2Sm 6,5; 1Krn 13,8; 15,16.19.28; 25,1.6; Ezd 3,10; Ne 12,27

150,6 Ps 103,22; 145,21; Ap 5,13

sławiane są w całym Psalterzu. Można je ująć w dwa akty: stworzenie i odkupienie.

W osobie Jezusa Chrystusa chrześcijanie otrzymują najpełniejszy udział w tych aktach. W Nim są stwarzani na nowo i doświadczają łaski zbawienia. W Chrystusie zyskują także możliwość najpełniejszego uwielbienia Boga, wypowiadając swoje „Amen” ku chwale Boga (2Kor 1,20). Psalm to wielka doksologia końcowa w formie zachęty do wielbienia Boga. Dziesięciokrotnie powraca tu słowo „Alleluja” (‘chwalcie Pana’). Początkowe lamentacje Psalterza prowadzą stopniowo do pieśni uwielbienia, która przedłuża się w nieskończoność i wprowadza w atmosferę nieba. „Alleluja” to pieśń niebiańska w szczególnym znaczeniu (Ap 19,1-6). Chrystus wprowadził nas w ten śpiew poprzez swoje zmartwychwstanie, które otwiera bramy nieba. Kościół w liturgii umieszcza Ps 150 w jutrzni Wielkiej Soboty, opatrując go tytułem: „Byłem umarły, a oto jestem żyjący na wieki wieków i mam klucze śmierci i Otchłani”. Ojcowie widzieli w tym „Alleluja” znak łączności pomiędzy Kościołem ziemskim i niebiańskim. Człowieczeństwo Chrystusa tłumaczyli jako instrument muzyczny, na którym Duch Święty wygrywa Ojcu doskonałą chwałę.

Literatura

Komentarze

- Borowski W., *Psalmy. Komentarz biblijno-ascetyczny* (Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych 1983).
- Hossfeld F.-L. – Zenger E., *Die Psalmen I. Psalm 1-50* (Die neue Echter-Bibel Kommentar zum Alten Testament mit der Einheitsübersetzung 29; Würzburg: Echter-Verlag 1993).
- Hossfeld F.-L. – Zenger E., *Die Psalmen II. Psalm 51-100* (Die neue Echter-Bibel Kommentar zum Alten Testament mit der Einheitsübersetzung 40; Würzburg: Echter-Verlag 2002).
- Hossfeld F.-L. – Zenger E., *Die Psalmen III. Psalm 101 -150* (Die neue Echter-Bibel Kommentar zum Alten Testament mit der Einheitsübersetzung 41; Würzburg: Echter-Verlag 2012).
- Hossfeld F.-L. – Zenger E., *Psalmen 51-100* (Herders theologischer Kommentar zum Alten Testament; Freiburg: Herder 2000) = *Psalms 2. A Commentary on Psalms 51–100* (Hermeneia; Minneapolis, MN: Fortress 2005).
- Hossfeld F.-L. – Zenger E., *Psalmen 101-150* (Herders theologischer Kommentar zum Alten Testament; Freiburg: Herder 2008) = *Psalms 3. A Commentary on Psalms 101–150* (Hermeneia; Minneapolis, MN: Fortress 2011).
- Jüngling H.-W. – Farmer K. – Ravasi G., „Księga Psalmów”, *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego* (red. W.R. Farmer) (Warszawa: Verbinum 2000) 676-748.
- Łach S., *Księga Psalmów. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz – ekskursy* (PST VII/2; Poznań: Pallottinum 1990).
- Ravasi G., *Psalmy* (Zgłębiać Biblię; Kraków: Salwator 2007-2009) I-V.
- Tronina A., *Psalterz Biblii Greckiej* (Lublin: RW KUL 1992).

Opracowania

- Barbiero G., *Il tuo amore è meglio della vita. Salmi commentati per la preghiera* (La Parola e la sua ricchezza 12; Milano: Ancora 2009).
- Brown W.P., „Psalms (Book of)”, *The New Interpreter’s Dictionary of the Bible* (Nashville: Abingdon 2009) IV, 661-680.
- Brzegowy T., *Psalterz i Księga Lamentacji* (Academica 65; Tarnów: Biblos 2007).
- Ravasi G., *Modlitwa życiem w Psalmach* (Duchowość biblijna; Kraków: Salwator 2003).
- Rinaudo S., *I Salmi, preghiera di Cristo e della Chiesa* (Torino: LDC 1973).
- Tronina A., *Teologia Psalmów. Wprowadzenie do lektury Psalterza* (Jak rozumieć Pismo święte 8; Lublin: RW KUL 1995).
- Tronina A., *Tajemnica Psalterza. Jak dawni mnisi modlili się psalmami* (Lublin: Gaudium 2018).
- Węgrzyniak W., *Psalm 83. Teksty – egzegeza – konteksty* (Studia Biblica Lublinensia 19; Lublin: Wydawnictwo KUL 2019).
- Węgrzyniak W., *Wołanie z krainy bez wyjścia. Psalm błagalny* (Zeszyty formacji duchowej 80; Kraków: Salwator 2018).
- Witczyk H., *Psalm – dialog z Bogiem* (Attende lectioni 19; Katowice: Księgarnia Św. Jacka 1995).

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Autorstwo i czas powstania	5
2. Gatunki literackie	6
3. Antropologia	7
4. Teologia	8
5. Dawid jako psalmista	10
6. Księga modlitwy	11
7. Szczytowy wyraz wiary biblijnej	12
8. Struktura Psalterza	14
8.1. Księga pierwsza (Ps 1–41)	14
8.2. Księga druga (Ps 42–72)	14
8.3. Księga trzecia (Ps 73–89)	15
8.4. Księga czwarta (Ps 90–106)	16
8.5. Księga piąta (Ps 107–150)	16
9. Księga Psalmów jako całość	17
10. Struktura komentarza	18
Księga Psalmów	19
Księga pierwsza (Ps 1–41)	19
Księga druga (Ps 42–72)	123
Księga trzecia (Ps 73–89)	203
Księga czwarta (Ps 90–106)	257
Księga piąta (Ps 108–150)	305
Literatura	423

